

ଛାୟାକଳ୍ପ

ଅନୁସୃଜିତ ନାଟକ ସମଗ୍ର

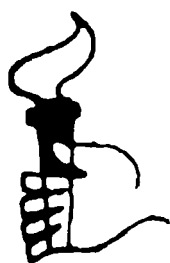
ବସନ୍ତ କୁମାର ଶତପଥୀ

ଅଗ୍ରଦୂତ

କଟକ

ଛାୟାକଳ୍ପ

ଅନୁସୃଜିତ ନାଟକ ସମଗ୍ର
ବିସଦ କୁମାର ଶତପଥୀ

ଅଗ୍ରଦୂତ

କଟକ-୨

ଛାୟାକଳ୍ପ

ଲେଖକ: ବସନ୍ତ କୁମାର ଶତପଥୀ || ପ୍ରକାଶକ: ଅଗ୍ରଦୂତ,
ବାଙ୍କାବଜାର, କଟକ-୭୫୩୦୦୨ || ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ: ୨୦୧୩ ||
ମୁଦ୍ରଣ:

ମୂଲ୍ୟ: ଟ.୩୫୦/-

© ସୁମନ୍ୟୁ ଶତପଥୀ

Chhayakalpa

Author: **Basanta Kumar Satpathy** || Publisher: **AGRADUTA**,
Banka Bazar, Cuttack-753002 || 1st Edition: 2013 ||
Printed at:

Rs. 350/-

© Sumanyu Satpathy

କୃତଜ୍ଞତା

ବସନ୍ତ କୁମାର ଶତପଥୀଙ୍କ ଅନୁଦିତ ବା ରୂପାନ୍ତରିତ ନାଟକ ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉନାହିଁ । ଏଇ ଅସୁବିଧା ଦୂର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନାଟକଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନଃମୁଦ୍ରିତ କରାଯାଇ ଓଡ଼ିଆ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଂକଳନଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ । ପୂର୍ବାଭାଷ ଲେଖିବା ସହିତ ଅଥେଲୋ ନାଟକର ଶେଷ ଅଙ୍କଟିର ଅନୁବାଦରେ ସହଯୋଗ କରିଥିବାରୁ ପ୍ରଫେସର ଯତୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ନାୟକଙ୍କୁ ଅଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦ ।

ମୋର ବନ୍ଧୁ ଅନିମେଷ, ଯାସିର ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନଙ୍କ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ନିଷ୍ପାଦନ ଉଦ୍ୟମରେ ସଂକଳନଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆନ୍ତରିକ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଛି ।

ଶ୍ରୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ସମସାମୟିକ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତାତୁଲ୍ୟ ବନ୍ଧୁ କବି ବ୍ରଜନାଥ ରଥ ସଦାସର୍ବଦା ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବାରୁ ଏବଂ ସଂକଳନଟିର ନାମକରଣ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ବିଶେଷ ଭାବେ ଚଣା । ସଂକଳନଟିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଦିଗରେ ଅସାମ ଉତ୍ସାହ ଏବଂ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇଥିବାରୁ ସର୍ବଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ମହାପାତ୍ର, ବିଭୂତି ପଟ୍ଟନାୟକ, ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରସାଦ ଦାସ ଏବଂ ମୋର ଅନ୍ୟ ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ମୋର ଆନ୍ତରିକ ଧନ୍ୟବାଦ । ଏଥିସହିତ, ବସନ୍ତ ଶତପଥୀଙ୍କ ପରିବାରର ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ମୋର କୃତଜ୍ଞତା, ସେମାନଙ୍କ ସହଯୋଗ ବିନା ସଂକଳନଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରି ନ ଥାନ୍ତା । ପରିଶେଷରେ, ବସନ୍ତ ଶତପଥୀଙ୍କ ଅଗଣିତ ପାଠକ, ପ୍ରଶଂସକ ଏବଂ ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁଗଣଙ୍କୁ ମୋର ବିନମ୍ର କୃତଜ୍ଞତା ।

ଆଶା କରେ, ସଂକଳନଟି ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଆଦୃତ ହେବ ।

ପ୍ରକାଶକ

ସୂଚୀ

ଆବିଷ୍କାର	୭
ପିଲିସଜ	୨୪
ଲକ୍ଷ୍ମୀ	୪୮
ସର୍ବେ ସମାନ୍ୟ	୭୨
ପରିଶୋଧ	୧୦୧
କର୍ଣ୍ଣେଇ ମହାନ୍ତି	୧୨୮
କୋଇଲାର ଦାମ	୧୫୦
ସମୁଦ୍ର ପଥେ	୧୭୫
ମୃତ୍ୟୁ-ଫାଶ	୧୯୧
ରାଜା	୨୦୩
ଚମ୍ପା	୩୦୫
ଅଥେଲୋ	୪୧୭

ପୂର୍ବାଭାସ

ଏହି ସଙ୍କଳନରେ ସ୍ଥାନିତ ନାଟକ ଓ ନାଟିକାଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବସନ୍ତ କୁମାର ଶତପଥୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅନୁଦିତ ବା ରୂପାନ୍ତରିତ । ଏହି ନାଟକ ଓ ନାଟିକାଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ସାହିତ୍ୟିକ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଦିଗ ସହିତ ଆମକୁ ପରିଚିତ କରାନ୍ତି । ଜଣେ ସଫଳ ଗାଳ୍ପିକ ଓ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚକ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିବା ଶ୍ରୀ ଶତପଥୀ ନାଟ୍ୟକଳା ବିଷୟରେ କେତେ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ ଏହି ସଙ୍କଳନଟି ପଢ଼ିଲେ ଜଣାପଡ଼େ ।

ସବୁ ଲେଖକ ପ୍ରଥମେ ପାଠକ । ଡରିସ୍ ଲେସିଙ୍ଗ୍ ଯଥାର୍ଥରେ କହିଥିଲେ ବହିସବୁ ଲେଖକ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ଶତପଥୀ ଓଡ଼ିଆ, ସଂସ୍କୃତ, ବଙ୍ଗଳା ଓ ପାର୍ଶ୍ଵାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଜଣେ ମୁଗ୍ଧ ପାଠକ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଜଣେ ନିଷ୍ଠୁର ପାଠକ ନ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଲେଖକମାନଙ୍କର କୃତିର ରସାସ୍ବାଦନ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ଥିଲା । ସେ ଯାହା ପଢୁଥିଲେ ତାକୁ ନୂଆ ରୂପରେ ପାଠକକୁ କିପରି ପରିବେଷଣ କରିବେ ସେ ବିଷୟରେ ସତତ ଚେଷ୍ଟିତ ଥିଲେ । ଉପନ୍ୟାସଟିଏ ନାଟକ ରୂପ ନେଲେ ତା'ର କେଉଁ ନୂତନ ଦିଗ ଉନ୍ମୋଚିତ ହେବ, ଗୋଟିଏ ଙ୍ଗରାଜୀ ଗଳ୍ପକୁ ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ପରିସର ଭିତରକୁ ଆଣିବାକୁ ହେଲେ କି ପ୍ରକାରର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାକୁ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ସେ ଗଭୀର ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ବୋଲି ଜାଣିହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ଛ' ମାଣ ୧୧୦ ଗୁଣ୍ଠର ନାଟ୍ୟ ରୂପାନ୍ତରର ଶୀର୍ଷକ ହେଉଛି *ଚମ୍ପା* । ପାଠକଙ୍କୁ ଚମ୍ପା ଚରିତ୍ରକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଛ' ମାଣ ୧୧୦ ଗୁଣ୍ଠକୁ ନୂଆକରି ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳେ । ପାଠକ ଦର୍ଶକ ପାଲଟିଯାଇ ଉପନ୍ୟାସର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ନାଟକୀୟତା ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରେ । ସେହିପରି ଜେମ୍ସ ସିଙ୍ଗ୍‌ଙ୍କର ବିଶ୍ଵବିଶୁଦ୍ଧ ନାଟକ *ରାଜତର୍ପଣ ଛୁ ଦ ସି* ଓଡ଼ିଶାର ପାଣି ପବନ, ଓଡ଼ିଆ ଜନଜୀବନର ଅନୁଭୂତିରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ ପାଠକ ଆଗରେ ଠିଆହୁଏ । ଦେଶ ବିଦେଶର ସାହିତ୍ୟକୃତି ଓ ପାଠକ ଭିତରେ ଚାଲିଥାଏ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଆଳାପ ।

ଶ୍ରୀ ଶତପଥୀଙ୍କର ଏହି କୃତିଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଆଉ ଗୋଟିଏ କାରଣରୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ବେଳ ଆସିଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଲେଖକମାନେ ସକ୍ରିୟ ପାଠକର ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ଜଣାପଡୁଛନ୍ତି । ଦୁଇଭାଷିକ ଓ ବହୁଭାଷିକ ସଂସ୍କୃତିର ଦ୍ରୁତ ଅବକ୍ଷୟ ଫଳରେ ଲେଖକମାନେ ଗୋଟିଏ ଭାଷାର ପରିସର

ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସମୟ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ଇଂରାଜୀ
 ସାହିତ୍ୟର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଇଂରାଜୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ
 ସାହିତ୍ୟକୃତିଗୁଡ଼ିକର ଅନୁବାଦ ଓ ରୂପାନ୍ତର ଓ ଅନୁସରଣ ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଆ
 ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ରଦ୍ଧିମନ୍ତ କରୁଥିଲେ । ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ *ଜାଳପୁରୁଷ*
 ଏହାର ଏକ ଜୁଲଟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଭଳି ଔପନ୍ୟାସିକ *ଝୁର୍*
ଆଣ୍ଡ ପିୟର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ । ମାୟାଧର ମାନସିଙ୍କର *ଅଥେଲେର*
 ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ବି
 ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ କୃତିର ଅନୁବାଦ/ରୂପାନ୍ତରରେ ହାତ ଦେଉଥିଲେ । ଜ୍ଞାନୀନ୍ଦ୍ର
 ବର୍ମାଙ୍କ ଭଳି ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ ଏଲିଅଟ୍‌ଙ୍କ ‘*ଝେଷ୍ଟଲ୍ୟାଣ୍ଡ*’ର ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ।
 ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବସନ୍ତ ଶତପଥୀ ଏଭଳି କାମକୁ ଅତି ଆଗ୍ରହର ସହ ସମ୍ପାଦନ କରିଛନ୍ତି ।
 ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଯେକୌଣସି କୃତି ପଢ଼ିଲା ପରେ ତାକୁ ଅନୁବାଦ ମାଧ୍ୟମରେ
 ହେଉ ବା ରୂପାନ୍ତରିତ କରି ହେଉ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତ ଭିତରକୁ ନେଇ
 ଆସିବାର ଏକ ଅଦମ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରରୋଦିତ କରୁଥିଲା ଭଳି
 ଲାଗେ ।

ଏହି ସଙ୍କଳନଟି ପଢ଼ି ଓଡ଼ିଶାର ତରୁଣ ଲେଖକ ଲେଖିକାମାନେ ଅନୁପ୍ରାଣୀତ
 ହେବେ ବୋଲି ଆଶା ।

- ଯତୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ନାୟକ

ବି.ଦ୍ର.: ଏଥିରେ ସନ୍ନିବେଶିତ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ *ଅଥେଲେ* ନାଟକର ଚାରୋଟି ଅଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ
 ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବସନ୍ତ କୁମାର ଶତପଥୀ କରିଥିଲେ । ପଞ୍ଚମ ଅଙ୍କର ଅନୁବାଦ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁମନ୍ୟୁ ଶତପଥୀ ଓ
 ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯତୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ନାୟକ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଛି ।

ଆବିଷ୍କାର

[ବଡ଼ମଣିଷର ଜୀବନ ଦୁଃସାଧିକ ଓ ସଂଘର୍ଷପୂର୍ଣ୍ଣ । ଆମେରିକା ମହାଦେଶ ଆବିଷ୍କାରର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବେ ମହାସମୁଦ୍ରରେ କଲମସ ନାବିକମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଅସେକ୍ତାଞ୍ଚ ଓ ବିଦ୍ରୋହର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଯେପରି ଭାବରେ ନିଜର ଅଦମ୍ୟ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ଓ ସାହସ ବଳରେ ତାହା ଦୂର କରିଥିଲେ, ଏହି ‘ଆବିଷ୍କାର’ ନାଟିକାରେ ତାହାହିଁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଛି । ଏକ ପକ୍ଷରେ ଦଳେ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ, ଦୁର୍ବୃତ୍ତଙ୍କ ଜିଦ୍, ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଭଗବଦ୍‌ଭକ୍ତ ଏକାକୀ କଲମସଙ୍କ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ପ୍ରଭୁପରଯଶତା ଏବଂ ମଝିରେ ନାବିକ ବାଳକ ପେ-ପେର ଆନ୍ତୋହର୍ଗ ପ୍ରୟାସ-ନାଟିକାଟିକୁ ସଜୀବ ଓ ପ୍ରାଣବନ୍ତ କରିଛି । **Hermon Ouldଙ୍କ The Discovery**ର ଏହା ରୂପାନ୍ତର ।]

ଚରିତ୍ରଗଣ

କ୍ରିଷ୍ଟୋଫର କଲମସ୍

ପେଡ୍ରୋ - ଜନୈକ ଅଫିସର

ଜୁଆନ

ଡିଏଗୋ

ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍କୋ

କରେଶ

ନାବିକଗଣ

ପେ-ପେ - ନାବିକ ବାଳକ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

ସାହାମେରିଆ ଜାହାଜର ଉପରତଳ । ସମୟ - ୧୪୯୨ ସାଲ ଅକ୍ଟୋବର
୧୧ ତାରିଖ, ରାତି ।

[ଜାହାଜଟି ଗୋଟିଏ କୋଣରୁ ଦେଖାଯାଉଛି । ସମଗ୍ର ମଞ୍ଚ ଜାହାଜର
ଉପରତଳ । ମଝିରୁ ଟିକିଏ ବା�� ପାଖକୁ ଜାହାଜର ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଛାତଟି- ଯହିଁରୁ
ଦୂରସ୍ଥାନ ଦେଖିହୁଏ । ଏହି ଉପର ଛାତଟି ମଞ୍ଚ ସହିତ କେତୋଟି ପାହାଚ ଦ୍ଵାରା
ଫଲଗ୍ । ଏହା ପାଖକୁ ଲାଗି ବଡ଼ ଖୁଣ୍ଟଟିଏ । ମହମବତୀ ଜଳୁଥିବା ବଡ଼ ଲଣ୍ଠନଟି
ସେଥିରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କୁଣ୍ଡଳ ଚିହ୍ନ ମଧ୍ୟ ଏହି ଖୁଣ୍ଟରେ ଲଟକା
ହୋଇଛି । ନୀରବ ନିସ୍ଵାସ ରାତ୍ରି ।

ପରଦା ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା ଦୁଇଜଣ ନାବିକ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
ଜଣେ ଆଣ୍ଟୋକପଡ଼ି ଜାହାଜର ପାଳଦତ୍ତ ଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଦୀବନ୍ଧି କରୁଛି, ଆଉଜଣେ
ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ସେମାନେ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ବୁଝାପଡୁ ନାହିଁ । କାମରେ ବି
ତାଙ୍କର ମନଥିଲାପରି ଜଣାଯାଉନାହିଁ । ଅସଲ ମତଲବ ଢଙ୍କାକବା ପାଇଁ କାମଟା
ଯେପରି ତାଙ୍କର ଏକ ଫାନ୍ତି । ଶୁଣାଯିବା ଭଳି ଫୁସଫୁସ କଥା ତାଙ୍କର ।]

ଡିଏଗୋ - ରାଣ ଅଛି, ଏଇଲାଗେ ତୁ ଦେଖିବୁ ସେ ପୁଣି ଉପରକୁ
ଉଠିବ । ଏ କାମରୁ ତାଙ୍କୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇବ ଏମିତି ସାଧ କାହାରି
ନାହିଁ । ତା'ର ଆଖି ସଦାବେଳେ ଆକାଶ ସହିତ ଅଠାରେ
ଯିମିତି ଲାଖିରହିଛି । ତା' ଧାରଣା ନୂଆ ଦୁନିଆଁଟା ହଠାତ୍
ବିଜୁଳି ପରି ତା' ଆଖି ଆଗରେ ଝଲସି ଫୁଟି ଦିଶିଯିବ ।
(ଦୃଶ୍ୟ ସୂଚକ ହାସ୍ୟ)

ଜୁଆନ - ବିଚାରା !

ଡିଏଗୋ - ତାହାହେଲେ ଦେଖୁଛି ତୁ ଡରିଗଲା ।

ଜୁଆନ - ବାଜେକଥା; ମୁଁ ଡରିବି - ଡରିବାର କ'ଣ ଅଛି ?

(ଟିକିଏ ଥମି) ତାକୁ ଦେଖିଲେ ମୋର ଦୟା ଆସେ ।

ଡିଏଗୋ - ଦୟାଗୁଡ଼ାକ ତା' ଉପରେ ଆଉ ନଷ୍ଟ କରୁଛୁ କାହିଁକି ?
ଏକପାଖରେ ଜଣେ ପାଗଳ ଯାହାର ମୁଣ୍ଡଟା ଅଭୂତ ସ୍ଵପ୍ନ ଓ
ଭବ୍‌ବ କଳ୍ପନାରେ ଭରପୁର, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଚାଲିଶିଜଣ

ସଙ୍ଗେଟ ନାବିକ ଯାହାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଘରପାଇଁ କାନ୍ଦୁଛି ।

- ଜୁଆନ୍ - ସେ ପାଗଳ ସତ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ପାଗଳାମିରେ ଉଦାରତା ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ଅଛି ।
- ଡିଏଗୋ - ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ତା'ରି ଖିଆଲ ଅନୁସାରେ ଚାଲିଛି ସେଯାଏଁ ସେ ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ଉଦାର; କିନ୍ତୁ ବାଧାପାଇଲା ମାତ୍ରେ ସେ ଦାନ୍ତତୁଣ୍ଡିବା ପିଲାଠୁଁ ବଳି ବଦରାଗା ହୋଇଗଲେ ।
(ଭିତରୁ ନାବିକମାନଙ୍କ ଗାନ - ଏହା ଗୀତ ବା ତାଙ୍କର ବିଦ୍ରୋହସୂଚକ ଚିହ୍ନାର ଜାଣିହୁଏନାହିଁ ।

ପିଅ ପିଅ ମଦ,

ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ ।

ହସେ ସଜତାନ,

ମୁକ ଭଗବାନ ।

- ଜୁଆନ୍ - (ହଠାତ୍ ସଙ୍ଗେରେ) କୁହ ସେମାନେ ଚିହ୍ନାର ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ । କାଷ୍ଟାନ୍ ଶୁଣିଲେ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହେବେ ।
- ଡିଏଗୋ - କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ! ମଣିଷ ଟିକିଏ ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ ପଦେ ଅଧେ ଗୀତ ବି ଗାଇବନି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ!

[ପୁଣି ଦୁଇଜଣଯାକ ପାଲଦଉଡ଼ି ଟଣା ଟଣି କାମ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ପେଡ୍ରୋ ଇତିମଧ୍ୟରେ ଆସିଗଲା । ସେ ଦୁଇଜଣକୁ ସେଠାରେ ଦେଖି ସେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ।]

ପେଡ୍ରୋ - କିଏ ?

ଡିଏଗୋ - ଆଜ୍ଞା, ଡିଏଗୋ, ଆଉ ଜୁଆନ୍ ।

ପେଡ୍ରୋ - (କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାର ଇଚ୍ଛାକରି) ଭାରି ଅନ୍ଧାର । ଜହ୍ନ ଚଠାନ୍ତାକି ବଡ଼ ଭଲହୁଅନ୍ତା !

ଡିଏଗୋ - ଅବଶ୍ୟ, ଅବଶ୍ୟ, ତନ୍ ପେଡ୍ରୋ ! ସେନ୍ ଦେଶର ଉପକୂଳଟା ଆମ କେତେଜଣଙ୍କୁ ଆହୁରି ଭଲଲାଗନ୍ତା ।

ପେଡ୍ରୋ - (ମନୋଭାବ ଜାଣିବାର ଇଚ୍ଛାରଖି) ଅଧିକ୍ଷେପ ହେଉଛି, ଡିଏଗୋ ?

- ଡିଏଗୋ - (ବିରକ୍ତିର ଭାବ ଦେଖାଇ) ଧୈର୍ଯ୍ୟର ଫେରତ ଗୋଟାଏ ସାମାଧି ଆଜ୍ଞା !
- ପେଡ୍ରୋ - (ଖୁସିକରିବା ପାଇଁ) ତେବେ ସାମା ପହଞ୍ଚି ସାରିଲାଣି ଦେଖୁଛି ?
- ଡିଏଗୋ - ଦିନ ଆଲୁଅରେ ଉତ୍ତୁଧୁବା ବାଦୁଡ଼ିପରି ଆମର ଅବସ୍ଥା । ତା'ର ଏ ଜିଦ୍ ଛାଡ଼ିଦେବା ଉଚିତ । ଜଣେ ମଣିଷ ପଚାଶଜଣଙ୍କ ଜୀବନ ନେଇ ଖେଳିବ କାହିଁକି ?
- ପେଡ୍ରୋ - (ମାଲିକାନା ସ୍ବରରେ) ଆମେ ବିଦ୍ରୋହର ଚିହ୍ନକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଉ ନାହିଁ ତ, ଡିଏଗୋ ?
- ଡିଏଗୋ - ବିଦ୍ରୋହଟା ବଡ଼ କଦର୍ଯ୍ୟ ଶବ୍ଦ, ଆଜ୍ଞା ।
- ପେଡ୍ରୋ - କାର୍ଯ୍ୟ ହିସାବରେ ସେଇଟା ଆହୁରି କଦର୍ଯ୍ୟ ।

[ଜୁଆନ୍ ବନ୍ଦା ବନ୍ଦି କାମ ଶେଷକରି ଉଠିପଡ଼ିଲା ଏବଂ ପେଡ୍ରୋକୁ ସେଲ୍ୟୁଟ କରି ଚାଲିଗଲା । କଲମସ୍ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ୪୭ ବର୍ଷ ବୟସ, ଲମ୍ବା ବୌଡ଼ା ସୁଗଠିତ ମଣିଷଟି । ବୃକ୍ଷ ଗୁଡ଼ାକ ବୟସ ହେବା ଆଗରୁ ପାରିଯାଇଛି, ରଙ୍ଗ ଫରସା, ପ୍ରାୟ ଲାଲ । ବଡ଼ ଚଞ୍ଚଳ ମେଜାଜ୍ ଓ ହଠାତ୍ ରାଗିଯିବା ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ । କିନ୍ତୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ସେ ନିଜକୁ ସହଜରେ ସମ୍ଭାଳି ନିଅନ୍ତି । ବିଶ୍ରାନ୍ତି ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ବିଷାଦଗ୍ରସ୍ତ । ଜନ୍ ପେଡ୍ରୋ ଡିଏଗୋ, ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଲିପ୍ତ ଥିବାର ଦେଖି ସେ ଟିକିଏ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଦେଖାଗଲେ । ହଠାତ୍ ଡିଏଗୋ ଆତ୍ମକୁ ବୁଲିପଡ଼ି ।]

- କଲମସ୍ - ସାମନା ମାସୁଲଟାରେ ବତୀଟା ଏକପାଖିଆହୋଇ ଜଳି ଯାଉଛି । ଠିକ୍ କରିଦିଅ ।
- ଡିଏଗୋ - (ରାଗିଲାଭଳି) ହଁ, ହଁ, ଆଜ୍ଞା ! (ସେ ଚାଲିଗଲା)
- କଲମସ୍ - (ତାଙ୍କୁ ପଛରୁ ଡାକି) ଶୁଣ, ଡିଏଗୋ !
- ଡିଏଗୋ - (ବୁଲିପଡ଼ି) ଆଜ୍ଞା !
- କଲମସ୍ - ଏଇଟା ହେଲା ଉପରତାଲା ।
- ଡିଏଗୋ - ଆଜ୍ଞା !
- କଲମସ୍ - ସଜ୍ଜୋଟ ନାବିକର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି ସେ ଜାଣିବା ଉଚିତ ।

ଡିଏଗୋ - (କ୍ରୋଧ ସମ୍ବରଣ କରି) ଆଜ୍ଞା !

(କଲମ୍ବସ୍ ତାକୁ ସ୍ଥାନ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ହାତ ଦେଖାଇ ଦେଲେ । ଡିଏଗୋ ମୁଖବିକୃତି ଲୁଚାଇବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ଚାଲିଗଲା ।)

କଲମ୍ବସ୍ - (ପେଡ୍ରୋ ପ୍ରତି) କୁଉଟା ଭାରା କଡ଼ା ମେଜାଜର ।

ପେଡ୍ରୋ - ଏବଂ ବଡ଼ ବିପଜ୍ଜନକ ମଧ୍ୟ । ଅସନ୍ତୋଷ ଜନ୍ମାଇବା ଓ ବଢ଼ାଇବାରେ ସେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ରଥା ।

କଲମ୍ବସ୍ - ତା' ମୁଁ ବେଶ୍ ନଜର କରିଛି ।

[ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ କଲମ୍ବସ୍ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହେଲେ ଏବଂ ଏକା ସ୍ଥାନରେ ଛିଡ଼ାରହିଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଛାତକୁ ଉଠିଗଲେ ଏବଂ ସମୁଦ୍ର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ପେଡ୍ରୋ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲା । ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନାବିକ ବାଳକ ପେ-ପେ ଗୋଟାଏ କୋଣରୁ ଆସି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିର ଅଗୋଚରରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲା । ଦୁହେଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତେ ସେ ସାଗ୍ରହେ ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲା ।]

କଲମ୍ବସ୍ - ପୂର୍ବାଳି; ସବୁଦିନ ପୂର୍ବାଳି; ପବନରେ ଭଗବାନ ରହିଛନ୍ତି ତନ୍ ପେଡ୍ରୋ !

ପେଡ୍ରୋ - (ଖଣ୍ଡିଆ ହସ ହସି) ନାବିକମାନେ ହୁଏତ କହିବେ, ସୟତାନ ବୋଲି କହ୍ନାନ । ସବୁଦିନ, ନିତି ପ୍ରତି, ପବନ ପୂର୍ବାଳି ବହୁଛି, ଆଉ ତାଙ୍କ ଦେଶ, ଘରଦ୍ୱାର, ସ୍ତ୍ରୀ, ପିଲାଝିଲା ବନ୍ଧୁକୁଟୁମ୍ବ ଏବଂ ପ୍ରାୟାପ୍ରାତି ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ତାଙ୍କୁ ଦୂର ଦୂରାନ୍ତକୁ ନେଇ ଯାଉଛି ।

କଲମ୍ବସ୍ - ତୁମେବି କ'ଣ-ତନ୍ ପେଡ୍ରୋ- ତୁମେ ବି କ'ଣ ମୋ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ କରୁଛ ?

ପେଡ୍ରୋ - ମୋ କଥାରୁ କ'ଣ ସେଇୟା ଜଣାଗଲା ? ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସଦା ସର୍ବଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହି ମୁଁ କ'ଣ ଛିଡ଼ା ହୋଇନି ?

କଲମ୍ବସ୍ - ତେବେ କ୍ଷମାକର ବନ୍ଧୁ । ତୁମର ଆତ୍ମା ଅଛି, ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଆତ୍ମା ବା ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ଆଶା ଭରସା ଧରି ବଞ୍ଚିବା

କମ୍ କଥା ନୁହେଁ ଶୁଣ, ଶୁଣ, ପୁଣି ସେଇ ଗାତ—

ନାବିକଗଣ - (ମଞ୍ଚବାହାରେ ଗାନ)
 ପିଅପିଅ ମଦ,
 ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ,
 ହସେ ସୟତାନ,
 ମୁକ ଭଗବାନ,

(କଲମ୍ବସ୍ ଓ ପେଡ୍ରୋ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ)

- କଲମ୍ବସ୍ - ଭଗବାନ ! ସେମାନେ ବେଶୀ ପିଇ ଦେଉଛନ୍ତି ।
- ପେଡ୍ରୋ - ସେମାନେ ହେଲେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ । ତାଙ୍କର ତ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ମନର ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ଅଛି । (ଯା ପର କଥାଗୁଡ଼ିକ ଆପେ ଆପେ ମୁହରୁ ବାହରିଗଲା) । ଆପଣଙ୍କ ବିବ୍ୟ ଦର୍ଶନ, କଳ୍ପନା ଶକ୍ତି, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର କୁଆଡୁ ଆସିବ କହ୍ନ ?
- କଲମ୍ବସ୍ - ତୁମେ ବି ସଂଶୟ ପୋଷଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲଣି ଦେଖୁଛି, ଡନ୍ ପେଡ୍ରୋ ! ତୁମର ମନଭିତର କଥାଟା ମୋତେ ସଫା କରି କହିପକାଅ । ମୁଁ ସମୟ ସମୟରେ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ ଅନ୍ୟାୟ କରିବସେଁ, କିନ୍ତୁ (ଖିଆଲରେ) ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସତ୍, ଡନ୍ ପେଡ୍ରୋ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସତ୍ । ନିର୍ଭୟରେ କହିଦିଅ ।
- ପେଡ୍ରୋ - (ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଅନିଚ୍ଛା ସହିତ କିନ୍ତୁ ପରେ ପରେ ଦମ୍ଭସଂଗ୍ରହ କରି) ଆଜି ହେଲା ୧୧ ତାରିଖ ଅକ୍ଟୋବର । ଦୁଇମାସରୁ ଡାର୍ଜ୍ ହେଲା, ଆମେ ସେନର ଉପକୂଳ ଛାଡ଼ିଲୁଣି । ଆମ ଆଗରେ ତୁମେ ଆରିଷ୍ଟାରର ଯେଉଁ ସମୁଦ୍ଭଳ ଆଖି ଝଲସିଆ ଛବି ତୋଳି ଦେଇଥିଲ, ଆମେ ତହିଁରେ ଆସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲୁଁ । ଦିନପରେ ଦିନ ବିତି ଯାଉଛି ଏବଂ ଆମେ ଅଜଣା ସମୁଦ୍ର ଭିତର ଦେଇ ଚାଲିଛୁ । ତଥାପି ଆମର ଆସ୍ଥା ଅଛି । ମୋର ଅନ୍ତତଃ ଆସ୍ଥା ଥିଲା (ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ସହିତ) ମୋର ଟିକିଏ ବିଦ୍ୟାରୁଦ୍ଧି ଓ ପଢ଼ାଶୁଣା ଅଛି ଯାହା

ଫଳରେ ଅଶିକ୍ଷିତମାନେ ଯେଉଁ ନିତିଦିନିଆ ପ୍ରାକୃତିକ ଘଟଣାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯାନ୍ତି ମୁଁ ସେଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୁଏନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସ୍ବାକାର କରିଛି, ଯେତେବେଳେ କମ୍ପାସରେ କଣ୍ଟା ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ନ ରହି ହଠାତ୍ ସୟତାନର ବୋଲ ମାନିଲାପରି ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମକୁ ଡେଇଁଲା, ସେତେବେଳେ ମୋର ମଧ୍ୟ ମନଟା ଅଶାନ୍ତ ହୋଇଉଠିଲା । ମୁଁ ତ ଆଉ ପିଲାଟିଏ ହୋଇନାହିଁ ବା ସରଳ ମୁଖଟିଏ ନୁହେଁ ବା ଅନ୍ଧବିଶ୍ବାସୀ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ଅତିବେଶୀ ଚଲାକି ବୋଲି କଥାଟିଏ ଅଛି । ତାହାହେଲେ ମୋର ଚକ୍ଷୁର ଅନ୍ତରାଳରେ ଥିବା ସୃଷ୍ଟିର ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦକରି ଦେଖିବାର ଚେଷ୍ଟା । ଅତି ବିନୀତ ଭାବରେ ପଚାରେ କପ୍ତାନ ସାହେବ ! ନାନା ଅମଙ୍ଗଳର ଚିହ୍ନ ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଖିମଧ୍ୟ ଯାତ୍ରା ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବା କ'ଣ ଭଗବାନଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ?

କଲମ୍ବସ୍ - (ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ଏହା ମୋର ଅଭିପ୍ରାୟ । ଏତିକି କ'ଣ ଯଥେଷ୍ଟ ହେଲାନାହିଁ ?

ପେଡ୍ରୋ - (ମଥା ନୁଆଇଁ) ଉତ୍ତର ପାଇଲି ।

କଲମ୍ବସ୍ - କ୍ଷମାକର ତନ୍ ପେଡ୍ରୋ । ମୁଁ ମୋର ଜିଭକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରେନା । ଏହି ସଂଯମହୀନ ଜିଭହେଲା ମୋର ପରମ ଶତ୍ରୁ । (ଆହୁରି ଧୀରେ) ମୋର ଅଭିପ୍ରାୟ ଯାହା ଭଗବାନଙ୍କ ଅଭିପ୍ରାୟ ତାହା; ଏଥର ମନ ମାନିଲା ବନ୍ଧୁ ?

ପେଡ୍ରୋ - (ସବୁଷ୍ଟ ନ ହୋଇ) ଆପଣଙ୍କ ଆମ୍ବା ଓ ବିଶ୍ବାସ ମୋର ଅଛି, ଏକଥା ମୁଁ ଦାବା କରିପାରିବି ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା ।

କଲମ୍ବସ୍ - ବହୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୁମଠାରୁ ସେଇୟା ଦାବା କରେଁ । (ନାବିକମାନଙ୍କ ଗାତର ଶବ୍ଦ ପୁନଶ୍ଚ ଶୁଣାଗଲା) ସେରୁଡ଼ାକର ତଣ୍ଡି ଫାଟିଯାଉ ! ଗୋଳମାଳ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ କୁହ ।

(ପେଡ୍ରୋ ଚାଲିଗଲା ଅସନ୍ତୋଷର ଚିହ୍ନଦେଖାଇ । କଲମ୍ବସ୍ ଏକୂଟିଆ । ନିର୍ବିଶେଷରେ ମହାସମୁଦ୍ର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ଓ ମୁରୁମୁରୁ ହୋଇ କ'ଣ କହିଲେ ।)

କି ବିରାଟ ରହସ୍ୟ । ରହସ୍ୟ ଭେଦ କରିବା ପାଇଁ ଭଗବାନ

କ'ଣ କେବଳ ଆଗ୍ରହ ଓ କୌତୁହଳ ଜାଗ୍ରତ କରନ୍ତି ଅଥଚ
ରହସ୍ୟର ସମାଧାନ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ?

(ହଠାତ୍ ପେ-ପେ ଦୌଡ଼ିଆସି ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା ।
କଲମ୍ବସ୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ ।) କିଏ ?

ପେ-ପେ-ମୁଁ, ପେ-ପେ, କସ୍ତାନ ସାହେବ ।

କଲମ୍ବସ୍ - (ଭୁକୁଟି ଦେଖାଇ) ଏତେ ସମୟଧରି ତୁ କ'ଣ ସେଇଠି
ରହିଛୁ ?

ପେ-ପେ - ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନ ଛୁଟି ସମୟ, ଆଜ୍ଞା ।

କଲମ୍ବସ୍ - ତେବେ ତୁ ତଳେ ରହିନାହୁଁ କାହିଁକି ?

ପେ-ପେ - (ଖାମଖିଆଳି ଭାବ ଦେଖାଇ, କସ୍ତାନ ପାଖରେ ତା'ର ଟିକିଏ
ସ୍ବାଧୀନତା ଅଛି ସେହିକଥା ଜାଣି) ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ
ରହିବାଠାରୁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବାକୁ ମୋତେ
ଭଲଲାଗେ ।

କଲମ୍ବସ୍ - (ତାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରି) କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବାଳକ । ତୋର ଏଇ
ଭଲପାଇବାକୁ ସେମାନେ କେଉଁ ଆଖିରେ ଦେଖନ୍ତି ?

ପେ-ପେ - ମୁଁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କଥା କୁହେ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଖିରେ
ଦେଖେ ନାହିଁ, ଘୃଣାକରେ ।

କଲମ୍ବସ୍ - ରୁପ୍ ରୁପ୍ । ପେ-ପେ, ଆ । (ପେ-ପେ ଅନିଚ୍ଛାସତ୍ତ୍ୱେ ବୁଲିଲା)
ଶାନ୍ତ । (ବାଳକଟି ଆହୁରି ଶାନ୍ତ ଚାଲିଲା) ସେଇଠି । ତନ୍
ପେତ୍ରୋ କ'ଣ କହିଲା ଶୁଣିଲୁ ?

ପେ-ପେ - ହଁ, କସ୍ତାନ ସାହେବ ! ତାଙ୍କ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରୁ ସେ ଭଲ ।

କଲମ୍ବସ୍ - କିନ୍ତୁ ସେ ବି ସନ୍ଦେହ କରୁଛି ।

ପେ-ପେ - ସମସ୍ତେ ସନ୍ଦେହ କରୁଛନ୍ତି - ମୋ ଛଡ଼ା ।

କଲମ୍ବସ୍ - (ତିକ୍ତ ଭାବରେ) ପ୍ରତ୍ୟେକେ... ?

ପେ-ପେ - (ସାଗ୍ରହେ) ହଁ, ସମସ୍ତେ କେବଳ ମୋ ଛଡ଼ା, କସ୍ତାନ, ମୋ
ଛଡ଼ା । (ସେ ସତରଂଗ ତାଙ୍କ ଆତକୁ ଚାଲିଆସିଲା ।)

କଲମ୍ବସ୍ - (ବାଳକଟିର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତରଖି) ଆସ୍ତା ପୋଷିବାପାଇଁ ତୋର
ବୟସ ହୋଇଛି, ପେ-ପେ ! ଧନ୍ୟବାଦ

(ନାବିକଙ୍କ ଗାତ ପୁଣି ଶୁଣାଗଲା)

ପେ-ପେ - ବେଶୀ ଟିକିଏ ପିଇଦେଲେ ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଭୟଙ୍କର ହୋଇଗଲା । ସେମାନେ କହୁଛି, ମଦ କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲାଇଦିଏ ।

କଲମସ୍ - ବିଚାରାଏଁ ।

ପେ-ପେ - ସାବଧାନ, କଷ୍ଟାନସାହେବ ! ବେଳେ ବେଳେ ସେମାନେ ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର ଶକ୍ତି ହରାଇ ବସନ୍ତି ଯେ ।

(ନାବିକଙ୍କ ଗାତ ଧ୍ବନି ଗର୍ଜନ ଆକାର ଧଇଲା)

କଲମସ୍ - କି କଦର୍ଯ୍ୟ ! ଡନପେଡ଼ୋକୁ ବନ୍ଦ କରିବାପାଇଁ କହିଥିଲି ତଥାପି ! ତେବେ ତୁ କ'ଣ ଭାବୁଛୁ, ସେମାନେ ବିପଜ୍ଜନକ ହୋଇ ଉଠିବେ ।

(ଡନପେଡ଼ୋ ପୁଣି ପ୍ରବେଶ କଲା) ଯାଅ, ପେ-ପେ ! (ପେ-ପେ ଘୁଞ୍ଚିଥିଲା କିନ୍ତୁ ବାହାରି ଗଲା ନାହିଁ) ଆହା, ଡନପେଡ଼ୋ, ତାଙ୍କ ଗାତ ଗର୍ଜନ ଆକାର ଧଇଲା ଯେ ! ତାଙ୍କ ଅଶାନ୍ତ ବଢ଼ି ଉଠିବା ଅଶୁଭଲକ୍ଷଣ ନିଶ୍ଚୟ ।

(ଗୋଲମାଲ ଆହୁରି ବେଶୀ ହେଲା)

ପେଡ଼ୋ - କଷ୍ଟାନ ସାହେବ ! ସେମାନେ ମୋର ଆଦେଶ ଅବଲୀ କଲେ ।

କଲମସ୍ - (କ୍ରୋଧାନ୍ବିତ ହୋଇ) ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣକୁ ଉଦ୍‌ଧାରଣ କରିବାକୁ ଋହେଁ (ହଠାତ୍) କିଏ ସେ ? କିଏ ଉପର ତାଲାରେ ଲୁଚି ଛପି ଘୁରି ବୁଲୁଛି ? ସାମନାକୁ ଆସ ।

(ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍‌କୋ ତାହାଣ ପଛ ଦେଖାଗଲା) ।

ଓ ! ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍‌କୋ ତୁମେ ?

ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍‌କୋ - ଆଜ୍ଞା, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ନୁହେଁ ବା ଲୁଚି ଛପି ଘୁରିବୁଲୁନାହିଁ ।

କଲମସ୍ - କିନ୍ତୁ ତୁମ ଆଚରଣରୁ ସେଇଯା ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ - ତୁମେ ଏଠି କାହିଁକି ? ତୁମକୁ କ'ଣ ମୁଁ ଡାକିଥିଲି ? ସମୁଦ୍ର ବୋଲି କ'ଣ ମାଲିକ ଓ ନୌକର ଏକା ହେଲେଣି ?

ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ୱକୋ - (ନମ୍ରଭାବରେ) ଆପଣଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ଜୋର କଥା ହେଉଛି, ଆଜ୍ଞା !

କଲମସ୍ - ସେଗୁଡ଼ାକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତାହା ହିଁ ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ୱକୋ ! ନାବିକମାନଙ୍କ ଆପଣ ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣି ଶୁଣି ମୁଁ ଅକି ଗଲିଣି । ମୁଁ ବହୁତ ବେଶା ସମୟ ପୈର୍ଯ୍ୟଧରି ରହିଲିଣି ।

ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ୱକୋ - ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସତର୍କ କରିଦେବାକୁ ଆସିଛି ଆଜ୍ଞା । ନାବିକମାନଙ୍କ ମନୋଭାବ ବଡ଼ ବିପଜ୍ଜନକ ହେଲାଣି ।

କଲମସ୍ - ବିପଦହେଲା ମୋ ଜୀବନର ନିଃଶ୍ୱାସ । ବିପଦର ବାହୋରେ ମୁଁ ବଞ୍ଚିପାରିବି - ଏଥିରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ହୁଏ ।

ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ୱକୋ - ଥମି ଥମି ଆମର ସବୁ ସହିବା ଶକ୍ତି ଉଲ୍ଲିଗଲାଣି ଆମେ ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସତର୍କ କରି ଦେଉଛି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କରେ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କ ଦେହରେ ଆଘାତ ଉଠୁନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏ ଅଗାଧ ସମୁଦ୍ରରେ ଅନନ୍ତ ଯାତ୍ରା ରକ୍ତମାସ ଦେହରେ ଅତି ଅସହ୍ୟ ହେଉଛି ।

କଲମସ୍ - (ପେଡ୍ରୋ ପ୍ରତି) ତନ୍ ପେଡ୍ରୋ ! ଜାହାଜ ଏବେ ରହିଲା ତୁମ ହାତରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ମୋ ବନ୍ଧୁ ସହିତ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଟିକିଏ କଥା ବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଉଠୁଛି । (ପେଡ୍ରୋ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା । - କଲମସ୍‌ଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବର୍ତ୍ତମାନ ନରମ, ପ୍ରାୟତଃ ଅନୁନୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେ ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ୱକୋ ଆଡ଼କୁ ଉଠୁଛି । ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ୱକୋ ଏ ଗୋଡ଼ରୁ ସେଗୋଡ଼କୁ ଦେହର ଢରା ଘୁଞ୍ଚାଉଥାଏ । କପ୍ତାନଙ୍କ ଅତି ପାଖରେ ଥିବାରୁ ସେ ଡରି ଯାଉଛି ।) ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ୱକୋ ଶୁଣ ମୋ କଥା ! ଭଗବାନ ନିଜ ଅଭିପ୍ରାୟ ପୂରଣ ପାଇଁ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ଲୋକକୁ ବାଛିଥାନ୍ତି ଜାଣିରଖ, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ଏ ଜାହାଜ ବା ମୋ ଭିତରେ ଯୋଗ୍ୟତାରେ କିଛି ତପ୍ତ ନାହିଁ । ଆମେ ଦୁହେଁ ଯାକ ଭଗବାନଙ୍କ ହାତରେ ପ୍ରୟୋଗାସ୍ତ୍ର । ସମୟ ସମୟରେ ସେ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ନିର୍ବାଚନ କରନ୍ତି । ମୁଁ ଜାଣେ ମୋଠାରୁ ବଳୀୟାର ଯୋଗ୍ୟତାର ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭଲ ରୂପେ ପୂରଣ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ

ଭଗବାନଙ୍କ ଯେଣୁ ଏ କାମ ପାଇଁ ମୋତେ ନିର୍ବାଚନ କରିଛନ୍ତି
ମୋତେ ବାଧାଦେବ ଏମିତି ସାଧ କା'ର ? ଭଗବାନଙ୍କ ଯଥାର୍ଥ
ସ୍ବରୂପ ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ପୃଥ୍ବୀର ଗୁରୁଦିଗ ଏକତ୍ର ସଂଳଗ୍ନ
ହେବା ଦରକାର । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ଭବିଷ୍ୟତ ବାଣୀକୁ ଯେଉଁ
ପରଦା ଢାଙ୍କି ରଖୁଥିଲା ତାହା ମୁଁ ତୋଳି ଦେଇଛି ଏବଂ ମୁଁ
ନିଶ୍ଚିତ ଜାଣିଛି ଯେ ଭଗବାନ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମୋତେ ହିଁ ତାଙ୍କ
ଅଭିପ୍ରାୟ ପୂରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଛିଛନ୍ତି ଏବଂ ମୁଁ ଏ ମହା
ସମୁଦ୍ରର ଅପର ପାର୍ଶ୍ବରୁ ବିରାଟ ଦୁନିଆ ଆବିଷ୍କାର କରିବି -
ସ୍ବର୍ଗ ରାଜ୍ୟପରି ଯାହାର ଅସ୍ତିତ୍ବ ବିଷୟରେ ମୋର
ତିଳେହେଲେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ବକୋ - ତୁମର ଏ ସଫଳତାପାଇଁ କ'ଣ ଆମଭଳି ସାଧାରଣ ଲୋକେ
ବଳି ପଡ଼ିବେ ?

କଲମ୍ବସ୍ - (ଶାନ୍ତ ଶାନ୍ତ) ସାଧାରଣଲୋକ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବେ ମାତ୍ର ।

ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ବକୋ - କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ନୁହେଁ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଇଁ ବା ଲାଭପାଇଁ
ମଣିଷ ଅନେକ କିଛି ଛାଡ଼ି ଦେଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଆମଠୁଁ
ବହୁତବେଶା ଗୁହଁଛ । ଦେଶ, କୁଟୁମ୍ବ, ବନ୍ଧୁ, ହୁଏତ ଜୀବନ -
ସବୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ତୁମେ କହୁଛ, କେବଳ ତୁମରି ନିଜ ଯଶ
ଖ୍ୟାତି ପାଇଁ । ଭଗବାନ ତୁମପରି ଆମକୁ ତ ବାଛି ନାହାନ୍ତି
ନୂଆ ନୂଆ ରାସ୍ତା ଫିଟାଇବାପାଇଁ । ଆମେ ସରଳ ସାଧାରଣ
ମଣିଷ, ଘରପାଇଁ ଆମର ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦୁଛି, ନିଜ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ ।

କଲମ୍ବସ୍ - ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରୁଛ ତୁମେ ?

ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍ବକୋ - (ସାହସ ସଂଗ୍ରହ କରି) ତୁମେ ଆମକୁ ଯେତେ ପରୀକ୍ଷା କରୁଛ
ତାଠୁଁ ଅବଶ୍ୟ କମ୍, ଆଜ୍ଞା ! ନାବିକମାନେ ତାଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟର
ଶେଷ ସୀମାରେ ପହଞ୍ଚିଲେଣି ଏବଂ ମାତ୍ର ମାରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ
ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେଣି । ଯେତେ ଟାଣୁଆ ଦଉଡ଼ି ହେଲେ ବି
ଶେଷରେ ଛିଡ଼ିଯାଏ, କଷ୍ଟାନସାହେବ !

(ଗାତରେ ସ୍ବର ପୁଣି ବଢ଼ିଉଠିଲା । କଥା ମଧ୍ୟ ଗାତ ସହିତ
ଶୁଣାଗଲା ଏବଂ ଈରେଶର କଥା ସବୁଠାରୁ ବଳି ଜୋର

- ଶୁଭିଲା) ଶୁଣିଲେତ ଆଜ୍ଞା, ସେଇ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ।
- କଲମସ୍ - ଗୁଡ଼ାଏ କୃଷ୍ଣ ପଶୁର ଗର୍ଜନ ଶୁଣିଲି ।
- ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍‌କୋ - ତାହା କୁହ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଉଚିତ୍ ଅଭିଯୋଗ କଥାନସାହେବ ! (ପୁନଶ୍ଚ ଇରେଶର କଥାଗୁଡ଼ାକ ଗୋଳମାଳ ଭେଦକରି ଶୁଣାଗଲା । କଲମସ୍ ନିସ୍ତକ୍ତ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହେଲେ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣିବାପାଇଁ) ଶୁଣିଲେ ସେହି ଶବ୍ଦଟା ଆଜ୍ଞା ?
- ପେ-ପେ - (ଏ ଯାକେ ସେ ଦେଖା ଯାଉ ନ ଥିଲା) ନା, ସେମାନେ ପାରିବେ ନାହିଁ, ପାରିବେ ନାହିଁ ।
- କଲମସ୍ - ଏଠାକୁ ଆସ, ବାଳକ । କ'ଣ ସେ କଥାଗୁଡ଼ାକ ?
- ପେ-ପେ - (ପ୍ରାୟ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି) ସେ କହିଲା, “ସାତ୍ରାମେରିଆ ଜାହାଜର ଓଜନ କମିଯିବ ତା’ରି ମୁର୍ଦ୍ଦାର ତଳକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲେ ।
- କଲମସ୍ - (ତିକ୍ତ ଭାବରେ) ସେ କହିଲା ? ଏକଥା କହିପାରିଲା ? (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାକ ମିଟି ମିଟି କଲେ; ବିଚଳିତ ହେଲେ, ମାତ୍ର ତହିଁର ଲକ୍ଷଣ କିଛି ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ ।)
- ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍‌କୋ - କ୍ଷମାକରିବେ ଆଜ୍ଞା, ସମସ୍ତଙ୍କ ମନୋଭାବ କେତେ ତିକ୍ତ ହୋଇଗଲାଣି, ମୁଁ ଜାଣେ ।
- କଲମସ୍ - (କ୍ଷମାତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ) ଇରେଶକୁ ମୋ ପାଖକୁ ପଠାଅ ।
- ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍‌କୋ - (ଦମ୍ଭ ନ ହରାଇ) ମାଫ୍ କରିବେ ଆଜ୍ଞା, କିନ୍ତୁ -
- କଲମସ୍ - ନିୟମାନୁବର୍ତ୍ତିତାରେ ‘କିନ୍ତୁ’ର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।
- ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍‌କୋ - ନିୟମାନୁବର୍ତ୍ତିତା ଅତୀତର କଥା, ପୁରୁଣା ପରାକଥା ଆଜ୍ଞା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ ନଚେତ୍ ଆମେ ।
- କଲମସ୍ - (ତନୁପେତ୍ରୋ ପ୍ରତି) ତନୁପେତ୍ରୋ ! ଇରେଶକୁ ମୋ ପାଖକୁ ପଠାଅ । ସେ ଜାଣୁ ହାତକଡ଼ିରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇପଡ଼ି ରହିବାଟା କିମିତି ଆରାମଦାୟକ ।
- (ପେତ୍ରୋ ସୋପାନଶ୍ରେଣୀର ଅଧାପହଞ୍ଚି କି ନାହିଁ ଇରେଶ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଓ ବୃଦ୍ଧନାବିକଦଳ କଲମସ୍ ଆତଙ୍କୁ ମାଡ଼ି ଆସିଲେ । କ୍ରୋଧାନ୍ବ ପଶୁଭଳି ଗର୍ଜନ କରିକିର ।)

- କଲମସ୍ - (ବଜ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦୋଶରେ) ବୁଝ କର । ଏ ପାଗଳ ଚିହ୍ନାରର ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ନାବିକ ଗଣ ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲା ଯେ ପ୍ରଥମେ ପାଦଟିଏ ଆଗେଇବା ରୀତିଯାକ ସେ ହାତ କଡ଼ିରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିବ, ଜାଣିଥା' ।
- (ସମସ୍ତେ ନିର୍ବାକ ନିଶ୍ଚଳ, ଦକ୍ଷକପରେ ଈରେଶ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଚିହ୍ନାର କରି ଦଳବଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କଲମସ୍ ଆତକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା ।)
- ଈରେଶ - କିଏ ତାକୁ ହାତକଡ଼ି ଲଗାଇବ, ଶୁଣେ ? ଆମେ ଡିରିଶ ଜଣକୁ ତୁମେ ଜଣେ ।
- କଲମସ୍ - ଧାରସ୍ଥିର ହୋଇ ଏ କାମପାଇଁ ଯଦି କେହି ନ ମିଳିଛି ତେବେ ମୁଁ ତାହା ନିଜେ କରିବି । ଯାଅ ତଳକୁ ଆଉ ଯେପରି ଏସବୁ ମୁଁ ନ ଶୁଣେ ।
- ଈରେଶ - (ଜୋର ଉତ୍ତେଜନାରେ) ଆମେ ବହୁତ ବେଶୀ ସହି ସାରିଲୁଣି । ଦିନପରେ ଦିନ ଆମେ ଭଣ୍ଡି ହେଉଛୁ । ଆମେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ, ସାଧାରଣ ମନ ଆମର । ଆମେ ଶୁଣୁ ଆମର ଘର, ଆମର ସ୍ତ୍ରୀ । ମୁଁ କହେ ସାନ୍ତାମେରିଆ ଏଇ ଲାଗେ ସେନ୍ ଆତକୁ ମୁହାଁଇବ । ଯଦି ତା' ନ ହୁଏ ଆମେ ମଣିଷ ନୋହୁଁ ମେଣ୍ଟା ।
- କଲମସ୍ - କିଏ ତାକୁ ଚଳାଇବ ?
- ଈରେଶ - ଆମ ଭିତରେ ଅନେକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ପାରିବେ । ଆମେ ଜାଣୁ ତୁମ ସଙ୍ଗରେ ସୟତାନ ରହିଛି ଓ ତୁମ ଉପରେ ପୂର୍ବାଳି ପବନ ଚଢ଼ି ରହିଛି । ଆମେ କିନ୍ତୁ ମଣିଷ । ସମୁଦ୍ରରେ ବସା ବାନ୍ଧି ରହିବା ଆମର ଅଭ୍ୟାସ ବା ଅଭିପ୍ରାୟ ନାହିଁ । ଥରେ ଯଦି ଆମେ ସକ୍ଷମତା ନ ଥାଏ ରାସ୍ତାରୁ କୁଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଖସି ଯାଉ ତେବେ ଆମେ ନିଜେ ନିଜେ ହେଲେ ଫୁଙ୍କାଫୁଙ୍କି କରି ଜାହାଜକୁ ଘରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇପାରିବା ।
- (ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାବିକମାନଙ୍କର ସମ୍ମତିର ଚିହ୍ନ । କଲମସ୍ ହାତ ଟେକି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧାରସ୍ଥିର ରହିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ସେ

ଟିକିଏ ଅପ୍ରତିଭ ତଥାପି ଧୀରସ୍ଥିର ଅବିଚଳିତ ।)

- କଲମସ - ଇରେଣ ! ତୁମେ ଜଣେ ଯୋଗ୍ୟ ନାବିକ ; ଉପାୟ ଓ କୌଶଳରେ ତୁମେ ଜଣେ ରଥୀ । ଯଦି ତୁମ କଥାଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ବିବେଚନା ଓ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ଉଡ଼ି ନ ଯାଏ । ତେବେ ଦିନେ ତୁମେ ତୁମ ବୃତ୍ତିରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି କରିପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ତୁମେ ଜଣେ ସୁସ୍ଥ, ସବଳ, ନାବିକ ; ତା' ଛଡ଼ା ଆଉକିଛି ନୁହେଁ ମୁଁ ତୁମର କଷ୍ଟାନ । ତୁମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୋର ଆଦେଶ ପାଳନ କରିବା ଯିମିତି ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୋର ହେଉଛି ସେନର ଯେଉଁ ରାଜାରାଣୀ ମୋତେ ପଠାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଆନୁଗତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ଆମେ ଯେବେ ଏଇକଥା ବୁଝିବା ତେବେ ଯାଇ ଆମ ଭିତରେ ଭେଦ, କଳିତକରାଳ, ବାଦବିସମ୍ବାଦ ରହିବନାହିଁ । ଯାଅ, ଯେଝା କାମକୁ ଯାଅ ।

(ପୁନଶ୍ଚ ସମସ୍ତେ ଧୀର ସ୍ଥିର । କଲମସଙ୍କ ପ୍ରଭୃଦ୍‌ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆଚରଣରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିରୋଧ ଶକ୍ତି ନିଷ୍ଠୁୟ ହୋଇଗଲା । ପରେ ପରେ ଡିଏଗୋ ନୀରବତା ଭଙ୍ଗକରି କହି ଉଠିଲା ।)

- ଡିଏଗୋ - ପିଲାଭୁଲାଣିଆ କଥା । ଫମ୍ପା ଆବାଜ । ଆମେ ମଣିଷ, ଆମ ସହିତ ଯୁକ୍ତି ବାଡ଼ ।

- କଲମସ - ବୁଦ୍ଧକର !
(ପ୍ରଭୃଦ୍‌ବ୍ୟଞ୍ଜନ ସ୍ୱରରେ ସମସ୍ତେ ଧୀରସ୍ଥିର ହେଲେ ସିନା, କିନ୍ତୁ ଏକାଠି ଗୁଞ୍ଜିହୋଇ ଛିଡ଼ାହେଲେ ଏବଂ ବିରକ୍ତ ଓ ଅସବୁଷ୍ଟିର ଧ୍ୱନିକଲେ । କଲମସ ବୁଲିପଡ଼ି ପାହାଚଦେଇ ଜାହାଜର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ତଳକୁ ଉଠିଗଲେ, ସେଠାରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ତଳେଥିବା ନାବିକମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ ।

- ଡିଏଗୋ - (ଗର୍ଜନକରି) ମୋର ଅନୁମାନ, ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ ଏକ ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି, ନୁହେଁ ? (ସେ ପାହାଚ ଆଡ଼କୁ କୁଦି ପଡ଼ିଲା)

- କଣ୍ଠସ୍ୱର - (ସମବେତ ଭାବରେ) ତଳକୁ ଟାଣିଆଣ । ଫୋପାଡ଼ି ଦିଅ ତଳକୁ ! ଲଗାଅ ହାତକଡ଼ି ! ସୟତାନର କୁଡ଼ା ! ଇତାଲାଲ

ଧର୍ମଦ୍ରୋହ !

(ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଜାହାଜର ସର୍ବୋଚ୍ଚତଳ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛନ୍ତି । ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ପେ-ପେ ଦୌଡ଼ିଆସି ପାହାଚ ତଳେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଗଲା ବାହୁ ଦୁଇଟି ବିସ୍ତାରକରି ।)

ପେ-ପେ - ଭାରୁ ! କାପୁରୁଷ ! ପ୍ରଥମେ ତୁମକୁ ମୋତେ ମାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କଣ୍ଠସ୍ବର - ରାସ୍ତା ଛାଡ଼ ! ସୟତାନର କୁତ୍ତା ! ଖୋସାମତିଆ !

କଳମ୍ବସ୍ - କ'ଣ ମୃତ୍ୟୁ ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ପିଲାଟିଏ ଛିଡ଼ାହେଉଛି । (ତାଙ୍କ କଥା ଆରମ୍ଭ ମାତ୍ରେ ନୀରବତା) ପେ-ପେ ଏଠାକୁଆ ବାଳକ ।

ପେ-ପେ - (ଦୃତଗତିରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ) କଷ୍ଟାନ ସାହେବ ! (ନାବିକମାନେ ଭୟାତୁର ମେଣ୍ଟାପରି ଜାକିଲୁକି ହୋଇ ଛିଡ଼ାହେଲେ ।)

କଳମ୍ବସ୍ - ପେ-ପେ । ଏହେଲା ଆବିଷ୍କାରର ଜଳଯାତ୍ରା ।

(ନାବିକମାନେ କୁକୁର ପରି ଗଁ ଗଁ କରି ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କଲେ) ମୁଁ ବାହାରିଛି ଏଇ ଅଜଣା ମହାସମୁଦ୍ରର ପରପାରରେ ଏକ ନୂତନ ଦୁନିଆ, ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ବଳଦେଶ ଆବିଷ୍କାର ପାଇଁ, ମହାମହିମ ରାଜା ରାଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ନୂଆ ସମ୍ପଦ ଓ ନୂଆ ରାଜ୍ୟ ଖୋଜି ବାହାର କରିବା ପାଇଁ; ଏବଂ ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା ଯେପରି ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ ଦ୍ବାରା ଆହୁରି ନୂଆ ନୂଆ ମଣିଷକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିପାରନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କେବଳ ଗୋଟାଏ ତଥ୍ୟ - ଆବିଷ୍କାର କରିଛି । (କ୍ଷଣେରହି ଭାବି ଭାବି ଧୀରେଧୀରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ) ମୁଁ ଆବିଷ୍କାର କରିଛି ଯେ ଯଦି ମଣିଷର କୌଣସି ଦିବ୍ୟଦର୍ଶନ ଲାଭହୋଇଥାଏ ତେବେ ଏକାକୀତାକୁ ତା'ର ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବହିର୍ଗାମୀ ତରଙ୍ଗରେ ସାମୁଦ୍ରିକ ଜଳପରି ଆନୁଗତ୍ୟ ଭାସିଯିବ । କାଟ୍ ଦକ୍ଷ ମାସ୍ତୁଲପରି ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିବ ବନ୍ଧୁତା; କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ନିୟମାନୁବର୍ତ୍ତତା ଓ ସମ୍ମାନାର୍ଥ ଆଜ୍ଞାପରାୟଣ ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧପରି ପ୍ରଥମ ସଂଘର୍ଷରେ ଫାଟି ପଡ଼ିବ । ମଣିଷ କେବଳ ନିଜେ

ଏକୃଟିଆ ହୋଇ ରହିବ । ଏ ଯାକେ ମୋର ଏହା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଆବିଷ୍କାର, ପେ-ପେ !

ପେ-ପେ - (ଚକ୍ଷୁ ଉତ୍ତେଜନାଦୀୟ) କଷ୍ଟାନ ସାହେବ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଅନୁଗତ, ମୁଁ ଅଦ୍ୟାପି ଆଜ୍ଞାଧୀନ ଓ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁରକ୍ତ, ଭୃତ୍ୟ.... ।

କଲମସ୍ - (ଅଳ୍ପ ଟିକିଏ ମାନସିକ ଉତ୍ତେଜନା ସହିତ) ମୁଁ ତ ଅକୃତଜ୍ଞ ନୁହେଁ ।

ଡକ୍ଟରପେଡ୍ରେ - (ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଗଳା ସଫାକରି) ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ମୋର ଆନୁଗତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେବେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିନାହିଁ, ଆଜ୍ଞା ! (ସେ ସେଲ୍ୟୁଟ୍ କଲେ) ।

କଲମସ୍ - (ସେଲ୍ୟୁଟ୍ ଫେରାଇ ଦେଇ) ଅନେକ ସମୟ ଧରି ତୁମେ ନାରବ ରହିଛ, ଡକ୍ଟରପେଡ୍ରେ, ଯେତେବେଳେ ହୁଏତ ପଦେ କଥା ତୁମର ଆନୁଗତ୍ୟର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥାନ୍ତା । ତଥାପି ଧନ୍ୟବାଦ.... ।

(ବୁଲିପଡ଼ି କଲମସ୍ ସମୁଦ୍ରଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଗବଳୟରେ ନିବନ୍ଧ ରହିଲା । ନାବିକମାନେ ଟିଏକ ପଛଦୁଆ ହେଲେ । ଅନ୍ଧକାର ଗର୍ଭକୁ କଲମସ୍ ଆହୁରି ତୀବ୍ରତାକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇଲେ । ସେ ବୁଡ଼ିପଡ଼ିଲେ ।)

ଜୁଆନ୍ - (ସଦୃଶେ) ସାଧାରଣ ମଣିଷ କ'ଣ ତାଙ୍କ ଗୁରୁଜନଙ୍କ ବିରୋଧ କରିବସିବେ ?

କରେଟ୍ - (ରୁଷ୍ଟଭାବରେ) ଯାହାହେଉ, ଆମେ କାଲିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରିବୁ ।

କଲମସ୍ - ନାରକାୟ କର୍ମପାଇଁ ଅନ୍ଧାର ହିଁ ପ୍ରଶସ୍ତ । (କରେଟ୍ ଅପ୍ରସନ୍ନ ବଦନରେ ମେଣ୍ଟାପରି ଲୁଚିଗଲିଗଲା । ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ନାବିକ ତା'ର ଅନୁସରଣ କଲେ ।)

ଫ୍ରାନ୍ସଦିଶ୍‌କୋ - ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ଲୋକେ ସବୁସମୟରେ ବିବେକର ଆଜ୍ଞାନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟକରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଆଜ୍ଞା !

କଲମସ୍ - (ଧୀର ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ ସ୍ୱରରେ) ବଡ଼ କଥାଟିଏ ମନେ ପକାଇ

ଦେଲ ! ଧନ୍ୟବାଦ ! ଫ୍ରାନ୍ସଦିଗକୁ ! ତୁମର ସବୁଠାରୁ
ଯାହା ଭଲଗୁଣ ତାଠୁଁ କେହି କେବେ ବଳିଯିବେ ନାହିଁ ।
ନମସ୍ତେ !

(ଫ୍ରାନ୍ସଦିଗକୁ ପୁଣି କଥା କହିବା ପାଇଁ ଅଧା ବୁଲିଲା । କିନ୍ତୁ
ସୁବୁଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ କିଛି ନ କହି ଲଜ୍ଜାନତ ମୁଖରେ ଚାଲିଗଲା ।
ଆହୁରି ଅନେକ ଭାରୁପରି ଚାଲିଗଲେ । କଲମସ୍ ଅବିଚଳିତ
ରହିଲେ ଅତିରିକ୍ତ ମାନସିକ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଦୂରକରିବାରେ ସେ
ବ୍ୟସ୍ତ କଥା କହିଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ପୈର୍ଯ୍ୟଟର ଅଭାବ
ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଲା ।)

କଲମସ୍ - ଯାଆ ବାଳକ ।

(ପେ-ପେ କଲମସ୍ଙ୍କ ହାତକୁ ଧରିପକାଇ ବୁଲନ ଦେଲା
ଏବଂ ତରବର ହୋଇ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।)

କଲମସ୍ - (ପେଡ୍ରୋ ପ୍ରତି) ଦୁଇମିନିଟ୍, ପୂର୍ବରୁ, ତନ୍‌ପେଡ୍ରୋ ମୁଁ
ଦେଖୁଥିଲି... ଦେଖୁଲାପରି ଜଣାଯାଉଥିଲା... (ପୁଣି ଅନ୍ଧକାର
ପ୍ରତି ତୀକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟିଦେଇ)... ଦିଶୁଥିଲା... ଦିଶୁଛି... ।

ପେଡ୍ରୋ - (ଉତ୍ତେଜନା ସହିତ) କ'ଣ ଆଜ୍ଞା ?

କଲମସ୍ - ବତାଟିଏ ଧାରେଧାରେ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହେଉଛି, ଉଠୁଛି, ପଡୁଛି !
ହେଇ ଦେଖ ! (ସେ ଦେଖାଇ ଦେଲେ)

ପେଡ୍ରୋ - ହଁ, ହଁ ! ନିଶ୍ଚୟ ! ଜୟ ଭଗବାନ !
(ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବାହାରୁ ଏକ ଉନ୍ନତି ବିହାର ଜଣାଗଲା ।)

କଣ୍ଠସ୍ବର - (ବାହାରୁ) ଆଲୋକ ! ଆଲୋକ ! ଭୂଭାଗ !
(ନାବିକଟିଏ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା, ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍ତେଜନାରେ
ବାଉଲା ହୋଇ ।)

ନାବିକ - ଆପଣ ଦେଖିଲେ ନା ନାହିଁ, କାପ୍ତାନ ସାହେବ ! ଆଲୁଅ !
ଜୟ ଭଗବାନ ! ଆଲୁଅ !

କଲମସ୍ - (ପ୍ରଭୁଦୃବ୍ୟଞ୍ଜନ ପୈର୍ଯ୍ୟଟ ସହିତ) ଜାହାଜର ଗତି ଧ୍ରୁମାକବାକୁ
ଆଦେଶ ଦିଅ ।

(ପରଦା)

ପିଲିସଜ

(ସତ୍ୟ ଅସତ୍ୟ, ପାପପୁଣ୍ୟ, ମହାତ୍ମା ଓ ଦୁରାତ୍ମା ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷ ଓ ପରିଣାମରେ ସତ୍ୟ, ପୁଣ୍ୟ ଓ ସାଧୁତାର ବିଜୟ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନୀତିବାଦୀମାନଙ୍କ ରଚନାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇଅଛି । ଭିକ୍କୁର ହୁଏଗୋଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ *Les Miserables*ର ଦ୍ୱିତୀୟ ୨-୧୪ ପରିଚ୍ଛେଦ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଦାଶା ଜିଆନ ଡେଲଜିଆନ ଓ ବିଶପ୍ ମାନସିଉର ଓକିଲମଙ୍କ ଡେଟକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ନରମେନ୍ ମେକଜିନେଲ *The Bishop's Candlesticks* ନାମକ ଯେଉଁ ଏକାଙ୍କିକା ଲେଖୁଛନ୍ତି ‘ପିଲିସଜ’ ତାହାରି ଅନୁସରଣରେ ଲିଖିତ । ସାଧୁ ଓ ଶ୍ରେର ଉଭୟଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ପିଲିସଜଟି ନିକଷ ହୋଇଛି । ସାଧୁଙ୍କର ଏହା ପ୍ରତି ଯେତେ ସମୟ ଧରି ମୋହ ରହିଛି, ଶ୍ରେର ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପରାଜିତ । ମାତ୍ର ସାଧୁ ଏହା ପ୍ରତି ମମତା ଛାଡ଼ିଦେବା ମାତ୍ରେ ଶ୍ରେରର ହୃଦୟରେ ପରବିର୍ତ୍ତନ ଆସିଛି ଓ ସେ ପୁନର୍ବାର ପ୍ରକୃତ ମଣିଷ ହୋଇଛି । ଶ୍ରେରର ମାନସିକ ଦୃଢ଼, ସାଧୁଙ୍କ ଅମାୟିକ ଦେବୋପମ ରଚିତ ଓ ବାଗ୍ମିତା, ବୈଷମ୍ୟରେ - ସାବିତ୍ରୀର ପାର୍ଶ୍ୱେ ମୋହ ଏହି ନାଟିକାରେ ଲକ୍ଷଣୀୟ ।)

କୃତୀଲବ୍ଧ

- ଆରମ୍ଭ୍ୟ - ସାଧୁ
ଶ୍ରେର - ଜଣେ ଦାଶା ଆସାମୀ
ସାବିତ୍ରୀ - ଆରମ୍ଭ୍ୟଙ୍କ ବିଧବା ଭଉଣୀ
କୃତୀଆ - ଗୋଟିଏ ବାଳକ

ପୋଲିସ ସବ୍-ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଓ କନେଷ୍ଟବଲ ଦ୍ୱୟ ।

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

ଆରୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବୈଠକଖାନା ଓ ଶୋଇବାଘର । ବସିବା ପାଇଁ ଚେୟାରଟିଏ ଓ ଟେବୁଲ । ଆଗଛୁକଙ୍କ ପାଇଁ ଟେବୁଲର ବାମ ଆଡ଼କୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦରଜଙ୍ଗା ଚେୟାର । ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଖଟ, ତା'ଉପରେ ସତରଞ୍ଜିଟିଏ ବିଛା ହୋଇଛି, ଗୋଟିଏ ଅନୁଜ ତକିଆ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଚେୟାର ଉପରକୁ କାନ୍ଥରେ ପୁରୁଣା ଘରଟିଏ ! ରାତି ବାରଟା ବାଜିବାକୁ ଯାଉଛି, କାନ୍ଥରେ ଗାନ୍ଧୀ, ବୁଦ୍ଧ, ଯାଶୁଙ୍କ ଫଟୋ । ଟେବୁଲ ଉପରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ତାଳପତ୍ର ପୋଥି, ବାଇବେଲ, ଭାଗବତ ଗୀତା ଓ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥମାନ ! ସବୁ ଜିନିଷଠୁଁ ବଳି ଫୁଟିଆରା ଦିଶୁଛି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଚୂପାର ଗୋଟିଏ ପିଲସଜ ବା ଦୀପଦାନି । ଶୀତଦିନର ରାତି । ବାହାରକୁ ଯା ଆସ କରିବା ପାଇଁ କୋଠରୀର ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଦୁଆର, ପଛପଟୁ ଆସିବା ପାଇଁ କୋଠରୀରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ଦୁଆର ଅଛି ।)

(ପରଦା ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା ଆରୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବିଧବା ସାନ ଭଉଣୀ ସାବିତ୍ରୀ ସତରଞ୍ଜି ଓ ତକିଆ ଜାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ଶେଯ ପାରୁଛନ୍ତି । କାମସାରି ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଆସି ପିଲସଜଟାକୁ ଲୁଗାକାନିରେ ଯତ୍ନରେ ପୋଛାପୋଛି କରୁ କରୁ ।)

ସାବିତ୍ରୀ - କୁଶିଆ ! କୁଶିଆ ! (ଜୋରରେ) କୁଶିଆ ! ଶୋଇଗଲୁ କିରେ ? ପାଣି ଗରମ ହେଲା ?

କୁଶିଆ - (ଆଖି ମଲିମଲି) ନାହିଁ ନାନି ।

ସାବିତ୍ରୀ - ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲୁ ନା କ'ଣ ? ପାଣି ଟୋପାଏ ଉଷ୍ମ କରିବାକୁ ଘଣ୍ଟାଘଣ୍ଟା ସମୟ ଲାଗନ୍ତା । ନିଆଁ ଲିଭିଲାଣି, ନା ଅଛି ?

କୁଶିଆ - ତୁମେ ନିଜେ ଜାଳିଥିଲ ନାନି ।

ସାବିତ୍ରୀ - କଥା ଫେରାଇବୁ ନାହିଁ କେବେ । ଏଇଟା ଭୟାନି ନୁହେଁ ।

କୁଶିଆ - ହଉ, ନାନି ।

ସାବିତ୍ରୀ - ଫେର ଯେମିତି ମତେ ଗାଳିଦେବାକୁ ନ ପଡ଼େ ।

କୁଶିଆ - ନା, ନାନି ।

ସାବିତ୍ରୀ - ଭାଇ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ? ଏ ଯାକେ ଫେରିଲେନି । (ଘଡ଼ିଦେଖି) ରାତି ଏଗାର ବାଜିଲାଣି, ତାଙ୍କର ଦେଖାନାହିଁ କୁଶି ।

- କୁଶିଆ - ନାନି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ଭାଇ କ'ଣ ତୋତେ କିଛି କହି ଯାଇଛନ୍ତି ?
- କୁଶିଆ - ନା' ନାନି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - କୁଆଡ଼େ ଗଲେ, କିଛି କହି ଯାଇଛନ୍ତି ?
- କୁଶିଆ - ହଁ ନାନି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - (ନକଲ କରି) “ହଁ ନାନି”, ମୋତେ ତେବେ କହିନାହୁଁ
କାହିଁକି ? ବୋକା !
- କୁଶିଆ - ନାନି ମତେ ପଚାରି ନାହାନ୍ତି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ସେଥିପାଇଁ ମତେ କହିବୁ ନାହିଁ ନା କ'ଣ ?
- କୁଶିଆ - ଆଜି ସକାଳେ ପରା ନାନି କହିଥିଲେ ବାଜେକଥା ନ କହିବା
ପାଇଁ, ମୁଁ ଭାବିଲି...
- ସାବିତ୍ରୀ - ତୁ ଭାବିଲୁ ? ତୋ ଦେଇ କିଛି ହବନି ।
- କୁଶିଆ - ହଁ ନାନି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ଶୁଆବଡ଼େଇ ପରି ତୁ ସବୁବେଳେ ଆଉ “ହଁ ନାନି, ହଁ ନାନି”
- ହଁ ନା ମୁଖ ।
- କୁଶିଆ - ନା, ନାନି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - କହ, ଭାଇ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ?
- କୁଶିଆ - ମା ପାଖକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ନାନି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ତୋ ମା ପାଖକୁ ? ତା ହୋଇଥିବ । କାହିଁକି ଶୁଣେ ?
- କୁଶିଆ - ବାପା ପଚାରିଲେ, ମା କିମିତି ଅଛି ? ମୁଁ କହିଲି ତା' ଧୂଆ ଜମା
ଭଲ ନାହିଁ ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ତୁ କହିଲୁ, ତା ଦିହ ଜମା ଭଲ ନାହିଁ । କାହିଁକି ଶୁଣେ ? ତୁ
ସେ କଥା କହିଲୁ ଆଉ ଫଳ ହେଲା, ଭାଇ ଖାଇଲେ ନାହିଁ,
ଶୋଇଲେ ନାହିଁ । ତୋତେ ଘରେ ରଖୁ ଦୟା ଦେଖାଇ
ପୋଷିବାର ଏଇ ଫଳ । ଭାରି ଉପକାର ଶୁଣୁଛୁ ।
- କୁଶିଆ - ପାଣି ଫୁଟିବଣି, ନାନି ।

- ସାବିତ୍ରୀ - ଯା' ଓହ୍ଲାଇ ଛାଣି ଦେ । (କୁଶିଆ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୁଅନ୍ତେ)
ରହ, ଘିଅ ଟିକିଏ ନେଇଯା । ଆଜ୍ଞା, ସେ ଥାଳୀଟା କୁଆଡ଼େ
ଗଲା ? ଦେଖୁ ନାହିଁ ତ । ତା' ଉପରେ ଘିଅ ଡବାଟା
ରଖୁଥିଲି ।
- କୁଶିଆ - କେଉଁଟା ? ସେଇ ରୂପାଥାଳିଟା ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ହଁ, ହଁ, ସେଇ ରୂପାଥାଳିଟା । ତୁ ଟା ଯେମିତି ନିପଟ ମୁଖ;
ସେମିତି ନିସ୍ତକ କାଳ ଦେଖୁଛି ।
- କୁଶିଆ - ସେଇଟା ବିକ୍ରି ହୋଇଗଲା ପରା ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ବିକ୍ରି । (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ବିକ୍ରି ହୋଇଗଲା । ତୁ ପାଗଳ
ହେଲୁ ନା କ'ଣ ? କିଏ ବିକିଲା ? କାହିଁକି ବିକିଲା ?
- କୁଶିଆ - ଆଜି ଦି'ପହର ବେଳ, ତୁମେ ନ ଥିବା ବେଳେ ବାପା ସେଇଟା
ନେଇ ହରିସାହୁ ଦୋକାନୀକୁ ଦେବାକୁ କହିଲେ । ସେ ସେଟାକୁ
ଭାରି ପସନ୍ଦ କଲା । ମତେ ଯାହା ଟଙ୍କା ଦେଲା ଆଣି ବାପାଙ୍କୁ
ଦେଇ ଦେଇଛି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ମୋତେ ଟିକିଏ ନ ପରୁରି ତୁ କାହିଁକି ସେ କଥା କରିବାକୁ
ଗଲୁ ?
- କୁଶିଆ - (ଡରି ମରି) କିନ୍ତୁ ନାନି, ବାପା ମତେ କହିଲେ ସେ...
- ସାବିତ୍ରୀ - “ବାପା କହିଲେ” । ବାପା ତୋତେ କ'ଣ ନ କହିଛି ଯେ ?
ସେ ଟଙ୍କାରେ ସେ କ'ଣ କଲେ ?
- କୁଶିଆ - ଚିଡ଼ିବ ନାହିଁ ନାନି । ଟଙ୍କାତକ ପରା ସରନାନାକୁ ଦେଲେ ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ସରନାନା, ସେଇ ବୁଢ଼ୀ ଡାହାଣୀଟା । ବୁଢ଼ୀ ଅଳସୁଣୀ
ଦିନରାତି ଖଟଟାରେ ପଡ଼ିଛି । କହୁଛି, ତା' ଦିହ ଖରାପ ।
- କୁଶିଆ - ଘରଭଡ଼ା ଦେଲା । ପୋଲିସ୍ କୁଆଡ଼େ ଆସି, ତାକୁ ଘର
କାଢ଼ିଦେଇ ଥାଆନ୍ତା, ଟଙ୍କା ନ ଦେଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ପରା
ସେ ତା' କୁନାକୁ ପଠାଇଥିଲା ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ହେ ଭଗବାନ ! ସର୍ବନାଶ ହେଲା । ଏଥର ଆମର ସବୁ
ସକଲା । ଜମିବାଡ଼ି ବିକ୍ରି ହେଲା । ତେତାଲା କୋଠାଟା ରୋଟା

ରହିବା ଘର ହେଲା । ଚେୟାର, ଟେବୁଲ ଖଟ ପଲଙ୍କ ସବୁଗଲା, ମୁଁ ନ ଥିଲେ ଯାହୁଁ ଦାନା ବି ମିଳନ୍ତା ନାହିଁ । ଆଜିଗଲା ରୂପା ଥାଳିଟା (ସକ୍ ସକ୍ ହୋଇ କାନ୍ଦି) । କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଥାଳିଟା । ଓଃ, ଆଉ କେତେ ସହିବ ମଣିଷ... (କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ) ।

କୁଶିଆ - ନାନି, ମୋର କସୁର ହୋଇଛି, କ୍ଷମାଦିଅ । ମୁଁ ଏମିତି ଜାଣିଥିଲେ...

ସାବିତ୍ରୀ - କ୍ଷମା । କାହିଁକି ? ଭାଇ ଭଉଁ କଲେ କ'ଣ ରୂପାଥାଳୀଟା ବିକିଦେଇ ପାରିବେନି ? ଯା ଯା' ହାତଧୋଇ ପକା, ଗୁଡ଼ାଏ ମଳି ଜମିଲାଣି ।

କୁଶିଆ - ହଁ ନାନି । (ପଛଦ୍ୱାରା ଦେଇ ପ୍ରସ୍ଥାନ)
(ପାର୍ଶ୍ୱଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଆରମ୍ଭ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରବେଶ । ଆରମ୍ଭ୍ୟ ଶୁଣୁଲ ଟେରୁଆ ଲମ୍ବାକୋଟ ଉପରେ କମ୍ବଳଥାଏ । ମୁହଁରେ ଜ୍ୟୋତି । ହାତରେ ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ।)

ଆରମ୍ଭ୍ୟ - ବାଃ, ବାଃ । କେଡ଼େ ଉଷୁମ ହୋଇଛି ଘର ଭିତରଟା । ଘର ଭିତରର ଏଇ ଆରାମ ଓ ଉଷୁମ ଟିକକ ପାଇବା ପାଇଁ ମଣିଷ ବାହାରେ ଅଣ୍ଡାରେ କିଛି ସମୟ ରହିବା ଉଚିତ୍ । (ସାବିତ୍ରୀ ତରବର ହୋଇ ଆରମ୍ଭ୍ୟଙ୍କ ପୋଷାକପତ୍ର ବାଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ଥୋଇ ଦେବାର ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । କୁଶିଆ ରୁପ୍ଟ ହୋଇ କୋଣରେ ଥରି ଥରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାଏ ।)

ଆରମ୍ଭ୍ୟ - ଆରେ, ସାବି । କ'ଣ ହେଲା କି ତୋର ? କାନ୍ଦୁଥିଲୁ ନା କ'ଣ ? କୁଶିଆ କ'ଣ ହଇରାଣ କଲା ?

ସାବିତ୍ରୀ - ନାହିଁ, ନାହିଁ, କୁଶିଆ ନୁହେଁ । ହେଲେ...

ଆରମ୍ଭ୍ୟ - ଆଉ, ଆଉ ପଛେ କହିବୁ । କୁଶିଆରେ, ଯା ଯା ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଘରକୁ ଚାଲି ଯା । ମା ଏବେ ଭଲ ଅଛି । ଡାକ୍ତର ଆସିଥିଲେ, ମୁଁ ବି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକିଛି ତା' ପାଇଁ (କୁଶିଆ ତା' ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡି ଘୋଡ଼ାଇ ହେଲା) ଦୌଡ଼ିଯା । ଯଦି ଦେଖୁବୁ ମା ଶୋଇଛି, ତେବେ ଧାରେ ଧାରେ ଘରେ ପଶିବୁ ।

- କୁଶିଆ - ହଁ ବାପା । (ଯେଉଁ ଦରଜା ଦେଇ ଆରୁର୍ଯ୍ୟ ଆସିଥିଲେ ସେଇ ଦରଜା କୁଶିଆ ଫିଟାଇଲା ।)
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - କୁଶିଆ, ଶୁଣ । ଏଇ କମ୍ବଳଟା ନେଇଯା । କାନ ମୁଣ୍ଡ ଭଲକରି ଦିଅଁ ହୋଇବୁ । ଦେହ ଉଷୁମ ରହିବ ଆଜି ରାତି ବଡ଼ ଥଣ୍ଡା ପଡୁଛି ।
- କୁଶିଆ - ନା, ନା, ବାପା ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ଇଏ କ'ଣ କରୁଛ ଭାଇ । ସିଏ ପିଲାଲୋକ, ତାକୁ କ'ଣ ଥଣ୍ଡାଲାଗି ଯାଉଛି ?
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ସାବି, ତୁ ତ ଆଉ ବାହାରକୁ ଯାଇନୁ । ବାହାରେ କେଡ଼େ ଥଣ୍ଡା ପଡ଼ିଛି ଜାଣିବୁ କିମିତି ? ରହ, ରହ, କୁଶିଆ ମୁଁ ଘୋଡ଼ାଈ ଦେଉଛି । (ଘୋଡ଼ାଈ ଦେଇ) ହେଲା, ବେଶ୍ । ଯା ଦୌଡ଼ି ଯା ବାୟା । (କୁଶିଆ ଗଲିଗଲା)
- ସାବିତ୍ରୀ - ଭାଇ । ତୁମକୁ ଆଉ ପାରି ହବ ନାହିଁ । ମୋର ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ଏଥର ବସି ରୋଟି ଦି'ଖଣ୍ଡ ଖାଇଦିଅ । ତରକାରୀ ପତ୍ର ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯିବଣି, ବେଶ୍ ହୋଇଛି, ତୁମେ ଯେମିତି ଲୋକ ।
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ବଢ଼ିଆ ମହକ ଉଠୁଛି ତ !
- ସାବିତ୍ରୀ - କୁଶିଆ ମା'ର ଦେହ ଇମିତି କ'ଣ ଖରାପ ହୋଇଗଲା ଯେ, ଏତେଥଣ୍ଡା ରାତିରେ ଏତେ ସମୟ ଧରି ସେଠି ଅଟକି ଗଲା ? ଏ ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ ଠକାମିକରି ପଡ଼ି ରହନ୍ତି ଯେପରି ତୁମେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବ । ସେମାନେ କ'ଣ ତୁମର ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ବୁଝନ୍ତି ।
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ସେମାନେ ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛାନ୍ତି । ଏହା ତାଙ୍କ ଦୟା ।
- ସାବିତ୍ରୀ - କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାବେ ଦୟାମୟା ନିଜ ଘରଠୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ସେଥିପାଇଁ ତୁ ତ ମୋ ପାଇଁ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ତରକାରୀ କରିଦେଇଛ । ତୁ ମୋତେ ବଡ଼ ଶରଧା କରୁ ସାବି, ନୁହେଁ ?
- ସାବିତ୍ରୀ - ଶରଧା ! ହଁ, ତା' ସତ, ମୁଁ ନ ଥିଲେ ତୁମର ଅବସ୍ଥା ଯେ କ'ଣ ହୁଅନ୍ତା ସେଇ କଥା ଭାବୁଛି । ତୁମକୁ ଦୁନିଆ ଯାକର ଯେତେ

ବୁଢ଼ୀ, ଅଳସୁଣୀ, ଆଉ ପାଜି ଟୋକାଏ ମିଳିମିଶି ମିଛ କହି
ଠକିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଆରାଧ୍ୟ - ଲୋକମାନେ ଯଦି ମୋ ପାଖରେ ମିଛ କହନ୍ତି, ତେବେ
ସେମାନେ ଦୁଃଖୀ, ଗରିବ, ମୁଁ ନୁହେଁ ।

ସାବିତ୍ରୀ - କିନ୍ତୁ ଏ ବଡ଼ ହାସ୍ୟାସ୍ତଦ କଥା ହେଲା ଭାଇ ! ଅଳ୍ପ ଦିନରେ
ତୁମର ଆଉ କିଛି ନ ଥିବ । ତୁମେ ଯେ ସବୁ ଦାନ କରିବାରେ
ଲାଗିଛ ସବୁ ।

ଆରାଧ୍ୟ - ସାବି, ଦୁନିଆରେ କେତେ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା, ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ ନ
ରହିଛି ? (ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ମାରି) ମୁଁ ବା ସେଥିରୁ କେତେ ଅଂଶ
ଦୂର କରି ପାରିବି ? ଖୁବ୍ କମ୍ ସାବି, ଖୁବ୍ କମ୍ !

ସାବିତ୍ରୀ - ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ ! ହଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ତୁମକୁ ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ
ଶରଧା କରନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ ବା ମୋର ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ
କଥା ତୁମେ ମୋଟେ ଭାବୁନ କାହିଁକି ?

ଆରାଧ୍ୟ - (ଉଠି) ତୋ କଥା ! ହଁ ସାବି, ତୋତେ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି । ହଁ,
ମନେ ପଡ଼ିଲା । ତୁ ପରା କାନ୍ଦୁଥିଲୁ, ସେଇଟା ମୋ ଦୋଷ ।
ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ, ତୋତେ କଷ୍ଟ ଦେବା । ହଉ ମୋର
କାଜଲି ।

ସାବିତ୍ରୀ - କାଜଲି ! ହୁଁ କାଜଲି ହେଲେ ତ ଆଉ ଦୁଃଖ ଘୁଞ୍ଚିବ ନାହିଁ ।
ହଉ, ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଖାଅ । ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯିବ ।

ଆରାଧ୍ୟ - ଖାଉଛି । (ବସିଲେ) ଏଥର ମତେ କହ...

ସାବିତ୍ରୀ - ତୁମେ ପିଲାଭଳି ହୋଇଛ ଭାଇ ! ଆଖି ଆଗରୁ ତୁମକୁ
ଛାଡ଼ିବାକୁ ମୋର ମୋଟେ ସାହାସ ହେଉନି । ମୁଁ ପିଠି ବୁଲାଇବା
ମାତ୍ରେ ତୁମେ କୁଣିଆକୁ ପଠାଇ ଆଲିଙ୍ଗ ବିକ୍ରି କରିଦେଲ ।

ଆରାଧ୍ୟ - ହଁ, ସେଇ ଆଲିଙ୍ଗ । ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା ସାବି ସେଇଟାକୁ ତୁ
ବଡ଼ ଭଲ ପାଉଥିଲୁ ନୁହେଁ ?

ସାବିତ୍ରୀ - କେବଳ ଯେ ଭଲପାଉଥିଲି ତା' ନୁହେଁ, ସେଇଟା ପାଇଁ ଗର୍ବ
ବି କରୁଥିଲି ! ଜିନିଷଟା କେତେ ପୁରୁଷଧର ରହିଲାଣି ଆମ
ଘରେ... ।

- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ହଁ, ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା । ସେଟା ଭାରି ସୁନ୍ଦର ବି ଦିଶୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସାବିତ୍ରୀ ସତ କହ ଦେଖୁ, ରୂପାଥାଳୀରେ ନ ଖାଇ କଦଳୀ ପତ୍ରରେ କ'ଣ ଭାତ ଖାଇ ହୁଅନ୍ତା ନି ?
- ସାବିତ୍ରୀ - ସେମିତି ହେଲେ ଭୂଇଁରେ ବି ଭାତ ଖାଇହେବ । ହାତ ପାପୁଲିରେ ପାଣି ପିଇହେବ । ଦେଖୁଛି କଥା ତେବେ ଏ ଯାକେ ଗଲାଣି । ସେ ବୁଢ଼ୀ ଅଳସୁଣୀଟାର ଫେରି ସାହସା ଦେଖ । ଆମ ଏଠାକୁ ଲୋକ ପଠାଉଛି । ଗଲାଥର ତାକୁ ମୁଁ ଯାହା ଗାଳି ଦେଇଥିଲି, ସେଥିରେ ବି ତା'ର ଚେତା ପସିଲାନି ।
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ହଁ, ମୁଁ ତାକୁ ଆମର ଏଠି ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ରଖୁଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେ ଭାବିଲା କାଳେ ତୁ ଦୁଃଖ କରିବୁ ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ଦୁଃଖ କରିବି ।
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ଘରବାଲା ବିରୁର । ସେ ବି ଭାରି ଭଲ ମଣିଷ । ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋତେ ହିଁ ଭତାଟା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ତୁମକୁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । (ହତାଶ ହାସ୍ୟ)
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ତୁ କ'ଣ ଜାଣିନୁ ମୋ ପାଖରେ ମୋଟେ କିଛି ନ ଥିଲା ? ଆଳିଟା ନ ବିକି ମୋର ଗୁରା କ'ଣ ଥିଲା ? ପରମ ଭାଗ୍ୟ ଯେ ଆଳିଟାଏ ଥିଲା । (ହସି) ତେବେ ମୋର ଦୁଃଖ ଏତିକି ଯେ ତୋତେ ଦୁଃଖ ଦେଲି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ହଉ, ଏଥର ସମିତି ଚାଲିଥାଉ । ତୁମକୁ ବାଗକୁ ଆଣିବା କାଠିକର ପାଠ । ଯାପରେ ତ ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ପିଲିସଜଟା ବିକିଦେବ ଦେଖୁଛି ?
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - (ପ୍ରକୃତରେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ) ନା, ନା, ସାବି ! ଏ ତ କଦାପି ହେବ ନାହିଁ ।
- ସାବିତ୍ରୀ - କାହିଁକି ଶୁଣେ ? କାହାରି ଘରଭଡ଼ା କ'ଣ ସେଥିରୁ ଦେଇ ହେବନି ?
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ତୁ ଅବଶ୍ୟ ଭଲକଥା ଭାବୁଛୁ ! କିନ୍ତୁ ସାବି, ମୁଁ ସେଟା କଦାପି

ବିକି ଦେବାକୁ ଗ୍ରହେଁ ନାହିଁ । ତୁ କ'ଣ ଜାଣିଲୁ ମୃତ୍ୟୁଶୟାରେ ମା ମୋତେ ସେଇଟା ଦେଇଥିଲେ, ତୋର ଜନ୍ମ ହେବାର ଠିକ୍ ପରେ ପରେ ? ସେ ମୋତେ କହି ଯାଇଛନ୍ତି ତାକୁ ସାଇତି ରଖିବା ପାଇଁ, ଯେମିତି ମୁଁ ତାକୁ ସବୁବେଳେ ମନେ ପକାଉଥିବି । ତେଣୁ ଜୀବନ ଥିବାଯାକେ, ତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖୁଥିବି । ତେବେ ଭାବୁଛି କୌଣସି ଜିନିଷ ଉପରେ ଏତେ ବେଶି ମାୟା ମମତା ରଖିବା ବୋଧହୁଏ ପାପ ।

- ସାବିତ୍ରୀ - ଭାଇ ! ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ବେଶି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ ମୋର ଛାତି ଫାଟିଯିବ । (ବାସ୍ପରୁଦ୍ଧ ହୋଇ) ବନ୍ଦୁ ! ହଉ ଭାଇ, ଶୋଇବି ଯାଉଛି । ଆଶୀର୍ବାଦ କର ।
- (ଆରୁର୍ଯ୍ୟ ଶେଜ ଉପରେ ବସି କିଛିକ୍ଷଣ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ, ସାବିତ୍ରୀ ଖାଇବା ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକ ଖଣ୍ଡିଏ ଛୋଟ ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ଦଙ୍ଗାକ ଦେଇ ବାମ ପାଖ ଦରଜା ଦେଇ ବାହାରିଗଲେ ।)

ସାବିତ୍ରୀ - ବେଶି ସମୟ ତେଜବ ନାହିଁ । ଆଖିକୁ ପାତା ହେବ ।

ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ନା, ନା, ଯା ଶୋଇବୁ । (ସାବିତ୍ରୀ ଗଲିଗଲେ) ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ଆରୁର୍ଯ୍ୟ ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଆସି ବହିଟିଏ ଖୋଲିଲେ । ତା' ପରେ ପିଲିସଜ ଆଡ଼କୁ ଗ୍ରହଣେ) “କାହାରି ଘରଭଡ଼ା କ'ଣ ସେଥିରୁ ଦେଇ ହେବନି” - କେତେ ଭଲ କଥାଟିଏ ସାବି ଭାବି ପାରିଲା । (ଲଣ୍ଠନଟା ତେଜାଇ ଦେଇ ବହିପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଟିକିଏ ସଜାଇ ଦେଲେ । ଶାତରେ ଅଳ୍ପ ଥରିଲେ ମଧ୍ୟ ଘଡ଼ିରେ ୧୨ଟା ବାଜିବାର ଢ଼ ଢ଼ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଳ । ସେ ପଢ଼ିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ, ସେ ସବୁ ଗଲିଥିଲାବେଳେ ପୃଷ୍ଠପଟରେ ବାଦ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ । ରୁପ୍ ଚପ୍ ଗ୍ରେର ପ୍ରବେଶ କଲା । ହାତରେ ତା'ର ଲମ୍ବା ଛୁରାଟିଏ । ଆରୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ହଠାତ୍ ଜାଗୁଡ଼ି ଧରି ।)

ଗ୍ରେର - ପାଟିତୁଣ୍ଡ କଲେ ସଜଲା ଜାଣିଥା ?

ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ତ ଦେଖୁଛ ମୁଁ ପଢ଼ୁଛି । ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରିବି କାହିଁକି ?

ମୋ ଦେଇ ତୁମର ଯଦି କ'ଣ କିଛି ଉପକାର ହୋଇପାରେ କୁହ ।

ସ୍ଵେର - (ରୁଷ ଗଳାରେ) ମୋର ଖାଇବା ଦରକାର । ମୁଁ ଭେକିଲା । ଗଲା ତିନିଦିନ ହେଲା ପେଟକୁ ଦାନା ଯାଇନାହିଁ । ମୋତେ ଖାଇବାକୁ ଦେ ଶାନ୍ତ... ଶାନ୍ତ...

ଆରାଧ୍ୟ - (ସାଗ୍ରହେ) ନିଶ୍ଚୟ, ବାବା ! ଖାଇବାକୁ ତୁମକୁ ଅବଶ୍ୟ ଦେବି । ଆଉ ଘରୁ ମୋ ଭଉଣୀକୁ ତାକେ । ସେ ଘୁବିଟା ଆଣୁ, କେଉଁଠି ବା କ'ଣ ରଖୁଥିବ । (ଉଠିଲେ) ।

ସ୍ଵେର - ବସ୍, ବସ୍ ! (ଆରାଧ୍ୟ ମୁଦୁହସି ବସିଲେ) ସେ କଥା ପଟିବ, ନାହିଁ, ବନ୍ଧୁ ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ କୁଣ୍ଡାରେ ଭୁଲିଯିବା ଜୀବ ନୁହେଁ । ଭଉଣୀକୁ ତାଜିବୁ, ସେ ଖାଇବାକୁ ଦେବ । ବଡ଼ ବିଶ୍ଵାସ ଯୋଗ୍ୟ କଥା ! ଘରର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତାଜି ଉଠାଇବୁ, ନୁହେଁ ? ହାଃ ! ହାଃ ! ହାଃ ! ବଢ଼ିଆ ତାମସା ଲଗାଇଛୁ । ଆଣ କେଉଁଠି ଖାଇବାର ଅଛି ? ଭଉଣୀକି ତାଜି ତକି କଥା ପଟିବ ନାହିଁ । ମୋ ଭିତରେ ଜାନୁଆରଟାଏ ପଶି ସ୍ଵେରାଇ ପକାଉଛି । କାଟି କରତି ପକାଉଛି । ଶାନ୍ତ କହ ଖାଇବା ଜିନିଷ କେଉଁଠି ?

ଆରାଧ୍ୟ - (ଜନାକ୍ତିକେ) ସାବି କାହିଁକି ଯେ ଖାଇବା ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ାକ ଲୁଗାଇ ଚାଲି ଦେଇ ରଖେ ? (ସଜୋରେ) ଆସ ବନ୍ଧୁ, ଭୟ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଉ ମୋ ଭଉଣୀ ଛଡ଼ା ଏ ଘରେ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ।

ସ୍ଵେର - ମୁଁ କିମିତି ବିଶ୍ଵାସ କରିବି ?

ଆରାଧ୍ୟ - କାହିଁକି ? ଏଇ ଯେ, ଏଇଲାଗେ ମୁଁ ତୁମକୁ କହିଲି । (ସ୍ଵେର ଆରାଧ୍ୟଙ୍କୁ ସିଧା ସଳଖ ଚାହିଁଲା)

ସ୍ଵେର - ଆଜ୍ଞା, ବେଶ୍ ! ବିପଦ ବରଣ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ରାଜି (ସାଧୁ ଦୁଆର ପାଖକୁ ଗଲେ) ତେବେ ଯେବେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଚଲାକି ଖେଲୁ, ତେବେ ନିଶ୍ଚୟ ଏହି ଛୁରାଟା ତୋ ଛାତିରେ ଭୁଷିଦେବି ।

- ଆରାଧ୍ୟ - ତୁମ ଆତ୍ମାର ଲୋକସାନ ହେବ ପୁଅ ! ମୋର ଛାତି ଅପେକ୍ଷା ତା'ର ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ବେଶି । (ଦରଜା ପାଖରେ ସାବି ! ସାବି !
- ସାବିତ୍ରୀ - (ଭିତରୁ) ହଁ ଭାଇ !
- ଆରାଧ୍ୟ - ଜଣେ ଅତିଥି ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଭାରି ଭୋଗ । ଟିକିଏ ଏଠାକୁ ଆସି କ'ଣ ଅଛି ଦେଇଯା -
- ସାବିତ୍ରୀ - କ'ଣ ଏତେ ରାତିରେ ? ବଢ଼ିଆ ପାଇଟିଟାଏ ଆସି ଲୁଟିଲା । ରାତିରେ ଶୋଇ ବି ହେବ ନାହିଁ । ଯୁଆଡ଼େ ଯେତେ ଅକର୍ମା, ହାନିମାନିଆ ବାଟରେ ଘାଟରେ ବୁଲୁଥିବେ, ତାଙ୍କ ହୁକୁମ ତାଲିମ କରିବା ଆମର କାମ ନା କ'ଣ ?
- ଆରାଧ୍ୟ - କିନ୍ତୁ ସାବି, ଅତିଥି ଯେ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ହଉ ଯାଉଛି । (ସାବିତ୍ରୀ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ ଶ୍ରେର ହାତରେ ଲମ୍ବା ଛୁରାଟା ଦେଖି ଚକମି ଉଠିଲେ) ଭାଇ ! ଛୁରାଟା ସେ କାହିଁକି ଧରିଛି ?
- ଆରାଧ୍ୟ - ଛୁରା ! ହଁ, ସେଇଟା (ଶ୍ରେର ପ୍ରତି) ବୋଧହୁଏ ସେ ଭାବିଥିବେ ମୁଁ ଆମ ଛୁରାଟା ବିକି ଦେଇଛି । (ମୃଦୁ ହସିଲେ)
- ସାବିତ୍ରୀ - ଭାଇ ମତେ ଡର ମାଡ଼ୁଛି । (ଜନାକ୍ତିକେ) ଦେଖୁନ, ସେ କିମିତି ଜାନ୍ତୁଥାର ପରି ଆମ ଆଡ଼କୁ କଟମଟ କରି ଚାଲୁଛି ।
- ଶ୍ରେର - ଶୀଘ୍ର ! ଶୀଘ୍ର ଖାଇବାକୁ ଦିଅ । ନ ହେଲେ ତୁମ ଦି'ଟାଙ୍କୁ ଏହି ଛୁରାରେ ଟିକ ଟିକି କରି କାଟି ଖାଇବି ।
- ଆରାଧ୍ୟ - ଗୁରୁକାଠିଟା ଦେ ସାବି ! (ସେ ଗୁରୁ ଦେଲେ) ଯା ଏଥର ଶୋଇବୁ । (ସାବିତ୍ରୀ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୁଅନ୍ତେ ଶ୍ରେର ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ କୁଦିପଡ଼ି) ।
- ଶ୍ରେର - କେହି ହେଲେ ଜଣେ ବାହାରକୁ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ବାହାରି ନ ଯାଇଛି ! (ସାବିତ୍ରୀ ଆରାଧ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ) ।
- ଆରାଧ୍ୟ - ସାବି ! ଏ ଭଦ୍ରଲୋକ ଖାଇବା ବେଳେ ତୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇରହିବୁ । ସେ ସେଇକଥା ବୋଧହୁଏ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ହଉ ଭାଇ ! (ସେ ଚେୟାର ଗୋଟିକରେ ବସି ଦୁଇ-ଜଣକୁ

ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ) ।

- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - (ଖାଦ୍ୟ ଆଣି) ଏଇ କେତେ ଖଣ୍ଡ ରୁଟି ଆଉ ତରକାରୀ ଅଛି । ଦୁଧ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ଅଛି । ତେବେ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯାଇଥିବ ।
- ଘୋର - ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଦେଇ ସେଇଠି ଛିଡ଼ା ହ, ଯେମିତି ମୁଁ ତତେ ସାମନାରେ ଦେଖି ପାରିବି । (ଆରୁର୍ଯ୍ୟ ସେଇଆ କଲେ । ଟେବୁଲ ଖୋପ ଭିତରୁ ବୋତଲ ବାହାର କରି ଘୋରର ଛୁରୀ ଆଡ଼କୁ ଘୁର୍ଲେ ।)
- ଘୋର - (ଛୁରୀଟା ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଦେଇ ଘିଅ ବୋତଲକୁ ହାତରେ ଧରି) ଏଇଟା କ'ଣ ? ଜେଲଖାନାରେ ତ ଆମକୁ ଘିଅ ମିଳେ ନାହିଁ । (ବୋତଲଟା ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲା) ।
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ଜେଲଖାନା ?
- ଘୋର - (ରୁଟିଟାଏ ଧରି ପଶୁ ଖାଇଲା ପରି ଛିଣ୍ଡାଇ ଏକାଥରେ ପାଟିରେ ପୁରାଇଦେଲା ଏବଂ ପରେ ପରେ ହଠାତ୍ ବମକି ପଡ଼ିଲା) ସିଏ କ'ଣ ? (କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଘୁର୍ଲି) ଝରକା କବାଟର ଖିଡ଼ିକି ଲଗାଇ ନାହିଁ କାହିଁକି ? କେହି କାଲେ ପଶି ଆସିବ । (ବନ୍ଦ କରିଦେଲା)
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ସେଥିପାଇଁ ସେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲା ଅଛି ।
- ଘୋର - ବର୍ତ୍ତମାନ କିନ୍ତୁ ବନ୍ଦ ହେଲା ।
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ଗଲା ତିରିଶି ବର୍ଷରେ ବନ୍ଦ ହେଲା ଏଇ ପ୍ରଥମ । (ଘୋର ଏତେ ଜୋରରେ ରୋଟିଟାକୁ ଟାଣିଲା ଯେ ସେଥିରୁ ଚୁକ୍କୁରା ସବୁ ତଳେ ଛିଡ଼ିକି ପଡ଼ିଲା ।)
- ସାବିତ୍ରୀ - ଘରଟା କେତେ ସଫା କରିଥିଲି ! (ଆରୁର୍ଯ୍ୟ ନଇଁପଡ଼ି ଚୁକ୍କୁରାଟି ଆଣି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଲେ) ।
- ଘୋର - ଘୋରକୁ ତୋର ଭୟ ନାହିଁ ?
- ଆରୁର୍ଯ୍ୟ - ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୋର ଦୁଃଖ ହୁଏ ।
- ଘୋର - ଦୁଃଖ ହୁଏ, ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ । (ପକେଟରୁ ମଦବୋତଲ ବାହାର କରି) ବଢ଼ିଆ କଥାଟାଏ କହିଲୁ । ଘୋରଙ୍କ ପାଇଁ ତୋର ଦୁଃଖ ହୁଏ ! ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ ! (ପୁଣି ପିଇ) (ହଠାତ୍)

ତୁ କିଏ ଶୁଣେ ?

- ଆରାଧ୍ୟ - ମୁଁ ଜଣେ ସାଧୁ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ଆରାଧ୍ୟ !
- ଭେର - ହାଃ ! ହାଃ ! ହାଃ ! ସାଧୁ, ମା କାଳୀ, ଏ ଜଣେ ସାଧୁ ! ମୁଁ
ତେବେ, ମୁଁ ତେବେ କ'ଣ ନରକର...
- ସାଧୁ - ସେଥିରୁ ମୁକ୍ତିପାଇ ପାର, ପୁଅ ! ସାବି, ତୁ ଯା, ଭଦ୍ରଲୋକ
ତୋତେ ଆଉ ବଳାଇବେ ନାହିଁ ।
- ସାବି - ତମକୁ ଏହା ସଙ୍ଗେ...
- ଆରାଧ୍ୟ - ଯା, ଯା ! ତୁ ଗଲେ ଯାଇ ମୁଁ ଓ ମୋର ବନ୍ଧୁ ମନଖୋଲି
କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିପାରିବୁ ।
- ଭେର - (ଖାଲିପେଟରେ ନିଶାଟୀ ହଠାତ୍ ଧରିଲା) ସେଇଟା କ'ଣ ?
ହଁ, ହଁ ଯାଆ, ଯାଅ, ନମସ୍କାର ! ମୁଁ ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା
କରିବି ! (ହସି) ହାଃ ! ହାଃ ! (ମଦ ପିଇ) ହାଃ ! ହାଃ !
(ସାବିତ୍ରୀ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ, କବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।)
- ଭେର - ସାଧୁ ! (ହଠାତ୍ ଜୋରରେ) ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ମୁଁ କିଏ ?
- ଆରାଧ୍ୟ - ମୋର ଅନୁମାନ; ତୁମେ ଗୁଡ଼ାଏ କଷ୍ଟ ଭୋଗିଛ ବାବା !
- ଭେର - କଷ୍ଟ ଭୋଗିଛି ? (କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୁଦ୍ ହୋଇ) କଷ୍ଟ
ଭୋଗିଛି ? ହଁ, ହଁ, କିନ୍ତୁ ସେ ତ ବହୁଦିନର କଥା ।
ସେତେବେଳେ ମୁଁ ମଣିଷ ଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ କ'ଣ ମୁଁ ଆଉ
ମଣିଷରେ ଅଛି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଯେ ଏକ ସଂଖ୍ୟା,
୪୨୦ନମ୍ବର । ମୁଁ ନରକରେ ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ସଢ଼ିଲିଣି ।
- ଆରାଧ୍ୟ - ମୋତେ ସେଇକଥା, ସେହି ନରକର କଥା ଟିକିଏ ଶୁଣାଇବ
ବନ୍ଧୁ ?
- ଭେର - କାହିଁକି ? (ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ହୋଇ) ପୋଲିସକୁ ଖବର ଦେବ ?
ସେଗୁଡ଼ାକୁ ମୋ ପଛରେ ଲଗାଇବ, ନୁହେଁ ?
- ଆରାଧ୍ୟ - ନା, ନା, ମୁଁ ପୋଲିସକୁ ଜଣାଇବି ନାହିଁ ।
- ଭେର - (ଔଷ୍ଣ୍ୟ ସହିତ ଆରାଧ୍ୟଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି) ମୁଁ ତୁମକୁ ବିଶ୍ୱାସ
କରିଛି । (ମୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡଳ) କିନ୍ତୁ କାହିଁକି, ସେକଥା ପଚାର ନାହିଁ ।

- ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ - (ଘେରର ବାହୁରେ ହାତ ପକାଇ) ମୋତେ ତୁମର ସେଇ ନରକକୁ ଯିବାର ପୂର୍ବଦିନ ଗୁଡ଼ାକର କଥା କୁହ... ବନ୍ଧୁ !
- ଘେର - ସେ ଅନେକ ଦିନ ତଳର କଥା । ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ମୋର ଛୋଟ ଘରଟିଏ ଥିଲା । ଘରର ବଗିଚା ଖଣ୍ଡିଏ ବି ଥିଲା । (ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖିଲା ଭଳି ହୋଇ) ଫୁଲଗୁଡ଼ାକ ଫଟି କେଡ଼େ ତୋରା ଦିଶୁଥାଏ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ । ଆଉ-ଆଉ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଥିଲା - ସେ ଥିଲା (ଚିତ୍କାକରି) ବୋଧହୁଏ ସେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ହେବ । ହଁ, (ହଠାତ୍ ମନେ ପକାଇ) ହଁ, ମୋର ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ତା'ର ଦିହ ଖରାପ ଥିଲା । ଆମର ଖାଇବାର କିଛି ନ ଥାଏ । ମୁଁ କାମ ପାଇଲିନାହିଁ । ସେ ବର୍ଷ ମୋର ଖରାପ ଯୋଗ ଥାଏ । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ - ମୋର ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣ ବଡ଼ ବେମାରରେ ପଡ଼ିଲା । ମରିବା ଉପରେ (ବିରାମନେଇ) - ମୁଁ ତାଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଘେରି କଲି । (ବହୁକ୍ଷଣ ବିରାମନେଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତା' ପିଠିରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆପୁଡ଼ାଇଲେ ।) ସେମାନେ ଧରି ପକାଇଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ବୁଝାଇଲି । ମୁଁ କାହିଁକି ଘେରିକଲି କହିଲି, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମୋର ସବୁକଥାକୁ ହସି ଉଡ଼େଇ ଦେଲେ । ମୋତେ ନରକରେ ଦୀର୍ଘ ଦଶବର୍ଷ ରହିବା ଦଣ୍ଡ ହେଲା । (ବିରାମ) ଯେଉଁଦିନ ମୋତେ ଏ ଦଣ୍ଡହେଲା, ସେଦିନ ରାତିରେ ସେମାନେ ମୋତେ କହିଲେ ମୋର ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣ ମରିଯାଇଛି । ଓଃ ! (କ୍ରୋଧ ଜରଜର ହୋଇ ସକ୍ ସକ୍ କାନ୍ଦିଲା) । ମାର ସେ ପାଜିଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ! ତାଙ୍କ ଉପରେ ବଜ୍ରପତ୍ନ । (ଟେବୁଲ ଉପରେ ଢଳିପଡ଼ିଲା ଓ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା) ।
- ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ - ସେଇ ଜେଲ କଥା, ସେଇ ନରକ କଥା ମୋତେ କହିବ ବନ୍ଧୁ ?
- ଘେର - ସେଇଆ ବି କହିବି ? ଦେଖ, ମୁଁ ଦିନେ ମଣିଷ ଥିଲି । ଏବେ ପଶୁ ପାଲଟିଛି । ସେଇମାନେ ହିଁ ତ ମୋତେ ଏମିତି କରୁଛନ୍ତି । ବଣପଶୁକୁ ବାନ୍ଧିଲାପରି ସେମାନେ ମୋ ହାତ ବାନ୍ଧିରଖିଲେ ।

କୁକୁରପରି ମୋ ଉପରେ ଚାଲୁକ ଚଳାଇଲେ । ମୋତେ ପଚାସନ୍ତୁ ଖୁଆଇଲେ । ମୋର ଦିହଯାକ ଉଜୁଣା, ଛାରପୋକ ଚାଲିଲେ । ଖାଲି ଖଟରେ ମୁଁ ଶୋଇଲି । ମୁଁ ଆପଣି କଲି ମୋ ଉପରେ ପୁଣି ଚାଲୁକ ଚାଲିଲା । ଏମିତି, ଏମିତି, ଦଶବର୍ଷ । ଦଶବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ! ସେମାନେ ମୋର ସୁନାମ ଲୁଟିନେଲେ, ଆତ୍ମା ହରିନେଲେ, ଆଉ ତା' ବଦଳରେ ଦେଲେ ଗୋଟାଏ ଜାନୁଆର, ଗୋଟାଏ ସଇତାନ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଦିନେ ଅସତର୍କ ଥିଲେ । ଦିନେ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଜାନୁଆର ବାନ୍ଧିବାକୁ ଭୁଲିଗଲେ । ସେ ଖସିଗଲା ! ମୁକ୍ତ ହେଲା ! ସେ ଛଅ ସପ୍ତାହ ତଳର କଥା । ମୁଁ ମୁକ୍ତ, ମୁଁ ଉପାସରେ ପରିସଫୁଟି ମରିବା ପାଇଁ ମୁକ୍ତ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ

- ଉପାସରେ ମରିବା ପାଇଁ ?

ଭୋର

- ହଁ, ହଁ, ଉପାସରେ ମରିବା ପାଇଁ । ନରକରେ ସେମାନେ ତୁମକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ସିନା; କିନ୍ତୁ ସେଠୁଁ ଯଦି ଖସି ଆସିଲ; ତେବେ ଉପାସରେ ମଲ । ସେମାନେ ମୋତେ ଘୁରିଆଡ଼େ ଖୋଜି ବୁଲିଲେ; ବିଦେଶକୁ ପଳାଇ ଯିବାର ଅନୁମତି ପତ୍ର ମୋର ବା କାହିଁ ? ମୋର ନାମଟା ସୁଦ୍ଧା ସେତେବେଳକୁ ହରାଇ ଦେଇଥିଲି ଯେ, ମୁଁ ପୁଣି ଭୋରି କଲି । ଏହି ଛିଣ୍ଡା କନାଗୁଡ଼ାକ । ପ୍ରତିଦିନ ଯାହା ଖାଏ ଭୋରିକରି ଖାଏ । ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ, ପାଳ ଗଦାରେ ଯେଉଁଠି ପାରେ ସେଠି ଶୁଏ । କାମ ଖୋଜିବାରେ ସାହସ ହେଲାନି । ସହରକୁ ଯାଇ ମାଗିଖାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ତେଣୁ ପୁଣି ଭୋରିକଲି । ଆଜି ମୋତେ ଯାହା ଦେଖୁଛି, ତାହା ସେମାନଙ୍କର କରାମତି । ସେମାନେ ମୋତେ ଭୋର କରିଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବଜ୍ରପତ୍ର (ଢୋକେ ମଦପିଇ ଖାଲି ବୋତଲଟା ପିଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତେ, ତାହା ଭାଙ୍ଗି ବୁରମାର ହୋଇଗଲା ।)

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ

- ବାବା ! ତୁମେ ବହୁତ ଭୋଗିଲାଣି ! କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ମୁକ୍ତିର ଆଶା ରହିଛି ।

- ଶ୍ରେର - ଆଶା ! ଆଶା ! ହାଃ ! ହାଃ ! (ପାଗଳ ପରି ହସିଲା)
 ଆରାଧ୍ୟ - ବହୁତ ବୁଲିଲଣି, ଥକି ଯାଇଥିବ । ଖଟ ଉପରେ ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ । କମ୍ପଳଟା ଆଣି ଦେଉଛି ।
 ଶ୍ରେର - ଯଦି କେହି ଆସେ ?
 ଆରାଧ୍ୟ - କେହି ଯଦି ଆସେ, ତେବେ ତୁମେ କ'ଣ ମୋର ବନ୍ଧୁ ନୁହଁ ?
 ଶ୍ରେର - (ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ) ବନ୍ଧୁ !
 ଆରାଧ୍ୟ - ହଁ ! ହଁ ମୋର ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ କିଏ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ କରିବ ?
 ଶ୍ରେର - ସାଧୁଙ୍କ ବନ୍ଧୁ । (ଏକା ବେଳକେ ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇଲା) ।
 ଆରାଧ୍ୟ - କମ୍ପଳଟା ଆଣେ ?
 ଶ୍ରେର - (ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଥାଏ ଓ ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଉ ଥାଏ) ସାଧୁର ବନ୍ଧୁ !
 (ଇତସ୍ତତଃ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ପିଲିସଜଟି ରଖିଲା ।
 ଗୁରିଆଡ଼େ ଚାହିଁ ସେ ବୁଝିଲା ଯେ ସେ ଏକୁଟିଆ) । ପିଲସଜଟି ଉଠାଇ ଓଜନ କଲା । ଖାଣ୍ଟିରୁପା ବେଶ୍ ଓଜନ ତ ! କି ଭାଗ୍ୟ !
 (ଆରାଧ୍ୟ ଆସିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲା ଏବଂ ତରବରିଆରେ ପିଲସଜଟି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଖସାଇ ଦେଲା ।)
 (ଆରାଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କଲେ)
 ଆରାଧ୍ୟ - (ଭିତରେ କ'ଣ ଗୁଲିଛି ଦେଖିଲେ କିନ୍ତୁ ନ ଦେଖିଲା ପରି ଖଟ ଆଡ଼କୁ କମ୍ପଳଟା ନେଇ ଗଲେ) ।
 ଓଃ ! ତୁମେ ମୋର ପିଲସଜର ତାରିଫ୍ କରୁଥିଲ ବୋଧ ହୁଏ । ସେଇଟା ମୋର ଗର୍ବର ଧନ । ମୋ ମା ମୋତେ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ଦରିଦ୍ର କୁଡ଼ିଆରେ ଏଇଟା ଅବଶ୍ୟ ବେଶି ଫୁଟିଥାଉ । ହୋଇଛି । ଆଉସବୁ ଚିଜ ସାଙ୍ଗରେ ମେଳଖାଉନି । କିନ୍ତୁ ମୋର ମା'କୁ ମନେ ପକାଇବା ପାଇଁ ସେଇ ଗୋଟାକହିଁ ସମ୍ଭଳ । ତୁମର ବିଛଣା ପାରି ଦେଇଛି । ଏଥର ଶୋଇପଡ଼ ।

- ସ୍ଵେର - ହଁ, ହଁ ଶୋଇବି । (ଚକିତ ହୋଇ) ଆଜ୍ଞା, କହନ୍ତୁ ତ ଆପଣ କାହିଁକି ମୋତେ ଏତେ ଦୟା ଦେଖାଉଛନ୍ତି ? (ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ହୋଇ) ଆପଣଙ୍କ ମତଲବ କ'ଣ ? ଏଃ ।
- ଆରାଧ୍ୟ - ମୁଁ ଗୁହେଁ ବନ୍ଧୁ ତୁମେ ଆରାମରେ ଶୁଅ ।
- ସ୍ଵେର - ତୁମେ ବୋଧହୁଏ, ମୋର ହୃଦୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଗୁହେଁ । ମୋର ଆତ୍ମାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବ । ନାଁ କ'ଣ କହୁଛ ? କିନ୍ତୁ କିଛି ଲାଭ ହେବନି । ଦେଖ, ଧର୍ମ ଆଡ଼କୁ ମୋତେ ଟାଣନାହିଁ । ମୁଁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଘୃଣା କରେ ।
- ଆରାଧ୍ୟ - ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା, ବନ୍ଧୁ ! କାରଣ ଠାକୁର ତ ତୁମକୁ ଘୃଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ସ୍ଵେର - ତୁମେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛ ମୋତେ ଧର୍ମ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିବା ପାଇଁ ହୋଃ ! ହୋଃ । ହୋଃ । ସେଇଟା ଅବଶ୍ୟ ତୁମର ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ତୁମର ସେଇ ସତ୍ୟ, ଶିବ, ସୁନ୍ଦର କଥା ମୁଁ ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ଗୁହେଁ ନା । ତୁମେ ମୋ ପାଇଁ ଯାହା କରୁଛ, ତାହା ମୋ ଉପକାରରେ ନ ଆସି, ସକଳତାନର ଉପକାରରେ ଲାଗିବ, ଜାଣିଥା । (ଗର୍ବିତ ଭାବରେ) ।
- ଆରାଧ୍ୟ - ଭଗବାନ ପାଇଁ ବା ସ୍ଵର୍ଗ ପାଇଁ କିଛି କରିବାକୁ ଗଲେ, ସକଳତାନ ପାଇଁ ବା ନର୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ କରିବାକୁ ହୁଏ ବନ୍ଧୁ !
- ସ୍ଵେର - (ସଙ୍କୋପେ) ଯାହା ହେଉ, ମୁଁ କହୁଛି ମୋର ଧର୍ମ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ।
- ଆରାଧ୍ୟ - ତୁମେ ତେବେ କ'ଣ ଶୋଇବ ନାହିଁ ? ରାତି ବହୁତ ହେଲାଣି ଯେ !
- ସ୍ଵେର - (ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶକରି) ବେଶ୍, ବେଶ୍ କିନ୍ତୁ ଆଉ ଧର୍ମ ପ୍ରସ୍ତର କରନାହିଁ । ମୁଁ-ମୁଁ (ବିଛଣାରେ ବସି) କେହି ଆସିବେ ନାହିଁ ତ ?
- ଆରାଧ୍ୟ - ନା, ବୋଧହୁଏ, ନା, କିନ୍ତୁ ଯଦି କେହି ଆସନ୍ତି - ତୁମେ ତ ଝରକା ଦୁଆର ଖିଡ଼ିକି ବନ୍ଦ କରିଛ ।

- ରୋର - ହୁଁ ! ନିରାପଦ ବୋଲି ମନେ ହେଉ ନାହିଁ । (ଦୁଆର ପାଖକୁ ଯାଇ ପରୀକ୍ଷା କରି, ତା' ପରେ ଫେରି ଦେଖିଲା ଯେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତା' ପାଇଁ କମ୍ପଳ ମେଲାଲ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । (ବିରକ୍ତ ହୋଇ) ଆଉ ! ଆଉ ! ତୁମେ ଶୁଅ, ଯା । ମୁଁ ନିଜେ ଜାଣିହୋଇ ପାରିବି । (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵିଧାଭାବ ଦେଖାନ୍ତେ) ଯାଅ, ମୁଁ କହୁଛି ।
- ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ - ହଉ ଯାଉଛି ପୁଅ ! ଭଗବାନ ତୁମର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବାହାରିଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୋର ଅପେକ୍ଷା କଲା । ତା'ପରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଦରଜାର ଖିଡ଼ିକି ପରୀକ୍ଷା କଲା ।)
- ରୋର - ତାଲା ନାହିଁ ଅବଶ୍ୟ ! (ରୁରିଆଡ଼େ ରୁହିଁ ପୁଣି ପିଲିସଜଟି ଦେଖିଲା) ହୁଁ ଆଉଥରେ ଦେଖେ । (ପିଲିସଜ ଉଠାଇ ଖେଳନାପରି ନତାଇ) ଶହ ଶହ ଟଙ୍କା ଦାମ୍ ହେବ ନିଶ୍ଚୟ । ଯଦି ଏଇଟାକୁ ଟଙ୍କା କରିପାରେ, ତେବେ ନୂଆକରି ଜୀବନ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ । ହୁଁ, ବୁଢ଼ାଟା ଏଇଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲପାଇଛି । କୁହେ, ତା' ମା ତାକୁ କୁଆଡ଼େ ଦେଇଛି । ତା' ମା ! ହଁ, ତା'ର ମା ମୋତେ ଯେତେବେଳେ ନରକକୁ ପେଲିଦେଲେ, ସେମାନେ କ'ଣ ମୋ ମା କଥା ଭାବିଥିଲେ ? ଅବଶ୍ୟ ବାବାଜି ମତେ ଦୟା ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ତେବେ ଏଇ ସାଧୁଗୁଡ଼ାଙ୍କର ତ କାମ ହେଲା ଦୟା ଦେଖାଇବା । ଆରେ ମୋର ! ଛାଡ଼ିଟା କ'ଣ ନରମ ହୋଇଯାଉଛି । ତେଜି ଉଠ ମା କାଳି । ମୋର ଜେଲ ସାଥୀମାନେ କ'ଣ କହନ୍ତେ - ଯଦି ଦେଖନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ୪୨୦ନମ୍ବର ସାଥୀ ନରମ ହୋଇପଡ଼ୁଛି । ବଢ଼ିଆ ଚିଜଟାଏ । ହାଃ ! ହାଃ ! ପିଲିସଜଟି ନେଇ ଚମ୍ପଟ ଦେବି । ଏଠି ରହିଲେ ପୁଣି ହିତୋପଦେଶ ଶୁଣାଇବ । ମୁଁ ଫେର ନରମ ହୋଇପଡ଼ିବି । ସେ ଓ ତା'ର ହିତୋପଦେଶ ପୋଡ଼ିଯାଉ । ଏଇ ଚାଲିଲି । ପିଲିସଜଟା ଉଠାଇ ଲୁଗା ଭିତରେ ପୁରାଇ ସତର୍କ ହୋଇ ବାହାରି ଚାଲିଲା ଏବଂ ଯିବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ସାବିତ୍ରୀ - (ବାହାର ପଟୁ) କିଏ ସେ ? କିଏ ? ରାତିସାରା କ'ଣ ମଣିଷ ଶୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ, କିଏ ସେ ? କିଏ (ପ୍ରବେଶ କରି) ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣିଛି କବାଟ କିଏ ବନ୍ଦକଲା, (ଘୁରିପଟେ ଚାହିଁ) କେହି ଏଠି ନାହାନ୍ତି ? (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞ କବାଟରେ ହାତମାରି, ପିଲିସଜଟି ନ ଥିବାର ନଜର କଲେ) ଦୀପରୁଖା ! ପିଲିସଜ ! ଚାଲିଗଲା ! ଭାଇ ! ଭାଇ ବାହାରିଥାଏ ବାହାରିଥାଏ ! ଶ୍ଵେରି ! ଡକାଯିବି ! ହତ୍ୟା ଘରପୋଡ଼ି ।

(ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରି)

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ - କ'ଣ ହେଲା ? ସାବି, କ'ଣ ହେଲା । କଥା କ'ଣ !

ସାବିତ୍ରୀ - ଚମ୍ପଟ ଦେଇଛି । ସେହି ଭୋଖା ମଣିଷଟା, ଚମ୍ପଟ ଦେଇଛି । ପିଲିସଜ ଶ୍ଵେରିକରି ପଳାଇଛି ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ - କ'ଣ କହୁଛୁ ସାବି ? ମୋର ପିଲିସଜଟା ! ସେଇଟା କେବେ ନୁହେଁ । (ଦେଖୁ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ଵାସ ପକାଇଲେ) ବଡ଼ ଦୁଃଖ ! ଅସହ୍ୟ ଦୁଃଖ ! ମୁଁ, ମୁଁ... ମୋ ଲାଗି ସେତିକି ମଧ୍ୟ ରଖିଗଲାଣି । ଜୀବନର ମୋର ସେତିକି ଥିଲା ସମ୍ଭଳ । (ପ୍ରାୟ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ି)

ସାବିତ୍ରୀ - ହଉ ଏଥର ତୁମେ ଯାଅ, ଭାଇ ! ପୁଲିସ୍‌କୁ ଖବର ଦିଅ । ସେ ବେଶି ଦୂର ଯାଇପାରି ନ ଥିବ । ସେମାନେ ତାକୁ ଧରି ପକାଇବେ ଯେ । ପିଲିସଜଟି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଫେରିପାଇବ । ମୁଁ ଦେଖୁଛି, ତୁମେ ସେଭଳି ପିଲିସଜର ଯୋଗ୍ୟ ମାଲିକ ନୁହ । ନ ହେଲେ ଶ୍ଵେର ପାଖରେ ତାହା ରଖୁଦେଇ ନିଶ୍ଚିତ ରହନ୍ତ ?

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ - ତୁ ଠିକ୍ କହିଛୁ ସାବି ! ସେଇଟା ମୋର ଭୁଲ ହୋଇଛି । ମୁଁ ତାକୁ ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇଛି ।

ସାବିତ୍ରୀ - କ'ଣ ବାଜେ କଥା ଗୁଡ଼ାଏ କୁହ ଭାଇ । “ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇଲ” । ଲୋକଟା ଶ୍ଵେର, ଗୋଟାଏ କଦାୟି ଧରଣର ଶ୍ଵେର । ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ଜାଣିପାରିଥିଲି । ଯାଅ, ପୁଲିସ୍‌କୁ ଖବର ଦିଅ । ନ ହେଲେ ମୁଁ ନିଜେ ଯିବି ।

(ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବାରଣ କଲେ)

- ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ - ଜେଲକୁ ପଠାଇବ, ପୁଣି ନରକକୁ ପଠାଇଦେବ । ନା, ନା ସାବି ! ମୋର ଏଇଟା ଉଚିତ୍ ଦଣ୍ଡ ହୋଇଛି । ପିଲିସଜକୁ ଅତି ବେଶି ଭଲ ପାଇବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ପାପ । ମୋର ଉଚିତ୍ ଦଣ୍ଡ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ସହିପାରୁ ନାହିଁ, ସାବି ! ବଡ଼ ଅସହ୍ୟ ହୋଇଛି । (ହାତ ପାପୁଲି ମଧ୍ୟରେ ମୁହଁପୋତି ପକାଇଲେ) ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ନା, ଭାଇ । ତୁମେ ଭୁଲ ଭାବୁଛ, ତୁମେ ଯଦି ପୋଲିସକୁ ଖବର ନ ଦେବ, ମୁଁ ନିଜେ ଯାଉଛି ଦେବି । ମୁଁ କ'ଣ ଏଠି ଛିଡ଼ାହୋଇ ଦେଖୁଥିବି । ଲୋକେ ତୁମର ସର୍ବସ୍ୱ ହରି ନେଉଥିବେ । ମୁଁ ବେଶ୍ ଜାଣୁଛି, ତୁମେ ମୋର ଭାଇ, ତୁମେ ମୋର ଗୁରୁ, ଜଳାକା ଭିତରେ ଭଲ ମଣିଷ ତୁମେ; କିନ୍ତୁ ତୁମେ ବୋକା । ତୁମ ଆଖିରେ ମୁଁ ପିଲାଟିଏ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ତୁମ ଭଲପଣିଆରୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଫାଇଦା ଉଠାଇବେ, ତାହା ମୁଁ କଦାପି ବରଦାସ୍ତ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଗୁଲିଲି ପୋଲିସକୁ ଖବର ଦେବି । (ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ)
- ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ - ରହ ସାବି । ପିଲିସଜଟା ମୋର ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇଟା ତା'ର ହୋଇଛି । ଭଲହେଲା । ମୋ ଅପେକ୍ଷା ସେଟା ତା'ର ବେଶି ଦରକାରରେ ଆସି ପାରେ । ମା ଯଦି ବଞ୍ଚୁଥା'ନ୍ତେ, ତେବେ ସେ ବୋଧହୁଏ ଠିକ୍ ଏମିତି ଭାବିଥାନ୍ତେ ।
- ସାବିତ୍ରୀ - କିନ୍ତୁ.... (ବାହାରେ ଜୋର ଧକ୍କା)
- ପୋ.ସ.ଇ. - ଟିକିଏ ଦରକାର ଅଛି । ସାଧୁଜୀ ଭିତରକୁ ଯାଇପାରୁଁ ?
- ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ - ଆସ, ବାବା ! (ପୋଲିସ୍ ସବ୍‌ଜକ୍ସପେକ୍ଟର ଓ ଦୁଇଜଣ ସିପାହୀ ହାତକଡ଼ି ଲଗାଇ ଷ୍ଟେରକୁ ଧରି ପ୍ରବେଶ) ।
- ସାବିତ୍ରୀ - ହେଁ ! ଧରାପଡ଼ିଗଲୁ, ପାଜି !
- ପୋ.ସ.ଇ. - ହଁ ମା, ଏଇ ପାଜିଟା ରାସ୍ତା କଡ଼େ କଡ଼େ ଛପି ଛପି ପଳାଉଥିଲା । ଯେତେ ପଛରିଲେ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ ଦେଲାନାହିଁ - ସନ୍ଦେହ କରି ତାକୁ ଧରିଛୁ । ଲୋକଟା କ'ଣ ଦୁର୍ବଳିଆ ହୋଇଛି ଯେ ତାକୁ ସହଜେ ଧରି ହେବ । ଭିଡ଼ା ଓଟରା କଲାବେଳେ ଏଇ ପିଲିସଜଟା ତା' ଲୁଗା ଭିତରୁ

ଖସିପଡ଼ିଲା ।

(ସାବିତ୍ରୀ ପିଲିସଜଟାକୁ ସାଗ୍ରହେ ଧରି ପକାଇଲେ ଏବଂ ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଯାଇ ଲୁଗା କାନିରେ ସମ୍ବେହେ ପୋଛିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।)

ପୋ.ସ.କ. - ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଆରାଧ୍ୟଙ୍କ ପିଲିସଜଟା କଥା । ସେଥିପାଇଁ ଯାକୁ ଏଠାକୁ ନେଇ ଆସିଛି । କାଳେ ଯଦି ବାବା ସେ ଲୋକଟାକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିପାରନ୍ତି, ତେବେ ତାକୁ ହାଜତକୁ ନେଇଯିବା ।

(ଆରାଧ୍ୟ ଓ ରୋର ପରସ୍ପରକୁ ଚାହିଁବାରେ ଲାଗିଲେ - ରୋର ନଚ୍ଛୋଡ଼ ବନ୍ଦା ଔଷଧରେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ।)

ଆରାଧ୍ୟ - କିନ୍ତୁ ମୁଁ... ମୁଁ ଯେ ବୁଝିପାରୁନି । ଏ ଭଦ୍ରଲୋକ ଯେ ମୋର ପରମ ବନ୍ଧୁ !

ପୋ.ସ.କ. - ଆପଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ? ଭଗବାନ ! ବେଶ୍ ତ !

ଆରାଧ୍ୟ - ହଁ, ହଁ, ମୋର ପରମ ବନ୍ଧୁ । ସେ ପରା ଆଜି ରାତିରେ ଏ ଗରିବର କୁଟୀରରେ ଭୋଜନ କରି, ମୋତେ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏ ପିଲିସଜଟି ଦେଇଛି ।

ପୋ.ସ.କ. - (ଅବିଶ୍ୱାସ କରି) ଆପଣ ତାକୁ ଦେଇଥିଲେ । ଆପଣଙ୍କ ଏଇ ପିଲିସଜଟି ? ଭଗବାନ !

ଆରାଧ୍ୟ - (କଠୋର ଭାବରେ) ଭଗବାନ ମହାନ ଓ ପବିତ୍ର; ତାଙ୍କ ନାମ ବାରମ୍ବାର ବୁଝା ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଛ କାହିଁକି.... ବାବା ?

ପୋ.ସ.କ. - (ସଲୀମ କରି) କ୍ଷମା କରିବେ, ସାଧୁଜି !

ଆରାଧ୍ୟ - ଏବେ ତୁମେ ବନ୍ଦାକୁ ମୁକୁଳାଇ ଦିଅ ।

ପୋ.ସ.କ. - କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ପରିଚୟ ଦେଉନାହିଁ । ସେ କିଏ ସେକଥା ମଧ୍ୟ କିଛି କହୁ ନାହିଁ ।

ଆରାଧ୍ୟ - ମୁଁ ତ ତୁମକୁ କହୁଛି, ସେ ମୋର ବନ୍ଧୁ !

ପୋ.ସ.କ. - ଅତି ଭଲ କଥା । କିନ୍ତୁ.....

ଆରାଧ୍ୟ - ସେ ତୁମ “ଆରାଧ୍ୟଙ୍କ ବନ୍ଧୁ” ସେତିକି କ’ଣ ଯଥେଷ୍ଟ ହେଲା

ନାହିଁ ?

ପୋ.ସ.ଇ. - ହଁ, ହଁ, କିନ୍ତୁ.....

ଆରାୟଣ - ସତେ ? (କ୍ଷଣିକ ବିରାମ)

(ସବ୍‌କନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଓ ଆରାୟଣ ପରସ୍ପରକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ) ।

ପୋ.ସ.ଇ. - ମୁଁ...ମୁଁ....ହଁ !! (ସିପାହୀମାନଙ୍କୁ ଖୋଲି ଦିଅ । ସେମାନେ ଖୋଲି ଦେଲେ ପଛେ ମୁତ୍ କଦମ କଲେ । ସବ୍‌କନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଓ ସିପାହୀମାନେ ବାବାଜିଙ୍କୁ ସାଲ୍ୟୁଟ୍ କରି ଚାଲିଗଲେ । (ଦୀର୍ଘବିରତି)

ସ୍ବେର - (ଅତି ଧୀରେ ଧୀରେ, ଯେପରିକି ସ୍ବପ୍ନବସ୍ଥାରେ ରହିଛି) ଆପଣ କ'ଣ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ଆପଣ ମୋତେ ଏ ପିଲିସଜଟା ଦେଇଛନ୍ତି - ମୋତେ ଦେଇଛନ୍ତି ? ଭଗବାନ !

ସାବିତ୍ରୀ - (ବହୁମୁଷ୍ଟି ତା' ଆଡ଼କୁ ଦେଖାଇ ଏବଂ ପିଲିସଜଟା ଛାତିରେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି) ପାଜି ! ସଜତାନ ! ଏଠାକୁ ଆସିଲୁ, ଭୋଜନଟିଏ ଖାଇଲୁ, ଶେଯ ଉପରେ ଶୋଇ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ଉଷ୍ମ ପାଇଲୁ - ଆଉ କ'ଣ ନା... ଶେଷରେ ଶ୍ବେରି କଲୁ ! ଶ୍ବେରି କଲୁ ତା'ରି ଜିନିଷ - ଯେ କି ତୋର ପରମ୍ପରାତୈଷା, ଉପକାରୀ ବନ୍ଧୁ ! ଛୋଟଲୋକ !

ଆରାୟଣ - ସାବି, ତୁ ବେଶି ଥକିଗଲୁଣି । ଯା' ବିଶ୍ରାମ ନେବୁ ଯା' ।

ସାବିତ୍ରୀ - ତୁମକୁ ଏଇଠି ଛାଡ଼ି ? ପୁଣି ଯେମିତି ସେ ତୁମକୁ ଠକାଏ । ହୁଏତ ଜୀବନରେ ମାରି ବି ଦେଇପାରେ । ନା, ନା, ମୁଁ ଯିବିନାହିଁ ।

ଆରାୟଣ - (ଅଳ୍ପ କଠୋର ହୋଇ) ସାବି ! ତୁ ଯା' । ମୁଁ ସେଇଆ ଚାହେଁ ।

ସାବିତ୍ରୀ - (ସାବିତ୍ରୀ କଡ଼ା ଗୁହାଣୀ ଦେଇ ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ିଲେ) ବେଶ୍ ୫ ମୁଁ ଯାଉଛି, କିନ୍ତୁ ପିଲିସଜଟା ନେଇଯାଉଛି ।

ଆରାୟଣ - (ଅତି କଠୋର ଭାବରେ) ସାବି ! ଟେବୁଲ ଉପରେ ପିଲିସଜଟି ରଖି ଏଠାରୁ ଚାଲିଯା ।

ସାବିତ୍ରୀ - (ଅବଜ୍ଞା ଭାବରେ) ମୁଁ ଯିବିନାହିଁ ।

- ଆରାଧ୍ୟା - (ପାଟିକରି ଅତି କଠୋର ଭାବରେ) ସାବି ମୁଁ ତୋର ବଡ଼ ଭାଇ,
ତୋର ଉପଦେଷ୍ଟା, ଗୁରୁ ! ଏହା ମୋର ଆଦେଶ । (ସାବି
ଅନିଚ୍ଛାସ୍ତେ ପିଲିସଜଟି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ଘରୁ ବାହାରି
ଗଲେ ।)
- ସ୍ଵେର - (ଲଜ୍ଜାବନତ ମୁଖରେ) ସାଧୁଜି ! ମୋର ଆନନ୍ଦ ଯେ ମୁଁ
ପିଲିସଜଟି ନେଇ ପଳାଇ ଯାଇପାରି ନାହିଁ । ମୋତେ
ଅଭିଶାପ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି ହେବି ।
- ଆରାଧ୍ୟା - ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ କ'ଣ ଶୋଇବ ନାହିଁ ? ତୁମର ବିଛଣା ଯେ
ଠିକ୍ ଠାକ୍ ହୋଇଛି ।
- ସ୍ଵେର - ନା, ନା ! (ପିଲିସଜଟି ଦେଖି) ନା, ନା ! ମୋର ସାହସ
ହେଉନି । ତା' ଛଡ଼ା ମୋତେ ସହରକୁ ପଳାଇ ଯିବାକୁ
ପଡ଼ିବ । ବଡ଼ ଜାଗା - ହଜିଯିବି - ହଜିଯିବି - ସେମାନେ
ଆଉ ପାଇବେ ନାହିଁ । ମୋତେ ରାତି ଭିତରେ ହିଁ ଯିବାକୁ
ହେବ । ଆପଣ ତ ସବୁ ବୁଝୁଛନ୍ତି ।
- ଆରାଧ୍ୟା - ତେବେ ଦେଖୁଛି ତୁମକୁ ରାତି ଅନ୍ଧାରରେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ?
- ସ୍ଵେର - ମୁଁ... ମୁଁ କେବେ ଭାବି ନ ଥିଲି ଯେ, ଦୁନିଆରେ ଭଲ ବୋଲି
ଗୋଟାଏ ଚିଜ ଅଛି । ଯିଏ ନରକରେ ସବୁଦିନ ବୁଡ଼ି ସବୁ
ରହିଥାଏ, ସେ ବା ଜିମିତି ବୁଝିବ ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ... ମୁଁ... ଯେମିତି
ହେଉ ବୁଝି ସାରିଲିଣି, ଆପଣ ଜଣେ ଭଲ ମଣିଷ । ଆଉ
ଅବଶ୍ୟ ବଡ଼ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି କଥା ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ମାଗିବି
ବୋଲି ଭାବୁଛି । ମାଗିବି ? ଦେବ ? ମୁଁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଆପଣ
ମୋତେ ଟିକିଏ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେବେ ? ଭାବୁଛି, ଆପଣଙ୍କ
ଆଶୀର୍ବାଦ ମୋର ବଡ଼ କାମରେ ଆସିବ । ମୁଁ...
- (ଲଜ୍ଜାରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ଛିଡ଼ା ହେଲା)
- (ଆରାଧ୍ୟା ହାତଟେକି ଶ୍ଳୋକଟିଏ ମନେମନେ ପଢ଼ି ଆଶୀର୍ବାଦ
କଲେ)

- ଘେର - କ'ଣ କହିବ ବୋଲି ବେଷ୍ଟା ଜଳା, ମାତ୍ର ଜଣ୍ଠ ବାସ୍ତବରୁ ହେଲା । (ବହୁ କଷ୍ଟରେ) ନମସ୍କାର ! (ସେ କବାଟ ପାଖକୁ ଦୂତବେଗରେ ଚାଲିଗଲା ।)
- ଆରାଧ୍ୟ - ରୁହ, ରୁହ, ବାବା ! ତୁମର ଜିନିଷଟା ନେବା ଭୁଲିଗଲ ଯେ, (ପିଲିସଜଟି ଟେବୁଲ୍ ଉପରୁ ନେଇ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ) ।
- ଘେର - କ'ଣ ମୋତେ... ଆପଣ ମୋତେ ଦେଉଛନ୍ତି ? କହୁଛନ୍ତି... ମୁଁ ଏଇଟା ନେବି ?
- ଆରାଧ୍ୟ - ହଁ, ବାବା ! ସେଇଟା ତୁମ ଉପକାରରେ ଆସିପାରେ । (ଘେର ଏକାବେଳକେ ବିସ୍ମିତ ଓ ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ପିଲିସଜଟି ନେଲା)
- ଆରାଧ୍ୟ - ଆସ ବାବା ! ଏଇ କୁଡ଼ିଆ ପଛରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ରାସ୍ତାରେ ଗଲେ ସହରକୁ ଯିବା ରାସ୍ତା ପାଇବ । ଏ ରାସ୍ତାଟା ବଡ଼ ନିଛାଟିଆ । ରାତିରେ ପୁଲିସ୍ ସେ ରାସ୍ତାରେ କେବେ ନଜର ରଖନ୍ତି ନାହିଁ । ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର କଥା ।
- ଘେର - ଧନ୍ୟବାଦ !... ଧନ୍ୟବାଦ । ମୁଁ... ମୁଁ... (କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା) ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବୋକା, ନିର୍ବୋଧ, କଅଁଳା ଛୁଆ ପରି କାନ୍ଦୁଛି । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ମୋ ଭିତରେ ଏକ ନୂଆ ଅନୁଭୂତି ଜଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ଯେମିତି କ'ଣ ନୂଆ ଜିନିଷଟାଏ ମୋ ଭିତରେ ଆଶ୍ରା ନେଇଛି । ଭାବୁଛି, ପୁଣି ମୁଁ ମଣିଷ ହୋଇଛି ଏବଂ ଆଉ ବଣଜଙ୍ଗଲର ପଶୁ ନୁହେଁ । (ପଛ କବାଟ ଖୋଲା - ଘେର ସେଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି)
- ଆରାଧ୍ୟ - (କାନ୍ଦରେ ହାତରଖି) ସବୁବେଳେ ମନେ ରଖୁଥିବ ବାବ, ଆମର ଏଇ ଦେହ ହେଲା ଜୀଅନ୍ତା ନାରାୟଣଙ୍କ ମନ୍ଦିର ।
- ଘେର - (ଭୟ ଓ ବିସ୍ମୟରେ) ନାରାୟଣଙ୍କ ମନ୍ଦିର ! ହଁ, ହଁ, ମନେ ରଖୁଥିବି ! ନିଶ୍ଚୟ ! ନିଶ୍ଚୟ !
(ଆରାଧ୍ୟ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଲେ ଏବଂ ଆସନ ପାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ବସି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ

Bernard Gilbertଙ୍କ *The Old Bull* ରୂପାନ୍ତର ।

ମଫସଲର ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଜମିଦାରୀ ରୁହନାରାୟଣଙ୍କ ଦୁଇ ପୁଅ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଓ ସରୋଜ ମଧ୍ୟରେ ପିତୃ ବିୟୋଗ ପରେ ସମ୍ପତ୍ତି ବଣ୍ଟନରେ ଯେଉଁ ଦୁନ୍ଦିତ ପୁଅ ଜନ୍ମିଲେ ଏବଂ ମାମୁଁ ବ୍ରଜମୋହନଙ୍କ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ଯୋଗୁଁ ଓ ଗାଈ ‘ଲକ୍ଷ୍ମୀ’ ଦ୍ଵାରା ତହିଁର ଯେପରି ସମାଧାନ ହେଲା ତାହା ଏହି ଏକାଙ୍କିକାର ବିଷୟ ବସ୍ତୁ । ନାଟିକାଟିରେ ଶାମା ଚରିତ୍ର ସବିଶେଷ ପ୍ରଣିଧାନଯୋଗ୍ୟ । ମୂଳ ପଶୁଜାତି ପ୍ରତି ଓ ନିଜ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରତି ତା’ର ଆନୁଗତ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସେ ମଧ୍ୟ ଏକ ବିଚିତ୍ରଜୀବ ଆକାର ନେଇଛି । ଶାମାପରି ଜୀବ କ୍ରମେ ଦୁନିଆରୁ ଉଦ୍ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଞ୍ଚକୁ ଆସିନାହିଁ; କିନ୍ତୁ “ଦୋଷାର ଦଣ୍ଡ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷର ପୁରସ୍କାର” ନୀତିର ସେ ପରିପୋଷକତା କରି ନାଟକୀୟ ସଂଘର୍ଷର ଅବସାନ ଘଟାଇଛି ।

ଚରିତ୍ର

ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାମନ୍ତରାୟ	- ଜମିଦାରଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ
ସରୋଜ ସାମନ୍ତରାୟ	- ସୁରେନ୍ଦ୍ରର ଅନୁଜ
ବ୍ରଜମୋହନ ଗଡ଼ନାୟକ	- ଜମିଦାର ପୁତୁଙ୍କର ମାମୁଁ
ଶାମା	- ପୁରୁଣା ଭଜର
ସର	- ପୁରୁଣା ଭଜରାଣୀ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ

(ବିକ୍ରେଶ୍ୱର ଜମିଦାର ରୁଦ୍ରମୋହନ ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘରର ବୈଠକଖାନା ।
ନିକଟରେ ଜମିଦାରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ଘରର ବାତାବରଣ ଶୋକାଙ୍କୁନ୍ନ ।
ବୈଠକଖାନାରୁ ଗୋଟିଏ ଦୁଆର ପଛପଟ' ଅଗଣା ଓ ରୋଷେଇଘର ଆଡ଼କୁ
ଯାଇଛି । ତାହାଣ ପଟେ ବାହାର ଆଡୁ ଘରକୁ ପଶିବା ଦ୍ୱାର । ଘର କଣରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠବାସ
ସରଞ୍ଜାମ, ଧାନକେଣ୍ଡା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷପତ୍ର, ଯହିଁରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଘରଟି ଜଣେ
ପୁରୁଣା ଜମିଦାରଙ୍କର । କାନ୍ଥରେ ପୁରୁଣା ଘଡ଼ିଟିଏ । ଘର ମଝିରେ ଖୋପଥିବା
ଟେବୁଲ, ତିନୋଟି ଚେୟାର, ଘରର ଆଉ ଏକ କୋଣରେ କାନ୍ଥକୁ ଲାଗି ଛୋଟ
ଟେବୁଲଟାଏ ଯହିଁରେ ଜଳଖିଆ ଓ ଘ୍ନ' ସରଞ୍ଜାମ ରଖାଯାଇଛି ।

ପରଦା ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା ସରଦିନି ଠିଆ ହୋଇ ଜଳଖିଆ
ଟେବୁଲରେ ଘ୍ନ' ତିଆରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି । ସରଦିନି ୧୪ବର୍ଷ ବୟସରୁ ଏ ଘରେ
ଅଛି । ସେ ବାଲ୍ୟବିଧବା । ଜମିଦାର ପତ୍ନୀଙ୍କ ଅକାଳମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଘରର ସାଧାରଣ
ବୁଝାମଣା, ରୋଷେଇ କାମ, ଶୁକରାଣୀ କାମ ସବୁ ତା' ଉପରେ । ସରଦିନି ପୌଢ଼
ଧୋତି ପିନ୍ଧିଛି ।

ସରଦିନି ଟେବୁଲ ପାଖରେ ବ୍ୟସ୍ତଥିଲାବେଳେ ଅଗଣାପଟ' ଦୁଆର ଦେଇ ଶାମା
ଆସିଲା । ଘରର ଶ୍ରେଷ୍ଠବାସ କାମ ବିଶେଷତଃ ଗୋରୁ ଗାଈ କଥା ଶାମା ବୁଝେ ।
ଲମ୍ବାଚୌଡ଼ା ମଣିଷଟାଏ । ଖରା କାକରରେ ବୁଢ଼ା ହେଲାଣି । ତାକୁ ଦେଖିଲେ
ଗୋଟାଏ ବୁଢ଼ା ଷଣ୍ଢ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ ।

ଶାମା - ହୁଣ୍ଡାରୁ ଗରମ ପାଣି ବାଲଟିଏ ନେଲି, ସରଦି', ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇଁ ।

ସର - ହୁଣ୍ଡା କହୁଥିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଦେହ କାଲିରାତି କୁଆଡ଼େ ଭଲ ନ
ଥିଲା । କ'ଣ ହୋଇଛି ତା'ର, ଶାମା ?

ଶାମା - ପେଟ' ଗଣ୍ଡଗୋଳ । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ବିଦେଶୀ ଗାଈଗୁଡ଼ାକ ଏ
ଦେଶର ପାଣି ପବନ ମୋଟେ ସହିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଆୟୁର୍ବ୍ୟର
କଥା । ଯେଉଁଦିନ ବୁଢ଼ାବାବୁ ଢଳିଲେ ସେଇଦିନଠୁଁ ଯାକୁ
ବେମାରଟା ଧରିଛି । ବୁଢ଼ାବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ କମ୍ ଶରଧା
କରୁଥିଲେ !

ସର - କରନ୍ତେନି ! କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କାଦେଇ କିଣିଥିଲେ ମନେ
ନାହିଁ ?

- ଶାମା - ଆଜି ତା'ର ଦାମ ତିନିଗୁଣ ବଢ଼ିଯାଇଛି । ଯାହାକୁ କହନ୍ତି ଗାଈ । କଟକରୁ ଯେତେବେଳେ ତା'କୁ ଆଣିଲି ସେଠା ବଡ଼ ହାକିମ କହିଲେ ଏମିତି ବାଛୁରୀ ଆମ ଏଠି କେବେ ବିକା ଯାଇ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଖାଲି ଭାବୁଛି କା' ଭାଗରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଡ଼ିବ । ବୁଢ଼ାବାବୁ କ'ଣ ଲେଖାପଢ଼ା କରି ଯାଇ ନ ଥିବେ ?
- ସର - (ଗୁରି ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ) ବୋଧହୁଏ ନା ! ଆଜି ମାମୁଁ ଆସୁଛନ୍ତି । ପିଲାଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବେ । ତା'ପରେ ସିନା ଯାଇ ଜଣାପଡ଼ିବ କଥା କି ଆକାର ଧରିବ ।
- ଶାମା - (ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଚିତ୍ତରେ) ସୁରେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ତ ଗୁରିଆଡ଼େ ହୁକୁମ ଚଳାଇବାରେ ଲାଗିଲେଣି ଯିମିତି ସବୁ ତାଙ୍କରି । ସରଦି' ତୁମେ କ'ଣ ସବୁ ତାଙ୍କରି ହେବ ବୋଲି ଭାବୁଛ ?
- ସର - ମୋତେ ସବୁ ଖାଲି ଅତୁଆ ଅତୁଆ ଲାଗୁଛି । ଏକଲାଗେ ସବୁ ଜଣାଯିବ ଯେ । ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କୁ ସକାଳେ ଦେଖୁଥିଲୁ ?
- ଶାମା - ସବୁଦିନ ପରି ଘୁରାଫେରା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କଥା ପଦେ ସେ କହିବାର ଶୁଣିଲିନି ।
- ସର - ବୁଢ଼ାବାବୁଙ୍କ କଥା ସେ ବଡ଼ ଭାବୁଛନ୍ତି ।
- ଶାମା - ବୁଢ଼ାବାବୁ ଅନ୍ତେ ମୁଁ କାହା ଭାଗରେ ପଡ଼ିବି ଜାଣିପାରୁନି । (ସରଦି' ମୁହଁରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଇ ବୁଝୁ ହେବା ପାଇଁ କଇଁଟ ଦେଲା) ଯିଏ ଶୁଣିବ ଶୁଣୁ । ମୁଁ ତାହାକୁ ଖାତିରି କରେ ନାହିଁ । ଖାଲି ମଦ, ମାଂସ ଓ ଜୁଆ ଚଳାଇଛନ୍ତି । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ମାଲିକ ହେଲେ ଆମର ସବୁ ସରିଲା ଜାଣିଥା ।
- ସର - ତା' ସତ । ତଥାପି ସବୁ ଠିକ୍‌ଠାକ୍ ହୋଇଯିବେ ବୋଲି ଆଶା ରଖୁଥିବା । ମୋତେ ଯାହା ଜଣାଗଲାଣି ତୋତେ ଏଠାରୁ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
- ଶାମା - (ଦୁଃଖରେ) ଏଠି କ'ଣ କିଛି କାମ ହେଉଛି ? ଖାଲି ତ ଓଲଟପାଲଟ ଚାଲିଛି । ଦେଖୁନୁ ସେଦିନ ଜମିଦାର ରୂପ ନାରାୟଣ ମଲେ । ପିଲାଟି ଦିନରୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁଥାସିଛି । ଏବେ ଆମର ବୁଢ଼ାବାବୁ ଗଲେ । ଦର୍ପନାରାୟଣ ବାବୁ ନୂଆ ନୂଆ

କାମ କରି ଦୁନିଆ ଏମିତି ଅଦଳବଦଳ କରିଦେଲେଣି ଯେ
ଲୋକେ ଜାଣୁନାହାନ୍ତି - ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ରେ ନା
ମୁଣ୍ଡରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ।

ସର - ଆମେ ବି ଆମକଥା ଶାନ୍ତ ଜାଣିପାରିବା । ଯଦି ଉଇଲ ନ
ଥାଏ, ତେବେ ସିଧା ସଳଖ ସଳଖ ଦାଣ୍ଡରେ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ
ଆମ ଦୁହଁକୁ ଘଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯେତେଦିନ ଏ ଘରେ ଖଟିଥିଲେ
ବି !

ଶାମା - ମୁଁ ଷ୍ଟଲିଗଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକଥା କିଏ ବିଚିବ ?

ସର - ପୁଣି ମୋ କାମ କିଏ ବୁଝିବ ? ମୁଁ ଯେ ଦୁହଁଙ୍କୁ ପିଲାଟି ବେଳରୁ
ପାଳି ଆସିଛି । ସୁରେନ୍ଦ୍ରଟା ନିଜକଥା ଛଡ଼ା ଆଉ କା' କଥା
ବୁଝିବନି ।

ଶାମା - ବିଘ୍ନରା ବୁଢ଼ାବାବୁ ! ସେ ଦିନ ମୋତେ ଡକାଇଥିଲେ । ସେଇ
ତାଙ୍କର ଶେଷ ଡକରା । କହିଲେ, ଶାମାରେ ! ମୁଁ ଷ୍ଟଲିଗଲେ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତୋତେ ଲାଗିଲା । ତୁ ସିନା ଏକା ତା' କଥା ବୁଝୁ । ମୁଁ
କହିଲି ଯେତେଦିନ ଧୂଆରେ ଜୀବ ଅଛି ତା'ର କିଛି ତୁରୁଟି
ହେବନି ।

ସର - ସେ କଥା ବା କହି କି ଲାଭ; ଯଦି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ
ଭାଗରେ ନ ପଡ଼େ ।

ଶାମା - ସରଦି' ! ତୁ କାହିଁକି ଉଇଲାଟା କଥା ବୁଢ଼ାବାବୁଙ୍କୁ ମନେ
ପକାଇ ଦେଲୁନି ?

ସର - ସେ କଥା ତୁ କେମିତି ଭାବୁଛୁ ? ବୁଢ଼ାବାବୁ ବା ସରୋଜ ବାବୁଙ୍କୁ
କେବେ କିଛି କହିବା ଦରକାର ହୁଏ କି ?

(ଅଗଣା କବାଟ ଫିଟିଲା ଏବଂ ସରୋଜବାବୁ ପ୍ରବେଶ
କଲେ । ଲମ୍ବା, ପତଳା, ଚବିଷ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ଯୁବକ । ଟିକିଏ
ଆଗ ଆଡ଼କୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ପୋଷାକ ପତ୍ର ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ)

ସରୋଜ - ଲକ୍ଷ୍ମୀ କେମିତି ଅଛି, ଶାମା ?

ଶାମା - ଏଇ ତ ଥରେ ସେକା ସେକି ସଇଲା । ଆଉ ଥରେ ଫେର

ସେକଦେବା, ସରୋଜବାବୁ ।

- ସରୋଜ - ଯଦି ଭାତ ଖାଇଲା ବେଳକୁ ଭଲ ହୋଇ ନ ଥାଏ, ତେବେ ତାଙ୍କରବାବୁଙ୍କୁ ଖବର ଦେବୁ । କାଲି ପ୍ରଦର୍ଶନୀ । ବଡ଼ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଗ ହେଲା ।
- ଶାମା - ପ୍ରଥମ ପୁରସ୍କାରଟି ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିଥାଆନ୍ତା ।
- ସରୋଜ - ତା'ର ଯିବା ହେବ ନାହିଁ ଏଟା ନିଶ୍ଚିତ । ସେ ବିଷୟରେ ଭାବି ଲାଭ କ'ଣ ? ଆଜି ନ ହେଲେ ଆଉ ଦିନେ ଯିବ ।
- ଶାମା - ମୁଁ ଯାଏ । ଆଉଥରେ ଦେଖୁ ଆସେ । (ଦୁଃଖରେ ମୁଣ୍ଡାଟା ହଲାଇ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଫାଷ୍ଟ ପ୍ରାଇଜଟା ପାଇ ଥାଆନ୍ତା । (ଟଳମଳ ହୋଇ ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଗଲା)
- ସର - ଏ ବର୍ଷ ଆଉ କ'ଣ ଜାଲ କାଠ ଦରକାର ହେବ ? ବର୍ଷାଦିନକୁ ଯେମିତି ଅଭାବ ନ ହୁଏ ।
- ସରୋଜ - ଅଭାବ ବୋଧହୁଏ ହେବ ନାହିଁ । କ'ଣ କହୁଛୁ, ଶାମା ?
- ଶାମା - ଏ ବର୍ଷ ଖରାଦିନରେ ବହୁତ କାଠ ଅଣାଯାଇଛି । ତିନିତିନିଟା ବର୍ଷାଦିନ କଟିଯିବ । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)
- ସର - (ସରୋଜ ପାଖକୁ ଯାଇ) ଉଇଲଟା ମିଳିଲା ?
- ସରୋଜ - (ଧୀରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ) ଉପରତଳ କରି ଆମେ ସବୁ ଖୋଜିଲୁଣି । ବାପା ବୋଧହୁଏ ଆଜିକାଲି କରି ବହୁତ ସମୟ ଗଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।
- ସର - ବଡ଼ ବାବୁତ କେବେହେଲେ ସମିତି କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ସରୋଜ - ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁନି ସରଦି' । ସେ ଯେତେବେଳେ କହିଲେ ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକ ହୋଇଯିବ, ମୁଁ ଆଉ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଭାବିଲି ନାହିଁ ।
- ସର - ବାରବାବୁଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ଖବର ମିଳିଲା ନାହିଁ ? ବଡ଼-ବାବୁ ବରାବର ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲେ ।
- ସରୋଜ - ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଉଇଲ ଥିଲେ ଅନେକ ଆଗରୁ ଆମେ ପାଇ ସରିଥାଆନ୍ତୁ ।

- ସର - (ସର କମାଳ) ତୁମେ କ'ଣ ଭାବୁଛ ଉତ୍ତଳଟା ନଷ୍ଟକରି ଦିଆଯାଇଛି ? (ସରୋଜ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ । ସର ଆଉ କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ବାରଣ୍ଡାରେ ଜୋତା ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ନୀରବ ରହିଲା ଏବଂ ଯେଉଁ ଜନା ଖଣ୍ଡିକରେ ଟେବୁଲ ଝାଡୁ କରୁଥିଲା ତାକୁ ନେଇ ରୋଷେଇ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଦୁଆର ବନ୍ଦ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁରେନ୍ଦ୍ରବାରୁ ଡାହାଣ ପାଖରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଏବଂ ମୁହଁରେ ହୁଇସିଲ୍ ବଜାଇ ଅଗଣା ଦୁଆରଟି ପାରି ହେଲେ । ସରୋଜକୁ ଚାଲିପାଖରେ ଦେଖୁ ଛିଡ଼ାହେଲେ । (ବୁଡ଼ା ଜମିଦାରଙ୍କ ପୁଅ ମୋଟା) କିନ୍ତୁ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ବୟସରେ ବେଶୀ ବଡ଼ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଲୁଗାସବୁ ଆଧୁନିକ ଧରଣର । ଜୋତା, ମୌଜା ବଡ଼ ଚକଚକିଆ ।)
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ହାତରେ ଥିବା ବେଟନ୍‌ରେ ସରୋଜକୁ ସଜୋରେ ଖୁଣ୍ଟିଦେଇ) ଏଥର ନିଦ ଭାଙ୍ଗୁ ଅଳସୁଆ, ସବୁବେଳେ ସ୍ବପ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ରହିଥିବୁ ନା କ'ଣ ?
- ସରୋଜ - (କାନ୍ଥ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ) ମୁଁ ବାପାଙ୍କ କଥା ଭାବୁଥିଲି ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ସରୋଜର ବିପରୀତ ପାର୍ଶ୍ବରେ ଥିବା ଚେୟାର ଉପରେ ଗୋଡ଼ରଖି ଠିଆ ହେଲେ) ତୁ ଭାବିଲେ ସେ କ'ଣ ଫେରି ଆସିବେ ?
- ସରୋଜ - ବାପା ଆମର ବଡ଼ ଭଲ ମଣିଷ ଥିଲେ, ଭାଇ !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଅବଜ୍ଞାରେ) ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁ ମୋର ଭଲ ଭାଇ ହେବାର ଚେଷ୍ଟାକର । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଟା ବେଶୀ ଆବଶ୍ୟକ ।
- ସରୋଜ - (କଥା ଶୁଣି ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ) ଓ ! ତୁମ କଥା ମୋଟେ ବୁଝୁ ନାହିଁ ଭାଇ !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଯେତେ ଶୀଘ୍ର କଥାଟା ବୁଝୁ ତୋ ପକ୍ଷରେ ସେତେ ଭଲ ।
- ସରୋଜ - ମୁଁ ବୁଝୁନାହିଁ ତୁମେ ଏମିତି କାହିଁକି କହୁଛ ? ବାପା କହୁଥିଲେ, ମୋ ପାଇଁ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଯିବେ ବୋଲି ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷଥର ପାଇଁ ତୋତେ କହିଦେଉଛି ସେ କ'ଣ

କହିଛନ୍ତି । ଶୁଣୁ, ତେବେ ଯାଇ ତୁ ଜାଣିବୁ । “ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ହିସାବରେ ତୋ ହାତରେ ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ବାଣ୍ଟିବା ଭାର ରହିଛି ।” ଏହା ହେଲା ବୁଢ଼ା ମୁହଁରେ ଅବିକଳ କଥା ।

ସରୋଜ - କିନ୍ତୁ ସେ ମୋତେ କହିଯାଇଛନ୍ତି, ମୋର ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ତା’ ଠିକ୍ । ସେ ମୋତେ କହିଛନ୍ତି, ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟା କରିଦେବା ପାଇଁ । ଅତଏବ ଏଣୁ ତେଣୁ ଗୁଡ଼ାଏ ବକା ବକି କରନା ।

ସରୋଜ - ଦେଖାଯାଉ ମାମୁଁ କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ମଦବୋତଲ ଦେଖି ପିଇ) ବ୍ରଜମୋହନ ମାମୁଁ ! ସେ ସବୁଥିରେ ହାତ ପୂରାଇବା ପାଇଁ ଚାହାଁନ୍ତି । ସେ କହୁଥିଲେ, କୁଆଡ଼େ ଆଜି ଆସିବେ ଆମ ସଙ୍ଗେ ଏ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ପାଇଁ । ହଉ, ଆସୁଛନ୍ତି ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣାଯାଉ, ବାସ୍ ସେତିକି ।

ସରୋଜ - ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ତୁ ଭାବିଥିଲୁ ଗୋଟାଏ ଜମିଦାରୀରେ ବସିଯାଇଥାଆନ୍ତୁ । (ହସି) କିନ୍ତୁ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଲିକ । ଜାଣିଥା, କଥା ଏଥର ଭିନ୍ନ ଆକର ଧାରଣ କରିବ । ବହୁଦିନ ଧରି ସର, ଶାମାଙ୍କ ପରି ଗଜମୁଖଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଲୁଣି ।

ସରୋଜ - (ଭୟଭୀତ ହୋଇ) ଶାମାକୁ ଛଟେକ ଦବ ନାହିଁ ତ ? ବାପା କହୁଥିଲେ ଗୋରୁଗାଈ ତ ଓଷ୍ଠନେବା ଓ ଜମିଦାରୀ କଥା ବୁଝିବା ଲୋକ ଶାମା ପରି ଆଉ ଏ ଜଳାକାରେ ନାହାନ୍ତି । ସାରା ଜୀବନ ଆମ ଘରେ ସେ କଟାଇଲାଣି ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବେଳ ଆସିଲାଣି । ବୁଢ଼ାଟା ତା’ମନ ଲାଖୁ କାମ କରୁଥିଲା । ଏବେ ମୁଁ ମୋ ମନ ଲାଖୁ କାମ କରିବି ।

ସରୋଜ - ବାପା ଶାମାକୁ ଜବାବ ଦେଇଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ପଟୁ ପେଲି ଦିଆଯିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଶୁଣିଛି ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଅନ୍ୟମାନେ କାହାକୁ କ’ଣ ଜବାବ୍ ଦିଅନ୍ତି ତା’ ସହିତ ମୋର

କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ଶାମାଯଦି ନିଜ ପ୍ରକୃତି ବଦଳାଇ ଭଦ୍ର ହୁଏ ତେବେ ହୁଏତ ମୁଁ ତାକୁ ରଖୁପାରେ ।

ସରୋଜ - ବୁଢ଼ା କାଳରେ ସେ କ'ଣ ପ୍ରକୃତି ବଦଳାଇ ପାରିବ ? ତା'ର ଆଶ୍ଵର ବ୍ୟବହାରରେ କ'ଣ କିଛି ଗଲଟି ରହୁଛି କି ?

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସହ୍ୟ ହେଉଛି । ଯଦି ମାଲିକାମାନଙ୍କ ସହିତ ତାଳ ନ ପକାଇ ଗୁଜର ବାକର ନ ଗୁଲୁକ୍ତି ତେବେ କ'ଣ ମୁଁ ସହିଯିବି ? ସେମାନେ ଆମଠୁଁ ବଡ଼ ହୋଇଗଲେ ନା କ'ଣ ?

ସରୋଜ - ମାଲିକ ଓ ଗୁଜର ସ୍ଥାନର ଅଦଳବଦଳ ଆପଣ ଗୁହାକ୍ତି ନାହିଁ ତ ?

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ପାକପାଟା ପୁରାଇ) ମୁଁ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖୁଛି, ଗୁଡ଼ାଏ ଲୋକ ଦାଆଧରି ଏକାଠି ଏତେ ପାଖେ ପାଖେ ଜମି ଆଆକ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ହାତ ମଧ୍ୟ ଉଠାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କାଳେ କା' ଦେହରେ ଦାଆ ଫୋଡ଼ି ହୋଇଯିବ । ସେ ସବୁ ଗଫିଲଟି ଆଉ ଚଳିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ସବୁ ବନ୍ଦ କରିଦେବି ।

ସରୋଜ - ସେମାନେ ମନ୍ଦୁର ହେଲେ ମଧ୍ୟ କାମ ତାଙ୍କର ଠିକ୍ ଆଏ । ଏତେ କଡ଼ା ହେଲେ ଚଳିବ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଭାଇ ?

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ସରୋଜ, ଆଉ ବେଶୀ ଔଷଧ୍ୟ ଦେଖାନା । ତୁ ନିଜେ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ଲୋକ ରଖ । କିନ୍ତୁ ଅଳସୁଆ ଦଳଟାର ତରଫ୍ ଧରି ଓକିଲାତି କରନା ।

(ସର ରୋଷେଇ ଶାଳରୁ ଆସିବା ମାତ୍ରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବନ୍ଦ ହେଲା । ସେ କାହାକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରବ ଭାବି ନ ପାରି, କୌଶଳରେ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଝିକୁ ଗୁହଁ କଥା କହିଲା ।)

ସର - ପଟ୍ଟନାୟକ କୁମ୍ଭାନୀରୁ କିଏ ଜଣେ ଲୋକ ଆସି ପଚାରୁଛି କେଉଁ ଜାଗାରେ ଧାନ କଳଟା ବସାଯିବ ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ମାଲିକାନା ସ୍ଵରରେ) ଯା ସରୋଜ ତା' ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଠିକ୍ କରିଆ' ।

(ସରୋଜ ଗୁଲିଗଲେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଆଉ ଟିକିଏ ମଦ ପିଇଲେ, ସର ମନା କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିରୋଧ ନ କରିବା

ଭଲ ଭାବିଲା । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଆରାମ ବେୟାରଟାକୁ ଟେବୁଲ୍ ପାଖକୁ ଟାଣିନେଇ ବସାଇଲେ ।)

- ସର - ମଥାରେ ଏ ରୁମାଲଟା ସଦାବେଳେ ବାନ୍ଧିଛ କାହିଁକି ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ବାପା ମଲେ ବୋଲି ମୁଁ କ'ଣ ଜନ୍ମସାରା ଲଣ୍ଡାମୁଣ୍ଡ ଦେଖାଇ ବୁଲିବି ? ଭଦ୍ରାମିତ ଫେର୍ ତ ଅଛି । ମୁଁ ତ ଆଉ ସରୋଜ ପରି ଘରଟା ଜଗି ବସିନାହିଁ । ସରୋଜ ଜଣେ ବଢ଼ିଆ ଗୁଣ୍ଡା ଉତୁରିବ । ଧାନ କଳଟାର ଫୋରମେନ୍ କାମ ବେଶ୍ ଚଳାଇ ପାରିବ । ଯାପରେ କ'ଣ କରାଯିବ ସେ ବିଷୟ ଆଜି ସକାଳୁ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲି ସର !
- ସର - (ମତାମତ ନ ଜଣାଇ) ଓ !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଯା' ଇଚ୍ଛା ତା' କରିପାରିବି । ସବୁତ ମୋର । ପ୍ରଥମ କାମହେଲା ସିଧାସଳଖ ବିବାହ କାମଟା ସାରିଦେବା ।
- ସର - ମଲା ମଲା ! ବୁଢ଼ାବାବୁଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସରିଛି ନ ସରିଛି ବିବାହ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୁଁ ଶାମା ଜାଗାରେ ସରୋଜକୁ ସେ ଘରର ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବି । ଯଦି ଇଚ୍ଛାହୁଏ ତୁ ଯାଇ ତା' ପାଖରେ ରହ ।
- ସର - ବୁଢ଼ାବାବୁ କହୁଥିଲେ ସେଠା ଗୁଣ୍ଡା ଘରଟା ରଖିବେ ନାହିଁ । ସରକାର କୁଆଡ଼େ ଜଣକୁ ଦୁଇଟା ଜମିଦାରି ଦେବନାହିଁ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ସରକାର କ'ଣ କରିବ ନ କରିବ ସେ କଥା ତୋର ଭାବିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ସବୁ ସଜାଡ଼ି ଦେଉଛି । ତୁମର ଯେତେ ପତ୍ନୀ ପୁରୁଣା କଥାସବୁ ମୁଁ ଉତାଇ ଦେବି । ସେଇ ବରଗଛଟା ଏଇଲାଗେ କଟାଯିବ ।
- ସର - ସୁରେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ! ତା' ତମେ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ାବାବୁଙ୍କ ଜେଜେବାପା ନିଜେ ସେ ଗଛ ଲଗାଇ ଥିଲେ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ସେ ସବୁ ବାଜେ କଥା, ସାମନା ଝରକାକୁ ଛାଇ କରୁଛି । ଏଇକ୍ଷଣି ସେ ଗଛଟା କଟାଯିବ । ପଡ଼ିବା ଶବ୍ଦ ତୁ ଶୁଣି ପାରିବୁ ଯେ ।

(ଏ ଖବର ଶୁଣି ସର ତାଟକା ହୋଇଗଲା ଏବଂ ବାହାରେ କ'ଣ ହେଉଛି ଦେଖିବା ପାଇଁ ବାହାର ପାଖ ବଗିଚା ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଉଠି ଆଉ ଏକ

ମଦଗ୍ନାସ ମଦ ପିଇଲେ । ଏତିକିବେଳେ ଶାମା ଅଗଣାରୁ ଆସିଲା ।)

- ଶାମା - (ରୋକଠୋକ ଭାବରେ) ହୁଣ୍ଡା କହୁଛି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରଦର୍ଶନୀକୁ ଯିବ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ‘ଆଜ୍ଞା’ କହ ଶାମା, କାହା ସଙ୍ଗେ କଥା କହୁଛୁ କ’ଣ ଜାଣିପାରୁନୁ ।
- ଶାମା - କାହିଁକି ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୁଁ ତୋର ମାଲିକ ।
- ଶାମା - ଆଜ୍ଞା ! ହେଲା !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ବାପା ଯେମିତି ବସୁଥିଲେ ସିମିତି ବସି) ଏଥର କହ, ତୁ କ’ଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ ?
- ଶାମା - ହୁଣ୍ଡା କହୁଛି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରଦର୍ଶନୀକୁ ଯିବ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - କେତେଥର ମୁଁ ତତେ କହିବି ‘ଆଜ୍ଞା’ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ?
- ଶାମା - ସେ କୌଣସି ମେଳାକୁ ଯିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନାହିଁ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ସେ ସବୁ ବିଗ୍ରହ ମୋ ହାତରେ ।
- ଶାମା - ସରୋଜ ବାବୁ ତାକୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ସେ କହୁଥିଲେ ସେ ଯିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନାହିଁ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ହୋଇ) ସରୋଜ ବା ତୋର ସେଥିରେ କ’ଣ ଯାଏ ଆସେ ? ମୁଁ କହୁଛି ସେ ଯିବ, ଯିବ, ଯିବ ।
- ଶାମା - ତୁମେ ପାଗଳ ହେଲ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଚେତା ଫେରିପାଇ) ବୁଝ କର । ମୁଁ ତତେ କହି ଦେଉଛି କ’ଣ କରିବାକୁ ହେବ; ସେଇ ଦେର ।
- ଶାମା - ତା’ ତ ଠିକ୍ । କିନ୍ତୁ ତମେ ଗୋରୁ, ଗାଈ, ହଂସ, କୁକୁଡ଼ା, କଥା କ’ଣ ଜାଣ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ? ବୁଢ଼ାବାବୁ ମୋ ହାତରେ ସବୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ମୋତେ ଦେଉଥିବ ସେ କହିଛନ୍ତି । “ଶାମାରେ ତୁ ଗୋଟାଏ ଗୋରୁ ହୋଇ ଜନ୍ମ ନ ହେଲୁ କାହିଁକି ?” ଅବଶ୍ୟ ଆପଣ ମାଲିକ । ଇଚ୍ଛାକଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ

ଟିକି ଟିକି କରି କାଟି ଦେଇ ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯଦି ନିଜର ମଙ୍ଗଳ
ରକ୍ଷା କରି ମୋ କଥା ଶୁଣନ୍ତୁ ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ତୁ ଯଦି ତୋର ମଙ୍ଗଳ ରକ୍ଷା ତେବେ ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ତାହା
କର ।

(ଗୋଟାଏ ଜୋର କଡ଼ କଡ଼ ଶବ୍ଦ । ଏପରିକି ଘରଟା ମଧ୍ୟ
ଥରିଗଲା ।)

ଶାମା - ଏଇଟା କ'ଣ ?

(ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ତର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସର ବାରଣ୍ଡା ଦେଇ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ
ହୋଇ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା) ।

ସର - ଢଳି ପଡ଼ିଲା ! ଢଳି ପଡ଼ିଲା !

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଅବଶ୍ୟ !

ସର - ମୋ କଥା ଶୁଣ ସୁରେନ୍ଦ୍ରବାରୁ । ସେଇ ବରଗଛଟା କାଟିଦେଲ ।
ଫଳ କିଛି ଭଲ ଦିଶୁନି ।

ଶାମା - ତୁମେ କହିବାକୁ ରୁହ -

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ସଜୋରେ) ତୁମେ ଦୁଇଟା ତୁରନ୍ତ ବୁଝିବା ଉଚିତ୍ । ମୁଁ ତୁମର
ଏଇଠାରେ ଏଇଲାଗେ ମାଲିକ । ତୁମେ ଦୁଇଜଣ ଯାକ
ନିଜର ସ୍ଥାନ ଥରକୁ ଥର ଭୁଲି ଯିବାରେ କୌତୁକ ପାଉଛ
ଦେଖୁଛି । ମୋ ଉତ୍ତରମାନେ ମୋ କଥାର ଜବାବ ଦେବେ ବା
ମୋ ପଛରେ ମୋ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ । ଏହା
ମୁଁ ରୁହେଁନା; ମୁଁ ତା' କଦାପି ବରଦାସ୍ତ କରିବି ନାହିଁ ।

ସର - ତୁମେ ଉତ୍ତର ବାକର ବିଷୟରେ କ'ଣ ଜାଣ ? ଖାଲି ସମସ୍ତଙ୍କ
ଉପରେ ହାଜିମାତି କରିପାର ! ଫେର ମୋ ଉପରେ - ଯେ
ତୁମକୁ ପିଲାଟି ବେଳୁ ବଢ଼ାଇ ଆଣିଛି । ତୁମେ କ'ଣ କମ୍
ବିଛୁଆଟିଟିଏ ଥିଲ କି ?

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ଚେଷ୍ଟାକରି) ଦେର,
ଦେର କହିଲୁ ସର ।

ସର - (ପୁଣ୍ୟାତିଶୟରେ) ଆଜି ଏଇଠି ବସି ବାପାଙ୍କ ପରି ହେବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରୁଛ, ନୁହେଁ ? ଏଇ ସେଇଦିନ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ

କଥାଡ଼େ ସିଆଡ଼େ ଦଉଡ଼ି ବୁଲୁଥିଲ । ମୋତେ ତାଙ୍କ ଛାଡ଼ୁଥିଲ
ତୁମକୁ ଧରି ଉଠାଇବା ପାଇଁ ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ସମସ୍ତ ସଞ୍ଜମ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ) ନିକଲ ଏଠୁଁ । ଅବି ଦୂର
ହୋଇଯା, ତୁମ ସତ୍ତ୍ୱକୁ ଛଟେକ କରିଦେଉଛି ।

(ସମସ୍ତେ ଏକାବେଳେ)

ସର - ମୋତେ ଛଟେକ ଦେବ । ଚଉଦବର୍ଷ ବେଳଠୁଁ ଏଠି ପଡ଼ିଛି ।
ହଉ ଦେଖିବା ମାମୁଁ କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ।

ଶାମା - ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ! ଧର୍ଯ୍ୟଧର । ତୁମେ ସିମିତି ଭିଡ଼ି
ଆସନି ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଖୁବ୍ ପାଟି କରି ସେମାନଙ୍କ କଥାକୁ ବୁଝାଇ ଦେବା
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ) ବୁଝକର ! ବାହାର ଏଠୁଁ ! ନିକଲ !

(ଗଣ୍ଡଗୋଳର ବୃତାନ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଗଣା ଦ୍ୱାର ଫିଟିଲା । ମାମୁଁ ବ୍ରଜମୋହନ
ପ୍ରବେଶ କଲେ । ପଛରେ ସରୋଜ । ବ୍ରଜମୋହନ ଜଣେ ସଙ୍ଗୀତ ସମ୍ପନ୍ନ ଜମିଦାର
ଏବଂ ଚେହେରା ରଞ୍ଜିତ । ଲମ୍ବା ଗଳାବନ୍ଧ କଳାକୋଟିଏ ପିନ୍ଧି ବାଡ଼ିଟିଏ ଧରି
ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ଭାଳି ନେଲେ ଏବଂ ଟାଣୁଆ ଗଳାରେ କହିଲେ ।)

ବ୍ରଜମୋହନ - ରୁହ, ରୁହ ! ଏତେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ କାହିଁକି ?

ସର - ନୂଆ ମାଲିକ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଦାୟ କରିଦେବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଛଟେକ କରି ଦେବି । ଯଦି ସେମାନେ ବୁଝ ନ
ରହନ୍ତି ।

ବ୍ରଜମୋହନ - (ଶୁଙ୍ଖିଲା ଆଶିବା ପାଇଁ ହାତଟେକିଲେ ଏବଂ ଚେୟାରରେ
ବସିଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ଗୁରୁପାଖରେ ବେଢ଼ିଗଲେ) ।
କୁହ ମତେ ଏ ସବୁ କ'ଣ ଗୁଲିଛି ? (ଏ ଅନୁରୋଧ ସଙ୍ଗେ
ସଙ୍ଗେ ମାରାତ୍ମକ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା)

(ସମସ୍ତେ -

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୁଁ ଏଠି ମାଲିକ ନା ନୁହେଁ ? ମୁଁ ଯାହା କହିବି ସେଇଟା ହିଁ
ଆଇନ୍ ଏବଂ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମସ୍ତେ ସେଇ ଅନୁସାରେ କାମ
କରନ୍ତି ସେତେ ଭଲ ।

ସର - ଚଉଦ ବର୍ଷକାଲୁ ମୁଁ ଏଠି ପଡ଼ିଛି । ମୋତେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଘଉଡ଼ାଇ

ଦେବା ଯାଙ୍କର କେଉଁ ଅଧିକାର ?

- ଶାମା - ମୁଁ ଗୋରୁ ଗାଈ କଥା ବୁଝେ । ତୁମେ ଯଦି ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଆଖିରେ ନ ଦେଖିବ ତେବେ ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟିବ ।
- ସରୋଜ - (ସର ପ୍ରତି) ବୁଝିବ ସରଦି', ବୁଝିବ । (ଶାମା ପ୍ରତି) ଅଣ୍ଟା ହେ ଶାମା ।
- ବ୍ରଜମୋହନ - (ହାତ ଟେବୁଲ୍‌ରେ ବାଡ଼େଇ ଏବଂ ଭୟଙ୍କର ଗର୍ଜନ କରି) ନା ! ନା ! ନା ! ନା ! । (ମାମୁଁ ବ୍ରଜମୋହନଙ୍କ ହୁଙ୍କାର ଏତେ ଭୟଙ୍କର ଯେ ସମସ୍ତେ ଧାରସ୍ଥିର ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ଟିକିଏ ବେଶୀ ସତର୍କହୋଇ ସେ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଆଡ଼କୁ ଅଙ୍ଗଳି ଦେଖାଇ କହିଲେ) ଶୁଣ ସୁରେନ୍ଦ୍ର, ପ୍ରଥମେ ତୁମର ମୋର କଥାବାଉଁ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୁଁ ଏଠାରେ ମାଲିକ୍ । ଔଷଧ୍ୟ ମୋ ପାଖରେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ।
- ସର - ତୁମେ ତା' ଆରମ୍ଭ କରିଛ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ! ଶାମାକୁ, ମୋତେ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଦା କରିଦେବା କଥା ଏବଂ ପୁରୁଣା ବରଗଛଟା କାଟିଦେବା, ଏ ସବୁ ତୁମ କଥା, ତୁମ କାମ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୋର ଯା' ଇଚ୍ଛା ତା' କରିବି । ମୁଁ ମାଲିକ ।
- ମାମୁଁ - ତୁମେ ମାଲିକ ବୋଲି ଜାଣିଲ କେମିତି ?
- ଶାମା - ହୁଁ !
- ସର - ହେଁ !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୁଁ ବେଶ କରି ଜାଣେ, ତଜଲ ନାହିଁ, ତେଣୁ ସବୁ ମୋର ?
- ସରୋଜ - ବଡ଼ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ, ମାମୁଁ ।
- ବ୍ରଜ - ମୁଁ ସେଇକଥା କହିବାକୁ ଆସିଛି ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ତରଳଭାବରେ) ତୁମେ ସମସ୍ତେ କଥାବାଉଁ, ଯୁକ୍ତିତର୍କ ଆଲୋଚନା ଅବାଧରେ କରିପାର । ତୁମ ମନର ସନ୍ଦେହ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଏତିକି ଖାଲି ଶୁଣିଆ' ଯେ, ବାପା ମୋତେ କହିଛନ୍ତି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ହିସାବରେ ସମ୍ପତ୍ତି ଭାଗକରିବା ଭାର ମୋ ଉପରେ । (ମାମୁଁ ବ୍ରଜମୋହନ ଛଡ଼ା ସମସ୍ତେ ଡଟସ୍ତ ହେଲେ) ଏହା ହିଁ ହେଲା ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶେଷ କଥା ।

- ମାମୁଁ - ଯାହା କହିବାର କହିସାରିଲ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ହଁ ! ମୋର ଏତିକି !
- ମାମୁଁ - ତେବେ ଏଥର ମୁଁ ଆରମ୍ଭ କରେ ! (କୋଟ ବୋତାମ ଖୋଲି ଭିତର ପକେଟରୁ ସିଲ୍‌ଦିଆ ଲଫାଫାଟିଏ ବାହାର କଲେ) ବାପାଙ୍କର ଉଇଲଟ୍ ଏଥର ତେବେ ପଡ଼େ ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ସେଇଟା କ'ଣ ?
- ସରୋଜ - ମୋର ବରାବର ଧାରଣା ଉଇଲଟ୍‌ଏ ଥିବ ବୋଲି । (ଶାମା ଓ ସର ଟିକିଏ ପରସ୍ପରକୁ ଠେଲିଠେଲି ହେଲେ)
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ତୁମେ ଏଇଟାକୁ କେଉଁଠୁ ପାଇଲ ? ଏତେ ଦିନଧରି...
- ମାମୁଁ - ମୁଁ ଏ ଉଇଲ୍‌ର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ । (ଏଇ କଥାଟା ଟିକିଏ ମଗଜକୁ ପଶିବା ଭଳି ସମୟ ଦେଇ) ତୁମ ବାପା ଦୁର୍ଗାପୂଜା ଆଗରୁ ଏଇଟା ମୋତେ ଦେଇଥିଲେ - ଯେତେବେଳେ ସେ ଦେଖୁପାରିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କର ଭଲ ହେବାର ଆଉ ଆଶା ନାହିଁ । ଶ୍ରାବକ୍ରିୟା ପୂର୍ବରୁ କାହାକୁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ମୋତେ ମନା କରିଥିଲେ । (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଆଡ଼କୁ କଟାକ୍ଷପାତ କରି) ତାଙ୍କ ମୂର୍ଦ୍ଦାର ଉଠୁ ନ ଉଠୁଣୁ କଲି ତକରାଳ ହେଉ ଏକଥା ସେ ଗ୍ରହଣ ନ ଥିଲେ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ବେଶ୍‌ବେଶ୍‌ ! ସେଥିରେ ବା ଫରକ୍ କ'ଣ ଅଛି । ମୁଁ ତ ଆଗରୁ କହିସାରିଛି ସେଥିରେ କ'ଣ ଅଛି ।
(ଶାମା ଓ ସର ଆଡ଼କୁ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ମୁଣ୍ଡଠାରି ସେମାନଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ସଙ୍କେତ ଦେଲେ । ଯିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ବୁଲିପଡ଼ିଲେ ।)
- ମାମୁଁ - ନା ! ନା ! ତୁମେ ଦୁହେଁଯାକ ରୁହ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଗୁଜର ବାଜର ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଷୟ ଶୁଣିବେ । ସେ କଥା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।
- ମାମୁଁ - (ନରମ ଗଳାରେ) ସେମାନଙ୍କ କଥା ବି ଉଇଲ୍‌ରେ ଅଛି ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଚମକି ପଡ଼ି) ଓ ! - କ'ଣ ଗୋଟାକ ଯାକ ସେମାନଙ୍କର ଶୁଣିବା ଦରକାର ?

- ମାମୁଁ - ତୁମର ଶୁଣିବାର ଯେତିକି ଅଧିକାର, ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେତିକି ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (କ୍ରେଧାନିତ ହୋଇ) ବେଶ୍ ! ଏଥର ଶୁଣାଯାଉ ।
- ମାମୁଁ - ବ୍ୟସ୍ତକାହିଁକି ? ଯଥା ସମୟରେ ଶୁଣିବ । (ଖୋଲରୁ ଚକ୍ଷମା ବାହାର କରି ଲଗାଇ) ତୁମ ବଳବୟସ ମୋ ସମାନ ହେଲାବେଳକୁ ଆଉ ଏମିତି ତରବରିଆ ହେବ ନାହିଁ ଯେ । (ସେ ଶିଲ୍ ଡାକ୍ତରୀ ଲଫାଫା ଭିତରୁ ଉଇଲ୍‌ଟି ବାହାର କରି ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।)

“ଏହା ମୋର ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀରୁଦ୍ରମୋହନ ସାମନ୍ତରାୟ ଭିକ୍ଷାରପୁର ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟ ଜମିଦାରର ଉଇଲ୍ । ସରକାର ମୋତେ ଦୁଇଟି ଜମିଦାରୀ ରଖିବାପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏତଦ୍ୱାରା ମୋର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ନିମ୍ନମତେ ବଣ୍ଟୁଆରା ହେବା ପାଇଁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ହାତରେ ଛାଡ଼ିଯାଉଛି, ମୋର ଦୁଇସ୍ଥାନରେ ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟ ଘର ଅଛି । ବକ୍ରେଶ୍ୱରଠାରେ ଚଳନ୍ତି ଅଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି ସହିତ ଅଶୀ ଏକର ଜମି ଏବଂ ପରେଶ୍ୱରଠାରେ ଚଳନ୍ତି ଅଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି ସହିତ ଷାଠିଏ ଏକର ଜମିଅଛି । ନଗଦ ଟଙ୍କା ଷ୍ଟେଟ ବେଙ୍କରେ । ସର୍ବୋପରି ରହିଲା ଗାଈ ‘ଲକ୍ଷ୍ମୀ’ । ତା’ର ଯେ ହେପାଜତ କରିବ ସେ ସାକ୍ଷାତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇବ । (ଶାମା ବାଧ୍ୟ ଏତେ ଜୋରରେ ମୁଣ୍ଡ ନାଡ଼ିଲା ଯେ ସରତାକୁ ବନ୍ଦକରିବାକୁ ହେଲା ।) ଯେ ମୋର ବକ୍ରେଶ୍ୱର ସମ୍ପତ୍ତି ନେବ ସେ ମୋର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭୃତ୍ୟ ଶାମାକୁ ନେବ - ଯଦି ସେ କାମ ଛାଡ଼ିଦିଏ - ୫୦୦ଟଙ୍କା ଦେବ ଏବଂ ଯେ ପାରେଶ୍ୱରଠାରେ ସମ୍ପତ୍ତି ନେବ କାମ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସେ ସେତିକି ଟଙ୍କା ମୋର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସେବିକା ସରକୁ ଦେବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଶାପୋଷଣ କରୁଛି - ଉଭୟେ ବଞ୍ଚୁଥିବାଯାକେ କାମ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ । (ସରୋଜ ସରକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ପିଠିରେ ଥାପୁଡ଼ାଇଲେ) । ମୋର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଏହି ରୂପେ ସୁରେନ୍ଦ୍ରଦ୍ୱାରା ଦୁଇଟି ତାଲୁକାଭୁକ୍ତ କରାଯିବ ଏବଂ (ମାମୁଁ ବ୍ରଜମୋହନ ନାଟକୀୟ ଛଟାରେ ଅଟକି ରହି) ମୋର ପୁଅ ସରୋଜ

ପ୍ରଥମେ ତା' ଭାଗଟି ଉଠାଇବ ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଏଥରୁ ଗୋଟାଏ ବୋଲି ଟଙ୍କା ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁନି । ବାପା ମୋତେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର କହିଛନ୍ତି । ମୁଁ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ମୋ ମନମାଫିକ ଦୁଇଭାଗ କରିବି ।

ମାମୁଁ - ନିଶ୍ଚୟ ! ନିଶ୍ଚୟ ! ତା' କରିବ । ଉତ୍ତରରେ ତ ସେଇଆ ଅଛି । ନୁହେଁ ?

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଅତିରିକ୍ତ ପାତ୍ର ଭାରାକୁଳ ପ୍ରାୟ ହୋଇ) ଓ ! ବେଶ୍ ସେଇଆ ହେଉ ।

ମାମୁଁ - ଟିକିଏ ରହ । ମୋତେ ପ୍ରଥମେ ସାରିବାକୁ ଦିଅ । (ତାଲିକା ଦୁଇଟି ମୋର ଦୁଇ ପୁଅ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରି ମାମୁଁ ବ୍ରଜମୋହନକୁ ଦେବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏ ଉତ୍ତରରେ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ ନିୟୁକ୍ତି କଲି ଓ ତାଙ୍କୁ ମୋ ଜିଜିବାପାଙ୍କ ମୁଣି ଓ ନାସ ଦାନାଟି ଦେଇଗଲି । ଏ ଉତ୍ତରଟି ମୁଁ କଟକରେ ଦସ୍ତଖତ କଲି । ଓକିଲ ବୀରକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ହରିହର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ -
“ବ୍ରଜମୋହନ ସାମନ୍ତରାୟ ।”

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଏ ଉତ୍ତର ଓକିଲ ତିଆରି କରିନାହିଁ । ଏଥରୁ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ମଧ୍ୟ ଆଇନରେ ଫାଟିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ବଡ଼ପୁଅ, ବାପା ମୋତେ କ'ଣ କହିଯାଇଛନ୍ତି ମୁଁ ଜାଣେ ।

ମାମୁଁ - ତୁମ ବାପା ନିଜେ ଏ ଉତ୍ତର ଲେଖି ଓଁକାରମଲ୍ଲସାହୁଙ୍କୁ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଓକିଲ ଅବଶ୍ୟ ଉତ୍ତରଟି ଆଇନ୍ ସମ୍ମତ ଭାଷାରେ ଲେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତୁମ ବାପା ସେଥିରେ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ ମୁଁ ମୋ ନିଜକଥାରେ ନିଜେ ଉତ୍ତରଟି ଲେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁ କାରଣ, ତା'ହେଲେ ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବାଦବିବାଦ ଉପୁଜିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଉତ୍ତର ତିଆରି ଫି ଦେଇ ଦେବି, କିନ୍ତୁ ଏଥରୁ ଗୋଟାଏ ସୁଦ୍ଧା ଟଙ୍କା ମୁଁ ବଦଳ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁ ନା । ଓକିଲ ଉତ୍ତରଟି ପଢ଼ିଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ କହିଲେ - ଉତ୍ତରଟି ବିଧିମତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଅଦଳବଦଳ କରି ଅଧିକ କିଛି ଲାଭ ହେବ ନାହିଁ ।

- ଶାମା - ତୁମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ନିଅ ସରୋଜବାବୁ !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଶାମା ଉପରେ ସବୁ କ୍ରୋଧ ଅଜାଡ଼ିଦେଲେ) ନିକଲ୍, ଦୂର ହ' । ତୋତେ ଇଲାଗେ ବାହାର କରିଦେଉଛି ।
- ମାମୁଁ - ତେବେ ତୁମେ ବକ୍ରେଶ୍ୱର ସମ୍ପତ୍ତିଟା ନେଉଛ ନୁହେଁ ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - କହୁଛ କ'ଣ ?
- ମାମୁଁ - ବକ୍ରେଶ୍ୱର ସମ୍ପତ୍ତି ସହିତ ଶାମା ଜୋଡ଼ା ହୋଇଛି ପରା । ସେଇଟା ନେଲେ ଯାଇ ସିନା ତୁମେ ଶାମାକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ପାରିବ । ଅବଶ୍ୟ ତାକୁ ୫୦୦ଟଙ୍କା କ୍ଷତି ପୂରଣ ଦେଇ ।
- ସର - ସେ ବୁଡ଼ା ବରଗଛଟା ତୁମର କାଟିବା ଉଚିତ୍ ନଥିଲା । ସୁରେନ୍ଦ୍ରବାବୁ !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଲଢୁଆ କ୍ରୋଧରେ) ତୋତେ କିଏ ପାଟି ଫିଟାଇବାକୁ କହୁଛି, କୁତା ।
- ସର - ରକ୍ଷା, ବାବା, ତୁମେ ମୋର ମାଲିକ ନୁହଁ !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୁଁତୋର ମାଲିକ । ତୋତେ ବି ଇଲାଗେ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେଉଛି ।
- ମାମୁଁ - ତେବେ ତୁମେ ପାରେଶ୍ୱର ସମ୍ପତ୍ତିଟା ନେଉଛ, ନୁହେଁ, (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହେଲେ) ପାରେଶ୍ୱର ସମ୍ପତ୍ତି ନ ନେଲେ ସରକୁ ଘଉଡ଼ାଇବ କେମିତି ?
- ସର - ମୋର ୫୦୦ଟଙ୍କା ପାଉଣା ଦେଇଦିଅ ।
(ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ପୁରାପୁରି ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରଷ୍ଟ ଏବଂ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଦେଖାଯାଉଛି । ତାଙ୍କର ଏ ବିପଦରେ ଅନ୍ୟମାନେ ହସୁଛନ୍ତି ।)
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଏଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ବାଜେକଥା । ମୁଁକଦାପି ଏହା ବରଦାସ୍ତ କରିବି ନାହିଁ । ତୁମେ ସମସ୍ତେ ଯାଅ -
- ମାମୁଁ - (ହଠାତ୍ କଥାରେ ବାଧାଦେଇ) ଢେର ହେଲା ସୁରେନ୍ଦ୍ର, ମୁଁ ଆଉ ଏସବୁ ସହ୍ୟ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ତୁମେ ସବୁ ଯାଅ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଓ ! ଅସହ୍ୟ ।
- ମାମୁଁ - ନା, ନା, ମୁଁ ଏସବୁ କଥା ଆଉ ସହିବି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ

ଏସ୍ଥଳରେ ମାଲିକ ।

- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ନା, ନା, ତୁମେ ନୁହଁ ।
- ମାମୁଁ - ହଁ ! ହଁ ! ମୁଁ ମାଲିକ ! ମୁଁ ତ ଡ୍ରାବଧାରକ ଓ କାହାକିଆକୁ
ଭୂକ୍ଷେପ ନ କରି ସମ୍ପତ୍ତିର ବୁଝାମଣା କରିବି । ଅତଏବ ବାଜେ
କଥାବାଣୀ ଛାଡ଼ି କାମ ଉପରକୁ ଆସ । ପ୍ରଥମେ ତୁମେ ଯୋଡ଼ାଏ
ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

(ସରୋଜ ସର କାନରେ କ'ଣ କହିଲେ । ସେ କାଗଜ, କାଳି
ଏବଂ କଲମ ଆଣି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇଦେଲା ।)

- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ରୁଷ୍ଟହୋଇ) ଆଜ୍ଞା, ବେଶ୍ !
- ସର - ଆମର ଏଠି ରହିବା କ'ଣ ଦରକାର ନାହିଁ ?
- ମାମୁଁ - ନା ! ସର (ସେ ଜଳଖିଆ ଝୁଡ଼ି ଆଡ଼କୁ ଆଖି ପକାଇଲେ ।
ତାଙ୍କର ଗହ୍ମାଣି ଦେଖି ନିଜର ଭୁଲ ଭୁଲିପାରି ତରବରରେ
ଜଳଖିଆ ସବୁ ସର ଟେବୁଲ ଉପରକୁ ନେଇଆସିଲା ।) ଗୁ
ଆଣ ସର (ସର ଏସବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟବା ବେଳେ ସରୋଜ ଟେବୁଲ,
ପାଖରୁ ମୁଣି ଓ ନାସଦାନିଟି ଆଣି ମାମୁଁଙ୍କୁ ଧରାଇ ଦେଲେ ।
ମାମୁଁ ସ୍ନେହ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନାସଦାନିକୁ ଦେଖି କୋଟ
ପକେଟରେ ପୁରାଇ ଦେଲେ । ଜଳଖିଆ ଖାଇସାରି ସମସ୍ତେ
ଗୁ ପିଇଲେ । ସର ତା' ପରେ ଗୁଲିଗଲା ।)

- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଶାମାପ୍ରତି, ସେ ସର ପଛେ ପଛେ ଯାଉଥିଲା) କିଛି ସମୟ
ଅପେକ୍ଷା କରୁଥା ଶାମା ଗୋରୁଗାଈ ବିଷୟରେ କେତେ କଥା
ପଚାରିବାର ଅଛି ।

(ଶାମା ମୁଣ୍ଡ ନାତିଲା ଏବଂ ବାହାରିକୁ ଗଲାବେଳେ ମୁରୁ ମୁରୁ
ହୋଇ କହିଲା “ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୋତେ ଖୋଜୁଥିବ ।”

- ମାମୁଁ - (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତି, ସେ ଟେବୁଲର ବାମ ପାଖରେ ବସି କଲମର
ଅଗଟି ମୁହଁରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଇ) ଆଣ, ଆଣ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର, ଆମେ
ସମସ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛୁ ଯେ ।

- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ତୁମେ ଦୁଇ ଜଣ ନଛୋଡ଼ବନ୍ଦା ବିରାଡ଼ି ପରି କଟକଟ କରି

ଘୁଁ ରହିଲେ ମଣିଷ କିମିତି ତାଲିକା ତିଆରି କରିବ ।

(ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇ ନିର୍ବଚି ପାଟିରେ ପୂରାଇ ଆଗରେ ଥିବା କାଗଜରେ କ'ଣ ଲେଖୁ ମୁହଁ ଉଠାଇଲେ) ସରୋଜ ! ରହିବା ପାଇଁ ତୋ'ର ଏତେ ବଡ଼ ଘରଟା ଦରକାର ନାହିଁ, ନା କ'ଣ କହୁଛୁ ? (ସରୋଜ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ) ଦୁଇ ସ୍ଥାନରେ ଜମି ସମାନ ଥିଲେ କିଛି ଅତୁଆ ନ ଥାନ୍ତା ! (ବିରକ୍ତ ହୋଇ) କ'ଣ କିଛି କହ ! କହୁନୁ ?

ସରୋଜ - ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ତୁମେ ତାଲିକା ଦୁଇଟି କର । ମୋର ଯେଉଁଟା ଇଚ୍ଛା ସେଇଟା ଉଠାଇବି । (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ପୁଣି ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇଲେ । କଲମଟା ପୁଣି ଉଠାଇଲେ । ତା'ପରେ ନୈରାଶ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚକ୍ଷୁରେ କାଗଜ ଆଡ଼କୁ ଘୁଁଲେ । ମାତ୍ର ଏଥରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଲାଭ ନ ହେବାରୁ ଚେୟାରରେ ବୁଲିପଡ଼ି ଚିତ୍କାର କଲେ “ଶାମା” । (ଶାମା ଅନିଚ୍ଛାରେ ଆସିଲା; ମାତ୍ର କହୁଥାଏ “ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୋତେ ଖୋଜୁଥିବ ।”)

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ଛେଳିମେଣ୍ଟା ହୋଇ କେତେ ମୁଣ୍ଡ ଅଛନ୍ତି, ଶାମା ?

ଶାମା - ବକ୍ସରରେ ୮୭ ମୁଣ୍ଡ, ପାରେଶ୍ୱରଠାରେ ୯୩ ମୁଣ୍ଡ, ତେବେ ସେଥିରୁ କାଲି ଗୋଟାଏ ମରିଗଲା । ଆଉ ଗୋଟାଏ ମଧ୍ୟ କାଲି ଆଡ଼କୁ ମରିଯାଇପାରେ । ତା'ର ଅବସ୍ଥା ବଡ଼ ଖରାପ । ମୋତେ ଛେଳି ମେଣ୍ଟା ପାଲିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେନି । ମୋତେ ଭଲ ଗାଈଟାଏ ଦିଅ ଦେଖିବ । (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ପୁଣି ଲେଖିଲେ । ଶାମା ସୁରେନ୍ଦ୍ରକୁ ରୁପ୍ ରୁପ୍ କ'ଣ କହିଲା ।)

ଶାମା - ତୁମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ନିଅ, ସରୋଜ ବାବୁ !

ସରୋଜ - (ତାକୁ ରୁପ୍ କରି) ରହ, ଦେଖାଯାଉ ।

ଶାମା - (ରୁପ୍ ହେବାକୁ ରାଜି ନ ହୋଇ) ଗାଈ ହେଲେ ମୋର ସବୁ ହେଲା । ଗାଈ, ଗାଈ -

ସୁରେନ୍ଦ୍ର - କେଉଁ ଋଷଭରେ ସେ ବଡ଼ ବଳଦଟା ଥାଏ ?

ଶାମା - କେତେବେଳେ ଏଠି କେତେବେଳେ ସେଠି ।

- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ତେବେ କେଉଁ ଜମିଦାରୀର ଏଟା ଉପରେ ଅଧିକାର ?
- ଶାମା - ଏ ବର୍ଷ ପାରେଶ୍ୱରରେ ପ୍ରଥମେ, ପ୍ରଥମେ ହଳ କରୁଥିଲା । ତା'ପରେ ବକ୍ରେଶ୍ୱର ଯାଇଛି । ତା' ପୂର୍ବବର୍ଷ ଏଇଟା, ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ବାବୁଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (କଲମ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ଉଠି) କେମିତି ମଣିଷ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଜିନିଷ ଦୁଇଟା ତାଲିକାରେ ପୁରାଇବ ଭଲ ! (କ୍ରୋଧରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ତା'ପରେ ପୁଣି ବସିଲେ । ଦୁଇଟି ନୂଆ କାଗଜ ନେଇ ତରବରରେ କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପରେ ଲେଖିଲେ ।) ବାସ୍ । ଏଇ ଉଠା ସରୋଜ ! (ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ସରୋଜକୁ ଦେଲେ ଏବଂ ସରୋଜ ତାହା ନେଲେ) ମୁଁ ପାରେଶ୍ୱରରେ ରହିଲି ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ନେଲି । ତୁ ବକ୍ରେଶ୍ୱରକୁ ଯାଆ ।
- ମାମୁଁ - ତାଲିକାରେ ସେମିତି ରଖିଛନ୍ତି ସୁରେନ୍ଦ୍ର ? (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମୁହଁ ହଲାଇ ହଁ କଲେ) ତେବେ ଦିଅ ଦେଖାଯାଉ । (ସରୋଜ ତାଙ୍କ ତାଲିକା ମାମୁଁଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଅନିଚ୍ଛାରେ ତାହାକଲେ । ମାମୁଁ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ତାଲିକା ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖୁ ପଡ଼ିଲେ) ବକ୍ରେଶ୍ୱର ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ତହିଁର ସବୁ ଜିନିଷ - ପାରେଶ୍ୱର ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ଏବଂ ଗାଈ ଲକ୍ଷ୍ମୀ - ଏହିତ ତୁମର ଦିଓଟି ତାଲିକା ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ହଁ,
- ମାମୁଁ - ବେଶ୍ ଠିକ୍ ଅଛି । ସରୋଜ ଏଥର ତୁମେ କେଉଁଟି ନେଉଛ ନଅ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ତରବରିଆ ହୋଇ) ନା, ନା, ତା' ସେ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା ଦେବି ସେ ନେବ ।
- ମାମୁଁ - (ଟାଣୁଆ ସ୍ଵରରେ) ସରୋଜ ପ୍ରଥମେ ଉଠାଇବେ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ପାରେଶ୍ୱର ସମ୍ପତ୍ତି ସେ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।
- ମାମୁଁ - ସେ ଯଦି ସେ ସମ୍ପତ୍ତି ଉଠାଏ, ତେବେ ଜମିଜମା ଓ ଗାଈ

ଉଭୟ ଅବଶ୍ୟ ପାଇବ ।

- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ତେବେ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ବକ୍ରେଶ୍ୱର ତାଲିକାରେ ରଖୁଛି ।
- ସରୋଜ - (ହଠାତ୍) ତେବେ ମୁଁ ବକ୍ରେଶ୍ୱର ସମ୍ପତ୍ତି ନେଉଛି ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଯୋଡ଼ିକ ଯାକ ତାଲିକା ଟାଣି ଆଣି) ତୁ ସେଟା ନେଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ ।
- ମାମୁଁ - ଉଇଲ୍ ତ ତାହା କହୁଛି । ସରୋଜ ପ୍ରଥମେ ଉଠାଇବେ ।
- ଶାମା - (ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି) ସରୋଜ ବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତେବେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବି ତୁମକୁ କେବେ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ବଢ଼ିଆ ଗାଈଟାଏ ।
- ସର - (ଦରିଜାରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ, ପାହୁଣ୍ଡେ ଆଗେଇ ଆସି ଶାମାର ଲୁଗାକୁ ଟାଣି) ବୁଝ ରହ ।
- ଶାମା - ଗାଈ ହେଲେ ମୋର ହେଲା ସବୁ । ଗାଈ, ଗାଈ ।
- ମାମୁଁ - (ଟେବୁଲରେ ବାଡ଼େଇ) ତା ହେବ ନାହିଁ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ! ସରୋଜକୁ ତୁମେ ବାଛିବାକୁ ଦିଅ ଏବଂ ସେ ଯାହା ଉଠାଇବେ ତାହା ତୁମକୁ ମାନିବାକୁ ହେବ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ଅବସ୍ଥାରେ ପୁରା ଛବି ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଦିଶି ଯା'ନ୍ତେ) ତୁମେ କ'ଣ କହୁଛ ମୁଁ ଯେମିତି କରି ତାଲିକା ଟାଣିଲେ ମଧ୍ୟ ସରୋଜ ପ୍ରଥମେ ଉଠାଇବ ?
- ମାମୁଁ - ଉଇଲ୍ ତ ସେଇଆ କହୁଛି ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ତେବେ ସବୁ ସଜଲା ।
(ସେ ପୁଣି ବସିଲେ ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନୂଆ ତାଲିକା ଦୁଇଟି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ) ।
- ଶାମା - 'ଲକ୍ଷ୍ମୀ'କୁ କଦାପି ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ, ସରୋଜବାବୁ ! (ସର ତାକୁ ବୁଝ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲା) ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।
- ସର - ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୁହେଁ, ହତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ତୋରି ଭଳି, ତୋରି ନିଶ ଭଳି ।
- ଶାମା - ସୁନାର ଓଜନ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ତାର ଓଜନ । ତୁମେ ଜାଣିନି ସରଦି ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ; ନ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ରକମ କହନ୍ତୁ ।

ବାହାରେ କିଏ ଜଣେ ଡାକିଲା, 'ଶାମା' । ଶାମା ବୁଲିପଡ଼ି
ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

- ମାମୁଁ - ତୁମେ ସେ ଡାଲିକା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ରାଜି ଅଛ ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ହଁ ।
- ମାମୁଁ - ତା' ହେଲେ ସରୋଜ ଡାଲିକା ଦୁଇଟି ଭଲକରି ଦେଖ ଏବଂ
ବାଛି ନିଅ । (ସୁରେନ୍ଦ୍ର କାନ୍ଦ ଉପରେ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ି ସରୋଜ
ଦୁଇଟି ଡାଲିକା ଦେଖିଲେ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର କାଗଜର ତଳ ଭାଗରେ
ହାତଟି ଏପରି ଭାବରେ ରଖୁଛନ୍ତି ଯେପରି ସରୋଜ ଗୋଟିଏ
କାଗଜ ଟାଣିଦେଲାବେଳେ ସେ ଅଙ୍ଗୁଳି ଦ୍ଵାରା ତାକୁ ଅଟକାଇ
ରଖିପାରୁଛନ୍ତି ।)
- ସରୋଜ - ସେ ଡାଲିକାଟି ତଳେ କ'ଣ ଲେଖିଅଛି, ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ ।
- ମାମୁଁ - (ଗର୍ଜନା) ସୁରେନ୍ଦ୍ର ! ଛାଡ଼ିଦିଅ !
- ସରୋଜ - (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତେ ସରୋଜ ତାକୁ ନେଇ ତୋଳିଧରି)
ମୁଁ ଠିକ୍ ଭାବିଥିଲି, ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଲୁଗୁଡ଼ାନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ଡାଲିକାଟି
ଉଠାଉଛି ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ସରୋଜ ହାତରୁ ଟାଣି ନେଇ) ନା, ନା ! ତୁ ନେଇ ପାରିବୁ
ନାହିଁ ।
- ମାମୁଁ - (କଠୋରୁ ଏବଂ ଭୟାନକ ଭାବରେ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ! ପିଲାଙ୍କ ଭଳି
ତୁମର ବ୍ୟବହାର । ମୁଁ କ'ଣ ସାରା ସକାଳ ଏଇଠି ଛିଡ଼ା
ହୋଇଥିବି । ଆଉ ତୁମେ ପ୍ରତିଥର ମୋତେ ଡଙ୍ଗୁଥିବ । ତୁମେ
କ'ଣ ଆମକୁ ସବୁ ନିର୍ବୋଧ ପାଇଲ ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - (ହତାଶ ହୋଇ) ମୁଁ ଆଉ ଡାଲିକା କରିପାରିବି ନାହିଁ, ସରୋଜ
ତୁ ନେ ପାରେଶ୍ଵର ସମ୍ପତ୍ତି ଆଉ ମୁଁ ନେଲି ବକ୍ସେଶ୍ଵର ସମ୍ପତ୍ତି
ସହିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ । ଏହାଠାରୁ ବଳି ଭଲ ବଣ୍ଟରା ଆଉ ମୁଁ
କରିପାରିବି ନାହିଁ ।
- ସରୋଜ - ବାସ୍, ବାସ୍ ! ଏ ଯାକେ ତେବେ ଡାଲିକା ଥିଲା ଏହା ହେଲା
ସବୁଠୁ ଭଲ ।

- ମାମୁଁ - ବେଶ୍ କାଗଜ ପତ୍ରରେ ଲେଖିପକାଅ । ଦେଖାଯାଉ ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ପୁଣି ଦୁଇଟି କାଗଜରେ ଲେଖି ସରୋଜ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ।
- ସରୋଜ - ମୋ ମତରେ ଏହା ନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗତ ଓ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବିଷୟ । (ସେ ଦଣ୍ଡେ ଭାବି ମାମୁଁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ) ମୁଁ ଏଇ ପାରେଶ୍ବରରେ ରହିଲି ।
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୁଁ ତେବେ ବକ୍ତେଶ୍ବର ଯିବି ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ନେବି ।
- ମାମୁଁ - ସରୋଜ ତୁମେ ବୋଧହୁଏ ଜାଣ ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଅଗରବାଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଗତବର୍ଷ ହଜାରେ ଟଙ୍କାରେ କିଣିବା ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଥିଲା ?
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ମୁଁ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲି ।
- ମାମୁଁ - ବେଶ୍ ହେଲା । ତୁମେ ଦୁହେଁ ଏଥିରେ ତେବେ ରାଜି ?
- ସରୋଜ - ହଁ ମାମୁଁ । (ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ହଲାଇ ହଁ ଉଚ୍ଚିତ କଲେ ।)
- ମାମୁଁ - ସବୁଆଡୁ ଦେଖିଲେ ଯାଠୁ ଆଉ ଭଲକରିପାରି ନ ଥାନ୍ତା ସୁରେନ୍ଦ୍ର । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ଦୁହେଁଯାକ ତାଲିକାରେ ଦସ୍ତଖତ କର । ମୁଁ ଓ ସର ସାକ୍ଷୀ ପଡ଼ିବୁ ।
- (ସମସ୍ତେ ସ୍ବାକ୍ଷର କଲେ । ମାମୁଁ ଦୁଇଟିଯାକ ତାଲିକାକୁ ମୋଡ଼ା ମୋଡ଼ିକରି ଉଇଲ୍ ସହିତ ଲଫାପାରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦେଲେ) ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ହରିହର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଲି ।
- ସରୋଜ - (ସର ପ୍ରତି) ବିରାଟ ଶାମା ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ତ ?
- ସର - ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି । ତୁମେ ଆମର ପୁରୁଣା ଆନଟି ରଖାଇ, ଭଲକଲ ସରୋଜବାବୁ ।
- ମାମୁଁ - ମୁଁ ଚାଲିଲି କଟକ -
- (କବାଟ ହଠାତ୍ ଖୋଲିଗଲା । ଶାମା ଯୋରରେ ଅଗଣାରୁ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା । ତା'ର ଚେହେରାରେ ବିସ୍ମୟ ଏବଂ ଆତଙ୍କ ଭରପୂର) ।
- ଶାମା - ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ହାୟ ! ହାୟ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ !

- ସମସ୍ତେ - କ'ଣ ? କଥା କ'ଣ ? କ'ଣ କହୁଛୁ ?
- ଶାମା - ମୁଁ ଯାଇ ତା' ପାଖରେ ପହଞ୍ଚୁଛି ସେ ଗୋଟାଏ ଶିଙ୍ଘ ଉପରକୁ ଟେକିଲା, ଯେମିତି ମୋଠୁଁ ବିଦାୟ ନେଉଛି । ତା'ପରେ ଆଖି ବୁଜିଦେଲା । ବିରାଜା ପଡ଼ିଛି । ଯେମିତି ଶୋଇଛି । ନିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ, ହଲଚଳ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଏଠାକୁ ଆସିଲି କାହିଁକି ? ହାୟ ! ହାୟ ! ବୁଢ଼ାବାବୁ ଥିଲେ ମୋତେ କ'ଣ କହନ୍ତେ !
- ସୁରେନ୍ଦ୍ର - ତେବେ ପୁଣି ସବୁ ବଦଳ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାଲିକା ଗୁଡ଼ାକ ଦିଅ । (ସେ ଲଫ୍ଟାପାଟା ମାମୁଁ ପାଖରୁ ଛଡ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ।)
- ମାମୁଁ - (ତାକୁ ଅଟକାଇ ଏବଂ ଲଫ୍ଟାପାଟାକୁ ଭିତର ପକେଟରେ ଲୁଚାଇ) ନା, ନା, ବାବା !
(କୋଟ୍ରେ ବୋତାମ ଲଗାଇଦେଇ) ତୁମେ ତାଲିକାରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରି ଲାଭକ୍ଷତି ବରଣ କରିନେଇବ, ଆଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଦଳବଦଳ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।
- ସର - ସେ ବୁଢ଼ା ବରଗଛଟାକୁ କାଟିଦେଇ ତୁମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ହରାଇ ଦେଲେ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ !
- ଶାମା - (ଧୀରେ ଓ କରୁଣ ଭାବରେ) 'ଲକ୍ଷ୍ମୀ' ଭଳି ଗାଈ ଦୁନିଆରେ ଆଉ କେଉଁଠି ନ ଥିଲା, ତା'ଭଳି ଗାଈ ଆଉ କେବେ କ'ଣ କେଉଁଠି ମିଳିବ ?

- ପରଦା -

ସର୍ବେ ସମାନଃ

ସଭ୍ୟତାର ଆବେଷ୍ଟନୀ ଓ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ମଣିଷର ଆଦିମ ବୃତ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଥାଏ । ମାତ୍ର ଉପଯୁକ୍ତ ବାତାବରଣରେ ଏହି ଲୁକ୍କାୟିତ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୱରୂପରେ ପ୍ରକଟିତ ହୁଏ । ଜଗା ଓ ରଘୁ ଦୁଇ ଭେର; କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାମୀଜୀ ଧର୍ମସମ୍ମିଳନୀ ଓ ସଭ୍ୟତାର ଟିକିଏ ଦୂରରେ, ନିଛାଟିଆ ଜଙ୍ଗଲରେ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ନିଜର ଅହିଂସା ଧର୍ମ ଭୁଲି ଶାକାରର ପୁଲକ ଉପଲବ୍ଧି କଲେ । ଏପରିକି ଭେରିମାଲ ନିଜ ବାକ୍ସରେ ପୂରାଉ ଭେର ଦୁହିଁକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଗୌରବ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କଲେ । “ତୁମେ ଦି ହାତରେ ପାପ କରିଛ ମୁଁ ମନରେ ପାପ କରିଛି” ସେ କହିଲେ ।

ପ୍ରକୃତିର ମନ୍ଦ୍ର ମୁଗ୍ଧକାରୀ ଗୁଣ । ଅର୍ଦ୍ଧାରାତ୍ରୀ ଜଙ୍ଗଲର ରୋମାଞ୍ଚକର ଆକର୍ଷଣ ଓ ବିଚିତ୍ର ଘଟଣାବଳି ନାଟିକାଟିକୁ ବିଖ୍ୟାତ କରିଛି ।

ଫିଲିସଜ ନାଟିକାର ଏହା ଅପରଦିଗ । ପୂର୍ବ ନାଟିକାଟିରେ ସାଧୁର ପ୍ରଭାବରେ ଭେର ସାଧୁ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ଭେର (ଅସାଧୁ ଆଦି ମାନବଙ୍କ)ର ପ୍ରଭାବରେ ସ୍ୱାମୀଜୀ ଭେର ହେଲେ ।

J.D. Francisଙ୍କ *Birds of a Feather* ଗଳ୍ପର ଅବଲମ୍ବନରେ ଲିଖିତ ।

ଚରିତ୍ର

ଜଗାମିସ୍ତ୍ରୀ

ରଘୁରାଉତ

ଗଦା ମଲିକ

ସ୍ୱାମୀଜୀ

- ଗୁରୁକୁଳାଶ୍ରମର ଉପାଖ୍ୟାୟ

ସର୍ବେ ସମାନଃ

(ମଞ୍ଚର ସାମନା ପାଖଟି ହେଉଛି ମଫସଲର ଏକରାସ୍ତା । ପଛଆଡ଼କୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଗଛ - ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳର ପତ୍ରଫଳ ଭରା । ରାସ୍ତା ଓ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ମଝିରେ ଥିବା ସ୍ଥାନଟି ଟିକିଏ ଡଳ ଓ ତୃଣମୟ । ପୁଣି ଏହି ସ୍ଥାନଟି ମଝିରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମଞ୍ଚର ମଝାମଝି ଜାଗାରେ ଗୋଟାଏ ଖୋଲାଜାଗା ରହିଛି ଯହିଁରୁ ରାସ୍ତାଟିଏ ଗଛବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟଦେଇ ପାଖରେ ଥିବା ନଦୀ ଆଡ଼କୁ ଯାଇଛି । ମଞ୍ଚର ଖୁବ୍ ପଛକୁ ଗଛଗୁଡ଼ାକ ଭିତର ଦେଇ ଜନ୍ମ ଆଲୁଅ ଦିଶୁଛି ।

ମଞ୍ଚର ସବା ଆଗକୁ କାଠ ନିଆଁ ଜଳୁଛି । ନିଆଁର ବାଆଁ ଓ ଡାହାଣରେ ଯୋଡ଼ିଏ ପେକି ବାକ୍ସ ଯାହା ବସିବା କାମ ମଧ୍ୟ ଚଳାଇ ନିଏ । ପାଖକୁ ଆଉଗୋଟିଏ ବାକ୍ସ ଯାହା ଜିନିଷ ପତ୍ର ରଖିବାପାଇଁ ଟେବୁଲର କାମଦିଏ । ଏହା ଉପରେ ଏଲୁମିନିୟମ ଆଳି, ଯୋଡାଏ ଗ୍ଲାସ, ପୁଟୁଳା ପୁଟୁଳା ଲୁଣ, ଲଙ୍କା, ମସଲା ଓ ଛୋଟ ଲଣ୍ଠନଟିଏ ଥିଆ ହୋଇଛି । ପୁଣି ଭଜାଭଜି କରିବାପାଇଁ ଡାବାଟାଏ ଅଛି ଯହିଁରେ ଅଛି ଭଜା ମାଉଁସ ଓ ପିଆଜ କଟା । ମଞ୍ଚର ଏ ଅଂଶଟା ଆଲୋକିତ ହୋଇଛି ଯୋଡାଏ ମହମବତୀ ଓ ଜଳୁଥିବା ନିଆଁର ଆଲୁଅରେ ।

ପରଦା ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା ଜଗାମିସ୍ତ୍ରୀ ଡାହାଣ ପାଖ ବକ୍ସ ଉପରେ ବସିଛି ଏବଂ ଆଳାଟିଏ ଦୁଇଜଙ୍ଘ ଉପରେ ରଖି ଖାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଜଗା ଟୋକା ନୁହେଁ ବା ବୁଡ଼ା ନୁହେଁ । ବାବା ପୋଷାକ, ଖରାବର୍ଷାଖୁଆ ବେହେରା । ବୋତଲଟା ଉଠାଇ କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରିବାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ବୋଧହୁଏ ଟୋପାଏ ବୋଲି ସେଥିରେ ନାହିଁ । “ନ ହେଲା ନାହିଁ” ଏହି ଭାବରେ ଖାଇ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ସହିତ ବୋତଲଟା ସେ ରଖିଦେଲା ଓ ମୁଠାଏ ଘାସ ଉପାଡ଼ି ଆଣି ଆଳିଖଣ୍ଡିକ ପୋଛା ପୋଛିକରି ସଫାକଲା । ପକଟେରେ ବିଡ଼ିଟାଏ ବାହାର କରି ବସିଗଲା ଧୂଆଁ ଟାଣିବା ପାଇଁ ।

ରଘୁଆ ରାସ୍ତାର ବାଆଁଆଡ଼େ ଗାତଟିଏ ଗାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।)

- ଜଗା - ରଘୁ !
ରଘୁ - (ବାହାରପଟୁ) ଜଗାଭାଇ !
ଜଗା - ପାଇଲୁନା ?
ରଘୁ - ହଁ ?

- ଜଗା - ତେବେ ଆଉ ଡେରି କାହିଁକି ? ଆଣ ଦେ ।
(ରଘୁଆ ବାଆଁପଟୁ ଆସିଲା । କେତେ ଖଣ୍ଡ ରୁଟି ଓ ମଦ ବୋତଲଟିଏ ନେଇ । ଡେଣ୍ଡିଆ ଟୋକା ଗାଉଁଳି ଲୁଗାପଟା, ବୁଲଗୁଡ଼ାକ ଖାଇଲା । ମୁହଁରୁ ଜଣାଯାଉଛି ଯେମିତି ତା' ମନଟା ଟିକିଏ ଖଟାଳିଆ ହୋଇଛି । ହେଲେ ତା' ବେହେରାରେ ଅପ୍ରୀତିକର ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ ବରଫ ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଦୟା ଆସେ ।)
- ରଘୁ - (ମହକ ଶୁଦ୍ଧି) ଜଗାଭାଇ ! ଭଜାମାସ ଓ ପିଆଜରୁ ବଢ଼ିଆ ମହକ ଉଠୁଛି ।
- ଜଗା - ତୋ ଭାଗ ତାବାରେ ଅଛି । ବୋତଲଟା ଏଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାରେ ରଘୁ !
(ରଘୁ ରୁଟି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ତଳେ ରଖି ବୋତଲଟା ଜଗାହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ଜଗା ବୋତଲରୁ କିଛିଦାଳି ଅତି ଆଦରରେ ଗିଳାସେ ପିଇଦେଲା । ରଘୁ ନିଆଁ ଉପରେ ତାବାଟା ବସାଇ ମହକଟା ଉପଭୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲା ।)
- ରଘୁ - ବାଃ ! ହୁଁ ! ବଢ଼ିଆ ! ଜାଗାଭାଇ, ବନଶୀ ଗୁଡ଼ାକ ନଈ ଗଣ୍ଡରେ ପୋତିଦେଇଛୁ ନା ?
- ଜଗା - ହଁ (ମଞ୍ଚ ପଛଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଭଙ୍ଗିକରି ଦେଖାଇ) ଗଣ୍ଡର ତଳଆଡ଼କୁ ସେଇ ବରଗଛଟା ପାଖ ଜାଗାରେ ଲମ୍ବାଲମ୍ବା ବସାଇ ଦେଇଛି ।
(ଦକ୍ଷିଣଆଡ଼କୁ ରାସ୍ତାଉପରେ କୁକୁରଟାଏ କେଁ କେଁ କଲା) ।
- ରଘୁ - (ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ) କୁକୁରଟା କାନ୍ଦିଲା ଯେ ।
- ଜଗା - ହଁ, ସେଇଟାକୁ ରାସ୍ତାର ଟିକିଏ ଦୂରରେ ରଖୁଥିଲି । ଜଗୁଆଳି ଗଦାମାଲିକ ବା ସିପାହୀ ହରି ସିଂ ଯଦି ଆସନ୍ତି ତେବେ ସେମାନେ କୁକୁରଟାକୁ ନ ଦେଖିଲେ ଭଲ ।
- ରଘୁ - (ସାଙ୍ଗସାଥୀକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲାପରି) ଶୋଇ ପଡ଼ରେ ଚୁନି

ଶୋଇ ପଡ଼ । ତେବେ ସିନା ଆମେ ସଭିଏଁ ନିରାପଦ ।
(କୁକୁରଟି ଖୁସିରେ କଇଁକଇଁ ହେଲା ରଘୁର ତୁଣ୍ଡ ଶୁଣି) ରୁଦ୍ଧ !
(କୁକୁରଟି ଧୀରସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା) ଗଧଟା ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?

ଜଗା - ପୋଲ ପାଖରେ ତାକୁ ବାନ୍ଧି ଦେଇଥିଲି । ତାକୁ ଅରେ ତାଜି
ଦେଖୁନୁ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସେଇଠି ଥିବ ।

ରଘୁ - ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! (ତାହାଣ ପାଖରୁ ଗଧଟି ବୋବାଇ ଜଣେ
ପରମ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପରି ଉତ୍ତର ଦେଲା) ।

ଜଗା - ଶୁଣିଲୁନା, କେମିତି ଧୋତିଗୁଦର ପିନ୍ଧିଥିବା ଭଦ୍ରଲୋକ ପରି
ତୋର ଡାକରା ଜବାବ ଦେଲା । ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତୋର
ଯେମିତି ବୁଝାବଣା ହେଲାଣି, ସତ କହିଲେ, ରଘୁ, ତା’
ମୋରବି ସାଧର ଅତୀତ ।

ରଘୁ - (ତାବାରୁ ଖାଇବା ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ାକ ଆଳୀକୁ ଆଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ
କରି) ହଁ, ତା’ ସତ, ତେବେ ମାଉଁସ ସିଙ୍ଗା, ଆଉ ପିଆଜ କଟା
ସାଙ୍ଗରେ ବି ମୋର ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦର ବୁଝାମଣା ଅଛି ।

ଜଗା - ବେଶ୍, ବେଶ୍ ଆଉ ଆଉ... ଅଧେ ନେ ଅଧେ ରଖିଦେ ।

ରଘୁ - ରଖିବି ?

ଜଗା - ହଁ... ହଁ... ଥିଲେ ଉପକାରରେ ଆସିବି । ଅନଧିକାର ପ୍ରବେଶ
ଆଉ ଶ୍ରେୟ ପାଇଁ ତ ଆମେ ଦେଉ ନାଆଁ ଅର୍ଜ୍ଜ ସାରିଛୁ । ଯଦି
ଆମକୁ ବିପଦରେ ପକାଇବା ଲୋକ କେହି ଆସିଯାଏ (କାମ
ସହିତ କଥାର ମେଳ ରଖି) ତେବେ ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଆଁରେ
ତାବାଟା ବସାଇ ଦେବି । ଏମିତି ଆଉ ଆମେ ଦୁହେଁ
ରଘୁରାଉତ ଓ ଜଗାମିସ୍ତ୍ରୀ - ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ପରିବିତ ହେବା
ଦୁନିଆ ସାରାରେ ଆଇନମାନି ଚଳୁଥିବା ଦୁଇଜଣ ନିରାପରାଧ
ଜୀବ ବୋଲି - ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର ଭଜା ମାଉଁସ ଦି’ଖଣ୍ଡ
ଆଉ ପିଆଜକଟା ମେଞ୍ଚାଏ ଖାଉଛନ୍ତି ।

ରଘୁ - (ସଂଦିଗଧ ହୋଇ) ହୁଁ, ହୁଏତ ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଯିବେ;
କରିପାରନ୍ତି ।

(ବାମପଟେ ଦୂରରୁ ଟେଣ୍ଟେୟା ଗଡ଼େଇର କୁହାଟ ଶୁଣିଲା ।)

- ଜଗା - ବୁଡ଼ା ଟେଣ୍ଟାୟା ଚଢ଼େଇଟାକୁ ଏ କଥାବି ପସନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁରେ ରଘୁ । ଆଜ୍ଞା ବୋତଲଟା ଆଣିବା ବେଳେ ସେଇ କଲେଜ ସେକ୍ରେଟାରୀ ବେଉରିଆ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା ?
- ରଘୁ - ହଁ (ଲେଖାଟିଏ ଦେଖେ) ଓ ! ଠିକ୍ ଠିକ୍ ! ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଏଇଟା ତୋତେ ଦେବାପାଇଁ କହିଛି ।
- ଜଗା - ସେହି ରୋହିମାଛ ବିଷୟ ନିଶ୍ଚୟ । (ଆଲୁଅ ଆଗରେ ରଖି ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା) ।
- “ଗୁପ୍ତ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ପ୍ରିୟ ଜଗାମିତ୍ରୀ, ତୁମକୁ ଏତଦ୍ୱାରା ଜଣାଉଛି ଯେ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଚଉଧୁରି ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ର କାଲି ସ୍ୱାମୀଜୀଙ୍କୁ କଲେଜ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉପଲକ୍ଷରେ ଏକ ଭୋଜି ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଅଛନ୍ତି ।” (ଅଭିଯୋଗର ମାତ୍ରାଶୟ୍ୟାରେ କ୍ରୋଧନ୍ୱିତ ହୋଇ) ଚୌଧୁରୀ ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ର, ମୋର ଇଚ୍ଛା, ସମସ୍ତେ ମିଳି ସେଇ ଚୌଧୁରିଟାକୁ ଭୋଜିଟାଏ ଦିଅନ୍ତେ ଆଉ ସେଇ ସଇତାନଟାର ଡକ୍ଟିରେ ବାଲଟିଏ ବେଶକଡ଼ା ଏସିଡ୍ ଢାଳି ଦିଅନ୍ତେ ।
- ରଘୁ - ଶୁଣ ଶୁଣ ଜଗାଭାଇ ! ମୋ ପାଖରେ ଜମା ତିନିଟି ନୂଆ ପଇସା ଅଛି । (ତଥାପି ତା’ ମୁହଁରେ ସମିତି କିଛି ଚଳାଚଳି କାମପାଇଁ ଏ ତିନୋଟି ଯାକ ଆନ୍ଦରେ ହୋଇପାରନ୍ତି ।)
- ଜଗା - (ପୁଣିପଢ଼ି) “ଏକ କଲେଜରେ ଭୋଜି ହେବ । ତେଣୁ କଦାପି ଭୁଲିବ ନାହିଁ ଯେ ତୁମ ଉପରେ ରୋହିମାଛଟା ପାଇଁ ମୁଁ ପୁରା ନିର୍ଭର କରିଛି ଏବଂ ସେଇ ଗୁରିଟାଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ତୁମର ବିଶ୍ୱସ୍ତ; ଦୁର୍ଗା ବେଉରିଆ ।”
- ରଘୁ - କିଲୋ ଗୁରିଟାଙ୍କା ! ବାଃ ବାଃ ଜଗାଭାଇ ଏଥର ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ମିଳି ଯିବରେ ।
- ଜଗା - (ପକେଟରେ ଚିଠିଟା ରଖି) ଏଇଟା ଆଉ; କାଲେ ସେ ପଛେ ନ ମାନିବ । ତାକୁ ରୋହିମାଛ ଦେବୁ ବୋଲି କହିଛୁ ? ସେ ରୋହିମାଛ ନିଶ୍ଚୟ ପାଇବ । ନା, କ’ଣ କହୁଛୁରେ, ରଘୁ ?

ଚଉଧୁରୀ ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ରର ନଦୀ ଗଣ୍ଡ ସବୁଦିନ ବଡ଼ ବଡ଼
ମାଛ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । (ଦୂରକୁ ଦେଖାଇ) ଦେଖ ରଘୁ ! ମେଘ
ଗୋଟାକୁ ଗୋଟା ଉଠି ଆସୁଛନ୍ତି । ବଢ଼ିଆ ! ଏଥର ପାଣିକୁ
ଟିକିଏ ଅନ୍ଧାର ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । ଏଇତ ପବନ ପଶିମରୁ
ବହିଲା ।

(ଗଛ ଗୁଡ଼ାକରେ ପତ୍ରର ମର ମର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲା)

- ରଘୁ - ହଁ ପଶିମା ବହିଲାତ । ଶୁଣୁଛନ୍ତି ? କେଡ଼େ ବଢ଼ିଆ ପବନ
ଟିକକ । ଜଗାଭାଇ ଏ ପୁରୁଣା ଅନ୍ଧାରୁଆ ପବନ ! ଆସିଯା
ପବନ ! ପେଲି ପେଲିଦେ ମେଘ ଗୁଡ଼ାକୁ ବାଃ ବାଃ ଠିକ୍ ଠିକ୍ !
ଆସିଯା, ଆସିଯା, ଆଉରି ଉପରକୁ । ଜହ୍ନଟାର ଆଖି
ଢାଙ୍କିଦେ । ଗୁଲ, ନଦୀଆଡ଼କୁ ଗୁଲ, ଜଗାଭାଇ ମୁଁ ଆଉ ରହି
ପାରିବି ନାହିଁ !
- ଜଗା - ହଁ ବାହାରିବା ଏଥର; ଗିଳିପକା ସେତକ ।
- ରଘୁ - (ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଖାଇବା ଶେଷକରି) ମୁଁ ଗିଳିଦଉଛି । ଏଇତ
ଗିଳିଦେଲି । ମଶାଲ ତିଆରି କରିବା ଜିନିଷ ସବୁ ରଖୁଛନ୍ତି ?
- ଜଗା - ହଁ, ଏଇ ହିଡ଼ ଆଉ ପାଖରେ ତ ଲୁଗୁଥିଲି ।
(ସରଞ୍ଜାମ ଗୁଡ଼ାକ ବାହାର କରି) ବାଉଁଶ, କନା, ତେଲ
(ତେଣ୍ଡା ବାହାର କରି) । ଏଇ ଯେ ମୋର ତେଣ୍ଡା ।
- ରଘୁ - (ହଠାତ୍ ସତର୍କ ହୋଇ)... ସୁ ! (ଶୁଣିବା ପାଇଁ ନଇଁ
ପଡ଼ିଲେ) ।
- ଜଗା - କ'ଣରେ ?
- ରଘୁ - ପାଦର ଶବ୍ଦ ।
- ଜଗା - କୁଆଡ଼େ ?
- ରଘୁ - (ବାଆଁ ଆଡ଼କୁ ଦେଖାଇ) ବଣ ଭିତରେ ଜଗା ହେଇ ତ
ଜଗୁଆଳ ଗଦା ମଲିକ୍ ।
- ଜଗା - ହଁ ! ଭଗବାନ । ଏଗୁଡ଼ାକ ତା' ଆଖିଆଗରୁ ଆଡ଼େ ରଖିଦିଏ ।
(ଘେରି କରିବା ସରଞ୍ଜାମ ଲୁଗୁଇ) କୁକୁରଟାକୁ କହ
ଶୋଇପଡ଼ୁ ।

- ରଘୁ - ଠିକ୍ ! (ବିପଦ ସୂଚକ ଧାର ହୁକ୍‌ସିଲ୍ ଶବ୍ଦ)
- ଜଗା - ମତେ ଜଣାଯାଉଛିରେ ରଘୁ । ତୁ ମାଜଲିଏ ଦୂରରୁ ପୋଲିସ୍ ବା ଜଗୁଆଲିର ଗଣ ବାରିପାରୁ । କାହିଁଗଲା ସେ ତାବାଟା ? ହେଇ ତ ! (ସେ ତାବାଟା ଉଠାଇ ବସି ଗଲା ଓ ନିଆଁ ଉପରେ ତୋଳି ଧଇଲା) ବସିଯା' ନିରାହ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ପ୍ରାଣୀପରି ମୁହଁକରି ବସିଯା । (ଧାର ସ୍ଥିର ଭାବରେ ବସଗଲେ) ଦୁଇଟି ଦେବତା ପରି ବେହେରା କରି ।
- ଜଗା - (ପଛକୁ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ପରି ଗୁହଁ) ଗଦାମଲିକ ! ନମସ୍କାର ହୋଉଛି ।
- ରଘୁ - ନମସ୍କାର ! ଗଦା ମଲିକ ।
- ଜଗା - ଖାଇସାରି କ'ଣ ଟହଲ କରୁଛ ?
- ଗଦା - ଆଉ ବେଶୀ ସୁଆଦିଆ କଥା କହନାହିଁ । ଏଠି କ'ଣ କରୁଛୁ ଜଗା ?
- ଜଗା - ମାଉଁସ ଟୁକୁରାଏ ଆଉ ପିଆଜ ଦି'ଖଣ୍ଡ ଭଜାଉଜି କରୁଛି ।
- ଗଦା - କାହାର ପିଆଜ ?
- ଜଗା - (ରାଗି ଯାଇ) କାହାର ପିଆଜ । ମୋର ପିଆଜ । ରଘୁର ପିଆଜ ! ଆମର ପିଆଜ ।
- ଗଦା - (ବିଦ୍ରୁପକରି) ଅବଶ୍ୟ ।
- ଜଗା - ମତଲବଟା କ'ଣ ଗଦାମଲିକ ? କୁଆଡ଼କୁ କଥାଟା ନେଉଛି ଶୁଣେ ।
- ଗଦା - ମୁଁ କୁଆଡ଼କୁ କଥା ନେଉନାହିଁ । ଯାହା ମୋର କହିବାକଥା ସିଧାସଳଖ ବତାଇ ଦେଉଛି । ମୁଁ ଗୁହେଁ, ତୁ ଆଉ ଏ ରଘୁ ଦି'ଜଣ ଯାକ ଚଉଧୁରୀ ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଜମିଦାରୀ ଇଲାକାରୁ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଯାଅ ।
- ଜଗା - ଜମିଦାର ଚଉଧୁରି ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଜମି ଉପରେ କିଏ ଅଛି କି ?
- ରଘୁ - ହଁ, ହଁ, କିଏ ଅଛି ?
- ଜଗା - ଏଇଟା ସର୍ବସାଧାରଣ ରାସ୍ତା ନା ନୁହେଁ ?

- ଗଦା - ସର୍ବସାଧାରଣ ରାସ୍ତା ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏହାର ଦୁଇ ପାଖରେ ଜମି । ଜମିଦାର ଚଉଧୁରୀ ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ର । ଏ ଜମିରେ ଯେଉଁ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କରି ସବୁ ।
- ଜଗା - ତା' ହୋଇପାରେ ।
- ଗଦା - ନଈର ଦେହମାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଣ୍ଡରେ ଥିବା ସବୁମାନ ତାଙ୍କରି ।
- ଜଗା - ତୁମେ ତ ସେଇଆ କହୁଛ ।
- ଗଦା - ହଁ, ହଁ, ଏଇ ଜମିଦାରୀ ଇଲାକାରେ ଥିବା ଗଛବୃକ୍ଷ, ଜୀବଜନ୍ତୁ, ଚଢ଼େଇଟା, ମାଛକଛପ ସବୁ ଜମିଦାର ଚଉଧୁରୀ ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର । ଏ କଥାଟା ଯେମିତି ଭୁଲି ନ ଯାଅ ।
- ଜଗା - ଏ କଥାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରୁଛି ଗଦାଧରବାବୁ ! ତୁମର ମାଲିକ ସେଇ ଜମିଦାର ବାବୁ କହୁଥିଲେ, ତୁମର କୁଆଡ଼େ ଏ କାମ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା, ଶକ୍ତି, ସାମର୍ଥ୍ୟ, ସାହସ ଜିଛି ନାହିଁ ।
- ଗଦା - କ'ଣ ?
- ଜଗା - ହଁ, ହଁ, ମୁଁ ଶୁଣିଛି । ତୁମେ ସେଇଥିପାଇଁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଛ ଦୁଇଟି ନିରାହ ଜାମିନୀ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ହଜିରାଣ ହରକତରେ ପକାଇବା ପାଇଁ ।
- ଗଦା - ହଁ, ତୁମେ ଦୁଇଟା ତ ଦୁନିଆର ଯୋଡ଼ିଏ ସାଧୁ ପୁରୁଷ ଭଦ୍ରଲୋକ । ତୁମେ ଯେଉଁ ଅନିଷ୍ଟ କରୁଛ ପୋଲିସ୍ ତା'ର ଶହେଭାଗରୁ ଭାଗକର ସୁଦ୍ଧା ଖବର ପାଏନା । ତଳେ ବୁଲା ଫକୀର ଭେରଙ୍କପରି ସେଇ ଶଗଡ଼ଟାରେ ପଦାରେ ପଶି ରାତି କଟାଉଛ । ତୁମେ ଦୁଇଟା ଭଦ୍ରଲୋକ ନ ହେଲେ ଆଉ ହବ କିଏ ?
- ଜଗା - (କୋଥାନ୍ତିତ ହୋଇ) ବୁଲାଫକୀର ! ଭେର ! ଏଇୟା କହୁଛୁ ?
- ରଘୁ - ବଡ଼ ଖରାପ କଥା ଜଗା ! ତୁ ପୁଣି ଜଣେ ପରମ ବୈଷ୍ଣବ ।
- ଗଦା - ବୁଲାଫକୀର, ଭେର । ତୋର ସ୍ଥାନ ସେଇଠି ଯେଉଁଠି ହାଡ଼ଭଙ୍ଗୀ ଘଣା ପେଲା କାମ ।

- ରଘୁ - ବେଶ୍ ତା' ହେଉ, କିନ୍ତୁ କାନ୍ତ ପାବେରୀ ବେଡ଼ ନ ଥିଲେ ହେଲା ।
- ଗଦା - ଆଉ ରଘୁ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ସ୍ଥାନ ହେଲା ଥାନା, ହାତତ ଜେଲଖାନା । ସେଠି ତୋତେ ଥରେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିଲେ ମୁଁ ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ପାଇବି ।
- ଜଗା - ତୁ ସେକଥା କେବେ କରିପାରିବୁନି, ଗଦା ! ଗଲା କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଧରି ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଲୁଣି ।
- ଗଦା - ଏଇ ଦିନେ ଦିନ ଭିତରେ ତୁମ ଦିଜଣ ଯାହାକୁ । ଘରକୁ ଯିବା ଆଗରୁ ତୁମେ ଦୁଇଟା ଏଇ ଜମିଦାରୀ ଇଲାକାରୁ ବାହାରକୁ ଯାଅ, ଏହା ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ।
- ଜଗା - ଏ ଜାଗାରୁ ଆମର ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ସେତେବେଳେ ଉଠିବା - ତା' ଦଣ୍ଡେ ଆଗରୁ ନୁହେଁ ।
- ରଘୁ - ନିଶ୍ଚୟ, ଜଗାଭାଇ, ମିନିଟ୍ ଆଗରୁ ନୁହେଁ ।
- ଜଗା - ଯଦି ଏଠାରୁ କେହି ଗୁଲିଯିବାର ହୁଏ, ତେବେ ଗଦାଧର ବାବୁ ପ୍ରଥମେ ଘୁଞ୍ଚିବେ । କାରଣ ଏ ଭଜା ତାବାଟା ସହିତ ତାଙ୍କୁ ହୁଏତ ପଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ ।
- ଗଦା - ବାସ୍, ବାସ୍, ସେତିକିଥାଉ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ମନେରଖ ।
- ଜଗା - ଶୁଣିଲା ଧନ୍ୟବାଦଟିଏ ନିଅ, ଗଦାଧର ବାବୁ ।
- ରଘୁ - ନମସ୍କାର, ଆରାମରେ ଶୋଇବ ଯାଅ ।
- ଗଦା - ପାଜି, ସକାତାନ
- ରଘୁ - (ଗଦାକୁ ଗୁଲିଯିବାର ଦେଖି) ଦୁନିଆରେ ଓଧୁଁ ବଳି ଯଦି କେହି ହାନ ଜୀବ ଥାଏ, ତେବେ ସେଇଟା ହେଲା ଏଇ ଜଗୁଆଳ ଗଦା ।
- ଜଗା - ସେକ୍ରେଟାରୀ ବେଉରିଆକୁ ରୋହିମାଛ ଦେବା ବୋଲି ଜବାବ୍ ଦେଇଛୁ । ସେ ତା' ପାଇବ । ଗଦା ଥିଲେ କେତେ ନ ଥିଲେ କେତେ ।
- ରଘୁ - ଘରକୁ ଯିବା ବୋଲି ସେ କହିଲା । ଶି ! ଏଇ ତ ସେଇ ବଣ

ଭିତର ରାସ୍ତା ଦେଇ ଫେରିଯାଉଛି । ଆ, ଜଗାଭାଇ ! ଥରେ
ଦେଖାଯାଉ, ଆଉ ମୁଁ ରହି ପାରିବିନାହିଁ । ଏଇ ପୁରୁଣା ନଈଟା
ଆମକୁ କେମିତି ଟାଣିଟାଣି ନେଉଛି ଜାଣିପାରୁନୁ ଏଇ ଟାଣିଲା
- ଏଇ ଟାଣିଲା ଜହ୍ନ ଲୁଚିଯାଉଛି । ଜଗାଭାଇ ।

ଜଗା - ବେଶ, ବେଶ, ଗୁଲ ଥରେ ଦେଖୁବା । ରହ ପୁଣି ସରଞ୍ଜାମ
ଗୁଡ଼ା ବାହାର କରୁଁ (ମାଛ ଚୋରି କରିବା ସରଞ୍ଜାମ
ବାହାରକଲା ମେଘ ଆକାଶକୁ ଢଙ୍କାଇ ଦେଲା, ଜହ୍ନ ଲୁଚି
ଗୁରିଆଡ଼େ ଗଲା । ଅନ୍ଧାର) ।

ରଘୁ - (ଆନନ୍ଦ ଓ ଆଗ୍ରହରେ ଇତସ୍ତତଃ ଡିଆଁ ମାରି ହସିବାରେ
ଲାଗିଲା) । ହାଃ ! ହାଃ ! ହାଃ ! ଜହ୍ନମାମୁ କେତେ
ତେରିକଲ । ବିଦାୟ ଟିକି ତାରା ଭାଇ । ଯଦି ତୁମେ
କେତେବେଳେ ମେଘ ଭିତରୁ ଉଠି ମାରିବ, ତେବେ ଦେଖୁବ
ସେ ଦଶ ସେରକୁ କଦାପି ଉଣା ନୁହେଁ । ହାଃ ! ହାଃ !

ଜଗା - (ସରଞ୍ଜାମ ରଘୁକୁ ଦେଇ) ନେ, ନେ, ଏଇ ବାଉଁଶ, କନା,
ଆଉ ତେଲ । ମସାଲଟାଏ ଡିଆରି କର ।

(ଜଗା ତେଣୁଟାରେ ମାଛମାରିବାର କେତୋଟି ଭଙ୍ଗି କଲା ।
ରଘୁ ବାଉଁଶ ଆଗରେ କନା ଗୁଡ଼ାଇ ମସାଲଟାଏ ଡିଆରି
କଲା ।

ରଘୁ - (କନାରେ ତେଲ ଢାଳି) ଏଥର ଢାଳ ତେଲ ।

ଜଗା - ଦିଆସିଲି ଅଛି ।

ରଘୁ - (ଦିଆସିଲ ଖଡ଼ ଖଡ଼ କରି) ଢେର ଅଛି ।

ଜଗା - ସାବାସ୍ ।

ରଘୁ - ଫେର ମସାଲ ଆଉ ତେଣୁ ଏଇ ହେଲା ମୋ ଜୀବନର ସବୁଠୁ
ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ । କି ମଉଜ ! ଜଗାଭାଇ । ତୋତେ ସେ ମଉଜ
କଥା କହିପାରିବି ନାହିଁ । ମୋ ଭିତରେ ଖାଲି ଟିକିଟିକି ଚଢ଼େଇ
ଗୁଡ଼ା ଗାତ ଗାଉଛନ୍ତି । (ଦୁଇଥର ନାଚିଦେଇ) ମୁଁ ଆଉ ଥୟ
ହୋଇ ରହିପାରୁନି । ଜମା ପାରୁନି (ହଠାତ୍ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ)
ହେଲେ ଜଗାଭାଇ ସେଇ ଘଣ୍ଟାପେଲା କଥାଟା - ବେଳେ

ବେଳେ ମନେପଡ଼ିଲେ ଦେହଟା ଶୀତେଇ ଉଠୁଛି । ମୁଁ ଘଣ୍ଟା
ପେଲୁଥିଲା ବେଳେ ଯଦି ଜଗାଭାଇ, କେହି ଏମିତି ଗୋଟାଏ
ରାତିରେ ଆସି ମୋତେ ରୋହୀ ମାଛକଥା କହିଦିଏ, ତେବେ
ଭଗବାନଙ୍କ ନାମନେଇ କହୁଛି ଜଗାଭାଇ ମୋର ଛାତିଟା
ଫାଟିଯିବ । ମୁଁ ମରି (ଅଭିନୟ କରି) ଏମିତି ପଡ଼ିଯିବି ।

ଜଗା - ଆରେ ରଘୁ କାଲି ସକାଳୁ ଗୁ ଖାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ କ'ଣ
ଜେଲକୁ ଗୁଲିଯାଉଛୁ ନା କ'ଣ ? (ମଞ୍ଚାର ପଛଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ
ଆରମ୍ଭ କରି) ଆ ରଘୁ !

ରଘୁ - (ତାହାଣକୁ ବୁଲିପଡ଼ି) ରହ । ଫେର୍ ଆଉ ଜଣେ କିଏ ଏ
ଆଡ଼କୁ ଆସିଲାଣିରେ ।

ଜଗା - ମାରଗୁଲି । ସୁରୁଖୁରୁରେ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ମଣିଷ
କେତେବେଳେ କ'ଣ ଶାନ୍ତି ପାଇବ ? (ପୁଣି ମାଛଧରା
ସରଞ୍ଜାମ ଗୁଡ଼ିକ ଲୁଗାଇ ଦେଇ) କୁଆଡ଼େ ଗଲା ସେ
ତାବାଟା ? (ନିଆଁ ପାଖରେ ପୁଣି ପୂର୍ବସ୍ଥାନ କରି ବସିଲା)
ଏଥର କିଏ ଆସିଲାରେ ରଘୁ ?

ରଘୁ - (କାନଡ଼େରି) ପାଦଶବ୍ଦରୁ ତ ବାରି ହେଉନି । ଇଏ ଅଜଣା
ଲୋକ । (ଅନ୍ଧାରକୁ ତାଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ) ହେଇ ତ, ଏଇ !
ଜଗାଭାଇ ଇଏ ଜଣେ ବାବାଜୀ ପରି ଦିଶୁଛି ।

ଜଗା - ବାବାଜୀ ?

ରଘୁ - ହୋଇଥିବ । ପୋଷାକ ପତ୍ରର ସେମିତି ଜଣାଯାଉଛି ।

ଜଗା - ଏତେ ରାତିରେ ! କ'ଣ କିଛି ବିପଦ ଅଛି କିରେ ? ବସିଯା,
ରଘୁ, ତେହେରାଟା ଏକାଦଶୀର ଧର୍ମହାପରି କରିଦେ ।
(ଦୁହେଁ ପୁଣି ବସିଗଲେ ଦୁଇଟି ନିରାହ କର୍ମଠ ଲୋକପରି
ରାସ୍ତାଧାରରେ ରେଷାଇ କାମରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ । ଏ କାମ
ସହିତ ତାଳରଖି ଜଗା ଗୁଣ୍ଡ ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଗାତଟିଏ ଧରିଲା
ଯେ ଗାତ ବା ସ୍ବର ତାକୁ ପ୍ରାୟ ଅଜଣା । ରଘୁ ତା' ସହିତ
ଯୋଗଦେଲା ।)

(ସ୍ବାମୀଜୀ ତାହାଣ ପାଖରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ହାତରେ ସୁଟ୍,

କେଶଟିଏ; ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ଧଳାରଙ୍ଗର ଧୋତି ଓ ପଞ୍ଜାବୀ । କାନ୍ଧ
ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ ଚାଦର । ଲୁଗା ଖଣ୍ଡିକର ତଳଭାଗ ଧୂଳିରେ
ମଜଳା ହୋଇଯାଇଛି । ସ୍ବାମୀଜୀ ବୟସ୍କ, ପକ୍ୱକେଶ । ବନ୍ଧୁ
ଭାବାପନ୍ନ ହୃଦୟ ଓ ମନୋଭାବ । ଦଣ୍ଡେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ବକ୍ଷମା
ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକୁ ମିଟି ମିଟି କରି ଚାହିଁଲେ
ଯେମିତି ଦୂରକୁ ଦେଖିବାକୁ ସେ ଅକ୍ଷମ ।)

- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଏଇଟା କ'ଣ ? ହଁ ହଁ ଜୟ ପ୍ରଭୋ ! ଜୟ ପ୍ରଭୋ ! ଯାହା
ହେଉ ଏତେବେଳେ ଯାଇ ମଣିଷ ପାଇଛି । ନମସ୍କାର
ଭାଇମାନେ ।
- ଜଗା - (କୌଣସି ମନଭାବ ନ ଦେଖାଇ) ନମସ୍କାର ।
- ରଘୁ - (ହାତ ଯୋଡ଼ି କପାଳରେ ଲଗାଇ) ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଦୟାକରି ମତେ ଟିକିଏ କହିପାରିବ ଭାଇ ଜମିଦାରୀ ଜଳାକା
ଆଉ କେତେ ଦୂର ?
- ଜଗା - ଚଉଧୁରୀ ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଘରୁକୁ ଯିବେ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ନା, ନୂଆ କଲେଜ ଘରକୁ ।
- ଜଗା - କଲେଜ ଘର ଏଠାରୁ ତିନି ମାଇଲ ହେବ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - (ଭୟାର୍ତ୍ତ ହୋଇ) କ-ଅ-ଣ ?
- ରଘୁ - ହଁ, ଆଜ୍ଞା, ତିନି ଗୁରି ମାଇଲ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ତିନି ଗୁରି ମାଇଲ ! ଭଗବାନ ! ଆଉ ପାରିବି ନାହିଁ ।
- ରଘୁ - ବାଟ ହୁଡ଼ି ଗଲେନା କ'ଣ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ହଁ, ଟ୍ରେନ ଟିକିଏ ଡେରିରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଗଲା ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ଧରି
ଏମିତି ଘୁରି ବୁଲୁଛି । (ଆଖି ଭୁଲତା ପୋଛି) ମୁଁ ବଡ଼
ଥକିଗଲିଣି !
- ଜଗା - (ତାବାଟି ଥୋଇଦେଲା କାରଣ ତା'ର ନିଶ୍ଚିତ ଧାରଣା ଜନ୍ମିଲା
ଯେ ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କ ପାଖରୁ କୌଣସି ବିପଦ ଆସିବ ନାହିଁ) କେହି
କ'ଣ ଷ୍ଟେସନକୁ ଯାଇ ନଥିଲେ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ନା ! ମୁଁ କଲେଜର ସମ୍ପାଦକ ବେଉରିଆଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖୁଥିଲି
(ପକେଟରୁ ଚିଠିଟିଏ ବାହାର କରି) କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖୁଛି

ଯେ, ଚିଠିଟି ମୋ ପକେଟରେ ଏଇ କେତେଦିନ ଧରି ରହଯାଇଛି । (ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କ ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥା ଓ ମଧୁର ଏବଂ ସରଳ ସ୍ବଭାବ ଜଗା ଓ ରଘୁର ହୃଦୟ କିଣି ନେଲା) ।

ରଘୁ - ଜଗାଭାଇ ! ଭଦ୍ରଲୋକ ବୋଧହୁଏ ଦଣ୍ଡେ ବସିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ଜଗା - ଟିକିଏ ବସନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ! ଆପଣ ଆମର ପରମ ଅତିଥି ।

ସ୍ବାମୀଜୀ - ବହୁତ ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ । ମୋତେ ପଡ଼ିଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି ।

ରଘୁ - (ବାକ୍ସଟା ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦେଇ) ଏଇ ନିଅନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ! ଦଣ୍ଡେ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟାକୁ ବିଶ୍ରାମ ଦିଅନ୍ତୁ ।

(ସ୍ବାମୀଜୀ ଆଶ୍ଚତ୍ସରେ ନିଶ୍ବାସ ପକାଇ ବସିଲେ)

ସ୍ବାମୀଜୀ - (ପବନର ମହକ ଶୁଙ୍ଘି) ବୋଧହୁଏ ମୁଁ... ହଁ, ହଁ... ନା, ନା, ନା, ବୋଧହୁଏ, ହଁ, ବେଶ୍ ମିଠା ବାସନା ପାଉଛି ।

ରଘୁ - ଏଇଟା ଭଜା ତାବାରୁ ଉଠୁଥିବ । ଭଜା ମାଉଁସ ଏବଂ ପିଆଜ କଟା ଦି'ଟା ସେଥିରେ ପଡ଼ିଛି ।

ସ୍ବାମୀଜୀ - (ଲୋଭପରବେଶ ହୋଇ ଭଜା ମାଉଁସ ଆଉ କ'ଣ କହିଲା - ଭଜା ମାଉଁସ ଆଉ ପିଆଜ କଟା (ଖାଇବା ଆଶାରେ ନିଶ୍ବାସ ପକାଇ) ଆଃ... ଆଃ... ।

ଜଗା - ଦୁଇଘଣ୍ଟାଧରି ପୁଣି ଏତେଭାରୀ ବେଗ୍‌ଧରି ଘୁରି ବୁଲୁଛନ୍ତି ନୁହେଁ ? (ହଠାତ୍ ଉଦାରହୋଇ) - ରଘୁରେ, ଭଜା ମାଉଁସ ଆଉ ପିଆଜକଟାରୁ କ'ଣ ବାକିଥିବ ସେତକ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ କିମିତି ହୁଅନ୍ତା ।

ରଘୁ - (ହୃଦୟ ଭିତରୁ) ଜଗାଭାଇ ଠିକ୍ କହିଛି, ତାଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଦେବା କଥା ।

ସ୍ବାମୀଜୀ - (ନମ୍ର ଦାବି ଜଣାଇ) ନା, ନା, ନା, ତୁମ ଭାଗ ଛଡ଼ାଇ ନେବା ଅବଶ୍ୟ -

ଜଗା - ଠିକ୍ ଅଛି ଆଜ୍ଞା । ରାତି ଖାଇବାଟା ଆମର ସରିଯାଇଛି । ରଘୁ ବଢ଼ାଇଦେ ଆଳିଟା (ରଘୁ ଆଳିଟି ତାବା ପାଖରେ ଲଗାଇଧରିଲା ଏବଂ ଜଗା ତାବାରୁ ଭଜାତକ ଆଳିକୁ କାଢ଼ି

ଆଣିଲା ।)

- ରଘୁ - ବାସ୍, ବାସ୍ ଜଗାଭାଇ ! ସବୁତକ ଅଜାଡ଼ି ଦେ ।
(ଆଳିଙ୍ଗ ସାମାଜୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ) ଏଇ ନିଅନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ।
ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ ରୁଟି ।
- ସାମାଜୀ - ଧନ୍ୟବାଦ ! ବାସ୍ତବିକ୍ ମୁଁ ତୁମଠାରେ ରଣା । ମୁଁ
ଏକାବେଳେକେ ଭୋଖା ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି । (ଅତି କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ
ହୋଇ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ) ।
- ରଘୁ - ଗୋଟିଏ (ପୁରୁଣାରୁ ମୋଦକଟିଏ ଦେଖାଇ) ଏଥିରୁ ଚଳିବ
ଆଜ୍ଞା ?
- ସାମାଜୀ - (ଆଶା ପୂରଣ ହେବାର ହସ ହସି) ମୋଦକ ?
- ଜଗା - (ନିଶା ବର୍ଜନ ସମ୍ପର୍କରେ ଅତିଥିଙ୍କ ମତ ଉପରେ ସନ୍ଦିହାନ
ହୋଇ) ଏ-ର-ଘୁ ।
- ରଘୁ - ଠିକ୍ ଅଛି, ଜଗାଭାଇ ! ଭଲଲୋକ ଜଣେ ଧର୍ମାତ୍ମା ! କିନ୍ତୁ
ଏଥିରୁ ମାତ୍ର ଗୋଟିକରେ ତାଙ୍କର ଆପତ୍ତି ନ ଥିବ (ଗ୍ଲାସରେ
ପାଣି ଢାଳିଲା) ।
- ସାମାଜୀ - ଠିକ୍ କଥା । ଧର୍ମ ସହିତ ମୋଦକ ବା ମଦର କ'ଣ ସମ୍ପର୍କ
ଅଛି ? ଯେଉଁମାନେ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ସେମାନେ ସିନା ନୈଷ୍ଠିକ
- କିନ୍ତୁ ମୋର ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଧାରଣା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର । (ରଘୁ
ହାତରୁ ମୋଦକ ଓ ପାଣି ଗ୍ଲାସ ନେଇ) ଧନ୍ୟବାଦ, ତୁମର
ମଙ୍ଗଳ ହେଉ ବାବା !
- ରଘୁ ଓ ଜଗା - (ଏକତ୍ର) ଜୟ ସାମାଜୀ !
- ସାମାଜୀ - ଠିକ୍ ସମ୍ବେଧନ କରିଛି । 'ମୋତେ ସମସ୍ତେ ସାମାଜୀ ବୋଲି
ଡାକନ୍ତି । (ଉଦାର ହୋଇ) ଆଃ - କି ଭକ୍ତି ! ବାଃ ଏଥିରେ
ଆତ୍ମାଟା ଏକାବେଳେକେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଯିବ । ତୁମ ଦୁହିଁଙ୍କ
ନାମ ?
- ଜଗା - ମୋତେ ଜଗା ମିସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି ।
- ରଘୁ - ମୁଁ ରଘୁ ରାଉତ ।
- ସାମାଜୀ - ଜଗାମିସ୍ତ୍ରୀ, ରଘୁ ରାଉତ ! ତୁମ ଦୁହିଁଙ୍କ ସାଥରେ ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ

ଏହି ଛୋଟିଆ ବଣ ଭୋଜିଟି ଖାଇବା କଥା ମୁଁ କେବେ ହେଲେ ଭୁଲିବି ନାହିଁ ।

- ଜଗା - ମୁଁ, ଆପଣ ହୋଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଏକଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ରଘୁ - ନା ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଆମେ ଦୁହେଁ କେତେ ବଦନାମ ଅର୍ଜନ କରି ସାରିଛୁ ।
- ସାମାଜୀ - ବଦନାମ ?
- ରଘୁ - ହଁ, ସ୍ବେରିପାଇଁ ।
- ଜଗା - (ସତର୍କ କରାଇ) ଏ... ହଁ ।
- ରଘୁ - ଭୟକରନା ଜଗାଭାଇ । ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରୁ କ'ଣ ଜାଣିପାରୁନୁ ଯେ ତାଙ୍କ ଛାତିରେ ଦୟା ଅଛି ।
- ଜଗା - ମଣିଷ ମଣିଷକୁ କହିଲା ପରି ଗୋଟାଏ କଥା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ସାମାଜୀ ହୋଇ ଆପଣ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ରଘୁ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାଟା ଭଲ କଥା ନୁହେଁ ।
- ସାମାଜୀ - କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ବସି ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ରଘୁ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ମୋତେ ବେଶ୍ ସୁଖ ଲାଗୁଛି ।
- ରଘୁ - (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ଭଲ ଲାଗୁଛି ଆଜ୍ଞା ?
- ସାମାଜୀ - ହଁ, ସତକଥା କହିଲେ ମୁଁ ଆଜି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦେଇ ଫେରୁଛି ।
- ରଘୁ - ସମ୍ମିଳନୀରେ କ'ଣ ହୁଏ ଆଜ୍ଞା ?
- ସାମାଜୀ - (ବଡ଼ ଦୁଃଖ ସହିତ ମନେ ପକେଇ) ବହୁତା କରନ୍ତି ଭାଇ, ବଡ଼ ବଡ଼ ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ବହୁତା ମାନ୍ୟଗଣ ଲୋକେ ; ନିଷ୍ପାପଲୋକେ, ଯେଉଁ ଲୋକଙ୍କୁ ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବେ । କିନ୍ତୁ ସାଧୁ, ସନ୍ଥ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ସହିତ ଦୀର୍ଘ ଗୁରୁଦିନ କଟାଇବା ପରେ ଏଇଲାଗେ ଦୁଇଟି ପାପତ୍ରାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାଟା ମୋତେ ଭାରି ରୁଚିକର ହେଉଛି । (ଗୁରୁଆଡ଼େ ଗୁହଁ) ସମ୍ମିଳନୀର ଏତେ ବଦଳ କାର୍ଯ୍ୟ କର୍ମପରେ ଆମେ ତିନିଜଣ ନିଛାଟିଆ ଜାଗାରେ ଏକତ୍ର ହେବାଟା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟାଏ ବିଚିତ୍ର ଉପଲବ୍ଧି ।

- ରଘୁ - ନିଛାଟିଆ ? ନା ଆଜ୍ଞା ଆମେ ଆଦୌ ଏକୁଟିଆ ନୋହୁଁ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - (କତସ୍ତତଃ ଦୃଷ୍ଟିନିଷେପ କରି) ଏକୁଟିଆ ନୋହୁଁ ? କିନ୍ତୁ -
- ରଘୁ - ଆମ ଗୁରୁପଟରେ, ଆଜ୍ଞା, ସେମାନେ ଗୁରୁରହିଛନ୍ତି ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଦେଖୁଛନ୍ତି ?
- ରଘୁ - ହଁ, ହଁ, ଅନ୍ଧକାରର ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଅନ୍ଧକାରରେ ଆଖି ? ସିଏ ଫେର କ'ଣ ?
- ରଘୁ - ଏଠି ଠେକୁଆ ସବୁ ଶହ ଶହ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଛନ୍ତି ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - (ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି) ହଁ - ହଁ ଠେକୁଆ ସବୁ ।
- ରଘୁ - (ଚିତ୍କାର କରି) ହିଁ ! ବ-ର-ର-ଯାଅ, ଠେକୁଆ ଭାଇମାନେ (ଧୀରେ କିର୍କ କିର୍କ କରି ହସି) ଏଇ ଯେ, ଆଜ୍ଞା, ଲାଞ୍ଜ ଉପରକୁ ଟେକି ସେମାନେ ଦୌଡ଼ି ପଳାଉଛନ୍ତି ଯେମିତିକି ତାଙ୍କ ପ୍ରଳୟ ଦିନ ଆସିଗଲା ।

(ଶିଆଳଟାଏ ବାଁପଟେ ଦୂରରେ ରହିକଲା)

- ଜଗା - ସାଧୁ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୁଅନ୍ତୁ, ଆଜ୍ଞା, ରଘୁର କଥା ଟିକିଏ ଜଗି ଶୁଣୁଥିବେ । ବେଳ ପଡ଼ିଲେ ସେ ଦଶଜଣ ସାଧୁଙ୍କୁ ଦଶ ମିନିଟ୍ରେ ଦଶଟି ଘେର କରିଦେବ ।
- ରଘୁ - ଆପଣ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ, ମଉଜ ମସଲିଜ୍ ଖେଳ କୌତୁକ ଭଲପା'ନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଖେଳ କୌତୁକ ? ମୁଁ କଲେଜରେ ଜଣେ ଭଲ ଖେଳୁଆଡ଼ ବୋଲି ପୁରସ୍କାର ପାଉଥିଲି ।
- (ରଘୁ ସ୍ବାମୀଜୀ ପାଖକୁ ଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତା'ର ନିସ୍ତୁହ, ଦୂତଗତିବିଧି ଚିତାକର୍ଷକ ହେଲାଣି । ଔଷ୍ଣ୍ୟ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ତା'ର ଦେହ ଥରୁଛି । ତା'ର କଥା ଗୁଡ଼ାକ ଧୀର ଓ ମନମତାଣିଆ) ।
- ରଘୁ - ଆଜି ରାତି ନଈରେ ଟିକିଏ ଖେଳ କୌତୁକ କଲେ କିମିତି ହୁଅନ୍ତା ।
- ଜଗା - (ଜନାକ୍ରିକେ ଆଶଙ୍କିତ ହୋଇ) ରଘୁ ! ରଘୁ !

- ରଘୁ - ଜଗାଭାଇ ! ତୁ'କଣ ବୁଝିପାରୁନୁ ? ସେ ଅଧା ଅଧା ଆମର ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ଶୁଣନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ; ମୁଁ ବୁଝୁବୁଝୁ କହି ଦେଉଛି, (ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କ କାନ ପାଖରେ) ଜଗାଭାଇ ଓ ମୁଁ ଆଜି ରାତିରେ ରୋହୀ ମାଛଟାଏ ସନ୍ଧାନରେ ଯାଉଛୁ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ରୋହୀମାଛ ?
- ରଘୁ - ଚଉଧୁରୀ ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ନଦୀ ଗଣ୍ଡକୁ । (ତେଣୁ ଓ ମଶାଳ ବାହାର କରି) ଏକସବୁ ଆମର ସରଞ୍ଜାମ । (ତେଣୁଟି ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ) ନିଅନ୍ତୁ, ଧରନ୍ତୁ, ଏଇ ତେଣୁ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - କିନ୍ତୁ -
- ରଘୁ - ସତରେ କ'ଣ ଆପଣ ? ନିଅନ୍ତୁ ଧରନ୍ତୁ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - (ତେଣୁ ଧରିବାମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଆଦିମ ମାନବ ଜାଗିଉଠିଲା) ମୋତେ କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ ?
- ରଘୁ - ମନେ କରନ୍ତୁ ଆମେ ପାଣିଭିତରକୁ ଯାଉଛୁ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - (ଧର୍ମ, ସମ୍ମିଳନୀ, ସବୁଭୁଲି) ଏକଦମ୍ ଭିତରକୁ ? ଆରେ ବାବ !
- ରଘୁ - ଅନ୍ଧାରରେ ମଶାଳଟା ଜାଲୁଛି ; ବଡ଼ ବଡ଼ ଛାଇ ଗୁଡ଼ାକ ଇଆଡ଼େ ସିଆଡ଼େ ତେଜ୍ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଆପଣ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି - ଏମିତି - ପଥର ପରି ଥିର ହୋଇ । ଆଉ ତା'ପରେ ରୋହୀ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ହଁ, ରୋହୀ ।
- ରଘୁ - ସାଧୁ ବା ସନ୍ଥ ଆପଣ ଯାହା ହୋଇଥାନ୍ତୁ... ଆପଣ କଳ୍ପନା କରନ୍ତୁ । ଆଲୁଅ ଆଡ଼କୁ ତା' ମୁହଁଟା ଆସୁଛି । ଆପଣ ଦେଖୁପାରୁଛନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ତା' ମୁହଁ ? ହଁ, ତା'ପରେ -
- ରଘୁ - ଏଥର ତେଣୁ ଉଠାନ୍ତୁ (ଦେଖାଇ) ଧୀରେ ଏବଂ ସାବଧାନରେ - ଏମିତି ।

- ସ୍ବାମୀଜୀ - (ଅନୁକରଣ କରି) ଏମିତି ? ବୁଝିଲି ବେଶ୍ !
- ରଘୁ - (ସ୍ବର ଖସାଇ) ଏଇ ଗୁଲି ଆସିଲା-ପାଖକୁ-ଆହୁରି ପାଖକୁ ଏଇଯେ - ତା' ପିଠି ଦିଶିଲା । ପାଣି ଉପରେ ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି । ଆପଣ ଏଥର ଲକ୍ଷ୍ୟକରନ୍ତୁ - ଠିକ୍ ମୁଣ୍ଡତଳକୁ ଟିକିଏ ଛାଡ଼ି । (ପାଟିକରି) ଏଥର (ହଠାତ୍ ଜୋରରେ ଡେଣ୍ଟାମାରି) ସୁଇସ୍ ! ... ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ଡେଣ୍ଟା ବସିଗଲା ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - (ଅନୁକରଣ କରି) ସୁଇସ୍ ।
- ରଘୁ - ପୁଣି ଉଚିତ୍ ତଜ୍ଞା ଦେଖାଇ ବୁଝାଇ, ଏଥର ଖେତ୍ରଆଣି ପଦାକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକଥା ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା କଥା ? ଏମିତି ।
- ରଘୁ - ଏଥିରେ ଯତ୍ନ ମଜା । ମଜା - ପରୁରିବାକୁ ଅଛି ? ସାରା ଦୁନିଆର ବଡ଼ ଲୋକ ଏ ମଜା ପାଇବେ ନାହିଁ । ଆପଣ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିବେ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ମୁଁ ? ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ବୋଧ ହୁଏ -
- ରଘୁ - ହଁ, ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବେ । ଆମକୁ ମଉଜ କରିବାର ଦେଖନ୍ତୁ ହେଲେ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ହଁ, ଅବଶ୍ୟ ତୁମକୁ ମଉଜ କରିବାର ଦେଖିବା ପରେ ଯାଇପାରେ । ତୁମେ କହିଲ ନା ଡେଣ୍ଟାଟା ଏମିତି ମରାଯିବ (ମାରିବାର ତଜ୍ଞା ଦେଖାଇ) ସୁଇସ୍ । (ଟେଣ୍ଟେୟାଟା) ଡାକିଲା ହଠାତ୍ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ି) ଆହାଃ ! ବିବେକର ଡାକି ଆସିଲା ବନାରସ ସମ୍ମିଳନୀ ।
- ରଘୁ - ଆମ ସଙ୍ଗରେ ତେବେ ଆସୁଛନ୍ତି; ଆସୁଛନ୍ତି ତ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ନା ରଘୁ ! କଦାପି ନା । (ଡେଣ୍ଟା ତଳେ ରଖି) ତୁ କେମିତି ସତେ ଏ କଥାର ସୂଚନା ଦେବାକୁ ସାହସ କଲୁ । ବିଶେଷତଃ ମୋ ପରି ଧର୍ମ ପ୍ରାଣ ସ୍ବାମୀଜୀକୁ ।
- ଜଗା - (ବିବେଚନା କରି) ତଥାପି ତ ପ୍ରାୟ ସେ ଆପଣଙ୍କୁ କିଣିସାରିଲାଣି !

- ରଘୁ - ମୁଁ ତୟା ଦେଖାଇବାକୁ ବେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି । ହେଲା, ରୋହୀମାଛ ଶିକାର ପାଇଁ ନ ଆସିଲେ ଗୁଡ଼ାଏ ମାଗୁର ମାଛକୁ ଭଲ ପାଇବାର କ'ଣ ଆପଣ ଅଛନ୍ତି ?
- ସାମାଜୀ - ମାଗୁର ? ହଁ ହଁ ବଢ଼ିଆ ଝୋଳହୁଏ ବୋଲି ଶୁଣିଛି । ବଡ଼ ଉପକାରୀ ମଧ୍ୟ ।
- ରଘୁ - ଜଗାଭାଇ ! ରାତିରେ ବନ୍ଧୁଣୀ ଗୁଡ଼ାକ ବରଗଛ ପାଖରେ କେଉଁଠି ପୋତିଥିଲୁ ପରା ? ଦଣ୍ଡେରହକୁ ଆଜ୍ଞା, ଯଦି ମାଗୁର ଭଲ ପାଆନ୍ତି ।

(ପଛପଟରେ ଥିବା ବଣ ଭିତର ଦେଇ ଦଉଡ଼ିଲା)

- ଜଗା - ବଢ଼ିଆ ଟୋକା ଖଣ୍ଡେ ଆମର ଏଇ ରଘୁଟା - ଟିକିଏ ଆଡ଼ବାଇଆ !
- ସାମାଜୀ - ଆଡ଼ବାୟା ! ଆମ ଭିତରେ ଏମିତି କିଏ ଅଛି, ଯାହାକୁ ଭଗବାନଙ୍କର ସବୁ ବିଗ୍ରହ ବାଟ ଜଣା ? ବିଗ୍ରହା ରଘୁ ! ମୁଁ ତାକୁ ଭାରି ଭଲପାଏ... ଭାରି ଭଲପାଏ ।
- ଜଗା - କେବେ କେଉଁଦିନ ରାତି ଚୋରି କରୁଥିବାବେଳେ ପ୍ରମାଣ ସହ ଧରା ପଡ଼ିଯିବ, ସେଥିପାଇଁ ତା'ର ଜୀବନମରଣ ଡର । ଶୁଣା ଯାଉଛି, କୁଆଡ଼େ ତାକୁ ଜେଲଖାନାରେ ପୁରାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ମସୁଧା ହେଉଛି । (ଇଡ଼ିଆଟମନା ହୋଇ ଏବଂ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ) ଅବଶ୍ୟ ସିଏ ଯେତିକି ଆପଣଙ୍କୁ କହିଲାଣି ଆମ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ପୋଲିସ ପକ୍ଷରେ ସେତିକି ଯଥେଷ୍ଟ ।
- ସାମାଜୀ - ଭୟ ନାହିଁ, ବନ୍ଧୁ ! ମୋ ପାଖରେ ଏମିତି ଉପାୟ ଅଛି ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଅନେକ କିଛି କରିପାରିବି । ଆଉ ଏପରି, ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ନାମ ଶୁଣିଲେ ତୁମେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବ । (ରଘୁ ଫେରି ଆସିଲାବେଳେ ଗୁଡ଼ିଏ ମାଗୁର ମାଛ ନେଇ) ।
- ରଘୁ - ଏଇ ଆଣିଛି, ଆଜ୍ଞା ! ଦେଖନ୍ତୁ ଏଇ ମାଗୁର ଗୁଡ଼ାକ କେଡ଼େ ବଢ଼ିଆ ଦିଶୁଛନ୍ତି । ଏଇ ତ ଗୋଟିକୁ ଗୋଟି କଣ୍ଟାରୁ ଫିଟାଇ ଆଣିଛି । ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ, ଆଜ୍ଞା ନିଅନ୍ତୁ ।
- ସାମାଜୀ - ସେ ଗୁଡ଼ାକ ଚୋରିମାଲ ରଘୁ ।
- ରଘୁ - ତେବେ ନେବେ ନାହିଁ ?

- ସ୍ବାମୀଜୀ - ନା-ନା-ନା ନେବାଟା ଭୁଲ ?
- ଜଗା - ବୁଝିପାରୁନୁ ରଘୁ ? ଭଦ୍ରଲୋକ ଧର୍ମାତ୍ମା । ରଘୁ ମାଛ ଗୁଡ଼ାକ ମୋ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇଦେ । ମୁଁ ସେ ଗୁଡ଼ାକୁ ଉଚିତ୍ କାମରେ ଲଗାଇବି ।
- (ମାଛ ଗୁଡ଼ାକ ନେଇ ଅଣ୍ଟିରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଲା)
- ରଘୁ - ଆପଣଙ୍କୁ ମାଛ ଯାତି ମୁଁ ଭୁଲ କରିଛି, କ୍ଷମା ଦେବେ, ଆଜି ତ ଆଉ ଏକାଦଶୀ ବା ପର୍ବ ପୁନେଇଁ ଦିନ ନୁହେଁ, ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ଆପଣଙ୍କର ଆପତି ନ ଥିବ । ଆପଣ ପୁରୋହିତ ନା କ'ଣ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ହଁ, ଥିଲି ।
- ରଘୁ - ଥିଲେ ? (ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ) କ'ଣ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଠିକ୍ ତା' ନୁହେଁ ।
- ଜଗା - ଏବେ କ'ଣ ମହତ୍ତ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ତା' ମଧ୍ୟ ଥିଲି ।
- ରଘୁ - ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ କ'ଣ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଏବେ ମୁଁ ଗୁରୁକୁଳାଶ୍ରମର ଉପାସ୍ଥାୟୀ ।
- ଜଗା ଓ ରଘୁ - (ଚମକି ପଡ଼ି) ଏଁ ? କ'ଣ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଉପାସ୍ଥାୟୀ ।
- ଜଗା - କିନ୍ତୁ ଏତେ ରାତିରେ ଭୁଲା କୁକୁର ପରି ଏକୁଟିଆ ଆପଣ ଏଠାରେ କିମିତି ? ଆପଣ ଚୌଧୁରୀ ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ଏ ଇଲାକାରେ ସେ ତ ଜଣେ ବଡ଼ଲୋକ ।
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଚୌଧୁରୀ ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ର ? ମୁଁ ତାକୁ ଘୃଣା କରେ । ବଦ୍ଧରାଗି ଲୋକଟାଏ । ନା, ନା, ମୁଁ ଯାଉଛି ସେକ୍ରେଟେରୀ ବେତରିଆ ଘରକୁ । ମୁଁ କେବଳ ତା'ରି ସକାଶେ ଏ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରିଛି । ତୁମ ଦୁହଁଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ । ମୁଁ ତୁମର ଆତିଥ୍ୟରେ କୃତାର୍ଥ ହୋଇଛି ।
- ଜଗା - ଆପଣଙ୍କର ଆମେ କ'ଣ କରିପାରିଛୁ ଆଜ୍ଞା ? ଯେଉଁ ରାସ୍ତା

ଆପଣ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ସେଇଟା ଏଇ ପୋଲ ଆରପାଖରେ
ପ୍ରଥମଟା ନୁହେଁ, ଦ୍ଵିତୀୟଟା ।

ସ୍ଵାମୀଜୀ - ଧନ୍ୟବାଦ ! ଭଗବାନ ତୁମର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ।

ରଘୁ ଓ ଜଗା - ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା !

(ବେଗ୍ ଖଣ୍ଡିକ ଧରି ସ୍ଵାମୀଜୀ ଭୁଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ) ଆଜ୍ଞା
ଆଗର ନଈଟାକୁ ଟିକିଏ ନଜର ରଖୁଥିବେ ।

ରଘୁ - ନ ହେଲେ ଖସି ପଡ଼ିବେଟି ।

ସ୍ଵାମୀଜୀ - ପାଖରେ ନଈନାଳ ଯଦି ଅଛି ତେବେ ତହିଁରେ ଖସି ପଡ଼ିବା
ମୋ ପକ୍ଷରେ ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ । ନମସ୍ତେ ! ନମସ୍ତେ !

ରଘୁ ଓ ଜଗା - ନମସ୍ତେ ! (ଡାହାଣ ପାଖଦେଇ ସ୍ଵାମୀଜୀ ଭୁଲିଗଲେ) ।

ଜଗା - ବୁଢ଼ାଟା ନଈ ଭିତରେ ଗଳି ପଡ଼ି ନାହିଁ ତ ? ଆଜ୍ଞା ଭଲ ।

ରଘୁ - (ଅତି ଆନନ୍ଦରେ) ହାଃ ! ହାଃ ! ହାଃ ! ପୁଣି ତେଣୁ ମଣାଳ
ଆଉ ନଈ । (ତାନଟିଏ ନାଟିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କର) ।
ଜଗାଭାଇ ! ମୁଁ ନାଟି ନାଟି ନଈ ଆଡ଼କୁ ଯିବି ।

ଜଗା - ସବୁର କର, ରଘୁଆ, ସବୁର କର । ଆ । (ପଛ ପଟେ ଥିବା
ଗଛ ମଧ୍ୟଦେଇ ଭୁଲିଗଲେ; ରଘୁ ଆପେ ଆପେ ହସିବାରେ
ଲାଗିଥାଏ ।)

(କ୍ଷଣିକ ନୀରବତା)

(ଜଗୁଆଳ ଗଦାମଳିକ ବାଁ ପଟରୁ ଛପି ଛପି ପଶିଲା । ଗଦା - ମଞ୍ଚ ବାହାର
ପଟେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫସ୍‌ଫସ୍ ଗଲାରେ) ସେଠି ଛିଡ଼ା ହୁଅ, ଭୁରିଜଣ
ଯାକ । ହୁଇସିଲ ନ ମାରିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖା ଦେବ ନାହିଁ ।

(ବାହାର ପଟୁ କ୍ଷୀଣ ସ୍ଵରରେ) - ଠିକ୍ ଅଛି ।

ଗଦା - (ଆଗେଇ ଆସି ନିଆଁ ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା । ଆସବାବପତ୍ର,
ଦେଖୁ) ହୁଁ ! (ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରି) ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ
ଏଠାକୁ ଫେରି ଆସିବା ମତଲବରେ ଅଛନ୍ତି - ସାଙ୍ଗରେ ମାଛ
ବା ଶିକାର ନେଇ । (ହଠାତ୍ ନଇପଡ଼ି ଡାହାଣ ପଟକୁ ଚାହିଁ)
ସୁ ! ରାସ୍ତାରେ କିଏ ? ସେଇ ତ - ହଁ ବେଗ୍‌ଟାଏ ଧରିଛି ।
ନିଶ୍ଚୟ ଜଗାମିତ୍ରୀ ଦଳର ଏ ଗୋଟାଏ । ଏଇଟାକୁ ମୁଁ ନିଜେ

ଜବତ କରିବି । ଜେଝା ଜାଗାରେ ଥା' ।

(ବାହାରେ କ୍ଷଣିକ ପାଇଁ ମୁରୁ ମୁରୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଳା - ତା'ପରେ ନୀରବତା - ଗଦାମଳିକ ନଇଁପଡ଼ି ଗଛ ଛାଇରେ ଘୁରା ଘୁରି କଲା ଏବଂ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଲା ଯେମିତି ସେ ଆଗନ୍ତୁକ ଉପରେ କୁଦି ପଡ଼ିବ ।

ସ୍ବାମୀଜୀ ତାହାଣ ପାଖରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଓଦା ପୋଷାକ ଏବଂ ବେଗ୍‌ଟିର ବୋଝନେଇ ମହାକଷ୍ଟରେ ଗୁଲି ଗୁଲି ଆସୁଥିବା ଦୃଶ୍ୟଟି ବଡ଼ କରୁଣ । ତାଙ୍କର ଲୁଗାପଟା, ଓଦା, ପଞ୍ଜାବୀର ଭାଙ୍ଗ ଲୁଚିଯାଇଛି । ତାଙ୍କର ଗୁଦରଟି ନାହିଁ ।)

ସ୍ବାମୀଜୀ - (ମୁରୁ ମୁରୁ ହୋଇ ସେ ପଶିଲେ) କି ବିପଦ ! କି ବିପଦ !
(ପାଟିକରି) କ୍ଷମାକରିବ । (ନିଜକୁ ଭାସିଗଲା ।

ଗଦା - (ତାଙ୍କ ଉପରକୁ କୁଦି) ପାଜି ଏଥର ଯିବୁ କୁଆଡ଼େ ?

ସ୍ବାମୀଜୀ - (ଚମକିପଡ଼ି ଓ ଜିନିଷପତ୍ର ପକାଇ ଦେଇ) ଓଃ ।
(ଛଡ଼ାଇ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି) ଛାଡ଼, ଛାଡ଼ କେଉଁ ସାହସରେ ତୁ -

ଗଦା - ହଁ ଛାଡ଼ି ଦେବି ! (ଟାଣକରି ଜାବୁଡ଼ି) ତୋପରି ପାଜି ଘେରକୁ !

ସ୍ବାମୀଜୀ - ପାଜି ? ଘେର ? ମୁଁ ? (ଛଡ଼ାଇ ହୋଇ) ମୁଁ କେବେ ଶୁଣିନାହିଁ ଏମିତି -

ଗଦା - ରୁପକର ।

ସ୍ବାମୀଜୀ - ମୁଁ ରୁପ୍ ହେବି ନାହିଁ, ହେବି ନାହିଁ ।

ଗଦା - ମୁଁ ତୋତେ ଥଣ୍ଡା କରି ଦେଉଛି । (ପ୍ରହାର କରି) ଏଥର ।

ସ୍ବାମୀଜୀ - (କ୍ରେଧାନ୍ୱିତ ହୋଇ) ମାଡ଼, ଭଗବାନ ! ମାଡ଼ (ନିଜକୁ ମୁକ୍ତକରି ନେଇ ବକ୍ସି କଲାପରି ହାତମୁଠାକସି ଗଦା ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ) । ତୁ ଭାବିଛୁ ମୁଁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷାକରି ଜାଣେନା ବୋଲି । ଗୋଟାଏ ମଫସଲିଆ ଗୁଣ୍ଡାକୁ ମୁଁ କ'ଣ ଡରିଯିବି ? କଦାପି ନା !

- ଗଦା - (ଧରିବା ପାଇଁ ପୁନର୍ବାର ଚେଷ୍ଟାକରି) ତୋତେ ଅବଶ୍ୟ -
- ସାମାଜୀ - (ପେଲି ଦେଇ) ହୁଁ ! ତୁ ଫେର-ତୁ ଫେର - (ଭଲ ଭାବରେ ମାଡ଼ ଫେରସ୍ତ ଦେଇ) ନେ ଗୋଟାଏ । ଆଉ ଗୋଟାଏ ହେଲା, ପାପୀ, ପୁଣି ଗୋଟାଏ ନେ । ମୁଁ ଆଶ୍ରମରେ ନିରାହ ଉପାୟାର୍ଥ୍ୟ ବୋଲି ମତେ କ'ଣ ଡରାଇ ଦେବୁ ?
- ଗଦା - ଆଶ୍ରୟ ହୋଇ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା) କ'ଣ ? (ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ) ଉପାୟାର୍ଥ୍ୟ ? କ'ଣ କହିଲେ ଉପାୟାର୍ଥ୍ୟ ।
- ସାମାଜୀ - ହଁ ହଁ ଉପାୟାର୍ଥ୍ୟ । ଦେଖୁପାରୁନୁ ? ବୋଧହୁଏ ପାରିବୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ନଈ ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲିନା । କିନ୍ତୁ ଦେଖ ଏଇ ମୋର ପରିଚୟ ପତ୍ର ।
- ଗଦା - ପରିଚୟ ପତ୍ର ଦରକାର ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା । ଆପଣଙ୍କ ଚେହେରା ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ମୁଁ ଜାଣିପାରୁଛି ।
- ସାମାଜୀ - ତୁ କାହିଁକି ମୋ ପ୍ରତି ଏମିତି ଆଚରଣ ଦେଖାଇଲୁ ? ତୁ କିଏ ?
- ଗଦା - ମୁଁ ଗଦାଧର ମଲିକ । ଚଉଧୁରୀଙ୍କ ବଡ଼ ଜଗୁଆଳି ।
- ସାମାଜୀ - (ଘୃଣାରେ) କାହାର ? ଚଉଧୁରୀର ?
- ଗଦା - ହଁ, ଆପଣ ଉପାୟାର୍ଥ୍ୟ । ଆଜ୍ଞା, ବେଶ୍ ? (ତଥାପି ଟିକିଏ ସଂଦିଗ୍ଧ ହୋଇ) ଏଠି ଏ ଚେହେରାରେ ଆପଣ କ'ଣ କରୁଥିଲେ ?
- ସାମାଜୀ - (ଚଟାପଟ) ଚେହେରା ?
- ଗଦା - ପୁଣି ଏତେ ରାତିରେ ?
- ସାମାଜୀ - (ଗଦାକୁ ପୂରାପୂରି ଅଗ୍ରଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଇ) ତୋର ସେଥିରେ କ'ଣ ଯାଏ ଆସେ ?
- ଗଦା - ବୋଧହୁଏ କିଛି ନା । ହଉ, ତେବେ ଯାଉଛି । ଆପଣଙ୍କ ଦେହରେ ହାତଦେଇ ମୁଁ ଭୁଲ କରିଛି । କ୍ଷମା ଦେବେ, ଆଜ୍ଞା ।
- ସାମାଜୀ - (ଟିକିଏ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ) ମୋତେ ଯେମିତି ଦେଖୁଥିଲୁ ସେମିତି ପାଇଛୁନା ?

ଗଦା - ନମସ୍କାର, ଆଜ୍ଞା ।

ସ୍ବାମୀଜୀ - (ରୋକଠୋକ ଭାବରେ) ନମସ୍କାର । (ସ୍ବାମୀଜୀ ଲୁଗା ପଟାରୁ ବାଲିକାଦୁଅ ଗୁଡ଼ାକ ଝାଡ଼ି ଝୁଡ଼ି ଦେଲେ ଏବଂ ନିଆଁ ପାଖରେ ବସି ବେଗୁ ଓ ଲୁଗାପଟା ଶୁଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତତଳିଆଟାକୁ ଚିପୁଡ଼ି ବାକ୍ସତପରେ ମେଲାଳ ଦେଲେ । ଲୁଗାପଟାରୁ ପାଣି ଟିକିଏ ଶୁଖିଗଲାଣି ଏବଂ ଖଣ୍ଡ ଯୁଦ୍ଧର କ୍ଳାନ୍ତି ଟିକିଏ ଦୂର ହୁଅନ୍ତେ ସ୍ବାମୀଙ୍କର ସହଜ ସୁଲଭ ଆନନ୍ଦ ପୁଣି ମୁହଁରେ ଦେଖାଦେଲା ।

ପବନରେ ପତ୍ରର ମର୍ମର ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଳା । ସେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ହସ ହସ ହେଲେ । ପାଖରେ ପେରୁଟାଏ ଡାକ ଦେଲା ।)

ସ୍ବାମୀଜୀ - (ହାତ ତାଳି ମାରି ଓ ପାଟିକରି) ବାହାରିପଡ଼ ରୁହଁ, ଛୋଟ ଛୋଟ ସାଙ୍ଗମାନେ ! (ହସି ଓ ନିଜକୁ ନିଜେ କହି) ବିଗ୍ଗରା ରଘୁ ! କେଉଁଆଡ଼େ ସେ ଗଲା । (ଗଛ ଆଡ଼କୁ ରୁହଁ) ହଁ ଅନୁମାନ ସେଇ ନଈଆଡ଼େ ଯାଇଥିବ । (ରଘୁର କଥା ଗୁଡ଼ାକର ଆକର୍ଷଣ ମନେ ପକାଇ ସେ ଟିକିଏ ଚଞ୍ଚଳ ହେଲେ) କିମିତି କରେ ସେ -

(ହାତ ଉପରକୁ ଟେକି ତେଣୁ ମାରିବା ଭଙ୍ଗୀରେ ତଳକୁ ଖସାଇ) ସୁଭୟ (ହସଟିଏ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଖେଳିଗଲା ଏବଂ ସେ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ବାସଟିଏ ପକାଇଲେ, ରଘୁ ପ୍ରତି ଈର୍ଷା କରି) ବେଶ୍ ତ ! (ସେଇଠି ଇତସ୍ତତଃ ବୁଲିଲେ ଏବଂ ମନ ଭିତରର ବିଦ୍ରୋହ ଦବାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ) ମୁଁ ନା, ନା, ନା, ନା ! (ତଲା ବୁଲାର ଜୋର ଜମିଗଲା ଏବଂ ସେ ଥମିଯାଇ ଅନ୍ଧକାର ଆଡ଼କୁ ରୁହଁଲେ) ତଥାପି ଖାଲି ମାଛ ମରା ଦେଖିବା ପାଇଁ - (ହାତରେ ଆଉ ଥରେ ଭଙ୍ଗୀ କରି) ସୁଭୟ ।

(ଟେଣ୍ଟେୟା ପୁଣି କୁହାଟ ଦେଲା । ଜୋର ଚମକି ପଡ଼ି) ନା, ନିଶ୍ଚୟ ନା - ଦଣ୍ଡେ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।

(ସେ ପୁଣି ଏପଟ ସେପଟ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରଘୁ ଓ ଜଗା ଫେରି ଆସିଲେ । ରଘୁ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ରୋହା ବୋହିଛି । ଜଗା ତେଣୁଟା ଓ ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କ ଗୁଦରଟା ଧରିଛି । ଚନ୍ଦରଟି ସେ ନଈରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଛି । ଦଣ୍ଡେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନବାଗତମାନେ ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସ୍ବାମୀଜୀ ନିଜ ଆତ୍ମ ବିଜୟରେ ଇତସ୍ତତଃ ଘୁରି

ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଛାଇକୁ ଗଲିଗଲେଣି । ରଘୁ ନିଆଁ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ସାମାଜୀ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିପାରିଲେ ।)

- ସାମାଜୀ - (ଆନନ୍ଦରେ) ଏଇ ଯେ ମୋ ଚନ୍ଦର ।
- ରଘୁ - (ଡରିଯାଇ) ଓ ! (ରୋହିଣୀଛଟାକୁ ନିଆଁ ପାଖରେ ପକାଇ ଦେଲା) ।
- ଜଗା - (ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତେଣୁଟାକୁ ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ) ମାର୍ !
- ରଘୁ - (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ଏଇ ଯେ ସାମାଜୀ !
- ସାମାଜୀ - କ୍ଷମା କରିବ । ମୁଁ ପୁଣି ତୁମକୁ ହଇରାଣ କଲି । ମୁଁ ନଈଟା ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲି । (ମାଛଟା ଦେଖି) ଏଇଟା କ'ଣ ରଘୁ ? ରୋହି ।
- ରଘୁ - (ହସି ଓ ଆରାମରେ) ଦେଖକୁ ଆଜ୍ଞା, ଆମକୁ ଗୋଟାଏ ଅର୍ଡ଼ର - (ଭୟରେ ଚମକି) ଜଗା ।
- ଜଗା - କ'ଣ
- ରଘୁ - ହେଇ ଦେଖ ! ପୁଣି ଗଦାମଲିକ ।
- ଜଗା - ଗଦା
- ସାମାଜୀ - (ବିରକ୍ତ ହୋଇ) ଫେର ସେଇ ସଇତାନଟା ?
- ରଘୁ - ସେ ରାସ୍ତା ଛକ ପାଖରେ ଆଉଜଣେ ହରିସି ବଉଳିଦାର ।
- ଜଗା - ଆମ ପଛେ ପଛେ ଆଉ କିଏ ଜଣେ ? ରଘୁ ! ଆମକୁ ଘେରି ଗଲେଣିରେ !
- ରଘୁ - ମୁଁ ରୋହିଟା ଧରିଛି ।
- ଜଗା - (ତାକୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇ) ନା, ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ଏ ଯାକେ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ।
- ରଘୁ - କରିବା ?
- ଜଗା - ମୁଁ ଜାଣେନା ।
- ରଘୁ - ଏଆଡୁ ଆସୁଛନ୍ତି ଯେ । ହଁ ତ ସେଇ ଗଦା ।
- ସାମାଜୀ - ମୁଁ ସେଟାକୁ ଘୃଣା କରେ ।
- ଜଗା - ମଲିରେ, ରଘୁ-ମୋ ଅଣ୍ଟିରେ ମାଗୁର ମାଛ ଗୁଡ଼ାକ ସଲବଲ

ହେଉଛନ୍ତି ଯେ ।

- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଛେ !
- ଜଗା - ବେଉରିଆର ଚିଠିଟି, ବି ପକେଟରେ କେଉଁଠି ରଖୁଛି ।
- ରଘୁ - ଆମ ଆଡ଼କୁ ଭିଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି ।
- ଜଗା - ମୋ ପାଇଁ ହାତକଡ଼ି, ତୋ ପାଇଁ ଘଣାପେଲା; ରଘୁ ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।
- ରଘୁ - ଘଣାପେଲା । ଓଃ ! ନା, ନା, ନା, (ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କ ପ୍ରତି) ଆପଣ କ'ଣ ଆମକୁ ରକ୍ଷା କରି ପାରିବେ ଆଜ୍ଞା ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ମୁଁ ?
- ରଘୁ - ସେଇ ଭାରିଆଡ଼େ କାନ୍ଦୁ ଘେରା -
- ସ୍ବାମୀଜୀ - (ହଠାତ୍ ସଙ୍କଳ୍ପକରି) ଦଣ୍ଡେ ରହି । ତୁମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରମାଣ ହେଲା ଏଇ ମାଛଟା ତ ?
- ରଘୁ - ହଁ
- ସ୍ବାମୀଜୀ - (ନିଆଁ ପାଖରେ ଥିବା ବାକ୍ସ ପାଖକୁ ଯାଇ) ତୁମେ ଯଦି ହାତରେ ପାପ କରିଛ ମୁଁ ମନରେ ପାପ କରିଛି । ତେଣୁ ଏଥିରୁ ତୁମକୁ ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ହେବ ।
- ଜଗା - ଆପଣ କ'ଣ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ପ୍ରମାଣ ଲୁଗ୍ଗଜଦେବି, ଧର (କଥାନ୍ତୁରୂପ କାର୍ଯ୍ୟକରି) ମୁଁ ଯଦି ବସିଯାଏ ଏବଂ ମୋର ଚଦରଟା ଏମିତି ତୋଳି ଧରେ -
- ରଘୁ - ଆଜ୍ଞା !
- ସ୍ବାମୀଜୀ - (ନିଆଁ ପାଖରେ ବସି କାନିକୁ ଟେକିଧରେ) - ଏମିତି ।
- ରଘୁ - ବେଗ୍
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଏବଂ ମାଛ ଉପରେ ପକାଇଦିଏ - ଏମିତି ।
- ଜଗା - ତା'ପରେ ?
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ମାଛଟାକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ଧରେ - ଏମିତି ।
- ଜଗା - (ଖୁସିରେ) ରଘୁ !
- ସ୍ବାମୀଜୀ - ଏବଂ ଗୋଟିକିଯାକ ବେଗ ଭିତରେ ପୁରାଏ - ଏମିତି (ମାଛକୁ

ରାଜ୍ୟରେ ଘୋଡ଼ାଇ ବେଗ୍ ଭିତରେ ରଖିଦେଲେ) ।

ରଘୁ - ତାଙ୍କ ବେଗ୍‌ରେ ନିରାପଦରେ ରହିଲା ବାଃ ! କିନ୍ତୁ ମୋର ଏଥର ସଜଲା ।

ସ୍ବାମୀଜୀ - କେହି ଜଗୁଆଳ ଉପାୟର ବେଗ୍ ଖୋଲି ଖୋଜା ଖୋଜି କରିବାକୁ ସାହସ କରିବେ ନାହିଁ ।

ଜଗା - (ଫୁସ୍ ଫାସରେ) ଏଇ ଯେ ଗଦା, (ପାଟିକରି) ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କୁ ବେଉରିଆ ଘରକୁ ଖୁସିରେ ନେଇ ଯିବୁଁ, ଅତି ଖୁସିରେ ଆଜ୍ଞା ।

(ବାଆଁପଟୁ ଗଦାମଳିକ ପ୍ରବେଶ କଲା)

ସ୍ବାମୀଜୀ - ତୁ ପୁଣି ଏଠାକୁ ଆସିଲୁ ?

ଗଦା - ଏଇ କ୍ଷଣି ତୁ କ'ଣ କରୁଥିଲୁ ଜଗାମିତ୍ରୀ - ନଈରେ ?

ଜଗା - (ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ହତ ବୁଦ୍ଧିହୋଇ) ନଈ ?

ଗଦା - ମଶାଲଟାଏ ଜଳୁଥିଲା । ତୁ କ'ଣ କରୁଥିଲୁ ?

ଜଗା - ଏ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ରାଜ୍ୟଟା ଆଣୁ ଥିଲି ।

ଗଦା - ରାଜ୍ୟ ? ଆପଣ କ'ଣ ରାଜ୍ୟ ହଜାଇଥିଲେ କି ?

ସ୍ବାମୀଜୀ - ଅବଶ୍ୟ ହଜାଇ ଥିଲି ।

ଗଦା - ରାଜ୍ୟ ଗପ କହି ମୋତେ ଭୁଲାଇବା ପଟିବ ନାହିଁ, ଜଗା !
(ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଘାଟି) ଆପଣ ତେବେ ଏ ଯୋଡ଼ାକର ବନ୍ଧୁ ? ବଢ଼ିଆ ସ୍ବାମୀଜୀଟିଏ । ତମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ନେଉଛି ।
(ହୁଇସିଲ ବଜାଇବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟତ)

ସ୍ବାମୀଜୀ - ହୁଇସିଲ ଯଦି ବଜାଉ ତେବେ ଅନୁତାପ କରିବୁ ଗଦା ।

ଗଦା - ଅନୁତାପ କରିବି ? କାହିଁକି ଆଜ୍ଞା ? ଆପଣ କିଏ ଜାଣି ପାରେ କି ?

ଜଗା - (ସ୍ବରାଧର) ଗୁରୁକୁଳାଶ୍ରମର ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ଉପାୟର ।

ସ୍ବାମୀଜୀ - ହଁ, ହଁ, ଦେଖେଁ ପକେଟରେ କ'ଣ ଅଛି । (ଲଫାପା ଦେଖାଇ)
ଏଇଟା ମୋ ନାମରେ ଅଛି ।

ଗଦା - (ପଢ଼ି) ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ହର ପ୍ରସାଦ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ।

- ରଘୁ - ମା କାଳୀ ! ଜଗାଭାଇ !
- ଗଦା - (ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ବାଧ ହୋଇ) ତେବେ ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣ ଉପାୟାର୍ଥ୍ୟ ।
- ସ୍ୱାମୀଜୀ - (ଲଫାପା ଗୁଡ଼ାକ ଫେରସ୍ତ ନେଇ) ତୁମର ମାଲିକକୁ ମୁଁ ଜାଣେ । କାଲି ତାଙ୍କରି କଲେଜରେ ଯେଉଁ ଭୋଜି ହେଉଛି ସେଠାକୁ ମୋତେ ଏହି ଚିଠିରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଇଛି !
- ରଘୁ - କ'ଣ ହାଃ ! ହାଃ ! ହାଃ ! ଜଗା । ଏଇ ସେଇ ସ୍ୱାମୀଜୀ, ସେଇ କଲେଜ ସେଇ ବେଉରିଆ - ଯିଏ କାଲି ପାଇଁ ବଡ଼ ରୋହାଟିଏ ବରାଦ କରିଛି । (ବେଗ ଆଡ଼କୁ ଦେଖାଇ ଜଗା ପ୍ରତି) ଜଗା ଭାଇ ହିଃ ହିଃ ! ରୋହା ।
- ସ୍ୱାମୀଜୀ - ଭଲ ଭଲ ! ତୁମେ ଦି ପଇସା ପାଇବ । ରଘୁ (ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ) ମୋର ବେଗଟାର ଏଥର ତୁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେ ।
- ରଘୁ - ଦାୟିତ୍ୱ ! (ଆନନ୍ଦରେ ବେଗଟାକୁ ଜାବୁଡ଼ିଧରି) ନିଶ୍ଚୟ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବି ।
- ଜଗା - (ଆଲୁଅଧରି) ରଘୁ ! ଆମେ ଫେରିବା ଯାକେ ଜିନିଷପତ୍ର ଏଠି ନିରାପଦ ରହିବ । ଉପାୟାର୍ଥ୍ୟ ମହାଶୟ ! ଏଇ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆମେ ଶଗଡ଼ଟାରେ ଗଧଟା ଯୋଡ଼ିନେଇ ଆସୁଛୁ, ଆପଣଙ୍କୁ ବେଉରିଆ ଘରକୁ ନେଇଯିବୁଁ ।
- ସ୍ୱାମୀଜୀ - ବେଶ୍, ବେଶ୍, ବାବା (ଅଶ୍ରୁକ୍ଷା ସହିତ) ବିଦାୟ ଜଗୁଆଳି ସାହେବ ।
- ଗଦା - (କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ହୋଇ) ନମସ୍କାର ।
- ରଘୁ - (ଅସୁଯା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚତୁରତାରେ) ନମସ୍କାର ଗଦାଧର ବାବୁ ।
- ଜଗା - ନମସ୍କାର, ଗଦାବାବୁ ! ଦୟାକରି ତୁମକୁ ଏତିକି କହିଯାଉଛି ମନେରଖ, ଟିକିଏ ବଡ଼ ବେଶା ଆଗତଲା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ତୁମେ ଜଣେ । (ସେ ତାହାଣ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲା) ।
- ସ୍ୱାମୀଜୀ - (ଜଗା ପଛେ ପଛେ) ହଁ, ବଡ଼ ବେଶା ଆଗତଲା ଭାଇ ବଡ଼ ବେଶ୍ ଆଗତଲା ।
(ଟେଣ୍ଟାୟାଟା ଏଥର ବଡ଼ଜୋରରେ କୁହାଟ ଛାଡ଼ିଲା)

ସ୍ବାମୀଜୀ

- କ୍ଷଣେ ରହି, ହାତ ବୁଲାଇ ଖୁବ୍ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଡେରି କରିଦେଲ
ଚଢ଼େଇ ଭାଇ ବଡ଼ ବେଶୀ ଡେରି କରିଦେଲ । (ଜଗା, ରଘୁ
ଓ ସ୍ବାମୀଜୀ ତାହାଣ ପାଖ ଦେଇ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ ।)

- ପରଦା ପଡ଼ିଲା -

ପରିଶୋଧ

ଖାଲିଫ୍ ଓ ବେଗମଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଦାସ ଦାସୀ ନବ ବିବାହିତ ଦମ୍ପତି ଆବୁ ଓ ନାତଜ ମଉଜମଜଲିସରେ ଦିନ କାଟୁ କାଟୁ ସର୍ବସାଧୁ ହେଲେ । ଦିନେ ସକାଳେ ସହରର ଦୁଇଜଣ ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନୀ ଆସି ପତିପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଧମକ ଦେଇ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞାଙ୍କ ପାହାଡ଼ ପଛରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମର ବାକି ଟଙ୍କା ଯଦି ପରିଶୋଧ ନକର ତେବେ.... ଆଉ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଦେଖିବ ନାହିଁ ।” ଯେଉଁ ହାସ୍ୟାସ୍ତର ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଓ କୌତୁକାବହ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପତିପତ୍ନୀ ଗଣମୁକ୍ତ ହେଲେ ତାହା ଏହି ନାଟିକାର ବିଷୟବସ୍ତୁ । ଆରବ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସର ଏକ ଉପାଖ୍ୟାନ ଅବଲମ୍ବନରେ **Ronald Hadlington Abu Hassan Pays his Debt** ନାମକ ଯେଉଁ ଫାର୍ଗ ଲେଖିଛନ୍ତି ‘ପରିଶୋଧ’ ତାହାରି ମର୍ମାନୁବାଦ ମାତ୍ର ।

ଚରିତ୍ର

ଆବୁ ହାସନ

ନାତଜ ହଟୁଲା - ତା’ର ସ୍ତ୍ରୀ

ଆଲି ଓଡ଼ି

ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନୀ ଦୃୟ

ରବ୍ ହଦାଜ

ମେସୁର

- ଖାଲିଫ୍ଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ଦାସ

ସେହେରଦ୍

- ବେଗମଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ଦାସୀ

ହରୁନ୍ ଅଲରସିଦ୍

- ଖାଲିଫ୍

ଜୋବେଇଦା

- ଖାଲିଫ୍ଙ୍କ ପତ୍ନୀ

କାସ୍

- ଖାଲିଫ୍ଙ୍କ ଜନୈକ ଦାସ

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାସଦାସୀଗଣ

(ନାଟିକା ମଝିରେ ଥରେ ପରଦା ପଡ଼ିବ, ଦୁଇ ଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ତିନିଗୁଣି ଘଣ୍ଟା ବ୍ୟବଧାନ ସୂଚକବା ପାଇଁ ।)

ପରିଶୋଧ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

(ବାଗଦାଦ ସହରରେ ଆବୁ ହାସାନର ପ୍ରକୋଷ୍ଠ । ପଛପଟ' କାନ୍ଥ ମଝିରେ ବଡ଼ ଫାଙ୍କଟାଏ ଯାହା ଭିତର ଦେଇ ଦେଖିଲେ ବାରଣ୍ଡା ଦିଶୁଛି । ବାରଣ୍ଡା ସାମନାରେ ରାସ୍ତା । ଆବୁର ରହିବା କୋଠରୀଟି ଘରର ଦୋତାଲାରେ । ଦରଜା ଭିତର ଦେଇ ଦିଶୁଛି ଅତି ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ଆକାଶ ଏବଂ ପ୍ରାଚ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟର କିରଣରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ଗୁଡ଼ାଏ ପକା କୋଠା । ଶୋଇବା ଘରକୁ ଓ ଘରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶକୁ ଯିବାପାଇଁ ରାସ୍ତା ତାହାଣ ପାଖ କାନ୍ଥର ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଦରଜା ଦେଇ । ବେୟାର ଟେବୁଲ ଆସବାବପତ୍ର ସବୁ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଢଙ୍ଗର - ରଙ୍ଗିନ୍ ଓ ଅଳଙ୍କାର ଭରା, ସେ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଡ଼ିଏ ପଲଙ୍କ ଛୋଟ ଟେବୁଲ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଯୋଡ଼ିଏ ବେୟାର ।)

(ପରଦା ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଦେଖାଗଲେ ଆବୁ ଓ ତା'ର ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ନାତଜ ହଟୁଲ । ମଞ୍ଚ ମଝିରେ ଛୋଟ ଟେବୁଲଟି ପାଖରେ ବସି ଦୁଇଜଣ ପ୍ରାତଃଭୋଜନ କରୁଛନ୍ତି । ମୁହଁ ଦେଖିଲେ ସ୍ତବ୍ଧ ଜଣାଯାଉଛି ଯେ ଆବୁ ଆଦୌ ଖାଦ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରୁନାହିଁ । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ନାତଜ ହଟୁଲ ମଧ୍ୟ ସ୍ବାମୀ ମୁହଁକୁ ଗୋପନରେ ଗ୍ରହଣ ଖାଇବା ଆଡ଼ନକୁ ଆଦୌ ମନ ଦେଉନାହିଁ ।)

ଆବୁ - (ପାତ୍ରଟିଏ ରଖିଦେଇ) ଜଳଖିଆଟା ବଡ଼ ଜଦର୍ଯ୍ୟ ହେଲା, ପ୍ରିୟେ ! କାଲି ଅପେକ୍ଷା ଆଜି ଆହୁରି ଖରାପ । କାଲି ବା କ'ଣ ଭଲ ଥିଲା ଯେ !

ନାତଜ - ଯାଉଁ ଭଲ ମୁଁ କିମିତି କରନ୍ତି ? ଘରେ ତ କାହିଁ କିଛି ମୁଠାଏ ଟୋପାଏ ନାହିଁ । ଚିନି ସରି ଯାଇଛି ; ଖରାଦିନର ଶୁଖିଲା କୁଅ ପରି ମହୁ ବୋତଲଟା ଶୁଖି ଖଡ଼ ଖଡ଼ ହଉଛି ।

ଆବୁ - (ଉଠି) ମୁଁ ତ ଆଉ କୁକୁର ମାଂସ ଖାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଆବୁ ହାସନ ଆଗରେ ଏଇ ଖାଦ୍ୟ ବାଢ଼ିଦେଲେ ସେ କିମିତି ଖାଆନ୍ତା ? ମାତ୍ର ବାରଟି ମାସ ଆଗରୁ ସେ ଯେ ମହାମାନ୍ୟ ସମ୍ରାଟ ହରୁନ୍ ଅଲ୍ ରସିଦ୍ଙ୍କର କି ପ୍ରଥମ ଓ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଦାସ ଥିଲା । ତୁମେ ବଜାରକୁ ଯାଅ, ନାତଜ, ଆଉ ସେଇ ପାଜି ଆଲିଓସାଦି ଓ ତା'ର ଅଧାଭାଇ ରବ୍ ହଦାଜକୁ କୁହ, ଯେ

ସେମାନେ ସଉଦାପତ୍ର ଦିଅନ୍ତୁ ।

ନାଉଜ - (ସେଇ ମଧ୍ୟ ଉଠି) ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, ପ୍ରିୟ, କିନ୍ତୁ କିଛି ଫଳ ହେଉନି । ବାକି ପକସା ନ ଦେବା ଯାଏ ଆଉ ଛଟାଙ୍ଗିଏ ବି ସଉଦା ଦେବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ କହିଲେ । ଆମ ପାଖରେ ତ ଛଦାମଟି ନାହିଁ, ଧାର ସୁଝିବା କିମିତି ବା ସମ୍ଭବ ହେବ ?

ଆବୁ - ପରାଶରା ଓଟର ଅଭିଶାପ ପଡ଼ି ସେ ଗୁଡ଼ାକ ଭଲ ହୋଇଯାନ୍ତୁ । ସେମାନେ କ'ଣ ଭାବିଛନ୍ତି ଆବୁ ହାସନ ଗୋଟାଏ ସାଧାରଣ କୁତା ଯିଏ ତା'ର ସୁନ୍ଦରା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଏମିତି କଦର୍ଯ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ରଖୁଥିବ ? ପ୍ରାଣ ପ୍ରିୟେ, ଘଟଣା ବହୁଦୂର ଗଢ଼ିଗଲାଣି; ଆମ ଦୁଃଖ ଖାଲିଫ୍ ନିଜେ ବୋହିବେ । ମୁଁ ଏଇ ଲାଗେ ନଅରକୁ ଯାଉଛି, ମେଜାଜ୍ ଅଣ୍ଟା ହେବା ପୂର୍ବରୁ । ଆଉ ଫେରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିବି ଏକସବୁ କୁଜା କୁତା ଦୁଇଟା ଓଟ ଖୁରାତଳେ ପଡ଼ି ଗୋଟା ଗୁଡ଼ାକ ପରି ନଡ଼ବଡ଼ ସବୁସବୁ ହେଉଛନ୍ତି । ପ୍ରିୟେ, ଆଉ ଡେରି କରନି । ଚପଲ ଯୋଡ଼ାକ ଆଉ ଲମ୍ବା କୋଟ୍ଟା ଦିଅ ।

ନାଉଜ - ହଉ, ଆଶୁଛି ।
(ନାଉଜ ହଟୁଲ୍ ତାହାଣ ପାଖ ଦେଇ ଗଲା, ଫେରି ଆସିଲା ଚପଲ ଓ ଲମ୍ବା କୋଟ୍ଟା ନେଇ । ଏ ମଧ୍ୟରେ ଆବୁ ବସି ପଡ଼ି ଘରଭିତରେ ପିନ୍ଧୁଥିବା ଜୋତା ଖସାଇ ସାରିଲାଣି)

ନାଉଜ - କିନ୍ତୁ ପ୍ରିୟ, ତୁମେ କ'ଣ ଭାବୁଛ ଖାଲିଫ୍ କୁ ସାହାଯ୍ୟ ମାଗିବା ଉଚିତ୍ ହବ ? ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍ ଆମକୁ ଯେତେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦେଇଥିଲେ ତାହା ତ କୋଡ଼ି କୋଡ଼ି ବା ତାଠୁଁ ଅଧିକ ବର୍ଷ ଯାଇଥାନ୍ତା ଯଦି ଆମେ ଆମର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଏମିତି ମେଲା ଖରବରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତେ -

ଆବୁ - (ଜୋତାରେ ଫିତା ଲଗାଉଁ ଲଗାଉଁ ରହିଯାଇ) କ'ଣ ? ମୁଁ ଠିକ୍ ଶୁଣିଲି ତ ? ମଉଜ୍ ମଜିଲିସ୍ରେ ଆଉ ଆରାମରେ ଚଳିବାଟାକୁ ତୁମେ ଅପବ୍ୟୟ କହୁଛ ? ଆଲିଓଦି ବା ରତ୍

ହଦାଜ୍ ପରି ନରକର ଜୀବ ଗୁଡ଼ାକ ପୋତିଜମାଇ ରଖିବେ ବୋଲି କ'ଣ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ? ଆବୁ ହାସାନ୍ କହେ, ନା । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତିଆରି ହୁଏ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ । ଆଉ ଯେତେବେଳେ ସବୁ ସରିଯାଏ ସେତେବେଳେ ? କାହିଁକି, ଆହୁରି ଖୋଜି ଖୋଜି ବାହାର କର, ପୁଣି ବେଶୀ ଖର୍ଚ୍ଚ କର । ଆସ ସଖା, ଏମିତି ମୁହଁ ଶୁଖାଅ ନାହିଁ । ହାତକୁ ଦିଅ, ମୋର କୋଟଟା ।

ନାଉଜ - (ଆବୁକୁ କୋଟ୍ ପିନ୍ଧାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟକରି) ସତ କହିଲେ ଆବୁ, ମୋତେ ଏ କଥା ଭଲ ଲାଗୁନି । କୁଷ୍ଠରୋଗୀଙ୍କ ପରି କୁଡ଼ିଆରେ ଦିନ କଟାଇବା ଭଲ, ତେବେ ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କ ମନକୁ ନ ଘେନିବା କାମକରିବା ଆଦୌ ଭଲ ନୁହେଁ । ତୁମ ବଦଳରେ ବରଂ ମୁଁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼େ । ତାଙ୍କର ଯେତେ ଯେତେ ଦାସୀ ଥିଲେ ସେ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଯେ ଥିଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ।

ଆବୁ - ନା, ନା, ପ୍ରିୟେ ! ଆବୁ କ'ଣ ଏମିତି ହାନି ହୋଇଛି ଯେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପାଖରୁ ଭିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ? ତା' ଛଡ଼ା ମହାମହିମ ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କ ମନ ମୋହିବାର ଉପାୟ ମୋଠି ଅଛି । ମୋର ବୁଦ୍ଧିର ସେ ସବୁଦିନ ତାରିଫ୍ କରନ୍ତି, ତୁମେ ତ ଜାଣ ।

ନାଉଜ - ହଁ, ପ୍ରିୟ ।

ଆବୁ - (ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାପାଇଁ ସେ ପୋଷାଳ ପତ୍ର ପିନ୍ଧି ପୁରାପୁରି ପ୍ରସ୍ତୁତ) ଆସ ନାଉଜ, କାର୍ଯ୍ୟର ଶୁଭ କାମନା କରି ମୋତେ ବିଦାୟ ଦିଅ ।

(ଏତିକି ବେଳେ ରାସ୍ତାପଟ ଦରଜାରେ ଜୋର ଧକ୍କାମାଡ଼ ଶୁଭିଲା) ।

ଆବୁ - ଏଡ଼େ ସକାଳଟାରେ ଏଡ଼େ ଜୋରରେ ଡାକିବାକୁ କାହାର ସାହସ ହେଲା । ଏଇଟା ଭିକାରିଟାଏ, ନାଉଜ, ତାକୁ ଭଲ କରି ବୁଝାଇ ଦିଅ ଭିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଆମର ଭିକ୍ଷା ନାହିଁ ।

ନାଉଜ - ଆବୁ ! ଇଏ ଭିକାରୀ ନୁହେଁ । ଆଲିଝାଦି ଆଉ ରବ୍-ହଦାଜ୍ ।

- ଆରୁ - (ବାରଣ୍ଡା ପାଖରେ, କାନ୍ଥ ପାଖରେ, ଆଦୃଶ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ) କୁତା ଗୁଡ଼ାକ । ମୋ ଘର ଅପବିତ୍ର କରି ଦେବେ ?
- ଆଲିର ଗଳା ଶବ୍ଦ - ଆରୁ ହାସାନ୍ । ଟିକିଏ କାମ ଅଛି ।
- ନାତଜ - ସାମା ଘରେ ନାହାନ୍ତି ।
- ଆରୁ - କହିଦିଅ ଘଣ୍ଟାଏ ହେଲା ସେ ସହରକୁ ଗଲେଣି ।
- ନାତଜ - ଘଣ୍ଟାଏ ହେଲା ସେ ସହର ଛାଡ଼ି ଖାଲିଫାଙ୍କ ପାଖକୁ କ'ଣ କାମରେ ଗଲି ଗଲେଣି ।
- ଆରୁ - ବଢ଼ିଆ କହିଛ, ନାତଜ୍ ବଢ଼ିଆ କହିଛ । ହତାଜ୍‌ର ଗଳାସ୍ତର - ମିଛ କଥା, ଭାଣ୍ଡୋଇ !
- ଆରୁ - (ବାରଣ୍ଡାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ି) କ'ଣ ! କା'ର ଏମିତି ସାହାସ ଯେ ଆରୁର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡଣ୍ଡାଇ କହିବ ?
- ପ୍ରଥମ କଣ୍ଠସ୍ଵର - ଓହୋ ! ଆରୁ କୁଆଡ଼େ ଘରେ ନ ଥିଲେ !
- ଦ୍ଵିତୀୟ କଣ୍ଠସ୍ଵର - ବେଶ୍, ବେଶ୍ ଆଉ ମିଛ କୁହନା । ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଟିକିଏ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ଦରକାର ।
- ନାତଜ - ସେମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣ ନାହିଁ ତୁମେ । ସେଗୁଡ଼ାକ ବଜାରର କୁତା ।
- ଆରୁ - ତାଙ୍କୁ ଆସିବାକୁ ଦିଅ, ନାତଜ ! ତାଙ୍କ ଡରାଣି ବା ପାଟିତୁଣକୁ ଆରୁ ଖାତିର କରୁଛିନା କ'ଣ ? ଥୟଧର, ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଏଇଲାଗେ ବନ୍ଦ କରିଦେବି ଯେ । ଯାଅ, ନାତଜ, ଦୁଆର ଖୋଲିଦିଅ ।
- (ନାତଜ ହଟ୍ଟକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲା । ଆରୁ ସତ୍ତକ ଆଡ଼କୁ ଝୁଙ୍କି ହାତ ମୁଠା ହଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।)
- ଆରୁ - ଆସ, ନାତ, ହାନ, ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନୀ, ଆଲ୍ଲା ଦୁରାହା ଦୁଇଟାକୁ ଡକାର କରନ୍ତୁ ।
- (ଆଗକୁ ଦୃଶ୍ୟ ଉପରକୁ ଉଠିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଆରୁ ଘୃଣାପୂର୍ଣ୍ଣ ଚେହେରା କରି ଛୋଟ ଟେବୁଲଟି ପାଖରେ ବସିଲା । ଆଲିଝାଦି ପ୍ରଥମେ ଦିଶିଲା, ସାନ ମୋଟା ମଣିଷଟିଏ, ତେଲିଆ ମୁହଁ । ତା' ପଛକୁ ଆସିଲା ରବ୍ ହତାଜ୍, ଲମ୍ବା ଓ ପତଳା,

ଆଖି ଗୁଡ଼ାକ ଛଳନା ଓ ଚତୁରତା ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଦୁଇ ଜଣ ଯାକ
ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ହିସାବ ଫର୍ଦ୍ଦ ।)

- ଆଲିଘାତି - ସଲାମ୍ ! ବହୁତ ରସଗୋଲା ଖୁଆ ଅଭବ ମହାଶୟ ।
- ରବ୍ ହଦାଜ୍ - (ନଇଁ ସଲାମ କରି) ଅବିଶ୍ୱାସୀ ବନ୍ଧୁବର ! ସଲାମ !
- ଆବୁ - (ଘୁରିଆଡ଼ିକୁ ଘୁହିଁ) ନାଉଜ ହଟୁଲ୍ ! ତୁମେ ଟିକିଏ
ଆଡ଼ହେଇଯାଅ ତ । ତୁମ ପରି ସୁନ୍ଦରୀ ଏ ଜୋକ ଗୁଡ଼ାକ
ପାଖରେ ଠିଆ ହେବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।
- ନାଉଜ - ଠିକ୍ କହିଛ, ପ୍ରିୟ ! (ନାଉଜ ହଟୁଲ୍ ଡାହାଣ ପାଖ ଦେଇ
ବାହାରି ଗଲା) ।
- ଆଲି - (ଆବୁର ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଆସି) ସାବଧାନ ହୋଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା
କର ଆବୁ ! ପରିଶୋଧ କରିବୁ ବୋଲି ତୁ ଯେତେ ଯେତେ
ଥର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲୁଣି ସେଥିରେ ଆମର ସବୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ତୁଟି
ଗଲାଣି ।
- ରବ୍ - ଫେର ଯେତେଥର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଭାଙ୍ଗିଲୁଣି !
- ଆଲି - (ତାଲିକା ଫର୍ଦ୍ଦ ଦେଇ) ଏଇ ଯେ ବାକି ଫର୍ଦ୍ଦ ।
- ରବ୍ - ଏଇ ଯେ ମୋର ଫର୍ଦ୍ଦ । ଏହି ବାକି ସବୁ ଆଜି ମଧ୍ୟରେ
ତୋତେ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ହେବ ।
- ଆବୁ - ହୁଏତ ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍ ତୋର ମୁହଁଟା ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ
ବାଟ ଦେଖାଇ ଦେଇପାରନ୍ତି । ମୁଁ କିଏ, ଏ କଥା କ'ଣ ଭୁଲି
ଗଲଣି ? ମାତ୍ର କେତୋଟି ଦିନତଳେ ଆବୁ ଯେ ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କ
ଅତି ବିଶ୍ୱାସ ଦାସ ଥିଲା ଏ କଥା କ'ଣ ତୁମ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ମନେ ପକାଇ
ଦେବାକୁ ହେବ ? ଯୋଡ଼ାଏ ବାଜେ ମିଠାଇ ଓ ସିରାପ ବିକାଳି
ମୋତେ ହାନିମାନିଆ କରିବେ, ଏ କଥା ଖାଲିଫ୍ ସହି ଯିବେ
ନା କ'ଣ ?
- ଆଲି - ଅବଶ୍ୟ (ଆବୁକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି) ବହୁ ଦିନଧରି ଗୁଡ଼ାଏ ବିଲ୍
ବାକି ରଖୁଥିବା ଆମର ବନ୍ଧୁ ଯଦି ତାଙ୍କ କାନ ଦି'ଟା ଖୋଲା
ରଖୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଶୁଣିଥାନ୍ତେ କିମିତି ମାତ୍ର ଗତକାଲି ଘୁରି

ଭାରିଟା ଦୋଷାକୁ ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍ ଜେଲଦଣ୍ଡ ଦେଇଛନ୍ତି,
କାରଣ ସେମାନେ ଦେଶାଦାରମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରାପ୍ୟରୁ
ବଞ୍ଚିତ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ।

ରବ୍ - (ଆବୁର ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଟାଣିଦେଇ) ଆଉ ତୁ ଏକଥା କ'ଣ ଶୁଣିଲୁ,
ଖାଲିଫ୍ ହରୁନ୍ ଅଲ୍ ରସିଦ୍ ରାଜ୍ୟର ଭାରିଆଡ଼େ ଘୋଷଣା
କରିଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ଲୋକ ଧାର କରଜ ପରିଶୋଧ
ନ କରିବ ତାକୁ କାଫେର ଓ ଷ୍ଟେର ବୋଲି ବିବେଚନା
କରାଯିବ ।

ଆଲି - ଏଥର ଆମର ପ୍ରାପ୍ୟ ନ ଦେଇ ଚଲାକିରେ ଖସିଯିବୁ, ଏ
ଧାରଣା ଛାଡ଼ । ଆଜି ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ସବୁ କରଜ ଟଙ୍କା ଯଦି
ପରିଶୋଧ ନ କରୁ ତେବେ ଖାଲିଫ୍ ଜଣାଇବୁ ଏବଂ ଆଲ୍ଲା
ତୋର ବେକଟା ପ୍ରତି ଟିକିଏ ଯମିତି ଦୟା ଦେଖାଇଥାନ୍ତି ।

ରବ୍ - ଦେଖୁ କିମିତି ଥରୁଛି - ଯିମିତି ତୋଫାନ୍ରେ ମରୁଭୂମିଟା
ଥରେ । ଭାଲିଆ, ଆଲି, ଏଟା ପାଖରୁ ଯିବା ଭଲ, କିଏ ତା'ର
ଅନ୍ଧାରୁଆ ଚିହ୍ନା ଚଳେଇ ଥାଉ । ବନ୍ଧୁ ଆବୁ, ଯିମିତି ଭୁଲି ନ
ଯା - ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ।

ଆବୁ - ନିକର କୁତା ! ଚିରିଶ ଚିରିଶଟା ଓଟର ଅଭିଶାପରେ ତମେ
ଦି'ଟା ବୋବା ହୋଇଯାଅ !

ଆଲି - ତୋର ଅଭିଶାପ ଆମକୁ ମୋଟେ କାଟୁ କରିବ ନାହିଁ, ଆବୁ
ହାସନ, ସଲାମ, ପାଜି ।

ରବ୍ - ସଲାମ, ପାଜି ସରଦର ! ଆଲାଙ୍କ ପାହାଡ଼ ପଛରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ
ବୁଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମର ବାଜି ଟଙ୍କା ଯଦି ପରିଶୋଧ ନ କରୁ
ତେବେ ତୁ ଓ ତୋର ଏଇ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ଯାକ ଆଉ
ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଦେଖୁପାରିବ ନାହିଁ, ଜାଣିଥା' ।

ଆଲି - ଦେଖିଲେ ଦେଖିବ ଜେଲଖାନାରେ ଲୁହାବାଡ଼ ଭିତର
ଦେଇ । (ସେମାନେ ବାହାରି ଗଲେ)

ଆବୁ - (ଦରଜା ବନ୍ଦ ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ) ଦୂର ହୁଅ, ଜୋକ
ଯୋଡ଼ାକ । ସଇତାରନ ଛାଇ ତୁମ ଉପରେ ପଡ଼ୁ । ତୁମର

ଟଙ୍କା ଥଳୀ ଗୁଡ଼ାକ ପରିସଫ୍ଟି ଯାଉ ; ଦି' ପହର ଖରାରେ ତୁମ ମିଠାକଗୁଡ଼ାକ ତରଳି ଯାଉ । ଆବୁ ହାସନ ଆଜି ଭିତରେ ଏମିତି ବାଟ ଖୋଜି ବାହାରି କରିବ ଯହିଁରେ ତୁମେ ଦି'ଟା ଭାବି ଭାବି ଛାଟିପିଟି ହୋଇ ମରିବ ।

ନାଉଜ - (ହୁତ ପ୍ରବେଶ କରି) ଆବୁ, ପ୍ରିୟ ମୋର, ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି, କିଛି ବାକି ନାହିଁ । ଋଣ ପରିଶୋଧ କରିଦେବା ପାଇଁ କ'ଣ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ ?

ଆବୁ - ସେ କୁତା ଗୁଡ଼ାକର କଥା ଯଦି ସତ ହୁଏ, ତେବେ ଖାଲିଫ୍ଙ୍କ ବିରାଗ ଭାଜନ ହେବାକୁ ମୁଁ ଗ୍ରହେଁ ନାହିଁ, ଏକଟା ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଳ ଜଳ ଦିଶିଲାଣି ଯେ... ପ୍ରିୟେ !
ତୁମର କିଛି ଗହଣ ଗାଣି ନାହିଁ, ଯାହା ବିକାବିକି କରି ପରିଶୋଧ କରିହେବ ?

ନାଉଜ - ବୁଢ଼ିଟିଏ ବି ନାହିଁ, ପ୍ରିୟ ! ଏମିତିକି ବାହାଘର ବେଳେ ଖାଲିଫ୍ ଯେଉଁ ରୂପା ଖଜୁ ଗୁଡ଼ାକ ଉପହାର ହେଇଥିଲେ ସେ ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଖୁଲି ଯାଇଛି ।

ଆବୁ - ତେବେ ସଜଲା । ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ତ ତୁମକୁ ଏମିତି କାମ କରିବା ପାଇଁ କ୍ଷମତା ଦେଇ ନାହିଁ ।

ନାଉଜ - ମୁଁ ଆଉ କ'ଣ କରନ୍ତି, ଆବୁ ? ଘରେ କିଛି ନ ଥିଲା । ଯଦି ଖାଇବାପାଇଁ ତୁମକୁ କିଛି ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତି ତେବେ ତୁମେ ମୋ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ.... । ଆବୁ, ପ୍ରିୟ ମୋର, ବିଚ୍ଚ ବଜାରଟାରେ ଭିକାରୀ ଗୁଡ଼ାକ ପରି ଆମେ ନିଷ୍ଠେ ମରିବା !
(ପଲଙ୍କରେ ଲୋଟିପଡ଼ି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା ।)

ଆବୁ - ଥାଉ, ଥାଉ, ନାଉଜ ! ଆଉ ମରିବା କଥା କୁହ ନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ ଅଛି, ଭୁଲି ଯାଉଛ କାହିଁକି ?
(ନାଉଜ ପାଖରେ ବସି ପଡ଼ି) ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍ଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାର କୌଣସି ଉପଯୁକ୍ତ କାରଣଟାଏ ଯଦି ମିଳିଯାନ୍ତା । ମୋର ଯଦି ବର୍ତ୍ତମାନ ବେମାର ହୁଅନ୍ତା, ତେବେ ଆମର ଦୂରବସ୍ଥା ଅନୁରୂପ ପରିସ୍ଥିତିଟିଏ ଯୁଟିଯାନ୍ତା ।

- ନାଉଜ - ବା ମୁଁ ଯଦି ବେମାରରେ ପଡ଼ୁଛି, ତେବେ ଆହୁରି ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ତୁମେ ଖାଲିଫ୍‌ଜାଠାକୁ ଯାଇ ସାହାଯ୍ୟ ଆଣି ପାରନ୍ତି । ସେ କଥା ଭାବି କ'ଣ ଲାଭ ? ତୁମର ଦେହ ଖରାପ ନାହିଁ ବା ମୋର ଦେହ ବି ଖରାପ ହେଉନି । ଏଣୁ ସବୁ ସଜଳା ।
- ଆରୁ - ନା, ନା, ସୁନ୍ଦରୀ, ସବୁ ସରିନାହିଁ । ଦେଖୁ ପାରୁନ ? ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ ଯଦି ରୋଗୀ ନୁହେଁ, ରୋଗରେ ପଡ଼ିବାର ଛଳନା କ'ଣ କରିପାରିବ ନାହିଁ, ପ୍ରିୟେ ? ସହଜରେ କିଛି ଧନ ମିଳିଯିବ । ଖାଲିଫ୍ ଏବଂ ବେଗମ ତୁମ ଦେହ ଖରାପ ଶୁଣି ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହେବେ । ଔଷଧ ପତ୍ର ପାଇଁ ସେମାନେ ଅର୍ଥ ଦେବାରେ କ'ଣ କୃପଣତା ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି ? (ଦଣ୍ଡେ ରହି) ରୁହ, ରୁହ, ତୁମେ ମରି ପଡ଼ି ଥିବାର ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ଆହୁରି ବ୍ୟଥିତ ହେବେ ।
- ନାଉଜ - ମରି ପଡ଼ିଥିବାର ? ଏ କି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି, ଆରୁ ? ମୁଁ ଯେ ମରି ନାହିଁ । ଦେଖୁନ, ମୁଁ ଗୁଲୁଛି, କଥା କହୁଛି ଏବଂ -
- ଆରୁ - (ବାହୁରେ ନାଉଜକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି) ତୁମେ ଯାହା କହୁଛ ପ୍ରିୟେ ତାହା ଠିକ୍; ଏଥିପାଇଁ ଆଲ୍ଲାଙ୍କୁ ସହସ୍ର ଧନ୍ୟବାଦ କିନ୍ତୁ ମରିବାର ଛଳନା ତ ତୁମେ ସହଜରେ କରିପାର ।
- ନାଉଜ - ନା ପ୍ରିୟେ, ଏ ଉପାୟଟା ମୋର ଆଦୌ ପସନ୍ଦ ହେଉନି । ଯଦି ଆମ ଚଳାକି ଧରାପଡ଼ିଯାଏ ତେବେ ଆମର ସବୁ ଶେଷ ।
- ଆରୁ - ଧରା ପଡ଼ିବା କିମିତି ? ସହର ସାରା ଲୋକେ କ'ଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ତୁମର ପ୍ରିୟସଖା ଆରୁ ସାରା ବାଗ୍‌ଦାଦରେ ବିଚିତ୍ର ବୁଦ୍ଧି ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି । ଯେବେ ତୁମକୁ ଡର ମାଡୁଛି କୁହ, ତେବେ ମୁଁ ମରିଯିବି ଆଉ ତୁମେ ବିଧବା ପତ୍ନୀ ସାଜି ତୁମର ଦୁଃଖହାଲ ବେଗମ୍ ପାଖକୁ ଯାଇ ଜଣାଇବ । ସେ ବେଶ୍ ଖୁବ୍ ବଦାନ୍ୟତା ଦେଖାଇବେ ସେଥିରେ ମୋର ଡିଲେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।
- ନାଉଜ - ତୁମର ଉପାୟଟା ଯେ ବଢ଼ିଆ ଏ କଥା ମୋ ମନକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ବୁଝାଇ ପାରୁନାହିଁ । ମରିବା କଥାଟା ଶୁଣିଲାମାତ୍ରେ ମୋର

ଛାତିରେ ଦୁଃଖ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ଯାଉଛି, ପ୍ରିୟ ।

ଆବୁ - ବେଶ୍, ତେବେ ତ କଥାଟା ଆହୁରି ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗ୍ୟ ହେବ ।
(ଟିକିଏ ଟାଣୁଆ ଗଳାରେ) ଶୁଣ, ନାଉଜ, ତୁମେ କମିତି
ଏକଜିଦିଆ ହୁଅନି । ଉପାୟଟା ବଢ଼ିଆ ହୋଇଛି । ଆସ, ଯିଏ
ଯାହା କରିବା କଥା ଥରେ ଅଭ୍ୟାସ କରି ନେବା ।

(ନାଉଜ ହଟୁଲ ପଲଙ୍କ ମଝିରେ ବସିଲା, ଆବୁ ଛିଡ଼ା ହେଲା) ।

ଆବୁ - ପ୍ରଥମେ ଧରିନିଆ ଯାଉ ମୁଁ ମୋର ଏଇ ଶରଧାର ପଲଙ୍କଟିରେ
ମୁର୍ଦ୍ଦାର ହୋଇପଡ଼ିଛି । ତୁମେ ଯାଇ ବେଗମ୍ ସାହେବାଙ୍କ
ପାଖରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ଗୁହଁଛ ଏବଂ ନିଜର କରୁଣ ପତିବିୟୋଗ
କଥା କହୁଛ । କହୁଛ, କିପରି ତୁମର ସ୍ୱାମୀ ଆବୁ ହାସାନ ଗଲା
ରାତିରେ ବଡ଼ ମାରାତ୍ମକ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରରେ ନାହାନ୍ତି । ମୁହଁ ଉପରେ
ଚୁଲ ଗୁଡ଼ାକ ଆଲୁରୁ ବାଲୁରୁ କରି ଖେଳାଇଦିଅ ମହୁ ଟିକିଏ
ପତାରେ ଲଗାଇ ଆଖୁରୁ ଲୁହକାଢ଼ି ଗାଲ ଆଡ଼କୁ ବୁଝାଇ
ଦିଅ । (ହରଷିତ ହୋଇ) ନାଉଜ, ଆଲ୍ଲାଙ୍କ ନାମ ନେଉଛି,
କୁହ ବୁଦ୍ଧିଟା ବଢ଼ିଆ ହୋଇଛି କି ନା ?

ନାଉଜ - ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ମଲେ ଏବଂ ତୁମେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ନଅରକୁ ଗଲେ
ଆହୁରି ବଢ଼ିଆ ହୁଅନ୍ତା । ମୋ ମୁହଁ ଅପେକ୍ଷା ତୁମ ମୁହଁରୁ କଥା
ଗୁଡ଼ାକ ଆହୁରି ପଟାପଟ୍ ବାହାରେ ।

ଆବୁ - ନା, ମୁଁ ଆଗ ମରିବି । ନ ହେଲେ ଲୋକେ କହିବେ, ଆବୁ
ହାସାନ ଆଗେ ନିଜେ ନ ମରି ତା'ର ପ୍ରିୟ ନାଉଜକୁ ମରିବାକୁ
ଦେଲା । ତେଣୁ ମୁଁ କହୁଛି, ଶୁଣ ଧନମଣି, ତୁମେ ଫେରିଲେ
ଯାଇ ମୁଁ ନଅରକୁ ଯିବି ସିମିତି ଶୋକ ସମ୍ବାରଟି ନେଇ । ପ୍ରିୟେ,
ତୁମେ କିମିତି ମଲ ସେଇକଥା ଶୁଣି ଖାଲିଫ୍ ତରଳି ଯିବେ ।
ଆମର ପରସ୍ପରର ଶୁଦ୍ଧିଘର ଖରଚ ବାବଦ୍ ସେ ଯାହା
ଦେବେ ସେଥିରେ ଧାର କରଜ ପରିଶୋଧ କରିଦେବା ଏବଂ
ଅସ୍ତଗାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବେ ଆବୁ ହାସାନ ଓ ତା'ର ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିମ
ପ୍ରେୟସୀ ନାଉଜ ନିଜ ନିଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବଜାୟ ରଖୁଛନ୍ତି ।

- ନାତଜ - ଉପାୟଟା ସଫଳ ହେବ ବୋଲି ତୁମେ ଯିମିତି କହୁଛି ସିମିତି ହୁଅନ୍ତା କି !
- ଆରୁ - ହବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ମୁଁ ଯିମିତି ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ ଶୁଣାଉଛି ସିମିତି ନ ଘଟିଲେ ବି ତୁମେ ମୁହଁ ହୁଣ୍ଡି କରିବ କାହିଁକି ? ତୁମର ବର୍ତ୍ତମାନର ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ତାହା ସେଇଟା କ'ଣ ବଳି ଯିବ ? ଆସ, ଏଥର ଥାକକୁ ଥାକ ଆମର ଯେଝା ଅଭିନୟ ଅଭ୍ୟାସ କରିଯିବା.... ଆସ, ଆସ, ନାତଜ, ତୁମ ସାମାର ବୁଦ୍ଧିତାକୁ ଏମିତି ସନ୍ଦେହ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଛ କାହିଁକି ?
- ନାତଜ - ହଉ, ପ୍ରିୟ ।
(ନାତଜ ପଲଙ୍କରେ ବସିଲା ଆରୁ ତା' ପାଖରେ)
- ଆରୁ - ପ୍ରଥମେ ତୁମେ ଖୁବ୍ ଗାଢ଼ କଳା ରଙ୍ଗର ପୋଷକଟିଏ ପିନ୍ଧ । ବୁରୁଖା ଲଗାଅ, ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଲକ୍ଷିତରେ ବେଗମ୍ ସାହେବାଙ୍କ ସକାଳିଆ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ପ୍ରବେଶ କର, ସେଇଠି କୁହ, କିମିତି ତୁମର ପ୍ରାଣ ପ୍ରିୟ ସାମା ଆରୁ ହାସନ ହଠାତ୍ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ -
(ଆରୁ ଏହା କହୁଁ କହୁଁ ପରଦା ଧୀରେ ଧୀରେ ପଡ଼ିଲା ମାତ୍ର ପୁଣି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ହଠାତ୍ ଉଠିଲା) ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ତିନିଘଣ୍ଟା ପରେ - ନାତଜ ହଟୁଲ ମଝି ମଞ୍ଚରେ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆଳୀରେ ଗୁଡ଼ାଏ ସୁନା ମୋହର ପୁରାଉଛନ୍ତି । ହଠାତ୍ ପଦଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ନାତଜ ହଟୁଲ ତରବର ହୋଇ ସବୁ ସୁନା ମୋହର ଥଳୀରେ ପୁରାଇ ଦେଇ ଶେଯ ତଳେ ଲୁଚାଇ ଦେଲା । ତା'ପରେ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଶୋଇ ଯାଇ ତାଲୁରୁ ତଳିପା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦଲୁଗାଟିଏ ଢାଙ୍କିହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ପଦଶବ୍ଦ ଆହୁରି ଜୋର ଶୁଭିଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ପରେ ଆରୁ ପ୍ରବେଶ କଲା । ଆରୁ ଧରିଛି ଟଙ୍କା ଥଳୀଟାଏ ଏବଂ ଜରିକାମ ଥିବା ସିଲ୍‌କି କନା ଚୁରୁରାଏ । ସେ ପଲଙ୍କ ପଛକୁ ବୁଲିଯାଇ ଯା ଦେହରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ଗୁଞ୍ଜିଲା । ନାତଜ ହଟୁଲ ମୁହଁରୁ କିଛି ଜବାବ୍ ନାହିଁ ।

ଆରୁ - ଉଠ, ପ୍ରେୟସି ! ମୁଁ ତୁମର ସାମା ! ମୁଁ ଆରୁ !

- ନାତଜ - (ଉଠି) ତୁମେ ମୋତେ ଚମକାଇ ଦେଲ, ଆରୁ, ମୁଁ ଭାବିଥିଲି କିଏ ପାଖ ପଡ଼ିଣା ବୋଲି ।
- ଆରୁ - ଏଇ ଦେଖ ସୁନ୍ଦରୀ !... ଶହେଟି ହଳଦିଆ ଖାଣ୍ଟିସୁନାର ମୋହର । (ପଲଙ୍କ ଉପରେ ମୋହର ଗୁଡ଼ାକ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇ)
- ନାତଜ - ଓ ଆରୁ !
- ଆରୁ - ସେତିକି ନୁହେଁ ସଖା, ତୁମ ଚେହେରାକୁ ମାନିବା ଭଳି ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କ ଅତିପ୍ରିୟ ଅମୂଲ୍ୟ ଲୁଗାଟିଏ ଯାହା ତୁମ ଶର ଉପରେ ଢଙ୍କା ଯିବ ।
- ନାତଜ - କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି ଏ ଖଣ୍ଡି ! ଏମିତି ଲୁଗା ଖଣ୍ଡିଏ ଢାଙ୍କି ହେବାର ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ ମରଣ ମଧ୍ୟ ମଧୁମୟ ହୋଇ ଉଠିବ ପ୍ରିୟ !
- ଆରୁ - ମୋ ପରି ସାମା ପାଇ ତୁମେ କ'ଣ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ ? ଖଣ୍ଡିଏ ବଢ଼ିଆ ଲୁଗା ଆଉ ଦି'ଶହ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ତିନି ତିନି ଥର ଧାର ଉଧାର ପରିଶୋଧ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହବ । ମୋ ଭଳି ସାମା ପାଇ ତୁମେ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବତୀ ବୋଲି ଭାବିବା ଉଚିତ୍ ।
- ନାତଜ - ନିଶ୍ଚୟ, ନିଶ୍ଚୟ, ସେ କଥା ଆଉ କହିବାକୁ ଅଛି । (ଆରୁ ନିଜ ଉପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଜ୍ଜୁ ହେଲା ପରି ଦିଶି ଲମ୍ବା କୋଟଟା ଦେହରୁ ଖୋଲି ଡାହାଣ ପାଖ କୋଠରୀକୁ ଚାଲିଗଲା ।)
- ନାତଜ - (ଆରୁ ଫେରି ଆସିବେଳେ) ଖାଲିଫ୍‌ ତୁମ କଥାରେ ସନ୍ଦେହ କରି ନାହାନ୍ତି ତ ?
- ଆରୁ - ସେ ମୋ କଥାରେ ଇମିତି ବିଶ୍ୱାସ କରି ଗଲେ ଯେ ମୁଁ କହି ସାରିଲା ବେଳକୁ ସେ କଅଁଳ ପିଲା ଭଳି ରଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲେ, କହିଲେ, “ଆରୁରେ କେଡ଼େ ଦୁଃଖ ନ ହେଲାରେ ତୋର - ଆମର ନଅର ଭିତରେ ନାତଜ ହଟୁଲ ଥିଲା ସବୁଠୁ ଗଜା ଫୁଲଟିଏ । ବିନା ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଉତ୍ସବରେ ତାଙ୍କ କବର ଦିଆଯିବ ଏ କଥା ଆମେ ସହିବୁଁ କିମିତି । ଏହି ସୁନା ଥଳାକ ନେ” । ସେ ପୁଣି କହିଲେ, “ଦେଖୁରୁ, ଯିମିତି ଉଚିତ୍ ସମ୍ମାନ

ସହିତ ତାକୁ କବର ଦିଆଯାଏ ।” ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ପ୍ରାୟ ହସି ପକାଇଥାନ୍ତି ।

ନାତଜ - ବାଟରେ ତୁମେ ଆସୁଥିବାର ବେଗମ୍ ସାହେବା ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ତ ?

ଆବୁ - ନାତଜ ହଟୁଲ ! ଏମିତି ପ୍ରଶ୍ନ ମୋତେ ପଚାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ମରି ଯାଇଛି ବୋଲି ଗୁମିଆଡ଼େ ଯେତେବେଳେ ସମ୍ଭାବ ଖେଳି ଯାଇଛି ସେତେବେଳେ କ’ଣ ମୁଁ ଟିକିଏ ହେଲେ ଅସାବଧାନ ହୋଇ ପାରୁଁ ? ଥାଉ, ଥାଉ, ଏ ଶୁଖିଲା କଥା ଗୁଡ଼ାକ ଆଉ କୁହନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁ ରଖ କରଜ ପରିଶୋଧ କରିଦେଇ ଗଲ ଭଲ ଭଲ ମିଠା ଜିନିଷ ଆଣି ଖାଇବା । (ପଦଶବ୍ଦ ଶୁଭିଳା) ରୁପ, କିଏ ଜଣେ ଆସୁଛି ।

(ନାତଜ ହଟୁଲ ଛାତ ଉପରେ)

ନାତଜ - ଓ ହୋଃ ! ଠିକ୍ ତ ମୁଁ ଯାହା ଡରୁଥିଲି ! ଏଇ ତ ଖାଲିଫ୍ ଜୀ ରକର ମେସୁର ।

ଆବୁ - (ନାତଜ ପାଖରେ ଥାଇ) ଆଲ୍ଲା ! ଏଇ ତ ଠିକ୍ ସମୟ ଆମଘରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ... । ଶାସ୍ତ୍ର, ନାତଜ ତୁମ ପଲକଙ୍କୁ ଯାଅ ।

(ଆବୁ ନାତଜକୁ ପଲଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇ ଶୁଆଇ ଦେଲା ଏବଂ ତା’ ଉପରେ ଶବଲୁଗା ଖଣ୍ଡି ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲା ।)

ମେସୁର - (ତଳୁଥାଇ) ଆବୁ ହାସାନ... ମୁଁ ଡାକୁଛି, ମେସୁର ।

ଆବୁ - ଆସ ବନ୍ଧୁ, (ନାତଜ ହଟୁଲ ପ୍ରତି) ଦେଖ ହଳଦିଆ ଜରି କାମର ଚଦରଟା ଯିମିତି ଭଲ ଭାବରେ ଦେଖାଯାଉ ।

(ଆବୁ ଗୁଲିଗଲା । ନାତଜ ହଟୁଲ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଗୁଦରଟା ଭଲ ଭାବରେ ଖେଳାଇ ଦେଲା ଏବଂ ଧୀର ସ୍ଥିର ହୋଇ ଶୋଇ ରହିଲା । ମେସୁର ଟିକିଏ ବୁଡ଼ାଲିଆ, ତା’ ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନା ।)

ମେସୁର - (ଆବୁର ପଛେ ପଛେ; ଆବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶୋକର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି) ଅସମୟରେ ପଶି ଆସିଲି, ମାଫ୍ କରିବ, ଆବୁ ହାସାନ ।

ମୋତେ ଖାଲିଫ୍ ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ଦେଖୁଥିବା ପାଇଁ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀ ମରିଛନ୍ତି ଏବଂ ତୁମେ ମରିନାହିଁ ।

ଆରୁ - କ'ଣ କହିଲା ! ତୁମର କ'ଣ ମୃତ ଆତ୍ମା ପ୍ରତି ଏତିକି ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନ ନାହିଁ ଯେ ଆଜି ପରି ଶୋକ ଗମ୍ଭୀର ଦିନଟାରେ ଆସି ଏଠାରେ ଅଟ୍ଟା ତାମସା ଲଗାଉଛ ?

ମେସୁର - ନା, ନା, ବନ୍ଧୁ; ମୋ କଥାଟା ନ ଶୁଣି ଦୟାକରି ମୋତେ ଗାଳି-ଗୁଲଜ ଦିଅ ନାହିଁ ।

(ଆରୁ ମଝିରେ ବସିଛି, ମେସୁର ତା' ପଛରେ ଛିଡ଼ାହୋଇଛି)

ମେସୁର - କଥାଟା ରୁମ୍ଭକରେ ଏଇ । ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍ ଓ ବେଗମ୍ ଦୁହେଁଯାକ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଡ଼ ଅତୁଆରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି - କିଏ ମରିଛି - ତୁମେ ନା ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀ । ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀ ମରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଖାଲିଫ୍ ଏତେ ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ ସେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଗୁପ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ବାଜି ରଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ତୁମେ ମରିଛ ଏବଂ ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ ବୋଲି ବେଗମ୍ ଏତେ ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ ସେ ତାଙ୍କ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନ ଯାକ ବାଜି ରଖିଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ଯୁକ୍ତିତର୍କ ଏତେ ଭୀଷଣ ଆକାର ଧାରଣ କରିଛି ଯେ ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍ ମୋତେ ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ପ୍ରକୃତ ଘଟଣା କ'ଣ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ଜାଣିବା ପାଇଁ ।

ଆରୁ - ଏଇ ଯେ, ବନ୍ଧୁ, ଶୋଇଛନ୍ତି ମୋର ସେଇ ସୁନ୍ଦରୀ ନାଉଜ, ଯାହାକୁ ସାରା ଦୁନିଆଁ ଦିନେ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁଥିଲେ ।
(ମେସୁର ମୁଖାବରଣ ଉଠାଇବାକୁ ଗଲା) ।

ଆରୁ - (ଚମକି ତରବରରେ ଉଠି) ମୋର ଦୁଃଖ ବଢ଼ାଅ ନାହିଁ ବନ୍ଧୁ; ମେସୁର ! (ଗଲାସୁର ଭାଙ୍ଗି) ମୋ ଚକ୍ଷୁର ଏଡ଼େ ପ୍ରିୟ ସେହି ମୁହଁଟିକୁ ଦେଖିବା କ'ଣ ସହଜ ବନ୍ଧୁ ?
(ଶୋକାତୁଟ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ପଲାଙ୍କ ମଝିରେ ବସିଲା)

ମେସୁର - (ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ) ସବୁ ବୁଝୁଛି ବନ୍ଧୁ !... ଶୋକଟାକୁ ଅତି ବେଶୀ ମାତ୍ରାରେ ହୃଦୟରେ ପୂରାଅ ନାହିଁ । ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍ଙ୍କ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଆହୁରି ଅନେକ ଭଲ ଭଲ ମୁବତା

ଅଛନ୍ତି ଯଦି ତୁମେ ଦ୍ଵିତୀୟ ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଚାହଁ ।
(ଚତୁରାତ ସହିତ)

ଆରୁ - (ତରବରରେ) ବନ୍ଧୁ ମେସୁର, ଦୟାକରି ତୁମେ ଯାଅ, ମୁଁ ମୋ
କଥା ଟିକିଏ ଚିନ୍ତାକରେ ।

ମେସୁର - ହଉ, ତୁମ ଇଚ୍ଛା । ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଯାଉଛି ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କୁ କହିବି ଯାହା
ଦେଖିଲି । ସଲାମ, ଅଭାଗା ବନ୍ଧୁବର !
(ମେସୁର ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ଚାଲିଗଲା)

ନାତଜ - (ତଠି) ଆରୁ ! ଏବେ କ'ଣ କରିବା ? ଆମର ପେଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ
ସବୁ ଏକକ୍ଷଣି ପଦାରେ ପଡ଼ିଯିବ; ଆଉ ଆମେ ସାଧାରଣ
ଘୋରଙ୍କ ପରି ଫାଶାକାଠରେ ଝୁଲିବା ।

ଆରୁ - (ରାଗି ଯାଇ) ଅବିକଳ ମାଲକିନାଙ୍କ କଥା । ଥରେ ମୋ
ବୁଦ୍ଧିଟାକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବ; ଠିକ୍ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିନ୍ଦା କରିବ ।

ନାତଜ - କିନ୍ତୁ, ଆରୁ, ତୁମେ କ'ଣ ବୁଝିପାରୁନ - ଆମେ ଦି'ଜଣ ଯାକ
ମରିବାଟା ମୁଖାମି ହେଲା ।

ଆରୁ - ପିଲାଳିଆ କଥା ଛାଡ଼, ନାରୀ । ମେସୁର ତ ଦେଖିଗଲା ମୁଁ
ମରିନାହିଁ ସେଥିରେ ତ ସବୁ ଅତୁଆ ତୁଟିଗଲା ।

ନାତଜ - ତୁମେ ଯିମିତି ଭାବୁଛ ସେମିତି ସହଜରେ ବେଗମ୍ କ'ଣ ତାଙ୍କ
ମୂଲ୍ୟବାନ ବଗିଚା ହରାଇ ବସିବେ ? ଆରୁ, ମୁଁ କହୁଛି
ଆଲ୍ଲାଙ୍କ ପାହାତ ପଛରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିବା ଯିମିତି ସତ ଆମ
ଧରାପଡ଼ିବା ବି ସିମିତି ନିଶ୍ଚିତ ।

ଆରୁ - ଆରବଦେଶର ସବୁ ଅତର ବାସନାତେଲର ଦ୍ଵାହି ଦେଇ
କହୁଛି, ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଜିଭରୁ ବଳି ଆଉ କିଛି କଦର୍ଯ୍ୟ ଦୁନିଆଁରେ
ନାହିଁ ! ତୁମର ବାଜେ କଥା ଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଦକର, ବୁଝିଲ ?

ନାତଜ - (କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି) ତୁମେ ଆଉ ମୋ ପାଖରେ ଏଡ଼େ
ପାଟିଟାଏ କର ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ମରିଥିଲେ ବୋଧହୁଏ
ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ତାହାହେଲେ ମେସୁର କହିଲା ପରି ତୁମେ
ନଅରରୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଣିଥାନ୍ତା ।

- ଆରୁ - (ବାହୁଲତା ଜତାଇ) ଆସ ସଖି, ଆସ ମୋର ପଢ଼ୁଫୁଲ !
କେହି କେବେ ତୁମଠୁଁ ବଳି ସୁନ୍ଦରୀ ପାଇ ପାରେ ?
(ସେହେରେଦ୍ ତଳୁ ଡାକିବାର ଶୁଣାଗଲା) ।
- ଆରୁ - କୋରାନର ଦୂହି ଦେଇ କହୁଛି, ମଲା ମଣିଷ ପ୍ରତି ଏ ରାଜ୍ୟରେ
କାହାରି ଆଉ ସମ୍ମାନ ନାହିଁ ।
- ନାଉଜ - (ଦ୍ଵିତୀୟ ଚିତ୍ରାର ଶୁଣି) ହେଉତ ବେଗମ୍‌ଙ୍କ ବଡ଼ ଗୁରାଣୀ
ସେହେରେଦ୍ । ଏଥର ଆମର ରକ୍ଷା ନାହିଁ; ସବୁ ସଜଲା ।
ବାଜ ଆଖି ପରି ତା'ର ଆଖି, ଶାଗୁଣାର ପ୍ରକୃତି ପରି ତା'ର
ପ୍ରକୃତି ।
- ଆରୁ - ବାଃ ! ସେଇଟା ଡିରିଲାଟାଏ ! ତାକୁ କ'ଣ ଆମେ ବୋକା
ବନାଇ ପାରିବା ନାହିଁ.... । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ମଲା ମଣିଷ ଭଳି
ଶୋଇ ଯାଉଛି । (ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା) ଗୁଦରଟା ଆଣ, ନାଉଜ
ହଟୁଲ, ଏବଂ ବେଶ୍ ଭଲ କରି ମୋ ଉପରେ ଢାଙ୍କି ଦିଅ ।
(ନାଉଜ ହଟୁଲ ଭଲକରି ଗୁଦରଟି ଢାଙ୍କିଦେଲା, ତଳେ
ଆଉଥରେ ଚିତ୍ରାର ଶୁଭିଲା ।)
- ଆରୁ - ଯାଅ, ଏଥର ତାକୁ ଘେନି ଆସ । ଆଉ ଏମିତି ଅବସ୍ଥାରେ
ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଯିମିତି ଶୋକ କରନ୍ତି ସିମିତି କର ।
- ନାଉଜ - ହଁ, ପ୍ରଭୋ !
(ନାଉଜ ହଟୁଲ ବାହାରକୁ ଗଲା । ପାଖରେ ଗଳାଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା
ମାତ୍ରକେ ଆରୁ ଗୁଦରଟାରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ ଧାରସ୍ଥିର ହୋଇ
ପଡ଼ି ରହିଲା) ।
- ନାଉଜ - (ସେହେରେଦ୍ ସହିତ ଦରଜା ପାଖରେ; ସେହେରେଦ୍
ବୟସ୍କା, ଖଟାଳିଆ ଚେହେରା, କତାଗଲା) ମୋର ଏ ରୂପ
ଦେଖୁ ଦୋଷ ଧରିବ ନାହିଁ, ସେହେରେଦ୍ । ଆରୁ ମୋର ଭାରୀ
ଭଲ ଓ ମହତ୍ ସ୍ତ୍ରୀମା ଥିଲେ । ସେ ଯେ ଏଠି ଏମିତି ଅନ୍ଧାହୋଇ
ମରି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଏ କଥା ମୁଁ ଆଦୌ ମନକୁ ଆଣି ପାରୁନି ।
- ସେହେରେଦ୍ - ତୁମର ଶୋକ ସ୍ଵାଭାବିକ ନାଉଜ; କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଗୋଟାଏ
ମଣିଷ ପାଇଁ ଏତେ ବେଶା କନ୍ଦାକଟା କରିବା କ'ଣ ଉଚିତ୍ ?

କିନ୍ତୁ ନାଉଜ ହଟୁଲ, ଏ ଗୋଟାଏ ବିଚିତ୍ର ପରିସ୍ଥିତି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାଣି । ମାତ୍ର ଦଣ୍ଡେ ହେଲା ମରୁଭୂମିର କୁଡ଼ା ମେସୁରଟା କହିଲା ଯେ ତୁମେ ଅଣ୍ଟା ହୋଇ ମରି ପଡ଼ିଛ ଏବଂ ଆରୁ ମରି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ସ୍ବଚକ୍ଷୁରେ ମୁଁ ଯାହା ଦେଖୁଛି ତାହା ଏକା ବେଳେ ଓଲଟା । ବଡ଼ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ତୁମେ ନିଜେ ନଅରକୁ ଆସି ଏଇ ତୁଙ୍ଗା କଥାଟାର ଗୋଟାଏ ସମାଧାନ କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।

(ଏଇ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଆରୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲଚଲ କଲା) ।

ନାଉଜ - (ତରବରରେ) ନା, ନା ସେହେରେନ୍ । ମୁଁ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଶବ ଛାଡ଼ିଯିବି କିମିତି ? ତୋର କଥା ପଦକ ତ ସବୁ ବାଦ ବିସମ୍ଭାଦ ତୁଟାଇ ଦବ ।

ସେହେରେନ୍ - ନାଉଜ ହଟୁଲ ! ଶବ ହଲଚଲ ହେବାପରି ମୋତେ ଲାଗିଲା ।

ନାଉଜ - ହଲଚଲ ! ନା, ନା, ସେହେରେନ୍ ତୁମେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଅଙ୍ଗା ଖେଳୁଛ ।

ସେହେରେନ୍ - ଏ ଲକ୍ଷଣଟା ମୋତେ ଭଲ ଦିଶୁନି । ମୁର୍ଦ୍ଦାରଟା ହଲଚଲ ହେଉଛି ? ଏ ବଡ଼ ଖରାପ ଲକ୍ଷଣ । ଏଇ ମୁଁ ନଅରକୁ ଭୁଲିଲି । ଗାଳି ଦେବ ନାହିଁ, ନାଉଜ ହଟୁଲ (ଶେଷଥର ପାଇଁ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଗ୍ରହଣିଟାଏ ମୁର୍ଦ୍ଦାର ଉପରେ ପକାଇ ଭୁଲିଗଲା) ।

ନାଉଜ - ସେ କ'ଣ ତୁମକୁ ହଲଚଲ ହୋବର ପ୍ରକୃତ ଦେଖିଲା, ଆରୁ ?

ଆରୁ - ଦେଖିଲେ ବା କ'ଣ ହେଲା ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ବିଶ୍ବାସ କରୁଛି ମୁ ମରିଛି ବୋଲି ?

ନାଉଜ - କିନ୍ତୁ ବେଗମ୍ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିବେ ଯେ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଛି ସେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ମଜା ହେବ ।

ଆରୁ - ବେଗମକୁ କିମିତି ବାଗରେ ପକାଇବେ ସେଟା ଖାଲିଫ୍ଙ୍କ କାମ । ଆମର ସୁନା ଅଛି, ସେତକି ତ ଆମର ଲାଭ । (ମୋହର ଗୁଡାକ ହାତରେ ନଭୁଇଲା) ।

ନାଉଜ - କିନ୍ତୁ ବାହାରକୁ ଗଲାବେଳେ ଲୋକେ ଯଦି ଦେଖନ୍ତି ? ଏଇ

ଦଣ୍ଡକଭିତରେ ସାରା ସହରରେ ଲୋକେ ଜାଣିବେ ଯେ ତୁମେ ମରିଛ ଏବଂ ତା'ପରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମରିଛି । ମୋହରରେ ଆମର କ'ଣ ଲୋଡ଼ା, ଯେବେ ଆମର ଖରଚ କରି ନ ପାରିବୁ ?

ଆବୁ - କନ୍ୟାକଟା ବନ୍ଦ କରିବ ନା ନାହିଁ ? ତୁମ ମଗଜକୁ କ'ଣ ଏତିକି କଥା ପଶୁ ନାହିଁ ଯେ ଆମେ ଅନ୍ଧାରରେ ବାଗ୍‌ବାଦ ସହର ଛାଡ଼ିବା ? ଖାଲିଫ୍ ସହରରେ ବୁଝି ପାରିବେ ତୁମରି ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ସହର ଛାଡ଼ିଲି, ବେଗମ୍ ମଧ୍ୟ ସହରରେ ଧରି ନେବେ ଯେ ପତି ବିୟୋଗ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯିବା ପାଇଁ ତୁମେ ସହର ଛାଡ଼ିଛ ।

ନାତଜ - ବରଂ ଗୁଲ ଆମର ଠକାମି ମାନିଯିବା ତଥାପି ବାପଅଜା ଅମଳର ସହର ଛାଡ଼ି ଯିବାନି ।

ଆବୁ - ନାତଜ, ତୁମେ ଆଉ ଏ ବାଜେ କଥା ଗୁଡ଼ାଏ ବକାବକି କର ନାହିଁ । ମୁଁ କ'ଣ ଏ ଘରର ମାଲିକ ନୁହେଁ ?

ନାତଜ - ହଁ, ପ୍ରଭୋ ।

ଆବୁ - ତେବେ ମୁଁ ଯାହା ଉଚିତ୍ ବିଚାରୁଛି ତାହା କର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆମକୁ ଗୁଡ଼ାଏ କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ଏଇ ମୋହର ତକ ନିଅ ଏବଂ ଆମର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ପତ୍ର ସହିତ ସେସବୁ ପେଡ଼ିରେ ପୁରାଅ । ଯଦି କାଲି ମରୁଯାତ୍ରୀ ଦଳ ଯାଉଥାନ୍ତି ତେବେ ମୁଁ ଫେରିବା ବେଳକୁ ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକ୍ କରି ରଖୁ ଥା !

ନାତଜ - ହଁ, ପ୍ରଭୋ !

(ମୋହର ଏବଂ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡି ନେଇ ନାତଜ ପାଖ ଘରକୁ ପଶିଲା । ଆବୁ ସେଇ ସମୟରେ କୋର୍ଟି ନେଇ ଆସିଲା । ଦଣ୍ଡେ ପରେ ସେ ଦୁଆର ପାଖରେ ଦେଖାଦେଲା ଏବଂ କହିଲା) ।

ଆବୁ - ମୁଁ ଘଣ୍ଟାଏ ଭିତରେ ଫେରି ଆସୁଛି । ଯଦି ପାଖ ପଡ଼ିଶା କେହି ଡାକେ ଦେଖିବ ଯେମିତି ତାକୁ ଘରେ ପୁରାଇ ଦବ ନାହିଁ ।

ନାତଜ - (ଆବୁ ବାହାରକୁ ଯିବାବେଳେ ଦେଖାଦେଇ) ଆବୁ, ସାବଧାନ ଯିମିତି ନଅର ପାଖରେ କେହି ତୁମକୁ ନ ଦେଖେ ।

ଆବୁ - ଅବଶ୍ୟତା....

(ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସଙ୍ଗୀତ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଳା, ଆବୁ ବାରଣ୍ଡାରେ)

- ଆବୁ - (ବାଁ ପଟେ ବାହାରକୁ ଅନାଇ) ହଜାରେ ଭିଖାରୀଙ୍କ ଦୁହାଇ ଦେଇ କହୁଛି ଏମିତି ଗୋଟାଏ ପରିସ୍ଥିତି ମୁଁ କଦାପି ରୁହୁଁ ନ ଥିଲି । ଏଇ ଯେ ଖୋଦ୍ ଖାଲିଫ୍ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବେଗମ ବି ଆସୁଛନ୍ତି ।
- ନାତଜ - (ଆବୁ ପାଖକୁ ଯାଇ) କ'ଣ ? ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଆମ ଘରକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ମେସୁର ଆମରି ଘର ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେଖାଉଛି ଆବୁ, ତୁମେ ଏମିତି ମୁର୍ଖ ଭଣ୍ଡାମିଟାଏ ଫାନ୍ଦିଲ କାହିଁକି ? ବେଳ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଆମେ ଦି'ଟା ତାଙ୍କ ଦୟା ଭିକ୍ଷା କରି ଲମ୍ବତମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ି ନ ଗଲୁଁ କାହିଁକି ? (ସଙ୍ଗୀତର ଶବ୍ଦ ଟିକିଏ ଜୋର ଶୁଭିଳା) ।
- ଆବୁ - (କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ଆସି) ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନିଅ, ନାରୀ ! ବସି ପଡ଼, ତୁମର ସାମାକୁ ଭାବିବାକୁ ଦିଅ । ଯାହାହେଉ ଗୋଟାଏ କ'ଣ କରିପାରିବା -
- ନାତଜ - (ମଝିରେ ବସି) ଦି'ଜଣ ଯା ମରିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ।
- ଆବୁ - କ'ଣ କହିଲ ?
- ନାତଜ - କ୍ଷମା ଦିଅ, ସାମା ! ମୁହଁ କହୁଥିଲି - ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟ ଏହାଠାରୁ ଖରାପ ହୁଅନ୍ତା ନି ।
- ଆବୁ - ମୃତ୍ୟୁ ? ତୁମେ 'ମୃତ୍ୟୁ' କହିଲା ? (କ୍ଷଣେ ରହି) ନୁହେଁ ? କାହିଁକି ହଁ, କାହିଁକି ନୁହେଁ ? ଆମେ ଦି'ଜଣ ନମରିବା କାହିଁକି ?
- ନାତଜ - ମୁଁ ସେ କଥା କହୁନାହିଁ, ଆବୁ ! ମୋ କଥାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତା' ନୁହେଁ । ମୁଁ ମରିବାକୁ ଚାହୁଁନି ।
- ଆବୁ - ମୁଁ ମଧ୍ୟ କ'ଣ ଚାହୁଁଛି, ସୁନ୍ଦରୀ ! ମୋତେ ବଡ଼ ଭୋଖ କଲାଣି... ତେବେ ଆମେ ଦିହେଁ ମରିବାର ଛଳନା କରି ପାରିବା । ସବୁ ସମସ୍ୟା ସେଥିରେ ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ । (ସଙ୍ଗୀତ ବନ୍ଦ ହେଲା, ଖାଲିଫ୍ ପାଖାପାଖି ହେଲେ) ।
- ନାତଜ - ନା, ନା, ଆବୁ, ମୁଁ ପାରିବି ନାହିଁ ।

- ଆରୁ - ମୁଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ସାରିଛି, ମୋର ଆଦେଶ ଆଉ କିଛି କୁହ ନାହିଁ ।
ଶୀଘ୍ର ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଯାଇ ଶୋଇପଡ଼ । ମୁଁ ବିପରୀତ ପାର୍ଶ୍ବର
ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଶୋଉଛି । ଟିକିଏ ହଲଚଲ ହେବାନହିଁ ନ
ହେଲେ ଆମର ମୃତ୍ୟୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ ।
(ଆରୁ ନିଜ ପାଇଁ ଜରିଦିଆ ସିଲିକ୍ କନା ଯଥାସ୍ଥାନରେ
ରଖାଉଛି କଲା । ତତ୍ପରେ ଡାହାଣ ପାଖ କୋଠରୀକୁ ଗଲା
ଏବଂ ଫେରି ଆସିଲା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶବଲୁଗା ନେଇ)
- ମେସୁର - (ତଳୁ) ଆରୁ ହାସାନ, ଖଲିଫ୍ ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା
ପାଇଁ ଏଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ।
- ସେହେରେଦ୍ - ନାଉଜ ହଟୁଲ, ବେଗମ୍ ଜୋବେଇଦା ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ
କଥାବାର୍ତ୍ତା ପାଇଁ ଏଠାରେ ଅଛନ୍ତି ।
- ନାଉଜ - (ଆରୁ ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତେ) ବୋଧହୁଏ ସେମାନେ
ଆସିବେ ନାହିଁ ।
- ଆରୁ - (ପଲଙ୍କରେ ନିଜେ ସଜବାଜ ହୋଇ) ଆସ, ଆଲ୍ଲାଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା
କରିବା ସେମାନେ ଯେପରି ନ ଆସନ୍ତି ।
- ନାଉଜ - (ଗୋଳମାଳ ଶୁଭିଳାରୁ) ଓ ! ସେମାନେ ଉପରକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ।
- ଆରୁ - ରୁପ୍, ରୁପ୍ । ଧୀରସ୍ଥିର ହୋଇ ଶୋଇରହ । ତାଙ୍କୁ ତଥାପି ଠକି
ଦେଇ ହେବ ।
- ନାଉଜ - ମୋତେ ଛିଙ୍କ ଆସିଲା ପରି ଲାଗୁଛି ।
- ଆରୁ - କ'ଣ ? ସମ୍ଭାଳି ହୋଇ ରହିପାରୁନ ? ଏଇ ଯେ ସେମାନେ
ଆସୁଛନ୍ତି । (ଆରୁ ଓ ନାଉଜ ଦୁହେଁ ଧୀରସ୍ଥିର ହୋଇ
ଶୋଇଛନ୍ତି । ମେସୁର ଓ ସେହେରେଦ୍ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।
ଦୁହେଁଯାକ ମେଜାଜ୍ ଉପରେ ରହିଛନ୍ତି ।)
- ମେସୁର - (ନାଉଜ ପାଖକୁ ଯାଇ) ଏଇ ଦେଖ ମୁଁ ଯିମିତି କହିଥିଲି ସମିତି,
ଭାଷ୍ଟୋଇ, ମିଛୋଇ, ଠକ୍କଣି । ଏଇ ତ ତୁମର ସୁନ୍ଦରୀ ନାଉଜ
ହଟୁଲ । ତୋ କଥାନୁସାରେ ସେ ବଞ୍ଚିଲା କେତେବେଳେ ?
- ସେହେରେଦ୍ - ଏ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଘଟଣା ? ଏଇ ଯେ ତା'ର ସ୍ବାମୀ ଆରୁ
ହାସାନ । ତୁ କିମିତି ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କୁ କହିଲୁ ଯେ ସେ

ବଞ୍ଚିଛି ?

- ମେସୁର - ଏ ତ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା । ଏଇ ଦଣ୍ଡେ ଆଗରୁ ମୁଁ ତା' ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଛି ।
- ସେହେରେଡ୍ - ଆଜି ତାଠୁଁ କମ୍ ସମୟ ହେଲା ମୁଁ ଏଇ କୋଠାଠାରେ ନାତଜ ହଟୁଲଠୁଁ ତା'ର କରୁଣ କାହାଣୀ ଶୁଣିଛି ।
- ମେସୁର - ଯା ଭିତରେ କ'ଣ ବିଚିତ୍ର ରହସ୍ୟ ଅଛି । ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କୁ ସବୁ କହିବାକୁ ହେବ ।
- ସେହେରେଡ୍ - ତୁରନ୍ତ ।
(ସେମାନେ ଉତ୍ତେଜନାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଁ କରୁଁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ) ।
- ନାତଜ - ଯଦି ଖାଲିଫ୍ ଓ ବେଗମ୍ ପଣି ଆସିବେ କ'ଣ କରିବି ?
- ଆବୁ - ରୁପ୍‌ଟି ହୋଇ ଶୋଇରହ, ବୋକା, ମଲା ମଣିଷ କ'ଣ ହଲଚଲ ହୁଏ ?
- ନାତଜ - ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଆଉ ବେଳେ ବଞ୍ଚିଛି କି ?
- ଆବୁ - ଧୈର୍ଯ୍ୟଧର, ମୋର ମରୁଭୂମିର ଗୋଲାପ । ଭୁଲି ଯାଅ ନା ଯେ ଏ ବିପଦର କ୍ଷତି ପୂରଣ ପାଇଁ ଆମର ମୋହର ଅଛି । ମୁଣ୍ଡଟା ଢଳକରି କନାରେ ଢାଙ୍କି ପକାଅ ଏମିତି ଗୁଡ଼େଇ ତୁଡ଼େଇ ହୋଇ ମୂଲ୍ୟବାନ ଲୁଗାଟା ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖିଲେ ଖାଲିଫ୍ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହେବେ । (ଆବୁର ଆଦେଶ ନାତଜ ପାଳନ କଲା, ପଦଶବ୍ଦ ଶୁଭଲା) ।
- ଆବୁ - ଏଥର ରୁପ୍ । ଏଇ ଯେ ସେମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି । (ମେସୁର ଆଗରେ; ତା' ପଛକୁ ଆଡ଼ମ୍ବର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୋଷାକରେ ଖାଲିଫ୍ । ସେହେରେଡ୍ ପଛେ ପଛେ ବେଗମ୍ ଜୋବେଇଦା; ସେମାନଙ୍କ ପଛକୁ ଖାଲିଫ୍ ଏବଂ ବେଗମ୍‌ଙ୍କ ଦାସ ଦାସାଗଣ)
- ମେସୁର - (ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କ ଖଟପାଖକୁ ନେଇ) ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ; ମହାମାନ୍ୟ ଖାଲିଫ୍, ଏଇ ନାତଜ ହଟୁଲର ମୁର୍ଦ୍ଦାର; ଠିକ୍ ଯିମିତି ମୁଁ କହିଥିଲି ।

- ସେହେରେନ୍ - (ପଲଙ୍କ ପାଖକୁ ବେଗମ୍‌ଙ୍କୁ ନେଇ) ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ ;
ମହାମାନ୍ୟାବେଗମ୍ ! ତା'ର ସାମା ଆବୁ ହାସନର ମୁହଁର ଠିକ୍
ଯିମିତି କହିଥିଲି ।
- ଖାଲିଫ୍ - ଏ ବଡ଼ ଶୋକ କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । ସାମା ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ଯାକ ଏକା
ଓଳିକେ ମରିଗଲେ ! ବିଘ୍ନରା ଆବୁ ହାସାନ ମୋର ଅତି ପ୍ରିୟ
ଦାସ ଥିଲା । ସିଏ ତା' ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଏତେ ଭଲ ପାଇଥିଲା ଯେ ସେ
ତାରି ପାଇଁ ଦୁଃଖରେ ମରିଗଲା ।
- ଜୋବେଇଦା - ମିଛ କଥା । ଆବୁ ପ୍ରଥମେ ମଲା ଏବଂ ତା' ପରେ ମୋର
ଅକୁଃପୁରର ସବୁଠୁଁ ଭଲ ଫୁଲଟି - ତା'ର ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ - ତା'ରି
ସାମା ପାଇଁ ଦୁଃଖରେ ମରିଗଲା ।
- ଖାଲିଫ୍ - ବାଜେ କଥା । ମେସୁର କ'ଣ ଦେଖୁ ଯାଇ ନ ଥିଲା ଆବୁ କିମିତି
ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ିଥିଲା ? ମୁଁ କହେ ଆଗ ମଲା ନାଉଜ ହଟୁଲ ।
- ସେହେରେନ୍ - ମେସୁର ମିଛ କହୁଥିଲା, ହଜୁର । ଏଇ ମାତ୍ର କେତେ ମିନିଟ୍,
ପୁର୍ବେ ନାଉଜ ହଟୁଲ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରାଯାଇଛି । ସେ
କିମିତି ମରିପାରେ ?
- ଜୋବେଇଦା - ହରୁନ୍, ଏଇଟା ଠିକ୍ ଯେ ଆବୁ ପ୍ରଥମେ ମଲା ।
- ଖାଲିଫ୍ - ଏଇଟା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ପ୍ରଥମେ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ମଲା ।
- ଜୋବେଇଦା - ମୁଁ କହୁଛି, ତା' ସାମା ।
- ମେସୁର - କଦାପି ତା'ର ସାମା ହୋଇପାରେନା, ହଜୁର ସେ ବଞ୍ଚିଥିଲା
ଯେତେବେଳେ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ମୁହଁର ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ ।
- ସେହେରେନ୍ - ସେ ମିଛ କହୁଛି, ବେଗମ୍ ସାହେବ ! ନାଉଜ ବଞ୍ଚିଥିଲା
ଯେତେବେଳେ ଆବୁ ମୁହଁର ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ ।
- ମେସୁର - ମୁଁ ମିଛ କହୁନି । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ପଡ଼ିଥାଏ ।
- ଜୋବେଇଦା - ମିଛ ଆଉ କହନା, ମେସୁର । ଆଗ, ଆବୁ ମଲା, ତା'ପରେ
ମଲା ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ।
- ଖାଲିଫ୍ - ତୁମେ ଏମିତି ଏକଜିଦିଆ ହେଉଛି କାହିଁକି, ଜୋବେଇଦା ?
ଆମର କ'ଣ ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀଟା ପ୍ରଥମେ ମଲା ?
- ଜୋବେଇଦା - ଆମର ପ୍ରମାଣ ରହିଛି ଯେ ପୁରୁଷଟା ପ୍ରଥମ ମୁହଁର ହେଲା ।

(ସମସ୍ତେ ଯୁକ୍ତ ଡର୍କରେ ଲାଗିଗଲେ, ସେହେରେନ୍, ମେସୁର, ଖାଲିଫ୍ ଓ ତାଙ୍କ ବେଗମ୍ । ହୁରି ପାଟିରେ କାନ ଅତଡ଼ା ପଡ଼ିଗଲା ।)

- ଖାଲିଫ୍ - ବନ୍ଦ କର ! ବନ୍ଦ କର ! ମୁଁ କହୁଛି ! (ହୁରିଗୋଳ କମିଗଲା) ଜମିତି ଅଭଦ୍ଧ ଆଚରଣ କାହିଁକି ? ଆଲ୍ଲା କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମା ପ୍ରତି ଜମିତି ହଟ ଗୋଳକରି ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ।
- ଜୋବେଇଦା - ଆମେ ଯେତେ ଗୋଳମାଳ କଲୁ ତୁମେ କ'ଣ ସେଥିରୁ କମ୍ କଲ କି ?
- ଖାଲିଫ୍ - ମୋ ପାପ ପାଇଁ କ୍ଷମା ରୁହୁଛି । ଏ ତୁଜା ଯୁକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି ଏଥର ଶେଷ ହେଉ । କେହି କ'ଣ ନାହାନ୍ତି ସେ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରିବ ଏ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ଆଗ ମଲା ?
- ମେସୁର - କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହି ସାରିଛି ଯେ ଆବୁ ବଞ୍ଚିଥିଲା -
- ସେହେରେନ୍ - ତୁ ମିଛ କହୁଛୁ ? ମୋ ପାଖରେ ପ୍ରମାଣ ଅଛି ଯେ ସେ ମରି ସାରିଥିଲା ।
- ଖାଲିଫ୍ - ବନ୍ଦ କର ! ଢେର ଢେର କୁହାଗଲାଣି । ଯଦି ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ ପ୍ରମାଣ ପାଇବାକୁ ହେବ । (ଦାସ କାସିମ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ) କିସିମ୍ ?
- କାସିମ୍ - ହଜୁର !
- ଖାଲିଫ୍ - ତୁରନ୍ତ ଯାଅ, ନଗର ଘୋଷଣା କାରାକୁ ହୁକୁମ ଦିଅ ସେ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଘୋଷଣା କରୁ, ଯେଉଁ ଲୋକ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରିବ କେଉଁ ବନ୍ଧୁଟି ଆଗ ମରିଛି ତାଙ୍କୁ ହଜାରେ ସର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଦିଆଯିବ ।
- ଜୋବେଇଦା - ହଜାରେ ସର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ! ତୁମର ବୁଦ୍ଧି ବୃଦ୍ଧି ଉଠେଇ ଗଲାନା କ'ଣ, ପ୍ରଭୁ !
- ଖାଲିଫ୍ - ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ ମଣି ମୋର, ତୁମ କଥା ଭୁଲ୍ - ଏହାର ପ୍ରମାଣ ପାଇଁ ମୁଁ ତା'ର ଶହେ ଗୁଣ ମୁଦ୍ରା ଦେଇପାରେ । ଯାଅ କାସିମ୍ ।

- କାସିମ୍ - ମହାମାନ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ! ହଜୁର ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ତାହା ହେବ ।
(କାସିମ୍ ଦରଜା ଭିତର ଦେଇ ଯାଇଛି କି ନାହିଁ ଏତିକିବେଳେ
ଆବୁ ତେଜ୍ ପଡ଼ିଲା; ସମସ୍ତେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଗଲେ ।)
- ଆବୁ - ରୁହ କାସିମ୍ ! ମୁଁ ହଜୁରଙ୍କୁ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରେ । ଆପଣ
ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ତାହା ଠିକ୍ - ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଥମେ ମରିଗଲେ ।
(ଖାଲିଫ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦଳବଳ ଦରଜା ଆଡ଼କୁ ପଛକଲେ
ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ) ।
- ଖାଲିଫ୍ - କିଏ ପୁଣି କେଉଁ ପ୍ରକାର ଶବ ?
- ଜୋବେଇଦା - ଏଇଟା ତା'ର ଭୂତ ।
- ସେହେରେନ୍ - ଏ ଘରୁ ପଳାଇବା ଗୁଲୁ । ଏ ଘରେ ଭୂତ ଲାଗିଛି ।
- ଆବୁ - ମୁଁ ଭୂତ ନୁହେଁ, ହଜୁର ଆବୁ ହାସନ୍ ମରିନାହିଁ ।
- ନାତଜ - (ତେଜ୍ ଉଠି) ମୁଁ ବି କ'ଣ ମରିଛି, ହଜୁର ?
- ଖାଲିଫ୍ - ଆଲ୍ଲା ରକ୍ଷା କର !
- ଜୋବେଇଦା - ଏ ପୁଣି କେଉଁ ପ୍ରକାର ମୁର୍ଦ୍ଦାର ?
- ନାତଜ - (ଖାଲିଫ୍‌ଙ୍କ ପଦତଳେ ଲୋଟି) ହଜୁର ଆମ ବୋକାମିକୁ କ୍ଷମା
କରନ୍ତୁ ।
- ଆବୁ - ବକ୍ ବକ୍ ହୁଅନା । ହଜୁର ଏ ସବୁ ମୋର କାରସାଦି ।
- ଜୋବେଇଦା - ଯୋଡ଼ାଏ ମୁର୍ଦ୍ଦାର ଅଥଚ କେହି ମରି ନାହାନ୍ତି । କିଏ ଫେର୍
କ'ଣ କହିପାରିବ ?
- ନାତଜ - ଆମେ ସବୁ କଥା ବୁଝାଇ ଦେଇପାରିବା ହଜୁର !
- ଆବୁ - ଆମେ ବଡ଼ ଗରିବ । ଧାର ପରିଶୋଧ କରିବାପାଇଁ ଆମର
କିଛି ନ ଥିଲା ।
- ନାତଜ - ସେଥିରେ ପୁଣି ଆଲିଓଦି ଓ ରବ୍ ହଦାଜ୍ କହିଲେ ଆମକୁ
ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଦେଶା ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ -
- ଆବୁ - ନ ହେଲେ ସେମାନେ ହଜୁରଙ୍କୁ ଜଣାଇବେ ଏବଂ ଆମକୁ
ଜେଲ ଦିଆଇବେ ।
- ନାତଜ - ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ମରିବା ଛଳନା କଲୁ ।

- ଆରୁ - ମୋତେ କହିବାକୁ ଦବ ନା ନାହିଁ, ନାଉଜ ହଟୁଲ ?
- ନାଉଜ - ହଁ ପ୍ରଭୋ ! କୁହନ୍ତୁ !
- ଆରୁ - ଆମେ ପରିବାର ଛଳନା କଲୁଁ, ହଜୁର । ଆମେ ଠିକ୍ ଜାଣିଗଲୁ ଯେ ହଜୁର ଆମର ଶେଷ କୃତ୍ୟ ପାଇଁ ବଦାନ୍ୟ ହୋଇ କିଛି ଦେବେ ଯହିଁରେ ଆମେ କରଜ ପରିଶୋଧ କରି ଦେବୁ ।
- ଖାଲିଫ୍ - (ହସି) ଇଏ ତ ବେଶ୍ ଚତୁର ଉପାୟଟାଏ । ଜୋବେଇଦା, ଆଲ୍ଲାଙ୍କ ନା ଧରି କହୁଛି ଏ ଦଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ ଯାଉଁ ବଳି ଗୁଲାଇ କଥା ଶୁଣି ନ ଥିଲି । (ପଲଙ୍କ ପାଖକୁ ହସି ହସି ଗଲେ) ।
- ମେସୁରୁ - ଏଇଟା ଗୋଟିଏ କେଡ଼େ ବିରାଟ ଠକାମି !
- ଖାଲିଫ୍ - ସେମାନେ ମରିବାର ଛଳନ କରୁଥିଲେ । (ଆହୁରି ହସି)
- ସେହେରେଦ୍ - ସେ ଦୁଇଟାକୁ ଫାଣି ଦେବା ଉଚିତ୍ ।
- ମେସୁର - ନା, ସେ ଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ଗୁରୁକ ଦିଆଯାଉ । ତା'ପରେ ମରୁଛୁମିକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଉ ।
- ଆରୁ - ହଜୁର, ଆମେ କ୍ଷମା ଭିକ୍ଷା ଗୁହୁଁଛୁ ।
- ନାଉଜ - ହଁ ହଜୁର
- ଖାଲିଫ୍ - ସେହେରେଦ୍ ଗୁହୁଁଛି ତାକୁ ଫାଣି ଦେବାପାଇଁ, ଚତୁର ବନ୍ଧୁ ଆରୁ ତୁମର ସେଥିରେ ମତ କ'ଣ ?
- ଆରୁ - ଆମେ ଦି ଥର ମରି ସାରିଲୁଣି ହଜୁର । ତିନିଥର ମରିବାଟା ନିରର୍ଥକ ହେବ ।
- ଜୋବେଇଦା - ତୁମର ବୁଦ୍ଧି ତ ତଥାପି ପ୍ରଖର ଅଛି ଆରୁ... କ'ଣ କହୁଛ ଯଦି ମୁଁ ତୁମ ସୁନ୍ଦରୀକୁ ଜେଲ ଦିଏଁ ।
- ଆରୁ - ସେଇଟା ଆହୁରି ବେଶା ନିରର୍ଥକ । କାରଣ ମଣି ମୁକ୍ତା କ'ଣ କେହି ଲୁଗାଇ ରଖେ ?
- ଖାଲିଫ୍ - ବିବାହ ଫଳରେ ତା'ର ବୁଦ୍ଧିଟା ଆହୁରି ପ୍ରଖର ହୋଇଯାଇଛି । ଜୋବେଇଦା... ଏମିତି ପାଜିଟାକୁ ନେଇ କ'ଣ କରିବା ?
- ଜୋବେଇଦା - ଯଦି ମେସୁରର ଏଠି କାରଦାସି ଖଟନ୍ତା ତେବେ ସେ ଜରୁର

ଏ ଦୁଇଟାକୁ ଫାଟିକାଠରେ ଝୁଲାଇ ସାରନ୍ତାଣି ।

- ଖାଲିଫ୍ - ନା ସେହେରେନ୍... ଏ ଗୋଟାଏ ଅପରାଧ ଯେଉଁଥି ପାଇଁ ଆଜନରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ ।
- ଆରୁ - ଆଉ ଥରେ ଏକଥା କବିରୁ ନାହିଁ, ହଜୁର !
- ନାଉଜ - ଭୋଷ ମଣିଷକୁ ନାନା ପ୍ରକାରର ମୁଖ୍ୟମିରେ ପକାଏ, ହଜୁର ।
- ଖାଲିଫ୍ - ଏ କଥା ବି ଖୋଲି କହୁଛି ଯେଉଁ ମୋହର ମୋତେ ଠକା ନେଇଛୁ ତାଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଆଣିବା କଥା ଭାରୁ ନାହିଁ ।
- ଆରୁ - ହଜାର ହଜାର ସଲାମ, ହଜୁର !
- ନାଉଜ - ହଜୁର ଦୟାବତାର । (ଦୁଇଜଣ ଯାକ କୁର୍ସ୍ସ୍ କଲେ) ।
- ଖାଲିଫ୍ - ଆରୁ, ଏଥିରୁ ଶିଖ - ତୁମର ଟଙ୍କାଥଳି ଯଦି ଭରପୁର ଅଛି, ତେବେ ତୁମ ପେଟ କଦାପି ଖାଲି ରହିବ ନାହିଁ ।
- ଆରୁ - ବଢ଼ିଆ କଥାଟାଏ, ହଜୁର ।
- ଖାଲିଫ୍ - ଆସ ଜୋବେଇଦା, ଏଥର ଘରକାମ ବୁଝାସୁଝା କରିବା ବିନା କଳିତକରାଳରେ ।
- (ଖାଲିଫ୍ ଓ ଜୋବେଇଦା ବାହାରିଯିବା ବେଳେ ଆରୁ ଡାକିଲା) ।
- ଆରୁ - ହଜୁର !
- ଖାଲିଫ୍ - (ଦରଜାରେ) କ'ଣ ?
- ଆରୁ - ମୋର ହଜାରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା କେତେବେଳେ ମିଳିବ ହଜୁର ?
- ଖାଲିଫ୍ - କ-ଅ-ଣ
- ଆରୁ - ଯେଉଁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଯାହା ମୁଁ ପାଇବାକୁ ହଜଦାର, ହଜୁର ।
- ଖାଲିଫ୍ - ଆଲ୍ଲାଙ୍କ ଦ୍ୱାହାଇ କେବେ କେହି ଏମିତି ମଣିଷ କଥା ଶୁଣିଥିଲା ? ଆରୁ ହାସାନ୍, ତୁ ଯେ କେବଳ ପାଜି ଏବଂ ପ୍ରିୟଦାଦୀ ଭଣ୍ଡ ତା' ନୁହେଁ, ତୁ ଉଦ୍ଧତ, ବଦ୍ ଖର୍ଜୀ, ବେହିସାବି ପ୍ରଖର ବୁଦ୍ଧି ସମ୍ପନ୍ନ ନୀର ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ । ମୁଁ ତୋତେ ଭଲ ପାଏ ନ ହେଲେ ତୋ ମୁଣ୍ଡ...

ଜୋବେଇଦା - ଆସ, କାଲି ଦି ପହରରେ ଆମ ନଅରକୁ ଆସ । ଆଉ କାହିଁକି ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିଛ ହରୁନ୍, ସେ ତୁମଠୁଁ ବଳି ଚଳାକ ।

ଖାଲିଫ୍ - ପଦ୍ମିନୀ ମୋର, ମୁଁ କାହିଁକି ଏମିତି ଦାନୀ ହୋଇ ଜନ୍ମିଛି ?

ଜୋବେଇଦା - ମୁଁ ଭାବି ପାରୁନି ପ୍ରିୟ ? ହୁଏତ ଆରୁ କାରଣତା ତୁମକୁ କହି ଦେଇପାରେ ।

(ମୃଦ ହସି ଖାଲିଫ୍ ବାହାରି ଗଲେ, ପଛେ ପଛେ ଜୋବେଇଦା ଓ ଦାସ ଦାସୀ ଗଣ ଗଲେ, ଆରୁ ଓ ନାତଜ ପଛର କୁର୍ସିୟ ଜଣାଇଲେ ।)

- ପରଦା -

କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାନ୍ତି

W.W. Jacobs ଓ Horace Millsଙ୍କ *Admiral Peters*ର
ଅବଲମ୍ବନରେ ଲିଖିତ ।

ସମୟ ସମୟରେ ବୁଦ୍ଧି କଷାକଷି ମଧ୍ୟ ନାଟକରେ ସଂଘାତର ଉପଦାନ
ଯୋଗାଇଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ସଂଘର୍ଷରେ ଯାହାର ବୁଦ୍ଧି ବେଶୀ ସେ ଜିଣେ, ଅପର
ହରିଯାଏ । ମାତ୍ର ଚଳାକ ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଯେ ସବୁବେଳେ ଆମର ସହାନୁଭୂତି ପାଆନ୍ତି
ତାହା ନୁହେଁ । ଏହି ନାଟିକାର ଧୂର୍ତ୍ତ, ଶଠ, ବନମାଳୀ ନିଜର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସଙ୍ଗିନୀର
ସାହାଚର୍ଯ୍ୟରେ ସରଳପ୍ରାଣ ବନ୍ଧୁ ସୁରେଶକୁ ଯେଉଁ ଉପାୟରେ କ୍ଲେଶ ସଞ୍ଚିତ ଅର୍ଥରୁ
ବଞ୍ଚିତ କଲା ସେଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଁ । ବନମାଳୀର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତମ୍ଭମତିତ୍ବର ଶତ
ପ୍ରଟ୍ଟାସା କରୁ । ସୁରେଶ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ନେଇ ଅଭାବନୀୟ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ
ଦେଇ ଯାଇଛି ସେଥିରେ ଦାକ୍ଷେୟାଘାତ ହେଉ - କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ବନମାଳୀକୁ ଘୃଣା
କରୁ ଓ ସୁରେଶକୁ ଦୟା ଓ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଉଁ ।

ଚରିତ୍ର

- ବନମାଳୀ ଦାସ - ପେନସନପ୍ରାପ୍ତ ସୈନିକ
ସୁରେଶ ମହାପାତ୍ର - ବନମାଳୀର ସୈନିକ ବନ୍ଧୁ
ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ

କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାନ୍ତି

(ମଞ୍ଚଭିତରେ ମେଜନେ ପିନା ଶିଖ୍ ଲିୟା, ମେଜନେ ଜାନା ଶିଖ୍ ଲିୟା, ସଙ୍ଗୀତସ୍ବର ଶେଷ ହେବାପରେ ପରଦା ଉଠିଲା ।

ପୁରୀ ସମୁଦ୍ର କୂଳ । ସୁରେଶ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀ ବିଶିଷ୍ଟ ଘରର ବାରଣ୍ଡା । ବାଆଁ ପାଖକୁ ଘରର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ବାର । ମଞ୍ଚମଝିରୁ ଟିକିଏ ବାଆଁକୁ ପୁରୁଣା ଅବସ୍ଥା ବେୟାର ଟେବୁଲ କେତୋଟି । ମଝିମଞ୍ଚର ଡାହାଣକୁ ବଗିଚା ଆଡ଼କୁ ଯିବାର ଫାଟକ । ଘରର ପଛପଟେ ସମୁଦ୍ରର ମନୋହର ଦୃଶ୍ୟ ।

ପରଦା ଉଠିଲାବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା ସୁରେଶ ମହାପାତ୍ର ଓ ବନମାଳୀ ବେହେରା ବସିଛନ୍ତି । ସୁରେଶ ମନ ଫିକା ପଡ଼ିଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ବନମାଳୀର ମେଜାଜ୍ ବେଶ୍ ତାଜା ଓ ସରସିଆ ।)

ସୁରେଶ - (ଟେବୁଲର ଡାହାଣ ପାଖରେ ବସି) ଭଲ ହେଲାଣି, ବନମାଳୀ, ଆଦୌ ଭଲ କଥା ହେଲାଣି । ସିଏ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ମୋଟେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବନି । ତା'ର ଧାରଣା ଥିଲା, ମୁଁ ନିଶାପାଣି ପାଖ ପଶେନାହିଁ; କିନ୍ତୁ କାଲି ରାତିରେ ମୋତେ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଦେଖୁଛି ତା' ପରେ -

ବନମାଳୀ - (ଟେବୁଲ ବାଆଁ ପାଖରେ ବସି) ସେ ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ସୁରେଶ, ଭୀଷଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ! ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ମଣିଷର କ'ଣ ହାତ ଅଛି ?

ସୁରେଶ - ତୁ ପ୍ରଥମେ କହ କାହିଁକି ଏଠାକୁ ଆସିଲୁ । ମୋର ସୁଖର ସଂସାର ଏକାବେଳେ ଜାଳିପୋଡ଼ି ଦେଲୁ ଯେ -

ବନମାଳୀ - ଯାକୁଳ କହନ୍ତି କୃତଜ୍ଞତା ! କଲିକତାରୁ ଆସି ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ଭାବିଲି, “ସାତବର୍ଷ ହେଲା ସୁରେଶଟା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହୋଇନି, ତାକୁ ଥରେ ଦେଖିଯାଏଁ ।” ସହରର ଅଧିକନ୍ତୁ ଖୋଜି ବହୁ ଜଣ୍ଡରେ ତୋ ବସା ଖୋଜି ପାଇଛି । ତୁ ଏମିତି କ'ଣ କଥା କହୁଛୁ, ସୁରେଶ ? ତୋ ଭଳି ବନ୍ଧୁ ପାଇଁ ମୋର ଲଜା ହେଉଛି; ଘୋର ଲଜା !

ସୁରେଶ - (ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ଟେବୁଲ ବାଡ଼େଇ) ମୋତେ ଆଗ କହ, କାହିଁକି

ସେଠାକୁ ଗଲୁ । ଯଦି ଗଲୁ ମୋତେ କାହିଁକି ନେଲୁ । ଯଦି
ନେଲୁ ମୋତେ କାହିଁକି ପିଇବାକୁ ମତାଇଲୁ ।

ବନମାଳୀ - (ଦୁଃଖରେ) ମୁଁ ମତାଇଲି କେତେବେଳେ, ସୁରେଶ ? (ହୃତ
ଭାବରେ) ସତେ ଯିମିତି ତୋତେ ମତାଇବା ଦରକାର
ପଡୁଥିଲା !

ସୁରେଶ - ହଁ, ତୁ ତ ମତାଇଛୁ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଖାତିରି କରନ୍ତି ନି; କିନ୍ତୁ
ମୋର ଭାଗ୍ୟ ଖରାପ ଶ୍ରାମତୀ ଦାସ ଦେଖୁ ପକାଇଲେ ଠିକ୍,
ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଆଡ଼ୁରୁ ବାହାରି ଆସୁ ଥାଉଁ ।

ବନମାଳୀ - ବାହାରି ନ ଆସି ଆମର ବାବାର ଘରା ଥିଲା ! ଆମକୁ ବାହାର
କରିଦେଲେ ଯେ - । (ସୁରେଶ ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ପକାଇଲେ) ଟିକିଏ
ତେଜ ହଁ, ଭାଇ ! ଢଳି ପଡୁଛି ଯେ ।

ସୁରେଶ - ବନମାଳୀ ଶ୍ରାମତୀ ଦାସଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଯେଉଁ ଭାବ ଟିକକ
କଅଁଳି ଆସୁଥିଲା ତୁ ତାଙ୍କୁ ଚୁଙ୍କି ଦେଲୁ । କେଜଙ୍ଗା ଦିନରେ
ସମ୍ପର୍କଟା ବେଶ୍ ଜମିଥିଲା । ମୁଁ ବେଶ୍ ଜାଣୁଛି ଆଜିଠୁଁ ତା'ର
ମୋର ସମ୍ପର୍କ କିତି ।

ବନମାଳୀ - ଯାଃ ! ଯାଃ ! ବୋହେ ମଦବୋତଲ ବୋହିଥିଲୁ ଏଇ
ଅପରାଧରେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ସମ୍ପର୍କଟା ତୁଟି ଯିବ ! ତୁ କ'ଣ ଯେ
ଗୁଡ଼ାଏ ବାଜେ କଥା କହୁଛୁ ! ଦେଖୁରୁ, ମୁଁ କହୁଛି, ସେ ପୁଣି
ବୁଲି ଆସିବ ।

ସୁରେଶ - ନା, ନା, ମୋଟେ ବୁଲିବେ ନାହିଁ । ସେ ଭାରି ଧାର୍ମିକ । ନିତି
ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେ ମୋତେ କେତେଥର କହିଛନ୍ତି -
ପାବକ ପାଣିଠୁଁ ବଡ଼ ନିଶା ଯଦି ମୁଁ ଧରେ ତେବେ ସେ ମୋ
ମୁହଁ ଘୁର୍ତ୍ତାବେନି ।

ବନମାଳୀ - କଥା ପଡ଼ିଲେ କହିଦରୁ - ପୁରୁଣା ପାହାଡ଼ିଆ ରାଟାଗରେ
ଉପରେ ସମୁଦ୍ର ହାଓଥା ଲାଗିବାରୁ ତୁ କମିତି ମୁଣ୍ଡ ଗଡ଼ାଇ
ହେଉଥିଲୁ ।

ସୁରେଶ - ଯାଃ ! ତାକୁ କ'ଣ ବୋକା ପାଇଛି ?

ବନମାଳୀ - ଯା କହ ସୁରେଶ ! ତୁ କମିତି ଢଳି ପଡ଼ନା, (କାନ୍ଦରେ

ଆପୁତାଜ) ଦେ, ଏଥରୁ ଟୋପାଏ ପକାଇଦେ ।

ସୁରେଶ - ମହୁଲି ! ବାଃ ! ମୁଁ ଜମା ଆଖିରେ ଦେଖୁପାରିବିନି (ଉଠିଲେ) ।

ବନମାଳୀ - ହଉ ! ଆଖିଦିଟା ବନ୍ଦ କରି ପିଇଦେ । ମୁଁ ଯାଏ ଆଣେ (ବାମପାଖ ଦରଜା ଦେଇ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ଗଲେ) ।

ସୁରେଶ - (ବାମକୁ ଆସି, ଉଠି) ମଦ ଜିନିଷଟା ନ ଆଣିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ବନମାଳୀ ! କେମିତି ଥିଲାବେଳେ ତୁ ମୋତେ ବରାବର ଏମିତି ବିପଦରେ ପକାଉ ।

ବନମାଳୀ - (ଭିତରେ ଥାଇ) ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝୁଛି, ସୁରେଶ, ତୋର ଟିକିଏ ଟନିକ୍ ଲୋଡ଼ା ।

ସୁରେଶ - ଟନିକ୍ ! ବନମାଳୀ, ତୁ ଦୟାକରି ମୋତେ ଆଉ ମୋର ଏ ଡିହବାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଗୁଲିଯା ।

ବନମାଳୀ - (ଭିତରୁ ଥାଇ) ପୋତି ରଖୁବୁ କିରେ !
(ବନମାଳୀ ପୁନଃପ୍ରବେଶ କଲେ ବୋତଲ ଓ ଗ୍ଲାସ ଧରି । ସେଗୁଡ଼ିକ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇଲେ) ।

ବନମାଳୀ - ଏଇ ଯେ ଆସିଗଲା ! ଦେ, ଏଥର ଟୋପାଏ ଟୋପାଏ ପକାଇ ଦବା ।

ସୁରେଶ - ମୋର ମୋଟେ ଛୁଇଁବାକୁ ମନ ଯାଉନି । (ବାଆଁ ପାଖକୁ ଯାଇ ପୁଣି ଟେବୁଲ ପାଖକୁ) ।

ବନମାଳୀ - ବେଶ୍ ! ନ ଛୁଇଁବୁ ତ ନ ଛୁଁ । ମୁଁ ମୋ କଥା ଟିକିଏ ଭାବୁଥିଲି । (ଢଳିଲେ) ମୋ ଧାଅରେ ବି ମୋଟେ ଯାଉନି । ହେଲେ ଡାକ୍ତର କହୁଛି ଅଭ୍ୟାସଟା ରଖିବାକୁ । ଡାକ୍ତରଗୁଡ଼ା କିମିତି ତୁ ତ ଜାଣୁ ସୁରେଶ !

(ଯୋଡ଼ିଏ ଗ୍ଲାସରେ ଢଳିଲେ । ନିଜ ଗ୍ଲାସଟି ଅଧା ଏବଂ ସୁରେଶର ଗ୍ଲାସଟି ଦଶଭାଗରୁ ଆଠଭାଗ । ବନମାଳୀର ଅଗୋଚରରେ ସୁରେଶ ଗ୍ଲାସ ବଦଳାଇ ନେଲେ । ବନମାଳୀ ଜାଣିପାରି ବିରକ୍ତିଭାବ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।)

- ବନମାଳୀ - (ଗ୍ଲାସକୁ ଗ୍ଲାସ ଲଗାଇ) ଜୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ - ଜୟ ମାଣିକଯୋଡ଼ି ।
(ସୁରେଶ ଗ୍ଲାସ ମୁହଁ ପାଖକୁ ନେଇଛନ୍ତି ହଠାତ୍ ବମକି ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଗ୍ଲାସଟି ଥୋଇ ଦେଲେ ।) କଥା କ'ଣ ? କଥା କ'ଣ ?
- ସୁରେଶ - ହେଇ ଗୁହଁ । ବନମାଳୀ ! ଦେଖ, ଏଇ ଯେ କଥାଡ଼େ ଆସୁଛନ୍ତି । ବନମାଳୀ ! ମୋ ରାଣ ! ଏ ଗୁଡ଼ା ତୁ ନେଇଯା । ଭଗବାନ୍ ! କି ବିପଦ ! କ'ଣ କହିବି ତାକୁ ? କ'ଣ ବା କରବି ? ଭଗବାନ୍ ! (ମଝିକୁ ଯାଇ ଟେବୁଲ ପଛରେ) ।
- ବନମାଳୀ - (ସୁରେଶଠୁଁ ଠେଲା ପାଇ) ଏମିତି ତରିଯା ନା, ସାଙ୍ଗ ! ମୁଁ ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି । ତୁମ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଘେନାଘେନିରେ ମୁଁ ବାଧା ଦେବିନି । ଦି'ଜଣ ସିନା ସାଙ୍ଗ-ଜାଣିନୁ-ନୁହେଁ - ଏଃ ? ହାଃ ! ହାଃ ! ହାଃ !
(ବନମାଳୀ ବୋତଲ ଓ ଗ୍ଲାସ ନେଇ ହସିହସି ବାହାରି ଗଲେ । ସୁରେଶ କବାଟକୁ ଆଡ଼େଇ ଛିଡ଼ା ରହିଲେ ।)
(ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ପ୍ରବେଶ କଲେ - ଘୃଣାବକ୍ଷୁରେ ସୁରେଶକୁ ଚାହିଁଲେ ଏବଂ ଟିକିଏ ଥମି ଯାଇ ମଞ୍ଚ ମଝିକୁ ଆସିଲେ ।)
- ସୁରେଶ - ଏ-ଏ-ଏ-ନମ-ସ୍କାର ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ, ସୁପ୍ରଭାତ ଶ୍ରୀମତୀ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲି ।
- ସୁରେଶ - (ନରମ ଗଳାରେ) ଧନ୍ୟବାଦ, ଶ୍ରୀମତୀ । ବହିଗୁଡ଼ାକ ବେଶ୍ ଭଲ ଲାଗିଥିବ ନିଶ୍ଚୟ ।
- ଶ୍ରୀମତୀ - ଖୁବ୍ ଭଲ, ବମହାର । ବିଶେଷତଃ ଏଇ ଖଣ୍ଡିକ - 'ମଦ ଓ ଅପରାଧ' ।
- ସୁରେଶ - (ଖଣ୍ଡିକାଶମାରି ଟିକିଏ ରହି) ମୁଁ କାଲି ରାତି ତୁମକୁ ଦେଖୁଥିଲି -
- ଶ୍ରୀମତୀ - ମୁଁ ବି ତୁମକୁ ଦେଖୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଖିକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲିନି । ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା ତୁମେ ମଦନିଶା ପାଖ ପଶ ନାହିଁ ।

- ସୁରେଶ - ମୁଁ ମୋଟେ ପାଖକୁ ପଶୁନାହିଁ । (ଭିତରୁ କାତଗ୍ଲାସର ଖଟ୍‌ଖଟ୍ ଶବ୍ଦ) - ମାନେ - ପଶୁ ନ ଥିଲି ।
- ଶ୍ରୀମତୀ - କାଲି ରାତି ତ ସେ କଥା ମୋଟେ ଜଣାଗଲାଣି । ବିଚ୍ ବଜାରଟାରେ କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡି ହୋଇ ନାଉଥିଲ ଯେ ।
- ସୁରେଶ - (କ୍ଷୀଣଭାବରେ) ସତେ ? (ଟେବୁଲର ବାଆଁ ପାଖକୁ ଆସି)
- ଶ୍ରୀମତୀ - ତୁମର କ'ଣ ଆଉ ମନେ ଥାଆନ୍ତା କି ? ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ଯର କଦର୍ଯ୍ୟ ଲୋକଟା ଥିଲା ସେଇଟା କିଏ ?
- ସୁରେଶ - ଓଃ ସିଏ ! ସେ କାଶ୍ମୀର ରହଣି ବେଳର ପୁରୁଣା ସାଙ୍ଗ । ଦେଉ ଦିନ ହେଲା ସେ ମୋତେ ଦେଖୁ ନ ଥିଲା । ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ କୁଣ୍ଡାଇ ପକାଇ ବିହିଳ ହୋଇ ନାଚି ଉଠିଲା ।
- ଶ୍ରୀମତୀ - ମୋତେ ଠକାଇବା ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ସେଠାକାର ସବୁ କାନ୍ଥକାରଖାନା ମୋତେ ମାଲୁମ ଅଛି । ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି । (ବଜାର ଝୁଡ଼ିଟି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି)
- ସୁରେଶ - (ଦୁର୍ବଳ ଗଳାରେ) ସେ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁଲା । ନ ଯିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଯେତେ ବୁଝାଇଲି ସେ ମୋଟେ ମାନିଲାନି ।
- ଶ୍ରୀମତୀ - ତୁମର ଯିବା କ'ଣ ଦରକାର ?
- ସୁରେଶ - ମୁଁ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲି ।
- ଶ୍ରୀମତୀ - ବାଧ ହେଲ ! କାହିଁକି ଶୁଣେ ?
- ସୁରେଶ - ବାଧ ହେଲି । ସେ-ସେ-ଜଣେ ମୋର ପୁରୁଣା ଅଫିସର । ମନା କରିବା ଡିସିପ୍ଲିନ୍ ନୁହେଁ । ଆମ୍ଭରେ ଡିସିପ୍ଲିନ୍ କେଡ଼େ କଠୋର ତା ତ ତୁମେ ଜାଣ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ।
- ଶ୍ରୀମତୀ - ଅଫିସର !
- ସୁରେଶ - (ଆଗପଛ ନ ବିଚାରି) ହଁ । ମୋର ପୁରୁଣା କର୍ଷେଲ ମହାନ୍ତି । କର୍ଷେଲ ମହାନ୍ତିଙ୍କ କଥା ଆଗରୁ ତୁମକୁ କେତେ ଥର କହିଛି ମନେ ଥିବ ?
- ଶ୍ରୀମତୀ - କର୍ଷେଲ ? କର୍ଷେଲ ବି ତୁମର ଇମିତି ? ତୁମ ଗଳାରେ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି ଇମିତି ନାଚଗାତ ଚଳାନ୍ତି ?

- ସୁରେଶ - ସେ ଜଣେ ପକ୍କା ପୁରୁଣା ଅଫିସର କି ନା ! ଏଠି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ରହୁଛନ୍ତି । (ଗ୍ରାମତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ଅତି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭାବରେ) ସେ ଅବଶ୍ୟ ଗ୍ରହାନ୍ତି ନାହିଁ କେହି ଜାଣୁ ସେ କିଏ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବସି ଟୋପାଏ ପିଇବାକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ନା' ପରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଧରି ବସିଲେ ସେଇଟା ଡିସ୍‌ଓବିଡିଏନ୍‌ସ ହୁଅନ୍ତା ।
- ଗ୍ରାମତା - ହଁ, ହଁ, ଏଥର ବେଶ୍ ବୁଝିପାରିଲି । ସେ ଜଣେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ କର୍ଷେଲ, ପୁଣି ତୁମ ପାଖରେ ରହୁଛନ୍ତି !
- ସୁରେଶ - ମାତ୍ର ରାତିଟା ତାଙ୍କୁ ନିଶାଧରେ । ଏଇ ଘଣ୍ଟାଏ ଅଧେ ଭିତରେ ସେ କଲିକତା ଚାଲିଯିବେ ।
- ଗ୍ରାମତା - ଆହା ! ମୋର କେଡ଼େ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ! ତାଙ୍କୁ ମୋର ଦେଖିବାର କେଡ଼େ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ! ତୁମେ ଥରେ ମୋତେ କହିଥିଲ ନା ସେ ଆଇ.ଜି.ଙ୍କ କ'ଣ ସମ୍ପର୍କ ହୁଅନ୍ତି ବୋଲି ?
- ସୁରେଶ - ଆଇ.ଜି. ? ଓହୋ ! ହଁ ! ହଁ !
- ଗ୍ରାମତା - ଆଇ.ଜି. ?
- ସୁରେଶ - ଏ ହଁ - ଆଇ.ଜି. - ହଁ କହିଥିଲି । (ଜନାକ୍ତିକେ) ଭଗବାନ୍ ! (ବାଆଁ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିଗଲେ) ।
- ଗ୍ରାମତା - ଜଣେ କର୍ଷେଲ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ରହୁଛନ୍ତି । କେଡ଼େ ବଡ଼ କଥା !
- ସୁରେଶ - (ଗ୍ରାମତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି, ଦୁର୍ବଳ ସ୍ୱରରେ) ଅବଶ୍ୟ ! ଅବଶ୍ୟ ! ତେବେ ଏତିକି ମନେ ରଖିବ ଗ୍ରାମତା ଦାସ, କଥାଟା ଯେପରି ଆମ ଡିନିଜଣଙ୍କ ଭିତରେ ରହେ । ଚତୁର୍ଥ ଲୋକ ଯେପରି ଯାର ଟେର ନ ପାଏ ।
- ଗ୍ରାମତା - ନିଶ୍ଚୟ ! ନିଶ୍ଚୟ ! ତୁମ କର୍ଷେଲ ସାହେବଙ୍କୁ କହିଦବ ମୁଁ ଏ କଥା କାହାକୁ କହିବି ନାହିଁ । ସୁରେଶ ବାବୁ, ମୁଁ ଏବେ ବେଶ୍ ବୁଝିଲି । ତୁମେ ଜଣେ କର୍ଷେଲର ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା ନ କରନ୍ତ କିପରି ? ମୁଁ କ'ଣ ଇମିତି ଅବୁଝା ହୋଇଛି ? ହଉ (ପରସ୍ପରକୁ ନମସ୍କାର କଲେ) ଆଜି ସଞ୍ଜରେ ଆମ ବସାକୁ ଆସନ୍ତ । ଯଦି ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ତେବେ -

- ସୁରେଶ - କ'ଣ ?
- ଶ୍ରୀମତୀ - ପ୍ରିୟ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଆଣନ୍ତୁ ।
(ଛଟକ ଦେଖାଇ ଡାହାଣବାଟଦେଇ ଘୁଲିଗଲେ)
- ସୁରେଶ - ପ୍ରିୟ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ !
(‘ମେଜନେ ପିନା ଶିଖିଲିୟା’ - ଗାଇ ନାଚି ନାଚି ମଝି ମଞ୍ଜୁ ଆସିଲେ) ।
(ବନମାଳି ଘର ଭିତରୁ ବାହାରିଲେ)
- ବନମାଳୀ - ବାଃ ବାଃରେ ସାଙ୍ଗ ! କିମିତି ଜମିଲା ? ତମୁତୋଫାନ ନା ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ?
- ସୁରେଶ - (ହସି ହସି) ଆଃ ! ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛି । ସବୁ ଠିକ୍ ! ହଠାତ୍ ମନକୁ ଉପାୟଟାଏ ଆସିଗଲା । ମୁଁ ତାକୁ କହିଦେଲି ତୁ ଗୋଟାଏ କର୍ଣ୍ଣେଲ ବୋଲି ।
- ବନମାଳୀ - କର୍ଣ୍ଣେଲ ?
- ସୁରେଶ - ହଁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାନ୍ତି । ଡକ୍ଟରା ପାଇଁ ମୋର ଏଇ ବୁଦ୍ଧିଟାର ତାରିଫ୍ କରୁଛୁ ନା ନାହିଁ ? ଏଃ - କିମିତି ?
- ବନମାଳୀ - କ’ଣ କହିଲୁ - ମୁଁ - ମୁଁ - କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାନ୍ତି ? ବାଃ ବଢ଼ିଆ । ତେବେ ଲାଭ କ’ଣ ପାଇଲୁ ?
- ସୁରେଶ - ମୁଁ ତାକୁ କହି ଦେଲି, ମୋତେ ପିଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା କାରଣ ସେଇଟା ତୋର କମାଣ୍ଡ - କର୍ଣ୍ଣେଲର କମାଣ୍ଡ - ବୁଝିଲୁନା ?
- ବନମାଳୀ - ମୁଁ କର୍ଣ୍ଣେଲ । ବଢ଼ିଆ । ଭାଗ୍ୟଟା ତୋ’ର ବଡ଼ ଟାଣୁଆରେ ସୁରେଶ । କାରଣ ମୁଁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ପରି ତ ହେଲେ ଦିଶି ପାରିଲି । ସତରେ କହିଲେ ସୁରେଶ ମୋର ସବୁଦିନ ଗୋଟାଏ ଧାରଣା ରହିଛି ଯେ ମୁଁ ଜଣେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ହେବା ଲୋକ ; କିନ୍ତୁ ଜନ୍ମରୁ ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ବଦଳି ହୋଇଯାଇଛି । ସୁରେଶ ମୁଁ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ହସ୍ତାଏ ଦି ହସ୍ତାଏ ରହିଯିବି ବୋଲି ଭାବୁଛି । ତୁ ଜଣେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାଙ୍ଗରେ ରହୁଛୁ ଏ କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ତୋର ବହୁତ ଉପକାର ହେବ ।

- ସୁରେଶ - ନା, ନା, ବନମାଳୀ, ତୁ ଭାତ ଖାଇସାରି ବାହାରି ଯା ।
- ବନମାଳୀ - ନା, ନା, ସୁରେଶ ତୋତେ ଛାଡ଼ି ଏତେ ସହଜରେ ମୁଁ ଯାଉଛି କିମିତି ?
- ସୁରେଶ - କିନ୍ତୁ ତୋତେ କେହି ଦେଖିଲେ ମୋତେ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ତୁ ଜଣେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ବୋଲି ।
- ବନମାଳୀ - ସେ ତ ଆହୁରି ଭଲ କଥା; ମୁଁ ଦେଖୁଛି ତୁ ଗୋଟାଏ ବୋକା । ମୁଁ କ'ଣ ଲୋକଙ୍କୁ କହିପାରିବିନି କିମିତି ଆମେ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ିଥିଲୁଁ ଏବଂ ଦେଶ ପାଇଁ ରକ୍ତ ଦେଇଥିଲୁ ।
- ସୁରେଶ - ହଁ !
- ବନମାଳୀ - କିମିତି ଲୋକଙ୍କୁ ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲୁଁ - କିମିତି ବୀରବଳ୍ଲ ପାଇଥିଲୁଁ -
- ସୁରେଶ - କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯେ କିଛି ପାଇ ନାହିଁ ।
- ବନମାଳୀ - ଓହୋ ! ଦେଖୁଛି ସୁରେଶ, ତୋର କଷ୍ଟନାଶକ୍ତି ବି ଲୋପ ପାଇଲାଣି । ମୁଁ ଯେ ତୋର କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାନ୍ତି - ଏଃ ! ତାଙ୍କୁ କ'ଣ ତୁ କାମ୍ ବୀର ବୋଲି ଭାବୁଛୁ ? ମୁଁ ମିଲିଟାରୀ ଭାଷା ବି ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବି, ଜାଣୁ ।
- ସୁରେଶ - (ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ) ନା ନା ବନମାଳୀ ! ତୋର ମୋଟେ ଧାରଣା ନାହିଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ କଡ଼େ ତନ୍ତ୍ରତନ୍ତ୍ର କରି ଦେଖେ ଓ ବୁଝେ ।
- (ଶ୍ରୀମତୀ ଡାହାଣପଟୁ ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ କଲେ)
- ବନମାଳୀ - ତେବେ ତ ବଡ଼ ବିପଦ ହେଲା, ତଥାପି -
- (ସୁରେଶ ଶ୍ରୀମତୀକୁ ଦେଖି ଖଣ୍ଡିକାଶ କାଶିଲେ ଓ ବନମାଳୀକୁ ଧୀରେ ପେଲି ଦେଲେ) ।
- ଶ୍ରୀମତୀ - (ଭଦ୍ରୋଚିତ ଭାବେ) ସୁରେଶ ବାବୁ ! ବଜାର ଝୁଡ଼ିଟା ଭୁଲି ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିଲି । (ବନମାଳୀକୁ ଦେଖିକେ ବନମାଳୀ ଚେହେରାଟାକୁ ବାଗେଇ କର୍ଣ୍ଣେଲର ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇଲେ) (ଜନାକ୍ତିକେ) କର୍ଣ୍ଣେଲ !

- ବନମାଳୀ - (ସୁରେଶକୁ ଧୀରେ ପେଲି) ସୁରେଶ, ଚିହ୍ନାପରିଚୟ କରାଇଦେ ।
- ସୁରେଶ - (ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ) ଏ-ଏ- ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ - (ବନମାଳୀ ପ୍ରତି ଜନାକ୍ତିକେ) ଯା, ଯା, ପଳା ଯା-ଏ-ଏ ଇଏ ମୋର ପୁରୁଣା ଅର୍ପିସର କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାନ୍ତି ।
- ବନମାଳୀ - (ଉଚ୍ଛ୍ୱସରେ) ସୁଖୀ ହେଲି ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖି, ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ସୁଖୀ ହେଲି । (ତାଙ୍କ ବାମ ଦେଇ ମଞ୍ଚମଝିକୁ ଗଲେ)
- ଶ୍ରୀମତୀ - (ମିଛ ହସି ହସି) ମୋର ଅନୁମାନ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କ ଦରର ଲୋକଙ୍କୁ ଋହଁ ଏ ଗୋଟାଏ ଅତି ଛୋଟ ଘର ।
- ବନମାଳୀ - ନା, ନା, ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ବେଶ୍ ଭଲ ସ୍ଥାନଟି । ହାୟ ହାୟ ! ଆପଣ ଧାରଣା କରିପାରିବେନି ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ କାଶୀର ବା ବ୍ରହ୍ମଦେଶ କଥା । ସେଠାରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ରହିଛି ସେ ସବୁ ଖାଲି ଉପରଦିକ୍ଷ ବାହାର ଫମ୍ପା । କାହିଁ ଖଣ୍ଡିଏ ବି ଭଲ ଚେୟାର ନାହିଁ । ଗଦି ବା ଋଦର କଥା ତ ଛାଡ଼ - !
- ଶ୍ରୀମତୀ - ଆପଣ କ'ଣ ଏଠାରେ କିଛିଦିନ ରହିବେ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାନ୍ତି ?
- ବନମାଳୀ - ଦେଖାଯାଉ । ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ପୁରୁଣା ସାଙ୍ଗ ସୁରେଶକୁ ଦେଖାକରି ଫେରିଯିବି । ସୁରେଶ ମୋର ବଡ଼ ବନ୍ଧୁ, ଫେର ମୋ ଫୌଜର ସବୁଠୁ ଭଲ ସୈନିକ । ତା' ଛଡ଼ା ତା'ର ଆତିଥ୍ୟ ମୋତେ ମୁଗ୍ଧ କରିଛି । ସେ ଜିଦ୍ଧରି ବସିଛି ମୋତେ ହସ୍ତାଏ ଦୁଇହସ୍ତା ପୂର୍ବରୁ ଛାଡ଼ି ଦେବ ନାହିଁ ।
- ସୁରେଶ - (ତରବର ହୋଇ) କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଜିଦ୍ଧ ଧରିଛନ୍ତି ଆଜି ଭାତ ଖାଇସାରି ଚାଲିଯିବେ ।
- ବନମାଳୀ - (ମନେ ପକାଇଦେବା ଭଙ୍ଗୀରେ) ଅବଶ୍ୟ ଯଦି ଲାଞ୍ଚ ସମୟ ଭିତରେ ଟେଲିଗ୍ରାଫଟା ପାଏ ।
- ସୁରେଶ - (ବିରକ୍ତି ଭଙ୍ଗୀରେ) ବାଃ !
- ଶ୍ରୀମତୀ - ହୁଏତ ପାଇପାରନ୍ତି ।
- ବନମାଳୀ - ମୁଁ ବି ତ ସେଇୟା ଭାବୁଛି । କଥା ହେଉଛି - ଆମ ଘରଲୋକ ଆମ ଘରଲୋକଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଗର୍ଭସ୍ତମେଷୁ

ହାତସରେ ଯୋଗ ଦିଏ ।

ସୁରେଶ - (ଜନାକ୍ରିକେ) ଘରଲୋକ ! ଯାର ଫେର ଘରଲୋକ ।
(ଶ୍ରୀମତୀ ଏକଥା ତାରିଫ୍ କରିବାର ସୂଚନା ଦେଲେ) ।

ଶ୍ରୀମତୀ - (ଜନାକ୍ରିକେ) ଗର୍ଭର୍ଷ୍ମେଷୁ ହାତସ୍ ! (ଟିକିଏ ବଡ଼ ପାଟିରେ)
ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ ଜାଗାରେ ନାନା ବିପଦ ସହିବା ପରେ
ସମୁଦ୍ରକୂଳର ଏହି ଶାନ୍ତ ଜୀବନ ବଡ଼ ସୁଖ ଲାଗୁଥିବ - ନୁହେଁ
କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ?

ବନମାଳୀ - ଆଉ କହିବାକୁ ଅଛି ।

ଶ୍ରୀମତୀ - ଯେଉଁ ଭୀଷଣ ଯୁଦ୍ଧ ! (ମଝିମଝର ଡାହାଣ ପାଖ ବେଞ୍ଚରେ
ବସି)

ବନମାଳୀ - ସବୁ ଦିହସୁହା ହୋଇଯାଏ, ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ! ତେବେ ସବୁଠୁ
ଭୀଷଣ ଥିଲା ସେଇ ଜାମୁ ସହରର ଯୁଦ୍ଧଟା । ବମ୍ ତପରେ
ବମ୍ ପଡୁଥାଏ । ମୁଁ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାଏ ଏକା (ସୁରେଶ
ବନମାଳୀକୁ ବାରମ୍ବାର ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲେ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ିବା
ପାଇଁ) । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଗୁଳିଗୋଳା ବାଜି ନ ଥାଏ ସେମାନେ
ସମସ୍ତେ ପଳାଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ମୋ ଗୁରିପଟେ ବୋମାଗୁଡ଼ାକ
ବାହାଘର ବାଣ ଫୁଟିଲା ପରି ଠୋ-ଠୋ ହେଉଥାଏ ।

ଶ୍ରୀମତୀ - (ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ) ଭଗବାନ !

ସୁରେଶ - (ହସି ଏବଂ ହାତ ଦେଖାଇ) ମୁଁ ଠିକ୍ ତାଙ୍କ ପଛେ ସେତିକି
ଦୂରରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାଏ - କାଲେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ମୋତେ କିଛି
ଆଦେଶ ଦେବେ ବୋଲି -

ବନମାଳୀ - (ଚିତ୍ତ କରି) ତୁ ଥିଲୁ ? ତୁ ଥିଲୁ ? କାହିଁ ମୋର ତ ମନେପଡୁ
ନାହିଁ, ସୁରେଶ ?

(ସୁରେଶ ବହୁମୁଣ୍ଡିଟାଏ ବନମାଳୀ ଆଡ଼କୁ ଦେଖାଇଲେ ମାତ୍ର
ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ଦେଖୁଦିଅନ୍ତେ ହଠାତ୍ ମୁଠା ଖୋଲି ସେଲୁଫ୍ଟ
କଲେ) ।

ସୁରେଶ - (କ୍ରୋଧରେ) ଠିକ୍ ଆପଣଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଥିଲି ସାର୍ ମନେ

ପକାନ୍ତୁ, ସାର ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପରା କହିଲି, ବଡ଼ ବିପଦ ସମୟ
ଆସିଥିଲା ସାର - ମୁଁ କହିଲି - ସାର -

ବନମାଳୀ - (ଆହୁରି ଭାବି) ନା, ସୁରେଶ, ନା । ମୋତେ ଯେତେ ଦୂର
ମନେପଡୁଛି ମୁଁ ଏକା ଥିଲି ।

ସୁରେଶ - (ଆଗ ପଛ ନ ଭାବି) ଗୁଳି ଛିଟିକାଟାଏ ମୋର ଟୋପିଟା ପରା
ଉଡ଼ାଇ ନେଇଗଲା, ସାର ।

ବନମାଳୀ - (କଠୋର ଭାବରେ) ଥାଉ, ଥାଉ, ଦେଉ ହେଲା - ଥାଉ
ପଦଟିଏ ବି କହନା । ତୁ ତୋ ସ୍ଥାନ ଭୁଲି ଯାଉଛୁ ।

ସୁରେଶ - (ସେଲୁଏଟ କରି) ହଁ, ହଁ ସାର କିନ୍ତୁ -

ବନମାଳୀ - **Shut up !**

(ବନମାଳୀ ସୁରେଶକୁ ହାତାଠାରି ଘୁଞ୍ଚିଯିବାକୁ କହିଲେ;
ସୁରେଶ କ୍ରମେ ମେଜାଜ ହରାଇ ବସିଲେ; ବନମାଳୀ
ଟେବୁଲର ଡାହାଣ ପାଖରୁ ଦେୟାର ନେଇ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ
ପାଖରେ ବସିଲେ) ।

ବନମାଳୀ - (ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରତି) ଆମ ଘରଲୋକ - ହଁ - ଆମ ଘର ଲୋକ
ସୁରେଶ କଥା ଜାଣନ୍ତି, ଶୁଣିଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସୁରେଶ ବିପଦରେ
ଅନେକ ଭାଗ ନେଇଛି । ଆମେ ଦୁହେଁ ଏକତ୍ର ବଡ଼ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଯାଇଛୁ । (ସୁରେଶ ପ୍ରତି) ତୋର କ'ଣ ମନେପଡୁ
ନାହିଁ । ସୁରେଶ, ସେଇ ଦୁଇଟା ରାତିର କଥା, ଯେତେବେଳେ
ବାହାଝାଲପୁର ସୁଲତାନଙ୍କ ରେଷେଇଘର ପାଖ ନିର୍ଦ୍ଦମାରେ
ଥିଲୁ ?

ସୁରେଶ - (ଉସାହିତ ହୋଇ) ହଁ ସାର, ସ୍ପଷ୍ଟ ମନେପଡୁଛି ।

ବନମାଳୀ - ଦୁହେଁ ଇମିତି ଜାଜିଜୁକି ହୋଇ ଥାଉ ସେ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବା
ମଧ୍ୟ -

ସୁରେଶ - ବଞ୍ଚିଥିଲା ଯାଏ ସେ କଥା ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀମତୀ - କହନ୍ତୁ କର୍ଷେଲ ମହାନ୍ତି ! କହନ୍ତୁ ଦୟାକରି ଘଟଣାଟି ।
(ଦୁଇଜଣକ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ) ।

- ବନମାଳୀ - ସୁରେଶ କ'ଣ ଆପଣଙ୍କୁ ସେ କଥା କହିନି ?
- ଶ୍ରୀମତୀ - (ଗାଳିଦେବା ସ୍ଵରରେ) କେବେ ହେଲେ ପଦଟିଏ ବି କହି ନାହାନ୍ତି ।
- ବନମାଳୀ - ତୁ ମଣିଷ ନା ଭୂତ, ସୁରେଶ ? ଦେ କହିଦେ । (ସୁରେଶକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ବାଆଁ ପାଖକୁ ଯାଇ - ସୁରେଶ 'ନାହିଁ ନାହିଁ' ଭାବ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି) ଯା କହି ଯା ।
- (ସୁରେଶ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଇତସ୍ତତଃ ହେଲେ - ଗନ୍ତ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ଚେୟାର ପାଖକୁ ଗଲେ । ବସିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବନମାଳୀ ଖଣ୍ଡିକାଶ ଶୁଣି ଉଠି ଠିଆହେଲେ ।)
- ସୁରେଶ - (ଚମକି ଉଠି) ନା, ନା ସାର୍ - ଆପଣ ମୋଠୁଁ ଭଲ କହିପାରିବେ ସାର୍ । (ଜନାନ୍ତିକେ) ତୁ କୁଆଡ଼କୁ କଥା ନେଉଛୁ ବନମାଳୀ ?
- ବନମାଳୀ - ନା, ନା, ସେ କଥା ହବନି; ତୋ କଥା ତୁ କହ ।
- ସୁରେଶ - ଇଏ ତ ଆପଣଙ୍କ କଥା ।
- ବନମାଳୀ - (ନିଷ୍ଠୁରି ମୂଳକ ସ୍ଵରରେ) ନା ! (ବାଆଁପଟ ଦେଇ ବୁଲି ସୁରେଶର ଆଗଦେଇ ଗଲେ ବାଆଁକୁ) ମୁଁ ମୋଟେ କହିବି ନାହିଁ । ବିଗ୍ଘରା ସୁରେଶ ପ୍ରତି ଅବିଗ୍ଘର ହେବ । କହିଲା ବେଳେ ମୁଁ ସେ କଥାଟା ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ସୁରେଶର ସେତେବେଳେ ବୟସ କମ୍ ତଥାପି -
- ସୁରେଶ - (କ୍ରୋଧରେ ଥରି ଥରି) କମିତି କିଛି କରିନି ଯାହା ପାଇଁ ମୁଁ ଲଢ଼ିତ ହେବି, (ବନମାଳୀ ଘୃହାଣିଟାଏ ଦେଇ ସୁରେଶକୁ ପୋଡ଼ିଦେଲା) ସାର୍ !
- ଶ୍ରୀମତୀ - (ମିଠା ଗଳାରେ) ନ ଶୁଣି ପାରିଲେ ମୋର ଦୁଃଖ ହେବ । (ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବନମାଳୀ ଘୃହ ମୁଣ୍ଡ ହଳାଇଲେ ଏବଂ ମୁଣ୍ଡ ହଳାଇ ସୁରେଶକୁ ଠାରିଦେଲେ) ।
- ସୁରେଶ - ସମ୍ପାରେ ଓ ସଜୋରେ) ଏ କଥା ସତ ଯେ ଆପଣ ବି ମୋ ସହିତ ନର୍ଦ୍ଦମାରେ ଥିଲେ ।
- ବନମାଳୀ - (କଠୋର ଭାବରେ) ବେଶ୍ ! ତେବେ ମୋତେ କହ କାହିଁକି

ମୁଁ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲି ।

(ସୁରେଶ ବନମାଳୀ ଆଡ଼କୁ ବିସ୍ମୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚକ୍ଷୁରେ ଘୁର୍ଲିଲେ) ।

ଶ୍ରୀମତୀ - (ସାଗ୍ରହେ) ଆପଣ କାହିଁକି ଥିଲେ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହାନ୍ତି ?

ବନମାଳୀ - (ରୋକଠୋକ୍ ଭାବେ) ସୁରେଶର ପ୍ରାଣରକ୍ଷା ପାଇଁ ମୁଁ ସେଠାରେ ଥିଲି, ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ । (ସୁରେଶ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ପ୍ରାୟ ଢଳି ପଡ଼ିଲେ) ମୁଁ କେବେ ମୋ ତଳ ଲୋକଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଏନି । ଯେତେ କଦର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ସେମାନେ ଆଆନ୍ତୁନା କାହିଁକି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାରେ କେବେ ତ୍ରୁଟିକରେନା ! ସମ୍ଭାବ ପାଇଲି ସୁରେଶ ସୁଲତାନାଙ୍କ ରୋଷେଇଘର ପାଖ ନିର୍ଦ୍ଦମାରେ ଲଟକି ଯାଇଛି ଏବଂ ତା'ର ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରାୟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସୁଛି - (ସୁରେଶ ଡେଇଁପଡ଼ି ଛିଡ଼ା ହେଲେ) ।

ଶ୍ରୀମତୀ - (ଭାବପ୍ରବଣତାରେ ଉଠିପଡ଼ି) ସୁଲତାନା ! ସୁଲତାନାଙ୍କ ପ୍ରେୟସୀ ! (ଟେବୁଲ୍ ପାଖକୁ ଗଲେ) ମୁଁ କେବେ ଏମିତି କଥା ଶୁଣି ନ ଥିଲି । ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହଉଛି !

ସୁରେଶ - (କ୍ରୋଧରେ ବାସ୍ତବରୂପକଣ୍ଠ) ମୁଁ-ମୁଁ-ମଧ୍ୟ-ସିମିତି ଆ -
(ବନମାଳୀ କଟାକ୍ଷପାତ କଲେ, ସୁରେଶ ସେଲ୍ୟୁଟ୍ କଲେ)

ଶ୍ରୀମତୀ - (ରୋଷକ୍ଷୟାୟିତ ଚକ୍ଷୁରେ ସୁରେଶକୁ ଘୁର୍ଲିଦେଇ) ଆପଣ ନିଜେ ସେଠାରୁ କିମିତି ରକ୍ଷା ପାଇଲେ; କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ?

ବନମାଳୀ - ସେ କଥା କହି ବସିଲେ ମୋତେ ପାକିସ୍ଥାନରେ ଜେନେରାଲଙ୍କୁ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ କଥା ଉଠାଇବା ମୋର ଆଦୌ କଳ୍ପ ନ ଥିଲା । (ଦଣ୍ଡେ ରହି) ସୁରେଶ ସେ କଥା ନ ଉଠାଇ ବୁଦ୍ଧିମାନର ପରିଚୟ -

ସୁରେଶ - କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହୁଛି - ଆପଣଙ୍କ

ବନମାଳୀ - ବୁଝ ! ଏଥର ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ପଢୁ । (ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ତାଙ୍କ ବାହୁକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧକ୍କାଲେ) ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ସୁରେଶ ଆଡ଼କୁ ବିଜୟନୀ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଘୁର୍ଲିଲେ) ଆପଣ ଏତିକି ଜାଣିରଖନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ମୋର

ମନେପଡ଼ିଯାଏ -

- ସୁରେଶ - ଏଇ ସେ ସୁଲତାନା -
- ବନମାଳୀ - ବାସ୍ ବାସ୍ ସେତିକି ।
- ସୁରେଶ - ହଁ କିନ୍ତୁ -
- ବନମାଳୀ - ଏଟେନସନ୍ ! ରାଇଟ୍ ଟାର୍ଣ୍ଣ ! କୁଇକ୍ ମାର୍ଚ୍ଚ ! ହଲ୍ଟ !
ପ୍ରଷ୍ଟ ! ରାଇଟ୍-ଏବାଉଟ୍ ଟାର୍ଣ୍ଣ ! କୁଇକ୍ ମାର୍ଚ୍ଚ ହଲ୍ଟ !
ପ୍ରଷ୍ଟ !
- ଶ୍ରୀମତୀ - ବାଃ ବାଃ ! ବେଶ୍ ତ ! ସୁନ୍ଦର ! ଚମତ୍କାର !
- ବନମାଳୀ - ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁଛି ନିଶ୍ଚୟ ? ଆଉ କେତୋଟା
ଏକ୍ସପେରସାଇଜ୍ ଦେଖନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ । ଫାଷ୍ଟ
ଏକ୍ସପେରସାଇଜ୍ ଆରମ୍ଭ କର ! ଷ୍ଟେଡି ! ଉଆନ୍ ! (ସୁରେଶ
ଗୋଡ଼ର ବୁଡ଼ାଅଙ୍କୁଳି ଛୁଇଁ ନଇଁ ରହିଲେ) ।
- ବନମାଳୀ - ସତ କହିଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ଆପଣ ପାଠିଆଲା ରାଣୀ ପରି
ଦିଶୁଛନ୍ତି ।
- ଶ୍ରୀମତୀ - ଥାଉ ଥାଉ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ।
(ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ଦାନ୍ତ ନିକୁଟିଲେ; ସୁରେଶ ଖଣ୍ଡିକାଶ
କାଶିଲେ) ।
- ବନମାଳୀ - ସେ ଭାରୀ ସୁନ୍ଦରୀ ଆଉ ଗୋରା (ଶ୍ରୀମତୀକୁ ଚାହିଁ) କିନ୍ତୁ ତୁମର
ଏ ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ଚିକ୍‌କଣ୍ଡା - (ସୁରେଶ ପୁଣି କାଶିଲେ)
- ବନମାଳୀ - ଆରେ ! ଭୁଲିଯାଇଛି ! ଏଟେନସନ୍ ! ଷ୍ଟେଣ୍ଡ ଏଟ୍ ଇଜ୍ !
ଷ୍ଟେଣ୍ଡ ଇଜ୍ ! ଡିସମିସ୍ !
(ବନମାଳୀ କଠୋର ଭାବରେ ସୁରେଶକୁ ଚାହିଁଲେ, ସୁରେଶ
ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି ଲୁଗାପଟା ଭାଙ୍ଗି ସଜାଡ଼ିଲେ; ବନମାଳୀ
ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ହାତକୁ ନିଜ ହାତ ପାପୁଲିରେ ରଖିଲେ ।)
- ବନମାଳୀ - (ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ପାଖରେ ବସି) କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦରୀଆ କଅଁଳିଆ ଟିକି
ହାତଟି !!
(ସୁରେଶ ଭାଷଣ କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ - ବନମାଳୀ ହାତ ଭଲ କରି
ଦେଖି) ବାଃ କେଡ଼େ ବିଚିତ୍ର ହାତ ! ଏଇ ରେଖାଟି ଦେଖ ।

ଏଥିରୁ ବେଶ୍ ଜଣାଯାଉଛି ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ତୁମେ ନିକଟରେ
ବିଭା କେବେ ।

- ଶ୍ରୀମତୀ - ଭଗବାନ୍ ! ସତେ କ'ଣ ?
- ସୁରେଶ - (ହାତ ବଢ଼ାଇ) କାହିଁକି ମୋର ବି ସିମିତି ରେଖାଟାଏ ରହିଛି ।
- ବନମାଳୀ - (ହାତ ପାପୁଲି ବନ୍ଦ କରି ମୁଠା କରିଦେଇ) ନା, ନା, ସୁରେଶ !
(ମୁଣ୍ଡହଲାଇ ନା, ନା, ତୋର ସେ ରେଖାର ଅର୍ଥ ତା' ନୁହେଁ) ।
- ସୁରେଶ - (ରୋକଠୋକ୍) ଆଜ୍ଞା ତେବେ ଏହାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?
(ବନମାଳୀ କଡ଼ା ଗୁହାଣାଟାଏ ଦେଲେ) ସାର୍ ?
- ବନମାଳୀ - (ଗମ୍ଭୀରଭାବରେ) ସୁରେଶ୍ ! ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଁ ସେ
କଥା କହିବି ନାହିଁ !
(ସୁରେଶ ପ୍ରମୋଦିତ - ବନମାଳୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସଙ୍କ ଆଡ଼କୁ
ବୁଲିଲେ) ।
- ବନମାଳୀ - ପୁଣି ହାତ ପରୀକ୍ଷା କରି ଏଇ ରେଖାଟା ଦେଖନ୍ତୁ । ଆପଣ
ଜଣେ ସୈନ୍ୟବିଭାଗ ଲୋକକୁ ବିଭା ହେବେ । (ସୁରେଶ
ସବୁକ୍ଷ୍ମ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ କଲେ) ।
- ସୁରେଶ - ସତେ ?
- ଶ୍ରୀମତୀ - ସୈନ୍ୟବିଭାଗର ଲୋକ ! ଭଗବାନ୍ !
- ବନମାଳୀ - ହଁ, ସୈନ୍ୟବିଭାଗର ଜଣେ ବଡ଼ ଅଫିସରକୁ ।
- ସୁରେଶ - ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଏଃ ! (ମଝିକୁ ଆସିଲେ, ବନମାଳୀ ତାକୁ
ଖାତିର କଲେ ନାହିଁ) ।
- ବନମାଳୀ - (ହାତ ଦେଖା କାମ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କରି) ଆହା ! ଏଇଟା ଫେର
କ'ଣ ? ବାସ୍ ବାସ୍ ! ମୁଁ ତ ସେଥିପାଇଁ କହୁଛି -
- ଶ୍ରୀମତୀ - କର୍ଣ୍ଣେଇ ସାହେବ ! ସେଥିରୁ କ'ଣ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ?
- ବନମାଳୀ - ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ, ଆପଣ ବଡ଼ ଭଏ - (ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ, କିରିକିରି
ହସିଲେ, ବନମାଳୀ ଆହୁରି ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ; ସୁରେଶ
କ୍ରୋଧରେ କାଶିଲେ) ।
- ବନମାଳୀ - (ବିରକ୍ତ ହୋଇ) ସୁରେଶ !

- ସୁରେଶ - (ଚଟାପଟ) ସାର !
- ବନମାଳୀ - ଭିତରକୁ ଯାଆ । ମୋ ପାଇପଟା ନେଇଆ । କଉଁଠି ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି । ଯଦି ଘର ଭିତରେ ନ ପାଉ ତେବେ ବଗିଚାର ଆରମୁଣ୍ଡରେ ଦେଖୁ ।
- (ସୁରେଶ ଦିଧାଭାବ ଦେଖାଇଲେ ଓ ବନମାଳୀ ପ୍ରତି ବକ୍ତ ମୁଣ୍ଡି ଦେଖାଇଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସଙ୍କ ଅଗୋଚରରେ) ।
- ବନମାଳୀ - ଯା' ଶାନ୍ତ ଖୋଜି ଆଣେ ।
- ସୁରେଶ - କ୍ଷମା କରିବେ, ସାର, ମୁଁ ସେଇଟା ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଛି ।
- ବନମାଳୀ - ଭାଙ୍ଗି ଦେଲୁ ?
- ସୁରେଶ - (ଆନନ୍ଦରେ) ହଁ ସାର, ତଳେ ଖସି ପଡ଼ିଲା; ମୁଁ ତା' ଉପରେ ମାଡ଼ିଦେଲି, ଭାଙ୍ଗି ରୁରମାର ହୋଇଗଲା ସାର ।
- ବନମାଳୀ - କ'ଣ କଲୁ ତୁ ଗୋବରମୁଣ୍ଡିଆ ବଣଭାଲୁ । ସେ ପାଇପଟା ମୋତେ କାଶ୍ମୀର ମହାରାଜ ଦେଇଥିଲେ । (ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ପ୍ରତି) ସୁରେଶଟା ସବୁଦିନ ଜମିତି ଗଣ୍ଡଗୋଳ କରେ । ମୋ ଫୌଜର ଲୋକ ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ଗଣ୍ଡଗୋଳିଆ ସୁରେଶ ନାମ ଦେଇଥିଲେ । (ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ଘୃଣାତକ୍ଷୁରେ ସୁରେଶକୁ ଚାହିଁଲେ, ସୁରେଶ କ୍ରୋଧରେ ଜଳିପୋଡ଼ି ଯାଉଥାଏ) । ସୁରେଶ, ତୋର କ'ଣ ମନେ ପଡୁନାହିଁ ସେ ଦିନର କଥା ଯେଉଁ ଦିନ ତୁ ଏତେ ପିଇଥିଲୁ ଯେ କନ୍ୟାନ୍ତ ମୁଣ୍ଡ ଫଟାଇବାକୁ ଦୌଡୁଥିଲୁ ? (ସୁରେଶ ଟେବୁଲ ଉପରେ ମୁହଁଗଲେ) ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ, ସେଦିନ ମୁଁ ନ ଥିଲେ ସୁରେଶ ମିଳିଟାରୀ ମାଡ଼ର କରାମତି ବୁଝିଥାନ୍ତା । ମନେ ପଡୁଛି ସୁରେଶ ?
- ସୁରେଶ - ନା-ମୁଁ - ସାର-ନା - ମ-ନେ ନାହିଁ ।
- ବନମାଳୀ - (ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ପ୍ରତି) ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ସ୍ମରଣଶକ୍ତି ଆମ ଏଇ ସୁରେଶଟାର । (ଶ୍ରୀମତୀ ଉପରେ ଦଳିପଡ଼ି ସୁରେଶ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ) ସୁରେଶ ଯା'ତ ଦେଖୁ ଆ କେତେଟା ବାଜିଲାଣି ?
- ସୁରେଶ - ଏଗାରଟା ବାଜିଗଲାଣି, ସାର

- ଶ୍ରୀମତୀ - (ଉଠି) ଏଗାର ?
- ବନମାଳୀ - କ'ଣ ଗୁଲିଯାଉ ନାହାନ୍ତି ତ ?
- ଶ୍ରୀମତୀ - (ଅନିଚ୍ଛାରେ) ମୋତେ ଯିବାକୁ ହେବ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ । ସାଙ୍ଗେ ଏଗାରଟାରେ ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଦେଖା ହେବାର ଅଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ-ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ଆପଣଙ୍କୁ ଆଉଥରେ ଭେଟିବି ; କାରଣ ଆହୁରି ଅନେକ ଦିନ ତ ଏଠାରେ ରହୁଛନ୍ତି ।
- ବନମାଳୀ - (ଥିଏଟର କାଜଦାରେ ଲେଫଟ୍ ଟାର୍ଣ୍ଟ-ଆଇଜ୍-ଫ୍ରାଣ୍ଟ) ବିଦାୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ । (ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି) ପ୍ରେମାନ୍ବିତ ଋହାଣି ଟାଏ ଦେଇ ସୁରେଶ ଆଡ଼କୁ ପଛ କଲେ) ଆଉ ଥରେ ଦେଖା ହବ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣଙ୍କ ଏହି ମୁହଁ ଖଣ୍ଡି ଶୟନ ସ୍ବପ୍ନ ଓ ଜାଗରଣରେ ମୋର ମନେ ପଡୁଥିବ । ନମସ୍ତେ, ପ୍ରେୟସୀ, ନମସ୍ତେ ।
- (ବାହାରିଗଲାବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ଛଟକପୂର୍ଣ୍ଣ ଋହାଣିଟିଏ ଦେଇ ଡାହାଣପଟରେ ବାହାରିଗଲେ ; ବନମାଳୀ ନିଜ ହାତରେ ରୁମଟିଏ ଦେଇ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ତାକୁ ପବନରେ ଉଡାଇଦେଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।
- (ସୁରେଶ ଘୁର୍ଣ୍ଣିବାୟୁ ପରି ବନମାଳୀ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଆସିଲେ । କ୍ରୋଧରେ ମୁହଁରୁ ଭାଷା ଫୁଟୁ ନ ଥାଏ । ବନମାଳୀ ଦାକ୍ଷ ନିକୁଟି ରହିଥାଏ ।)
- ସୁରେଶ - ତୁ-ତୁ-କାହିଁକି - ତୁ-ତୁ-କାହିଁକି -
- ବନମାଳୀ - ଚେୟାରଟାଏ ଉଠାଇ ନିଜକୁ ରକ୍ଷାକରି ଥଣ୍ଡା ହ, ସୁରେଶ ଥଣ୍ଡା ହ ।
- ସୁରେଶ - ତୋର ମତଲବ୍ କ'ଣ ଶୁଣେ ? ମୋ ନାଁରେ ଗୁଡ଼ାଏ କଥା ମିଛ କହିବାକୁ ତୋର ସାହାସ ହେଲା କିପରି ?
- ବନମାଳୀ - (ଛଳନାପୂର୍ଣ୍ଣ ହସ ହସି) ମୋ ଚେହେରାଟା ଭଲ, ସେଇଟା କ'ଣ ମୋର ଅପରାଧ ?

- ସୁରେଶ - (ତେୟାରଟାକୁ ଧରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ) ତୋର ଏ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରାଟା କାହାରି କିଛି କ୍ଷତି କରନ୍ତା ନାହିଁ । ମୋ ପ୍ରଦତ୍ତ ତୋର ଏ କର୍ଣ୍ଣେଇ ପଦବାଟା ତାକୁ ଟାଣି ଆଣିଲା ଓ ତା' ମୁଣ୍ଡ ବିଗିତାଇ ଦେଲା ।
- ବନମାଳୀ - ଏବେ ବୁଝିଲୁ ତ ସୁରେଶ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ 'ସା' କହିବି ସେ 'ରି' କହିବ । ତେବେ ଏତିକି ମନେ ରଖୁଥା ତୁ ଯେବେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିବୁ ତୋ ପାଇଁ ଭାତମାଂସ ଥୁଆ ହୋଇଥିବ ।
- ସୁରେଶ - (ପାଖକୁ ଆସି) ରଖ ତୋର ଭାତ ମାଂସ । ତୋର ଅସଲ ରୂପଟା ତା' ଆଗରେ ଦେଖାଇ ନ ଦେଇ ତୋତେ ଛାଡ଼ୁଛି ? ମୋଟ କଥା, ମୁଁ ଯଦି ତାକୁ ନ ପାଏ ତୁ ବି ପାଇବୁ ନାହିଁ ।
- ବନମାଳୀ - (ମଝିରେ ଥାଇ) ତେବେ ତୁ ବି ଭରସା ସବୁ ହରାଇ ବସିବୁ ତାକୁ ତୁ ଡ଼େଇଥିଲୁ ଏକଥା ସେ କେବେ କ୍ଷମା ଦେବ ? ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା, ସୁରେଶ ଆମେ ଦି ଜଣ ଯାକ ତାକୁ ହରାଇବାକୁ ବସିଲୁଣି ।
- ସୁରେଶ - (ରାଗିଯାଇ) ତୁ ଟା ସାପଟାଏ - ଖୁଆଇ ପିଆଇ ବୁକୁରେ ଉଷୁମ କଲାବେଳକୁ ମୋତେ ଫାଟିବାକୁ ବସିଛୁ ?
- ବନମାଳୀ - ଥାଉ, ଥାଉ ଥାଉ କାହିଁକି ? ଏମିତି ଅଭଦ୍ର ହେବାର କ'ଣ କାରଣ ଦେଖିଲୁ ?
- ସୁରେଶ - ଅଭଦ୍ର ! ମୁଁ-ମୁଁ
- ବନମାଳୀ - ଦେଖ ସୁରେଶ, ମୁଁ ବାରଟା ପନ୍ଦର ଗାଡ଼ିରେ କଲିକତା ଫେରିଯିବାକୁ ରାଜି ଅଛି ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ନ କରି ଯଦି ତୁ ମୋର କ୍ଷତି ପୂରଣ ବାବଦ -
- ସୁରେଶ - କ୍ଷତି ପୂରଣ ?
- ବନମାଳୀ - ଅବଶ୍ୟ ! ସିଏ କ'ଣ ଅସୁନ୍ଦରିଆଟା - ତା' ବୟସକୁ ଚାହିଁ ଅବଶ୍ୟ - ହୋଇଛି ଯେ ବିନା କ୍ଷତି ପୂରଣରେ ଛାଡ଼ି ଦେବି । ତୁ କ'ଣ ଏ ଯାକେ ବୁଝିଲୁ ନାହିଁ ଯେ ଏଇଟା ଏକ ସୁନ୍ଦରିଆ ଛୋଟ ବେପାରଟିଏ ।

- ସୁରେଶ - ବେଶ୍ ! ତେବେ ଟଙ୍କା ପାହୁଟା -
- ବନମାଳା - ପାହୁଟା - ଯାଃ - ଯାଃ - ପତିଶରୁ ଏକ ନୂଆ ପଇସା କମ୍ ନୁହେଁ ।
- ସୁରେଶ - ପତିଶ ଟଙ୍କା !!
- ବନମାଳା - କାଲି ପେନ୍ସନ୍ ଟଙ୍କା ଆଣିଛୁ । ସାରା ଜୀବନଟା ଟଙ୍କା ଜମା କରିଛୁ ।
- ସୁରେଶ - ପତିଶ ଟଙ୍କା ! ବନମାଳା, ତୋର ଦୟାମାୟ ବି ନାହିଁ । ତୁ କ'ଣ ଭାବୁଛୁ ବଗିଚାରେ ମୋର ପୋତାମାଲ ଅଛି ? ତୁ କ'ଣ ଭାବିଛୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଯଶ ? ବନମାଳା, ତୁ ଜୋକ, ବଦମାସ ଗଣ୍ଡିକଟା ଭେର !
- ବନମାଳା - (ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ) ନୂଆ ପଇସାଟିଏ ବି କମ୍ ନୁହେଁ । ରଖ ପତିଶ ଟଙ୍କା, ମୁଁ ଟିକଟ ଫେରାଇ ଦେବି - ଏମିତି ଗାଲିଗୁଲ ଜଳେ ପରାଶ -
- ସୁରେଶ - ହଁ ତା' ତୁ କରିବୁ - ସଜତାନର କୁ...ତା !
- ବନମାଳା - ସାବଧାନ ! ମୁହଁ ସମ୍ଭାଳି କଥା କହ ।
- ସୁରେଶ - (ବସି ପଡ଼ି) ପତିଶ ଟଙ୍କା କୁଆଡୁ ପାଇବି ? (କାନ୍ଦିଲା ପରି ହେଲେ) ।
- ବନମାଳା - (ସଜୋରେ) ତେବେ ମୋର ଖସିଯିବା ନୋହିଲା ।
- ସୁରେଶ - (ଧୀରେ ଧୀରେ) ଆଜ୍ଞା - ବେଶ୍, ଯଦି ମୁଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେଇଦିଏଁ, ତେବେ ଶ୍ରାମତୀ ଦାସଙ୍କୁ କ'ଣ ବୋଲି ସଫେଇ ଦେବି ?
- ବନମାଳା - ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତୋର । କହିଦେବୁ, ମୋର ଆଉ କଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବିବାହ ସ୍ଥିର ହୋଇଛି ଏବଂ ମୋର ଆଡବାୟା ପ୍ରକୃତି ପାଇଁ ବିବାହ ଦିନ ଗଢ଼ି ଯାଉଛି । ଏ କଥା ନିଶ୍ଚୟ ସେ ବିଶ୍ବାସ କରିବ । ତୁ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ମିଛ ମୋ ନାଁରେ କହି ଯା । ସେ ଗୁଡାକର ବିରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଫେରିଆସିବି ନା କ'ଣ ?

- ସୁରେଶ - ବେଶ୍ ବେଶ୍ ବୁଝିଲି । ନ ଦେଇ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଦୁଃଖ କରି ଏଇ କେତୋଟି ଏଇଲାଗେ ବେଙ୍ଗକୁ ନେଇଯିବି ବୋଲି ବାହାରିଥିଲି (ବେଙ୍ଗ ପାସ୍ ବହି ବାହାର କରି ଦେଖାଇ; ମନିବେଗ୍ରେ ନୋଟ ବାହାର କରି) ନେ-ହେଇ ନେ (ନୋଟ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ) ତୋର ଭତା, ଦଲାଲି, କମିସନି, କ୍ଷତି ପୁରଣ ସବୁ -
- ବନମାଳୀ - (ଯାଇ, ଠିଆହୋଇ, ଫେରି) ବାଃ ! କ'ଣ ? ଆର୍ଡ଼କ୍ଲାସ ଭତା ଦେଇଛୁ ?
- ସୁରେଶ - ହଁ କ'ଣ ଦିଅନ୍ତି ?
- ବନମାଳୀ - ଆର୍ଡ଼କ୍ଲାସ ! କେବେ କେଉଁଠି କର୍ଷେଲ ଆର୍ଡ଼କ୍ଲାସରେ ଯିବାର ଦେଖୁଛୁ ?
- ସୁରେଶ - (କ୍ରୋଧ ଗୁପ୍ତରସ୍ତାବାର ଚେଷ୍ଟାକରି) କିଏ ଜାଣିବ ବେ ତୁ ଜଣେ କର୍ଷେଲ ବୋଲି ?
- ବନମାଳୀ - ତା' ସତ ! କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜେ ଜାଣିପାରୁଛି ଯେ ମୁଁ ଜଣେ କର୍ଷେଲ ବୋଲି । ଦେ, ଦେ, ବଢ଼ାଇ ଦେ ।
(ପୃଷ୍ଠପଟରେ ପରଦାପଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ “ମେଇନେ ପିନା ଶିଖ୍ ଲିୟା” ସଙ୍ଗୀତସ୍ବର) ।
- ସୁରେଶ - (ଟଙ୍କା ଦେଇ) ତିନୋଟି ମାସ ମୋତେ ଉପାସରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏତିକି ପୁରଣ କରିବା ପାଇଁ ।
- ବନମାଳୀ - ଧନ୍ୟବାଦ ସୁରେଶ ! ବିଦାୟ ! ନମସ୍କାର ! ଏଠାକୁ ଆସିବା ମୋର ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି । ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ପାଇଲି ।
- ସୁରେଶ - (ବାଘ ଗର୍ଜନରେ) ତୋ ବେକଟା କେହି କାଟି ଦିଅନ୍ତା କି !
- ବନମାଳୀ - (ମଞ୍ଚମଝିଲୁ ଯାଇ) ମୁଁ ତୋତେ ଅଳ୍ପରେ ଛାଡ଼ିଦେଲି । ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ଜିନିଷ ନ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ନିଜ ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସକୁ ନେଇଥାନ୍ତି ।
- ସୁରେଶ - (ଗର୍ଜନ କରି) କ'ଣ ସେ ଜିନିଷ ?
- ବନମାଳୀ - (ବାହାରିଯିବା ରାସ୍ତାରେ) କିଛି ନା ସୁରେଶ କିଛି ନା । ସେଇ ଛୋଟ ଛୋଟ ଜିନିଷରୁ ଗୋଟାଏ ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଆମେ

ଏତେ ଭାବୁଁ ପାଇଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

- ସୁରେଶ - କ'ଣ ସେ ଜିନିଷ ?
- ବନମାଳୀ - ଜିନିଷ ନୁହେଁ ମଣିଷ ।
- ସୁରେଶ - ମଣିଷ ?
- ବନମାଳୀ - ମଣିଷ ନୁହେଁ ସ୍ତ୍ରୀ ?
- ସୁରେଶ - କାହା ସ୍ତ୍ରୀ ?
- ବନମାଳୀ - ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ?
- ସୁରେଶ - ତୋର କ'ଣ ? କିଏ ?
- ବନମାଳୀ - ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ - ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ମୋର ଅର୍ଥାତ୍ ବନମାଳୀ ଦାସର ସ୍ତ୍ରୀ ।
- ସୁରେଶ - ପାଗଳ !
- ବନମାଳୀ - ମୁଁ ନା ତୁ ? ଗଲା ଗୁରୁବାର ଶ୍ରୀମତୀ ଦାସ ସହିତ ତୋର ପ୍ରଥମ ଦେଖା ନୁହେଁ ?
- ସୁରେଶ - ହଁ ।
- ବନମାଳୀ - ସେଇଦିନ ମୁଁ ଆଉ ମୋ ପାର୍ଟନାର ପୁରୀ ଏକ୍ସପ୍ରେସରେ ଆସିଲୁ । ଆଜି ଚାଲିଯାଉଛି ।
- (ସୁରେଶ ଚେୟାରଟାରେ ବସି ପଡ଼ିଲା, ନିଃଶ୍ଵାସ ମଧ୍ୟ ମାରିପାରିଲାନ୍ତି; ସଙ୍ଗୀତସ୍ଵର ଫୁଲି ଉଠିଲା) ।
- ପରଦା -

କୋଇଲାର ଦାମ୍

ଶ୍ରମିକ ଜୀବନର ଦୈନନ୍ଦିନ ଗନ୍ତାମୟ ଜୀବନର କଠୋର ପ୍ରାଣବଳି ପ୍ରେମ ଓ ରୋମାନ୍ସର ସ୍ପର୍ଶରେ କବିତାମୟ ହୁଏ । କୋଇଲାର ଦାମ, ଶ୍ରମିକ ଜୀବନର ଏକ ଅପରୂପ ଘଟଣାର ଚୟନ । ଶ୍ରମିକ, ତା'ର ଜୀବନ ସଙ୍ଗିନୀ ଓ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ବଜନର ଶୁଣ ଓ ନିପୁଣ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣରେ, ଉପଯୁକ୍ତ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟିରେ, ଆବେଗ ଓ ଉତ୍ତୁକ୍ତାସାହାରୀ ଗୁଣରେ ଏବଂ ବିଶ୍ବାସୀ ବାସ୍ତବତାରେ କେତୋଟି ଶିଳ୍ପଯୁଗର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ନାଟିକା ହୋଇଛି । ରୂପର ବଡ଼ କଥା - ଯାହା ରେଙ୍ଗଟା ଜାଣେ, ଆମେ ବି ଜାଣୁ - ସେତିକି କରିବା ପାଇଁ କେତେ ଉତ୍ତୁକ୍ତ କେତେ ଉତ୍ତେଜନା ଦେଇ ସେ ଓ ଆମେ ନ ଯାଇଛୁ ଏଇ ନାଟିକାଟିରେ !

Harold Brighouseଙ୍କ *The Price of Coal* ଅନୁସରଣରେ ନାଟିକାଟି ଲିଖିତ ।

ଚରିତ୍ର ଗଣ

ରେଙ୍ଗଟା	- ଶ୍ରମିକ
ରୂପି	- ରେଙ୍ଗଟାର ଆତ୍ମୀୟା
ଗୁରୁବାରୀ	- ରେଙ୍ଗଟାର ମା'
ସୋମବାରୀ	- ପଡ଼ୋଶୀ ବୃଦ୍ଧା

କୋଇଲା ଡାମ୍

(ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ-ଜଗତ ନୂଆନୂଆ ମଣିଷ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ତାଳବେର କୋଇଲା ଖଣିର ଶ୍ରମିକ ଅସ୍ଥାକୃତି କିନ୍ତୁ ଟାଣୁଆ । ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ଭୂଇଁତଳେ ଗରମ ଖଣି ଭିତରେ ଅସ୍ଥଚିକିଏ ଜାଗାରେ ନଇଁପଡ଼ି କୋଡ଼ି କାଙ୍କ ଲଗାଇ ସେ କୋଇଲା ତାଡ଼େ । ଏମିତି ସ୍ଥାନ ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ସୁଖପ୍ରଦ ନୁହେଁ; ତା' ଦିହ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକର ନୁହେଁ । ପୁଣି ବଡ଼ ବଡ଼ ବାଧାବିପଦ ତା'ର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟର ଅଙ୍ଗଭୂତ । ତା'ର ଖେଳ କୌତୁକ ମଉଜମଜଲିସ ମଧ୍ୟ ରୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ଲୋକ ଚକ୍ଷୁରେ ରହିତ । ଖଣି ଭିତରେ ସେ ଯେତିକି ହାତଭଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମ କରେ ଖଣିଉପରେ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଜୋର ଖେଳେ । ଜୀବନଟାକୁ ଅତୁଆ ଅସୁବିଧା ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ନେବା ଯିମିତି ତା'ର ପ୍ରକୃତିଗତ ହୋଇଯାଇଛି । ତେଣୁ ସେ ଯେ କୌଣସି ଭଙ୍ଗାରେ କାନୁକୁ ଆଉଜି ବା ବସି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପରି ନାନା ଆସନରେ ନିର୍ବିକଳ୍ପ ରହି ଆଗାମୀ ଦିନର ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ କଥା ଆଲୋଚନା କରେ - ଖେଳ, ଶାକାର, ସିନେମା, ସରକ୍ସ, ହାଣ୍ଡିଆମଦ, ମାଲିମୋକଦ୍ଦମା ଏବଂ ଡିରିଲା - ଗୁଡ଼ାଏ କଥା ।

ମୋଟ ଉପରେ ଆଦୌ ସମ୍ପ୍ରତୀତାତ୍ମକ ନୁହେଁ - ଏଇ ଗୋଡ଼ା, କଳା, ଗଣିଆ କୋଇଲାଖଣି ଶ୍ରମିକଟି । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଭଲ କରି ଦେଖିଲେ ଜାଣି ହେବ ତା'ର ମନ କେଡ଼େ ସରଳ, ତା'ର କଥାକାମ କେତେ ସିଧାସଳଖ, ତାର ସ୍ଵାର୍ଥତ୍ୟାଗ କେତେ ନିତିଦିନିଆ ଏବଂ ତା'ର ବୀର ପଣିଆ କେଡ଼େ ସ୍ଵଭାବଜ । ମଣିଷ ଭୁଲିଯାଏ ତାର ବାହାରିଆ ଦୁର୍ଗୁଣ ଗୁଡ଼ାକ ତାର ଏଇ ଭଲ ଗୁଣ ପ୍ରଶଂସା କରୁ କରୁ ।

ଇଲାକାର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଠାରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରମକ ଜୀବନର ଅବିକଳ ପ୍ରତିଛବି ଫୁଟି ଦିଶେ । ମୋଟାରୋଟା ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନ ଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀ, ଘର କାମରେ ସେମାନେ ନୁପୁଣା; ଦିନିକିଆ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ନିତିଦିନିଆ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଜୋର ଦେଇ ସେମାନେ ସାଜିସଜି ହୁଅନ୍ତି; ପୁରୁଷଙ୍କ ଦୋଷଦୁର୍ବଳତା ଗୁଡ଼ିକ ଉଦାର ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖନ୍ତି; ସର୍ବୋପରି ତାଙ୍କଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ସହନଶୀଳତା ଯାହା ଥରେ ସୁଖଦୁଃଖ ବିମୁଖତାପରି ଜଣାଯାଏ । ତାକୁ ଯିଏ ଅନ୍ନ ଯୋଗାଉଛି ତା'ର ମୃତ୍ୟୁ ଗୋଟିଏ ଦୈନନ୍ଦିନ ସଙ୍କଟ ଯାହା ସେମାନେ ବିନା ଓ ଚରିଆପତ୍ତିରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ଶ୍ରମିକ ଜୀବନର ତାହା ଯେ ଏକ ଅଙ୍ଗ ସେ କଥା ଲୁଚାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନନ୍ତ କାଳ ସମୁଦ୍ର ତୀରରେ ଦୈନନ୍ଦିନ ରୋଜଗାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ମୁଣ୍ଡଟାଳ ଦୁଃଖରେ ମାରି ଜୀବନ

କଟାକ୍ତି । ଯେ କୌଣସି ଦିନ ଜୀବନର ଶେଷ ଦିନ । ତେଣୁ ମିତବ୍ୟୟତା ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣ - ଏ କଥା ସେମାନେ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ଦରମା ଦିନଟି ଯେତେ ପଛେଇ ଯାଉଥାଏ ତାଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ସେତିକି କମି କମି ଯାଉଥାଏ । ଦିହପା ଖରାପ ହେଲେ ଚିକିତ୍ସା ପାଣ୍ଠିରୁ ଯେଉଁ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳେ ତାହା ଅତି କମ୍ । ତେଣୁ ସାଇ ପଡ଼ିଶାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼େ; ସାଇ ପଡ଼ିଶାଏଁ ମଧ୍ୟ ଏକ ବଦାନ୍ୟତାଯୋଗୁଁ ଭୋଖଉପାସ ବରଣ କରନ୍ତି ।

ଦୃଶ୍ୟଟି ତାଳଚେର କେଜଲାଖଣିର ଜନୈକ ଶ୍ରମିକର ରହିବା ଘର । କୋଠରୀଟିର ତିନୋଟି ଦ୍ଵାର - ବାଆଁ ତାହାଣ ମଝି - ମଝି ଦରଜା ଦେଇ ବାହାରକୁ ରାସ୍ତା, ତାହାଣ ଦରଜା ଆଗଣା ଆଡ଼କୁ ଓ ବାଆଁ ଦରଜାଟି ଶୋଇବା ଘରକୁ । ଝରକାଟିରେ ଛିଣ୍ଡା ପରଦାଟିଏ । ଆସବାବ ପତ୍ର ହେଲା ଟେବୁଲଟିଏ, ଖଣ୍ଡିଏ ଭଙ୍ଗା ତେୟାର ଏବଂ ଖଣ୍ଡିଏ ଛିଣ୍ଡା ଦଉଡ଼ିର ଖଟ । ଝରକାରେ ବଢ଼େଇ ପିଞ୍ଜରାଟିଏ ଝୁଲୁଛି । କୋଠରୀର ଗୋଟାଏ କୋଣକୁ ବୁଲି, ଷ୍ଟୋଭ, ଗ୍ଲ ଜଳଖିଆ ସରଞ୍ଜାମ । ଛାତରୁ ଶିକାଟାଏ ମଧ୍ୟ ଝୁଲୁଛି ଯହିଁରେ ଜଳଖିଆପାତି ରଖାଯାଇଛି । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଟାଇମପିସ୍ ଘଡ଼ି ।

ପରଦା ଉଠିଲା ବେଳକୁ କୋଠରୀଟା ପ୍ରାୟ ଅନ୍ଧାର । କାରଣ ସମୟ ଭୋର ଟଟା । ସତର ଅଠର ବର୍ଷର ଝିଅ ତାହାଣ ଦରିଜା ଦେଇ ପଶିଲା ଏବଂ କାନୁରେ ଟଙ୍ଗା ଛୋଟ କିରାସିନି ବତୀଟି ତେଜାଇ ଦେଲା । ଝିଅଟି ଏକମାତ୍ର ନିଦରୁ ଉଠିଛି; ତେଣୁ ଟିକିଏ ଅଲରା ତା'ର ତୁଳ । ଗାଡ଼କଳା ଲମ୍ବା କେଶ ଗୁଡ଼ାକୁ ସେ ମୋଡ଼ି ମାଡ଼ି ଦେଇ ତରବରରେ ବଡ଼ ଖୋଷାଟାଏ ଖୋସିଛି । ଲୁଗାପଟା ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ଅସମ୍ଭାଳ । ବତୀଟା ତେଜାଇ ଦେଇ ଛାପା ବୁଲୁଜଟି ପିନ୍ଧିଲା, ଛାତିର ବୋତାମ ଗୁଡ଼ାକ ଟପଟାପ୍ କରି ଟିପି ଦେଲା । ଗୁହା କେଟିଲିଟା ଷ୍ଟୋଭ ଲଗାଇ ବସାଇ ଦେଲା ଓ ବାମପାଖ ଦରିଜାକୁ ଯାଇ ଠକ୍ ଠକ୍ ବାଡ଼େଇ ।)

ରୂପି - ରେଙ୍ଗଟା ! ଉଠ, ଉଠ ! ସାଢ଼େ ପାଞ୍ଚଟା ବାଜିଲା ଯେ ।

ରେଙ୍ଗଟା - (ଭିତରୁ ମିଠାଗଲାରେ) ଯାଉଛିରେ ରୂପି ! ରହ, ଟିକେ ରହ !

(ରୂପି ରୁମାଲ ପରି ଖଣ୍ଡିଏ କନା ଟେବୁଲ ଉପରେ ମେଲାଉଲା । ତା' ଉପରେ ଏଲୁନିୟମ ଆଲିଆଟାଏ ରଖି ଶିକାରୁ କେତେଖଣ୍ଡ ରୁଟି ଆଣି ତା' ଉପରେ ରଖିଲା, ଆଲୁଦମ

କିଛି ରୁଟି ଉପରେ ଦେଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଆଳିଆରେ ଢାଙ୍କି ଦେଲା । ଗୁରିପଟୁ କନାଟା ଟାଣି ଆଣି ଗଣ୍ଡିଦେଇ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ଝୁଲାଇ ନେଇଯିବାର କରିଦେଲା ଓ ଆଙ୍ଗୁଳି ପୂରାଇ ପରୀକ୍ଷା କରି ନେଲା । ତା'ପରେ କପ୍ ପ୍ଲେଟ ଆଣି ଗ୍ଲ ଡିଆରିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲା ।

ବାଁ ପାଖରୁ ପ୍ରବେଶ କଲା ରେଙ୍ଗଟା । କୋଇଲାଖଣିର ଜଣେ ତାଗଡ଼ା ଟୋକା ଶ୍ରମିକ । ପିନ୍ଧିଛି ଶ୍ରମିକର କଳାପୋଷାକ ଆଗରୁ ହୁଏତ ଭଲ ରଙ୍ଗ ଥିଲା; କୋଇଲାକୁ ମୂଳ ରଙ୍ଗ ଲିଭିଯାଇଛି । ବେକରେ ଗୋଟାଏ ତଉଳିଆ; ପୂରାପୂରି କଳା ହୋଇନାହିଁ । ରେଙ୍ଗଟାରେ ବୟସ କୋଡ଼ିଏ ବାଉଣ; ବଞ୍ଚଳ, ଟାଣୁଆ କିନ୍ତୁ ଗେଡ଼ାଳିଆ । ସେ ହାତରେ ସେଫଟି ଲେମ୍ପିଟାଏ ଧରିଛି । ଲେମ୍ପିଟାକୁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଜଳଖିଆ ପାଖରେ ରଖିଦେଇ ସେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ରେଙ୍ଗଟାପାଇଁ ଗ୍ଲ ଡିଆରି କରିବା କାମରେ ରୂପି ବ୍ୟସ୍ତ ।)

ରେଙ୍ଗଟା - ସତରେ ରୂପି, ଆଜି ସଖାଳେ ତତେ ଦେଖିବି ବୋଲି ମୁଁ ଜମା ଭାବି ନାହିଁ ।

ରୂପି - (ଷ୍ଟୋଭ ପାଖରେ ଗ୍ଲ ଡିଆରି କରୁଁ କରୁଁ) ବେଶ୍ ଧାଙ୍ଗଡାଟା ତୁ ! ତା' କିମିତି ଭାବିବୁ ? ମା'ଟା ବାତରେ ପଡ଼ିଛି । ବୁଢ଼ାଟାକୁ ସକାଳଟାରେ ଉଠେଇଥାନ୍ତୁ, ହଜରାଣ କରିଥାନ୍ତୁ ! ତର ବୁଦ୍ଧିଟା !

ରେଙ୍ଗଟା - ତୁ ଭାବିଛୁ ମୁଁ ଚଳେଇ ନେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ?

ରୂପି - ହଁ ବେଶ୍ ପାରନ୍ତୁ । ଏକାବେଳେ ବଢ଼ିଆ କରି ରଖିଦେନ୍ତୁ ।

ରେଙ୍ଗଟା - ମତେ କି ସାନଟା ପାଇଲୁ ?

ରୂପି - ନାହିଁ ନାହିଁ । ସେ କଥା ନାହିଁଯେ । ସବୁ କୁଲିର ପଛରେ ଯାଇଥାନ୍ତୁ । ଆମର କି କଳି କରିଛି ଯେ ମୁଁ ଆସିବି ନାହିଁ ?

ରେଙ୍ଗଟା - ନାହିଁ ତ ।

ରୂପି - ତେବେ ତୁ କିମିତି ଭାବିଲୁ ମୁଁ ଆସିବି ନାହିଁ । ଉଠିବି ନାହିଁ, ଆସିବି ନାହିଁ, ତା'ର ଲାଗି ଗ୍ଲ କରିବି ନାହିଁ, ତତେ ସଜିଲା

- କରି ପଠେଇ ଦେବିନାହିଁ । ଏତେ ଦିନରେ ସେଇ କାମଟା
କିଏ କରି ଦଉଥିଲା ?
- ରେଙ୍ଗଟା - ମୁଁ କି ଜାଣେ ?
- ରୂପି - ନା, ତୁ ଜିଛି ଜାଣୁନାହିଁ ! ଆଉ କିଏ କି ଜାଣେ କି ?
- ରେଙ୍ଗଟା - (ମାଫି ଗୁହଁ) ନାହିଁରେ ରୂପି ! ମୁଁ ଭାବିଲି କାଲି ରାତିରେ
ସେଇ କଥାରେ ତୁ ଆଜି ସଖାଳେ ମତେ ଗୁହଁବୁ ନାହିଁ ।
- ରୂପି - ଓ ସେଇ କଥା ! ଦୁନିଆଁଟା ଅଦଳବଦଳ ହୋଇଗଲା ! ସେଇ
କଥାଟାରେ ରାଗ କରି ମର ସବୁଦିନିଆ କାମଟା ବଦଳେଇ
ଦେବି ନା କି କହୁଛୁ ?
- ରେଙ୍ଗଟା - (ତା' ଉପରେ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ି) ତେବେ କହ - ଜବାବଟା
ଦେଇଦେ -
- ରୂପି - (ହଠାତ୍ ତାକୁ ବାଧା ଦେଇ - ଗୁ ଟେବୁଲରେ ରଖି - ନୀରସ
ଭାବରେ) ହେଇ ନେ ତୋର ଗୁ । ଗରମ ଗରମ ପଇ ଦେ -
- ରେଙ୍ଗଟା - ହଁ, (ଅରେ ମୁରୁପି ନେଇ, ହଠାତ୍ କାପଟା ଟେବୁଲରେ ଖୁ, ଥୁ
ଥୁ କରି) ବଡ଼େ ତାତଲା । ଯାଃ ! ଯାଃ !
- ରୂପି - (ଅଳ୍ପ ହସି) ପାଗଟା ଆଜି ବଡ଼ ଅଣ୍ଟା । ବେଶା ଗରମଟା ଆଜିର
ପାଗକୁ ଭଲ ।
- ରେଙ୍ଗଟା - ତୋର ଏଇ ପାଗ କଥାଟା ଆଉଦିନକୁ ରଖିଦେ । ପାଗଫାଗ
କଥା ଛାଡ଼ି ଆଜି ଆଉ ଗୋଟେ କଥା ମର ତତେ ପରାରିବାର
ଅଛି ।
- ରୂପି - ଅଛି ତ ଅଛି ; ଥୁବ ତ ଥାଉ । ସେଇ କଥାଟା ଆଉ
କେତେବେଳେ କହିଲେ ବି ଚଳିବ । ବେଳକାଳ ଅଛି ।
- ରେଙ୍ଗଟା - (ଅନୁନୟରେ) ନିହାତି ତେବେ ଆଜି ରାତିଯାଏଁ ମତେ ସବୁର
ଧରି ରହିତେ ହବ - ଖାଲି ତା'ର ଜବାବଟା ପାଇଁ ?
- ରୂପି - ତୋର କଥା ତୁ ରଖ, ରେଙ୍ଗଟା । କାଲି ରାତିରେ ଭାବିବାର
ଲାଗି ମତେ ଦିନଗୋଟେ ଦେଇଛୁ ନା ?
- ରେଙ୍ଗଟା - ଦେଇଛି ତ । ହେଲେ ଗଲା ରାତି ମୁଁ ବି ଜାଣିଥିଲି ସବୁର

ଧରିବାଟା ଏଡ଼େ କଷ୍ଟର କଥା ବୋଲି ? ମନଟା ବଡ଼େ କାନ୍ଦୁଛି
ଯେ ।

ରୂପି - କାନ୍ଦୁ ! ଯାହା କଷ୍ଟ ହେଲେ ବି ତତେ ଅଲବଡ଼ ସହିତେ
ପଢ଼ିବ । ସବୁର କଥା ତୁ ତ ଆଗ ଉଠେଇଲୁ । ମୁଁ ତ କିଛି
କହିନି ।

ରେଙ୍ଗଟା - (ଅନୁନୟରେ) ରୂପି, ତୁ ପଥର ହେଲୁ ନା କିରେ ? ତତେ
ପାଇବାର ଲାଗି ଛାଡ଼ିଟା ଅଥୟ ହେଉଛି । ବିଲେଇଟା ବାଁ ନା
ତାହାଣକୁ ଡେଇଁବା ସେଇଟା ଜାଣିବାର ଲାଗି ମନଟା ଛଟପଟ
ହଉଛି । ଖଣିର ଭିତରଟାରେ କେତେବେଳେ କି ହବ ସେ
କଥା ତୁ ତ କହିପାରିବୁ ନାହିଁ । ରୂପି, ତୁ ଚିକେ ଭାବି ଦେଖ ।
ଖଣିତଳକୁ ଥରେ ଗଲେ ଆଉ ଉପରକୁ ଉଠିବ କି ନାହିଁ କିଏ
କହିବ ? ଯଦି ନାହିଁ ଫେରେ, ତେବେ ତ ଦୁଃଖ କରିବୁ,
କାନ୍ଦିବୁ । ଆରପୁରକୁ ଚାଲିଯିବି; ଜାଣି ବି ପାରିବି ନାହିଁ ତୁ
ମତେ ନବୁ ନା ନାହିଁ କି ଠିକ୍ କରିଥିଲୁ ।

ରୂପି - ତୁ ଜାଣିବୁ ନାହିଁ ସେ କଥା ଠିକ୍ । ହେଲେ ତୁ ଭାବିଛୁ ଏମିତି
କଥା କହି ମତେ ଡରାଇ ଦେଇ ଜବାବ୍‌ଟା ଆଦାୟ କରିବୁ ।
ତୋର ରକମ ମୁଁ ଖଣିର ଜାଗାରେ ଜନମି ନାହିଁ ସିନା ହେଲେ
ଖଣି ପାଖରେ ମୁଁ ଦେଉଳ ଦିନ କାଟିଲିନି । ଖଣିର ହାଲହରକତ
ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ । କାମକୁ ଯିବାର ଆଗେ ଏ ରକମ କଥା
କହିବାର ନାହିଁ ଏଟା ତୁ କି ଜାଣୁନାହିଁ ? ତତେ କହି ସାରିଛି
ଜବାବ୍‌ଟା ଆଜି ରାତି ଦେବି । ରାତି ଯାଏଁ ତୁ ସବୁର ଧରିବୁ ।
ମର କଥା ମୁଁ କେବେ ଫେରେଇବି ନାହିଁ ଜାଣିଥା ।

ରେଙ୍ଗଟା - ଜବାବ୍‌ଟା କି ଦବୁ ସେଟା ଯଦି ଠିକ୍ କରିସାରିଛୁ ତେବେ
ଏଇଲାଗ କହିଦେ । ମର ମନର କଥା ଚାଲିଯିବ ।

ରୂପି - ହଁ ତୁ ଭାରି ଚାଲକ ଅଛୁ ! ଖଣିଭିତରେ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ସଭିଙ୍କୁ
କହିବୁ - ତୁ ଖାଲି ମୁହଁରେ ସୁ-ସୁ କହିଦେଲୁ ମୁଁ ଯାଇ ତତେ
କୁଣ୍ଢେଇ ପକେଇଲି । ନା, ରେଙ୍ଗଟା, ତର ଚାଲକି ମୁଁ ଜାଣେ ।
ମୁଁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ି ଅଛି, କାହାକୁ ଆଜିଯାଏ ଜବାବ୍‌ଦେଇନି । ମୋର

ନାଆଁଟା ତୋର ନାଁରେ ଲଗେଇ କି ନାହିଁ ସେଇଟା ବୁଝିସମ୍ଭବ
ସିନା ତତେ କହିବି । (କଥାଟା କାଟି ଦେଇ ଟେବୁଲର ଘଡ଼ି
ଦେଖି) ଏତେ ଡେରି ହେଲାନି, ଠିଆ ହୋଇଛୁ ! ସାଙ୍ଗେ
ସାଙ୍ଗେ ନ ଗଲେ ନିଶ୍ଚୟ ପଛକୁ ପଡ଼ିଯିବୁ ।

ରେଙ୍ଗଟା - ପଡ଼ିଲେ ପଡ଼ିବି । ମୋର ଖାତିରି ନାହିଁ ।

ରୂପି - ଖାତିର ନ କରି ତର ଗୁରା ଅଛି ? ମୁଣ୍ଡଟା ବିଚିତ୍ରି ଗଲା ନା
କିରେ ? ଖଣିରେ ଗୁଜିରି କରିଲାଠାରୁ ତୁ ସବୁ ଦିନ ପରଥମ
ପିଞ୍ଜରାରେ ଯାଉଛୁ । ଆଜି ଯାଇପାରିବୁ ନାହିଁ, କହିବୁଲିବୁ
ମୋର ପାଇଁ ତୁ ପଛେଇ ଗଲୁ । ସେ କଥା ହବନି । ଗୁ ଖାଇ
ସାରିଲୁ ?

ରେଙ୍ଗଟା - (ପିଇ ଦେଇ) ହଁ ହଁ । ତୋର ରକମ ଟାଣ ଛାତି କାହାର
ନାହିଁରେ ରୂପି !

ରୂପି - ଯା, ଯା, ଗୁଲିଯା । ମତେ ବାହାହବୁ ବୋଲି ଏତେ ତରତର
ହେଉଥିଲୁ ତ ଆଗରୁ ଟିକେ କହିଲୁ ନାହିଁ ?

ରେଙ୍ଗଟା - (ପ୍ରତିବାଦ ସ୍ଵରରେ) ଏଡ଼େ ବଡ଼ କଥାଟା ମନରେ ଭାବିଚିନ୍ତି
ଠିକ୍ କରିବା ଏଡ଼େ ସହଜ ହେଉଛି ? ଠିକ୍ କରିବା ସାଙ୍ଗେ
ସାଙ୍ଗେ ତତେ କହିଦେଲି ଯେ ।

ରୂପି - ତେବେ କେତେ ବଡ଼ କଥାଟା ମୁଁ ମନଟାରେ ଭାବିଚିନ୍ତି ଠିକ୍
କରେ । ମର ଲାଗି ତୁ ସବୁର କର । ଅଣ୍ଡିଆ ହଂସଟା ଯାହା
ଖାଇବ ମାଇ ହଂସଟା କି ସେଇଟା ଖାଇବ ନାହିଁ ?

ରେଙ୍ଗଟା - ଏତେ କଥାରେ ତୁ କି ପାଇବୁ ? ପୁରା ଜବାବଟା ନ ଦେଲୁ
ନାହିଁ - ତର ମନର ଭାବଟା ଟିକେ ମତେ ଧରାଇ ଦେ ।

ରୂପି - ମୁଁ ଠିକ୍ କରି ଦେଲେ ଯାଇ ସିନା ତତେ କହିବି । ତୁ ଖାଲି
ସମୟ ଗଡ଼ାଉଛୁ । ପ୍ରଥମ ପିଞ୍ଜରାରେ ତୋର ଆଜି ଯିବାର
ହେଲାନି, ଜାଣିଥା ।

ରେଙ୍ଗଟା - (ଯାହାହେବାର ହେଉ ଏଇ ମନୋଭାବ ଦେଖାଇ) ବେଶ,
ଯାଉଛି । ସବୁରି କରିବି ତେବେ ଫେରି ଆସିବା ଯାଏ ।

ରୂପି - ତୁ ଜାଣି ପାରିବୁ ନାହିଁ କେଡ଼େ ବଞ୍ଚିଲ ତର ପାଲି ସରିଯିବ ।

- ରେଙ୍ଗଟା - (ବାଁ ପଟ ଦରିଜାକୁ ଯାଇ ମୁଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିବା ରୁମାଲଟା ଆଲଣାରୁ ନେଇ) ହଁ ହଁ କହି ଦବାରଟା ବଡ଼େ ସହଜ । ତୁ କମ୍ ଗୁଲାଇ ଟୋକା । ମତେ ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି ତର ମନଇଚ୍ଛା ନରୁଗଛୁ । ତତେ ଖେଳ ଲାଗିଛି, ଜାଣିଶୁଣି ମର ଜୀବନଟା ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳୁଛି; ସେଟା ଭଲ କଥା ନାହିଁ, ଜାଣିଥା (ମୁଣ୍ଡରେ ରୁମାଲଟା ବାନ୍ଧି ଦେଇ) ।
- ରୂପି - (ତାକିଦ୍ କରି) କାମରେ ତର ଡେରି ହବ ନିଶ୍ଚେ । ଏତେ କଥାରେ ଶେଷଫଳ ସେଇଟା ଜାଣିଥା ।
- ରେଙ୍ଗଟା - ବେଶ୍ ଚାଲିଲି - ପୁଟୁଳାଟା ଦେ -
(କନାରେ ବନ୍ଧା ଜଳଖିଆ ପୁଟୁଳା ଆଉ ଅର୍ମୋସପ୍ଲାସ୍ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ରେଙ୍ଗଟା ପୁଟୁଳାଟି ଧରିଲା ଓ ଅର୍ମୋସପ୍ଲାସ୍‌ଟାକୁ କାନ୍ଧରେ ଗଳାଇ ଦେଲା ।)
- ରୂପି - ବାଃ ! କେଡ଼େ ବଢ଼ିଆ ଟୋକା ଖଣ୍ଡ !
- ରେଙ୍ଗଟା - ବାନ୍ଧିଛୁ ନା ଟାଣ କରି ?
- ରୂପି - ହଁ, ମୋର ଯେତେ ଜୋର । କି ହେଲା କି ?
- ରେଙ୍ଗଟା - ମୂଷା ! କାଲି ଦୁଇପହରରେ ଖନ୍ତିଟା ରଖୁ ଦେଇ ଖାଇବି ବୋଲି ଆସି ପୁଟୁଳା ଦେଖିଲାବେଳକୁ ମୂଷା ବସିଛି ତା'ର ଉପରେ । ବେଜାଏଁ ମୂଷା ଖଣିଭିତରେ । ଭୂଇଁତଳେ ମଣିଷ ଯିମିତି ଭୋଖା ମୂଷା ବି ସିମିତି ।
- ରୂପି - ଖୁବ୍ ଟାଣି ବାନ୍ଧିଛି । (ସମୟ ଦେଖୁ) ଯାଅ ଏଥର । (ରେଙ୍ଗଟା ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ) । ଲେମ୍ପଟା ଭୁଲିଗଲୁ । ସବୁ କଥାରେ ମୁଁ ତର ପଛେ ପଛେ ଲାଗି ନ ଥିଲେ ତର ଯେ କି ଅବସ୍ଥା ହେବ !
- ରେଙ୍ଗଟା - ତୋହରି କଥା ଭାବି ଭାବି ଭୁଲି ଯାଇଥିଲିରେ ରୂପି !
- ରୂପି - ପାଲି ସରିଲେ ଫେର୍ ସେଇ କଥା ।
- ରେଙ୍ଗଟା - (ମଝି ଦରିଜା ପାଖରେ) ମୁଁ ଶାନ୍ତ ଗୁଲି ଆସିବି ପାଲି ଯିମିତି ସରିବ । ତୁ ଭାବି କରି ଠିକ୍ କରିଥିବୁ । ମୁଁ ଆସିଲେ -

ରୂପି - କେତେଥର ସେଇକଥାଟା କହୁଥିବି ?

ରେଙ୍ଗଟା - ବେଶ୍ ତା' ହେଲେ କଥା ରହିଲା ।

ରୂପି - ହଁ, ହଁ, ହଁ ।

(ରୂପି କବାଟ ଖୋଲିଦେଲା ଓ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ରେଙ୍ଗଟା ବାହାରିଗଲା ରୂପି କିଛି ସମୟ ଧରି ତାକୁ ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ଗୁହଁ ରହିଲା । ଝରକାରୁ କିଛି ଦୂରରେ ସେ ବୁଲିଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସକାଳ ହେଉଛି । କବାଟ ଦେଇ ସକାଳ ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଆଭା ଉକୁଟିଛି । ରୂପି କବାଟ ବନ୍ଦ କଲା । ଏତିକି ବେଳେ ରେଙ୍ଗଟା'ର ମା ଗୁରୁବାରୀ ପ୍ରବେଶ କଲା ତାହାଣପାଖ ଦୁଆର ଦେଇ । ଗୁରୁବାରୀ ବୁଢ଼ୀ, ପତଳା କିନ୍ତୁ ଟାଣୁଆ ଜୀବନର ଲକ୍ଷଣ ତା' ଦେହରେ ପରିସ୍ପଷ୍ଟ । ସାନ୍ତାନ୍ତୁଣୀର ହାତବୁଣା ମୋଟା ଶାଢ଼ୀଟିଏ ପିନ୍ଧିଛି । କବାଟ ଖୋଲି ହେବାର ଶବ୍ଦରେ ରୂପି ଚମକି ପଡ଼ିଲା ।

ରୂପି - (ଗୁରୁବାରୀ ଆଡ଼କୁ ଯାଇ) ମାଉସୀ, ଏଡ଼େ ସକାଳଟାରେ ଉଠିଲୁ ଯେ ?

ଗୁରୁବାରୀ - (କବାଟ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ରହି) ହଁ । ରେଙ୍ଗଟା ଚାଲିଗଲା ?

ରୂପି - ଏଇ ତ ଗଲା । କି କହିବାର ଥିଲା ?

ଗୁରୁବାରୀ - ନାହିଁ । ଯିବାର ଆଗେ ରେଙ୍ଗଟାକୁ ଟିକେ ଦେଖିବି ମନ କରି ଉଠିଆସିଲି ।

ରୂପି - ଏଇଲାଗେ ବାହାରି ଯାଇଛି । ତା' ଦଉଡ଼ିଯାଇ ତାକୁ ଡାକି ଆଣି ।

ଗୁରୁବାରୀ - ନା, ନା, ତା'ର ଡେରି ହୋଇଯିବ । ପଛରୁ ଡାକିବାଟା ଭଲ ନାହିଁ । ମୋର ମନଟା ଡାକିଲା, ଭାବିଲି ଯାଇ ଥିବନାହିଁ, ଟିକେ ତାକୁ ଦେଖି ଆସି । ଆଉ ଭାବିଛି ତାକୁ ଫେରାଇବା ନାହିଁ । ଦେରି ହୋଇଯିବ । ସବୁଦିନରେ ପରଥମ ପାଳି ସେ ଖଣିକୁ ଯାଏ । ଖାଲି ମିଛରେ ତାକୁ ଡାକି ଡେରି କରିଦେଲେ ସେ ମୋର ଉପରେ ରାଗି ଏକାଦମ୍ ବାୟା ହୋଇଯିବ ।

ରୂପି - ଖଟଟାରେ ଶୋଇକରି ଡାକି ଦେଲୁ ନାହିଁ ?

- ଗୁରୁବାରୀ - ତାକିଲି ନାହିଁ ।
- ରୂପି - (କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ) ମିଛଟାରେ ଶେଯରୁ ଉଠିଆସିଲୁ ସେଇଟାରେ ମୋର ମନରେ ଦୁଃଖ ଆସୁଛି । ଏଡ଼େ ସକାଳଟାରେ-
- ଗୁରୁବାରୀ - ତୁ କିଛି ଭାବ ନାହିଁ, ରୂପି !
- ରୂପି - (ଚଟାପଟ୍ଟ) ବସ ତେବେ ଖଟରେ । ମୁଁ ଆଉଥରେ ଋ ବସାଏ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - (ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ) ହୁଁ ।
(ଗୁରୁବାରୀ ଯାଇ ଖଟରେ ବସିଲା । ରୂପି ପୁଣି ଷ୍ଟୋଭ ଜାଳି ଋ କରିବାରେ ଲାଗିଲା ।)
- ରୂପି - ଆଜି ସଖାଲୁଟାରେ ବଡ଼େ ଠଣ୍ଡା ହଉଛି । (ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ନ ଚାହିଁ ରୂପି ତା' କାମରେ ଲାଗିଲା ଗୁରୁବାରୀ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଲୁଗା କାନିରେ ଆଖିଲୁହ ପୋଛିଲା । ତା'ର ଦୁଃଖ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ରୂପି ବୁଲିପଡ଼ିଲା) ମାଉସି ! କାନ୍ଦୁଛୁ ? ମୋତେ କହିବୁ ନାହିଁ କାହିଁରୁ କାନ୍ଦୁଛୁ ?
- ଗୁରୁବାରୀ - କିଛି ନାହିଁ, ରୂପି, ନାହିଁ ।
- ରୂପି - ନିଶ୍ଚେ କିଛି ଅଛି । ଏଡ଼େ ସଖାଲୁ ଉଠିଲୁ କାହିଁକି ତେବେ ? ମୁଁ ଆଇଲାବେଳେ ତୁ ଏକଦମ୍ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲୁ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ଶୋଇଥିଲି ? ହାୟରେ ! ଭଗବାନ କରିଥାନ୍ତା ମୁଁ ଜମା ଶୋଇନାହିଁ ଥାନ୍ତି କି !
- ରୂପି - ତୁ କି କହୁଛୁ ମାଉସୀ ମୁଁ ଜମା ବୁଝୁ ନାହିଁ ଯେ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ବୁଢ଼ୀ ମଣିଷର ଖିଆଲ ।
- ରୂପି - ନା, ନା, ମାଉସୀ, କଥାଟା କି ମତେ କହ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - କହିଲେ ତୁ ହସିବୁ ।
- ରୂପି - ନାହିଁ ନାହିଁ କେଉଁ ହସିବି ନାହିଁ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ସପନ ଗୋଟେ ଦେଖିଲି, ଦେଖୁ ଧଡ଼୍ କରି ଉଠିବସିଲି ।
- ରୂପି - ସପନ !

- ଗୁରୁବାରୀ - ହଁ, ସପନ । (ସ୍ବପ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଁ କରୁଁ କ୍ରମେ ଅଧିକ ଭୟାତୁର ହୋଇ) ସପନରେ ଦେଖୁଲି - ମୁଁ ଗୁଲିଛି ଗୋଟେ ବଡ଼ ପଡ଼ିଆରେ । ଗୁରିଆଡ଼େ ସାବଜା, ଘାସ ଆମର ଏକ ଜୀବନଟାର ରକମ ସାବଜା । ପଡ଼ିଆରେ ଗାଈ ଚରୁଛି, ମେଣ୍ଟା ଚରୁଛି, ଦିହରେ ତାଙ୍କର ମଳି ନାହିଁ, ଧୂଳି ନାହିଁ, ଏ ଜାଗାରେ ଗାଈ ଗୋରୁର ପରି ଧୂଆଁଲିଆ ବି ନାହିଁ । ସବୁ ସଫା ସୁତୁରା । ମୁଁ ଗୁଲିଛି ପଡ଼ିଆରେ, ସୁରୁଯ ଦେବତା ଆଲ ଦଉଛି । ଦେଖ୍ ଦେଖ୍ ଅନ୍ଧରଟା ମାଡ଼ି ଆଇଲା; ଗାଈ ଗୋରୁ କିଛି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ମେଘ ଘଡ଼-ଘଡ଼ାଇଲା, ମୁଁ ଡରିଲି । ଗୁହଁ ଦେଲି, ଦେଖୁଲି ମର ମୁଣ୍ଡଟାରେ ରକତ ! ରକ୍ତ, ରକ୍ତ, ରକ୍ତ, ପଡ଼ିଆଟାସାରା ରକ୍ତ ଗୁରିଆଡ଼େ ରକ୍ତ; ରକ୍ତ ବାଦ୍ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।
- ରୂପି - (ସହାନୁଭୂତିର ସହିତ କିନ୍ତୁ ସ୍ବପ୍ନଟି ବେଶୀ ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ନ ଯିବାରେ ଆଶ୍ବସ୍ତ) ତୁ ଡରି ଯାଇଥିବୁ । ଭୂତଟା ଛାତିରେ ବସିଲେ କିଏ ନାହିଁ ତରେ ? କାଲି ରାତି ତୁ ଦୁଇଟା ବେଶୀ ଖାଇ ଦେଲୁ । ହଉ, ଆଉ ସେ କଥା ମନରେ କର ନାହିଁ, ଯାହା ହେଲା ହେଲା । ଏଥର ଗୁଟା ଖାଇଦେ, ଭଲ ଲାଗିବ । ଜଳଖିଆଟା ବି ମୁଁ ଏଇଲାଗ କରି ଦଉଛି ।
- ଗୁରୁବାରୀ - (ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ରୂପିକୁ ନ କହି ନିଜକୁ କହିଲା ପରି) ଏ ସପନଟା ମୁଁ ଆଗରୁ ଥରେ ଦେଖିଛି । ଯଉଁ ରାତିରେ ସେଇ ସପନଟା ଦେଖୁଲି ତା'ର ଆର ଦିନ ସଖାକୁ ଖଣିରେ ସେଇ ବଡ଼ ନିଆଁଟା ଜଳଲା । ରେଙ୍ଗଟାର ବାପା ସେଇ ନିଆଁରେ ତ ଗଲା । ସେଇ ରାତିରଠୁଁ ସେ ସପନଟା ମୁଁ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ । ଗଲା ରାତିରେ ଫେର୍ ଦେଖୁଲି । ଇଆଡ଼େ ଦେଖୁଲାବେଳକୁ ଛୁଆଟା ଗୁଲିଯାଇଛି । ମୋର ଡେରି ହୋଇଗଲା ତାକୁ ଅଟକେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।
- ରୂପି - ବେଶୀ ତେରି ହେଇନି, ଦେଖେଁ ଥରେ -
(ମଝିଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଯାଇ)

- ଗୁରୁବାରୀ - (ଚେତା ଫେରିପାଇଲା ପରି) ଫେରିଆ ରୂପି (ଘଡ଼ି ଦେଖୁ) ଘଡ଼ିଟା ଦେଖ । ତୁ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ପରଥମର ପିଞ୍ଜରା ତଳକୁ ଖୁଲିଯାଇଥିବ । ସେଇ ପିଞ୍ଜରାଟାରେ ମୋର ରେଙ୍ଗଟା ବି ଯାଇଥିବ । ସବୁ ଦିନ ରେଙ୍ଗଟା ପରଥମରେ ଯାଏ ଯେ, ଖଣିର ଭିତରେ ସିଏ ନାମ କରିଛି ଠିକ୍ ସମୟରେ ଯାଏ ବୋଲି ।
- ରୂପି - (ପାଗଳି ପ୍ରାୟ ହୋଇ) ମତେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଏ ସବୁ କଥା କହି ଦେଲୁ ନାହିଁ । ସିଏ ଆଜି ମରିଯିବ - ନିଶ୍ଚୟ ମରିଯିବ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - (ଧୀରସ୍ଥିର ହୋଇ) ସିମିତି କହ ନାହିଁରେ ରୂପି; ସିମିତି କଥା ଭଲ ନାହିଁ । ଭଗବାନ ସବୁଦିନ ସିମିତି ରଖୁଛି ଆଜି ବି ସିମିତି ରଖୁବ ମୋର ରେଙ୍ଗଟାକୁ । ମୁଁ ସପନ ଦେଖୁଲେ କେତେ ନାହିଁ ଦେଖୁଲେ ବା କେତେ ? ସପନଟାରେ ବେଶି ଭାବିବାର ବି ଭଲ ନାହିଁ । ସାଇର ଲୋକ ବି ତ କହେ ସପନରେ କିଛି ଭାବିବାର ନାହିଁ, ସପନଟାରେ ସତ ଅଛି ଯିଏ କହୁଛି ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ଭଗବନାର ବିରୁଦ୍ଧ କରୁଛି । ମତେ ସାବଧାନ କରିଦବାର ହୋଇଥିଲେ ଭଗବାନ ସପନଟା ମତେ ଆଗରୁ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଆଉ ମୁଁ ରେଙ୍ଗଟାକୁ ଖଣିକୁ ଯାଇତେ ମନା କରି ଦେଇଥାନ୍ତି ।
- ରୂପି - (ଟିକିଏ ଅଣ୍ଟା ହୋଇ) ଠିକ୍ ଠିକ୍ । ଭଗବାନ ତା'ର କଥା ବୁଝୁ । ଆମର କି କରିପାରିବା ?
- ଗୁରୁବାରୀ - (ଚଟାପଟ) କିଛି ନାହିଁ, କିଛି ନାହିଁ; ଆମର ଦୁଇଟା ମୁରୁଖା ଡିରିଲା ସପନଟାରେ ଖାଲି ଡରି ମରୁଛି । ବୁଢ଼ୀଟାର ଖୁଆଲ କଥାଟା ତୁ ଧର ନାହିଁ । ତୋର କାମ କର । ନ ହେଲେ ଆଜି ଦିନଟା ଯାକରେ ବି ଖାଇବାର କରିପାରିବା ନାହିଁ । କେଟିଲିରେ ପାଣି ଭରତି କର ।
- ରୂପି - କରୁଛି, ମାଉସୀ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - (ଉଠି) ମୁଁ ଗୁ ବାସନକୁସନ ସଜାଏ ।
- ରୂପି - ବେଶ୍ ।

(ଗୁରୁବାରୀ ଟେବୁଲରେ ଷ୍ଟ କାପ୍ ଓ ପ୍ଲେଟ ଇତ୍ୟାଦି ସଜାଡ଼ିଲା । ରୂପି ଭିତରକୁ ଯାଇ କେଟିଲିରେ ପାଣି ପୂରାଇଲା । ପାଣି ପୂରାଇବା ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ଫେରି ଆସି କେଟିଲିଟାକୁ ନିଆଁରେ ବସାଇଲା) ।

ଗୁରୁବାରୀ - ଆଲୁଅ ନିଭାଇ ଦେ । ଫରଷ୍ଟ ଦିଶୁଛି । (ରୂପି ଆଲୁଅଟା ଲିଭାଇଦେଲା । ଗୁରୁବାରୀ ନିଆଁ ପାଖକୁ ଯାଇ ବସି ପଛକଥା ଭାବୁଥାଏ ।) ଖଣି ଭିତରଟାରେ କିଛି ହେଲେ ତୁ ଦୁଃଖ କରିବୁ ରୂପି ?

ରୂପି - ନାହିଁ ।

ଗୁରୁବାରୀ - ନାହିଁ; ମୁଁ ଠିକ୍ ଭାବିଥିଲି ତୁ ନାହିଁ କହିବୁ । ସେଇ ଯଦ୍ ଦୂରଘଟଣା କଥା କହିଲି ସେଟା ଦେଇ ଦିନ ହୋଇଗଲା । ତୋର ମଉସା ମରିବାରଠାରୁ ଥରେ କି ଦୁଇଥର ତେଡ଼େ ଜୋରରେ ଘଣ୍ଟା ବାଜିଛି । (ସଗର୍ବେ) ତା'ରଠାରୁ ବଡ଼ ଦୂରଘଟଣା ଆଉ ହେଇନି ଯେ । କୋଡ଼ିଏ ମରିଲେ ଆଉ ଦୁଇ କୋଡ଼ି ଖଣ୍ଡିଆ ଦାଣ୍ଡିଆ ହେଲେ । ଏ ମୁଲୁକରେ ତା'ରଠାରୁ ବଡ଼ ଦୂରଘଟଣା କେବେ ହେଇନି । କେହି କେହି କହୁଛି ଧାନବାଦ ବୋଲି ଗୋଟେ ଜାଗାରେ ତାରଠାରୁ ବଡ଼ ଦୂରଘଟଣା ହେଇଛି । ହେଲେ ସେଠା ଖବରକାଜର କଥା; ମୋର ଜମା ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଆମର ବଡ଼ ଦୂରଘଟଣାଟା ସେଦିନ ହୋଇଛି ରକମ ଲାଗୁଛି ।

ରୂପି - (ଭୁଲ୍‌ରେ ଗୁରୁବାରୀ ଗୋଡ଼ପାଖରେ ବସି) ମାଉସୀ, ମୋତେ କହ କଥାଟା । କିମିତି ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦୂରଘଟଣା ହେଲା ମତେ ତୁ କେବେ କହିବୁ ।

ଗୁରୁବାରୀ - ଏଃ ! ତର କି ଲାଭ ହେବ ସେ କଥା ଶୁଣିଲେ ? (ଜୋରରେ) ଆମର ଦୁଇଟା ଆଜ ପାଗଲି ହେଇଛି । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଆମର ଖାଲି ଦୂରଘଟଣା । ଦୂରଘଟଣା; ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।

ରୂପି - (କଥାଟା ଜାଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ) ଖଣିର ଭିତରେ କିଛି ହେଲେ ସବୁବେଳେ ଘଣ୍ଟି ବାଜେ, ନାହିଁ ମାଉସୀ ?

- ଗୁରୁବାରୀ - କାନ୍ଥ ପଡ଼ି ଜଣେ ଅଧେ ମଣିଷ ପୋତି ହେଲେ ବାଜେ ନାହିଁ ।
ବଡ଼ କଥା ହେଲେ ବାଜେ । (ନିଜକୁ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ କରି) ଦେଖ,
ଧାଙ୍ଗଡ଼ି, ସେଇ କଥାଟା ବାଦ, ଯଦି ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ତେବେ
ମୁହଁଟାରେ ଲୁଗା ଭରତି କରିଦେଇ ବସ । ମୋର ସେଇ ସପନ
ଆଉ ତୋର ଖାଲି ସେଇ ଦୁରଘଟଣା କଥା - ଆମର ଯେ
ଆଜି କି ହବ କହିହୁଅନି ।
- ରୂପି - ମୁଁ ଖାଲି ପରାହୁଣି ସିନା । ଖଣିର ଭିତରେ କେତେବେଳେ
କି ହବ କିଏ କହିବ ? ଥରେ ଭିତରକୁ ଗଲେ ସବୁବେଳେ
କିଏ ଖାଲି ଦୁରଘଟଣା କଥା ମନେ କରି ସାବଧାନ ହୁଅନ୍ତୁ ?
- ଗୁରୁବାରୀ - ତଳକୁ ନେଲାବେଳେ ଏଥର କୁଣୀନୀ ବଡ଼ ହୁସିଆର ହୁଅନ୍ତି ।
କୁଳିମାନେ ବି ଆଜିକାଲି ଆଗରୁ ବେଶୀ ସାବଧାନ ହୁଅନ୍ତି ।
- ରୂପି - ଠିକ୍ । ହେଲେ ଯେଉଁ ଲୋକଟା ଥରେ ଭୁଲେ ସେଟା ଥରକୁ
ଥର ଭୁଲୁଥୁବ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - (କଡ଼ା ଗଳାରେ) ତତେ ଆଉ କେତେ ଥର କହିବି, ସେଇ
ସେଇ କଥାଟାରେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ତୋର ଏ ପାଗଳି କଥା
ଶୁଣିଲେ ଲୋକ କହିବ ତୁ ହସ୍ତା ଗୋଟେ ବି ଖଣିର ପାଖରେ
ରହିନାହିଁ । ମରଣ କି ମଣିଷକୁ ଛାଡ଼ି କରି ରହିଛି ?
ଜନମୁରୁଖ ଯିଏ ସେଇ ସିନା କହିବ ବିପଦ ନାହିଁ । ବସିକରି
ଖାଲି ଭାବୁଥିଲେ କି ବିପଦଟା ଆସିବ ନାହିଁ ? ଖଣିଟା ଭିତରେ
କୋଇଲା ଅଛି ତାକୁ ପଦାକୁ ଆଣିବାକୁ ହବ - ଏଇ ହେଲା
ଅସଲ କଥା । ଗୁଆ କେଟିଲିରେ ଦେଲୁ ?
- ରୂପି - ନାହିଁ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ଏଥର ପକା ।
(ପୁଡ଼ିଆରୁ ବାହାର କରି ରୂପି ଗୁ ପକାଇଲା । ଏତିକି ବେଳେ
ବାହାରେ ଖୁବ୍ ଜୋର ଘଣ୍ଟା ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଳା ।)
- ରୂପି - (ପୁଡ଼ିଆ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ) କି ହେଲା
ମାତସା ?
(କେତେ ମିନିଟ୍ ଧରି ଘଣ୍ଟା ବାଜିଲା ଓ ଗୁରୁବାରୀ କହିବା

ପୂର୍ବରୁ ବନ୍ଦ ହେଲା) ।

- ଗୁରୁବାରୀ - (ଧୀରସ୍ଥିର ହୋଇ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମାଡ଼ ସମ୍ପାଳିଲା ପରି ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ) ଭଗବାନର ଯାହା ଇଚ୍ଛା !
- ରୂପି - ଏଇଟା କି ସେଇ ଘଣ୍ଟି ?
- ଗୁରୁବାରୀ - (ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣରେ) ହଁ । (ରୂପି ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଗଲା) କାହିଁ ଯାଉଛୁ ?
- ରୂପି - (ଠିଆ ହୋଇ, ଗୁରୁବାରୀ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ଖଣି ମୁହଁକୁ ଯାଉଛି । ଦେଖିବି କାଲେ କିଛି କରି ହେବ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ତତେ ଯିବାକୁ ହବନି । ଏଇଠେ ଦେଇ କାମ ଅଛି ।
- ରୂପି - ମତେ ନାହିଁ କରୁଛି କାହିଁକି ?
- ଗୁରୁବାରୀ - (ଉଠି) ତୋ ଦେଇ କି ହବ ? ଦେଇ ମୁରୁଖା ଡିରିଲା ଲୋକ ସେଠେ ଜମା ହୋଇ ଦେଖିବେ କି ହଉଛି, ଆଉ ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ କାମ କରୁଥିବେ ସେମାନଙ୍କୁ କାମରେ ଅଛୁଆ କରୁଥିବେ ।
- ରୂପି - ଆମେ ଦୁଇଟା ତେବେ -
- ଗୁରୁବାରୀ - ବସ, ବସ, ଧାଙ୍ଗଡ଼ି ! ରେଙ୍ଗଟାର ଯଦି କିଛି ହେଇଥାଏ ତାକୁ ଫେର ଭଲ କରିବ କିଏ ? ସେଟା ଆମର କାମ । ଖଣିଟାର ମୁହଁକୁ ଉଡ଼ଡ଼ି ଗଲେ ତା'ର କି ଲାଭ ହବ ? ଯଦି ଫଟ ଉଠାଇହବ ଆଉ ଖବରର କାଗଜରେ ତୋର ସୁନ୍ଦରିଆ ମୁହଁଟା ଦେଖି ଖୁସି ହବୁ ତେବେ ଯା । ପାଖରେ କେଉଁ ଗୋଟେ ଖଣିରେ ଦୁରଘଟଣା ହୋଇଥିଲା ଯେ ତା'ର ଛବିଟା କାଗଜରେ ବାହାରିଥିଲା । ରେଙ୍ଗଟା ସେ ଛବିଟା ସେ ଦିନ ଦେଖାଉଥିଲା ମନେ ନାହିଁ ?
- ରୂପି - ମୁଁ କି ସେ ରକମ ଡିରିଲା ହେଇଛି, ମାଉସା !
- ଗୁରୁବାରୀ - ଜାଣେ, ତୁ ସେ ରକମର ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଡିରିଲାଲ ନିଜର ଛୁଆ ବା ମରଦ ଖଣିଭିତରେ ନାହିଁ ଥିବ ସେଇମାନେ ଖଣି ମୁହଁଟାରେ ଥରକୁ ଥର ଅବେତା ହଉଥିବେ, କେତେ ରକମ ଭଙ୍ଗା ଦେଖାଉଥିବେ । ଯାହାର ନିଜର ମଣିଷ ଭିତରକୁ

ଯାଇଥିବ ସିଏ ଘରେ ରହିଥିବ ଆଉ ଜିନିଷପତ୍ର ସବୁ ଠିକ୍‌ଠାକ୍ କରି ରଖୁଥିବ ।

ରୂପି - ଆମର କି ଜାଣିଛି କାହିଁର ଲାଗି ଜିନିଷପତ୍ର ଠିକ୍‌ଠାକ୍ କରୁଥିବା ?

ଗୁରୁବାରୀ - ଦେର ଦେର ଜାଣିଛି ।

ରୂପି - ମୁଁ କହୁଛି ରେଙ୍ଗଟାର କିଛି ହୋଇଥିବନି ।

ଗୁରୁବାରୀ - (ଶୁଖିଲା ଗଳାରେ) ତେବେ ଆମର ଯାହା କରିଥିବା କାମରେ ଆସିବନି ।

ରୂପି - କି କରିବି ତେବେ କହ ?

ଗୁରୁବାରୀ - (ଘରିଆଡ଼କୁ ଘୁଁ) କାହିଁକି କିଛି କରିବାର ମୁଁ ଦେଖୁନାହିଁ ! ଗରମପାଣି ଦରକାର ହବ ।

ରୂପି - (ଚମକିପଡ଼ି) ଗରମ ପାଣିରେ କି କରିବୁ ?

ଗୁରୁବାରୀ - (ରୁକ୍ଷ ଭାବରେ) ମୁଁ କି ଜାଣେ ? (ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ ଘରିଆଡ଼େ ଘୁଁ) ଭରତି କେଟିଲିଏ ପାଣି ହେଲେ ହବ । ଘ୍ନ ପଛକୁ କରିବୁ ।

ରୂପି - (ବାୟାଣି ପ୍ରାୟ ହୋଇ) ତେବେ ଆମର ଦୁଇଟା ଏଠେ କି କରିବା କହ । ତୋର ଦୟା ଅଛି ତ ମତେ କିଛି କାମ ଦେ । ଏଟା ସେଟା କିଛି କାମ ନ କରିଲେ ମୁଁ ପାଗଲି ହେଇଯିବି, ଜାଣିଥା । ଧୀରଟି ହେଇ ବସି ଖାଲି ଅପେକ୍ଷା - ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବି କେତେ ?

(ସ୍ବର ପ୍ରାୟ ଚିତ୍କାରରେ ପରିଣତ ହେଲା)

ଗୁରୁବାରୀ - ଶେଯଟା ହେଲେ ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ଦେ ।

ରୂପି - (ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ି, ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ) ଦଉଛି, ମାଉସା ।

ଗୁରୁବାରୀ - କାନ୍ଦିବାର କି ଅଛିରେ ? ଏ ଯାଏଁ ତ ଆମର କିଛି ଜାଣନି । ଜାଣିଲେ ବି କି ସବୁ ଭଲ ହେଇଯିବ ? ରେଙ୍ଗଟାର ଯଦି ବିପଦ ପଡ଼ିଥିବ ସେ ଆସି ଯଦି ଦେଖେ ତୁ ସକ୍ଷୟ ହେଇ କାନ୍ଦୁଛୁ ତେବେ କି ତା'ର ଦୁଃଖ ଘୁଲିଯିବ ?

(ରୂପି ଆଖିରେ ଲୁହ ପୋଛିଦେଲା ଏବଂ ଟେବୁଲ ସଫାସୁତୁରା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା) ।

ସେଇଟା ଫେରୁ କି କରୁଛୁ ?

ରୂପି - କିଛି ନାହିଁ, ମୁଁ ଭାବିଲି -

ଗୁରୁବାରୀ - ଛାଡ଼ ସେ କାମ, ମଣିଷ ତ ଫେର ଖାଇବ । ତତେ ମୁଁ କହିଲି ପରା ଘରଭିତରେ ଶେଯଟା ଦେଖ ।

ରୂପି - (ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇ) ଯାଉଛି, ମାଉସୀ ।

(ରୂପି ଗୁଲିଗଲା, ବାଆଁ ଦୁଆର ବନ୍ଦକରି ଦେଇ)

(ଗୁରୁବାରୀ ଦେଖିଲା ଦୁଆର ବନ୍ଦ ଅଛି ଏବଂ ଶୀଘ୍ର କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ମଝିଦୁଆରକୁ ଗଲା ଏବଂ ଖୋଲିଦେଲା । ବାହାରେ ପୁରାଦିନ ହେଲାଣି; ଦୂରର ଜନକୋଳାହଳ ମୃଦୁ ଭାବରେ ଶୁଭୁଛି । ଦୁଆର ବନ୍ଦରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସେ ବାହାରକୁ ଚାହିଁଲା ଏବଂ କିଏ ଜଣେ ଆସୁଥିବାର ଅଥଚ ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିବା ଲୋକ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା ।)

ଗୁରୁବାରୀ - କି ହେଉଛି, ସୋମବାରୀ ।

(ସୋମବାରୀ ପ୍ରୋଡ଼ା । ଦୁଆରରେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହେଲା ।

ସୋମବାରୀ - ଦଉଡ଼ିଟା ଛିଡ଼ିଗଲାରେ ଗୁରୁବାରୀ । ପିଞ୍ଜରାଟା ତଳକୁ ଖସିପଡ଼ିଛି । ତୋରଟା କି କାମକୁ ଯାଇଛି ?

ଗୁରୁବାରୀ - ପରଥମ ପିଞ୍ଜରାରେ ।

ସୋମବାରୀ - ହେଁ !

ଗୁରୁବାରୀ - ହଁ, ମୋରଟା ତାହିଁରେ ଯାଇଛି ।

ସୋମବାରୀ - ଏଇଲାଗ ସବୁକଥା ଜାଣିହବ । ମୁଁ ଆଇଲାବେଳେ ଦଉଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଥିଲେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଉଠେଇ ଆଣିବେ ।

ଗୁରୁବାରୀ - ମୁଁ ସବୁ ଠିକ୍‌ଠାକ୍ କରି ରଖୁଛି । ତୋରଟା କାହିଁରେ ଯାଇଛି ?

ସୋମବାରୀ - ମୋରଟା ଆରମ୍ଭରେ ଶେଯରେ ପଡ଼ିଛି । କାଲ ରାତି ବେଶୀ କରି ନିଶାପାଣିଟା ପିଇ ଦେଇଥିଲା । ଅବେତା ହୋଇ ନିଦେଇ ପଡ଼ିଛି । ଭଗବାନର କେଡ଼େ ଦୟା !!

ଗୁରୁବାରୀ - ଯିମିତିଟା ଥିଲେ ବି ତାକୁ ଆମର ଏଇଠାକୁ ଆଣିବେ ?

- ସୋମବାରୀ - ନିଝେଁ । ଆମେ ଆମର ନିଜ ନିଜରଟାକୁ ହେପାଜତ କରିବା ! ଧାଙ୍ଗଡ଼ିଟା କାହିଁ ଗଲା ? ଖଣିଗାତକୁ ଯାଇଛି !
- ଗୁରୁବାରୀ - ଶେଯଟା ଠିକ୍ କରୁଛି କାଳେ ସିଏ ଆସିଯିବ ।
- ସୋମବାରୀ - (କଥାଟା ତାରିଫ୍ କରି) ଠିକ୍ ଠିକ୍ ! ଖବରଦାର, ତାକୁ ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ଯେତେ ବିଳମ୍ବ ଅଟକାଇ ପାରୁଛି ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ । ଯିବ ଯିବ ଭଜୁଥିଲା ଛାଡ଼ିଲି ନାହିଁ । ଖଣିରେ ବିପଦ ହେଲେ ଖଣି ମୁହଁରେ ଏମିତି ଖରାପ କଥା ଦିଶେ ଯାହା ଟୋକାଟାକଳିଆ ମାନେ ନ ଦେଖିଲେ ଭଲ । ତଳୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପରକୁ ଆଣିଲାବେଳକୁ ଯିଏ ଦେଖୁଦେବ ତା'ର ଜୀବନାଟ ନଷ୍ଟ ହେଇଯିବ ।
- ସୋମବାରୀ - ସେଇଲାଗି ପରା ମୁଁ ଜମାଯାଏ ନି । ଥରେ ଯାଇଥିଲି । ଯାହା ଦେଖୁଛି ଜୀବନଟା ଥିବା ତକ ନାହିଁ ଭୁଲିପାରିବି ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ଭିତରକୁ ଆସିବୁନି ?
- ସୋମବାରୀ - ଯାଉଛି । କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦିଅଁ । ଗୋଳମାଳଟା ତେବେ ଶୁଭିବ ନାହିଁ । ନ ହେଲେ ସେ ଫେର ବାହାରିବସିବ ।
(କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା; ଗଣ୍ଡଗୋଳ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା)
- ଗୁରୁବାରୀ - ତୁ ଠିକ୍ କହିଛୁ । ଯୁଆଣ ବେଳେ ଧୀର ହୋଇ ବସି ହବ ନାହିଁ ।
- ସୋମବାରୀ - ସର, ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା ସେ ଦିନର କଥା - ଖଣିରେ ଯାଇଁ ଦିନ ବଡ଼ ନିଆଁଟା ଜଳିଲା, ମୁଁ ବି ତ ସେତେବେଳେ ଯୁଆଣଟା ଥାଏଁ । ମାଆଟାର ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ମତେ ଛାଡ଼ିଦେଲା ଖଣିର ପାଖକୁ । ମୁରୁଦାର ସବୁ ଉଠେଇଲା ବେଳେ ଯାହା ଦେଖିଲି କେବେ ଜୀବନରେ ଭୁଲିବି ? ଆଜିକାଲି ବି ମୁଁ ସେଇ କଥାଟା ସପନରେ ଦେଖୁଛି ।
(ଗୁରୁବାରୀ ଖଟରେ ବସିଲା)
- ଗୁରୁବାରୀ - ସୋମବାରୀ, ବସ୍ ! ଏମିତି ବେଳରେ ସାଙ୍ଗଟା ଭଲ । ବଡ଼େ ଦରକାର ।

- ସୋମବାରୀ - ବସିଛି ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ତୁ ଯାହା କହିଲୁ ଠିକ୍ । ସେ କଥା ବି କେହି ଭୁଲିବ ? ମତେ ଲାଗୁଛି ଯିମିତି କାଲି ପରଦିନ ସେଇ ଘଣ୍ଟାଟା ମୁଁ ଶୁଣିଛି । ମୋର ମରଦଟାକୁ ଉପରକୁ ବାହାର କରି ଆଣିଲେ । ଇମିତି ତା'ର ଦେହଟା ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଯେ ବିହ୍ନି ହେଲାନ୍ତି । କାନର ମୁଦି ଦେଖୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି । ପଛେ ଶୁଣିଲି, ସେ ଘରୁ ବାହାରିଗଲାବେଳେ ଖାଲି ମାଠିଆ ଦେଖୁଥିଲା । ରେଙ୍ଗଟାର ବାପାଟା ଏକଜିଦିଆ; ଅଶୁଭଟାକୁ ଖାତିର କଲା ନାହିଁ; କାମକୁ ଚାଲିଗଲା । ଗଲା ଯେ ଗଲା । ଏଇକ୍ଷଣିକାର ପିଞ୍ଜରାଟାରେ ରେଙ୍ଗଟା ଯାଇଛି । ମୋର ଘରେ ଆଉ ମଣିଷ ରହିଲା ନାହିଁ । (ବାଆଁ ପାଖ କବାଟ ଖୋଲିଲା, ରୂପ ଦୁଆର ବନ୍ଦରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା, ଅନ୍ୟମାନେ ତାକୁ ଦେଖୁନାହାନ୍ତି) ।
- ସୋମବାରୀ - ସେ କଥା କିମିତି କହୁଛୁ ? ରେଙ୍ଗଟା ଅଛି କି ନାହିଁ କିଏ ଜାଣିଲା ?
- ଗୁରୁବାରୀ - (ସବୁ ଆଶା ହରାଇ) ତା'ର ବାପା ମରିଲା ବେଳେ ଯଉଁ ସପନଟା ଦେଖୁଥିଲି କାଲିରାତି ଫେର ସେ ସପନଟା ଦେଖୁଛି ଯେ -
- ସୋମବାରୀ - (ଆଶା ନାହିଁ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରି) ଆମର ଜୀବନଟା ତ ମରଣ । ଏହାରଠାରୁ ଆଉ କି ବଡ଼ ସତ କଥା କହ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - କୋଇଲାରେ ଆମେ ବଞ୍ଚୁଛି ଯେ । ଆଉ ଆଉ ଜାଗାରେ ଡିରିଲାସବୁ ପଇସାଦେଇ କୋଇଲା ପାଉଛି । ଆମର ଏଠେ ଟିକେ ବେଶୀ ଦାମ୍ । ମଣିଷର ଜାହାନ ଦେଇ ଏଠେ ଆମର କୋଇଲା ପାଉଛି ।
- ସୋମବାରୀ - (ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ) ନିଆଁରେ ଜଳିପୋଡ଼ି ନ ଯାଇଥିଲେ ଭଲ । ପୋଡ଼ିଯାଇଥିବାରଟାକୁ ଋହଁ ହବନି ।
- ଗୁରୁବାରୀ - (ଏକମତ ହୋଇ) ଠିକ୍, ପୋଡ଼ିଜଳି ହବାରଠାରୁ ହାତଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗିବାରଟା ଭଲ ।
- ସୋମବାରୀ - କୁମ୍ଭାନୀରୁ ତତେ କିଛି ମିଳିବ ।

- ସୋମବାରୀ - ସେଟା ମନର ଶାନ୍ତିର କଥା । ମଣିଷଟାକୁ ଠିକ୍‌ରକମ୍ ପୋଡ଼ି ପୋଡ଼ି ନ ପାରିଲେ ମନଟାରେ ଶାନ୍ତି ଆସେ । ରେଙ୍ଗଟା ତୋର ବଡ଼େ ଭଲଛୁଆଟା ଥିଲା ଯେ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ଠିକ୍ କହିଲୁ । ବଢ଼ିଆ ଛୁଆଟା । କେତେବେଳେ ଟିକେ ହାଣ୍ଡିଆ ଖାଏ, ନ ହେଲେ ଜୁଆ ଖେଳେ । ସିଏ କି ଦେବତାଟା ହେଇଛି ?
- ସୋମବାରୀ - ମୋର କପାଳ ସମିତି ନାହିଁ । ଛୁଆ ପାଞ୍ଚଟା ଯିମିତି ତା'ର ବାପଟା ବି ସିମିତି । ସବୁ ମାତାଲ, ଅଳସୁଆ । ନାଜର କଥା । ହେଲେ ଭଗବାନ ଯାହା କରୁଛି, ଆମର କି ତହିଁରେ ହାତ ଅଛି ? ଭାଗ୍ୟକୁ ସିନା କାଲି ରାତି ନିଶାପାଣିରେ ମାତାଲ ହୋଇଥିଲେ । ନ ହେଲେ ରେଙ୍ଗଟା ସାଙ୍ଗରେ ଆଜି ସମସ୍ତେ ଯାଇଥାନ୍ତେ ।
- ବୁଝି - (ଧାର ସ୍ବରରେ) ମୁଁ ଖଣିପାଖକୁ ଯିବି, ମାତସା । (ମଝିଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଗଲା) ।
- ଗୁରୁ - ଏଡ଼େ ତରତର ହଉଛି ।
- ବୁଝି - ମୁଁ ଆଉ ରହି ପାରିବି ନାହିଁ । ଜିଣିବି କି ହେଲା ।
- ଗୁରୁ - ବୁଝଟା ହେ ବସ୍ ।
- ବୁଝି - ମୁଁ ବସି ପାରିବି ନାହିଁ । ତୁମର ଦୁଇଟା ଖାଲି ସେଇ ମରା କଥା ହଉଥିବ, ମୁଁ ବସି ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିବି । ତାକୁ ଆଗ ଜୀବନରେ ମାରିଲ, ତା'ର ବାଡ଼ ପୋତି ସାରିଲ, ଏଥର ଶୁଧୁଘର କିମିତି କରିବ ସେ କଥା କହିବ । ତୁମର କେହି ଜାଣ ତା'ର କି ହେଇଛି ?
- ସୋମବାରୀ - ତୁ ବୁଝୁଛୁପ ବସ୍, ଧାଙ୍ଗଡ଼ି । ରହ ଦେଖାଯାଉ ।
- ବୁଝି - ତୁମର ଦୁଇଟା କି ରକମ ମଣିଷ କେହି କହିପାରିବ ନାହିଁ । ପଥର ହେଇ ବସି ଯାଇଛ ଯିମିତି କିଛି ହେଇ ନାହିଁ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ଆମର ଦୁଇଟା ବୁଢ଼ୀ ହେଲୁ, ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସହିସହି । ଆମର ଜାଣି ଏମିତି ହେଲେ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ଶେଯଟା ବିଛେଇଲୁ ?

- ରୂପି - ହଁ
- ଗୁରୁବାରୀ - ବାଜସଟାରେ ବତଳରେ ମଦଟିକେ ଅଛି । ବାହାର କର ।
ଦରକାର ହବ ।
- ରୂପି - ହଉ, ଯାଉଛି, ଆଣିବି । (ହୃତ ପ୍ରସ୍ଥାନ)
- ସୋମବାରୀ - ବଡ଼େ ଅଧକର୍ଯ୍ୟ ହେଇଯାଉଛି ଧାଙ୍ଗଡ଼ିଟା ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ହୁଁ ଏଡ଼ିକି କମ୍ ବୟସବେଳେ ସମ୍ଭାଳିବା ହବା ବଡ଼େ କଷ୍ଟ ।
ସିଏ ଫେର୍ ଖଣିପାଖର ମଣିଷ ନାହିଁ ଆମର ଦୁଇଜଣ ଯିମିତି
ଥିଲି । ତାକୁ ସେ ପାଇଁ ବେଶୀ ବାଧୁଛି । ତା'ର ମା ଚଉଦୁଆର
ଜଣକୁ ବାହା ହେଇଛି ; ଝିଅଟାକୁ କଳକାରଖାନାରେ
ବଢ଼େଇଛି । ଖଣିର ପାଖରୁ ବେଶୀ ଦୂରଟାରେ ଯିଏ ଜନ୍ମି
ବଢ଼ିଥାଏ ବରଷେ ଦୁଇ ବରଷ ଖଣି ପାଖରେ ନ ରହିଲେ
ଖଣିର କଥା ଜାଣିବ କିମିତି ?
- ସୋମବାରୀ - ଠିକ୍ କଥା, ସେଇ ପାଇଁ ଆମର ମନଟାକୁ ବୁଝେଇ ଦେଇଛି
ଆମର ମରଦ ମଣିଷ କେତେବେଳେ ବା କେତେବେଳେ
ଗୁଲିଯିବ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ଅଟକେଇ ପାରିଲେ ତାକୁ ମୁଁ ଖଣି ମୁହଁକୁ ଯିବାକୁ ଦେବିନି ।
ଏକଠେ ତାକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବା ଆଉ କି କରିବା ମନରେ
କରିପାରୁଛୁ ?
- ସୋମବାରୀ - ନାହିଁ ତ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ବନ୍ଧା ବନ୍ଧି ଲାଗି କନା ରଖିବା ?
- ସୋମବାରୀ - ନା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ଆସିବା ଆଗରୁ ତାକତର ଆସିଥିଲା ।
ରୋଗାବୁହା ଗଡ଼ିଟା ବି ଥିଲା । ଯାହା ଦରକାର ସବୁ ସେମାନେ
ଆଣିଥିବେ । ରୂପିକୁ ଛାଡ଼ିବା ନାହିଁ ଯିମିତି ହେଲେ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - (ମଝିକବାଟ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ) ହଁ ।
(ସୋମବାରୀ ବି ମଝିକବାଟକୁ ଗୁହଁଲା ଏବଂ ଗୁରୁବାରୀ ଆଡ଼କୁ
ଗୁହଁଲା ।) ତୁ ଭାବ ନାହିଁ । ଆଗେ ଯିମିତି ସହଜରେ ବନ୍ଦ
ହଉଥିଲା ଆଜ ସିମିତି ହଉ ନାହିଁ ।

- ସୋମବାରୀ - କବାଟଟା ?
- ଗୁରୁବାରୀ - ହଁ ।
- ସୋମବାରୀ - ଭଲ ଉପାୟ । (ଉଠି କବାଟ ପାଖକୁ ଯାଇ) ସିଏ ବନ୍ଦ ଭାବୁ
ତୁ ତାକୁ ଖରାପ ଆଖିରେ ଦେଖୁଛୁ ତେବେ ତାକୁ ଖଣି ମୁହଁକୁ
ଦେଖିବା ଲାଗି ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ ।
(କବାଟରେ ତାଲା ପକାଇ ଦେଲା ଏବଂ ଗୁରୁବାରୀକୁ
ଭୁବିକାଠି ଦେଇ ପୁଣି ଖଟରେ ବସିଲା) ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ବେଶ୍ ! (ଭୁବିକାଠି ଲୁଗାକାନିରେ ଗଣ୍ଠାଇ) ଏଥର ଦେ
କଥାବାଉଁ କରିବା ଯିମିତି ତା'ର ମନ ଭୁଲିଯାଏ । (ରୂପି
ମଦବୋତଲ ଆଣି ଟେବୁଲରେ ରଖିଲା) ।
- ରୂପି - ଏଇ ଆଣିଲି ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ଭଲ କଲୁ ।
(ଦଣ୍ଡେ ପାଇଁ ସବୁ ନିରବ ନିଶ୍ଚବଧ । ଦୁଇବୁଢ଼ୀ କଥାବାଉଁ
କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ପ୍ରଥମେ ସୋମବାରୀ ସଳଖି
ବସି କଥା କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା କିନ୍ତୁ କିଛି ନ କହି ପାରି ପୁଣି
ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଲା । ସୋମବାରୀ ଯାହା କଲା ଗୁରୁବାରୀ ମଧ୍ୟ
ସେଇଯା କଲା । ରୂପି ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ଗୁରୁବାରୀ
ଭୁରିଆଡ଼କୁ ଘୁଞ୍ଚିଲା ଗଜ୍ଜପାଇଁ କୌଣସି ବିଷୟଟିଏ ଲାଗି ।
ସବା ଶେଷରେ ମଦବୋତଲ ପରେ ତା'ର ଆଖି ପଡ଼ିଲା ଏବଂ
ରୂପି କବାଟ ପହଞ୍ଚି ନ ପହଞ୍ଚିବୁ କଥା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା)
ବୋତଲଟାରେ ଆଉ ଟିକେ ବେଶା ମଦ ଥିଲା ନା ?
- ସୋମବାରୀ - (କଥା ଆରମ୍ଭ କରି ପାରିଲା ବୋଲି ସୋମବାରୀ ଗୁରୁବାରୀକୁ
ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ) ଘରେ ମଦଟିକେ ଥିଲେ ସବୁଆଡ଼କୁ ଭଲ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ଠିକ୍ କଥା । ଦାଢ଼ମୂଳଟା ବଥା ହେଲେ ମଦ ଉଷୁଦର କାମ
କରେ ।
- ସୋମବାରୀ - ଠଣ୍ଡା ଦିନରେ ସକାଳଟାରେ ଗୁ ସାଙ୍ଗରେ ବି ଭଲ ହୁଏ ।
- ରୂପି - ମୁଁ କି କରିବି କହ ?

- ଗୁରୁବାରୀ - ନା, ଆଉ କିଛି କରିବାର ନାହିଁ ।
(ରୂପି କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଗଲା) ରହ ଭାବେ ଆଉ କି କରିବୁ
(ରୂପି ଛିଡ଼ା ହେଲା) ନା ଆଉ କିଛି ତ ମନରେ ପଡୁନାହିଁ ।
- ରୂପି - ତେବେ ମୁଁ ଯାଉଛି ।
- ଗୁରୁବାରୀ - ନା, ନା,
- ରୂପି - କାହିଁକି 'ନା' ?
- ଗୁରୁବାରୀ - ତୋର ଯିବାର ହବନି । ଯଦିଓ ଅଛୁ ସେଇଠି ଥା ।
- ରୂପି - ମତେ ଛାଡ଼ । ମୁଁ ଯିବି - ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି ।
- ସୋମବାରୀ - ମାଉସୀ ଯାହା କହୁଛି ସେଟା ଭଲ । ଆଜିକାଲି ତୁମର ଧାଙ୍ଗଡ଼ା
ଧାଙ୍ଗଡ଼ି କମିତି ସବୁ ହଉଛୁ ଯେ ବଡ଼ ମଣିଷ ଭଲ କଥା କହିଲେ
ବି ଶୁଣ ନାହିଁ ।
- ରୂପି - ନା, ନା ତୁମେ ଦୁଇଟା ବୁଝିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯିବି, ଯିବି, ଯିବି
(କବାଟ ପାଖକୁ ଯାଇ ଫିଟାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, ଚାଲିଆଡ଼େ
ଭାଙ୍ଗି ଆଖିମାରି ହୋଇ) କବାଟରେ ତାଲା (ପୁଣି ଚେଷ୍ଟା କରି)
ଏ କବାଟରେ ତାଲା ପଡ଼ିଛି (ଉପରକୁ ଭାଙ୍ଗିଲା) ଭାଙ୍ଗିକାଠିଟା
କାହିଁ ? ଭାଙ୍ଗିକାଠି କାହିଁ ଦେଲୁ ?
- ଗୁରୁବାରୀ - ବସ ଧାଙ୍ଗଡ଼ି । ତତେ ଆଗରୁ କହି ଦେଇଛି, ତୋର ଯିବାର
ହବନି । ସେଟା ମୁଁ ପକ୍କା କରି ଦେଇଛି । ଏଥର ଧାରସ୍ଥିର
ହେଇ ବସ ଆଇ ପାଗାଳିଟା ପରି କଥାବୁଝିଆଡୁ କଥା
କହନାହିଁ । କବାଟରୁ ହାତ ଛାଡ଼ ।
- ରୂପି - (ତାଲାଟାକୁ ଟାଣାଟଣି କରୁ କରୁ) ମୁଁ ଯିବି । ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି ।
ତା'ର ମୋର ଭାବ ଅଛି । ମୁଁ ରେଙ୍ଗଟାକୁ ଭଲ ପାଏ ।
- ଗୁରୁବାରୀ - (ଉଠି) ତୁ ଭାବିଛୁ ତୁ ଏକା ଭଲ ପାଉଁ, ମୁଁ ତାକୁ ଭଲ ପାଏ
ନାହିଁ । ତୋର ରକମ ଏତେ ଟିକେ ମଣିଷର ଶରଧାଠୁ ମୋର
ଶରଧା ଦେଇ ବେଶୀ । (ସଗର୍ବେ) ମୁଁ ଯେ ତା'ର ମା ।
- ରୂପି - (ତା' ଆଡ଼କୁ ଯାଇ) ମାଉସୀ, ଦୟା କର ମୋତେ । ତୁ ଜାଣୁ
ନାହିଁ, ଜମା ଜାଣୁ ନାହିଁ ମୁଁ ତାକୁ ପଠେଇ ଦେଇଛି । ସେ ଯିବ

ନାଜ୍ କହୁଥିଲା ମୁଁ ମୋର ଜବାବଟା ନ ଦେଲା ଯାଏଁ ମୁଁ ଜବାବ ଦେଲି ନାଜ୍, ସଖି ଯାଏଁ ଅପେକ୍ଷା କର ବୋଲି କହିଲି । ମୁଁ ଯେ ତା'ର ମରଣକୁ ପେଲି ଦେଇଛି ।

ଗୁରୁବାରୀ - ରୂପି ! ତୁ ପାଗଲି ହେଲୁ ?

ରୂପି - ମତେ ଛାଡ଼ିଦେ ।

ଗୁରୁବାରୀ - ନା ।

ରୂପି - ଛାଡ଼ିବୁ ନାଜ୍ ?

ସୋମବାରୀ - ଧୀର ହ । ତୋର ଭଲ ପାଇଁ -

ରୂପି - କବାଟରେ ତାଲ ଦେଲ କାହିଁକି ? ତୁମେ ଦୁଇଟା ମତେ ଠକିଛ । ତୁମ ଦୁଇଟାର ଦୟା ମାୟା ନାଜ୍ । ଏଠି ରହି ତା'ର ମୁଁ କି ଉପକାରଟା କରିବି ? ତା'ର ପାଖକୁ ଛାଡ଼ିଦେ । ମୁଁ ତ ଯିବି । ନିଶ୍ଚେ ଯିବି ।

(ଗୁରୁବାରୀ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଦୁଇ ବୁଢ଼ୀ ପରସ୍ପରକୁ ଦଣ୍ଡେ ଚାହିଁଲେ । ହଠାତ୍ କବାଟରେ ଜୋର ଗୋକଠା ଶବ୍ଦ) (ମୋଟାଗଳାରେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କଥାରେ) ସେଟା କି ? ଭଗବାନ୍ ! କି ହେଲା ?

(ଗୁରୁବାରୀ ଲୁଗାକାନିରୁ ଚାହିଁକାଠି ଫିଟାଇଲା ଏବଂ ଧୀରେ କବାଟ ପାଖକୁ ଗଲା, ତାଲାରେ ଚାହିଁକାଠି ପୁରାଇଲା ଏବଂ କବାଟ ଖୋଲିଦେଲା । ରେଙ୍ଗଟା ଦୁଆର ବନ୍ଦରେ ଦେଖାଦେଲା । ତା'ର ସାର୍ଟର ତଳ ବୋତାମ ଲାଗିଛି ଓ ତାହାଣହାତ ସାର୍ଟ ଭିତରେ ସେଇଠି ରହିଛି ।)

ଗୁରୁବାରୀ - ମୋ ବାପା ! (ସେ ହାତକୁ କୁଣ୍ଠାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ)

ରେଙ୍ଗଟା - (ବାଆଁହାତରେ ତାକୁ ଦୂରରେ ଅଟକାଇ ରଖି) ସାବଧାନ ମା ! ତାହାଣ ହାତଟା -

ଗୁରୁବାରୀ - ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି ?

ରେଙ୍ଗଟା - ହଁ, ତାଙ୍କର ଏକଲାଗ ଆସିବ । ତା'ର ଆଜ ଦେର ବେଶୀ କାମ । ମୋଠୁଁ ଦୈବ ବେଶୀ ଖରାପ ଅବସ୍ଥା ଅନେକ

ଲୋକର । (ସେ ଆସି ଖଟଟାରେ ବସିଲା)

ଗୁରୁବାରା - ଭଗବାନ ସାହା ।

(ହାତପାପୁଲିରେ ମୁହଁ ଢଙ୍କାଜଲା) ।

ରେଙ୍ଗଟା - ନା, ନା, ମା ! ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛି । କାନ୍ଦିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଭଙ୍ଗା ହାତଟାର ପାଇଁ ଭଗବାନକୁ ଡାକିବାର କି ଅଛି ? (ଅଭଙ୍ଗା ହାତଟା ମା'ର କାନ୍ଦ ଉପରେ ରଖି) କିରେ ରୂପି ! (ରୂପି ଆଡ଼େ ଚାହିଁ) ।

ରୂପି - ରେଙ୍ଗଟା !

ରେଙ୍ଗଟା - ଏତିକି ନା ଆଉ କିଛି କହିବୁ ! ପାଳି ସରିଲା ଯେ ହେଲେ ଆରମ୍ଭ ନ ହୋଇ ସରିଯାଇଛି । କି ବା ଯାଏ ଆସେ ? ମୁଁ ଆସିଛି ଜବାବଟା ନେବି ବୋଲି । ଦେ ଏଥର କହିଦେ ।

ରୂପି - ରେଙ୍ଗଟା ! ତୁ ଗୋଟେ ହୁଣ୍ଡା । ଜବାବଟା କି ପାଇବାର ବାକି ଅଛି ? ତୁ ତ ସବୁବେଳେ ଜାଣିଛୁ । ରେଙ୍ଗଟା, ମୁଁ ଭାବି ଥିଲି ତୁ ଆଉ ପୁରକୁ ଚାଲିଗଲୁ -

ରେଙ୍ଗଟା - କିମିତି ଭାବିଲୁ ସେ କଥା । ମୁଁ କି ଚାଲିଯିବାର ଲୋକ ତୋର ଜବାବଟା ନ ନେଇ । ଦେ ଏଥର ସଫା ସଫା କହିଦେ ତୋର ମୋର -

ରୂପି - ଯାଅ, ଓଲା ।

ରେଙ୍ଗଟା - ହାତଟା ଯୋଡ଼ି ହେଇଯିବ କେତେଟା ଦିନରେ । ଏ ଭିତରେ ବନ୍ଧୁବାସକୁ ଖବରଟା ଦେଇଦବା ।

ରେଙ୍ଗଟା - ରୂପିର ବାହାଘରଟା କି କିମିତି ସିମିତି ହବ ଭାବିଛୁ ?

- ପରଦା -

ସମୁଦ୍ର ପଥେ

ଗରିବ ନୋଲିଆ ଜାତିର ଆଦିମ ଜୀବନ ଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରାଳ ପ୍ରକୃତି ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣାନ୍ତକ ସଂଗ୍ରାମ ଉପରେ *ସମୁଦ୍ର ପଥେ* ନାଟିକାଟି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ରହସ୍ୟ ଓ ବାସ୍ତବତାର ବିଚିତ୍ର ସମନ୍ୱୟରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ନାଟିକାଟି ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର ରହିଛି ।

J.M. Syngeଙ୍କ *Riders to the Sea* ନାଟିକାଟି ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଦ୍ୟୋଗାନ୍ତକ ଏକାଙ୍କିକା ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେଉଛି । ଏରିଷ୍ଟଲ୍ ଟ୍ରେଜେଡ଼ିର ଯେଉଁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି - ଏ ନାଟିକା ତହିଁର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିରୁଦ୍ଧାବରଣ କରେ । ମରୁଆ ରାଣୀ ମହାରାଣୀ ନୁହେଁ, ସେ ନିଜେ ଜିଛି ଦୋଷ କରିନି, ନାହିଁକା ହିସାବରେ ସେ ନାଟିକାରେ ମରିନି - ତଥାପି ‘ସମୁଦ୍ରପଥେ’ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଟ୍ରେଜେଡ଼ି ।

ଚରିତ୍ର

ମରୁଆ	- ବୁଢ଼ାଟିଏ
କେତକୀ ଓ ଚମ୍ପା	- ତା’ର ଦୁଇଝିଅ
ହରି	- ତା’ର ଶେଷ ପୁଅ
ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଗଣ	

ସମୁଦ୍ର ପଥେ

(କୁଡ଼ିଆ ଘର । ରୋଷାକଣାଳା । ଜାଲ, ଖାଲୋଇ, ଟୋପର ଦଉଡ଼ି, ଅରଟ କେତେଖଣ୍ଡି ବାଉଁଶ ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ ନୂଆଖଟଟିଏ କାନ୍ଥ ପାଖକୁ ରହିଛି । ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ଝିଅ କେତକୀ ଜଳଖିଆ ତିଆରି କରି ସାରି ନିଆଁ ପାଖରେ ରଖିଦେଲା; ହାତଧୋଇ ପୋଛି ଅରଟ ପାଖକୁ ଗଲା ଏବଂ ସୂତାକାଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରାୟ ଅଠର ବର୍ଷର ଝିଅ ଚମ୍ପା ଦୁଆର ପାଖକୁ ଉଠିଯାଇଲା ।)

ଚମ୍ପା - (ଧୀର ଗଳାରେ) ସିଏ କାହିଁ ?

କେତକୀ - ସେ ପାଖରେ ଶୋଇଛି । ଠାକୁରଙ୍କ ଦୟା ଥିଲେ ନିଦେଇଥିବ, ଯଦି ନିଦେଇ ପାରେ ।

(ଧୀର ପଦକ୍ଷେପରେ ଚମ୍ପା ଭିତରକୁ ଆସିଲା ଏବଂ ପିନ୍ଧା - ଲୁଗା କାନିରୁଗଣ୍ଠିଲିଟିଏ ବାହାର କଲା ।)

କେତକୀ - (ଚରଖାଟା ଜୋରରେ ବୁଲାଇ) ସେଇଟା କି ?

ଚମ୍ପା - ପୁରୋହିତ ପୁଅ କହିଲା, “ଏଟା ନେ । ସରଗଦ୍ଦାର ଆରପାଖକୁ ଯଉଁ ମୁରଦାରଟା ମିଳିଥିଲା ତା ଦିହରେ ଏଇ ଜାମା ଓ କନା ଚୁକୁରା ଥିଲା ।”

(କେତକୀ ହଠାତ୍ ଅରଟ ବୁଲେଇବା ବନ୍ଦ କଲା ଏବଂ ଝୁଙ୍କିପଡ଼ି କଥାଗୁଡ଼ା ଶୁଣିଲା) ଏ ସବୁ ମଙ୍ଗୁଲୁର ନା ଆଉ କାହାର ଆମକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ହବ । ନ ହେଲେ ସଦାବେଳେ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ବୁଲୁ ବୁଲି ତାକୁ ଉଠୁଥିବ ଯେ ।

କେତକୀ - ଏ ସବୁ ମଙ୍ଗୁଲୁର ବୋଲି ଆମେ କହିପାରିବା କିମିତି, ଚମ୍ପା ! ସେ ଉତ୍ତରକୁ ଏତେ ଦୂର ଭାସିଯିବ କିମିତି ?

ଚମ୍ପା - ପୁରୋହିତ ପୁଅ କହିଲା, “ଏମିତି କେତେଥର ହେଇଛି ।” ସେ କହିଲା, ଯଦି ଏସବୁ ମଙ୍ଗୁଲୁର ହେଇଥିବ ତେବେ ତାଙ୍କୁ କହିବ ଠାକୁରଙ୍କ ଦୟାରୁ ତା’ର ଶେଷକାମ ବିଧିରେ ବଢ଼ିଛି; ଯଦି ତା’ର ନୁହେଁ ତେବେ ତାକୁ ପଦେ ବି କେହି କିଛି କହିବ ନାହିଁ, ନ ହେଲେ ସେ କନ୍ଦାକଟା କରି କରି ମରିଯିବ ।

(ଯେଉଁ ଅଧା ଆଉଜା କବାଟଟି ଚମ୍ପା ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲା

ତାହା ହଠାତ୍ ହାବୁକାଏ ପବନରେ ଫିଟିଗଲା ।)

କେତକୀ - (ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ) ତୁ ତାକୁ କହିଲୁ ନା ନାହିଁ, ହରିଆକୁ ମନାକରିବ ଆଜି ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗ ମେଳାକୁ ଯିବା ପାଇଁ ।

ଚମ୍ପା - ମୁଁ ତାକୁ ମନା କରିବ ନାହିଁ, ସେ କହିଲା ! ଆହୁରି କହିଲା, “ତୁମେ ସବୁ ଡର ନାହିଁ, ରାତିଟା ସାରା ତ ସିଏ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକୁଥିବ, ଠାକୁରେ କ’ଣ ତା’ର ସବୁଛୁଆଙ୍କୁ ନେଇଯିବେ, ଗୋଟିଏ ବି ରଖିଦେବେ ନାହିଁ ।”

କେତକୀ - ‘ଧଳା ପଥର’ ପାଖରେ ସମୁଦ୍ର କିମିତି ଦେଖୁଲୁ ?

ଚମ୍ପା - ଠାକୁରଙ୍କ ଦୟାରୁ ସତେ ଖରାପ ନାହିଁ । ହେଲେ ପୁରୁବ ଆଡ଼େ ଜୋର ଗର୍ଜନ ଶୁଭୁଛି । ଜୁଆର ଆଡ଼ ପବନଟା ଏକା ସାଙ୍ଗ ହେଲେ କି ହବ କେଜାଣି । (ଗଣ୍ଡିଲିଟା ନେଇ ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଗଲା) ଖୋଲିବା ଇଲାଗେ ?

କେତକୀ - ସିଏ କାଲେ ଉଠି ଆସିବ । ସାରିଥିବା ନ ଥିବା ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲେ କ’ଣ କରିବା ? ଆମକୁ ଟିକେ ଦେରି ଲାଗିବ, ଦିନଶସାରା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମରୁଛୁ ଯେ ।

ଚମ୍ପା - (ଭିତର ଦୁଆର ପାଖକୁ ଯାଇ କବାଟରେ କାନ ପୋତି ଶୁଣି) କଡ଼ ଲେଉଟାଣି । ଏଇଲାଗେ ଆସିଯିବ ।

କେତକୀ - ମୋତେ ଶିଢ଼ିଟା ଦେ । ପାଳବିଡ଼ା ସାଙ୍ଗରେ ଗଣ୍ଡିଲିଟା ରଖିଦିଏଁ ଯିମିତି ସେ ଜମା ଜାଣିବ ନାହିଁ । ଜୁଆର ଫେରିଲେ ସେ ପୁଣି ଭୁଲିଯିବ ସମୁଦ୍ର କୂଳକୁ । ଦେଖିବ, କାଲେ ତା’ର ମଙ୍ଗୁକୁ ପୂର୍ବଆଡୁ ଭାସି ଭାସି ଆସି ଲାଗିଥିବ ।

(ଦୁହେଁ ଶିଢ଼ିଟାକୁ କାନ୍ଥରେ ଲଗାଇଲେ । କେତକୀ କେତେ ପାଦ ଉଠିଗଲା । ଚମ୍ପା ଗଣ୍ଡିଲିଟା ତାକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ସେ ତାକୁ ପାଳ ବିଡ଼ାରେ ଲୁଗାଇ ଦେଲା । ମରୁଆ ଭିତର କୋଠରାରୁ ଆସିଲା ।)

ମରୁଆ - (ଉପରକୁ କେତକୀ ଆଡ଼େ ଘୁର୍ଣ୍ଣି ଅସନ୍ତୋଷ ସ୍ଵରରେ) ଦିଓଳି ବଳିବା ପାଇଁ କାଠ କ’ଣ ନାହିଁ ?

କେତକୀ - ପିଠାଖଣ୍ଡେ ପୋଡ଼ି ଦେଇଛି । (କାଠବିଡ଼ାଏ ଖସାଇ ଦେଇ)

ଜୁଆର ଫେରିଲେ ହରିଆ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ମେଳାକୁ ଯିବ । ସେ
ନେଇଯିବ ।

(ଚମ୍ପା କାଠ ବିଡ଼ାଟି ନେଇ ବୁଲିରେ ଦେଲା)

ମରୁଆ - (ନିଆଁ ପାଖରେ ମାଆରେ ବସି) ଉତ୍ତରା ପବନ ବହୁଛି, ପଶିମା
ବି ଆସୁଛି । ତା'ର ଆଜି ଯିବା ହବ ନାହିଁ । ତାକୁ ଯିବାକୁ
ହବ ନାହିଁ । ପୁରୋହିତ ପୁଅ ତାକୁ ମନା କରିବ ନିଶ୍ଚୟ ।

ଚମ୍ପା - ସେ ତାକୁ ବାରଣ କରିବ ନାହିଁ ମା । ରାମ, ଯଦୁ, ଗଦା କଥା
ହଉଥିଲେ ସେ ଯିବ - ମୁଁ ଶୁଣିଛି ।

ମରୁଆ - ସେ ନିଜେ କାହିଁଗଲା ?

ଚମ୍ପା - ସେ ଯାଇଛି ବୁଝିବ ଆଉ କାହା କାହା ଡଙ୍ଗା ଯାଉଛି । ଏଇ
ଆସିଯିବ ଯେ । ଜୁଆର ଫେରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି ।
ଡଙ୍ଗାଟିଏ ପୂର୍ବରୁ ଜୋରେ ମାଡ଼ିଆସୁଛି ।

କେତକୀ - ବୁଢ଼ା ପଥର ପାଖଦେଇ କିଏ ଜଣେ ବୁଲିଲା ପରି ମତେ
ଲାଗୁଛି ।

ଚମ୍ପା - ସିଏ ଆସୁଛି । ଭାରି ତରବରରେ ଆସୁଛି ।

ହରିଆ - (ଭିତରକୁ ଆସି, ଶୁରିଆଡ଼େ ଶୁଣି, ଧୀରେ ଓ ଦୃଃଖରେ
କହିଲା) ସେଇ ନୂଆ ଦଉଡ଼ିଟା କାହିଁ, କେତକୀ, ଯଉଁଟା
ଲୋକନାଥ ମେଳାରୁ ଆଣିଥିଲି ?

କେତକୀ - (ଶିଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ) ଆଣି ଦେ ଚମ୍ପା ନୂଆଖଟ । ପାଖ କଣ୍ଟାଟାରେ
ଟଙ୍ଗା ହେଇଛି । ତଳେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆଜି ସକାଳୁ ମୁଁ ରଖି
ଦେଇଛି । ଧଳାଗୋଡ଼ିଆ ଘୁଷୁରିଟା ଦଉଡ଼ିଟାକୁ ଶ୍ଵେତା
ଖାଇଯାଉଥିଲା ପରା ।

ଚମ୍ପା - (ଦଉଡ଼ିଟାଏ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ) ଏଇ ଯେ ଦଉଡ଼ି, ଭାଇ !

ମରୁଆ - ହରି ! ତୁ ସେ ଦଉଡ଼ିଟା ଯଉଁଠି ଥିଲା ସେଇଠି ରଖି ଦେ
କହୁଛି । (ହରି ଦଉଡ଼ିଟା ନେଲା) ମୁଁ କହୁଛି ଦଉଡ଼ିଟା କାମରେ
ଲାଗିବ ଯଦି ମଙ୍ଗୁଳୁ ଭାସି ଆସିବ କାଲି ସକାଳେ, ନ ହେଲେ
ଆଉ ଦିନ ସକାଳେ, ନ ହେଲେ ଆଉ କଉଁ ଦିନ ସକାଳେ ।

ମୋର ଇଚ୍ଛା ଠାକୁରଙ୍କ ଦୟାରେ ତାକୁ ଟିକେ ଭଲ କରି ସଂସ୍କାର କରିବା ।

ହରି - (ଦଉଡ଼ିଟା ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ି କରୁଁ କରୁଁ) ନୂଆ ଡଙ୍ଗାଟାର ପଟାଟାକୁ ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ଦଉଡ଼ିଟାଏ ଦରକାର । ମତେ ଶାନ୍ତ ଯିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ଯାଇ ନ ପାରିଲେ ସେମାନେ ଘୁଲିଯିବେ । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ମେଳାଟା ବାଦ୍ ଘୁଲିଯିବ ।

ମରୁଆ - ମଙ୍ଗୁକୁ ଯଦି ଭାସିଆସି କୁଳରେ ଲାଗେ ଆଉ; ତାକୁ ବୋହି ନେଇଯିବା ପାଇଁ ଘରେ ଜଣେ ବି ମଣିଷ ନ ଥିବେ, ତେବେ ଲୋକେ କ'ଣ କହିବେ ? ମୁଁ ତା'ପାଇଁ ନୂଆ ଖଟ ନୂଆ ଦଉଡ଼ି ଯୋଗାଡ଼ କରି ରଖିଛି ଯେ ।
(ଖଟଟା ଆଡ଼କୁ ଘୁର୍ଣ୍ଣିଲା)

ହରି - ତୁ କିମିତି କଥା କହୁଛୁ ମାଆ ? ସେ ଭାସି ଆସିବ କିମିତି ? ଦିନେ ନୁହେଁ, ଦି ଦିନ ନୁହେଁ, ନାହିଁ ଦିନ ହେଲା ନିତିପ୍ରତି ସକାଳେ ସଞ୍ଜ ଖୋଜୁଛୁ ପବନ ତ ପୂରବ ଓ ଉତ୍ତର ଆଡୁ ସିମିତି ବହି ଘୁଲିଛି ।

ମରୁଆ - ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା । ଯିମିତି ପବନ ସିମିତି ଢେଉ । ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ଲାଞ୍ଜାତାରାଟା ଉଠିଲାଣି । ବାପାରେ; ହରି ! ଶହ ଶହ ସୁନାମୋହର ମୋର କ'ଣ ହବ ଯଦି ତୁ ଥାଉ, ଆଉ ତୁ ନ ଥିଲେ - ମୋର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ ତୁ - ମୋର ହଜାର ହଜାରରେ କ'ଣ ଲୋଡ଼ା ?

ହରି - (ଦଉଡ଼ିରେ ଫାଶ କରୁଁ କରୁଁ କେତକୀ ପ୍ରତି) ପ୍ରତିଦିନ ଯିମିତି ଯାଇ ଦେଖୁଥିବୁ । କାକୁଡ଼ି ବାଡ଼ିରେ ଛେଳିମେଣ୍ଟା ପଶୁଛନ୍ତି । ଯଦି ଗରାଖ ମିଳେ - ଭଲ ଦର ହୁଏ - ତେବେ ଧଳାଗୋଡ଼ିଆ ଘୁଷୁରିଟାକୁ ବିକିଦେବୁ ।

ମରୁଆ - ସମିତି ଗୋଟେ ଅଶୁଭ ଜୀବର ଭଲ ଦାମ ହେବ ବୋଲି କିମିତି ଭାବୁଛୁ ?

ହରି - ଯଦି ଦେଖୁ ବଉଳିଶାୟାଏ ଏମିତି ପବନ ବହୁଛି ତେବେ ବର୍ଷ ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଇଜଣ ଆଉ କିଛି କୁଟାକାଠି ଗୋଟେଇ କରି

- ରଖିବ । ଏଥର ଅମର ବଡ଼ ଅବସ୍ଥା ଖରାପ । ଜଣେ ବୋଲି
ମରଦ ମଣିଷ ଘରେ ରହିବା ପାଇଁ ନାହାନ୍ତି ।
- ମରୁଆ - ଆହୁରି ଖରାପ ହବାରେ ହରି, ଯଦୈନ ଆଉଜଣଙ୍କ ପରି ତୁ
ବି ବୁଡ଼ିଯିବୁ । ମୁଁ କିମିତି ବଞ୍ଚିବି ଏଇ ଝିଅ ଦୁଇଟାଙ୍କୁ ନେଇ, ମୁଁ
ତ ନିଜେ ଆଜିକାଲି ମରିବି ମରିବି ହେଉଛି ।
(ହରି ଦଉଡ଼ିରେ ଫାଶ ଦେଇ ତଳେ ରଖିଲା । ପୁରୁଣା
ଶାର୍ଟଟା ରଖୁଦେଇ ନୂଆ ଶାର୍ଟଟାଏ ଲଗେଇଲା)
- ହରି - (ଚମ୍ପା ପ୍ରତି) ଦେଖ୍ ସେମାନେ ବାହାରିଲେଣି କି ?
- ଚମ୍ପା - (ବାହାରକୁ ଯାଇ ଫେରିଆସି) ହଁ ତଙ୍ଗା ପାଖରେ ଦୁଇ
ତିନିଜଣ ଦିଶୁଛନ୍ତି ।
- ହରି - (ପଇସା ଥଳି ଓ ଫିଙ୍ଗା ଧରି) ଏଇ ଅଧଘଣ୍ଟା ଭିତରେ
ବାହାରିଯିବା ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ଅତିବେଶୀ ହେଲେ
ତିନିଦିନରେ ଫେରିଆସିବି - ଯଦି ପବନ ସାମନାରୁ ନ
ବହେ ।
- ମରୁଆ - (ନିଆଁ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ଏବଂ ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଢଙ୍କାଇ) ଢେଣିଆଟାର
କେଡ଼େ ପଥରଥା ଛାତି । ବୁଢ଼ୀଟାର ପଦେ କଥା ବି
ରଖିଲାନି । ଅଥଚ ବୁଢ଼ୀ ତାକୁ “ସମୁଦ୍ରକୁ ଯାଆ ନାହିଁ” ବୋଲି
କହୁଛି ।
- କେତକୀ - ଟୋକା ଟାକାଲିଆଙ୍କ କାମ ହେଲା ସମୁଦ୍ରକୁ ଯିବା । ତୋ ପରି
ବୁଢ଼ୀଟାର କଥା କିଏ ଶୁଣିବ ଭଲା ? ସେଇ ଗୋଟେ କଥା
ଥରକୁ ଥର କହୁଛି ।
- ହରି - (ଦଉଡ଼ିଟାକୁ ଉଠାଇ ଧରି) ମୁଁ ଧାଇଁଯାଏଁ । ଆଜି ନୂଆ
ତଙ୍ଗାଟାରେ ଯାଉଛି । ରଘୁଆକୁ ସାଥୀ କରିଛି ସେ ମୋ ପଛେ
ପଛେ ଯିବ । ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ ! (ଘୁଲିଗଲା)
- ମରୁଆ - (ହରି ଦୁଆର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଛି ସେତେବେଳେ ପାଟିକରି)
ସେ ଘୁଲିଗଲା । ଠାକୁରଙ୍କ ରାଣ ! ଆଉ ତାକୁ ଦେଖିବା ନାହିଁ ।
ସେ ଘୁଲିଗଲା; ଅନ୍ଧାର ରାତିଟା ଆସିଲା ବେଳକୁ ଦୁନିଆଁରେ
ମୋର କେହି ଜଣେ ବୋଲି ପୁଅ ନ ଥିବ ।

- କେତକୀ - ଏମିତି ତୁ ତା'ର ଶୁଭ ମନାସିଲୁ ! ଦୁନିଆର ମୁହଁରେ ସେ ତୋଠୁଁ ପଦେ ଶୁଭ କଥା ଶୁଣିବ ବୋଲି ଠିଆ ହେଇ ଥିଲା । ଆମର କି ଦୁଃଖ କମ୍ ହେଇଛି ଯେ ସେ ବାହାରି ବସିବାବେଳଟାରେ ଅଶୁଭ କଥାଟାଏ ମୁହଁରୁ ବାହାର କଲୁ, ଫେର ତା' କାନ ପାଖରେ । ତା' ମନରେ କେତେ କଷ୍ଟ ହେଇ ନ ଥିବ !
- (ମରୁଆ ତିମୁଟାରେ ନିଆଁ ଗୁଡ଼ାକୁ ଇତସ୍ତତଃ ଖେଳାଇଲା)
- ଚମ୍ପା - (ତା' ଆଡ଼କୁ ବୁଲି) ବୁଲିରୁ ଅଙ୍ଗାରସବୁ ବାହାର କରି ଆଶୁଛୁ ଯେ ।
- କେତକୀ - (ଚିତ୍କାର କରି) ଭଗବାନ ! ଆମେ କ'ଣ କରୁଛୁ ଚମ୍ପି ? ତା'ର ଜଳଖିଆ ପୁଟୁଳାଟା ରହିଗଲା ଯେ ।
- (ସେ ବୁଲିପାଖକୁ ଆସି ପୁଟୁଳା ଠିକ୍ କଲା)
- ଚମ୍ପା - ସୁରୁଯ ଦେବତା ଉଦୟ ହେବାଠୁଁ ଅନ୍ଧାର ଆସିବା ତକ କିଛି ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ସେ ବଞ୍ଚିବ ?
- କେତକୀ - (ଜଳଖିଆ ପୁଟୁଳା ହାତରେ ଧରି) ନିଷ୍ଠେ ମରିବ । ବୁଡ଼ାଟାଏ ଯେଉଁଘରେ ସଦାବେଳେ ଗଜର ଗଜର ହେଉଥିବ ସେ ଘରେ କାହାର ତେତା ଚଇତନ ରହିବ ଭଲା !
- (ଜଳଖିଆ ମାଞ୍ଚିଆରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ଝୁଲିଲା ।)
- (ପୁଟୁଳାଟା ମରୁଆ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ) ତୁ ଏଇଟା ଧରି ସେଇବାଟେ ବୁଲିପଡ଼ି ଖୁଲିଯାଆ । ବାମ୍ଫି ପାଖରେ ତାକୁ ପାଇଯିବୁ । ତୁ ତାକୁ ଦେଖୁଦେଲେ ଅଶୁଭଟା କଟିଯିବ । କହିବୁ, “ଠାକୁରେ ତୋର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ।” ତେବେ ତା' ମନରେ ଶାନ୍ତି ଆସିବ ।
- ମରୁଆ - (ପୁଟୁଳିଟା ନେଇ) ମୁଁ କି ତାକୁ ପହଞ୍ଚାଇପାରିବି ?
- କେତକୀ - ଶୀଘ୍ର ଗଲେ ପାରିବୁ ।
- ମରୁଆ - (ଟେମଟଳ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହେଲା) ଖୁଲିଯାଇ ପାରିବି ?
- କେତକୀ - (ଉଦ୍‌ବେଗ ସହିତ ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି) ବାଡ଼ିଟା ତାକୁ ଆଣି ଦେ, ଚମ୍ପି ! ନ ହେଲେ ସେ ବଡ଼ ପଥର ପାଖରେ ଖସି ପଡ଼ିବ ।

- ଚମ୍ପା - ତା'ର ବାଡ଼ି କାହିଁ ?
- କେତକୀ - ମଙ୍ଗଳୁ ଯଉଁ ବାଡ଼ିଟା କେଦାର ଗଉରାରୁ ଆଣିଥିଲା ।
- ମରୁଆ - (ବାଡ଼ିଟା ଚମ୍ପା ହାତରୁ ନେଇ) ଦୁନିଆରେ ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀମାନେ ସିନା ତାଙ୍କ ଛୁଆପିଲା ପାଇଁ ଜିନିଷପତ୍ର ରଖିଯାନ୍ତି ; ଏଠି ମୋ ପିଲାଟିଲାଏଁ ତାଙ୍କ ମା' ବୁଢ଼ୀ ପାଇଁ ଜିନିଷପତ୍ର ଛାଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି । (ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ବାହାରିଗଲା । ଚମ୍ପା ଶିଢ଼ିକୁ ଉଠିଲା) ।
- କେତକୀ - ରହ ରହ ଚମ୍ପା ! ସେ ଶାନ୍ତ ହୁଏତ ଫେରିଆସିବ । ତା'ର ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ସେଥିରେ ସିଏ କେତେବେଳେ କ'ଣ କରି ବସିବ କିଏ କହିବ ?
- ଚମ୍ପା - ଦେଖ ତ ସେ ଝାଉଁଗଛଟା ପାର ହେଲାଣି କି ।
- କେତକୀ - ହଁ, ସେ ଗୁଲିଗଲାଣି ଶାନ୍ତ ତଳକୁ ଖସାଇପକା । ପୁଣି କେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଯିବ ଠାକୁରେ ଜାଣନ୍ତି ।
- ଚମ୍ପା - (ପାଳବିଡ଼ାରୁ ଗଣ୍ଡିଲିଟା ବାହାର କରି) ପୁରୋହିତ ପୁଅ କହିଛି, ଏଇବାଟ ଦେଇ କାଲି ସକାଳୁ ସେ ଯିବ, ଆମେ ଯାଇ ତାକୁ କହିବା ଏ ସବୁ ମଙ୍ଗୁଲୁର କି ନାହିଁ ।
- କେତକୀ - କେଉଁଠି ଏ ସବୁ ମିଳିଲା, ସେ କିଛି କହିଛି ?
- ଚମ୍ପା - (ଓହ୍ଲାଇ) ସେ କହିଲା, “କୁକୁଡ଼ା ଡାକରେ ଦୁଇଜଣ ନାଉରା ଉତ୍ତରରେ ସେଇ ଜଳା ପଥର ପାଖ ଦେଇ ଯାଉଥିଲେ; ଜଣକର ଆହୁଲାଟା ଦୈବାତ ମୁରଦାରଟାରେ ଲାଗିଲା ।”
- କେତକୀ - (ଗଣ୍ଡିଲିଟାକୁ ଫିଟାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି) ଛୁରିଟା ଦେ' । ଦଉଡ଼ିଟା ଲୁଣି ପାଣିରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ଜଳା ଗଣ୍ଡିଟାଏ ଏତେ ଟାଣ ହୋଇଯାଇଛି ଯେ ସାତଦିନ ଲାଗିଲେ ବି ଫିଟାଇ ହବନି ।
- ଚମ୍ପା - (ଛୁରାଟାଏ ଦେଇ) ଶୁଣିଛି ମହାନଦୀ ମୁହାଣଟା ଏଠୁଁ ବହୁତ ଦୂର ?
- କେତକୀ - (ଦଉଡ଼ିଟା କାଟି) ତା' ହୋଇଥିବ । ସେ ଦିନ ଯଉଁ ଲୋକଟା ଆସିଥିଲା - ଆମକୁ ଯିଏ ଏଇ ଛୁରିଟା ବିକିଲା - ସିଏ କହୁଥିଲା

କଳାପଥରଠୁଁ ଯଦି ଜଣେ ଦିନରାତି ଗୁଲିବ, ତେବେ ତାକୁ
ସାତଦିନ ସାତରାତି ଲାଗିବ ।

ଚମ୍ପି - ତେବେ ଯେଉଁ ମୁରୁଦାରଟା ପାଣିରେ ଭାସୁଥିବ ତାକୁ କେତେ
ଦିନ ଲାଗିବ ?

(କେତକୀ ପୁଟୁଳା ଖୋଲି ଲଣ୍ଡା ଜମା ଓ କନାଟୁକୁରାଟାଏ
ବାହାର କଲା । ଦୁହେଁ ଯାକ ଆଗ୍ରହରେ ଗୁହଁଲେ) ।

କେତକୀ - (ଅନୁଜ ସ୍ଵରରେ) ଭଗବାନ ! ଏ ଗୁଡ଼ାକ ତାହାରି କି ଆଉ
କାହାର ମଣିଷ କିମିତି ଠିକଣା କରି କହିବ ?

ଚମ୍ପି - ମୁଁ ତା'ର ଆଉ ଜାମାଟା ଆଲଣାରେ ଆଣେ । ତା' ଉପରେ
ଏଇ କନାଟା ରଖୁ ଦୁଇଟା ମେଳ କରିବା । (କୋଣରେ
ଝୁଲୁଥିବା କେତେକ ଲୁଗାପଟା ନିକିଟି ଦେଖି) କାହିଁ ? ନାନା,
ଏହା ସଙ୍ଗରେ ତ ନାହିଁ, ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?

କେତକୀ - ମନେ ହଉଛି ହରି ସେଟା ସକାଳେ ପିନ୍ଧିଥିଲା; କାରଣ ତା'ର
ନିଜର ପୁରୁଣା ଶାର୍ଟଟା ଲୁଣିପାଣି ହାତଆରେ ଅଠାଳିଆ
ହେଇଯାଇଥିଲା । (କୋଣକୁ ଦେଖାଇ) ହେଇ ଯେ ଟୁକୁରାଏ
ସେଇଠି ପଡ଼ିଛି, ସେଇ ଏକା କନା, ଦେ ମୋ ପାଖକୁ
ସେଇଟାରେ ବି ତଳିବ । (ତମ୍ପା କନାଟୁକୁରାଟା ଆଣିଲା,
ଦୁହେଁ ଗୋଟାକ ଉପରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ରଖି ମେଳକଲେ)
ଏକା କନା ଚମ୍ପି ! ତେବେ ସହରରେ ଏଇ କନା ଯେ ଥାକକୁ
ଥାକ ଥୁଆ ହେଇଛି । ମଙ୍ଗୁଳି ଯଦି କନାରେ କାଟିଥିବ ଆହୁରି
ଅନେକ ତ ସେଇ କନା କିଣିଥିବେ !

ଚମ୍ପା - (ଲୁଗାଟୁକୁରାଟା ପରୀକ୍ଷା କରି) ମଙ୍ଗୁଳୁର, ନାନା, ନିଶ୍ଚୟ
ମଙ୍ଗୁଳୁର । ଭଗବାନ ! ସିଏ ଏକଥା ଶୁଣିଲେ କ'ଣ ଯେ
କହିବ ! ସେତେବେଳେ ଫେରୁ ତା'ର ହରି ଥିବ ସମୁଦ୍ରରେ ।

କେତକୀ - (କନାଟୁକୁରା ନେଇ) ଏ ତ ସାଧାରଣ ଲୁଗା ଟୁକୁରାଟାଏ ।

ଚମ୍ପା - ନାହିଁ, ନାହିଁ, ଦେଖନ୍ତୁ କଣର ସେଇ ସିଲାଇଟା । ମଙ୍ଗୁଳୁର
ଛିଣ୍ଡା ଲୁଗାଟା ମୁଁ ସିକିଥିଲି ମନେ ନାହିଁ ? ଏଇଟା ମୋର ଦିଆ
ଗଣ୍ଠି ।

- କେତକୀ - ହଁ, ହଁ ମନେ ପଡ଼ିଲା । କେଡ଼େ ଦୁଃଖର କଥାରେ ଚମ୍ପା ।
କେଡ଼େ ଦୁଃଖ । ମଙ୍ଗୁକୁ ଉତ୍ତରକୁ ଭାସି ଭାସି ଯାଉଥିବ;
କାନ୍ଦିବା ପାଇଁ କେହି ନାହିଁ ଖାଲି କଳା କଳା ଭୂତ ପ୍ରେତ
ତାଆଣୀ ସବୁ ସମୁଦରେ ତାକୁ ଘେରି ରହିଥିବେ ।
- ଚମ୍ପା - (ଅଧା ବୁଲି, କନାଟୁକୁରା ଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ହାତରଖି) କେଡ଼େ
ଦୁଃଖର କଥା, ନାନୀ ! ମଙ୍ଗୁକୁ ପରି ନାଉରୀ, ତା' ଭଳି
ପହଁରାଲିର ଆଉ କିଛି ରହିଲା ନାହିଁ । ଏଇ କନାଟୁକୁରା ଦିଖଣ୍ଡ
ଛାଡ଼ି ।
- କେତକୀ - (ଦଣ୍ଡେ ରହି) ସିଏ ଆସିଲା । ଆସିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଭୁଛି ।
- ଚମ୍ପା - (ବାହାରଆଡ଼େ ଦେଖି) ହଁ ଆସୁଛି । ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି ।
- କେତକୀ - ସେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଏ ଜିନିଷ ସବୁ ଲୁଚାଇ ଦେ । ହରି
ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ପରେ ଅଶ୍ରୁଭଟା କଟି ଯାଇଥିବ,
ହୁଏତ ତା' ମନଟା ଟିକିଏ ଭଲ ଥିବ । ତେବେ ହିର ଯେ
ଯାକେ ସମୁଦରେ ଥିବ ଆମେ କାହାଠୁଁ କ'ଣ ଶୁଣିଛୁ କିଛି କହିବା
ନାହିଁ ।
- ଚମ୍ପା - (ଗଣ୍ଡିରି ବାନ୍ଧିବାରେ କେତକୀକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି) ଏଠି
କୋଣରେ ଲୁଚାଇ ଦବା ।
(କୋଣରେ ବୁଲିପାଖରେ ଟୋକେଇ ଦୁଆର ରଖିଦେଲେ
କେତକୀ ଅରଟ ପାଖକୁ ଯାଇ ବୁଲାଇବାରେ ଲାଗିଲା) ।
- ଚମ୍ପା - ମୁଁ କାନ୍ଦୁଥିଲି ବୋଲି ସିଏ ଜାଣି ପାରିବ ?
- କେତକୀ - ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ପଛ କରି ବସ ଯିମିତି ଆଲୁଅଟା ମୁହଁରେ ନ
ପଡ଼େ ।
(ଚମ୍ପା ବୁଲି କଡ଼ରେ ବସିଲା; ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ପଛ କରି ।
ମରୁଆ ଆସିଲା ଅତି ଧୀରେ ଝିଅ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ଏବଂ ବୁଲି
ଆରପାଖେ ମାଞ୍ଚିଆଟାକୁ ଗଲା । ପୁରୁଲି ସିମିତି ତା' ହାତରେ
ରହିଛି । ଝିଅ ଦିହେଁ ପରସ୍ପର ଠରାଠରି ହେଲେ ଏବଂ ଚମ୍ପା
କେତକୀକୁ ବୁଢ଼ୀ ହାତରେ ପୁରୁଲିଟାକୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ

ଦେଖାଇଲା ।)

- କେତକୀ - (ଦଣ୍ଡେ ଅରଟ ବୁଲାଇ) ପୁଟୁଳାଟା ତାକୁ ଦେଲୁ ନାହିଁ ?
(ମରୁଆ ନ ବୁଲି ଧୀରେ ଧୀରେ ସକ୍ ସକ୍ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା)
- କେତକୀ - ବାଟରେ ଯିବାର ଦେଖୁଲୁ ?
- କେତକୀ - (ଟିକିଏ ଅଧେର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ଭଗବାନ ! ତୁ ଟିକେ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲି
କହ ତାକୁ ଭେଟିଲୁ ନା ନାହିଁ । ଯାହା ହେଲା ହେଲା ।
ସକ୍ ସକ୍ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲେ କ'ଣ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯିବ ? ମୁଁ ତତେ
ପଚାରୁଛି ତୁ ହରିକୁ ଦେଖୁଲୁ ନା ନାହିଁ ?
- ମରୁଆ - (ଦୁର୍ବଳ ସ୍ଵରରେ) ଆଜିଠୁଁ ମୋର ସବୁ ଶେଷ ।
- କେତକୀ - (ପୂର୍ବ ପରି) ହରିକୁ ଦେଖୁଲୁ ନା ନାହିଁ ?
- ମରୁଆ - ଅତି ଭୟଙ୍କର ଜିନିଷ ଦେଖୁଛି ।
- କେତକୀ - (ଅରଟ ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଅନାଇଲା) ଠାକୁରେ ତୋତେ ଦୟା
କରିଥାନ୍ତୁ ମାଆ ! ମୋତେ ଜଳଜଳ ଦିଶୁଛି ବତୀଖୁଣ୍ଟ ପାର
ହୋଇ ନୂଆ ଡଙ୍ଗାଟାରେ ହରି ଦେଉ ଭାଙ୍ଗି ଭୁଲିଛି, ପଛେ
ପଛେ କଳା ଡଙ୍ଗାଟାଏ ଭୁଲିଛି ।
- ମରୁଆ - (ବମ୍ବଳି ପଡ଼ିଲା ଏତେ ଜୋରରେ ଯେ ତା' ମୁଣ୍ଡ ଲୁଗା ଖସିଗଲା
ଓ ଧଳା ଖାଙ୍କରା ବାଳଗୁଡ଼ାକ ଦିଶିଲା । ଭାତତୁଣ୍ଡ ଗଳାରେ)
ପୁରୁଣା କଳା ଡଙ୍ଗାଟା ତା' ପଛରେ -
- କେତକୀ - ସେଥିରେ ଏତେ ଦୁଃଖର କାରଣ କି ପାଇଲୁ ?
- ମରୁଆ - (ଅତି ମୃଦୁସ୍ଵରରେ) ମୁଁ ଯାହା ଦେଖୁଲି ତାଠୁଁ ଭୟଙ୍କର ଜିନିଷ
ଆଉ କେହି କେବେ ଦେଖୁଛି ? ମୁରୁଦାରଟା କୋଳରେ
ଛୁଆଟା ଧରି ଭୁଲୁଥିବା ସପନଟା ଶାମାବହୁ ଦେଖୁଥିଲା ନା ?
ତାଠୁଁ ଭୟାନକ ଦେଖୁଲି ।
- କେତକୀ ଓ ବମ୍ବଳି- ହେଁ !
(ବୁଲି ପାଖରେ ବୁଢ଼ୀ ଆଗରେ ହାତ ଆଣିଶୁରେ ରଖି
ବସିଲେ) ।
- ବମ୍ବଳି - କ'ଣ ଦେଖୁଲୁ କହ ।

- ମରୁଆ - ବାମ୍ଫି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖୁଲି ହରି ପାର ହୋଇଯାଇଛି ସେଠୁଁ ସିଧା କୁଳକୁ ଯାଇ ଛିଡ଼ା ହେଲି । ମନେ ମନେ ଠାକୁରଙ୍କ ନାମ ନଉଥାଏ । ଦେଖୁଲି ହରି ଚାଲିଗଲା ନୂଆ ଡଙ୍ଗାଟା ଆଡ଼କୁ । “ଠାକୁରେ ତୋତେ ଭଲରେ ରଖନ୍ତୁ” ଏଇ ପଦକ କହିବି ଭାବୁଛି ମୋ ଗଳାରେ କ’ଣଟା ଲାଗି ରହିଲା । ସେ ତରବର ହୋଇ ଚାଲିଗଲା, କହିଲା “ଠାକୁରେ ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ” କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିଛି କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ ଚାହିଁ ଦେଲି କଳାଡଙ୍ଗାଟା ଆଡ଼କୁ । ଦେଖୁଲି ମଙ୍ଗଳ କାତ ଧରି ଛିଡ଼ା ହେଇଛି - ନୂଆ ଲୁଗା, ନୂଆ ଜମା ପିନ୍ଧିଛି ।
- କେତକୀ - ଆଜିଠୁଁ ଆମର ସବୁ ଶେଷ ।
- ଚମ୍ପା - ପୁରୋହିତ ପୁଅ କ’ଣ କହି ନ ଥିଲା, “ଠାକୁରେ କ’ଣ ତା’ର ସବୁ ଛୁଆକୁ ନେଇଯିବେ, ଗୋଟିଏ ବି ରଖିଦେବେ ନାହିଁ ?”
- ମରୁଆ - (ଧୀରେ ଅଥଚ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ) ତା’ ଭଲ ପିଲା ସମୁଦ୍ରରେ ହାଲ କ’ଣ ଜାଣେ ? ହରି ବି ଆଜି ଚାଲିଯିବ । ତୁମେ ଯାଅ ପୁରିଆ ମିସ୍ତ୍ରୀକୁ ଡାକି ଆଣ, ନୂଆ ଖଟଟା ନେଇ କୋକେଇ ବନ୍ଧାବନ୍ଧି କରୁ । ଯାପରେ ମୁଁ ବି ଆଉ ବଞ୍ଚିବି ନାହିଁ ହରିଆର ବାପା, ତାଙ୍କ ବାପା ଆଉ ମୋର ଛଅ ପୁଅ ସମସ୍ତେ ଏଇ ଘରେ ଥିଲେ । ଛଅଜଣ ଯାକ ତାଗଡ଼ା ପଞ୍ଚୁହତା ମରଦ । ପ୍ରତିଥର ଜନମ କଲାବେଳେ ଯଉଁ ଦୁଃଖ ପାଇଛି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ମିଳିଲେ ଆଉ କେତେଜଣ ମିଳିଲେ ନାହିଁ । ହେଲେ ଆଜି ସମସ୍ତେ ଚାଲିଗଲେ, କେହି ହେଲେ ରହିଲେ ନାହିଁ । ଜଗା ଆଉ ବଳୀ ବଡ଼ ତୋଫାନରେ ଗଲେ । ବାଙ୍କୀ ମୁହାଣରେ ତାଙ୍କ ଦେହ ମିଳିଲା । ଦୁଇଜଣ ଗୋଟିଏ ପଟାରେ ସେଇ ଦୁଆର ଦେଇ ବୁହା ହୋଇ ଆସିଲେ ।
(ସେ ଦମେ ଆରାମ ନେଲା, ଝିଅ ଦୁଇଜଣ ଅଧା ମେଲା କବାଟ ଦେଇ ଶବ୍ଦଟାଏ ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲେ) ।
- ଚମ୍ପା - (ଫୁସଫୁସ ଗଳାରେ) ଶୁଣିଲୁ ନା କେତୀ ନାନୀ ! ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ କୋଣରେ କ’ଣ ଶବ୍ଦଟାଏ ଶୁଣିଲା ।

- କେତକୀ - (ଫୁସଫୁସ ଗଳାରେ) କୁଳରେ କିଏ ଜଣେ କାନ୍ଦିଲା ପରି ଶୁଭୁଛି ।
- ମରୁଆ - (କିଛି ନ ଶୁଣି ପୁଣି କଥାର ଖୁଅ ଧକଳା) ତା' ପରେ ଶାମ, ତା' ବାପ ପୁଣି ତାଙ୍କ ବାପ ସେଇ ଉଆଁସ ରାତିରେ ଗଲେ - କୁଆଡ଼େ ଯେ ଗଲେ କିଛି ପରା ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସୁରୁଯ ଉଇଁଲେ, ହେଲେ କାଠିଟିଏ କି କନାଟୁକୁରାଏ କିଛି ମିଳିଲା ନାହିଁ । ତା' ପରେ ଗଲା ବିଷ୍ଣୁ । ମାଛ ଡଙ୍ଗାଟା ଓଲଟି ପଥରରେ ପିଟି ହେଇଗଲା ଯେ ସେ ମଲା । ମୁଁ ଏଇଠି ବସିଥାଏଁ ହରିକୁ କୋଡ଼ରେ ଧରି । ଦେଖୁଲି ଦି'ଜଣ, ତିନିଜଣ, ଚାରିଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଆସୁଛନ୍ତି କାହାରି ମୁହଁରେ ଭାଷା ନାହିଁ । ପଦାକୁ ବାହାରି ଚାଲିଲି, ଦେଖୁଲି କେତେଜଣ ମରଦ କ'ଣଟାଏ ଜାଲରେ ଗୁଡ଼ାଇ ଧରିଛନ୍ତି, ପାଣି ଧାରଧାର ହେଇ ବହି ଯାଉଛି - ସେ ଦିନ ଖରା ପାଗ ଥାଏ ଏଇ-ଦୁଆର ଯାଏଁ ପାଣି ଟୋପାଟୋପା ପଡ଼ି ରହିଥିଲା ।
- (ସେ ପୁଣି ନୀରବ ହେଲା, ଏବଂ ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲା । ଦୁଆର ଧାରେ ଖୋଲିଲା । କେତେଜଣ ବୁଢ଼ୀ ଆସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏବଂ ମଞ୍ଚର ଆଗପାଖକୁ ଯାଇ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ବସିପଡ଼ିଲେ ।)
- ମରୁଆ - (ପ୍ରାୟ ସମ୍ଭାବସ୍ଥାରେ) ବିଷ୍ଣୁ ନା ମଙ୍ଗୁଲୁ ? ନା ଆଉ କିଏ ?
- କେତକୀ - ମଙ୍ଗୁଲୁର ଉତ୍ତରପଟେ ସନ୍ଧାନ ମିଳିଛି । ସିଏ ଯଦି ସିଆଡ଼େ ଅଛି ତେବେ ଏଠାକୁ ଆସିବ କିମିତି ?
- ମରୁଆ - ଢେଣିଆଗୁଡ଼ାକ ସମୁଦ୍ରରେ ଭାସି ବୁଲିବାର ଅଦଭୂତ ଶକ୍ତିରେ କେତୀ ! ଆଜ୍ଞା, ଯଦି ବି ସେମାନେ ପାଆନ୍ତି ତେବେ କିମିତି ଜାଣିବେ ସେଟା ମଙ୍ଗୁଲୁର ନା ଆଉ କାହାର । ନଅ ଦିନ ଧରି ତୋଫାନିଆ ସମୁଦ୍ରରେ ରହିଲେ ମା ବି ଚିହ୍ନି ପାରିବ ନାହିଁ ନିଜ ଛୁଆକୁ ।
- କେତକୀ - ନା, ନା, ସେଟା ମଙ୍ଗୁଲୁର ଦେହ ମା । ତା' ଲୁଗା ଓ ଜାମର ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଚୁକୁରା ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ।

(କୋଣରୁ ଲୁଗାପୁରୁଳି ଟାଣି ଆଣି ଜାମା ଲୁଗାଟୁକୁରା ମରୁଆ ହାତକୁ ଦେଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି ମରୁଆ ସେ ସବୁ ହାତକୁ ନେଲା । ଚମ୍ପା ବାହାର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା) ।

ଚମ୍ପା - ସେମାନେ ପୁଣି କ'ଣଟାଏ ବୋହିକରି ଆଣିଲେଣି - ବଡ଼ ପଥର ପାଖରେ - ପାଣି ଧାରଧାର ହୋଇ ବହିଯାଉଛି ।

କେତକୀ - (ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଫୁସଫୁସ ଗଳାରେ ପରୁରି) ଏକଟା କାହାର ? ହରିର ?

ଜନୈକା ସ୍ତ୍ରୀ - ହଁ, ହଁ । ତା' ଆଡ଼ା ସରଗକୁ ଯାଉ ।

(ଦୁଇଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ନୂଆଖଟଟା ପକାଇ ବିଛଣାଟା ପାରି ଦେଲେ । ପଟା ଖଣ୍ଡିକରେ ଲୁଗା ଢଙ୍କାଇ ଲୋକେ ହରିକୁ ବୋହି ଆଣିଲେ ଏବଂ ଖଟରେ ଶୁଆଇ ଦେଲେ) ।

ଜନୈକା ସ୍ତ୍ରୀ - ନୂଆ ଡଙ୍ଗାଟାରେ କଳା ଡଙ୍ଗାଟା ବାଡ଼େଇ ହୋଇ ଗଲା । ନୂଆ ଦଉଡ଼ିର ଫାଗଟା ଫିଟିଗଲା, ପଟା ଅଲଗା ହୋଇଗଲା । ବଡ଼ ଦେଉରେ ଭାସି ଭାସି ଆସି ଧଳାପଥର ପାଖରେ ଲାଗିଲା ।

(ମରୁଆ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ହାତଯୋଡ଼ି ସକ୍ସକ୍ ହୋଇ ଧୀରେ ଧୀରେ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏପାଖ ସେପାଖ ଝୁଲୁଛନ୍ତି । କେତକୀ ଓ ଚମ୍ପା ମୁଣ୍ଡ ଓ ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ଯଥାକ୍ରମେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । ଦୁଆର ପାଖରେ ମରଦ ମଣଷମାନେ ହାତଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ।)

ମରୁଆ - (ମୁଣ୍ଡ ସଳଖ କରି ଯିମିତି ସିଏ ଆଉ କାହାକୁ ଦେଖୁ ନାହିଁ) ଏଥର ସମସ୍ତେ ଚାଲିଗଲେ । ସମୁଦ୍ରର ଆଉ କିଛି କରିବାର ନାହିଁ... ।

ଉତ୍ତରା ଜୋର ବହିଲେ ମତେ ଆଉ ଚେଇଁବାକୁ ହବ ନାହିଁ, କାନ୍ଦିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ, ଠାକୁରକୁ ଡାକିବାକୁ ହବ ନାହିଁ । ପୂର୍ବରୁ ଦେଉ ଆସିବ ଦକ୍ଷିଣରୁ ଆସିବ, ଦେଉକୁ ଦେଉ ବାଡ଼େଇ ପିଟି ହୋଇ ଭାଷଣ ଶବ୍ଦ ହବ । ଆଉ ମଝି ଅନ୍ଧାର

ରାତିରେ ପୁରୋହିତ ଘରକୁ ଯାଇ ଗଙ୍ଗାପାଣି ଆଣିବାକୁ ହବ ନାହିଁ । ଆଉ କେହି କାନ୍ଦିଲେ ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ସମୁଦକୁ ଅନାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । (ବମ୍ପା ପ୍ରତି) ଦେ ବମ୍ପା ! ଗଙ୍ଗାପାଣି ଟିକକ ଆଣ । ଗିନାଟାରେ ଆଉ ଟିକିଏ ଅଛି । (ବମ୍ପା ଗିନାଟା ଆଣି ମରୁଆ ହାତକୁ ଦେଲା) ।

(ମରୁଆ ମଙ୍ଗୁଲୁର ଜାମାଲୁଗା ଚୁକୁରା ଆଣି ହରିର ଗୋଡ଼ ଉପରେ ବିଛାଇଲା ଏବଂ ଗଙ୍ଗାଜଳ ତା' ଦେହ ସାରା ଛିଞ୍ଚିଦେଲା) ବାପା ହରି ! ବଡ଼ଠାକୁରକୁ ତୋ ପାଇଁ କ'ଣ ମୁଁ ଡାକିନି ? ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ କ'ଣ ତୋ ପାଇଁ ବାୟାଣି ପରି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିନି ? ସବୁ କରିଛି ବାପା ସବୁ କରିଛି । ଏତେ ଦିନରେ ଆଜି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଆସିଲା, ଏଥର ମୁଁ ପରମ ଶାନ୍ତି ପାଇଲି । ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ରାତି ଗୁଡ଼ାକ ଏଥର ନିଦରେ କଟିବ । ମୁଠେ ଗୁଡଳ, ପରା ମାଛଟାଏ ବା ଶୁଖୁଆଖଣ୍ଡେ ହେଲେ ଦିନ କଟି ଯିବ ।

(ହାତ ଯୋଡ଼ି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା)

- କେତକୀ - (ବୁଡ଼ା ଜଣକ ପ୍ରତି) ଏଇ ନୂଆ ଖଟଟାରେ ତାକୁ ନେଇଯାଅ । ମଙ୍ଗୁଲୁ ପାଇଁ ଏଟା କଣିଥିଲୁ ଯଦି ତା' ଦେହଟା ମିଳିଥାନ୍ତା ।
- ଜନୈକ ବୃଦ୍ଧ - ବାଉଁଶ ଅଛି ?
- କେତକୀ - ହଁ, ଦଉଡ଼ିଟାଏ ଥିଲା ହରି ନେଇ ଗଲା ।
- ଆଉ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ - ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ! ଏତେ କଥା ସେ ଭାବିଛି, ଦଉଡ଼ିଟା ମନେ କରିନି ?
- କେତକୀ - ବୁଡ଼ା ହେଲାଣି; ବିରୁରି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲାଣି ।
(ମଙ୍ଗୁଲୁର ଲୁଗାଜନା ପୁଣି ହରି ଉପରେ ବିଛାଇ ଗିନାର ଶେଷପାଣି ଟିକକ ମରୁଆ ଛିଞ୍ଚିଦେଲା ।)
- ବମ୍ପା - (କେତକୀକୁ ଫୁସଫୁସ ଗଳାରେ) ଏଥର ସେ ଟିକିଏ ଧୀରସ୍ଥିର ଅଛି । ଯଉଦିନ ମଙ୍ଗୁଲୁ ଗଲା ସେଦିନ ବାମ୍ପି ପାଖକୁ ତା' କାନ୍ଦଣା ଶୁଭିଥାନ୍ତା । ମଙ୍ଗୁଲୁକୁ ସେ ଯେ ସବୁଠୁଁ ଭଲ ପାଇଥିଲା

ସେ କଥା କିଏ ଜାଣିଥିଲା ?

କେତକୀ - (ଧୀରେ କିନ୍ତୁ ସ୍ପଷ୍ଟସ୍ବରରେ) ବୁଢ଼ୀ ହେଲାଣି । ଯାହା କଥା ଥାଏ
କଲେ ବି ଶାସ୍ତ୍ର ଥକି ପଡ଼ୁଛି । ଗଲା ନଅ ଦିନ ଧରି ଘରଟାରେ
କେତେ ହୁରିପାଟି କନ୍ଦାକଟା ନ କରିଛି ?

ମରୁଆ - (ଗିନାଟା ଉବୁଡ଼ାଇ ଦେଲା ଏବଂ ଦୁଇହାତ ହରିର ଛାତିରେ
ରଖି) ଏଥର ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହେଲେ । ମୋର ସବୁ ଶେଷ
ହେଲା । ଠାକୁରେ ହରିର ଆତ୍ମାକୁ, ମଙ୍ଗୁଲୁର ଆତ୍ମାକୁ, ଜଗା
ଆଉ ବଳାର ଆତ୍ମାକୁ ଶାମା ଆଉ ବିଷୁର ଆତ୍ମାକୁ ସରଗରେ
ଥାନ ଦିଅନ୍ତୁ ! ପୁଣି ମୋର ଆତ୍ମାକୁ ଆଉ ଦୁନିଆରେ ଯେତେ
ଲୋକ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆତ୍ମାକୁ ଶାନ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ ।

(ସେ ବନ୍ଦ ହେଲା, ତା'ର କରୁଣ କ୍ରନ୍ଦନଧ୍ବନି ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚହୋଇ
ପୁଣି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।)

ମରୁଆ - (ପୁଣି ଖୁଅ ଧରି) ଠାକୁରଙ୍କ ଦୟାରେ ମଙ୍ଗୁଲୁର ଯେଉଁଠି ହଉ
ଉତ୍ତରରେ ସତ୍‌କାର ହୋଇଯାଇଛି; ତାଙ୍କରି ଦୟାରୁ ହରି ବି
ନୂଆ ଖଟଟାରେ ଏଇକ୍ଷଣି ଗୁଲିଯିବ ସ୍ବର୍ଗଦ୍ବାରକୁ । ଯାଉବଳି
ଆମର ଆଉ କ'ଣ ଦରକାର ? କଉ ମଣିଷ ଏବେ ସବୁଦିନ
ବଞ୍ଚିବ ଯେ - ଯାହା ହେଲା ସେତିକିରେ ଆମେ ସନ୍ତୋଷ ହବା
ଉଚିତ୍ ।

(ସେ ହାତଯୋଡ଼ି ଆଶ୍ବୋକଲା, ଲମ୍ବ ତମ୍ବ ହେଇ ପଡ଼ିଗଲା;
ଧୀରେ ଧୀରେ ପରଦା ପଡ଼ିଲା) ।

ମୃତ୍ୟୁ ପୀଣ

ଯୁବକ ଦୁନିଆଁକୁ ଉପଭୋଗ କରି ଜାଣେ । ତେଣୁ ବସ୍ତ୍ର ରହିବା ପାଇଁ ତା'ର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ଓ ଆଗ୍ରହ । ବଣ-ଜଙ୍ଗଲ ତା'ର ପରୀ-ରାଜ୍ୟ ସହର ଭୋଜବିଦ୍ୟାର କାରଖାନା । ମୃତ୍ୟୁକୁ ସେ ମୃଣା କରେ ; ହେଲେ ସେ କାପୁରୁଷ ନୁହେଁ । ଯଦି ମୃତ୍ୟୁ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ତେବେ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ପ୍ରାଣୋତ୍ସର୍ଗ କରିବାରେ ସେ ଦ୍ଵିଧାବୋଧ କରେ ନାହିଁ ବରଂ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଏକ ଉତ୍ସବରେ ପରିଣତ କରେ ।

Saki (H.H. Munro)ଙ୍କ *Death Trap*ର ଅନୁସରଣରେ ଏହି ନାକଟିକାଟି ଲିଖିତ ।

ଚରିତ୍ର ଗଣ

ରାଜା ନିଃଶଙ୍କ ରାୟ

ରାଜବୈଦ୍ୟ

ଅଭିରାମ ସିଂ

ଭାମସେନ ରାୟ

ସେନାଧିନାୟକଗଣ

ନରସିଂହ ଚଉଧୁରୀ

ମୃତ୍ୟୁ ପୀଣ

(ଦୃଶ୍ୟ - ରାଜାଙ୍କ ଦୁର୍ଗର ଏକ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ।)

(କାଳ - ଦୃଶ୍ୟଟିର ଆରମ୍ଭକାଳ ହେଲା ରାତି ୧୦ଟା ।)

(ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ଆସବାବ୍ ପତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ । ମଝିରେ ଲମ୍ବା ଟେବୁଲଟାଏ; ଝରକାପାଖକୁ ଲାଗି ଆଉ ଗୋଟାଏ ଟେବୁଲ ଯାହା ଉପରେ ମଦବୋତଲ ଓ ପାନପତ୍ର ଗୁଡ଼ାଏ ଥିବା ହୋଇଛି । ବସିବାପାଇଁ କେତେଖଣ୍ଡି ଚେୟାର ପ୍ରକୋଷ୍ଠର ଇତସ୍ତତଃ ରଖାଯାଇଛି । ଦରିଜାଟି ଠିକ୍ ମଝିରେ ।)

ପରଦା ଉଠିଲାବେଳକୁ ତିନିଜଣ ସେନାଧିନାୟକ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ।)

- ସିଂ - ରାଜା ଆମ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ କରୁଛି, ତା'ର ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଓ ଆଚରଣରୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ଜାଣିପାରୁଛି ।
- ଚଉଧୁରୀ - ହେଲା, ସନ୍ଦେହ କରୁଥାଉ । ଆଉ ଅଧ ଘଣ୍ଟାଏ ଭିତରେ ସେ ସରୁକଥା ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ଜାଣିପାରିବ ଯେ ।
- ସିଂ - ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବନ୍ଦ୍ ରେଜିମେଣ୍ଟ ସହର ଛାଡ଼ି ଗୁଲିଯିବ ଆମେ ଆମ କାମ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯିବା ।
- ଚଉଧୁରୀ - (ଖୋଲଭିତରୁ ପିସ୍ତଲ ବାହାର କରି ଏବଂ କାଳ୍ପନିକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି) ରାଜାଟାକୁ ଶେଷ କରିଦେବା ପାଇଁ ମୋର ମାତ୍ର ସେକେଣ୍ଡଟିଏ ଲୋଡ଼ା । ମୋର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଗୁଲି ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ ଏ କଥା ମୁଁ ଭାବିପାରୁନି ।
- ସିଂ - ପିସ୍ତଲ ମୁଁ ଜୀବନର କେବେ ହେଲେ ପସନ୍ଦ କରିନି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏକଟାରେ ସବୁ କାମ ଶେଷ କରି ଦେବି ।
(ଖଣ୍ଡାଟାଏ ଖୋଲରୁ ଅଧା ବାହାର କରି ଖର୍ ଖୋର୍ ଶବ୍ଦ ସହିତ ପୁଣି ପୁରାଇ ଦେଲେ ।)
- ରାୟ - ଥାଉ ! ଥାଉ ! ଆମେ କ'ଣ ଆଉ ବାକି ରଖୁ ନା କ'ଣ ? ତେବେ ରାଜାଟା ବଜା; ଦୟା ଆସେ । ବଡ଼ମଣିଷଟାଏ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଲଢ଼ିବାକୁ ମଜା ଲାଗନ୍ତା ।
- ସିଂ - ବାସ୍, ବାସ୍ ! ସୁବିଧା ମିଳିଥିଲେ ତା' କ'ଣ କରି ପାରନ୍ତା ନାହିଁ ? ତେବେ ବଡ଼ ମଣିଷ ହେଲେ ଟିକଏ ଅଭୁଆ ହୁଏ ।

ସେ ଗୁଡ଼ାକ ବାହା ହୁଅନ୍ତି, ବଂଶବୃଦ୍ଧି କରନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସାରା ପରବାରକୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ପିଲାଟାକୁ ଶେଷ କରିଦେଲେ ବଂଶ ଶେଷ । ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ପାଇଁ ରାସ୍ତା ସଫା । ଏଇ ବଂଶଟାରେ ଜଣେ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଯାଏ ଆମେ ଦୋଷ କ'ଣ କେବେ ସିଂହାସନ ପାଇବା ?

ରାୟ - ଓହୋ ! ସେ କଥା କ'ଣ ମୁଁ ବୁଝୁନି ? ଏ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସୁଯୋଗ ହେଲେ । ମୋର ଇଚ୍ଛା ଏ ଟୋକାଟା ଦୈବହାତରେ ଆମ ରାସ୍ତାରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା କି ! ଆମକୁ ହାତ ଉଠାଇବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଚଉଧୁରୀ - ରୁପ୍ ! ହେଇ ସେ ଆସୁଛି ।
(ମଝି ଦୁଆର ଦେଇ ରାଜା ପ୍ରବେଶକଲେ ଘୋଡ଼ାସବାର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି । ସିଧାସଳଖ ସେ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ ଏବଂ ଖୋଳରୁ ସିଗାରେଟ୍‌ଟାଏ ବାହାର କଲେ ଓ ତିନିଜଣ ଅଧୁନାୟକ ଉପରେ ଥଣ୍ଡା ଚାହିଁ ଟାଣିଟାଣି ପକାଇଲେ ।)

ରାଜା - ତୁମର ଏଠାରେ ରହିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।
(ସେମାନେ ଖଣ୍ଡାରେ ହାତ ରଖି ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇଲେ ଓ ଚାଲିଗଲେ । ଚଉଧୁରୀ ଶେଷରେ ଗଲା ଓ ବେପରଝା ଉଜ୍ଜୀରେ ବାହାରିଗଲା । ରାଜା ଟେବୁଲର ମଝିସ୍ଥାନକୁ ଚେୟାରଟାଏ ଟାଣିନେଇ ବସିଲେ । କବାଟ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁକରି ଚାହିଁ ହତାଶ ଭାବରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ପ୍ରତ୍ୟାଭିବାଦନ କଲେ । କବାଟରେ ଠକ୍‌ଠକ୍‌ଶବ୍ଦ । ରାଜପୁତ୍ର ତେଜପତି ହଠାତ୍ ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲେ । ରାଜବୈଦ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।)

ରାଜା - (ସାଗ୍ରହେ) ବୈଦ୍ୟରାଜ ! ଭାରି ଖୁସି ହେଲି ଏଠି ତୁମକୁ ଦେଖି ।

ରାଜବୈଦ୍ୟ - ଏଠାକୁ ଆସିବାପାଇଁ ମୋତେ ଯେଉଁ ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ସହିବାକୁ

ପଡ଼ିଛି ତାହା ବିସ୍ମର କଲେ କେହି ଆପଣଙ୍କ ପରି ଭାବନ୍ତା ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଦ୍ଵାହିଦେହି ମୋତେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଆଦେଶନାମାଟାଏ ତିଆରି କରିବାପାଇଁ ପଡ଼ିଲା । ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ମୋର ପିଞ୍ଜଳଟା ମଧ୍ୟ ସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ହେଲା । ସେମାନେ କହିଲେ, ନୂଆ ନିୟମ ହୋଇଛି ।

ରାଜା - (କ୍ଷଣିକପାଇଁ ମୃଦୁ ହସି) ନାନା ଛଳରେ ସେମାନେ ମୋର ସମସ୍ତ ହାତହତିଆର ନେଇଗଲେଣି । ଖଣ୍ଡାଟା ଗଲା ନୂଆ ବେଷ୍ଟ ଲଗାହବାପାଇଁ; ପିଞ୍ଜଳଟା କୁଆଡ଼େ ସଫା କରାଯାଇଛି । ପୁଣି ଶିକାର ଛୁରିଟା କଉଁଠି ରହିଲା ଖୋଜିଲେ କୁଆଡ଼େ ମିଳୁନାହିଁ ।

ରାଜବୈଦ୍ୟ - (ଶଙ୍କାକୁଳ ହୋଇ) ଭଗବାନ୍ ! ଆପଣ ତେବେ କ'ଣ ?

ରାଜା - ହଁ, ହଁ, ମୁଁ ବନ୍ଦୀ । ଚଉଦବର୍ଷ ବୟସରେ ସିଂହାସନରେ ବସିବାଠୁଁ ଗତ ତିନିବର୍ଷ ଧରି ମୁଁ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଓ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଏଡ଼ିବାପାଇଁ ସତର୍କ ଓ ଜାଗରୁକ ଥିଲି; କିନ୍ତୁ ମୋର ଅଜ୍ଞାତରେ ମୁଁ ଧରା ପଡ଼ିଯାଇଛି ।

ରାଜବୈଦ୍ୟ - ଅପାଣଙ୍କ ପ୍ରହରାସବୁ ?

ରାଜା - ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟକୁ ନଜର କଲେ ତ ? ବିହାର ରେଜିମେଣ୍ଟ ! ସେମାନେ ଅନ୍ତରରେ ଧନଞ୍ଜୟ ପକ୍ଷରେ । ଗୋଲନ୍ଦାଜ ସୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସମାନ ଅସବୁଷ୍ଟ । ସେନାପତିମାନଙ୍କ କଞ୍ଚନା-ଜଞ୍ଚନାରେ ବାଧା ଆଣୁଥିଲେ କେବଳ ବଙ୍ଗ ରେଜିମେଣ୍ଟ ମାତ୍ର ଆଜି ସେମାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଛାଡ଼ଣା ପକାଇବା ପାଇଁ ସହର ଛାଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ଗୁର୍ଖା ରେଜିମେଣ୍ଟ ଘଣ୍ଟାଏ ଦେହଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଆସିବାର ଅଛି ।

ରାଜବୈଦ୍ୟ - ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଆପଣଙ୍କ ଅନୁଗତ !

ରାଜା - କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଆନୁଗତ୍ୟ ମିଳିବାକୁ ବୋଧହୁଏ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ବା କିଛି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵମୟ ଡେରି ହୋଇଯିବ ।

ରାଜବୈଦ୍ୟ - ରାଜା ସାହେବ ! ଆପଣ ତେବେ କ'ଣ ଏଠାରେ ରହି ମରଣ ବରଣ କରିବେ ? ଦୟାକରି ଶୀଘ୍ର ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଯାନ୍ତୁ ।

- ରାଜ - ବୈଦ୍ୟରାଜ ! ପୁରୁଷେ ହେଲା ଭଞ୍ଜବଂଶ ବେଷ୍ଟାକରି ଆସୁଛନ୍ତି ଆମ ବଂଶ ଲୋପ କରିଦେବା ପାଇଁ । ମୁଁ ହେଲି ରାୟବଂଶର ଶେଷ ରାଜା । ତୁମେ କ'ଣ ଭାବୁଛ ସେମାନେ ସହଜରେ ତାଙ୍କ କବଳରୁ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେବେ ? ସେମାନେ କ'ଣ ଏଡ଼େ ବୋକା ହୋଇଛନ୍ତି ?
- ରାଜବୈଦ୍ୟ - କିନ୍ତୁ ଏ ଯେ ବଡ଼ ଭୟାନକ ବିପଦ ! ଆପଣ ଏଠି ବସିରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ନିର୍ବିକଳ୍ପ ରହି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ଯେପରି ଏଠି ଏକ ସତରଞ୍ଜ ଖେଳ ଚାଲିଛି ।
- ରାଜା - (ଉଠି) ନା, ନା, ବୈଦ୍ୟରାଜ ! ଆପଣ ଆଦୌ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ମୁଁ ମରଣକୁ କିପରି ଘୃଣା କରେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କାପୁରୁଷ ନୁହେଁ, ବଞ୍ଚିରହିବାପାଇଁ ମୋର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା । ଯୌବନରେ ଜୀବନଟା ବଡ଼ ମାରାତ୍ମକ ଭାବରେ ସୁସ୍ବାଦୁ ଏବଂ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ସେଥିରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତମାତ୍ର ଗୁଡ଼ିଛି । (ଝରକାପାଖକୁ ଯାଇ) ଏଇ ଝରକା ଭିତରେ ଦେଇ ଗୁହଁ, ଦେଖ, ସେଇ ପାହାଡ଼ର ପରା ରାଜ୍ୟକୁ - ଦେଖ କିପରି ଅରଣ୍ୟାନି ଉପରତଳ ହୋଇ ଲାଘିଲାଘି ଯାଇଛନ୍ତି । ଗତ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ମୁଁ ସେଇଠାକୁ ପାରିଧିରେ ଯାଇଥିଲି । ସେଇ ସ୍ଥାନଟାର ବାଆଁ ପାଖକୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ଠିକ୍ ତା'ର ଆର ପାଖରେ ସହର । ତୁମେ କେବେ ସେ ସହରକୁ ଯାଇଛ, ବୈଦ୍ୟରାଜ ? ମୁଁ ଥରେ ଯାଇଥିଲି । ମୋତେ ଜଣାଗଲା ସେଇଟା ଏକ ସ୍ବପ୍ନ ରାଜ୍ୟ, ଭୋଜି ବିଦ୍ୟାର ରାଜାଜ । ସେ ସହର ଛଡ଼ା ଦୁନିଆଁରେ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ସହର, କେତେ କେତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଜନକ ଜିନିଷ ନ ରହିଛି ! ମୁଁ ସେ ସବୁ ତ କେବେ ଦେଖିପାରିନି ମୁଁ ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ଗୁହେଁ, ବୈଦ୍ୟରାଜ ! ଭାବି ଦେଖନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆଜି ଏଠାରେ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ରହିଛି ଯିମିତି ଶହ ଶହ ଥର ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ୍ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଆଳାପ କରୁଛି, କିନ୍ତୁ କାଲି ସକାଳେ ମୋର ମୋଟା ବୋକା ଗୁକରଟା ସେହି କଣରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରୁ ଲାଲଦାଗଟାଏ ଧୋଇ

ଲିଭାଉଥିବ । ହଁ, ହଁ, ମୁଁ ଭାବୁଛି ସେଇ ଜଣଟାର (ସେ ଗୋଟାଏ ଜଣକୁ ଦେଖାଇଲେ ।)

ରାଜବୈଦ୍ୟ - କିନ୍ତୁ ରାଜା ସାହେବ ! ଆପଣ କ'ଣ ଜମିତି ବିନା ବାଧା ଓଜର ଆପଣିରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିବେ ? ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କ ହାତରୁ ହାତ ହଟିଆର ସବୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଛନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋ ବାବୁରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏପରି ଔଷଧଟିଏ ଦେଇପାରେ ଯାହା ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କୁ ସ୍ବର୍ଗ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତୁରନ୍ତ ମୃତ୍ୟୁ ଆଣି ସାରିଥିବ ।

ରାଜା - ବହୁତ ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ ବନ୍ଧୁ ! ତେବେ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ ତୁମେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଅ । ତୁମକୁ ସେମାନେ ସ୍ବର୍ଗ କରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ବିଷଖାଇ କଦାପି ମରିବି ନାହିଁ । କାହାକୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିବାର ମୁଁ କେବେ ଦେଖିନି । ସେ ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ଆଉ ମୋ ଜୀବନରେ ଆସିବ ନାହିଁ ।

ରାଜବୈଦ୍ୟ - ତେବେ ମୁଁ କଦାପି ଆପଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଯିବି ନାହିଁ । ଆପଣ ଦେଖିବେ ଯେ ଆପଣ ମରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇଜଣ ମରୁଛନ୍ତି ।

(ଦୂରରୁ ମାର୍ଜିତ ବାଦ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତ) ।

ରାଜା - ଏଇ ତ ବଙ୍ଗ ରେଜିମେଣ୍ଟ ବାହାରି ଯାଉଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ ଆଉ କାଳକ୍ଷେପ କରିବେ ନାହିଁ । (ସେ ଗୋଟାଏ ଜଣକୁ ଯାଇ ସତର୍କ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହେଲେ) ବୁଝ ! ସେମାନେ ଆସିଗଲେ ।

ରାଜବୈଦ୍ୟ - (ହଠାତ୍ ରାଜାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ଯାଇଁ) ଶୀଘ୍ର ! ବୁଦ୍ଧିଟାଏ ମନକୁ ଆସିଯାଇଛି । ଶୀଘ୍ର ପୋଷାକ ଖୋଲନ୍ତୁ । (ସେ ରାଜାଙ୍କ ପୋଷାକ ଖୋଲି ଛାଡି ପରୀକ୍ଷାରେ ଲାଗିଲେ । ହଠାତ୍ ଦରିଜା ଖୋଲିଗଲା ଓ ତିନିଜଣ ସେନାନାୟକ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ରାଜବୈଦ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ନୀରବ ଓ ନିଃଶବ୍ଦ ରହିବା ପାଇଁ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲେ ଏବଂ ଛାଡି ପରୀକ୍ଷା କାମ ଚଳାଇଲେ । ତିନିଜଣଯାକ ସେନାନାୟକ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ

ଚକ୍ଷୁରେ ଅନାଇ ରହିଥାନ୍ତି ।)

- ସ୍ତ୍ରୀ - ରାଜବୈଦ୍ୟ ମହାଶୟ ! ଦୟାକରି ଟିକିଏ ବାହାରକୁ ଯିବେ କି ? ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ଆମର ଗୁପ୍ତ ପରାମର୍ଶ ଅଛି । ଜରୁରୀ ।
- ରାଜବୈଦ୍ୟ - (ବୁଲି ପଡ଼ି ଗୁହଁ) ସେନାପତିଗଣ ! ମୋ କାମ ଆପଣଙ୍କ କାମଠୁଁ ବେଶୀ ଗୁରୁତର ବୋଲି ମନେ କରୁଛି । ମୋତେ ବଡ଼ କଷ୍ଟକର କାମ ପଡ଼ୁଛି । ମୁଁ ଜାଣେ, ରାଜାଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । କିନ୍ତୁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ବିପଦ ଅଛି ଯାହା ଆପଣମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳିତ ସାହାଯ୍ୟକୁ କଦାପି ଏଡ଼ାଇ ବା ଘୁଞ୍ଚାଇ ପାରିବନାହିଁ ।
- ସ୍ତ୍ରୀ - (କିଛି ବୁଝି ନ ପାରି) ଆପଣ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ?
- ରାଜବୈଦ୍ୟ - କେତେକ ଉଦ୍‌ବେଗଜନକ କାରଣ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ତା'ର ନିରାକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ରାଜା ମୋତେ ଡକାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରିସାରିଛି । ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବଡ଼ ନିର୍ମମ, କଠୋର - ବଡ଼ ଦୁଃଖର ସହିତ କହୁଛି, ମାତ୍ର ଛଅଦିନରୁ ସେ ଅଧିକ ସମୟ ବଞ୍ଚିବେ ନାହିଁ ।
- (ରାଜା ନିଃଶଙ୍କ ଚେୟାରରେ ବସିପଡ଼ି ସଞ୍ଜାହାନ ହୋଇ ଯିବାର ଛଳନା କଲେ । ସେନାପତିତ୍ରୟ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ଅନାଇଲେ ।)
- ସ୍ତ୍ରୀ - ତୁମେ କ'ଣ ଏ ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚିତ ନିଷ୍ପନ୍ନହେ ? ଆପଣ ସାପ୍ତାହିକ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଭୁଲ କରୁ ନାହାନ୍ତି ତ ?
- ରାଜବୈଦ୍ୟ - (ରାଜାଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ହାତ ଦେଇ) ଯଦି ଭୁଲ କରିପାରନ୍ତି; ସେବେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି । (ସେନାପତିତ୍ରୟ ବୁଲି ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ ।)
- ସ୍ତ୍ରୀ - ଆମ କାମ ତେବେ କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ରହିଲା ?
- ରାୟ - ଏଇ ତ ଦୈବର ହାତ ।
- ରାଜ - (ଭଙ୍ଗା ଗଳାରେ) ଏଠାରୁ ଚାଲିଯାନ୍ତୁ ।
- (ସେମାନେ ଅଭିବାଦନ କରି ଚାଲିଗଲେ । ରାଜା ଧୀରେ ମୁଣ୍ଡ

ଉଠାଇଲେ; ତା'ପରେ ଛିଡ଼ା ହେଲେ, ଦରିଜା ପାଖକୁ ଗଲେ;
ତା'ପରେ ଆନନ୍ଦିତଶଯ୍ୟାରେ ରାଜବୈଦ୍ୟ ଆଡ଼କୁ
ବୁଲିପଡ଼ି ।)

ରାଜା - ସାବାସ୍ ବୈଦ୍ୟରାଜ ! ଭଣ୍ଡିଦେଲେ ! କେଡ଼େ ଉପାୟଟା
ବାହାର ନ କଲ !

ରାଜବୈଦ୍ୟ - (ରାଜାଙ୍କୁ ଘୃହିଁ ଧାରସ୍ଥିର ଭାବରେ) ଉପାୟଟା ହଠାତ୍ ମୋ
ମୁଣ୍ଡକୁ ଆସିନାହିଁ, ରାଜା ସାହେବ ! ଆପଣଙ୍କ ଆଖିର
ଗୋଟାଏ ଘୃହାଣିରୁ ଧାରଣା ମନରେ ଖେଳିଗଲା । ନିଶ୍ଚିତ
ମରଣ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଅନେକ
ସମୟରେ ମୁଁ ସେ ଘୃହାଣି ଦେଖୁଛି ।

ରାଜା - କାହିଁରୁ ଏ ଉପାୟଟା ତୁମ ମୁଣ୍ଡରେ ଖେଳିଲା ସେ କଥାରେ
କ'ଣ ଲାଭ ! ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୁଣ୍ଡା ସୈନ୍ୟ ଆସିଯିବେ । ସିଂର
ଦଳବଳ ସେତେବେଳେ ଆଉ ସାହାସ କରିବେନି । ତୁମେ
ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଜୋର ଠକାଇ ଦେଲା ବୈଦ୍ୟରାଜ !

ରାଜବୈଦ୍ୟ - (ଦୁଃଖିତ ହୋଇ) ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଠକାଇ ନାହିଁ; ବାଳକ ! ...
(ଦୀର୍ଘ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟାଏ ଧରି ରାଜା ରାଜବୈଦ୍ୟଙ୍କୁ ଘୃହିଁରହିଲେ ।)
ସେଇ ପଶୁଗୁଡ଼ାକ ଆପଣଙ୍କୁ ମାରିବାପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବା
ଅବସରରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟର ଟିକିନିଶ୍ଚ ପରୀକ୍ଷା
କରିଦେଇଛି । ମୁଁ ଯେଉଁ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଛି ତାହା ଯଥାର୍ଥ ।
ମାରାତ୍ମକବ୍ୟାଧି ଆପଣଙ୍କର ଅଛି ।

ରାଜା - (ଧୀରେ) ତୁମେ ତାକୁ ଯାହା କହିଲ ତେବେ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ
ସତ ?

ରାଜବୈଦ୍ୟ - ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କଥା । ଆପଣ ଛଅ ଦିନରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ବଞ୍ଚିବେ ନାହିଁ ।

ରାଜା - (ତିକ୍ତଭାବରେ) ଗୋଟାଏ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦୁଇଥର ମୃତ୍ୟୁଆସିଲା
ମୋ ସହିତ ଥିଲା ଖେଲୁ ନାହିଁ ତ ବୈଦ୍ୟରାଜ !
(ଆବେଗରେ) ତେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋତେ ମାରିବାପାଇଁ
ଦେଲନାହିଁ କାହିଁକି ? ମରଣ ଆସିତା ମାଲ ଉଠାଇବା ଯାକେ
ମୋତେ ଏଠି ପକାଇ ରଖିବା ଅପେକ୍ଷା ସେଇଟା ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ

ହୋଇଥାନ୍ତା । (ଝରକାଯାଏଁ ଗୁଲିଗଲେ ଏବଂ ବାହାରକୁ ଅନାଇଲେ, ହଠାତ୍ ବୁଲିପଡ଼ି) ବୈଦ୍ୟରାଜ ! ସାଧାରଣ ମୃତ୍ୟୁ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ଏଇଲାଗେ ତୁମେ କ’ଣ ଗୋଟାଏ ରାସ୍ତା ବତାଉଥିଲ । ଅତୀତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦାୟକ ଏକ ମୃତ୍ୟୁ କବଳରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ମୋତେ ଦୟାକରି ସାହାଯ୍ୟ କର । ମୁଁ ଜଣେ ରାଜା, ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ ମୁଁ କ’ଣ ଅପେକ୍ଷା କରିପାରେ ? ଦିଅ, ଔଷଧଟା ଦିଅ ।

(ରାଜବୈଦ୍ୟ ବାହାରକରି ଶିଶିଟିଏ ରାଜାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ।)

ରାଜବୈଦ୍ୟ - ଯାହା ଗୁହଁଛି ଏଇଥିରୁ ଟୋପାଏ ଦିଟୋପାରେ ହୋଇଯିବ ।

ରାଜା - ଧନ୍ୟବାଦ ବନ୍ଧୁ ! ବିଦାୟ, ବିଦାୟ ! ଶାନ୍ତ ଯାଆ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଟିକିଏ ସାହସ ବାନ୍ଧି ପାରିଛି ହୁଏତ ବେଶୀ ସମୟ ରହିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ସାହାସୀ; ତୁମେ, ବନ୍ଧୁ, ମୋତେ ଏଇ ଭାବରେ ମନେ ପକାଉ ଥିବ । ବିଦାୟ ବନ୍ଧୁବର, ବିଦାୟ ।

(ବୈଦ୍ୟରାଜ ହାତପାପୁଲି ଘଷିଲେ ଓ ତାଙ୍କର ମୁହଁ ପାପୁଲିରେ ଢଙ୍କାଇ ବାହାରକୁ ଦୌଡ଼ିଲାପରି ହୋଇ ଗୁଲିଗଲେ । ଦଣ୍ଡେଯାଏଁ ରାଜା ରାଜବୈଦ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ତା’ ପରେ କବାଟ ବନ୍ଦ ହେଲା । ରାଜା ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଗଲେ ଓ ମଦ ବୋତଲର ଠିପି ଫିଟାଇଲେ । ପାନପାତ୍ରକୁ ମଦ ଢାଳିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ହଠାତ୍ ଅମିଗଲେ ଯିମିତି ତାଙ୍କ ମନରେ ନୂଆ ଭାବଟାଏ ଉଦୟ ହେଲା । ଦରିଜା ପାଖକୁ ଗଲେ, ଖୋଲିଦେଲେ, ଶୁଣିଲେ, ଡାକିଲେ, “ସିଂ, ରାୟ, ବଉଧୁରୀ ।” ହଠାତ୍ ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଫେରିଆସି ଶିଶିରୁ ସବୁତକ ମଦ ବୋତଲରେ ଢାଳିଦେଲେ ଏବଂ ପକେଟରେ ଖାଲି ଶିଶିଟି ଗଲାକ ଦେଲେ । ସେନାପତିତୁୟ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।)

ରାଜା - (ଗୁରୋଟି ପାନପତ୍ରରେ ମଦ ଢାଳି) ପୁରୁଣା ରାଜା ମରିଗଲେ । ନୂଆ ରାଜାଙ୍କ ଜୟ ହଉ । (ସେ ନିଜେ ବସିଲେ)

ଦୀର୍ଘ ଦୃନ୍ଦର ଆଜି ଅବସାନ ହେଉ । ମୋ ବଂଶରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ ଯେ ଏ ସଂଘର୍ଷ ଜିଆଇଁ ରଖୁବ । ରାଜପୁତ୍ର ଭଞ୍ଜ ନିଅନ୍ତୁ ମୋର ଏ ସିଂହାସନ । ଦୀର୍ଘଜୀବି ହୁଅନ୍ତୁ ରାଜପୁତ୍ର ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ । ସେନାପତି ଗଣ, ଆପଣମାନଙ୍କର ଭାବା ରାଜାଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟସମ୍ପଦ ପାଇଁ ସେବନ କରନ୍ତୁ ଏଥର (ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରକୁ ଗୁହଁ ତିନିଜଣଯାକ ପିଇଲେ)

ସିଂ - ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ବଳି ସାହାସୀ ଓ ସମ୍ଭାବ ରାଜା ଦୁନିଆରେ ଆମେ ଆଉ କାହୁଁ ପାଇବୁ ?

ରାଜା - ତା' ସତ ; କାରଣ ଆପଣମାନେ ଆଉ କେବେ କୌଣସି ରାଜାର ସେବା କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ହେଲେ ଦେଖନ୍ତୁ, ମୁଁ ସଜ୍ଜା ମନରେ ପିଉଛି । (ମତ୍ୟ ନିଃଶେଷ କଲେ) ।

ସିଂ - ଆପଣ କାହିଁକି କହିଲେ ଆମେ କେବେ ଆଉ କୌଣସି ରାଜାର ସେବା କରିପାରିବା ନାହିଁ ?

ରାଜା - ମୋର ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ସର୍ବାଗ୍ରେ ମୁଁ ଆରପାଖ ଦୁନିଆଁକୁ ଗୁଲିଯାଉଛି । ତୁମେ ତିନି ହେଁ ଆସିଥିଲ ଆଜି ରାତି ମୋତେ ଶେଷ କରିଦେବା ପାଇଁ । (ସେମାନେ ତିନିଜଣ ତମକି ଡାକିଲେ) ମାତ୍ର ତୁମେ ଆସି ଦେଖିଲ ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ଆସି ତୁମ ଆଗରୁ ମୋତେ ନେବାପାଇଁ ବସିଛି । ମୁଁ ଭାବିଲି, ସନ୍ଧ୍ୟାଟା ଅକାରଣରେ ଯିବ କାହିଁକି, ସେଥିପାଇଁ ତୁମ ତିନିଙ୍କୁ ମାରିଦେଇଛି । ଏଇ ହେଲା ଅସଲ ଆଉ ଶେଷ କଥା ।

ଚଉଧୁରୀ - ମଦ ! ସେ ବିଷ ଦେଇ ଦେଇଛି ।
ରାୟ ବୋତଲଟା ଧରି ଶୁଙ୍ଘି ପରୀକ୍ଷା କଲେ । ଚଉଧୁରୀ ପାନପାତ୍ରଟା ଉଠାଇ ଶୁଙ୍ଘିଲେ ।

ସିଂ - ହୁଁ ! ବିଷ ।
(ଖଣ୍ଡାଟା ଖୋଳି ଟାଣି ଆଣିଲେ ଓ ରାଜାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ କେତେ ପାଦ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ।)

ରାଜା - ବେଶ୍ ଆସ, ତୁମର ଇଚ୍ଛା ! ମାତ୍ର ଛଅଦିନ ପରେ ରୋଗରେ ଏବଂ କେବଳ ମିନିଟିଏ ପରେ ବିଷରେ ମରିବି । ତେବେ ତା

ଆଗରୁ ଯଦି ମୋତେ ଦୟା କରି -

(ସିଂଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇଲା, ଟେବୁଲ ଉପରେ ତାଙ୍କ ଖଣ୍ଡାଟା ପଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ସେ ଗାଁ ଗାଁ ଶବ୍ଦ କରି ବେୟାରଟାରେ ଢଳି ପଡ଼ିଲେ । ବଉଳୁରା ଟେବୁଲ ଉପରେ ଢଳିପଡ଼ିଲେ ଓ ରାୟ କାନ୍ଥରେ ପିଟିହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା ସେତିକିବେଳେ ଗୁରୁ ରେଜିମେଣ୍ଟର ମନୋରମ ମାର୍ଚ୍ଚ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଭିଳା । ରାଜ ଖଣ୍ଡାଟା ଧରି ହଲାଇ ସ୍ବାଗତ ଜଣାଇଲେ ।)

ରାଜା

- ବାଃ ବାଃ ! ଏଇ ତ ମୋର ପ୍ରିୟ ଗୁରୁ ରେଜିମେଣ୍ଟ ଆସିଗଲେ ! ମୋର ପ୍ରିୟ ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀ ମୋତେ ଆରପାଖ ଦୁନିଆକୁ ନେଇଯିବେ । କେତେ ଆନନ୍ଦର କଥା । ଜୟ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ଜୟ । (ବାତୁଳପରି ହସିଲେ) ସେନାପତି ସି, ମୁଁ କଦାପି ଭାବି ନ ଥିଲି - ମରିବାରେ ବି ଏତେ ମଜା ଅଛି ।

(ସେ ମରି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା)

- ପରଦା -

ରାଜା

ରବିନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଠାକୁର

ଉଦ୍ଧୃତ

ପଞ୍ଚନାଟକ

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ : ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ

୧୯୭୯

ଗ୍ରନ୍ଥ ପରିଚୟ

ର/ଜ/ ୧୩୧୭ ସାଲ ପୌଷ ମାସରେ ଗ୍ରନ୍ଥକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂସ୍କରଣରେ ଲେଖକର ନିବେଦନରେ ପ୍ରକାଶ, “ଏହି ର/ଜ/ନାଟକଟି ପ୍ରଥମେ ପାଣ୍ଡୁଲିପିରେ ଯେପରି ଭାବେ ଲେଖିଥିଲି ତା’ର କେତେକାଂଶ କଟାକଟି ଅଦଳବଦଳ କରି (ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ) ଛପା ହୋଇଥିଲା । ହୁଏତ ସେଥିରେ କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇଥିବ, ଏହି ଆଶଙ୍କା କରି ସେଇ ମୂଳ ଲେଖାଟି ଅବଲମ୍ବନ କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂସ୍କରଣ ଛପା ହେଲା ।” ଏହି ସଂସ୍କରଣଟି ତଦବଧି ପ୍ରଚଳିତ । ରବିନ୍ଦ୍ରନାଥ ଏହି ନାଟକ ପୁନର୍ଲିଖନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଥବା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଶାନ୍ତିନିକେତନ ରବୀନ୍ଦ୍ରଭବନରେ ଏଇ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଣ୍ଡୁ ଲିପି ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇଅଛି । ଅରୁଫତତନ (ମାଘ ୧୩୨୭) “ନାଟ୍ୟରୂପକଟି ର/ଜ/ ନାଟକର ଅଭିନୟ ଯୋଗ୍ୟ ସଂକ୍ଷପ୍ତ ସଂସ୍କରଣ ରୂପେ ନୂଆ ହୋଇ ପୁନର୍ଲିଖିତ ।” “ଯେଉଁ ବୌଦ୍ଧ ଆଖ୍ୟାନ ଅବଲମ୍ବନ କରି ର/ଜ/ ନାଟକ ରଚିତ ତାହାରି ଆଭାସରେ ହିଁ ଶାପମୋଚନ କଥିକାଟି ରଚିତ ।”

“ଆମର ଧର୍ମ” ପ୍ରବନ୍ଧରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ର/ଜ/ ନାଟକର ଆଲୋଚନା ନିମ୍ନମତେ କରିଅଛନ୍ତି ;

“ର/ଜ/ ନାଟକରେ ସୁଦର୍ଶନ ନିଜର ଅରୂପ ରାଜାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ, ରୂପର ମୋହରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଭଣ୍ଡ ରାଜାର ଗଳାରେ ଦେଲେ ମାଳା । ତା’ପରେ ସେଇ ଭୁଲ ଭିତରେ ପାପ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯେଉଁ ଅଗ୍ନି ଦାହ ଘଟାଇଲେ ତାହା ବିଷମ ଯୁଦ୍ଧ ସୃଷ୍ଟିକଲା; ନଜର ଅନ୍ତରେ ବାହାରେ ଯେଉଁ ଘୋର ଅଶାନ୍ତି ଜଗାଇଲେ ସେହିଥିରେ ହିଁ ସେ ଯଥାର୍ଥ ମିଳନରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ । ପ୍ରଳୟ ମଧ୍ୟଦେଇ ସୃଷ୍ଟିର ପଥ । ତେଣୁ ଉପନିଷଦରେ ଅଛି, ସେ ତା’ପରେ ତପ୍ତ ହୋଇ ଏ ସମସ୍ତ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଆତ୍ମା ଯାହା କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ତହିଁରେ ପଦେ ପଦେ ବ୍ୟଥା । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଯଦି ବ୍ୟଥା ବୋଲି କହୁଁ ତେବେ ଶେଷ କଥା କୁହାଗଲାନି; ସେହି ବ୍ୟଥାରେ ହିଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସେଇଥିରେ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ।”

ଅରୁଫତତନର ଭୂମିକାରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଲେଖିଛନ୍ତି :-

ସୁଦର୍ଶନା ରଜାକୁ ବାହାରେ ଖୋଜିଥିଲେ । ଯେଉଁଠାରେ ବସୁକୁ ଆଖିରେ ଦେଖୁହୁଏ, ହାତରେ ଛୁଇଁହୁଏ, ଭଣ୍ଡାରରେ ସଞ୍ଚୟ କରି ହୁଏ, ଯେଉଁଠି ଧନଜନ ଖ୍ୟାତି ରହିଛି ସେଠାକୁ ସେ ବରମାଲ୍ୟ ପଠାଇଥିଲେ । ବୁଦ୍ଧିର ଅଭିମାନରେ ସେ

ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ଯେ ବୁଦ୍ଧିର ଜୋରରେ ସେ ବାହାରେ ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା ଲାଭ କରିବେ । ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗିନୀ ସୁରଙ୍ଗମା ତାହାଙ୍କୁ ନିଷେଧ କରିଥିଲେ; କହିଥିଲେ, ଅନ୍ତରରେ ନିବୃତ୍ତ କକ୍ଷରେ ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଭୁ ସ୍ୱୟଂ ଆସି ଆହ୍ୱାନ କରନ୍ତି ସେଠାରେ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନେଲେ ସିନା ବାହାରେ ତାକୁ ଚିହ୍ନିବାରେ ଭୁଲ ରହିବ ନାହିଁ; ନ ହେଲେ ଯେଉଁମାନେ ମାୟାବଳରେ ଆଖୁକି ଭୁଲାଇ ଦିଅନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜା ବୋଲି ବୁଝିବା ଭ୍ରମ ହେବ । ସୁଦର୍ଶନା ଏକଥା ମାନିଲେ ନାହିଁ । ସେ ସୁବର୍ଣ୍ଣର ରୂପ ଦେଖି ତାହାରି ପାଖରେ ମନେ ମନେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କଲେ । ସେତେବେଳେ କିପରି ତାହାର ଗୁରୁଆଡ଼େ ନିଆଁ ଜଳିଲା, ଅନ୍ତରର ରାଜାକୁ ଛାଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ କିପରି ତାଙ୍କୁ ପାଇବା ପାଇଁ ବାହାରେ ନାନା ଢ଼େର ରାଜାଦଳ ଲଢ଼ାଇରେ ଲାଗିଗଲେ ସେହି ଅଗ୍ନି ଦାହ ଭିତର ଦେଇ କିପରି ନିଜର ରାଜା ସହିତ ପରିଚୟ ଘଟିଲା, କିପରି ପରାଜୟ ମାନି ପ୍ରସାଦ ଛାଡ଼ି ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହେଲେ ଓ ପରେ ନିଜର ସେଇ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲାଭ କଲେ, ଯେଉଁ ପ୍ରଭୁ ବି କୌରବି ରୂପ ବିଶେଷରେ ସୁଲ ବିଶେଷରେ ଅଥବା ଦ୍ରବ୍ୟ ବିଶେଷରେ ନ ଥାନ୍ତି; ଯେଉଁ ପ୍ରଭୁ ସବୁ ଦେଶରେ, ସବୁ କାଳରେ ବିଦ୍ୟମାନ; ନିଜର ଅନ୍ତରର ଆନନ୍ଦ ରସରେ ଯାହାଙ୍କୁ ଉପଲବ୍ଧି କରାଯାଏ - ଏ ନାଟକରେ ତାହା ହିଁ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।”

ରାଜା ନାଟକର ରୂପାନ୍ତର *The King of the Dark Chamber* (1914) ପୁସ୍ତକର କୌଣସି ସମାଲୋଚନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଟି.ଏଫ୍. ଆଣ୍ଡ୍‌ଜ ମହାଶୟଙ୍କୁ ଏକ ପତ୍ରରେ ଲେଖିଥିଲେ ।

Kolkata, November 15th, 1914

Critics and detectives are naturally suspicious. They scent allegories and bombs where there are no such abominations. It is difficult to convince them of our innocence.

With regard to the criticism of my play 'The King of the Dark Chamber', that you mention in your letter, the human soul has its inner drama, which is just the same as anything else that concerns Man and Sudarsana is not more as an abstraction than Lady Macbeth, who might be described as an allegory representing the criminal intention is mans' nature. However, it does not matter what things are, according to the rule of the critics. They are, what they are, and therefore, difficult of classification.

ଅନ୍ଧାର ଘର

(ରାଣୀ ସୁଦର୍ଶନା ଓ ତାଙ୍କ ଦାସୀ ସୁରଙ୍ଗମା)

- ସୁଦର୍ଶନା - ଆଲୁଅ, ଆଲୁଅ କାହିଁ ? ଏ ଘରେ କ'ଣ ଦିନକ ପାଇଁ ବି ଆଲୁଅ ଜଳିବ ନାହିଁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ରାଣୀମା, ତମର ପ୍ରତି ଘରେ ତ ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି - ସେଥିରୁ ଖସି ଆସିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଘରେ ହେଲେ କ'ଣ ଅନ୍ଧକାର ରଖିବ ନାହିଁ ?
- ସୁଦର୍ଶନା - କେଉଁଠି ହେଲେ କାହିଁକି ଅନ୍ଧକାର ରହିବ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ତା'ହେଲେ ତୁମେ ଆଲୁଅ ତ ଚିହ୍ନିବ ନାହିଁ ବା ଅନ୍ଧାର ବି ଚିହ୍ନି ପାରିବ ନାହିଁ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତୁ ଯେମିତି ଏ ଅନ୍ଧାର ଘରର ଗୁକରାଣୀ, ତୋର କଥା ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସିମିତି ଅନ୍ଧାରୁଆ, ମୋଟେ ତାର ଅର୍ଥ ବୁଝି ହୁଏ ନାହିଁ । ଆଛା କହ ଦେଖୁ, ଏ ଘରଟା ରହିଛି କେଉଁଠି ? କେଉଁ ରାସ୍ତାରେ ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସୁଛି, ଆଉ କେଉଁ ବାଟଦେଇ ବାହାରକୁ ଯାଉଛି ନିତି ପ୍ରତି ମୋତେ ସେଇକଥା ଅତୁଆ ତତୁଆ ଲାଗୁଛି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଏଇ ଘରଟି ମାଟିର ଆବରଣ ଭେଦ କରି ପୃଥିବୀର ହୃଦୟର ଠିକ୍ ମଝାମଝିରେ ତିଆରି । ରାଜା ତୁମରି ପାଇଁ ଖାସକରି ଏ ଘର ଗଢ଼ିଛନ୍ତି ପରା ?
- ସୁଦର୍ଶନା - ତାକୁ କ'ଣ ଘର ମୋଟେ ମିଳୁ ନ ଥିଲା ଯେ ଏମିତି ଅନ୍ଧାରୁଆ ଜାଗାଟାରେ ମୋ ପାଇଁ ଅଲଗା କରି ଘରଟାଏ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଆଲୁଅ ଘରେ ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ବସାଉଠା-କିନ୍ତୁ ଏଇ ଅନ୍ଧାର ଘରଟାରେ କେବଳ ତୁମରି ସହିତ ତାଙ୍କର ମିଳନ ହୁଏ ଯେ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ନା, ନା, ମୁଁ ଆଲୁଅ ଗୁହେଁ - ଆଲୁଅ ପାଇଁ ମୁଁ ବଡ଼ ଆକୃଳ ହୋଇପଡ଼ିଲିଣି । ତୋତେ ଏଇ ଗଳାମାଳାଟି ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଦେବି ଯଦି ତୁ କେବେ ଏଠାକୁ ଆଲୁଅ ଆଣିଦେଇ ପାରିବୁ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ମୋର ସେ ଶକ୍ତି କାହିଁ ମା ? ଯେଉଁ ଘରେ ସେ ଅନ୍ଧାର କରି ରଖିବେ ସେଠି ମୁଁ ଆଲୁଅ ଜାଳି ପାରିବି ?

- ସୁଦର୍ଶନ। - ଏତେ ଭକ୍ତି ତୋର ! କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଶୁଣୁଛି, ରାଜା କୁଆଡ଼େ ତୋ ବାପାକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏ କଥା କ'ଣ ସତ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା। - ସତ । ବାପା କୁଆ ଖେଳୁଥିଲେ, ଦୁନିଆ ସାରାର ଟେ'କା ଆସି ଆମ ଘରେ ଏକାଠି ହେଉଥିଲେ ଆଉ ସବୁବେଳେ ମଦ ପିଉଥିଲେ କୁଆ ଖେଳୁଥିଲେ ।
- ସୁଦର୍ଶନ। - ଆଉ ତୁ କ'ଣ କରୁଥିଲୁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା। - ତୁମେ ମା ତେବେ ସବୁ ଶୁଣିଛ ? ମୁଁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବା ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଥିଲି । ଇଚ୍ଛାକରି ବାପା ମୋତେ ସେହି ରାସ୍ତାରେ ଛିଡ଼ା କରାଇଥିଲେ । ମୋର ମା ନଥିଲେ ପରା ।
- ସୁଦର୍ଶନ। - ଆଛା, ରାଜା ଯେତେବେଳେ ତୋର ବାପାଙ୍କୁ ନିର୍ବାସନ ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ ସେତେବେଳେ କ'ଣ ତୁ ତାଙ୍କୁ ରାଗି ନ ଥିଲୁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା। - ଭାରି ରାଗ ହୋଇଥିଲା ମା, ଭାବୁଥିଲି, ରାଜାଙ୍କୁ କେହି ଯଦି ମାରିଦିଅନ୍ତା ତା'ହେଲେ ବେଶ୍ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।
- ସୁଦର୍ଶନ। - ବାପାଙ୍କ ପାଖରୁ ଟାଣି ଆଣି ରାଜା ତୋତେ କେଉଁଠି ରଖିଲେ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା। - କେଉଁଠି ରଖିଲେ କିଏ ସେ ଜାଣିଛ ? କିନ୍ତୁ ସେ କି ଯନ୍ତ୍ରଣା । ଦେହରେ ଯେମିତି ଛୁଞ୍ଚି ଫୋଡ଼ି ହେଉଥାଏ, ଦେହ ଯେମିତି ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ିଜଳି ଯାଉଥାଏ ।
- ସୁଦର୍ଶନ। - ଏତେ ଯନ୍ତ୍ରଣା କାହିଁକି ହେଲା ?
- ସୁରଙ୍ଗମା। - ମୁଁ ଯେ ନଷ୍ଟହେବା ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଥିଲି - ସେ ରାସ୍ତା ଯେମିତି ବନ୍ଦ ହେଲା ମୋତେ ଜଣାଗଲା ଯିମିତି ଆଉ ମୋର କୌଣସି ଆଶା ନାହିଁ । ମୁଁ ଖାଲି ପିଞ୍ଜରା ଭିତରେ ବଶୁଆ ଜାନ୍ତୁଆର ପରି ଗର୍ଜନ ଡର୍ଜନ କରି ଏପଟ ସେପଟ ବୁଲୁଥାଏ, ମନ ହେଉଥାଏ ଯିମିତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରାଜୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ି ଟିକି ଟିକି କରି ଦିଅନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନ। - ରାଜାଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ତୁ କ'ଣ ବୋଲି ଭାବୁଥାଉ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା। - ଭାବୁଥିଲି ସେ କେଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର, କି ଅବିଚଳିତ ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠୁରତା ।

- ସୁଦର୍ଶନ। - ସେହି ରାଜା ଉପରେ ଏତେ ଭକ୍ତି ପୁଣି ହେଲା କିମିତି ?
- ସୁରଙ୍ଗମା। - କେଜାଣି ମା । ଏଡ଼ିକି ଅଟଳ, ଏତିକି କଠୋର ଏତେ ଆଶ୍ଵା; ଏତେ ନିର୍ଭରତା, ନ ହେଲେ ମୋ ପରି ଭ୍ରଷ୍ଟ ଜୀବଟାଏ ଆଶ୍ଵାୟ ପାଆନ୍ତା କିମିତି ?
- ସୁଦର୍ଶନ। - ତୋର ମନ ବଦଳିଲା କେବେ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା। - ଜାଣେନି କେବେ କିପରି ବଦଳି ଗଲା । ହଠାତ୍ ଦିନେ ମୋ ମନର ଯେତେସବୁ ବଡ଼ ପଣିଆ ପରାଜୟ ସ୍ଵାକାର କରି ଭୁଲ୍‌ରେ ଲୋଟିଗଲା । ସେତେବେଳେ ଦେଖୁଲି, ସେ ଯେତିକି ଭୟଙ୍କର, ସେତିକି ସୁନ୍ଦର । ଭାବିଲି, ରକ୍ଷା ପାଇଲି, ବଞ୍ଚିଗଲି; ଜନ୍ମକ ପାଇଁ ବଞ୍ଚିଗଲି !
- ସୁଦର୍ଶନ। - ଆଜ୍ଞା ସୁରଙ୍ଗମା, ତୋତେ ମୋ ରାଣ ଅଛି, ସତ କରି କହନି ମୋ ରାଜା ଦେଖିବାକୁ କିମିତି ? ମୁଁ ତ ଦିନେ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଆଖିରେ ଦେଖି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାରେ ଅନ୍ଧାରେ ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି, ପୁଣି ଅନ୍ଧାରରେ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରିଲି କେହି ସ୍ଵପ୍ନ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଅସଲ କଥାଟା ମୋ ପାଖରୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା। - ସତରେ କହୁଛି ରାଣୀମା, ମୁଁ ବି ଭଲ ଭାବରେ କହି ପାରିବିନି ତେବେ ସେ ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ନା, ନା, ଲୋକେ ଯାହାକୁ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି କହନ୍ତି ସେ ତା' ବି ନୁହଁନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନ। - ତୁ କ'ଣ କହୁଛୁ ସେ ତେବେ ସୁନ୍ଦର ନୁହଁନ୍ତି ?
- ସୁରଙ୍ଗମା। - ନା, ନା ରାଣୀମା । ସୁନ୍ଦର ବୋଲି କହିଲେ ତାଙ୍କୁ ନ୍ୟୁନ କରି ଦିଆଗଲା ବୋଲି କୁହାଯିବ ।
- ସୁଦର୍ଶନ। - ତୋର ସବୁକଥା ସେହି ଏକା ପ୍ରକାରର । କିଛି ବୁଝି ହୁଏନା ।
- ସୁରଙ୍ଗମା। - ମୋର ଗୁରା କ'ଣ ରାଣୀମା, ସବୁ କଥା କ'ଣ ବୁଝାଇ ହୁଏ ? ପିଲାଦିନେ ବାପାଙ୍କ ଘରେ ଅନେକ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦେଖୁଛି, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି କହୁଥିଲି । ସେମାନେ ମୋର ଦିନରାତି ଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଖ ଦୁଃଖ ସବୁକୁ ନେଇ ଯେଉଁ ନାଟକ ନରଞ୍ଜ ଆନନ୍ଦ ପାଇଥିଲେ ତା' ଆଜି ବି ମୁଁ ଭୁଲି ପାରି ନାହିଁ ।

ମୁଁ ତେବେ କ'ଣ କହିବି ଆମର ରାଜା ସେମାନଙ୍କ ପରି ସୁନ୍ଦର ? ନା, ନା, ସେ ଆଦୌ ସେପରି ନୁହଁନ୍ତି ।

ସୁଦର୍ଶନା

- ସୁନ୍ଦର ନୁହଁନ୍ତି ?

ସୁରଙ୍ଗମା

- ହଁ, ସେମାନେ କହିବି । ସୁନ୍ଦର ନୁହଁନ୍ତି ବୋଲି ପରା ସେ ଏଡ଼େ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଏଡ଼େ ଅଭୁତ । ଯେତେବେଳେ ବାପାଙ୍କ ପାଖରୁ ଟାଣି ଆଣି ସେ ମୋତେ ନିଜ ପାଖକୁ ନେଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ମୋ ଆଖିକୁ ଭୟାନକ ଦେଖାଗଲେ । ମୋର ଗୋଟାକ ଯାକ ମନ ଏମିତି ବିମୁଖ ହେଲା ଯେ ପଲକେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଘାଟିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲାନି । ତା'ପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଇମିତି ହେଲାଣି ଯେ ସକାଳେ ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଣାମ କରୁଛି ସେତେବେଳେ କେବଳ ତାଙ୍କରି ଗୋଡ଼ ତଳର ଧୂଳିଆଡ଼କୁ ଘାଟୁଛି ; ମନେହୁଏ, ଏତିକି ମୋର ଢେର, ନୟନ ମୋର ସାଥୀକ ।

ସୁଦର୍ଶନା

- ତୋର କଥାଗୁଡ଼ା ବୁଝିପାରେନି ସତ, ତେବେ ଶୁଣିବାକୁ ବେଶ୍ ଭଲଲାଗେ କିନ୍ତୁ ତୁ ଯାହା କହ ପଛେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖିବି । କେବେ ଯେ ମୋର ବିବାହ ହୋଇଥିଲା ମନେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ କ'ଣ ମୋର ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ? ମା' ପାଖରୁ ଶୁଣିଛି, ତାକୁ କୁଆଡ଼େ ଜଣେ ଜ୍ୟୋତିଷ କହିଥିଲେ, ତା' ଝିଅ ଯାହାକୁ ବାହା ହେବ ତା' ଭଳି ପୁରୁଷ କୁଆଡ଼େ ଜଗତରେ ନ ଥିବେ । ମାଆଙ୍କୁ କେତେଥର ପଚାରିଛି, ମୋ ସ୍ବାମୀ ଦେଖିବାକୁ କିପରି - ସେ ବି ଭଲ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଘାଟି ନାହିଁ । କହେ, ମୁଁ କ'ଣ ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁଛି ? ମୁଁ ବି ଓଡ଼ିଶା ଭିତରୁ ତାଙ୍କୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ଦେଖିପାରିନି । ହେଲେ ସେ ଶେଷ, ଯେ ସୁପୁରୁଷ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାର ଲୋଭ କ'ଣ ସମ୍ଭାଳି ହୁଏ ।

ସୁରଙ୍ଗମା

- ଏକତ ମା' ସୁଲୁସୁଲିଆ ପନବ ବହିଲାଣି ।

ସୁଦର୍ଶନା

- ପବନ ! କାହିଁ ? କେଉଁଠି ?

ସୁରଙ୍ଗମା

- ଏଇ ଯେ ମହକ ଆସୁଛି ।

ସୁଦର୍ଶନା

- ନା, ତ ! ମୁଁ ତ ଜିଛି ବାସନା ପାତନି ।

- ସୁରଙ୍ଗମା - ବଡ଼ ଦୁଆରଟା ମେଲା ହେଲାଣି - ସେ ବିଜେ ହେଲେ, ଭିତରକୁ ବିଜେ ହେଲେ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତୁ କିପରି ଜାଣୁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସେ କଥା କିମିତି କହିବି ? ଖାଲି ମୋର ମନେହୁଏ ଯିମିତି ମୁଁ ମୋ ଛାତି ଭିତରେ ତାଙ୍କର ପାଦ ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଛି । ମୁଁ ତାଙ୍କରି ଏହି ଅନ୍ଧାର ଘରର ସେବିକା ପରା ! ତେଣୁ ମୋର ଏକ ପ୍ରକାର ବୋଧ ଜନ୍ମି ଯାଇଛି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ମୋର ଦେଖିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ ନାହିଁ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ମୋର ଯଦି ତୋରି ପରି ହୁଅନ୍ତା ତା' ହେଲେ ଯାଇ ସିନା ରକ୍ଷା ପାଆନ୍ତା ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - କେବେହେଲେ ତା' ହେବ ମା, ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । ତୁମେ ଖାଲି ଦେଖୁବ ଦେଖୁବ ବୋଲି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ରହିଛ । କେବଳ ଦେଖୁବା ଉପରେ ହିଁ ସମସ୍ତ ମନ ଢାଳି ଦେଇଛି । ଯେଉଁଦିନ ଏହା ଛାଡ଼ିଯିବ, ସେଦିନ ସବୁ ଆପେ ଆପେ ସହଜ ହୋଇଯିବ ଯେ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଗୁଜରାଣୀ ହୋଇ ତୋ ପକ୍ଷରେ ଏତେ ସହଜ ହେଲା କିମିତି ? ଅଥଚ ରାଣୀ ହୋଇତ ମୋର ତା' ହେଉ ନାହିଁ !
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଦାସୀ ବୋଲି ତ ଏତେ ସହଜ ହେଲା । ଏଇ ଅନ୍ଧାର ଘରଟାର ଭାର ଦେଇ ଯେଉଁଦିନ ସେ ମୋତେ କହିଲେ, ସୁରଙ୍ଗମା, ଏଇ ଘରଟା ପ୍ରତିଦିନ ତୁ ସାଇତି ସମାଳି ରଖୁବୁ, ଏଇ ହେଲା ତୋର କାମ - ସେଇକ୍ଷଣି ମୁଁ ତାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ କରିନେଲି । ମୁଁ ମନ ଭିତରେ ବି କେବେ କହି ନାହିଁ, ତୁମର ଆଲୋକିତ ଘରେ ଯେଉଁମାନେ ଆଲୁଅ ଜାଳନ୍ତି ତାଙ୍କକାମଟି ମତେ ଦିଅ ବୋଲି । ତେଣୁ ଯେଉଁକାମଟି ପାଇଲି ସେଇଥିପାଇଁ ଶକ୍ତି ମୋ ଭିତରେ ଆପେ ଆପେ ଗଜେଇ ଉଠିଲା କୌଣସି ବାଧା ଆଉ ରହିଲା ନାହିଁ । ଏଇ ଯେ - ସେ ଆସୁଛନ୍ତି, ଘର ବାହାରେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହେଲେଣି । ପ୍ରଭୋ !

(ବାହାରେ ସଙ୍ଗୀତ)

ଖୋଲ ଖୋଲ ଦ୍ଵାର, ରଖ ନାହିଁ ମତେ

ଦୁଆରରେ ଠିଆ କରାଇ

ଏଇ ଆଡ଼େ ଘୁହଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଅ

ଆସ ଦୁଇ ବାହୁ ବଢ଼ାଇ ।

ସବୁ କାମ ଶେଷ ପରା

ଉଠିବି ସନ୍ଧ୍ୟା ତାରା

ଆଲୋକର ଖେଳ ହେଲା ଶେଷବେଳ

ଅସ୍ତ ସାଗର ରଙ୍ଗାଇ,

ଆସିଛି ଦୁଆରେ ଆସିଛି, ନ ରଖ

ଦୁଆରରେ ଠିଆ କରାଇ ।

ପୂରା କରି ଝରି ଆଣିଛି କି ବାରି

ସାଜିଛି କି ଶୁଦ୍ଧି ଦୁକୁଳେ ?

ବାନ୍ଧିଛି କି ଦୂଳ ତୋଳିଛି କି ଫୁଲ

ଗୁନ୍ଥିଛି କି ମାଳା ମୁକୁଳେ ?

ଧେନୁ ଆସେ ଗୋଷ୍ଠି ଫେରି

ପକ୍ଷୀ ଉଡ଼େ ନାଡ଼ ଲୋଡ଼ି

ପଥ ଥିଲା ଯେତେ ସମଗ୍ର ଜଗତେ

ଅନ୍ଧାରେ ହୋଇଛି ଘୋଡ଼ାଇ

ଆସିଛି ଦୁଆରେ ଆସିଛି, ନ ରଖ

ଦୁଆରେ ଠିଆ କରାଇ ।

ସୁରଙ୍ଗମା - ତୁମର ଦୁଆର କିଏ ଚାହିଦ କରି ପାରିବ, ରାଜନ ? ଏହାତ ବନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ । କେବଳ ଆଉଜି ଦିଆ ହୋଇଛି । ଟିକିଏ ଛୁଇଁ ଦେଲେ ଛାଏଁ ଛାଏଁ ଖୋଲି ଯିବ ଯେ । ସେତିକି ବି କ'ଣ କରିବ ନାହିଁ ? ନିଜେ ଉଠିଯାଇ ଖୋଲି ନ ଦେଲେ କ'ଣ ଭିତରକୁ ଆସିବ ନାହିଁ ?

(ସଙ୍ଗୀତ)

ଏ ଯେ ମୋର ଆବରଣ

ରହେ ଅବା କେତେ କ୍ଷଣ ?

ନିଶ୍ୱାସ ବାୟୁରେ

ଗୁଲି ଯାଏ ଦୂରେ

ଗୁହେଁ ଯଦି ତୁମ ମନ ॥

ଯଦି ଭଜିଥାଏଁ ତୁମି

ଧୂଳିରେ ଧରଣୀ ବୁମି

ତୁମେ ମୋର ପାଇଁ

ହାରେ ଥିବ ବେଳୁଁ

ଏ କେସନ ତବ ପଣ ?

ରଥର ଚକର ରବେ,

ଜଗାଅ ଜଗାଅ ସର୍ବେ

ଅଗଣା ଦୁଆରେ

ଆସ ବଳଭରେ

ଆସ ଆସ ଗଉରବେ ।

ନିଦ ତୁଟି ଯାଉ ଚଳି

ଚିହ୍ନେ ମୁଁ ପ୍ରଭୁ କରି

ଧାଇଁ ଆସି ଦ୍ୱାରେ

କରି ଆପଣାରେ

ଚରଣେ ସମର୍ପଣ ।

ରାଣୀ - ଏଥର ତେବେ ଯାଅ କବାଟ ଖୋଲିଦିଅ । ନ ହେଲେ ସେ ଆସିବେ ନାହିଁ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ଘର ଭିତରର ଅନ୍ଧାରରେ ମୁଁ ଭଲ ଭାବରେ କିଛି ଦେଖିପାରୁନି । କବାଟଟା କେଉଁଠି କେଜାଣି । ତୁ ତ ଏ ଜାଗାର ସବୁ କଥା ଜାଣୁ ମୋ ପାଇଁ ତୁ ଖୋଲି ଦେ ।

(ସୁରଙ୍ଗମାର ଦ୍ୱାରୋଦ୍ଘାଟନ, ପ୍ରଣାମ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ତୁମେ ମତେ ଆଲୁଅରେ ଦେଖା ଦେଉନ କାହିଁକି ?

(ରାଜାଙ୍କୁ ଏ ନାଟକରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଦେଖାଯିବ ନାହିଁ ।)

ରାଜା - ଆଲୁଅରେ ହଜାର ହଜାର ଜିନିଷ ସହିତ ମୋତେ ମିଶାଇ

କ'ଣ ଦେଖିବାକୁ ଗୁହଁଛି ? ଏହି ଗଭୀର ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ମୁଁ ଯଦି ତୁମର ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବଳ ରହେ ତେବେ ତୁମର କ୍ଷତି କ'ଣ ?

ସୁଦର୍ଶନା - ସମସ୍ତେ ତୁମକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛନ୍ତି । ଅଥଚ ରାଣୀ ହୋଇ ମୁଁ ତୁମକୁ ଦେଖି ପାରୁନି ଏ କିମିତି କଥା ?

ରାଜା - କିଏ କହେ ସେମାନେ ମୋତେ ଦେଖି ପାରନ୍ତି ? ଯେଉଁମାନେ ମୃତ ସେହିମାନେ ହିଁ ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି ।

ସୁଦର୍ଶନା - ତାଙ୍କ କଥା ଛାଡ଼ । ମୋତେ କିନ୍ତୁ ଦେଖା ଦେବାକୁ ହେବ ।

ରାଜା - ସହି ପାରିବ ନାହିଁ ରାଣୀ; ବଡ଼ କଷ୍ଟ ହେବ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ସହି ପାରିବି ନାହିଁ ? ଏକ କଥା । ତୁମେ ଯେକେତେ ସୁନ୍ଦର, କେତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତାହା ତ ଏକ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଥାଇ ବୁଝି ପାରୁଛି । ଆଉ ଆଲୁଅରେ ବୁଝି ପାରିବି ନାହିଁ । ବାହାରେ ଯେତେବେଳେ ତୁମର ବାଣୀ ବାଜେ, ସେତେବେଳେ ମନେ ହୁଏ ଯେପରିକି ମୁଁ ନିଜେ ସେହି ବାଣୀର ସ୍ବର । ତୁମର ଏକ ସ୍ବରଭିତ ଉତ୍ତରାୟଣ ଯେତେବେଳେ ମୋର ଦେହ ସ୍ପର୍ଶ କରେ, ସେତେବେଳେ ମୋର ମନେ ହୁଏ ଯେପରି ମୋର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗ ପବନର ଘନ ଆନନ୍ଦ ସହିତ ମିଶିଗଲା । ଅଥଚ ତୁମକୁ ଦେଖିଲେ ସହିପାରିବି ନାହିଁ ? - ଏ କିମିତି କଥା !

ରାଜା - ମୋର କୌଣସି ଗୋଟାଏ ହେଲେ ରୂପ କ'ଣ ତୁମର ମନେ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ଗୋଟାଏ ଅବଶ୍ୟ ମନେପଡ଼େ । ନ ହେଲେ ବଞ୍ଚିଛି କିପରି ?

ରାଜା - କେଉଁ ରୂପଟି ମୋର ଦେଖୁଛି ?

ସୁଦର୍ଶନା - ସେତ ଗୋଟିଏ ରୂପ ନୁହେଁ । ନବବର୍ଷା ଦିବସରେ ଜଳଭରା ମେଘ ଦ୍ବାରା ଆକାଶର ଶେଷ ପ୍ରାନ୍ତରେ ବନର ରେଖା ଯେତେବେଳେ ନିବିଡ଼ ହୋଇ ଉଠେ, ସେତେବେଳେ ବସି ବସି ମନରେ ଭାବେ ଆମ ରାଜାଙ୍କର ରୂପଟି ହୁଏତ ଏଇ ପ୍ରକାର, ଏମିତି ସେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସନ୍ତି, ଏମିତି ଘୋଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି,

ଏମିତି ଆଖି ବୁଜାଇ ପକାନ୍ତି ବା, ଏମିତି ହୃଦୟ ଭରପୂର କରି ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଖିର ପଲ୍ଲବଟି ଏମିତି ଛାୟା-ସାହି, ମୁହଁର ହସଟିକି ଏମିତି ଗଭୀରତା ମଧ୍ୟରେ ମଗ୍ନ । ପୁଣି ଆକାଶର ପର୍ଦ୍ଦା ଯେତେବେଳେ ଦୂରକୁ ଉଡ଼ି ଚାଲିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ମନେହୁଏ ତୁମେ ଯେପରି ସ୍ନାନ ସାରି ଗଙ୍ଗାଶିଉଳୀ ବଣ ଦେଇ ଚାଲିଛ, ତମ ବେକରେ କୁହ ଫୁଲମାଳ, ତୁମର ବକ୍ଷ ଶ୍ୱେତ ଚନ୍ଦନ ଚର୍ଚ୍ଚିତ, ତୁମ ମୁଣ୍ଡରେ ହାଲୁକା ଧଳା ଲୁଗାର ଉଷ୍ଣାଞ୍ଜ ତୁମର ଚକ୍ଷୁର ଦୃଷ୍ଟି ଦିଗନ୍ତ ପାରରେ । ସେତେବେଳେ ମନେ ହୁଏ ତୁମେ ମୋର ପଥଲବନ୍ଧୁ; ତୁମ ସଙ୍ଗରେ ଯଦି ମୁଁ ଚାଲି ପାରନ୍ତି ତା'ହେଲେ ପ୍ରତି ଦିଗନ୍ତରେ ସୁନାର ସିଂହଦ୍ୱାର ଖୋଲି ଯାଆନ୍ତା; ଶୁଭ୍ରତାର ଅନ୍ଧର ମହଲରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରିପାରନ୍ତି । ଆଉ ଯଦି ନ ପାରେ ତେବେ ଏଇ ଝରକା ପାଖରେ ବସି କୌଣସି ଏକ ସୁଦୂର ଅନାଗତ ନିମନ୍ତେ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ୁଥିବି ଏବଂ ଦିନପରେ ଦିନ, ରାତି ପରେ ରାତି, ଅଜ୍ଞାତ ବନର ପଥଶ୍ରେଣୀ ଆଉ ଅନାଦ୍ରାତ ଫୁଲରଗନ୍ଧ ଲାଗି ଛାତି ଭିତରେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଝୁରି ଝୁରି ମରୁଥାନ୍ତି । ବସନ୍ତ କାଳରେ ଏଇ ସମସ୍ତ ବନ ଯେବେ ବର୍ଷା ବିଭବରେ ରଙ୍ଗିନ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ - କାନରେ କୁଣ୍ଡଳ ହାତରେ ଅଙ୍କିତ ଓ ଦେହରେ ବାସନ୍ତୀ ରଙ୍ଗର ଉତ୍ତରାୟ, ହାତରେ ଅଶୋକ ମଞ୍ଜରୀ, ତାନେ ତାନେ ତୁମ ବାଣୀର ସମସ୍ତ ସୁନାର ତାର ଝଙ୍କୁତ ।

ରାଜା - ମୋର ଏତେ ବିଚିତ୍ର ରୂପ ଦେଖିଛ, ଅଥଚ ଏ ସବୁ ଛାଡ଼ି କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବିଶେଷ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁଛ ? ଯଦି ସେଇ ଗୋଟାକ ତୁମର ମନକୁ ନ ପାଇବ, ତେବେ ତୁମର ସବୁ ସରିଲା ସିନା !

ସୁଦର୍ଶନୀ - ନା, ମୁଁ ମନେ କରୁଛି ସେଇ ରୂପ ହିଁ ମୋ ମନକୁ ଘେନିବ ।

ରାଜା - ମନ ଯଦି ତାରି ପରି ହୁଏ ତେବେ ସିନା ତାହା ମନ ମାଫିକ ହେବ । ପ୍ରଥମେ ସେଇୟା କର ।

- ସୁଦର୍ଶନା - ସତ କଥା କହିଲେ, ଏଇ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ତୁମକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉନି ସତ କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଅଛ ବୋଲି ଜାଣି ପାରୁଛି । ସେତେବେଳେ ଅରେ ଅରେ କିମିତି ଭୟରେ ଛାତି ଭିତରଟା କମ୍ପି ଉଠୁଛି ।
- ରାଜା - ସେ ଭୟରେ ବା ଦୋଷ କ'ଣ ? ପ୍ରେମ ଭିତରେ ଭୟ ନ ରହିଲେ ତା'ର ରସ ହାଲୁକା ହୋଇଯାଏ ଯେ !
- ସୁଦର୍ଶନା - ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ପରାରେ ତୁମେ ଏଇ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ମୋତେ କ'ଣ ସତରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଆ ?
- ରାଜା - ନିଶ୍ଚୟ ପାଏ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କେମିତି ଦେଖ ? କ'ଣ ଦେଖ ?
- ରାଜା - ଦେଖିବାକୁ ପାଏ, ଯେମିତି ଅନନ୍ତ ଆକାଶର ଅନ୍ଧକାର ମୋର ଆନନ୍ଦର ଆକର୍ଷଣରେ ଘୁରି ଘୁରି କେତେ ନକ୍ଷତ୍ରର ଆଲୋକ ଟାଣି ନେଇଆସି ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରେ ରୂପଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ତା'ଭିତରେ କେତେ ଯୁଗର ଧ୍ୟାନ, କେତେ ଆକାଶର ଆବେଗ, କେତେ ରତୁର ଉପହାର ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ମୋର କ'ଣ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ରୂପ ? ତୁମ ପାଖରୁ ଯେତେବେଳେ ଏତକ ଶୁଣେ, ଛାତି କୁଣ୍ଠେ ମୋଟ ହୋଇ ଉଠେ । କିନ୍ତୁ ଭଲ କରି ବିଶ୍ୱାସ କରି ହୁଏନି, କାରଣ ନିଜ ଭିତରେ ତ ଦେଖି ପାରିନି ।
- ରାଜା - ତୁମ ନିଜ ଦର୍ପଣରେ ତା' ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ - ଛୋଟ ହୋଇଯାଏ । ମୋର ଚିତ୍ର ଭିତରେ ଯଦି ନିଜକୁ ତୁମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଆ ତେବେ ଦେଖିବ ସେ କେତେ ବଡ଼ । ମୋର ହୃଦୟରେ ଯେ ତୁମେ ମୋର ଦ୍ୱିତୀୟ ଜୀବନ, ତୁମେ ସେଠାରେ କ'ଣ କେବଳ ଏକାକୀ ତୁମେ ?
- ସୁଦର୍ଶନା - କୁହ, କିମିତି ଆହୁରି କୁହ । ତୁମର କଥା ସଙ୍ଗୀତ ପରି ଲାଗୁଛି ମୋତେ । ଯେପରି ଅନାଦି କାଳର ଗାନ ଜନ୍ମଜନ୍ମାନ୍ତର ଶୁଣି ଆସିଛି । ସେ କ'ଣ ତୁମେ ହିଁ କେବଳ ଶୁଣେଇଛ ଏବଂ ମୋତେ ହିଁ କେବଳ ? ନା, ଯାହାକୁ ଶୁଣାଇଛ ବୋଲି କହୁଛ, ସେ

ମୋଠାରୁ ଅନେକ ବଡ଼, ଅନେକ ସୁନ୍ଦର; ତୁମ ଗାନରେ
 ଯେଉଁ ଆଲୋକ ସୁନ୍ଦରୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ ସେମୋ ଭିତରେ
 ନା ତୁମ ଭିତରେ ? ତୁମେ ମୋତେ ଯେପରି ଦେଖୁଛୁ ଅରେ
 ମାତ୍ର ନିମେଷକ ପାଇଁ ମୋତେ ତାହା ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତି କି !
 ତୁମ ପାଖରେ ଅନ୍ଧକାର ବୋଲି କ'ଣ କିଛି ନାହିଁ ? ଏହି ଯେ
 କଠିନ କଳା ଲୁହା ପରି ଅନ୍ଧକାର, ଯାହା ମୋ ପକ୍ଷରେ
 ନିଦ୍ରାପରି, ମୁର୍ଚ୍ଛାପରି, ମୃତ୍ୟୁପରି, ତୁମକୁ ତ ତାହା ମୋଟେ କିଛି
 ନୁହେଁ । ତେବେ ଏଠି ମୋର ଓ ତୁମର କିପରି ମିଳନ
 ହେବ ? ନା, ନା, ମିଳନ ହେବ ନାହିଁ । ହୋଇ ନ ପାରେ
 ଅକ୍ରତଃ ଏଠି ନୁହେଁ । ଯେଉଁଠି ମୁଁ ଗଛପତ୍ର, ପଶୁପକ୍ଷୀ,
 ମାଟିପଥର ସବୁ ଦେଖୁଛି, ସେହିଠାରେ ହିଁ ତୁମକୁ ଦେଖୁଛି ।

ରାଜା - ବେଶ, ଦେଖିବ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ନିଜେ ନିଜେ ସିନା ମୋତେ
 ଚିହ୍ନିବ । କେହି ତୁମକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେବେ ନାହିଁ । ବତାଇ ଦେଲେ
 ମଧ୍ୟ ତୁମେ ବିଶ୍ୱାସ ବା କରିବ କିମିତି ?

ସୁଦର୍ଶନା - ମୁଁ ତୁମକୁ ଚିହ୍ନିନେବି, ନିଶ୍ଚୟ ଚିହ୍ନିନେବି । ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ
 ମଧ୍ୟରେ ଚିହ୍ନି ନେବି । କଦାପି ଭୁଲ ହେବ ତାହିଁ ।

ରାଜା - ଆଜି ବସନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଉତ୍ସବରେ ତୁମେ ତୁମର ପ୍ରାସାଦର ଶିଖର
 ଉପରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ଗୁରିଆଡ଼କୁ ଆଖି ପକାଇ ବଗିଚାରେ
 ଲୋକ ଗହଳି ଭିତରେ ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ହେଉ, ସମସ୍ତଙ୍କ ମେଳରେ ହେଉ ପଛେ ମତେ ଦେଖା
 ଦେବତ ?

ରାଜା - ଥର ଥର କରି ଗୁରିପଟୁ ଦେଖାଦେବି । ସୁରଙ୍ଗମା !
 (ସୁରଙ୍ଗମା ପ୍ରବେଶ)

ସୁରଙ୍ଗମା - ପ୍ରଭୋ !

ରାଜା - ଆଜି ବସନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଉତ୍ସବ ।

ସୁରଙ୍ଗମା - ମୋତେ କି କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ?

ରାଜା - ଆଜି ତ ତୁମର ଛୁଟି ଓ ମଉଜର ଦିନ । କାମର ଦିନ ନୁହେଁ ।

- ଆଜି ମୋର ପୁଷ୍ପବନର ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବରେ ତୁମକୁ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହେବ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଶିରୋଧାରୀ, ପ୍ରଭୁ !
- ରାଜା - ରାଣୀ ମୋତେ ଆଜି ଆଖିରେ ଦେଖିବାକୁ ଗ୍ରହାନ୍ତି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - କେଉଁଠି ଦେଖିବେ ?
- ରାଜା - ଯେଉଁଠି ପଞ୍ଚମରେ ବଂଶୀ ବାଜିବ, ଫୁଲ କେଶରର ରେଣୁ ଉଡ଼ିବ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଓ ଛାୟାର ଘେନାଘେନି ହେଉଥିବ । ସେହି ଆମର ଦକ୍ଷିଣ କୁଞ୍ଜବନରେ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସେହି ଲୁଚକାଳି ଭିତରେ କ'ଣ ମହାରାଜ ଦେଖାଯିବେ ? ସେଠାରେ ବାୟୁ ପାଗଳ ସବୁ ବି ଚଞ୍ଚଳ । ଆମ ଆଖିକୁ ଅତୁଆ ଲାଗିବ ନାହିଁ ।
- ରାଜା - ରାଣୀଙ୍କର କୌତୁହଳ ହୋଇଛି ପରା ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - କୌତୁହଳର ଜିନିଷତ ବହୁତ ଅଛି । ତୁମେ ସେ ସବୁ ସଙ୍ଗେ ମିଶି କ'ଣ ଆମ କୌତୁହଳ ମେଣ୍ଟାଇବ ? ତୁମେ ତ ସେପରି ରାଜା ନୁହଁ । ରାଣୀ, ଏକଥା ଜାଣିଥାଅ ତୁମର କୌତୁହଳ ଦିନେ ସବାଶେଷରେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଫେରି ଆସିବ ।

(ଗାନ)

କେଉଁ ବାହାରେ ଦୂରେ ଯାଏରେ ଉଡ଼ି ହାୟରେ ହାୟ ।
 ତୁମ ବପଳ ଆଖି ବନର ପକ୍ଷୀ ବନେ ପଳାଏ ।
 ଆଜି ହୃଦ ଭିତରେ ଯଦି ଗୋ ଥରେ ପ୍ରେମ ବର୍ଜଣୀ
 ତେବେ ନିଜେ ସେ ସାଧୁ ନିଜେ ସେ ଫାନ୍ଦି ପିନ୍ଧଇ ଫାନ୍ଦି ।
 ତେବେ ଯାଏ ଗୋ ଦୂରା ସେ ଘୁରିବୁଲା ସେଠାରୁ ଯାଏ
 ଆହା ଆଜ ସେ ଆଖି ବନର ପକ୍ଷୀ ବନେ ପଳାଏ ।
 ଦେଖୁ ନାହିଁରେ ହୃଦୟ ଦ୍ଵାରେ କେ ଯାଏ ଆସେ
 ଶୁଣୁଛ କାନେ ବାରତା ଆଣେ ଦକ୍ଷିଣା ବାସେ ।
 ଆଜି ଫୁଲର ବାସେ ସୁଖର ହାସେ ଆକୁଳ ଗାନେ
 ଚିର - ବସନ୍ତ ତୁମରେ ଖୋଜି ଆସିଛି ପ୍ରାଣେ ।

ତାକୁ ବାହାରେ ଖୋଜି ବୁଲଇ ପାଗଳ ପ୍ରାଏ
ତୁମ ଚପଳ ଆଖି ବନର ପକ୍ଷୀ ବନେ ପଳାଏ ।

ପଥ

- ପ୍ରଥମ ପଥକ - ହଇ ହୋ !
- ପ୍ରହରୀ - କଅଣ କହୁଛ ?
- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥକ - ରାସ୍ତାଟା କୁଆଡ଼େ ? ଆମେ ସବୁ ବିଦେଶୀ, ରାସ୍ତାଟା ଆମକୁ
ଚିକିଏ ବତାଇ ଦିଅ ।
- ପ୍ରହରୀ - ରାସ୍ତା ? କେଉଁଠାକୁ ?
- ତୃତୀୟ ପଥକ - ଶୁଣୁଛୁ ଆଜି କୁଆଡ଼େ କେଉଁଠି ଉତ୍ସବ ହେଉଛି । କେଉଁ
ରାସ୍ତାରେ ଯିବା ?
- ପ୍ରହରୀ - ଏଠି ସବୁ ରାସ୍ତାଇ ରାସ୍ତା । ଯେଉଁ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଯାଆନା କାହିଁକି
ଠିକଣା ଜାଗାରେ ପହଞ୍ଚିବ । ସିଧା ଚାଲି ଯାଅ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- ପ୍ରଥମ - ଶୁଣ, ଭାଇ, କଥାଟା ଶୁଣ-କହୁଛି କି, ସବୁ ରାସ୍ତା ସମାନ । ତା’
ଯଦି ହୁଅନ୍ତା ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ରାସ୍ତାର କ’ଣ ଦରକାର ଥିଲା
ଭଲା ?
- ଦ୍ଵିତୀୟ - ଏଥିରେ ରାଗି ଯାଉଛୁ କାହିଁକି ଭାଇ ? ଯେଉଁ ଦେଶରେ
ଯିମିତି ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଆମ ଦେଶରେ ତ ରାସ୍ତା ନାହିଁ କହିଲେ
ଚଳେ, ବଙ୍କାଟଙ୍କା ଗଲିର ଗୋଲକ ଧନ୍ଦା । ଆମର ରାଜା
କହନ୍ତି, ଖୋଲା ରାସ୍ତା ନଥିବା ଭଲ; କାରଣ ରାସ୍ତା ପାଇଲା
ମାତ୍ରେ ପ୍ରଜାମାନେ ବାହାରି ଚାଲିଯିବେ ! ଏ ଦେଶରେ କିନ୍ତୁ
ଓଲଟା, ଯିବାରେ କେହି କାହାକୁ ଅଟକାଏ ନାହିଁ । ଆସିବାକୁ
ବି କେହି ମନା କରେ ନାହିଁ । ତେବେ ବି ତ ଅନେକ ମଣିଷ
ଆମେ ଦେଖୁଛୁ । ଏମିତି ଖୋଲା ହୋଇଗଲେ ଆମ ଦେଶତ
ଉଜାଡ଼ି ହୋଇ ଯା’ନ୍ତା ।
- ପ୍ରଥମ - ଜନାର୍ଦ୍ଦନ, ତୁମର ଏଇଟା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଦୋଷ ।

- ଜନାର୍ଦ୍ଦନ - କ'ଣ ଦେଖିଛା ଦେଖୁଲ ?
- ପ୍ରଥମ - ନିଜ ଦେଶର ତୁମେ ବଡ଼ ନିନ୍ଦାକର । ଖୋଲା ରାସ୍ତା କ'ଣ ତୁମେ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭଲ ? ଶୁଣ ଭାଇ କୌଣସି, କିଏ କହୁଛି, ଖୋଲା ରାସ୍ତା କୁଆଡ଼େ ଭଲ ।
- କୌଣସି - ଭାଇ ଭବଦତ୍ତ, ବରାବର ତ ଦେଖୁ ଆସୁଛି । ଜନାର୍ଦ୍ଦନର ବୁଦ୍ଧିଟା ଟିକିଏ ବେଆଡ଼ିଆ । ଦିନେ ହୁଏତ ସେ ଏଇଥିପାଇଁ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଯିବ । ରାଜାଙ୍କ କାନକୁ ଯଦି କଥାଟା ଯାଏ ତେବେ ସେ ମଲେ ତାକୁ ଶୁଣାନରେ ପୋଡ଼ିବା ପାଇଁ ବି ଲୋକ ମିଳିବେ ନାହିଁ ।
- ଭବଦତ୍ତ - ଆଜ୍ଞା, କହତ ଭାଇ, ଏ ଖୋଲା ରାସ୍ତାର ଦେଶଟାକୁ ଆସି ଖାଇ ଶୋଇ ଆମେ ଏ ଯାକେ କି ସୁଖ ପାଇଛୁ ? ଦିନରାତି ଦେହଟା ମିଶ୍ ମିଶ୍ ହେଉଛି । କିଏ ଆସୁଛି, କିଏ ଯାଉଛି ତା'ର ଠିକଣା ନାହିଁ ! - ରାମ ରାମ !
- କୌଣସି - ଏଇ ଜନାର୍ଦ୍ଦନର ପରାମର୍ଶରେଇତ ଆମେ ଏଠାକୁ ଆସିଛୁ । ଆମର ବଂଶରେ ଏପରି କେବେ ଘଟି ନ ଥିଲା । ବାପାଙ୍କୁ ତ ଜାଣ କେଡ଼େ ବଡ଼ ମହାତ୍ମା ସେ ନ ଥିଲେ ! ଶାସ୍ତ୍ର ମତେ ସେ ଅଶରୀର ହାତ ମାପି ଗାର କାଟି ତା'ରି ମଧ୍ୟରେ ସାରା ଜୀବନଟା କଟାଇ ଦେଲେ; ଦିନେ ବି ବାହାରକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ନାହାନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁ ପରେ କିନ୍ତୁ ବିରୁଦ୍ଧ ହେଲା ଏଇ ଅଶରୀର ହାତ ଭିତରେ ତ ତାଙ୍କୁ ଦାହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ଦେଖା ଦେଲା ଏକ ବିଷମ ସମସ୍ୟା । ଶେଷରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ବିଧାନ ଦେଲେ, ଅଶ୍ରୀରରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଅଙ୍ଗ ଅଛି ତା'ର ବାହାରକୁ ଯିବାର ଯୁଁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏଇ ଗୁରିନଅ ଅଶ୍ରୀରକୁ ଓଲଟାଇ ନଅଗୁରି ଚଉରାନବେ କରିଦିଅ । ତା' ହେଲେ ସିନା ତାଙ୍କୁ ଘର ବାହାରେ ପୋଡ଼ାଇ ହେବ, ନ ହେଲେ ଘର ଭିତରେ ହିଁ ଦାହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବାବା, ବିଧି ବିଧାନରେ ଏତେ ଧରାଧରି, ଆମର ଦେଶକୁ କ'ଣ ଇମିତି ସିମିତି ଦେଶ ବୋଲି ଭାବିଛ ?
- ଭବଦତ୍ତ - ତା' ସତ, ମରିବାକୁ ଗଲେ ବି ଆମ ଦେଶରେ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏ କ'ଣ କମ୍ କଥା ।

କୌଣସି - ସେଇ ଦେଶର ମାଟିରେ ଗଢ଼ା ତା'ର ଦେହ, ଅଥଚ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ
କହୁଛି କୁଆଡ଼େ ଖୋଲା ରାସ୍ତା ହିଁ ଭଲ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ । ବାଳକମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଅଜାଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ଅଜା - ହଜରେ ପିଲେ ! ଆଜି ଦକ୍ଷିଣ ପବନ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗୀତା
କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ! ହାରିଗଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆସ ଆଜି
ବାଟ ଘାଟ ଗାତରେ ଭସାଇ ଭୁଲିବା ।

(ସଙ୍ଗୀତ)

ଆସ ଦକ୍ଷିଣ ଦୁଆର ମେଲାଇ

ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ମୋର ବସନ୍ତ ଆସ ।

ଦେବି ହୃଦୟ ଦୋଳିରେ ଦୋଳାଇ,

ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ମୋର ବସନ୍ତ ଆସ ।

ନବ ଶ୍ୟାମଳ ଶୋଭନ ରଥେ

ଆସ, ବକୁଳ ବିଛା ଯେ ପଥେ ।

ଆସ ବଜାଇ ବ୍ୟାକୁଳ ବେଣୁ

ମାଧୁ ପାଟଳି ଫୁଲର ରେଣୁ,

ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ମୋର ବସନ୍ତ ଆସ ।

ଆସ ଘନ ପଲ୍ଲବ ପୁଞ୍ଜେ

ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ଆସ ହେ ।

ଆସ ବନ ମଲ୍ଲିକା କୁଞ୍ଜେ

ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ଆସ ହେ ॥

ମୃଦୁ ମଧୁର ମନ୍ଦିର ହସି

ଆସ ପାଗଳ ଏ ଦେଶେ ଖସି

ତୁମ ଉତ୍ତଳା ଉତ୍ତରାୟ

ତୁମେ ଆକାଶେ ଉଡ଼ାଇ ଦିଅ

ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ଆସ ହେ, ମୋର ବସନ୍ତ ଆସ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ନାଟ୍ୟର ଦଳ)

- ପ୍ରଥମ - ଯାହା କହ ଭାଇ, ଆଜିପରା ଦିନରେ ଆମ ରାଜାଙ୍କର ଦେଖାଦେବା ନିହାତି ଉଚିତ୍ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜା ଆମେ, ଅଥଚ ଦିନେ ହେଲେ ବି ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁଲୁନି - ଏ କ'ଣ କମ ଦୁଃଖର କଥା ?
- ଦ୍ଵିତୀୟ - ଯାର ଭିତିରି କଥାଟା ତୁମେ ସବୁ କେହି ଜାଣନି । କାହାକୁ ନ କହିବ ତ କହିବି ।
- ପ୍ରଥମ - ଏକା ସାହିରେ ଘର କରିଛୁ । କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ କା କଥା କାହାକୁ କହିଛି କହତ ? ତୁମ ରାହକ ଭାଇ କୁଅ ଖୋଲୁଁ ଖୋଲୁଁ ଯେ ଗୁପ୍ତଧନ ଯାଇଗଲା ସେ କଥା କ'ଣ ମୁଁ ମିଛରେ ଫାନ୍ଦିକରି କହିଛି ଭାବିଛ ? ସବୁ ତ ଜାଣ ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ - ଅବଶ୍ୟ ଜାଣେ, ସେଇଥିପାଇଁ ତ କହୁଛି । କଥାଟା ଯଦି ଲୁଚାଇ ରଖିପାରିବ, ତେବେ କହିବି - ନ ହେଲେ ବିପଦ ପଡ଼ିପାରେ ।
- ତୃତୀୟ - ତୁମେ ତ ଆଛାଲୋକ ବିରୂପାକ୍ଷ । ବିପଦ ଯଦି ପଡ଼ିପାରେ ତେବେ ବିପଦ ଘଟାଇବା ପାଇଁ ତୁମେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଦେଖୁଛି ତ ! କିଏ ତୁମର କଥାଟାକୁ ପେଟରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ଦିନରାତି ସମ୍ଭାଳି ହୋଇ ବୁଲୁଥିବ ଭଲ ?
- ବିରୂପାକ୍ଷ - କଥା ପଡ଼ିଲା ବୋଲି କହିଲି ସିନା । ହେଲା, ନ କହିବି ତା' ହେଲେ । ମୁଁ ବାଜେ କଥା କହିବା ଲୋକ ନୁହେଁ । ରାଜା ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ କଥାଟା ତମେ ସବୁ ଡ଼ାକଲ - ସେଇଥିପାଇଁ ତ କହିଲି ଇଛାକରି ରାଜା ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ପ୍ରଥମ - ଆହେ ବିରୂପାକ୍ଷ, କହି ଦିଅନା ରହସ୍ୟଟା ।
- ବିରୂପାକ୍ଷ - ଅବଶ୍ୟ ତୁମମାନଙ୍କ ଆଗରେ କହିବାରେ ଦୋଷ ନାହିଁ - ତୁମେ ହେଲେ ବନ୍ଧୁ ଲୋକ - (ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ଵରରେ) ରାଜା ଦେଖିବାକୁ ବଡ଼ ବିକଟାଳ, ସେଇଥିପାଇଁ ପଣ କରିଛନ୍ତି କାହାକୁ ଦେଖା ଦେବେ ନାହିଁ ।
- ପ୍ରଥମ - ବୋଧହୁଏ ଠିକ୍ - ହୋଇପାରେ ! ଆମେ ସବୁ ବରାବର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉ - ସବୁ ଦେଶରେ ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖୁ ଦେଖିସାରା

ଲୋକଙ୍କର ଆତ୍ମାପୁରୁଷ ବାଉଁଶପତ୍ରର ପରି ଫର ଫର ହୋଇ କମି ଉଠେ । ଅଥଚ ଆମର ରାଜା ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ କାହିଁକି । କିଛି ନ ହେଲେ, ଥରେ ଯଦି ଆମ ଆଗରେ ଆଖି ନାଲି କରି କହନ୍ତେ ‘ବଦମାସ ମୁଣ୍ଡ କାଟ’ ତା’ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଜାଣନ୍ତୁ ରାଜା ବୋଲି ଗୋଟାଏ କିଏ କିଛି ଅଛି ଏ ଦେଶରେ । ବିରୁପାକ୍ଷର କଥା ମନକୁ ବେଶ୍ ପାଉଛି ହେ ।

ତୃତୀୟ - ଜମା ମନକୁ ପାଉନାହିଁ । ମୋର ତା’ କଥାରେ କଡ଼ାଏ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନାହିଁ ।

ବିରୁପାକ୍ଷ - କ’ଣ କହିଲୁ ବିଶ୍ୱ ? ତୁ କ’ଣ କହୁଛୁ ମୁଁ ମିଛ କହୁଛି ?

ବିଶ୍ୱବସୁ - ମୁଁ ସେ କଥା କହୁନି ; କିନ୍ତୁ କଥାଟା ଠିକ୍ ସେଇଯା ବୋଲି ମାନି ପାରିବି ନାହିଁ । ଏଥିରେ ମୋ ଉପରେ ଖପା ହୁଅ ବା ଯାହା କର ।

ବିରୁପାକ୍ଷ - ତୁମେ ମାନିବ କାହିଁକି ? ତୁମେ ତୁମର ବାପ ଅଜାଙ୍କୁ ତ ମାନ ନାହିଁ ଏବେ ବୁଦ୍ଧି ତୁମର । ଏ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜା ଯଦି ଦେହ ନ ଲୁଗା ବୁଲୁଥାନ୍ତେ ତେବେ ତୁମର ଏ ରାଜ୍ୟରେ କ’ଣ ଠାବ ଥାନ୍ତା ? ତୁମେ ଯେ ଏକ ପ୍ରକାର ନାସ୍ତକ ।

ବିଶ୍ୱବସୁ - ଆସ୍ତକ ମହାଶୟ । ଆଉ କେଉଁ ରାଜାର ଦେଶ ହୋଇଥିଲେ ତମ ଜିଭ କାଟି କୁକୁରକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାନ୍ତା । ତମେ ପୁଣି କହୁଛ ଆମ ରାଜା ଦେଖିବାକୁ ବିକଟାଳ ।

ବିରୁପାକ୍ଷ - ଦେଖ ବିଶ୍ୱ ! ମୁହଁ ସମ୍ପାଳି କଥା କୁହ ।

ବିଶ୍ୱବସୁ - କାହାର ମୁହଁ ସମ୍ପାଳିବା ଦରକାର ସେ କଥା କହି ଲାଭ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଥମ - ରୁପ୍ ରୁପ୍ ! ଏ ସବୁ ଭଲ କଥା ନୁହେଁ, ମୋତେ ବି ବିପଦରେ ପକାଇବ ଦେଖୁଛି । ମୁଁ ଏସବୁ କଥାରେ ଥାଏ ନାହିଁ, ବାବା । (ପ୍ରସ୍ଥାନ) ।

(ଅଜାଙ୍କୁ ଟାଣାଟଣି କରି ଦଳେ ଲୋକର ପ୍ରବେଶ)

ପ୍ରଥମ - ଅଜା । ଆଜି ତୁମକୁ ଏମିତି କରି କିଏ ସଜାଇଛି ? ମାଳାଟି କେଉଁ ନିପୁଣ ହାତରେ ଗୁନ୍ତୁ ?

- ଅଜା - ଆରେ ବୋଜା ପଲ, ସବୁ କଥା କ'ଣ ଖୋଲି କରି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ? କିଛି କ'ଣ ଢଙ୍କା ରହିବ ନାହିଁ ?
- ତୃତୀୟ - ଦରକାର ନାହିଁ ଅଜା, ତୁମର ତ ସବୁ ମେଲା ହୋଇ ରହିଛି । ଆମର କବି କେଶରୀ ତୁମ ନାଆଁରେ ଯେଉଁ ଗୀତଟି ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି, ସେଇଟି ତୁମେ ଶୁଣି ନା ବୋଧହୁଏ ? ସେଇଟିରେ ଯେ ଘରେ ଘରେ ପ୍ରସାର ।
- ଅଜା - ଗୋଟିଏ ଘର ତ ଯଥେଷ୍ଟ, ଘରକୁ ଘର ବୁଲି ଶୁଣିବା ପାଇଁ ବେଳ କାହିଁ ?
- ତୃତୀୟ - ଏଇଟା ତୁମର ଗୋଟେ ନିହାତି ଫାମ୍ପା ବଡ଼େଇ । ଆଜି ତୁମକୁ ପଣତ କାନିରେ ବାନ୍ଧି ରଖାନ୍ତି ! ନୁହେଁ ? ସାହିର ଯେଉଁଠିକି ଯିବ ସେଠି ତୁମେ ହାଜର; ତୁମେ ଘରେ ଥାଅ କେତେବେଳେ ?
- ଅଜା - ଆରେ ତୁମ ଆଜର ପଣତ ବଡ଼ ଲମ୍ବା । ସାହିର ଯୁଆଡ଼େ ଗଲେ ବି ସେ ପଣତରୁ ଖସି ଯିବାର ଯୁ ନାହିଁ । ତେବେ କବି କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ଶୁଣେ ।
- ତୃତୀୟ - ସେ କହୁଛନ୍ତି :

(ସଙ୍ଗୀତ)

ସେଠାରେ ରୂପର ପ୍ରଭା ନୟନ ଲୋଭା

ସେଠାରେ ତୁମରି ତୁଲେ ଭୋଲା କେ । (ଅଜା)

ଯେଠାରେ ରସିକ ସଭା ପରମ ଶୋଭା

ସେଠାରେ ତୁମରି ତୁଲେ ଖୋଲା କେ । (ଅଜା)

- ଅଜା - ଆରେ ରୁପ୍ ରୁପ୍ । ଏଇ ବସନ୍ତ ବାସରରେ ଏମିତି ଗୀତଟାଏ ଧଇଲ ?

- ପ୍ରଥମ - କାହିଁକି ଧଇଲୁ ଜାଣିପାରୁ ନ ?

(ଗାନ)

ଯେଠାରେ ଘେନାଘେନି ମିଳାମିଳି

ତୁମରି ବିକାକିଣା ସେଇ ହାଟେ

ପଡ଼େ ନା ପାଦଧୂଳି ପଥଭୂଳି
 ଯେଠାରେ ଝଗଡ଼ା ଝାଟି ସେଇ ବାଟେ
 ଯେଠାରେ ଭୁଲାଭୁଲି ଖୋଲାଖୋଲି

ସେଠାରେ ତୁମରି ତୁଲେ ଖୋଲା କେ । (ଅଜା)

- ଅଜା - ତମେ ସବୁ ଯଦି ତୁମ କବିଜ୍ଞଠାରୁ ବିଧାନ ମାଗିଥାନ୍ତି ତେବେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଥାନ୍ତି ଏଇ ଫଗୁଣ ମାସରେ ଅଜାଙ୍କ ପରି ପୁରୁଣା ମାଲଗୁଡ଼ା ଏକାବେଳେ ବର୍ଜନୀୟ । ମୋ ନାମରେ ଗୀତ ବାନ୍ଧି ରାଗରାଗିଣୀର ଆଉ ଅପବ୍ୟୟ କର ନାହିଁ । ତୁମେ ସବୁ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କୁ ବାଣୀତାର ଗୁଡ଼ାକରେ କଳଙ୍କି ଧରାଇ ଦେବ ନା କ'ଣ ।
- ଦ୍ୱିତୀୟ - ଅଜା, ତୁମେ ତ ଏଇ ରାସ୍ତା ଉପରେ ମଜଲିସ୍ ଜମେଇଲଣି, ଉତ୍ସବକୁ ଯିବ କେତେବେଳେ ? ଭଲ ଆମର ଦକ୍ଷିଣ ବନକୁ ।
- ଅଜା - ଭାଇ, ମୋର ଏଇ ଦଶା ଯେ, ମତେ ରାସ୍ତାରୁଇ ଘୁଣି ଘୁଣି ଯିବାକୁ ହୁଏ - ଶେଷରେ ଫେର ଭୋଜି ତ ଅଛି । ଆଦାବନ୍ତେ ତ ମଧ୍ୟେ ତ ।
- ଦ୍ୱିତୀୟ - ଦେଖ ଅଜା, ଆଜି ଦିନଟାରେ ଗୋଟାଏ କଥା ବଡ଼ ଖରାପ ବୋଧ ହେଉଛି ।
- ଅଜା - କ'ଣ କୁହ ଦେଖୁ ?
- ଦ୍ୱିତୀୟ - ଏଥର ଦେଶ ବିଦେଶରୁ ଲୋକ ଆସିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ଏ ଦେଶରେ ସବୁତ ଭଲ ଦେଖୁଛୁ, କିନ୍ତୁ ରାଜା ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ କାହିଁକି ? କାହାକୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରୁନୁ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଏଇଟା ଗୋଟାଏ କଥାରେ ବଡ଼ ଉଣା ପଡ଼ିଯାଇଛି ।
- ଅଜା - ଉଣା ! ଆମ ଦେଶର ରାଜା ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ତ ସାରା ରାଜ୍ୟଟା ରାଜାରେ ଭରପୁର ହୋଇ ରହିଛି । ଯାକୁ କହୁଛ ତୁମେ ଅଭାବ ! ଆମ ରାଜା ଯେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରଜା କରି ଦେଇଛନ୍ତି; ଆଉ ସବୁ ଯେଉଁ

ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖୁଛି ସେମାନେ ତ ଉତ୍ସବଟାକୁ ମାଡ଼ି ଚକଟି
ଛାରଖାର କରିଦେଲେ - ତାଙ୍କର ହାତୀ ଘୋଡ଼ା, ଭୁଜର
ବାଜରଙ୍କ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ପବନର ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ ଆଉ
ରହିଲା ନାହିଁ; ବସନ୍ତର ଯେପରି ଦମ ଅଟକି ଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା
ହେଲାଣି । କିନ୍ତୁ ଆମ ରାଜା ଅନ୍ୟର ଜାଗା ମାଡ଼ି ବସନ୍ତ ନାହିଁ;
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜାଗା ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । କବି କେଶରୀର ସେଇ ଗୀତଟା
ଜାଣିଥିବ ନିଶ୍ଚୟ -

(ଗାନ)

ଆମେ ଯେ ସଭିଏଁ ରାଜା ଆମର ଏ ବଡ଼ ରାଜାର ରାଜତ୍ବେ
ନ ହେଲେ ଆମ ରାଜାର ସଙ୍ଗେ ମିଶିବା କି ସତ୍ତ୍ବେ ।

(ଆମେ ଯେ ସଭିଏଁ ରାଜା)

ଆମର ଯା ଖୁସି ତା' କରୁଁ
ତଥାପି ତା' ଖୁସିରେ ବିଚରୁଁ
ଆମେ ନୋହୁଁଟି ବନ୍ଧା ଦାସର ରାଜାର ଦ୍ରାସର ରାଜତ୍ବେ
ନ ହେଲେ ଆମ ରାଜାର ସଙ୍ଗେ ମିଶିବା ବି ସତ୍ତ୍ବେ ।

(ଆମେ ଯେ ସଭିଏଁ ରାଜା)

ରାଜା ସଭିଙ୍କି ଯେ ମାନ ଦିଏ
ସେ ମାନ ଆପେ ପାଆଇ ସିଏ
ଆମକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ରଖେନି କେହି କେଉଁ ଅସତ୍ୟେ
ନ ହେଲେ ଆମ ରାଜାର ସଙ୍ଗେ ମିଶିବା କି ସତ୍ତ୍ବେ

(ଆମେ ଯେ ସଭିଏଁ ରାଜା)

ଆମେ ଚଳିବା ଆପଣା ମତେ
ଶେଷେ ମିଳିବା ତାହାରି ପଥେ
ଆମେ ମରିବା ନାହିଁତ ବିଫଳତାର ବିଷମ ଆବର୍ତ୍ତେ
ନ ହେଲେ ଆମ ରାଜାର ସଙ୍ଗେ ମିଳିବା କି ସତ୍ତ୍ବେ ।

(ଆମେ ଯେ ସଭିଏଁ ରାଜା)

- ତୃତୀୟ - ତୁମେ କ'ଣ କୁହ କେଜାଣି ଅଜା, ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ନ ପାଇ ଲୋକେ ଅନାୟାସରେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ଯାହା ଖୁସି ତାହା କହନ୍ତି, ସେଇଟାର ଆମେ ସହି ପାରୁନୁ ।
- ପ୍ରଥମ - ଏଇ ଦେଖୁନ, ମୋତେ ଗାଳି ଦେଲେ ଶାସ୍ତି ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଏ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜାକୁ ଗାଳି ଦେଲେ କେହି କା'ର ମୁଖବନ୍ଦ କରେ ନାହିଁ ।
- ଅଜା - ତା'ର ଅର୍ଥ ଅଛି । ପ୍ରତି ପ୍ରଜା ଭିତରେ ଯେଉଁ ରାଜାଟିକକ ଅଛି ତାହାରି ଦେହରେ ଆଘାତ ଲାଗେ । ତା'ର ବାହାରେ ଯେ ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଦେହରେ କିଛି ଆଘାତ ଲାଗେ ନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟର ଯେଉଁ ତାପ ପ୍ରଦୀପରେ ଅଛି ତାହା 'ଫୁ'ଟିଏ ସହେ ନାହିଁ ସିନା କିନ୍ତୁ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ମିଶି 'ଫୁ' ଦେଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ କଅଣ ମଳିନ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ?
- (ବିଶ୍ୱବସୁ ଓ ବିରୁପାକ୍ଷର ପ୍ରବେଶ)
- ବିଶ୍ୱବସୁ - ହେଇ ଯେ ଅଜା, ଦେଖ ଅଜା, ଏହି ଲୋକଟା ଚାରିଆଡ଼େ ରଟନା କରି ବୁଲୁଛି ଯେ ଆମର ରାଜା ଦେଖିବାକୁ କୁସିତ । ସେଥିପାଇଁ ସେ କୁଆଡ଼େ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ଅଜା - ଏତେ ରାଗି ଯାଉଛ କାହିଁକି, ବିଶ୍ୱ । ଏଇ ଲୋକର ରାଜା ନିଶ୍ଚୟ କୁସିତ, ନ ହେଲେ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ବିରୁପାକ୍ଷ ପରି ଚେହେରାର ଲୋକେ ରହନ୍ତେ କିମିତି ? ଯାର ବାପା ମା' ଯାର ନାମ ମଧ୍ୟ କାର୍ତ୍ତିକଚନ୍ଦ୍ର ରଖିନାହାନ୍ତି । ସେ ଆରସିରେ ନିଜର ମୁହଁଟି ଯିମିତି ଦେଖେ, ରାଜାର ଚେହେରା ଠିକ୍ ସେଇପରି ବୋଲି ଧାନ କରେ ।
- ବିରୁପାକ୍ଷ - ଜେଜେବାପା, ମୁଁ ନା କହିବି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏମିତି ଲୋକ ପାଖରୁ ଖବର ପାଇଛି ଯାହାକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଯୁ ନାହିଁ ।
- ଅଜା - ନିଜଠୁଁ ଆଉ କାହାକୁ ବେଶି ବିଶ୍ୱାସ କରିବ କୁହ ।
- ବିରୁପାକ୍ଷ - ନା, ମୁଁ ତୁମ ଆଗରେ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରେ ।
- ପ୍ରଥମ - ଲୋକଟାର ଲାଜ ସରମ ନାହିଁ ନା କ'ଣ ? ଏକେ ତ ଯାହା ନ କହିବା କଥା ତା' କହୁଛି । ତା' ପରେ ପୁଣି ତାହା ପ୍ରମାଣ

କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ - ହେ ! ଦିଅ ହେ ତାକୁ ମାଟି ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ । ଏକାବେଳେକେ ମାଟିସମାନ କରିଦିଅ ।

ଅଜା - ଆରେ ଭାଇ ତା' ଉପରେ ଖପା ହୁଅ ନାହିଁ । ତା'ର ରାଜା କୁହେ, ଏହି କଥା ବୁଲି ବୁଲି କହି ବିଚାର ଆଜି ଉତ୍ତର କରିବାକୁ ବାହାରି ଥିଲା । ଯାଅ, ଭାଇ ବିରୁପାକ୍ଷ, ଅନେକ ଲୋକ ପାଇବ ଯେଉଁମାନେ ତୁମ କଥା ବିଶ୍ଵାସ କରିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଘେନି ଦଳ ବାନ୍ଧି ଆଜି ଅମୋଦ କର, ଯାଅ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ । ବିଦେଶୀ ଦଳର ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ)

କୌଣ୍ଡିନ୍ୟ - ସତ କହୁଛି ଭାଇ, ରାଜା ଜିନିଷଟା ଆମର ଏମିତି ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଯାଇଛି ଯେ ଏଠାରେ ରାଜା ନ ଦେଖି ମନେ ହେଉଛି, ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ଅଥଚ ଯେମିତି ଗୋଡ଼ ତଳେ ମାଟି ନାହିଁ ।

ଭବଦତ୍ତ - ବୁଝିଲ ଭାଇ କୌଣ୍ଡିନ୍ୟ, ଅସଲ କଥା ହେଲା ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତରେ ରାଜା ନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ମିଳି କେବଳ ଗୋଟାଏ ଗୁଜବ ରଚନା କରି ରଖିଛନ୍ତି ଯେ ରାଜା ଅଛନ୍ତି ।

କୌଣ୍ଡିନ୍ୟ - ମୋର ବି ସେଇଯା ମନେ ହେଉଛି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣୁ, ରାଜ୍ୟର ସଭିଜ୍ଞ ଭିତରେ ବେଶି ଆଖିରେ ପଡ଼େ ରାଜା । ନିଜକୁ ଖୁବ୍ ବେଶ୍ କରି ନ ଦେଖାଇ କେବେ କେଉଁ ରାଜା ଛାଡ଼େ ?

ଜନାର୍ଦ୍ଦନ - କିନ୍ତୁ ଏ ରାଜ୍ୟରେ ମୂଳରୁ ଶେଷ ଯାଏ ସବୁଥିରେ ଯେମିତି ନିୟମ ଦେଖୁଛି, ଜଣେ ରାଜା ନ ଥିଲେ ତ ସେମିତି ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଭବଦତ୍ତ - ଏତେ ଦିନ ଯାକେ ରାଜାର ଦେଶରେ ରହି ଶେଷରେ ତୋର ଏଇ ଜ୍ଞାନ ହେଲା । ନିୟମ ହିଁ ଯଦି ରହିବ ତେବେ ରାଜାର ବା ଦରକାର କ'ଣ ?

ଜନାର୍ଦ୍ଦନ - ଏଇ ଦେଖତ ଆଜି କେତେଲୋକ ମିଳି ମଉଜ କରୁଛନ୍ତି; ରାଜା ନ ଥିଲେ ଏତେ ଲୋକ କ'ଣ ଏକାଠି ହୋଇ

ପାରନ୍ତେ ?

- ଭବଦତ୍ତ - ଶୁଣ, ଜନାର୍ଦ୍ଦନ, ଅସଲ କଥା ତୁମେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଉଛ । ନିୟମ ରହିଛି, ସେଇଟା ଅବଶ୍ୟ ଦେଖୁଛି । ଉତ୍ସବ ହେଉଛି ସେଇଟା ବି ସ୍ପଷ୍ଟ ଦିଶୁଛି । ସେଠାରେ କୌଣସି ଗୋଳମାଳ ବି ଘଟୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ରାଜା କାହିଁ ? ତାଙ୍କୁ କେଉଁଠି ତମେ ଦେଖିଲ ସେଇ କଥାଟା କୁହ ।
- ଜନାର୍ଦ୍ଦନ - ଭାଇ, ମୁଁ ଏଇକଥା କହିବାକୁ ଚାହେଁ । ତୁମେ ତ ଏମିତି ରାଜ୍ୟ କଥା ଜାଣି ଯେଉଁଠି ରାଜା ଖାଲି ଆଖିରେ ଦେଖାଯାଏ ଅଥଚ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ତା'ର କିଛି ପରିଚୟ ନାହିଁ । ସେଠାରେ କେବଳ ଭୂତର ନାଟ, କିନ୍ତୁ ଏଠି ଦେଖ ।
- କୌଣ୍ଡିଲ୍ୟ - ପୁଣି ବୁଲି ବୁଲି ସେଇ କଥା । ତୁମେ ଭବଦତ୍ତର ଅସଲ କଥାଟାର ଉତ୍ତର ଦେଉନ କାହିଁକି - କୁହ 'ହଁ' କି 'ନା' ? ରାଜାକୁ ଦେଖୁଛ ନା ନାହିଁ ?
- ଭବଦତ୍ତ - ଥାଉ ଥାଉ ଭାଇ କୌଣ୍ଡିଲ୍ୟ । ଯା ସାଙ୍ଗରେ ଥାଉ ବୁଝା ତର୍କ ବିତର୍କ କାହିଁକି ? ଏହାର ନ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଏହି ଦେଶର ବର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । ବିନା ଆଖିରେ ଏ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି, ସେତେବେଳେ ଥାଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ବିନା ଅନ୍ତରେ କିଛି ଦିନ ଯାକୁ ଭୋଜନ କରିବାକୁ ଦେଲେ ଯାଉ ବୁଦ୍ଧିଟା ବା ସାଧାରଣ ଲୋକ ବୁଦ୍ଧିପରି ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ଯାଇପାରେ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ଭରଣ ଦଳ)

ମୋର ପ୍ରାଣର ମଣିଷ ଅଛି ପ୍ରାଣେ

ତେଣୁ ଦେଖେ ତାକୁ ସକଳ ଥାନେ ।

ଅଛି ସେ ନୟନ ତାରାରେ ଆଲୋକ ଧାରାରେ, ତେଣୁ ନ ହରାଏ,

ଆଗେ ତେଣୁ ଦେଖେ ତାକୁ ଯେଠାରେ ସେଠାରେ

ଗୁହେଁ ଯେବେ ଦିଗର ସେପାରେ

ମୁହିଁ ତା'ର ମୁହଁର କଥା
 ଶୁଣିବି ବୋଲି ତୋଳିଲି ମଥା
 ଶୁଣା ହେଲାନ୍ତି, ଶୁଣା ହେଲାନ୍ତି,
 ଆଜି ଫେରି ଆସି ନିଜର ଦେଶେ
 ଏଇ ଯେ ଶୁଣେ,
 ଶୁଣେ ତା'ର ବାଣୀ ନିଜର ଗାନେ ।
 କିଏ ତୁମେ ଖୋଜୁଛି ତାରେ
 କାଙ୍ଗାଳ ବେଶେ ଦ୍ଵାରେ ଦ୍ଵାରେ
 ଦେଖା ମିଳେ ନା, ମିଳେ ନା
 ଆରେ ତୁମେ ଆସରେ ଧାଇଁ ଦେଖରେ ଘୁଞ୍ଚି
 ମୋହର ହୃଦେ -
 ଆରେ ଦେଖରେ ମୋର ଦୁଇ ନୟନେ ॥

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ଦଳେ ପଦାତିକ)

- ପ୍ରଥମ ପଦାତିକ - ଘୁଞ୍ଚି ଯାଅ । ସମସ୍ତେ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଅ । ତଫାତ୍ ହୋଇଯାଅ ।
 ପ୍ରଥମ ପଥକ - ସତେ ନା ? ଭାରି ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକ ନିଶ୍ଚୟ, ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା
 ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ଚାଲୁଛନ୍ତି । କାହିଁକି ବାବୁ ଘୁଞ୍ଚିବୁଁ କାହିଁକି ?
 ଆମେ କ'ଣ ବୁଲା କୁକୁର ହୋଇଛୁ ?
 ଦ୍ଵିତୀୟ ପଦାତିକ - ଆମ ରାଜା ଆସୁଛନ୍ତି ।
 ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥକ - ରାଜା, କେଉଁଠାର ରାଜା ?
 ପ୍ରଥମ - ଆମର ଏଇ ଦେଶର ରାଜା ।
 ପ୍ରଥମ ପଥକ - ଲୋକଟା ବାୟା ହୋଇଗଲା ନା କ'ଣ ? ଆମ ଦେଶର ରାଜା
 ପାକଜ ବରଜନ୍ଦାଜ ନେଇ ପୁଣି ଡାକହାକ କରି ରାସ୍ତାରେ
 କେବେ ବାହାରନ୍ତି ?
 ଦ୍ଵିତୀୟ ପଦାତିକ - ମହାରାଜା ଆଜି ଆଉ ଲୁଚି ରିହବେ ନାହିଁ, ସେ ସ୍ଵୟଂ ଆଜି
 ଉତ୍ସବ କରିବେ ।

- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥକ - ସତ ନା ଭାଇ ?
- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଦାତିକ - ଏଇ ଦେଖ ପତାକା ଉଡୁଛି ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥକ - ହଁ, ହଁ । ଏଇ ଯେ ସତରେ ପତାକା !
- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଦାତିକ - ପତାକାରେ କିଂଶୁକ ଫୁଲ ଅଙ୍କା ହୋଇଛି, ଦେଖୁନ ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥକ - ସତରେ କିଂଶୁକ ଫୁଲ, ମିଛ ନୁହେଁ - ଏକାବେଳେ ଲାଲ ଟହଟହ ଦିଶୁଛି ।
- ପ୍ରଥମ ପଦାତିକ - ତେବେ ! କଥାରେ ତଥାପି ବିଶେଷ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନି ଦେଖୁଛି !
- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥକ - ନା ଭାଇ । ମୁଁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରନି । ଏଇ କୁମ୍ଭଟା ସିନା ଗୋଳମାଳ କରୁଥିଲା ମୁଁ ପଦେ ବି କଥା କହିନି ।
- ପ୍ରଥମ ପଦାତିକ - ଲୋକଟା ବୋଧହୁଏ ଫମ୍ପା ମାଠିଆ; ତେଣୁ ଆବଜାଟା ଟିକିଏ ବେଶୀ ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଦାତିକ - ଲୋକଟା କିଏ ହେ ! ତୁମର କିଛି କ'ଣ ସମ୍ପର୍କ ହୁଏ ?
- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥକ - କେହି ନୁହେଁ, କେହି ନୁହେଁ । ଆମ ଗାଁର ପଧାନର ଖୁଡୁତା ଶଗୁର ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ଗାଆଁରେ ଘର ।
- କୁମ୍ଭ - ଅନେକ ଦୁଃଖରେ ଭାଇ, ମୋ ବୁଦ୍ଧିଟା ଏଇ ରକମ ହୋଇଛି । ତେବେ ଶୁଣ । ସେଦିନ କେଉଁଠୁ ରାଜାଟାଏ ବାହାରିଲା; ତା' ନାଁ ଆଗରେ ତିନିଶ ପଇଞ୍ଚାଳିଶଟା ଶ୍ରୀ ଲଗାଇ ଢୋଲ ପିଟି ପିଟି ସହରଯାକ ବୁଲିଲା । ମୁଁ ତା' ପଛରେ କମ୍ ବୁଲିଛି ! କେତେ ଭୋଗ ଲଗାଇଲି, କେତେ ସେବା ପୂଜା କଲି, ଏପରି କି ଘର ଡିହ ଖଣ୍ଡିକ ବିକିବା ଯାଏଁ ଗଲା । ହେଲେ ଶେଷରେ ତା'ର ରାଜା ପଣିଆ ରହିଲା କେଉଁଠି ? ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ତା'ଠାରୁ ତାଲୁକ ରୁହିଲେ ମୂଳକ ରୁହିଲେ, ସେ ପାଞ୍ଜିପୋଥି ଖୋଜି ଶୁଭଦିନ କୌଣସି ମତେ ପାଇଲାନି । କିନ୍ତୁ ଆମଠାରୁ ଖଜଣା ନେବା ବେଳକୁ ତ ମଘା ଅଶ୍ଳେଷାତ୍ରୟସ୍ତର୍ଗ କିଛି ବାଧେ ନାହିଁ ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଦାତିକ - ଆହେ କୁମ୍ଭ ! ଆମର ରାଜାକୁ କ'ଣ ତୁମେ ସେହି ରକମ ନକଲି ରାଜା କହିବାକୁ ରୁହିଁ ?

ପ୍ରଥମ ପଦାତିକ - ବାବା ଖୁତୁତାଶୁର ! ଏଥର ଖୁଡ଼ିଶାଶୁଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସ, ଯାଅ, ଆଉ ଡେରି ନାହିଁ ।

କୁମ୍ଭ - ନା ବାବା, ମୋ ଉପରେ ରାଗି ଯାଅ ନାହିଁ । ମୁଁ କାନ ମୋଡ଼ି ହେଉଛି, ନାକ ଘୁଷୁଛି । ଯେତେଦୂର ଘୁଞ୍ଚି ଯିବାକୁ କହିବ ସେତେ ଦୂରରେ ଛିଡ଼ା ହେବାକୁ ରାଜି ଅଛି ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପଦାତିକ - ଆଛା ବେଶ୍, ବର୍ତ୍ତମାନ ଧାଡ଼ିଧରି ଛିଡ଼ା ହୁଅ । ‘ରାଜା ଆସିଲେଣି’ ଏକଥା କହି କହି ଗଲା, ଏଥର ଆମେ ଆଗେଇ ଯାଇ ରାସ୍ତା ଠିକ୍‌କରି ରଖିବା ।

(ପଦାତିକ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଦ୍ୱିତୀୟ ପଥକ - କୁମ୍ଭ, ଏ ମୁହଁ ଖଣ୍ଡିକ ପାଇଁ ଦିନେ ତୁ ମରିବୁ ।

କୁମ୍ଭ - ମାଧ ଭାଇ, ଏ ମୁହଁର ଦୋଷ ନୁହେଁ, କପାଳର ଦୋଷ । ଯେତେବେଳେ ନକଲି ରାଜା ବାହାରିଲା ମୁଁ ପଦେ ବି କଥା କହିଲି । ଅତି ଭଲ ମଣିଷ ପରି ହିଁ ମୁଁ ନିଜର ସର୍ବନାଶ କରିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ହୁଏତ ଭଲ ରାଜା ବାହାରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମରମ କଥାଟା ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । କପାଳ ନୁହେଁ ଆଉ କ’ଣ ?

ମାଧବ - ମୁଁ ଏମିତି ବୁଝୁଛି - ରାଜା ଅସଲି ହେଉ ବା ନକଲି ହେଉ, ତାକୁ ମାନି ଚଳିବାକୁ ହେବ । ଆମେ କ’ଣ ରାଜା ବିନ୍ଦୁ ଯେ ବିଗୁର କରିବୁ । ଅନ୍ଧାରକୁ ଟେକା ଫୋପାଡ଼ିବା କଥା, ଗୁଡ଼ାଏ ଫୋପାଡ଼ିଲେ ଗୋଟାଏ ନା ଗୋଟାଏ ଅବଶ୍ୟ ବାଜିଯିବ । ମୁଁ ଭାଇ ଗୋଟାଏ ପଟରୁ ଜୁହାର କରି କରି ଯାଏ । ସତ ହେଲେ ଲାଭ, ମିଛ ହେଲେ ବା କ୍ଷତି କ’ଣ ?

କୁମ୍ଭ - ଦେଲା ଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଦେଲା ହୋଇଥିଲେ ଭାବନା ନ ଥିଲା - କିନ୍ତୁ ସେ ଗୁଡ଼ାକ ଦାମିକା ଚିଜ - ଆଖୁବୁଜା ଖରଚ କଲେ ଦେଉଳିଆ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ମାଧବ - ଏଇ ଯେ ରାଜା ଆସୁଛନ୍ତି । ସତରେ, ରାଜାପରି ରାଜାଟାଏ ଏକା ! କି ଚେହେରା ! ଯିମିତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପିତୁଳା । କିମିତି ଲାଗୁଛି କୁମ୍ଭ ! ବର୍ତ୍ତମାନ କ’ଣ ମନେ ହେଉଛି ?

- କୁମ୍ଭ - ଭଲ ପରି ତ ଦିଶୁଛି । କେଜାଣି ସେଇୟା ହୋଇପାରେ ।
- ମାଧବ - ଠିକ୍ ଯିମିତି ରାଜାପରି ଗଡ଼ା ହୋଇଛି । ଭୟ ହୁଏ ଖରା ଲାଗିଲେ ତରଳି ଯିବ ।
- (ରାଜା ବେଶଧାରୀ ପ୍ରବେଶ)
- ମାଧବ - ଜୟ ମହାରାଜାଙ୍କର ଜୟ । ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ସକାଳ ପହରୁ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଟିକଏ ଦୟା ରଖୁଥିବେ ।
- କୁମ୍ଭ - ବଡ଼ ଅତୁଆ କଥା ପହଞ୍ଚିଲା । ଅଜାଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣେ ।
- (ପ୍ରସ୍ଥାନ । ଆଉ ଦଳେ ପଥକ)
- ପ୍ରଥମ ପଥକ - ଆରେ ରାଜାରେ ରାଜା । ଆସ ଦେଖିବା ଆସ ।
- ଦ୍ୱିତୀୟ ପଥକ - ମୋତେ ଦୟାକରି ମନେ ରଖୁଥିବେ ରାଜା, ମୁଁ କୁଶଳୀବସ୍ତ୍ରର ଉଦୟଦତ୍ତର ନାତି । ମୋର ନାମ ବିରାଜ ଦତ୍ତ । ରାଜା ବିଜେ ହୋଇଛନ୍ତି ଶୁଣି ଦୌଡ଼ିଛି । କୌଣସି ଲୋକର କଥାରେ କାନ ଦେଇନି । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଆଗେ ତୁମକୁ ମାନିଛି ।
- ତୃତୀୟ ପଥକ - ଥରେ ଦୟାକରି ଶୁଣନ୍ତୁ । ମୁଁ ଯେ ଭୋରରୁ ଆସି - ସେତେବେଳେ କୁଆ କାଆ କରି ନଥାଏ - ଏଠାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି - ଏତେ ସମୟ ଥିଲା କେଉଁଠି ? ରାଜା ମୁଁ ବିକ୍ରମସ୍ଥଳୀର ଉତ୍ତସେନ । ଭକ୍ତକୁ ମନେ ରଖୁଥିବେ ।
- ରାଜାବେଶୀ - ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଭକ୍ତିରେ ପରମ ପ୍ରୀତି ହେଲି ।
- ବିରାଜ ଦତ୍ତ - ମହାରାଜ, ଆମର ଅଭାବ ଅନେକ । ଏତେ ଦିନ ଧରି ଦର୍ଶନ ପାଇ ନଥିଲା ଜଣାକରୁ କାହାକୁ ?
- ରାଜାବେଶୀ - ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ସମସ୍ତ ଅଭାବ ମେଣ୍ଟାଇ ଦେବି । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)
- ପ୍ରଥମ ପଥକ - ଆରେ ! ପଛରେ ରହିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଭିଡ଼ରେ ମିଶିଗଲେ ରାଜାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିବା ନାହିଁ ।
- ଦ୍ୱିତୀୟ ପଥକ - ଦେଖ ଦେଖ ଆମ ନରୋତ୍ତମ କାରଯାଦିଚା ଦେଖ । ଆମେ ଏତେ ଲୋକ ଅଛୁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠେଲି ପେଲି ଦେଇ କେଉଁଠୁ ଏକ ତାଳପତ୍ର ପଖା ଆଣି ରାଜାଙ୍କୁ ବିଞ୍ଚିବାରେ ଲାଗି ଗଲାଣି ।
- ମାଧବ - ପ୍ରକୃତରେ ଲୋକଟାର ଆସନ୍ତା ତ କମ୍ ନୁହେଁ ।

- ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥକ - ଦେଖ, ତାକୁ ଜୋର କରି ଧରି ଟାଣି ନେଉଛନ୍ତି । ସେ କ'ଣ ରାଜା ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ?
- ମାଧବ - ଆହେ, ରାଜା କ'ଣ ଏଇ ଟିକକ ବୁଝିବେ ନାହିଁ ? ଏ ଯେ ଅତି ଭକ୍ତି ।
- ପ୍ରଥମ ପଥକ - ନାହିଁ ହେ । ରଜାଗୁଡ଼ା କ'ଣ କିଛି ବୁଝନ୍ତି ? ହୁଏତ ଏଇ ତାଳପତ୍ର ପଟ୍ଟୀର ହାଡ଼ା ଖାଇ ଭୁଲିଯିବେ ।

(ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ । ଅଜାଙ୍କୁ ଘେନି କୁମର ପ୍ରବେଶ)

- କୁମ୍ଭ - ଏଇ ଲାଗେ ତ ଏଇ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଗଲା ।
- ଅଜା - ରାସ୍ତାରେ ଗଲେ କ'ଣ ରାଜା ହୋଇଯା'ନ୍ତି ?
- କୁମ୍ଭ - ନା ଅଜା, ଏକାବେଳେ ସ୍ଵଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖାଗଲା । ଜଣେ ନୁହେଁ, ଦି'ଜଣ ନୁହେଁ, ରାସ୍ତା ଦୁଇକଡ଼ର ଅନେକ ଲୋକ ଦେଖୁଛନ୍ତି ।
- ଅଜା - ସେଇଥିପାଇଁ ତ ସନ୍ଦେହ । ତେବେ କ'ଣ ଆମର ରାଜା ରାସ୍ତାର ଲୋକଙ୍କ ଆଖି ଝଲମଲ କରି ଏପରି ବୁଲନ୍ତି ? ଏପରି ଉପାତ ସେ କେବେ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
- କୁମ୍ଭ - ତେବେ ଆଜି ଯଦି ତାଙ୍କ ମରଜି ହୋଇଥିବ, କିଏ କହିପାରେ ?
- ଅଜା - କହି ହେବ ଭାଇ, କହି ହେବ । ଆମ ରାଜାଙ୍କ ମରଜି ବରାବର ଠିକ୍ ଥାଏ, ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି ବଦଳେ ନାହିଁ ।
- କୁମ୍ଭ - କିନ୍ତୁ ଅଜା ତୁମକୁ କ'ଣ କହିବି, ରାଜାଟି ଗୋଟିଏ ଯିମିତି ଲହୁଣୀ ପିତୁଳା । ମନେ ହେଲା ଦେହଟା ଯାକ ଆବୋରି ତାକୁ ଛାଇଦେଇ ପାରନ୍ତି କି !
- ଅଜା - ତୋର ଏମିତି ବୁଦ୍ଧି କେବେଠୁଁ ହେଲାରେ ? ଆମର ରାଜା ଲହୁଣୀ ପିତୁଳା; ଆଉ ତୁ ତାକୁ ଛାଇ ତଳେ ରଖୁବୁ ।
- କୁମ୍ଭ - ତୁମେ ଯାହା କୁହ ଅଜା ସେ ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର, ଆଜି ଏତେ ଲୋକ ଏକାଠି ହୋଇଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତା' ଭଳି କାହାକୁ ଦେଖିଲି ନାହିଁ ।
- ଅଜା - କିନ୍ତୁ ଆମର ରାଜା ଦେଖା ଦେଉ ନ ଥିଲେ ବି ତୁମର ଆଖିରେ

ପଡ଼ନ୍ତେ ନାହିଁ । ଦଶଜଣଙ୍କଠାରୁ ତାକୁ ଅଲଗା କରି ଚିହ୍ନିହୁଏ
ନାହିଁ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମିଶିଯାନ୍ତି ।

କୁମ୍ଭ - କିନ୍ତୁ ଧୂଜା ଦେଖୁଲୁଁ ଯେ ।

ଅଜା - ଧୂଜାରେ କ'ଣ ଦେଖୁଲୁ ?

କୁମ୍ଭ - କିଂଶୁକ ଫୁଲ ଅଙ୍କା ହୋଇଛି - ଆଖି ଏକାବେଳେକେ ଝଲସି
ଯାଏ ।

ଅଜା - ଆମ ରାଜାଙ୍କ ଧୂଜାରେ ପଦ୍ମଫୁଲ ମଝିରେ ବଜୁ ଅଙ୍କା
ହୋଇଥାଏ ।

କୁମ୍ଭ - କିନ୍ତୁ ଲୋକେ ତ କହୁଛନ୍ତି ଏ ଉତ୍ସବରେ ରାଜା ବାହାରିଛନ୍ତି
ବୋଲି ।

ଅଜା - ନିଶ୍ଚୟ ବାହାରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାଙ୍ଗରେ ପାଇକ, କି ବାଦ୍ୟ କି
ଆଳୁଅ ନାହିଁ, କିଛି ନ ଥିବ !

କୁମ୍ଭ - କେହି କ'ଣ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ?

ଅଜା - କେହି କେହି ହୁଏତ ପାରନ୍ତି ।

କୁମ୍ଭ - ଯେ ପାରେ ସେ ବୋଧହୁଏ ଯାହା ଋହେଁ ତାହା ପାଏ ।

ଅଜା - ସେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ଋହେଁ ନା ଯେ ! ରାଜାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବା
ଭିକ୍ଷୁକଙ୍କର କାମ ନୁହେଁ । ଛୋଟ ଭିକ୍ଷୁକ ବଡ଼ ଭିକ୍ଷୁକକୁ ରାଜା
ବୋଲି ମନେ କରେ । ଆଜି ଯେଉଁ ଲୋକଟା ଦେହସାରା
ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧି ରାସ୍ତାର ଦୁଇକଡ଼ର ଲୋକଙ୍କର ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁକୁ
ଭିକ୍ଷ ମାଗି ମାଗି ଗଲା, ତୁମେ ସବୁ ଲୋଭୀ ତାକୁ ରାଜା ବୋଲି
ଠଉରାଇ ବସିଛ । ଏଇ ଆମ ପାଗଳା ଆସିଛି । ଆ ଭାଇ
ଆ । ବାଜେ କଥା କହି ଲାଭ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ମଉଜ ମଜଲିସ୍
କରିବା ଆସ ।

(ପାଗଳର ପ୍ରବେଶ ଓ ଗାନ)

ତୁମେ ଯିଏ ଯା'କୁହ ଭାଇ

ବୁଲେ ସୁନାର ହରିଣ ପାଇଁ

ସେଇ ମନୋହାରୀ ଚପଳଚରଣ

ସୁନାର ହରିଣ ପାଇଁ ।
 ସେ ଯେ ଚମକି ବୁଲଇ ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ଇ
 ନ ହୁଏ କେବେ ବନ୍ଦୀ,
 ତା'ର ସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ପୁଣି ହରାଉଁ
 ଆଖିଟି ହୁଏ ଧନ୍ଦି ।
 ତେବେ ଧାଇଁବୁ ନିଶ୍ଚେ ମିଛେ ମିଛେ
 ପାଇଁ ଅବା ନ ପାଇଁ,
 ଖୁସି ମନରେ ବନ ପ୍ରାନ୍ତରେ
 ବାଜିଆ ହୋଇ ଧାଇଁ ।
 ତୁମ ପାଇବା ଚିତ୍ତ ହାଟେ ବଣିଜ
 ରଖ ତା' ଘରେ ଭାରି,
 ଯାହା କେବେ ମିଳେ ନା ତା'ର ବାସନା
 ଜାଗିଲା ଜିଜ୍ଞା ମୋରି ?
 ମୋର ଯା ସବୁ ଥିଲା କୁଆଡ଼େ ଗଲା
 ଯା ନାହିଁ ତା'ର ଝୁଙ୍କେ
 ମୋର ସରିଲା ପୁଣି ଭାବିଛି ବୁଝି
 ମରିବି ତା'ର ଶୋକେ ?
 ଆରେ ଅଛି ସୁଖେ ସାହସ ମୁଖେ
 ଦୁଃଖ ମୋହର ନାହିଁ,
 ମୁହିଁ ଖୁସି ମନରେ ବନେ, ପ୍ରାନ୍ତରେ
 ଧାଇଁଛି ହୋଇ ବାଜି ।

କୁଞ୍ଜବନ ଦ୍ଵାରରେ

(ଅଜା ଓ ଉତ୍ସବ ବାଳକଗଣ)

ଅଜା - ଏଇ, ଆମେ ଦୁଆର ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଏଥର କବାଟଟିରେ
ଖୁବ୍ ଜୋର ଧକ୍କା ମାର ତ ।

(ଗାନ)

ଆଜି କମଳ ମୁକୁଳ ଘଳ ଖୋଜିଲା,
ଦୋଳିଲାରେ ଦୋଳିଲା,
ମାନସ ସରସେ ରସ-ପୁଲକେ
ପଲକେ ପଲକେ ଢେଉ ତୋଳିଲା ।
ଗଗନ ମଗନ ହେଲା ଗନ୍ଧେ
ସମାରଣ ବହଇ ଆନନ୍ଦେ,
ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ଗୁଞ୍ଜନ ଛନ୍ଦେ
ମଧୁକର ଘୁରି ଘୁରି ବନ୍ଦେ,
ନିଖୁଳ ଭୁବନ ମନ ଭୁଲିଲା
ମନ ଭୁଲିଲାରେ,
ମନ ଭୁଲିଲା
(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ଅବତୀ, କୋଶଳ, କାଞ୍ଚୀ, ପ୍ରଭୃତି ରାଜଗଣ)

ଅବତୀ - ଏଠାରେ ରାଜା ଆମକୁ କ'ଣ ଦେଖାଦେବେ ନାହିଁ ?
କାଞ୍ଚୀ - ଏଠାରେ ରାଜତ୍ଵ ପ୍ରଣାଳୀ ବିଚିତ୍ର ଧରଣର । ରାଜାଙ୍କ
ବଗିଚାରେ ଉତ୍ସବ । ଅଥଚ ସେଠାରେ ସାଧାରଣ ଲୋକର
ପ୍ରବେଶରେ ବାଧା ନାହିଁ !
କୋଶଳ - ଆମ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ତିଆରି କରି ରଖିବା ଉଚିତ୍ ଥିଲା ।
କାଞ୍ଚୀ - ଜୋର କରି ନିଜେ ନିଜେ ତିଆରି କରି ନେବା ।
କୋଶଳ - ଏଇସବୁ ଦେଖି ସନ୍ଦେହ ହୁଏ ଏଠାରେ ରାଜା ବୋଧହୁଏ
ନାହିଁ । ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଭଣ୍ଡାମି ଚାଲିଛି ।

- ଅବତୀ - ତା' ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ରାଣୀ ସୁଦର୍ଶନା ତ ଫାଙ୍କି ନୁହନ୍ତି ।
- କୋଶଳ - ସେଇ ଲୋଭରେ ତ ଆସିଛି । ଯେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ବା ଔଷ୍ମକ୍ୟ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଯାହାକୁ ଦେଖିବାର କଥା ତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖୁ ଫେରିଗଲେ ବୋଲାନି ହେବ ।
- କାଞ୍ଚୀ - କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଫାନ୍ଦି ପାଞ୍ଚୁବା ଗୁଲ ।
- ଅବତୀ - ଫାନ୍ଦି କଥାଟି ଅବଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲ ଯଦି ତା' ଭିତରେ ନିଜେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ନ ଯାଉ ।
- କାଞ୍ଚୀ - ଏ କି ଦୃଶ୍ୟ ? ପତାକା ଉଡ଼ାଇ ଏ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି କିଏ ? ଏ କେଉଁଠାର ରାଜା ?
- (ପଦାତିଗଣଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)
- କାଞ୍ଚୀ - ତୁମର ରାଜା କେଉଁ ଦେଶର ?
- ପ୍ରଥମ ପଦାତିକ - ଏଇ ଦେଶର । ସେ ଆଜି ଉତ୍ସବ କରିବା ପାଇଁ ବାହାରିଛନ୍ତି ।
- (ପ୍ରସ୍ଥାନ)
- କୋଶଳ - ଏ କି କଥା ? ଦେଶର ରାଜା ବାହାରକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି !
- ଅବତୀ - ତେବେ ତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖୁ ଫେରିବା କିମିତି ? ଅନ୍ୟ ଦର୍ଶନାୟକା ରହିଲା ପଛେ ।
- କାଞ୍ଚୀ - ସେ କଥା ଶୁଣୁଛ କାହିଁକି ? ଏଠାରେ ରାଜା ନାହିଁ ବୋଲି ଯେ କେହି ନିର୍ଭୟରେ ନିଜକୁ ରାଜା ବୋଲାଉ ପାରନ୍ତି । ଦେଖୁନ, ମନେ ହେଉଛି ଲୋକଟା ରାଜା ସାଜିଛି, ଏତେ ସଜବାଜ ଯେ ।
- ଅବତୀ - କିନ୍ତୁ ଲୋକଟା ତ ବଢ଼ିଆ ଦିଶୁଛି । ଆଖି ଭୁଲିଯିବା ଭଳି ଚେହେରା ଖଣ୍ଡିକ ।
- କାଞ୍ଚୀ - ଆଖି ଭୁଲିଯାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଭଲ କରି ଦେଖିଲେଇ ଭୁଲ ରହେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଯାର ଢାଳି ଧରାଇ ଦେଉଛି ଦେଖ ।

(ରାଜବେଶାର ପ୍ରବେଶ)

- ରାଜାବେଶୀ - ସ୍ବାଗତ ରାଜଗଣ । ଏଠାରେ ଆପଣମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟର୍ଥନାରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ହୋଇନି ତ ?
- ରାଜଗଣ - (କପଟ ବିନୟରେ ନମସ୍କାର କରି) ମୋଟେ ନା ।
- କାଞ୍ଚୀ - ଯାହା ଅଭାବ ଥିଲା ତାହା ମହାରାଜାଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ।
- ରାଜାବେଶୀ - ମୁଁ ସାଧାରଣ ଦର୍ଶନୀୟ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ତୁମେ ସବୁ ମୋର ଅନୁଗତ; ତେଣୁ ଥରେ ଦେଖାଦେବା ପାଇଁ ଆସିଲି ।
- କାଞ୍ଚୀ - ମହାରାଜାଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହର ଏତେ ଆଭିଶାୟ ସହ୍ୟ କରିବା କଠିନ ।
- ରାଜାବେଶୀ - ମୁଁ ବେଶି ସମୟ ରହିବି ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚୀ - ତାହା ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଛି । ବେଶି ସମୟ ସ୍ଥାୟୀ ହେବାର ଲକ୍ଷଣ ଦେଖୁନାହିଁ ।
- ରାଜାବେଶୀ - ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଯଦି କିଛି ପ୍ରାର୍ଥନା ଥାଏ -
- କାଞ୍ଚୀ - ନିଶ୍ଚୟ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅନୁଚରଙ୍କ ଆଗରେ ଜଣାଇବାକୁ ଲଜାବୋଧ କରୁଛି ।
- ରାଜାବେଶୀ - (ଅନୁଚରମାନଙ୍କ ପ୍ରତି) କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ତୁମେ ସବୁ ଆଡ଼ ହୋଇଯାଅ । ଏଥର ତୁମର ପ୍ରାର୍ଥନା ନିଃସଞ୍ଜୋତରେ ଜଣାଇପାର ।
- କାଞ୍ଚୀ - ନିଃସଞ୍ଜୋତରେ ଜଣାଇବି - ତୁମର ବି ଯେମିତି ଲେଖାମାତ୍ର ସଞ୍ଜୋତ ନ ରହେ ।
- ରାଜାବେଶୀ - ନା ସେ ଆଶଙ୍କା କର ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚୀ - ଆସ ତେବେ - ମାଟିରେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କର ।
- ରାଜାବେଶୀ - ବୋଧହେଉଛି, ମୋର ଭୃତ୍ୟମାନେ ବାରୁଣୀ ମନ୍ଦିର ରାଜଶିବିରରେ ବେଶି ପରିମାଣରେ ଟିକିଏ ଖୋଲାହାତରେ ବିତରଣ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

- କାଞ୍ଚା - ଡକ୍ଟରାଜ, ମଦ ଯାହାକୁ କୁହାଯାଏ ସେଇଟା ତୁମ ଭାଗରେ ଅତି ମାତ୍ରାରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛି ! ସେଇଥିପାଇଁ ଧୂଳିରେ ଲୋଟିବାର ଅବସ୍ଥା ଆସି ଯାଇଛି ।
- ରାଜବେଶୀ - ରାଜଗଣ, ପରିହାସ ରାଜୋଚିତ ନୁହେଁ ।
- କାଞ୍ଚା - ପରିହାସର ଅଧିକାର ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅଛି ସେମାନେ ନିକଟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି ! ସେନାପତି !
- ରାଜବେଶୀ - ଆଉ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖୁ ପାରୁଛି, ଆପଣମାନେ ମୋର ପ୍ରଣାମ । ମୁଣ୍ଡ ଆପେ ଆପେ ନଇଁ ଯାଉଛି ; କୌଣସି ସୁକ୍ଷ୍ମ ଉପାୟରେ ତାକୁ ଧୂଳିକୁ ଟାଣିବାର ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ । ଆପଣମାନେ ଯେଣୁ ମୋତେ ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି । ମୁଁ ବି ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନେଲି । ଅତଏବ ଏଇ ମୋର ପ୍ରଣାମ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ଯଦି ଦୟାକରି ପଳାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ତେବେ ମଧ୍ୟ ଡେରି କରିବି ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚା - ପଳାଇବେ କାହିଁକି ? ତୁମକୁ ହିଁ ଆମେ ଏଠାର ରାଜାକରି ଦେଉଛୁ - ପରିହାସ ଏଇଥର ଶେଷହେଉ । ଦଳବଳ ଅଛି ତ ?
- ରାଜବେଶୀ - ଅଛି । ଦେଖୁଲାମାତ୍ରେ ରାସ୍ତାର ଲୋକ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଦୌଡ଼ୁଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମରେ ଯେତେବେଳେ ଅନୁର ବେଶି ନ ଥିଲେ ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତେ ମୋତେ ସନ୍ଦେହ କରୁଥିଲେ । ଲୋକେ ଯେତେ ବଢ଼ିଲେ ସନ୍ଦେହ ସେତେ ଦୂର ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋକେ ନିଜର ଗହଳିରେ ମୁଗୁ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି ; ମୋର ଆଉ ଅସୁବିଧା କିଛି ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚା - ବେଶ୍ କଥା । ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ଆମେ ତୁମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବୁ । କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ଆମ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କାମ କରିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
- ରାଜବେଶୀ - ଆପଣଙ୍କ ଦର ଆଦେଶ ଓ ମୁକୁଟ ମୋର ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ ।
- କାଞ୍ଚା - ଆପାତତଃ ଆଉ କିଛି ରହୁନାହିଁ ; କେବଳ ରାଣୀ ସୁଦର୍ଶନାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସେତକ ତୁମକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବାକୁ ହେବ ।

- ରାଜବେଶୀ - ଯଥାସାଧ୍ୟ ବେଷ୍ଟାର ତୁଟି ହେବ ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚୀ - ତୁମର ସାଧ ଉପରେ ଆମର ଭରସା ନାହିଁ । ଆମର ବୁଦ୍ଧି ଅନୁସାରେ ହିଁ ତୁମକୁ ଚଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଛା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଅ, କୁଞ୍ଜରେ ପ୍ରବେଶ କରି ରାଜା ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ଉତ୍ସବ କର ।

(ରାଜଗଣ ଓ ରାଜବେଶୀର ପ୍ରସ୍ଥାନ; ଅଜା ଓ କୁମ୍ଭର ପ୍ରବେଶ)

- କୁମ୍ଭ - ଅଜା, ତୁମ କଥା ମୁଁ ସିମିତି ଭଲ ବୁଝିପାରେନା । କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ବୁଝେ । ମୋର ରଜା ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ, ତୁମ ପାଖରେ ହିଁ ରହିଲି ଠକିଲି ନାହିଁ ତ ?
- ଅଜା - ମୋ ଦ୍ଵାରା ଯଦି ପୁରାପୁରି ସବୁ ଚଳିଯାଏ ତେବେ ଠକି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋଠୁଁ ଯଦି ବେଶି କିଛି ତୋର ଦରକାର ତେବେ ଅବଶ୍ୟ ଠକିଗଲୁ ବୋଲି ଧରିବାକୁ ହେବ ।
- କୁମ୍ଭ - ଅଜା, ଉତ୍ସବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି ଏଥର ଭିତରକୁ ଗଲ ।
- ଅଜା - ନାଁରେ, ଆଗେ ଦ୍ଵାରର କାମଟା ସାରିଦିଏ । ତା'ପରେ ଯାଇ ଭିତରେ । ଏଠାରେ ସବୁ ଆଗକୁକମାନଙ୍କ ସହିତ ଥରେ ମିଶିବାକୁ ହେବ । ଏଇ ଯେ ମୋର ଅକିଞ୍ଚନ ଦଳ ଆସୁଛନ୍ତି ।
- ଅକିଞ୍ଚନ ଦଳ - ଅଜା, ତୁମକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଆମର ଏତେ ଡେରି ହୋଇଗଲା ।
- ଅଜା - ଆଜି ତ ମୁଁ ଦ୍ଵାରଠେଇଁ ଉପସ୍ଥିତ । ମୋତେ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ଖୋଜିଲେ ପାଇବ କାହିଁ ?
- ପ୍ରଥମ - ଆପଣ ଯେ ଆମ ଉତ୍ସବର ସୁତ୍ରଧର ।
- ଅଜା - ସେଥିପାଇଁ ତ ମୁଁ ଦ୍ଵାର ଦେଶରେ ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ - ଆଜି ତୁମେ ବୋଧହୁଏ ଏଇ କୁମ୍ଭ, ସୁଧନ, ମୂଷଳ, ତୋଷଳଙ୍କୁ ନେଇ ରହିଛି । ଦେଶ ବିଦେଶରୁ କେତେ ରଜା ଆସିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କ'ଣ ପରିଚୟ କରିବି ନାହିଁ ?
- ଅଜା - ଭାଇ, ଏମାନେ ସବୁହେଲେ ସରଳ ଲୋକ । ଧାର ସ୍ଥିର ହୋଇ ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ ବି ଏମାନେ ଭାବନ୍ତି

ଯେପରି କେତେ ତାଙ୍କର ସେବା ମୁଁ କରିଛି । ଆଉ
 ଯେଉଁମାନେ ବଡ଼ଲୋକ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡଟା ବି ଯଦି
 ଦେଇଦିଏ ସେମାନେ ଭାବିବେ ଲୋକଟା ଗୋଟାଏ ବାଜେ
 ଜିନିଷ ଦେଇ ଠକାଇ ଦେଇଗଲା ।

ପ୍ରଥମ

- ଏଥର ଚାଲ ଅଜା ।

ଅଜା

- ନା ଭାଇ ! ଆଜି ମୋର ଏଇଠାରେ ଠିଆ ଠିଆ ରହି ଚାଲିବା
 କାମ । ସମସ୍ତଙ୍କ ବଳାବଳରେ ମୋର ମନ ଚାଲିଛି । ଆଉ
 ଭାବନା କ'ଣ ? ଦିଅ ଆରମ୍ଭ କର ।

(ସମସ୍ତଙ୍କ ଗାନ)

ଆମର କିଛି ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ
 ଆମେ ଯେ ଘରେ ବାହାରେ ଗାଇ
 ତାଳରେ ନାଳରେ ନାଳରେ ନା ।
 ଯେତିକି ଦିନ ଯାଏରେ ଯାଏ
 ଗାଉଁରେ ସୁଖେ ହାୟରେ ହାୟ
 ତାଳରେ ନାଳରେ ନାଳରେ ନା ।
 ଯିଏ ସୁନାର ଚୋରା ବାଲି ଉପରେ
 ପକ୍କାଘର ଭିତ୍ତି ଗଢ଼େ
 ତାରି ଆଗେ ଆମେ ଗାନ ଯାଉଁ ଗାଇ
 ତାଳରେ ନାଳରେ ନାଳରେ ନା ।
 ଯେବେ ରିହ ରହି ଗଣ୍ଡିରି ଅଶେ
 ଗଣ୍ଡିକଟା ଦୃଷ୍ଟି ନିବେଶେ
 ତେବେ ଖାଲି ଝୁଲି ଦେଉଁ ଦେଖାଇ
 ତାଳରେ ନାଳରେ ନାଳରେ ନା ।
 ଯେବେ ଦୁଆରେ ଆସେ ମରଣ ବୁଢ଼ୀ
 ମୁହଁରେ ତା'ର ବଜାଇ ତୁରୀ
 ତେବେ ଗାନ ଗାଇ ଯେଉଁ ତାଳ ପକାଇ

ତାଳରେ ନାଳରେ ନାଳରେ ନା ।
 ଏ ଯେ ବସନ୍ତ ରାଜା ଆସିଛି ଆଜ
 ବାହାରେ ତା'ର ଉଜଳ ସାଜ
 ଆଉ ଅନ୍ତରେ ତା'ର ବୈରାଗୀ ଗାଏ
 ତାଳରେ ନାଳରେ ନାଳରେ ନା ।
 ସେ ଯେ ଉତ୍ସବ ଦିନ କଟାଇ ଦେଇ
 ଝରାଇ ଦେଇ ଶୁଖାଇ ଦେଇ
 ଦୁଇ ରିକ୍ତ ହାତେ ତାଳ ଦେଇ ଗାଏ
 ତାଳରେ ନାଳରେ ନାଳରେ ନା ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ଦଳେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରବେଶ)

- ପ୍ରଥମା - ଅଜା !
 ଅଜା - କ'ଣ ?
 ପ୍ରଥମା - ଆଜି ବସନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଗୁଣ ସହିତ ମାଳାବଦଳ କରିବୁଁ ଏଇ ପଣ କରି ଘରୁ ବାହାରିବୁଁ ।
 ଅଜା - କିନ୍ତୁ ପଣ ରକ୍ଷା ହେବା କଠିଣ ଦେଖୁଛି ।
 ଦ୍ଵିତୀୟା - କାହିଁକି କୁହନ୍ତି !
 ଅଜା - ତୁମ ଆଇ ଯେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାତୁ ମାଳ ମୋ ଗଳାରେ ପିନ୍ଧାଇଛନ୍ତି ।
 ତୃତୀୟା - ଦେଖୁଛ, ଦେଖୁଛ, ଅଜାଙ୍କ ବିନୟ ଦେଖୁଛ ।
 ଦ୍ଵିତୀୟା - ହାୟରେ ହାୟ ! ଆକାଶ ଗୁଣର ପୁଣି ଏଡ଼େ ଅଧଃପତନ ହେଲା !
 ଅଜା - ଯେଉଁ ଜାଲ ତୁମେ ସବୁ ପାତିଛ ସେଥିରେ ଧରା ନ ଦେଇ ତା'ର ଗତି ଅଛି ?
 ପ୍ରଥମା - ମାନୁଛ ତେବେ ଆମ ଜାଲର ଗୁଣ ଅଛି ।
 ଅଜା - ଗୁଣର ବି ଗୁଣ ଅଛି । ଉପଯୁକ୍ତ ଜାଲ ଦେଖିଲେ ସେ ଆପେ

ଆପେ ଧରାଦିଏ ।

- ତୃତୀୟା - ଆଛା, ଦେଖତ ଯାଇ କିମିତି ହିସାବୀ ଲୋକ ! ଆଜି ଉତ୍ସବ
ଦିନଟାରେ ଆଉ ଅଧିକା ଦୁଇଟା ମାଲ ଦେଇଥିଲେ କ'ଣ କ୍ଷତି
ହୋଇଯାଇଥାନ୍ତା ?
- ଅଜା - ଯେତେ ଦେଇଥିଲେ କ'ଣ ନିଅନ୍ତୁ ପଡ଼ୁଛା ନାହିଁ ? ସେଥିପାଇଁ
ତ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ମାଲ ଦେଇଛନ୍ତି । ଗୋଟିକରେ କୌଣସି
ଅଡୁଆ ନାହିଁ ।
- ଦ୍ୱିତୀୟା - ଅଜା, ତୁମେ ଆଜି ଦୁଆର ଛାଡ଼ି ଯିବ ନାହିଁ ଦେଖୁଛି ।
- ଅଜା - ହଁ, ଲୋ ନାତୁଣୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଗ ଯିବାକୁ ଦେବି ; ତା'ପରେ
ସବାଶେଷରେ ମୁଁ ।

(ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ । ନାଟୁଆ ଦଳର ପ୍ରବେଶ)

- ଅଜା - ଆରେ, ଆସ, ଆସ ।
- ପ୍ରଥମ - ଆମର ନଟରାଜ ପରା ତୁମେ । ତୁମକୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଛି ।
- ଅଜା - ମୁଁ ଦୁଆର ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଜାଣେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏଇ
ବାଟ ଦେଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁମକୁ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ଗୋଡ଼
ଦୁଇଟା ଛଟପଟ ହୁଏ । ଥରେ ନାଚି ଦେଇ ଯାଅତ ।

(ନୃତ୍ୟ ଓ ଗୀତ)

ମମ ଚିତ୍ତେ ନିତି ନୃତ୍ୟେ କେ ଯେ ନାଚେ

ତା ତା ଥିେ ଥିେ ତା ତା ଥିେ ଥିେ ତା ତା ଥିେ ଥିେ ।

ତାରି ସଙ୍ଗେ କି ମୃଦଙ୍ଗେ ସଦା ବାଜେ

ତା ତା ଥିେ ଥିେ ତା ତା ଥିେ ଥିେ ତା ତା ଥିେ ଥିେ ।

ହସ କାନ୍ଦ ହୀରାନାଳା ଦୋଳେ ଭାଲେ,

କମ୍ପେ ଛନ୍ଦେ ଭଲମନ୍ଦ ତାଳେ ତାଳେ ;

ନାଚେ ଜନ୍ମ ନାଚେ ମୃତ୍ୟୁ ପଛେ ପଛେ

ତା ତା ଥିେ ଥିେ ତା ତା ଥିେ ଥିେ ତା ତା ଥିେ ଥିେ ।

କି ଆନନ୍ଦ, କି ଆନନ୍ଦ, କି ଆନନ୍ଦ

ଦିବାରାତ୍ରି ନାଚେ ମୁକ୍ତି ନାଚେ ବନ୍ଧ,

ସେ ତରଙ୍ଗେ ଧାଏଁ ରଙ୍ଗେ ପଛେ ପଛେ
ତା ତା ଥିେ ଥିେ ତା ତା ଥିେ ଥିେ ତା ତା ଥିେ ଥିେ ।

ଅଜା - ଯାଅ ଯାଅ ଭାଇ, ତୁମେ ସବୁ ନାଚି ନାଚି ବୁଲ, ଯାଅ ନାଚି
ନାଚି ବୁଲ ।

(ନାଟୁଆ ଦଳର ପ୍ରସ୍ଥାନ । ନାଗରିକ ଦଳ)

ପ୍ରଥମ - ଅଜା, ଆମର ରାଜା ନାହିଁ - ଏ କଥା ମୁଁ ଶହେ ଥର କହିବି ।

ଅଜା - ମାତ୍ର ଶହେ ଥର ! ଏତେ କଠିନ ସଂଯମ କାହିଁକି ? ପାଞ୍ଚ
ଶହ ଥର କହ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ - ତୁମେ ସବୁ ଆଉ କେତେ ଦିନ ଭୁଲାଇ ରଖିବ ।

ଅଜା - ମୁଁ ତ ନିଜେ ଭୁଲିଛି ।

ତୃତୀୟ - ଆମେ ସବୁ ଗୁରିଆଡ଼େ ପ୍ରସ୍ତର କରି ବୁଲିବୁ - ଆମର ରାଜା
ନାହିଁ ।

ଅଜା - କାହା ସାଙ୍ଗରେ କଳି କରିବ କୁହ । ତୁମ ରାଜା ତ କାହା କାନ
ପାଖରେ ଆସି କହୁ ନାହାନ୍ତି - ମୁଁ ଅଛି । ସେ ବରଂ କୁହନ୍ତି -
ତୁମେ ସବୁ ଅଛ । ତେଣୁ ସବୁରି ପାଇଁ ।

ପ୍ରଥମ - ଦେଖ ଆମେ ସବୁ ରାସ୍ତାରେ ପାଟିକରି ଯାଉଛୁ ରାଜା ନାହିଁ
ରାଜା ନାହିଁ ! ଯଦି ରାଜା ଥାଏ ସେ ଯାହା କରିପାରେ କରୁ ।

ଅଜା - କିଛି କରିବ ନାହିଁ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ - ମୋର ପତିଶ ବରଷର ପୁଅ ସାତଦିନ ଜରରେ ମରିଗଲା ।
ଦେଶରେ ଯଦି ଧର୍ମର ରାଜା ଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଏପରି ଅକାଳ
ମୃତ୍ୟୁ ଘଟନ୍ତା ?

ଅଜା - ତଥାପି ତ ତୋର ଦୁଇପୁଅ ଅଛନ୍ତି । ମୋର କିନ୍ତୁ ଗୋଟି ଗୋଟି
କରି ପାଞ୍ଚ ପୁଅ ମରିଗଲେ, ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ରହିଲେ ନାହିଁ ।

ତୃତୀୟ - ତେବେ ?

ଅଜା - ତେବେ କ'ଣ ? ପୁଅତ ଗଲା, ତା' ବୋଲି କ'ଣ କଳି କରି
ରାଜାକୁ ବି ହରାଇ ବସବି । ମୁଁ କ'ଣ କମିତି ଓଲୁ ।

ପ୍ରଥମ - ଘରେ ଯାହାର ଦାନାପାଣି ନାହିଁ ତା'ର ବା ରାଜାରେ କ'ଣ

ଦରକାର ।

ଅଜା - ଠିକ୍ କହିଛୁ ଭାଇ ! ଏଥର ସେଇ ଅନ୍ନ ରାଜାକୁ ଖୋଜି ବାହାର
କର । ଘରେ ଘରେ ହାହାକର କଲେ ତ ସେଇ ଆଉ ଦେଖା
ଦେବେ ନାହିଁ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ - ଆମ ରାଜାଙ୍କ ବୁଝାମଣା କି ରକମ ବିଚିତ୍ର ଦେଖୁନ । ଆମର
ଭଦ୍ରସେନ କଥା ଧରୁନୁ । ରଜା କହିଲେ ସେ ଏକାବେଳେ
ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ତା' ଘରର ଏମିତି ଅବସ୍ଥା ଯେ
ସେଠି ଚେମିଶିଆ ଗୁଡ଼ା ମଧ୍ୟ ରହିବାକୁ କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି ।

ଅଜା - ମୋର ଦଶା ଦେଖୁନୁ । ରାଜା ଦୁଆରେ ନୀତିପ୍ରତି ଖଟୁଛି ।
ଆଜି ଯାକେ ଦିଟା ପଇସା ବି ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ତୃତୀୟ - ତେବେ ।

ଅଜା - ତେବେ କ'ଣ ? ସେଇଥିପାଇଁ ମୋର ଅହଂକାର । ବନ୍ଧୁକୁ
କ'ଣ କେବେ କେହି ପୁରସ୍କାର ଦିଏ ? ଯାଅ ଭାଇ, ଯାଅ,
ଆନନ୍ଦରେ କହିବୁଲ - ରାଜା ନାହିଁ । ଆଜି ଆମର ନାନା
ସୁରର ଉତ୍ସବ । ସବୁ ସୁର ଏକ ତାନରେ ମିଶିଯିବ ।

(ଗାନ)

ବସନ୍ତେ କି ଖାଲି କେବଳ ଫୁଟା ଫୁଲର ମେଳାରେ ?

ଦେଖୁନାହିଁ କି ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ଝରାଫୁଲର ଖେଳାରେ ।

ଯେ ଢେଉ ଉଠେ ତା'ରି ସୁରେ

ବାଜେ କି ଗାନ ସାଗର ପୁରେ ?

ଯେ ଢେଉ ପଡ଼େ ତାହାର ସୁର ଉଠୁଛି ସାରା ବେଳାରେ

ବସନ୍ତେ ଆଜ ଦେଖରେ ସର୍ବେ ଝରାଫୁଲର ଖେଳାରେ ।

ଆମରି ପ୍ରଭୁର ପାଦର ତଳେ

ଖାଲି କି ମଣି ମାଣିକ ଜଳେ ?

ଚରଣ ତା'ର ଲୋଟକ କାନ୍ଦି ଲକ୍ଷ୍ୟ ମାଟିର ଢେଲାରେ ।

ଆମ ଗୁରୁର ଆସନ ପାଖେ

ଅବୋଧ ଜନେ କରେ ସେ କୋଳ, ତେଣୁ ମୁଁ ତା'ର ଚେଲାରେ

ଉତ୍ସବ ରାଜ ଦେଖନ୍ତି ଗୁହଁ ଝରା ଫୁଲର ଖେଳାରେ ।

ପ୍ରାସାଦ ଶିଖର

(ସୁଦର୍ଶନ ଓ ସଖୀ ରୋହିଣୀ)

- ସୁଦର୍ଶନା - ଆଲୋ ରୋହିଣୀ, ତୁ ମୋ ରାଜାକୁ ତେବେ କ'ଣ ଦେଖୁନୁ ?
- ରୋହିଣୀ - ଶୁଣିଛି, ପ୍ରଜାମାନେ ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକ ସେଥିପାଇଁ ଯେବେ କାହାକୁ ଦେଖିଲେ ମନଟା ଚମକି ଉଠେ ତେବେ ମନେ କରେ ବୋଧେ ଏଇ ରାଜା ହୋଇଥିବେ । ଦୁଇଦିନ ପରେ ପୁଣି ଭୁଲ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତୁମେ ସବୁ ଭୁଲ କରିପାର; କିନ୍ତୁ ମୋର ଭୁଲ ହୋଇ ପାରେନା । ମୁଁ ହେଲି ରାଣୀ । ସେ ଯେ ମୋର ରାଜା ।
- ରୋହିଣୀ - ତୁମକୁ ସେ କେତେ ସମ୍ମାନ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେ କ'ଣ ତୁମକୁ ଚିହ୍ନା ଦେବାରେ ଡେରି କରି ପାରନ୍ତି ?
- ସୁଦର୍ଶନା - ସେଇ ମୂର୍ଖ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଚିତ୍ତ ଯେ ଆପେ ଆପେ ପିଞ୍ଜରାବନ୍ଧ ପକ୍ଷାଭଳି ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠେ । ତାଙ୍କ କଥା ଭଲ କରି ବୁଝି ଆସିଛୁ ନା ?
- ରୋହିଣୀ - ଅବଶ୍ୟ କରିଛି । ଯାହାକୁ ପଛରେ ସେ ତ କହେ ରାଜା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କେଉଁଠାରେ ରାଜା ?
- ରୋହିଣୀ - ଆମରି ରାଜା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଯାହାର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଫୁଲଛତା ଧରା ହୋଇଛି ତାଙ୍କରି କଥା କହୁଛୁ ?
- ରୋହିଣୀ - ହଁ, ଯାହାଙ୍କ ପତାକାରେ କିଂଶୁକ ଅଙ୍କା ହୋଇଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ମୁଁ ତ ତା'ହେଲେ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ଚିହ୍ନିଛି । ବରଞ୍ଚ ତୋ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ଆସିଥିଲା ।
- ରୋହିଣୀ - ଆମର ଯେ ସାହସ କମ୍ । ତେଣୁ ଭୟ ହୁଏ, କାଳେ ଯଦି ଭୁଲ କରି ବସୁଁ ତେବେ ଅପରାଧ ହେବ ।

- ସୁଦର୍ଶନା - ଆହା, ଯଦି ସୁରଙ୍ଗମା ଆ'ନ୍ତା ତେବେ ମୋଟେ ସଞ୍ଜୟ ରହନ୍ତା ନାହିଁ ।
- ରୋହିଣୀ - ହଁ, ସୁରଙ୍ଗମା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସିଆଣିଆ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଯାହା କହ, ସେ ବାବୁ ଠିକ୍ ଚିହ୍ନେ ।
- ରୋହିଣୀ - ଏକଥା କିନ୍ତୁ ମୁଁ କଦାପି ମାନିବି ନାହିଁ, ଏଇଟା ତା'ର ଛଳନା ମାତ୍ର । ଚିହ୍ନେ ବୋଲି କହି ଦେଲେ କ'ଣ ହୋଇଗଲା ? କେହିତ ଆଉ ପରୀକ୍ଷା କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଆମେ ଯଦି ତା'ପରି ନିର୍ଲଜ୍ଜ ହୁଅନ୍ତୁ, ତା'ହେଲେ ଜମିତି କଥା କହିବାକୁ ମୁହଁରେ ବାଡ଼ବତା ନଥାନ୍ତା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ନାଁ, ନାଁ । ସେତ କିଛି କହେନା ।
- ରୋହିଣୀ - ଖାଲି ଭଙ୍ଗା ଦେଖାଏ । ସେ ଯେ କହିବା ଠୁଁ ବଳି ପଡ଼େ । କେତେ ଛଳ ସେ ଜାଣେ । ଏଥିପାଇଁ ତ ଆମେ ସବୁ କେହି ତାକୁ ଦେଖୁ ପାରୁନା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ସେ ଯାହା ହେଉ, ସେ ଥିଲେ ତାକୁ ଥରେ ପରାରି ବୁଝି ନେଇଥାନ୍ତୁ ଠିକ୍ କି ଭୁଲ ।
- ରୋହିଣୀ - ସେ ତ କେବେ କୁଆଡ଼େ ବାହାରେ ନାହିଁ । ଆଜି ଦେଖୁଛି ସେ ସାଜିହୋଇ ଉସବକୁ ବାହାରିଯାଇଛି । ତା'ର ରଙ୍ଗ ଦେଖୁ ମୁଁ ହସି ହସି ମରୁଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଆଜି ପ୍ରଭୁଙ୍କର ହୁକୁମ ନାଁ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ସାଜି ହୋଇଛି ।
- ରୋହିଣୀ - ହେଲା, ହେଲା । ମହାରାଣୀ, ମୋ କଥାର ବା ମୂଲ୍ୟ କ'ଣ ? ଯଦି ଗୃହାନ୍ତି, ତେବେ କହନ୍ତୁ ମୁଁ ତାକୁ ଡାକି ଆଣେ, ତା'ର ମୁହଁ ଦେଖୁ ସନ୍ଦେହ ଭଞ୍ଜନ ହେଉ । ତା'ର ଭାଗ୍ୟ ଭଲ । ରାଣୀଙ୍କୁ ରାଜାର ପରିଚୟ ସେ ଦେଇ ପାରିବ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ନା ନା । କାହାକୁ ଚିହ୍ନେଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତେବେ କଥାଟା ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ।
- ରୋହିଣୀ - ସମସ୍ତେ ତ କହୁଛନ୍ତି; ଏଇ ଶୁଣ ତାଙ୍କ ଜୟଧ୍ବନି । ଏଠାକୁ ମଧ୍ୟ ଶୁଭୁଛି ।

- ସୁଦର୍ଶନା - ତେବେ ଗୋଟାଏ କାମ କର । ପଦ୍ମ ପତ୍ରରେ ଏଇ ଫୁଲ ଗଢ଼ିକ
ନେଇ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇଥା ।
- ରୋହିଣୀ - ଯଦି ପରାନ୍ତ କିଏ ଦେଲା ବୋଲି ?
- ସୁଦର୍ଶନା - କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେବା ଦରକାର ନାହିଁ, ସେ ଠିକ୍ ବୁଝି
ପାରିବେ । ସେ ମନେ କରିଥିଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରିବି ନାହିଁ ।
ସେ ଯେ ଧରା ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଏ କଥା ନ ଜଣାଇ ମୁଁ ଛାଡ଼ୁନି ।
(ଫୁଲ ନେଇ ରୋହିଣୀର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।) ମୋ ମନ ଆଜି ଯିମିତି
ବଞ୍ଚିଲ ହେଉଛି, ଏମିତି ତ କେବେ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏଇ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା
ଆଲୁଅ ମଦଫେଣ ପରି ଚାରିଆଡ଼େ ଉଛୁଳି ପଡ଼ି ମୋତେ
ଯିମିତି ମାତାଳ କରି ଦେଇଛ ହେ ବସନ୍ତ, ଯେତେ ସବୁ ଭାରୁ
ଲାଜୁଆ ଫୁଲ, ପତର ଉଡ଼ାଳରେ ଗଭୀର ରାତିରେ ଫୁଟୁଛି
ତାଙ୍କୁ ଗନ୍ଧ ଯେମିତି ଉଡ଼ାଇ ନେଇ ଚାଲିଛି ଠିକ୍ ସେଇମିତି ମୋ
ମନଟାକୁ ବି ହଠାତ୍ କିପରି ଉତାସ କରିଦେଲା, ତାକୁ ଭୁଲିରେ
ଗୋଡ଼ ପକାଇବାକୁ ବି ଦେଲ ନାହିଁ । ପ୍ରତିହାରୀ ।
- ପ୍ରତିହାରୀ - (ପ୍ରବେଶ କରି) ମହାରାଣୀ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଏଇ ଯେ ଆମ୍ଭ ବନର ବୀଥୁକା ଭିତର ଦେଇ ଉତ୍ସବ
ବାଳକମାନେ ଗାତ ଗାଇ ଗାଇ ଯାଉଛନ୍ତି - ତାଙ୍କୁ ଡାକ, ଯାଅ
ଡାକି ଆଣ । ମୁଁ ଚିକିଏ ତାଙ୍କ ଗାନ ଶୁଣେ । (ପ୍ରତିହାରୀର
ପ୍ରସ୍ଥାନ) ଭଗବାନ ଚନ୍ଦ୍ରମା ! ଆଜି ମୋର ବଞ୍ଚିତା ଉପରେ
ତୁମେ ଯେପରି କେବଳ କଟାକ୍ଷପାତ କରୁଛ, ତୁମର ସିତ
କୌତୁକରେ ସମସ୍ତ ଆକାଶ ଯେପରି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଇଛି ।
କେଉଁଠାରେ ହେଲେ ମୋର ଲୁଚିବାର ଜାଗା ନାହିଁ । ମୁଁ
ଅପାଶଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଆପେ ଆପେ ଯିମିତି ଲଜ୍ୟା ପାଉଛି ।
ଲଜ୍ୟା, ଭୟ, ସୁଖ, ଦୁଃଖ ସବୁ ମିଶି ଆଜି ମୋ ଛାତି ଭିତରେ
ନାତ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଦେହର ରକ୍ତ ନାଚୁଛି, ସବୁ
ଝାପସା ଲାଗୁଛି ।

(ବାଳକଗଣଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ଆସ ଆସ ତୁମେ ସବୁ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ କିଶୋର ବସନ୍ତ । ଗାଅ ତୁମ

ଗାତ ଗାଅ, ମୋର ସାରା ଦେହ ମନ ଗାତି ଗାଉଛି । ଅଥଚ
କଣ୍ଠରେ ସ୍ବର ଆସୁନାହିଁ । ତୁମେ ସବୁ ମୋ'ରି ହୋଇ ଗାତ
ଗାଇଯାଅ ।

(ବାଳକଗଣଙ୍କ ଗାନ)

ବିରହ ମଧୁର ହେଲା ଆଜି

ମଧୁର ରାତେ

ଗଭୀର ରଗିଣୀ ଉଠେ ବାଜି

ହୃଦପ୍ରାନ୍ତେ ।

ଭରିଦେଇ ପୁରନିମାନିଶା

ଅଧାର ଅଦର୍ଶନ ତୃଷା

ଜି କରୁଣ ମରାବିକା ଆଶେ

ଆଖିପାତେ ।

ସୁଦୂର ସୁଗନ୍ଧ ଧାରା

ବାୟୁଭରେ

ପରାଶେ ମୋହର ପଥହରା

ଘୁରିମରେ

କାହାବାଣୀ କେଉଁ ସୁରେ ତାଳେ

ମର୍ମରେ ପଲ୍ଲବ ଜାଳେ

ବାଜେ ମୋର ମଞ୍ଜିର ରାଜି

ସାଥେ ସାଥେ ।

ସୁଦର୍ଶନା

- ବେଶ୍ ବେଶ୍, ଥାଉ ଥାଉ । ତୁମର ଏକଗାତ ଶୁଣି ଆଖିରେ
ଲୁହ ଝରି ଆସୁଛି । ମୋର ମନେ ହେଉଛି ଯାହା ମିଳିବା ଚିତ୍ତ
ତାହା ହାତକୁ ଆସିବାର ଯୁ ନାହିଁ ? ତାକୁ ହାତରେ ପାଇବା
ଦରକାର ନାହିଁ । ଏଇ ଖୋଜିବା ଭିତରେ ଯେମିତି ସବୁ
ପାଇବା ସୁଧାମୟ ହୋଇ ଯାଉଛି । କେଉଁ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟର ସନ୍ନ୍ୟାସ
ତୁମକୁ ଏଇ ଗାତ ଶିଖାଇ ଦେଇଛି । ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଆଖି ଦେଖା
ଓ କାନଶୁଣାର ବ୍ୟବଧାନ ଦୂର କରି ଦିଅନ୍ତି ହୃଦୟ ଭିତରେ
ଗହନପଥର ଯେଉଁ କୁଞ୍ଜବନ ଅଛି ତା'ର ଛାଇରେ ଉଦାସ

ହୋଇ ଉଠି ଯାଆନ୍ତି । ଆହେ କୁମାର ତାପସଗଣ । ତୁମକୁ ମୁଁ କଅଣ ଦେବି କୁହ ? ମୋର ଗଳାରେ କେବଳ ଏଇ ରତ୍ନର ମାଳାଟି - ଏ କଠିନ ହାର ତୁମ କଣ୍ଠକୁ ପାଡ଼ା ଦେବ - ତୁମେ ସବୁ ଯେଉଁ ଫୁଲମାଳ ପିନ୍ଧିଛ ସେମିତି କିଛି ହେଲେ ଯେ ମୋ ପାଖରେ ନାହିଁ ।

(ପ୍ରଣାମ କରି ବାଳକମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ ରୋହିଣୀର ପ୍ରବେଶ)

- ସୁଦର୍ଶନା - ଭଲ କରିନି, ଭଲ କରିନି, ରୋହିଣୀ । ତୋ ପାଖରୁ ସବୁ ବିବରଣୀ ଶୁଣିବାକୁ ଲଜା ହେଉଛି ! ଏଇ ଲାଗେ ହଠାତ୍ ବୁଝିପାରିଲି - ଯାହା ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ପାଇବା ଚିଜ ତାହା ଛୁଇଁ ପାଇବା ଚିଜ ନୁହେଁ । ସେମିତି ଯାହା ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ଦେବା ଚିଜ ତାହା ହାତରେ ଦେବା ଚିଜ ନୁହେଁ । ତଥାପି, କ'ଣ ହେଲା କହ ।
- ରୋହିଣୀ - ମୁଁ ରାଜାଙ୍କ ହାତରେ ଫୁଲ ଟେକିଦେଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ ସେଥିରୁ କିଛି ବୁଝିଲେ ଇମିତି ତ ମୋର ମନେ ହେଲାନି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କ'ଣ କହୁଛୁ ? ସେ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲେ ନି ।
- ରୋହିଣୀ - ନାଁ । ସେ ଅବାକ ହୋଇ ଉଠି ପିତୁଳାଟି ପରି ବସି ରହିଲେ କିଛି ବୁଝିଲେନି - ଏଇଟା କାଳେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବ ସେଥିପାଇଁ ପଦେ କଥା ବି କହିଲେନି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଛି, ଛି, ଛି, ମୋର ଯେମିତି ପ୍ରଗଳ୍ଭତା ସେମିତି ଶାସ୍ତି ମୋତେ ମିଳିଛି । ତୁ ମୋ ଫୁଲ ଫେରାଇ ଆଣିଲୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ।
- ରୋହିଣୀ - ଫେରାଇ ଆଣନ୍ତି, କେମିତି । ପାଖରେ ଥିଲେ କାଞ୍ଚିରାଜ ସେ ଭାରି ଚତୁର । କ୍ଷଣକେ କ୍ଷଣକେ ସବୁ ବୁଝିପାରିଲେ । ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସି କହିଲେ, ମହାରାଜ, ମହିଷା ସୁଦର୍ଶନା ଆଜି ବସନ୍ତ ସଖାର ପୂଜାଫୁଲରେ ମହାରାଜାଙ୍କ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରୁଛନ୍ତି । ଶୁଣି ହଠାତ୍ ସେ ସଚେତନ ହୋଇ ଉଠିଲେ; କହିଲେ ମୋର ରାଜସମ୍ମାନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ମୁଁ ଲଜିତ ହୋଇ ଫେରି ଆସୁଥିଲି, ଏପରି ସମୟରେ କାଞ୍ଚିର ରାଜା ସହସ୍ରରେ ଏହି ମୁକ୍ତାମାଳାଟି ଖୋଲି ଆଣି ମୋତେ କହିଲେ 'ସଖି ତୁମେ ଯେଉଁ

ସୌଭାଗ୍ୟ ବୋହି ଆଣିଥିଲା, ତା' ପାଖରେ ପରାତାବ ସ୍ବାକାର କରି ମହାରାଜଙ୍କ କଣ୍ଠର ମାଳା ତୁମ ହାତରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରୁଛି ।'

ସୁଦର୍ଶନା - କାହିଁର ରାଜାଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା ? ଆଜିର ପୁରୁଣିମା ଉତ୍ସବ ମୋର ଅପମାନର ଦ୍ଵାର ଏକାବେଳେକେ ଯେ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିଦେଲା । ତା' ହେଉ, ତୁ ଯା । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦକ୍ଷେ ହେଲେ ଏକୂଟିଆ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛେ । (ରୋହିଣୀର ପ୍ରସ୍ଥାନ) ଆଜି ଏମିତି ଭାବରେ ମୋର ଦର୍ପ ବୃକ୍ଷ ହେଲା । ତେବେ ବି ସେଇ ମୋହନରୂପ ପାଖରୁ ମୁଁ ମୋ ମନକୁ ଫେରାଇ ଆଣିପାରୁନି । ଅଭିମାନ ଆଉ ରହିଲା ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରାତବ, ସର୍ବତ୍ର ପରାତବ । ବିମୁଖ ହୋଇ ରହିବି ସେ ଶକ୍ତି ଟିକକ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଖାଲି ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଏଇ ମାଳତୀ, ରୋହିଣୀ ପାଖରୁ ମାଗି ରଖନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ କ'ଣ ଭାବିବେ । ରୋହିଣୀ ।

ରୋହିଣୀ - (ପ୍ରବେଶ କରି) ମହାରାଣୀ !

ସୁଦର୍ଶନା - ଆଜିର ବ୍ୟାପାରରେ ତୁ କ'ଣ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ?

ରୋହିଣୀ - ତୁମ ପାଖରୁ ନ ହେଲା, ଯେ ଦେଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ତ ହେଲେ ପାଇ ପାରିଛି ।

ସୁଦର୍ଶନା - ନା ନା, ଯାକୁ କ'ଣ ଦେବା କହନ୍ତି ? ଏଇଟା ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି ଦେବା ।

ରୋହିଣୀ - ତଥାପି ରାଜକଣ୍ଠର ଅନାଦରର ମାଳକୁ ମଧ୍ୟ ଅନାଦର କରେଁ - ଏମିତି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ମୋର ନାହିଁ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ଏଇ ଅବସ୍ଥାର ମାଳା ତୋ ଗଳାରେ ଦେଖିବାକୁ ମୋତେ ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ଦେ ଏଇଟା ଖୋଲିପକା । ଏହା ବଦଳରେ ହାତର କଙ୍କଣଟା ତୋତେ ଦେଉଛି ଏଇଟା ନେଇ ତୁ ଉଲିଯା ।

(ରୋହିଣୀର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ହାରିଗାଲି, ମୁଁ ହାରିଗାଲି । ଏ ମାଳା ଛିଣ୍ଡାଇ ମୋର ଫିଙ୍ଗିଦେବା ଚରିତ୍ର ଥିଲା । ପାରିଲିନି । ଏ ଯେ କଷ୍ଟାମାଳ ପରି ମୋ

ଆଜ୍ଞାଳିରେ ଫୋଡ଼ି ଦେଉଛି, ଅଥଚ ଛାଡ଼ି ପାରୁନି । ଉତ୍ସବ
ଦେବତା ହାତରୁ ମୁଁ କ'ଣ ଏଇୟା ପାଇଲି - ଏଇ ଅଗୌରବର
ମାଳା ।

କୁଞ୍ଜଦ୍ବାର

(ଅଜା ଓ ଦଳେ ଲୋକ)

- ଅଜା - କ'ଣ ଭାଇ ମନ ମାନିଲା ତୁମର ?
- ପ୍ରଥମ - ଦୈର ହେଲା ଅଜା, ଦେଖ କିପରି ଲାଲ ହୋଇ ଉଠିଛି ।
କେହି ବାକି ନାହିଁ ।
- ଅଜା - କହୁଛୁ କ'ଣ ! ରାଜମାନଙ୍କୁ ବି କ'ଣ ରଙ୍ଗ ଦେଇଛନ୍ତି ?
- ଦ୍ବିତୀୟ - ଆରେ ବାପରେ, ପାଖକୁ ପଶୋ କିଏ ? ସେମାନେ ସବୁ ଘେର
ଭିତରେ ଖାଡ଼ା ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ ।
- ଅଜା - ତେବେ ସେମାନେ ତ ଫାଙ୍କା ରହିଗଲେ । ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ରଙ୍ଗ
ଦେଇପାରିଲିନି ତାଙ୍କୁ ? ଜୋର କରି ଭିତରେ ପଶିଯିବା
ଉଚିତ୍ ଥିଲା ।
- ତୃତୀୟ - ଅଜା, ସେମାନଙ୍କ ରଙ୍ଗ କିନ୍ତୁ ଭିନ୍ନ ରକମର ଯେ । ତାଙ୍କ ଆଖି
ଲାଲ । ତାଙ୍କ ପାଇକମାନଙ୍କ ପଗଡ଼ି ଲାଲ । ସେମାନଙ୍କ ଖୋଲା
ତରବାରାର ଯେମିତି ଭଙ୍ଗା ଦେଖିଲି ଟିକିଏ ପାଖକୁ
ଯାଇଥିଲେ ହୁଏତ ଏକାବେଳେ ଶେଷ ନାଲିରେ ନାଲି କରି
ଦେଇଥାନ୍ତେ ।
- ଅଜା - ପାଖ ନ ପଶି ଭଲ କରିଛି ତା' ହେଲେ । ପୃଥିବୀରେ ଏମାନଙ୍କୁ
ନିର୍ବାସନ ଦଣ୍ଡ । ଏମାନଙ୍କୁ ଆଡ଼େଇ ଆଡ଼େଇ ଚଳିବାକୁ
ହେବ । ଏବେ ଘରକୁ ଯାଉଛ ନା କ'ଣ ?
- ଦ୍ବିତୀୟ - ହଁ - ଅଜା । ରାତି ଯେ ଅଡ଼େଇ ପ୍ରହର ହେଲା । ତୁମେ ତ
ଭିତରକୁ ଗଲ ନାହିଁ ଆଦୌ ।
- ଅଜା - ଏ ଯାକେ ଡକରା ଆସିନି । ଦ୍ବାରରେ ତ ରହିଛି ।
- ତୃତୀୟ - ତୁମର ଶମ୍ଭୁ, ସୁଧନ ସବୁ ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ?
- ଅଜା - ସେମାନଙ୍କୁ ନିଦ ମାଡ଼ିଲା । ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ ।

ପ୍ରଥମ

- ସେମାନେ କ'ଣ ତୁମପରି ଖାଡ଼ା ପ୍ରହରା ଦେଇ ପାରନ୍ତେ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ : ଶ୍ଵରଣ ଦଳ)

ଯା' ଥିଲା କଳା ଧଳା

ତୁମ ରଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗ ହେଲା,

ଯେମିତି ରଙ୍ଗ ବରଣ ତୁମ ବରଣ

ତା' ସଙ୍ଗେ ଭେଦ ବାରି ନ ହେଲା ।

ରଙ୍ଗ ହେଲା ବସନ ଭୃଷଣ

ରଙ୍ଗ ହେଲା ଶୟନ ସପନ

ମନଟି ହେଲା ଦେଖରେ ଯେସନ

ରଙ୍ଗ କମଳ ଟଳମଳ ।

ଅଜା

- ବେଶ, ଭାଇ ବେଶ ! ଖେଳ ଖୁବ୍ ଜମି ଥିଲା ନା ।

ଶ୍ଵରଣ

- ଖୁବ୍ ଖୁବ୍ । ସବୁ ଲାଲେ ଲାଲ୍ । କେବଳ ଆକାଶର ଚନ୍ଦ୍ରଟା
ବାଞ୍ଛା ରହି ଯାଇଛି । ସେଇ କେବଳ ଧଳା ରହିଗଲା ।

ଅଜା

- ବାହାରକୁ ଦିଶୁଛି ଯିମିତି ଭାରି ଭଲ ମଣିଷ । ଯା'ର ଧଳା
ଭାଦରଟା ଯଦି ଖୋଲି ଦେଖନ୍ତୁ, ତେବେ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ଧରା
ପଡ଼ନ୍ତା । ବୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧରେ ସେ ବି କ'ଣ ଆଜି କମ ରଙ୍ଗ
ଫୋପାଡ଼ିଛି । ଛିଡ଼ାହୋଇ ମୁଁ ସବୁ ଦେଖୁଛି, ଅଥଚ ଏ ନିଜେ
କିମିତି ଧଳା ରହି ଯାଆନ୍ତା ।

(ଗାନ)

ଆହା ତୁମର ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାଣର ଖେଳା

ପ୍ରିୟ ମୋର ଆଗୋ ପ୍ରିୟ

ବଡ଼ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଆଜ ପରାଣ ମୋ

ଖେଳରେ ତାକୁ ଜଣାଇ ଦିଅ ।

ଖାଲି ତୁମେ କି ପ୍ରିୟ ଏମିତି ଭାବ

ରଙ୍ଗାଇ ମୋତେ ପଳାଇ ଯିବ

ତୁମେ କାହା କରି ନାଥ ଧରାଦିଅ

ମୋହର ରଙ୍ଗ ବଞ୍ଚେ ନିଅ ।

ଏକ ହୃଦ୍-କମଳର ରଙ୍ଗରେଣୁ

ରଙ୍ଗାଇ ତୁମ ଉତ୍ତରାୟା ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ : ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ)

- ପ୍ରଥମା - ଆଲୋ ମା, କେଉଁଠି ଦେଖୁ ଯାଇଥିଲୁଁ ସେଇଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ।
- ଦ୍ଵିତୀୟା - ଆମର ବସନ୍ତ ପୁରନିମାର ଗୁନ୍ - ଏତେ ରାତି ହେଲା ତେବେ ବି ପଶ୍ଚିମକୁ ଟିକିଏ ଢଳିଲାନି ।
- ପ୍ରଥମା - ଆମର ଅଞ୍ଚଳ ଗୁନ୍‌ଟି କାହାପାଇଁ ପଥଗୁହଁ ରହିଛି କି ?
- ଅଜା - ଯିଏ ତାକୁ ରାସ୍ତାକୁ ଟାଣି ଆଣିବ ତାଆରି ପାଇଁ ।
- ତୃତୀୟା - ଘର ଛାଡ଼ି ଏବେ ବାଟର ମଣିଷ ଖୋଜିବ ବୋଧହୁଏ ?
- ଅଜା - ହଁ ଲୋ ନାତୁଣୀ । ସର୍ବନାଶ ପାଇଁ ମନଟା କିମିତି କିମିତି ହେଉଛି ।

(ଗାନ)

ମୋର ସକଳ ନେଇ ବସିଅଛି

ସର୍ବନାଶର ଆଶାୟା,

ମୁହଁ ତାରି ଲାଗି ପଥ ଗୁହଁଛି

ପଥେ ଯେ ଦେବ ଭସାଇ ।

- ଦ୍ଵିତୀୟା - ଅମର ଯେ ରାସ୍ତାରେ ଭସାଇ ଦେବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ପଥ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଯିବା ବରଂ ଭଲ । ଯିଏ ଧରା ଦେବ ନାହିଁ ତା' ପାଖରେ ଧରାଦେଇ ଲାଭ କ'ଣ ?
- ଅଜା - ତା' ପାଖରେ ଧରା ଦେଲେ ଧରା ଦେବା ଯାହା ଛାଡ଼ି ପାଇବା ସେୟା ।

ଯେ ଜନ ଦିଏନା ଦେଖା

ଯାଏନା ଦେଖା

ଭଲପାଏ ମନ ମଜିଛି ସେଇ ଗଭୀରର

ଗୋପନ ପ୍ରେମଟି ପାଇ ।

(ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ ନାଟୁଆ ଦଳର ପ୍ରବେଶ)

- ଅଜା - ଭାଇ, ରାତି ତ ଅଧକୁ ବେଶି ହୋଇ ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ମନର ମାତଲାମିଟା ଯେ ଏ ଯାକେ ଅମିଲା ନାହିଁ । ତୁମେ ଘର ଆଡ଼େ ଯାଉଛ, ଶେଷ ନାତଟା ନାଚି ଦେଇ ଯାଅ ।

(ଗାନ)

ମୋତେ ଯେ ବାଇ ଲାଗିଛି -

ତାଧୁନ ତାଧୁନ

ତୁମର ପଛେ ପଛେ ନାଚି ନାଚି

ବାଇ ଲାଗିଛି ତାଧୁନ ତାଧୁନ ।

ତୁମରି ତାଳେ ମୋର ଚରଣ ତଳେ

ଶୁଣି ନ ପାରଇ କିଏ କି କହେ

ତାଧୁନ ତାଧୁନ ।

ତୁମରି ଗାନେ ମୋହରି ପ୍ରାଣେ

କେଉଁ ପାଗଳ ଥିଲା ସେହି ଜାଗିଛି

ତାଧୁନ ତାଧୁନ ।

ମୋର ଲାଜର ବନ୍ଧନ ସାଜର ବନ୍ଧନ

ଖସିଗଲା ରାଜନ ସାଧନ

ତାଧୁନ ତାଧୁନ ।

ବିଷମ ନାଚର ବେଗରେ ଦୋହଲି

ଭାବନା ଯେତେ ସବୁ ଭାଙ୍ଗିଛି

ତାଧୁନ ତାଧୁନ ।

(ନର୍ତ୍ତକ ଦଳର ପ୍ରସ୍ଥାନ, ସୁରଙ୍ଗମାର ପ୍ରବେଶ)

- ସୁରଙ୍ଗମା - ଏତେବେଳ ଯାଏଁ କ'ଣ କରୁଛ ଏଠି ଅଜା ?
- ଅଜା - ଏଇ ଦ୍ଵାର କାମରେ ରହିଥିଲି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସେ କାମ ତ ସଜଲା । ଜଣେ ବୋଲି ତ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଚାଲି ଗଲେଣି ।
- ଅଜା - ଏବେ ତା'ହେଲେ ଭିତରକୁ ଯାଏଁ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - କେଉଁଠି ବଂଶୀ ବାଜୁଛି । ଏବେ ପବନରେ କାନ ଡେରିଲେ

ଜଣାଯିବ ।

- ଅଜା - ହଁ - ସମସ୍ତେ ଯେତେବେଳେ ତାଳପ୍ରତରେ ପେଁକାଳୀ
ବଜାଉଥିଲେ ସେତେବେଳେ ବିଷମ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ହେଉଥିଲା ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଉତ୍ସବରେ ପେଁକାଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେ ତ ନିଜେ କରିଥିଲେ ।
- ଅଜା - ତାଙ୍କ ବଂଶୀ କାହାରି ବାଜଣା ଲୁଗ୍ଗୁଇ ଦିଏନା । ତା' ନ
ହୋଇଥିଲେ ଲଜ୍ୟାରେ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କର ତାନ ବନ୍ଦ ହୋଇ
ଯାନ୍ତା ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଦେଖ ଅଜା । ଆଜି ଏଇ ଉତ୍ସବ ଭିତରେ ଭିତରେ ମୋର
ଖାଲି ମନେ ହେଉଛି ରାଜା ଏଥର ଆମକୁ ଦୁଃଖ ଦେବେ ।
- ଅଜା - ଦୁଃଖ ଦେବେ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ହଁ - ଅଜା ! ଏଥର ମୋତେ ଦୂରକୁ ପଠାଇ ଦେବେ । ବହୁତ
ଦିନ ପାଖରେ ରହିଲିଣି । ସେଟା ଆଉ ସହୁ ନାହିଁ ।
- ଅଜା - ଏଥର ତେବେ କଣ୍ଟା ବଣର ଆର ପାଖକୁ ପଠାଇ ପାରିଜାତ
ତୋଳାଇ ଆଣିବେ । ସେଇ ଦୁର୍ଗମର ସମ୍ଭାଦ ଆମେ ସବୁ
ଯେମିତି ପାଉଁ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ତୁମର ଯେମିତି କୌଣସି ଖବର ପାଇବାକୁ ବାଜା ରହେ !
ରାଜାଙ୍କ କାମରେ କେଉଁ ବାଟରେ ଅବା ତୁମେ ନ ଯାଇଛ,
ହଠାତ୍ ନୂଆ ହୁକୁମ ଆସିଲେ, ଆମେ ସିନା ବାଟ ଖୋଜି ଖୋଜି
ଧନ୍ଦି ହେଉ ।

ପୁଷ୍ପ ଫୁଟେ କେଉଁ କୁଞ୍ଜ ବନେ
କେଉଁ ନିଭୂତେ କେଉଁ ଗହନେ,
ମାଡ଼ିଲା ଆକୁଳ ଦକ୍ଷିଣ ବାୟୁ
ସୌରଭ ଚଞ୍ଚଳ ସଞ୍ଚରଣେ,
କେଉଁ ନିରତେ କେଉଁ ଗହନେ ।
କାଟିଲା କ୍ଳାନ୍ତ ବସନ୍ତ ନିଶା
ବାହାର ଅଙ୍ଗନ ସଙ୍ଗୀସନେ
ଉତ୍ସବ ରାଜ କାହିଁ ବିରାଜେ

କିଏ ନେଇଯିବ ସେ ଭବନେ
କେଉଁ ନିଭୂତେ କେଉଁ ଗହନେ

(ସୁରଙ୍ଗମାର ପ୍ରସ୍ଥାନ ରାଜବେଶୀ ଓ କାଞ୍ଚରାଜାର ପ୍ରବେଶ)

- କାଞ୍ଚ - ତୁମକୁ ଯିମିତି ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛି ଠିକ୍ ସେମିତି କର । ଭୁଲ ଯେପରି ନ ହୁଏ ।
- ରାଜବେଶୀ - ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚ - କରଭୋଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ ରାଣୀର ପ୍ରାସାଦ ।
- ରାଜବେଶୀ - ହଁ - ମହାରାଜ ! ସେଟା ମୁଁ ଦେଖୁ ନେଇଛି ।
- କାଞ୍ଚ - ସେଇ ଉଦ୍ୟାନରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେବ । ଅଗ୍ନି ଦାହର ଗୋଳମାଳ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧି କରିବାକୁ ହେବ ।
- ରାଜାବେଶୀ - ଆଦୌ ଅନ୍ୟଥା ହେବ ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚ - ଦେଖ ଭଣ୍ଡରାଜ । ମୋର ମନେ ହେଉଛି ଆମେ ମିଥ୍ୟା ଭୟରେ ଚାଲିଛୁ । ଏ ଦେଶରେ ରାଜା ନାହିଁ ।
- ରାଜାବେଶୀ - ସେଇ ଅରାଜକତା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ତ ଆମର ଚେଷ୍ଟା, ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଣ୍ଟି ହେଉ ବା ଭେଲ ହେଉ ଜଣେ ରାଜାର ନିଷ୍ଠୁର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି । ନ ହେଲେ ଅନିଷ୍ଟ ଘଟିବ ।
- କାଞ୍ଚ - ହେ ସାଧୁ ! ଲୋକହିତ ପାଇଁ ତୁମରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତ୍ୟାଗ ସ୍ବାକାର ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । ଭାବୁଛି ଏହି ହିତ କାମଟା ନିଜେ ହିଁ କରିବି । (ସହସା ଅଜାଙ୍କୁ ଦେଖି) କ'ଣ ହୋ କିଏ ତୁମେ ? କେଉଁଠି ଲୁଚିଥିଲ ?
- ଅଜା - ଲୁଚି ରହିନି ! ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ବୋଲି ଆପଣମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିନାହିଁ ।
- ରାଜବେଶୀ - ଏ ଦେଶର ରାଜାକୁ ନିଜର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଏ ଭଦ୍ରଲୋକ ପରିଚୟ ଦିଅନ୍ତି । ନିର୍ବୋଧମାନେ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ।
- ଅଜା - ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କର କେଉଁଥିରେ ହେଲେ ସନ୍ଦେହ ଦୂର ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ନିର୍ବୋଧମାନଙ୍କୁ ନେଇ ମୋର କାରବାର ।

- କାଞ୍ଚୁ - ତୁମେ ଆମର ସବୁ କଥା ଶୁଣିବ ?
- ଅଜା - ଆପଣମାନେ ନିଆଁ ଲଗାଇବାର ବିଷୟ କରୁଥିଲେ ।
- କାଞ୍ଚୁ - ତୁମେ ଆମର ବନ୍ଦୀ । ଗୁଲି ଶିବିରକୁ ।
- ଅଜା - ଆଜି ତେବେ ଏଇ ରୂପରେ ମୋତେ ଡକରା ପଡ଼ିଲା ।
- କାଞ୍ଚୁ - କଅଣ ଗୁଡ଼ାଏ ବାଉଳି ଗୁଡ଼ାଳି ହେଉଛି ।
- ଅଜା - ମୁଁ କହୁଛି ଦେଶର ଡୋର କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଛିଣ୍ଡାଇ ଯାଇପାରୁ ନଥିଲି । ତେଣୁ ବୋଧେ ଭିତର ମହଲକୁ ଟାଣି ନେଇଯିବା ପାଇଁ ମାଲିକର ପିଆଦା ଆସିଲା ।
- କାଞ୍ଚୁ - ଲୋକଟା ବାୟା ନା କ'ଣ ?
- ରାଜବେଶୀ - ଯା'ର କଥାଗୁଡ଼ା ଭାରି ଅତୁଆ । ବୁଝାଯାଏ ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚୁ - କଥା ଯାହାର ଯେତେ କମ ବୁଝାଯାଏ, ଅବୁଝମାନେ ତାକୁ ସେତେ ବେଶି ଭକ୍ତି କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମ ପାଖରେ ଚଲାକି ପଟିବ ନାହିଁ । ଆମର ସ୍ପଷ୍ଟ କଥାରେ କାରବାର ।
- ଅଜା - ଯେ ଅଜ୍ଞା, ମହାରାଜ । ରୁପ୍ ହେଉଛି ।

କରଭୋଦ୍ୟାନ

- ରୋହିଣୀ - କଥା କ'ଣ ? କିଛି ତ ବୁଝି ପାରୁନି । (ମାଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି)
ତୁମେ ସବୁ ଡରବର ହୋଇ କୁଆଡ଼େ ଗୁଲି ଯାଉଛ ?
- ପ୍ରଥମ ମାଳୀ - ଆମେ ସବୁ ବାହାରକୁ ଯାଉଛୁ ।
- ରୋହିଣୀ - ବାହାରକୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛ !
- ଦ୍ଵିତୀୟ ମାଳୀ - ତା' ଜାଣୁନା । ଆମର ରାଜା ଡାକିଛନ୍ତି ।
- ରୋହିଣୀ - ରାଜା ତ ବଗିଚାରେ ଅଛନ୍ତି । କେଉଁ ରାଜା ?
- ପ୍ରଥମ ମାଳୀ - ତାହା କହିପାରିବୁ ନାହିଁ ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ ମାଳୀ - ଚିରଦିନ ଯେଉଁ ରାଜାର କାମ କରୁଛୁ, ସେଇ ରାଜା ।
- ରୋହିଣୀ - ତମେ ସବୁ ଗୁଲିଯିବ ?
- ପ୍ରଥମ ମାଳୀ - ହଁ ସମସ୍ତେ ଯିବ । ଏହିକ୍ଷଣି ଯିବାକୁ ହେବ । ନ ହେଲେ

ବିପଦରେ ପଡ଼ିବା ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ରୋହିଣୀ - ଏମାନେ ସବୁ କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ବୁଝି ହେଉ ନାହିଁ ? ମନେ ହେଉଛି ଯେଉଁ ନଦୀର କୂଳ ଖାଇଯିବ ସେଇ କୂଳ ଛାଡ଼ି ଯେମିତି ଜୀବଜନ୍ତୁ ଗୁଡ଼ାକ ପଳାନ୍ତି ଏଇ ବଗିଚା ଛାଡ଼ି ସମିତି ସମସ୍ତେ ପଳାଉଛନ୍ତି ।

(କୋଶଳ ରାଜାର ପ୍ରବେଶ)

କୋଶଳ - ରୋହିଣୀ, ତୁମ ରାଜା ଓ କାଞ୍ଚ ରାଜା କୁଆଡ଼େ ଗଲେ କହି ପାରିବ ?

ରୋହିଣୀ - ସେମାନେ ଏଇ ବଗିଚାରେ ଅଛନ୍ତି ବା ଆଉ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି, ଜାଣେ ନା ।

କୋଶଳ - ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରଣାଟା ଠିକ୍ ବୁଝି ପାରୁନି । କାଞ୍ଚ ରାଜାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ମୁଁ ମୋଟେ ଭଲ କରିନି ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ରୋହିଣୀ - ରାଜାମାନଙ୍କ ଭିତରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ମସୂଧା ଚାଲିଛି । ଶାସ୍ତ୍ର କୌଣସି ଦୁର୍ଦ୍ଦେବ ପଡ଼ିବ । ମୋତେ ଏଥିରେ ପୁରାଜବେ ନାହିଁ ତ ?

ଅବନ୍ତାରାଜ - (ପ୍ରବେଶ କରି) ରୋହିଣୀ, ସବୁ ରାଜାଯାକ ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ଜାଣ ?

ରୋହିଣୀ - ସେମାନେ ଏବେ କିଏ କେଉଁଠି ଠିକଣା କରିବା ମୁସିଲ୍ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ କୋଶଳରାଜ ଏଇଆଡ଼େ ଥିଲେ ।

ଅବନ୍ତା - କୋଶଳରାଜାଙ୍କ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ତୁମରାଜା ଓ କାଞ୍ଚ ରାଜା କେଉଁଠି ?

ରୋହିଣୀ - ଦେଉଁ ସମୟ ହେଲା ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖୁନାହିଁ ।

ଅବନ୍ତା - କାଞ୍ଚରାଜା ଆମକୁ କରଛନ୍ତା ଦେଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ନିଶ୍ଚୟ ଫାଙ୍କି ଦେବେ । ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରହି ମୁଁ ଭଲ କରିନି । ସଖି ଏ ବଗିଚାରୁ ବାହାରି ଯିବାପାଇଁ ରାସ୍ତା କେଉଁଟା ?

- ରୋହିଣୀ - ମୋତେ ଜଣା ନାହିଁ ।
- ଅବନ୍ତୀ - ଦେଖାଇଦେବ ଏମିତି ଆଉ କେହି ଲୋକ ନାହିଁ ।
- ରୋହିଣୀ - ମାଳୀ ସବୁତ ବଗିଚା ଛାଡ଼ି ଭୁଲିଗଲେଣି ।
- ଅବନ୍ତୀ - କାହିଁକି ଗଲେ ?
- ରୋହିଣୀ - ତାଙ୍କ କଥା ଭଲ ବୁଝି ପାରିଲିନି, ସେମାନେ ଏତିକି କହିଲେ ରାଜା ତାଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ ବଗିଚା ଛାଡ଼ି ଯିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ।
- ଅବନ୍ତୀ - ରାଜା ? କେଉଁ ରାଜା ?
- ରୋହିଣୀ - ସେମାନେ ସ୍ପଷ୍ଟ କହି ପାରିଲେନି ।
- ଅବନ୍ତୀ - ଏ'ତ ଭଲକଥା ନୁହେଁ । ଯେମିତି ହେଉ, ଏଠାରୁ ବାହାରି ଯିବା ରାସ୍ତା ଖୋଜି ବାହାର କରିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଏଠାରେ ରହିବା ଚଳେନା ।

(ଦୂତ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- ରୋହିଣୀ - ସବୁ ଦିନ ତ ଏଇ ବଗିଚାରେ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ମନେ ହେଉଛି ଯେମିତି ମୋତେ କିଏ ବାନ୍ଧି ରଖୁଛି । ବାହାରି ନ ପାରିଲେ ନିଷ୍ଠୁର ନାହିଁ । ରାଜାକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ଯାଇଁ ରକ୍ଷା । ପଥରିଦିନ ଯେତେବେଳେ ରାଣୀଙ୍କ ଫୁଲ ତାଙ୍କୁ ଦେଲି ସେତେବେଳେ ସେ ପ୍ରାୟ ଆତ୍ମ ବିସ୍ମୃତ ଥିଲେ । ତା' ପରଠୁଁ ସେ ମୋତେ ଖାଲି ପୁରସ୍କାର ଦେଉଛନ୍ତି । ଏହି ଅକାରଣ ପୁରସ୍କାରରେ ମୋର ଭୟ ଆହୁରି ବଢ଼ୁଛି । ଏତେ ରାତିରେ ଚଢ଼େଇ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ? ଏମାନେ ହଠାତ୍ ଡରି ଉଠିଲେ କାହିଁକି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଏମାନଙ୍କ ଉଡ଼ିବା ସମୟ ନୁହେଁ । ରାଣୀର ପୋଷା ହରିଶଚାରି ସିଆଡ଼େ କୁଆଡ଼େ ଦୌଡ଼ି ପଳାଉଛି । ଚପଳା ଚପଳା ! ମୋ ଡାକ ଆଦୌ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ ବୋଧହୁଏ । ଏ କ'ଣ । ଭୁରିଆଡ଼େ ଦିଗନ୍ତ ମାତାଲର ଆଖିପରି ହଠାତ୍ ଲାଲା ହୋଇ ଉଠିଲା । ଯେ, ଯେପରି ଭୁରିଦିଗରେ ଅକାଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ହେଉଛି । ବିଧାତାର ଏକି ଉନ୍ମୁଗତା ଆଜି ? ଭୟ ହେଉଛି, ରାଜାର ଦେଖା କେଉଁଠି ପାଏ ।

ରାଣୀଙ୍କ ପ୍ରାସାଦ ଦ୍ଵାର

- ରାଜବେଶୀ - ଏ କି କାନ୍ଥ ଭିଆଇଲ କାନ୍ଥରାଜ ?
- କାନ୍ଥ - ମୁଁ କେବଳ ପ୍ରାସାଦର ପାର୍ଶ୍ଵାଞ୍ଚଳରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ସେ ନିଆଁ ଯେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଏପରି ଗୁରିଆଡ଼େ ମାଡ଼ିଯିବ ସେ କଥା ମୁଁ ମନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନ ଥିଲି । ଏ ବଗିଚାରୁ ବାହାରିଯିବା ରାସ୍ତା ଶୀଘ୍ର ବତାଅ ।
- ରାଜବେଶୀ - ରାସ୍ତା କୁଆଡ଼େ କ'ଣ ମୁଁ ଜିଜ୍ଞାସା କରୁନା । ଯେଉଁମାନେ ଆମକୁ ଏଠାକୁ ଆଣିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକୁ ବି ତ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ ।
- କାନ୍ଥ - ତୁମେ ଏଇ ଦେଶର ଲୋକ । ରାସ୍ତା ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଥିବ ।
- ରାଜବେଶୀ - ଅନ୍ତଃପୁରର ବଗିଚାରେ ମୁଁ କେବେ ପଶିନାହିଁ ।
- କାନ୍ଥ - ସେ କଥା ମୁଁ ବୁଝେନା । ମୋତେ ବାଟ ବତାଇ ଦେବତ ଦିଅ ନ ହେଲେ ତୁମକୁ ଦିଶୁଛି କରି କାଟିଦେବି ।
- ରାଜବେଶୀ - ତା'ହେଲେ ପ୍ରାଣ ବାହାରି ଯିବ ସିନା । ରାସ୍ତା ପାଇବାର କୌଣସି ଉପାୟ ସେଥିରେ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।
- କାନ୍ଥ - ତେବେ ତୁମେ କାହିଁକି କହି ବୁଲୁଥିଲ ତୁମେ ଏ ଦେଶର ରାଜା ବୋଲି ।
- ରାଜବେଶୀ - ମୁଁ ରାଜା ନୁହେଁ, ରାଜା ନୁହେଁ ।
(ଭୁଇଁରେ ପଡ଼ି ହାତ ଯୋଡ଼ି)
କେଉଁଠି ଆମର କିଏ ରାଜା ଅଛି ରକ୍ଷାକର । ମୁଁ ପାପିଷ୍ଠ ମୋତେ ରକ୍ଷାକର । ମୁଁ ବିଦ୍ରୋହୀ ମୋତେ ଦଣ୍ଡଦିଅ କିନ୍ତୁ ରକ୍ଷାକର ।
- କାନ୍ଥ - ଏ ମହାଶୂନ୍ୟରେ ଚିହ୍ନାର କରି ଲାଭ କ'ଣ ? ଏଇ ସମୟ ଟିକକ ବାଟ ପାଇବା ଚେଷ୍ଟାରେ ବ୍ୟୟ କରାଯାଉ ।
- ରାଜବେଶୀ - ମୁଁ ଏଇଠି ପଡ଼ି ରହିଲି । ମୋର ଯାହା ହେବାର ହେଉ ।
- କାନ୍ଥ - ସେ କଥା ପଚାରିବ ନାହିଁ । ପୋଡ଼ି ମଲେ ମୁଁ ଏକା ମରିବି ନାହିଁ । ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗ କରିବି ।

(ନେପଥ୍ୟରୁ)

ରକ୍ଷାକର, ରାଜା ରକ୍ଷାକର । ଗୁରିଆଡ଼େ ନିଆଁ ।

- କାଞ୍ଚି - ମୁହଁ । ଡ଼ାକ୍ ଆଉ ତେରି ନାହିଁ ।
 ସୁଦର୍ଶନା - (ପ୍ରବେଶ କରି) ରାଜା ! ରକ୍ଷାକର ! ନିଆଁ ଘୋଟିଗଲା ।
 ରାଜବେଶୀ - କାହିଁ ରାଜା ? ମୁଁ ରାଜା ନୁହେଁ ।
 ସୁଦର୍ଶନା - ତୁମେ ରାଜା ନୁହଁ ?
 ରାଜବେଶୀ - ମୁଁ ଭଣ୍ଡ, ମୁଁ ପାଷାଣ । (ମୁକୁଟ ଭୁଲ୍ରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ)
 ମୋର ଛଳନା ଧୂଳିସାତ ହେଉ ।

(କାଞ୍ଚି ରାଜା ସହିତ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- ସୁଦର୍ଶନା - ରାଜା ନୁହେଁ ! ରାଜା ନୁହେଁ ! ତେବେ ଭଗବାନ ହୁତାଶନ !
 ମୋତେ ଦଗ୍ଧ କର । ମୁଁ ତୁମ ହାତରେ ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣ କରିବି ।
 ହେ ପାବନ ମୋର ଲଜ୍ୟା, ମୋର ବାସନା ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ
 କରିଦିଅ ।
 ରୋହିଣୀ - (ପ୍ରବେଶ କରି) ରାଣୀ । ସିଆଡ଼େ କେଉଁଠାକୁ ଯାଉଛ ? ତୁମ
 ଅନ୍ତଃପୁରର ଗୁରିଆଡ଼େ ଯେ ନିଆଁଲାଗି ଗଲାଣି, ସେ ଭିତରେ
 ପଶନା !
 ସୁଦର୍ଶନା - ମୁଁ ତାଆରି ଭିତରେ ପଶିବି । ଏହା ମୋର ମରଣନିଆଁ ।
 (ପ୍ରାସାଦ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ)

ଅନ୍ଧକାର କକ୍ଷ

- ରାଜା - ଭୟନାହିଁ, ଭୟନାହିଁ, ତୁମର ! ନିଆଁ ଏ ଘରକୁ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ
 ନାହିଁ ।
 ସୁଦର୍ଶନା - ଭୟ ମୋର ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଲଜ୍ୟା ! ଲଜ୍ୟା ଯେ ନିଆଁପରି ମୋ
 ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗ ଆସିଛି । ଲଜ୍ୟା ମୋର ମୁହଁ, ଆଖି, ମୋର ସମସ୍ତ
 ହୃଦୟକୁ ଲାଲ କରି ରଖିଛି ।
 ରାଜା - ଏ ଦାହ କମିବାକୁ ସମୟ ଲାଗିବ ।
 ସୁଦର୍ଶନା - କେବେ କମିବ ନାହିଁ, କେବେ ହେଁ କମିବ ନାହିଁ ।

- ରାଜା - ହତାଶ ହୁଅ ନାହିଁ ରାଣୀ !
- ସୁଦର୍ଶନା - ତୁମ ପାଖରେ ମିଛ କହିବି ନାହିଁ ରାଜା । ମୁଁ ଆଉ ଏକ ରାଜାର ମାଳା ଗଳାରେ ପିନ୍ଧିଛି ।
- ରାଜା - ସେ ମାଳା ବି ଯେ ମୋର । ନ ହେଲେ ସେ ପାଆନ୍ତା କିପରି ? ସେ ମୋରି ଘରୁ ଶ୍ଵେରି କରି ଆଣିଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କିନ୍ତୁ ଏ ଯେ ତା'ରି ହାତର ଦିଆ । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଛାଡ଼ି ପାରିଲି ନାହିଁ, ଯେତେବେଳେ ନିଆଁ ଶ୍ଵରିଆଡ଼େ ମୋ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଆସିଲା ସେତେବେଳେ ଥରେ ମନେ କଲି ଏଇ ମାଳାକୁ ନିଆଁକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତି ; କିନ୍ତୁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ପାପିଷ୍ଠ ମନ କହିଲା ଏଇ ହାର ଗଳାରେ ନେଇ ପୋଡ଼ି ମରିବି । ମୁଁ ତୁମକୁ ବାହାରେ ଦେଖୁବି ବୋଲି ପତଙ୍ଗ ପରି ଏ କେଉଁ ନିଆଁରେ ଝାସ ଦେଲି ? ମୁଁ ମରୁନି, ନିଆଁ ବି ମୋତେ ନେଉନି, କି ଜାଲା !
- ରାଜା - ତୁମ ଇଚ୍ଛାତ ମେଣ୍ଟିଲା, ମୋତେ ତ ଆଜି ଦେଖିଲ ?
- ସୁଦର୍ଶନା - ମୁଁ କ'ଣ ତୁମକୁ ଏ ସର୍ବନାଶ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ? କ'ଣ ଦେଖିଲି ଜାଣେନା, କିନ୍ତୁ ମୋ ଛାତି ଭିତରଟା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କମ୍ପୁଛି ।
- ରାଜା - କିମିତି ଦେଖିଲ ମୋତେ ରାଣୀ ?
- ରାଣୀ - ଭୟାନକ, ବଡ଼ ଭୟାନକ ! ତାହା ମୋର ମନେ ପକାଇବାକୁ ବି ମଧ୍ୟ ଭୟ ହୁଏ, କଳା, କଳା, ତୁମେ କଳା । ମୁଁ ଖାଲି ମୁହୂର୍ତ୍ତଟିଏ ମାତ୍ର ଅନାଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ତୁମ ମୁହଁ ଉପରେ ନିଆଁର ଆଭା ପଡ଼ିଥିଲା । ମୋର ମନେହେଲା ଧୂମକେତୁ ଯେଉଁ ଆକାଶରେ ବାହାରିଛି ସେଇ ଆକାଶ ପରି ତୁମେ କଳା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଆଖି ବୁଜି ଦେଲି ; ଆଉ ଅନାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଝଡ଼ର ମେଘ ପରି କଳା, ଜୁଳଶୂନ୍ୟ ସମୁଦ୍ର ପରି କଳା, ତା'ର ଢେଉ ଉପରେ ପୁଣି ସନ୍ଧ୍ୟାର ରକ୍ତିମା ।
- ରାଜା - ମୁଁ ତ ତୁମକୁ ପୂର୍ବରୁ କହିଛି - ଯେଉଁ ଲୋକ ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ

ହୋଇଛି ସେ ଯେତେବେଳେ ହଠାତ୍ ମୋତେ ଦେଖେ ସହି
ପାରେ ନାହିଁ; ମୋତେ ବିପଦ ବୋଲି ମନେ କରି ମୋ ପାଖରୁ
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱାସରେ ପଳାଇବାକୁ ଚାହେଁ । ଏମିତି ବହୁଥର ଦେଖୁଛି ।
ତେଣୁ ସେଇ ଦୁଃଖର ରକ୍ଷାକରି କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତୁମ ପାଖରେ
ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଚାହେଁଥିଲି ।

ସୁଦର୍ଶନା - ଜିନ୍ଦୁ ପାପ ଆସି ସବୁ ରୁମାର କରିଦେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ
ଯେ ତୁମ ସଙ୍ଗେ ସେପରି ପରିଚୟ ହୋଇ ପାରିବ ତା' ମୋର
ମନେ ହଉନି ।

ରାଜା - ହେବ, ରାଣୀ ହେବ । ଯେଉଁ କଳା ଦେଖୁ ଆଜି ତୁମର ଛାତି
କମ୍ପି ଯାଇଛି । ସେଇ କଳାରେ ତୁମର ହୃଦୟ ଦିନେ ସ୍ଥିର
ହୋଇଯିବ । ନ ହେଲେ ମୋର ପ୍ରୀତିର ମୂଲ୍ୟ ରହିଲା
କେଉଁଠି ?

ରୂପରେ ତୁମକୁ ନ ଭୁଲାଇ ଗୋ

ଭଲ ପାଇ ଭୁଲାଇବି;

ହାତ ଦେଇ ଦ୍ଵାର ଖୋଲିବି ନାହିଁ ଗୋ

ଗାତ ଗାଇ ଦ୍ଵାର ଖୋଲିବି ।

ନ ଭରିବି ଭୂଷଣ ଭାରେ

ନ ସାଜିବି କୁସୁମ ହାରେ

ସୋହାଗ ମୋର ଭରି ମାଳାରେ

ଗଳାରେ ତୁମକୁ ଅର୍ପିବି ।

ଜାଣିବେ ନା କେହି କେଉଁ ତୋଫାନେ

ତରଙ୍ଗ ଦଳ ନାଚିବେ ପ୍ରାଣେ

ରୁନ୍ଦର ପରି ଅଦେଖା ଟାଣେ

ଜୁଆରେ ଭେଉ ତୋଳିବି ।

ସୁଦର୍ଶନା - ତା' କଦାପି ହେବ ନାହିଁ; ହେବ ନାହିଁ, ଖାଲି ତୁମର ଭଲ
ପାଇବାରେ କ'ଣ ଚଳିବ ? ମୋର ଭଲ ପାଇବା ସେ ମୁହଁ
ଫେରାଇ ଦେଲାଣି । ରୂପର ନିଶା ମୋତେ ଲାଗିଛି । ସେ

ନିଶା ମୋତେ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ; ସେ ଯେପରି ମୋର ଦୁଇ ଆଖିରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଛି । ମୋର ସ୍ବପ୍ନକୁ ବି ଝଲସାଇ ଦେଇଛି । ମୁଁ ସବୁ କଥା ତୁମକୁ ଖୋଲି କହିଦେଲି । ଏବେ ମତେ ତମେ ଶାସ୍ତି ଦିଅ ।

- ରାଜା - ଶାସ୍ତି ତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଯଦି ମୋତେ ନ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ତୁମକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବି ।
- ରାଜା - ଯେତେଦୂର ସାଧ୍ୟ ତେଷ୍ଟା କରି ଦେଖ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଆଦୌ ତେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବନି । ମୁଁ ତୁମକୁ ସହି ପାରୁନି । ଭିତରେ ଭିତରେ ତୁମ ଉପରେ ମୋର କ୍ରୋଧ ହେଉଛି । କାହିଁକି ତୁମେ ମୋତେ - ଜାଣେ ନା ତୁମେ ମୋତେ କ'ଣ କରିଦେଇଛ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ତୁମେ ଏପରି ? କାହିଁକି ମୋତେ ଲୋକେ କହିଲେ ତୁମେ ସୁନ୍ଦର ? ତୁମେ ଯେ କଳା, କଳା, ମୋତେ କେବେ ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା ଭଲ ପାଏ ତାହା ଦେଖୁଛି । ତାହା ଲହୁଣୀ ପରି କୋମଳ, ଶିରାଷ ଫୁଲ ପରି ସୁକୁମାର, ପ୍ରଜାପତି ପରି ସୁନ୍ଦର ।
- ରାଜା - ତାହା ମରାଚିକା ପରି ମିଥ୍ୟା ଓ ବୁଦ୍‌ବୁଦ୍ ପରି ଫମ୍ପା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତା' ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ପାରୁନି, ତୁମ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପାରୁନି । ମୋତେ ଏଠାରୁ ପଳାଇବାକୁ ହେବ । ତୁମ ସଙ୍ଗେ ମିଳନ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକାବେଳକେ ଅସମ୍ଭବ । ସେ ମିଳନ ମିଥ୍ୟା ହବ; ମୋ ମନ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁବ ।
- ରାଜା - ଟିକିଏ ବି ତେଷ୍ଟା କରିବନି ?
- ସୁଦର୍ଶନା - କାଲିଠାରୁ ତେଷ୍ଟା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ତେଷ୍ଟା କରୁଛି ମନ ସେତେ ବିଦ୍ରୋହୀ ହେଉଛି । ମୁଁ ଅଶୁଚି, ମୁଁ ଅସତୀ, ତୁମ ପାଖରେ ରହିଲେ ଏଇ ଘୃଣାହିଁ ମୋତେ ଆଘାତ କରିବ । ତେଣୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଦୂରକୁ ଉଲ୍ଲିସିବା ପାଇଁ । ଏତେ ଦୂର ଯିବାକୁ ଋହେଁ ଯିମିତି ତୁମକୁ ଆଉ ମନେ ବି ପକାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

- ରାଜା - ଆଜ୍ଞା, ତୁମେ ଯେତେଦୂର ପାର ଗୁଲିଯାଅ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତୁମେ ହାତଦେଇ ମୋତେ ଅଟକାଅ ନାହିଁ ବୋଲି ତୁମ ପାଖରୁ ପଳାଇବାକୁ ମନରେ ଦିଧା ହୁଏ । ତୁମେ ମୋର କେଶଗୁଚ୍ଛ ଧରି ଜୋରକରି ମୋତେ ଟାଣି ଅଟକାଇ ଦିଅ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ତୁମେ ମୋତେ ମାରୁନାହିଁ କାହିଁକି ? ମାର, ମାର, ମୋତେ ମାର । ତୁମେ ମୋତେ କିଛି କହୁନାହିଁ ବୋଲି ତ ମୋତେ ଆହୁରି ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହେଉଛି ।
- ରାଜା - କିଛି କହୁନାହିଁ ଏ କଥା ତୁମକୁ କିଏ କହିଲା ?
- ସୁଦର୍ଶନା - ଏମିତି ନୁହେଁ, ଏମିତି ନୁହେଁ ଚିହାର କରିବୁଲ ବଜ୍ରଗର୍ଜନରେ କୁହ । ଆଉ ସବୁ କଥା ବୁଝାଇ ଦେଇ ମୋ କାନରେ କୁହ । ମୋତେ ଏତେ ସହଜରେ ଛାଡ଼ି ଦିଅ ନାହିଁ, ଯିବାକୁ ଦିଅ ନାହିଁ ।
- ରାଜା - ଛାଡ଼ି ଦେବି କିନ୍ତୁ ଯିବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଯିବାକୁ ଦେବନି ? ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି ।
- ରାଜା - ଆଜ୍ଞା ଯାଅ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଦେଖ, ତା'ହେଲେ ମୋର ଦୋଷ ନାହିଁ । ତୁମେ ମୋତେ ଜୋର କରି ଧରିରଖୁ ପାରନ୍ତ କିନ୍ତୁ ରଖୁଲ ନାହିଁ, ବାନ୍ଧିଲ ନାହିଁ - ମୁଁ ଚାଲିଲି । ତୁମ ପ୍ରହରାମାନଙ୍କୁ ହେଲେ ହୁକୁମ ଦିଅ ମୋତେ ସେମାନେ ଅଟକାନ୍ତୁ ।
- ରାଜା - କେହି ଅଟକାଇବେ ନାହିଁ । ଝଡ଼ ମୁହଁରେ ଖଣ୍ଡିଆ ମେଘଟିଏ ଯିମିତି ଅବାଧରେ ଗଲେ ସିମିତି ତୁମେ ଅବାଧରେ ଗୁଲିଯାଅ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କ୍ରମେ ଉଜ୍ଞାସ ବଢ଼ି ଉଠୁଛି । ଏଥର ନଙ୍ଗର ଛିଣ୍ଡିଲା । ବୋଇତ ହୁଏତ ବୁଢ଼ିଯିବ କିନ୍ତୁ ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ ।

(ଦ୍ରୁତ ପ୍ରସ୍ଥାନ । ସୁରଙ୍ଗମାର ପ୍ରବେଶ ଓ ଗୀତ)

ଭୟରେ ମୋର ଆଘାତକର

ଭୀଷଣ, ହେ ଭୀଷଣ

କଠିନ କରି ଚରଣ ତଳେ

ପ୍ରଣତ କର ମନ ।
 ବାନ୍ଧିଛ ନିତ୍ୟ କର୍ମତୋରେ
 ପ୍ରାଚୀର ଘେରା ଘର ମଝିରେ
 ନିତ୍ୟ ମୋତେ ବାନ୍ଧିଛି ସାଜେ
 ସାଜର ଆଭରଣ ।
 ଆସହେ ଆହେ ଆକସ୍ମିକ
 ଘେରାଇ ଦିଅ ସକଳ ଦିକ
 ମୁକ୍ତପଥେ ଉଡ଼ାଇ ଟେକ
 ନିମେଷେ ଏ ଜୀବନ ।
 ତାହାର ପରେ ହେଉ ପ୍ରକାଶ
 ଉଦାର ତବ ଚକ୍ଷୁ ସହାସ
 ତବ ଅଭୟ ଶାନ୍ତିମୟ
 ସ୍ବରୂପ ପୁରାତନ ।

(ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ କରି) ରାଜା ! ରାଜା !

- ସୁରଙ୍ଗମା - ସେ ଭୁଲିଗଲେଣି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଭୁଲିଗଲେ ? ଆଜ୍ଞା ବେଶ୍ । ତା'ହେଲେ ସେ ମୋତେ ଏକାବେଳକେ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ । ମୁଁ ଫେରି ଆସିଲି, କିନ୍ତୁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କଲେନି । ଆଜ୍ଞା, ଭଲହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ମୁକ୍ତ । ସୁରଙ୍ଗମା, ମୋତେ ଧରି ଅଟକାଇବା ପାଇଁ ସେ କ'ଣ ତୋତେ କହିଥିଲେ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ନା, ସେ କିଛି କହି ନାହାନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କାହିଁକି ବା କହିବେ ? କହିବାର ତ କଥା ନୁହେଁ । ତାହାହେଲେ ମୁଁ ମୁକ୍ତ । ଆଜ୍ଞା ସୁରଙ୍ଗମା ଗୋଟିଏ କଥା ରାଜାଙ୍କୁ ପରୁରିବି ବୋଲି ମନେ କରିଥିଲି କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । କହଦେଖୁ, ବନ୍ଦାମାନଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ଦେଇଛନ୍ତି ନା ନାହିଁ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ! ଆମ ରାଜା କେବେହେଲେ କାହାକୁ ବିନାଶ ଦଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

- ସୁଦର୍ଶନା - ତା'ହେଲେ ସେମାନଙ୍କର କ'ଣ ହେଲା ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । କାଞ୍ଚିରାଜା ପରାଭାବ
ସ୍ବାକାର କରି ଦେଶକୁ ଫେରି ଯାଇଛନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଶୁଣି ଆଶ୍ଚସ୍ତ ହେଲି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ରାଣୀ ମା, ତୁମ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ଅଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ପ୍ରାର୍ଥନାଟା କ'ଣ ମୁହଁରେ ଜଣାଇବାକୁ ହେବ ଭାବିଛୁ ? ରାଜା
ପାଖରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ମୁଁ ଆଭରଣ ପାଇଛି ସବୁ ତୋତେ
ଦେଇଯିବି । ଏ ଅଳଙ୍କାର ମୋତେ ଆଉ ଶୋଭା ପାଇନାହିଁ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ମା' ମୁଁ ଯାହାର ଦାସୀ ସେ ମୋତେ ନିରାଭରଣ କରି
ସଜାଇଛନ୍ତି । ସେଇ ତ ମୋର ଅଳଙ୍କାର । ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ
ଗର୍ବ କରିବି ଏପରି କିଛି ସେ ମୋତେ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତେବେ ତୁ କ'ଣ ଚାହୁଁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ମୁଁ ତୁମ ସଙ୍ଗେ ଯିବି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କ'ଣ କହୁଛୁ ? ତୋ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦୂରକୁ ଯିବୁ ? ଏ କେଉଁ
ପ୍ରାର୍ଥନା ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଦୂରକୁ ନୁହେଁ ମା । ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ବିପଦ ଆଡ଼କୁ
ଯାଇଛ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ପାଖରେ ଥିବେ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ପାଗଳ ପରି କଥା କହୁଛୁ କାହିଁକି ? ମୁଁ ରୋହିଣୀଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ
ନେଇ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ସେ ଗଲାନାହିଁ । ତୁ କେଉଁ
ସାହସରେ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସାହସ ମୋର ନାହିଁ, ଶକ୍ତି ବି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯିବି । ସାହସ
ଆପେ ଆପେ ଆସିବ, ଶକ୍ତି ବି ହେବ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ନା, ତୋତେ ମୁଁ ନେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ତୁ ପାଖରେ ରହିଲେ
ମୋର ବଡ଼ ଗ୍ଳାନି ଆସିବ । ତାହା ମୁଁ ସହି ପାରିବି ନାହିଁ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ମା, ତୁମର ସମସ୍ତ ଭଲ ମନ୍ଦ ମୁଁ ନିଜ ଦେହରେ ବୋଲି
ହୋଇଛି । ମୋତେ ପର କରି ରଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ
ଯିବି ।

(ଗୀତ)

ମୁହିଁ ତୁମର ପ୍ରେମେ ହେବି ସମସ୍ତ
 କଳଙ୍କ ଭାଗୀ,
 ମୁହିଁ ସକଳ ହାରେ ହେବି ଦାଗି ।
 ତୁମ ପଥର କଣ୍ଟା କରିବି ଚନ୍ଦନ,
 ଯହିଁ ତୁମର ଧୂଳିର ଶୟନ
 ତହିଁ ଅଞ୍ଚଳ ପାରିବି ମୋହର
 ତୁମର ରାଗେ ଅନୁରାଗୀ ।
 ମୁହିଁ ଶୁଭି ଆସନ ଟାଣି ଟାଣି
 ବୁଲିବି ନାହିଁ ବିଧାନ ମାନି
 ଯେ ପଙ୍କେ ଏଇ ଚରଣ ପଡ଼େ
 ତାହାରି ଛାପ ନେବି ଗୋ ମାଗି ।

ସୁଦର୍ଶନାର ପିତା କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ ରାଜା ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ

- କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ - ସେ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ମୁଁ ସବୁ ଖବର ପାଇ ସାରିଛି ।
- ମନ୍ତ୍ରୀ - ରାଜ କନ୍ୟା ନଗର ବାହାରେ ନଦୀ କଳରେ ଛିଡ଼ି ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରି ଆଣିବା ପାଇଁ କ'ଣ ଲୋକ ପଠାଇବି ?
- କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ - ହତଭାଗିନୀ ନିଜର ସ୍ବାମୀକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲି ଆସିଛି । ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରି ତା'ର ଲଜ୍ୟା ଘୋଷଣା କରିବି ସିନା । ଅନ୍ଧକାର ହେଉ, ରାସ୍ତାରେ ଯେତେବେଳେ ଲୋକ ନ ଥିବେ ସେତେବେଳେ ସେ ଗୋପନରେ ଆସିବ ।
- ମନ୍ତ୍ରୀ - ପ୍ରାସାଦରେ ତାଙ୍କର ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦିଅଁ ?
- କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ - କିଛି କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଇଚ୍ଛା କରି ସେ ନିଜର

ଏକେଶ୍ୱରୀ ରାଣୀପଦ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିଛି । ଏଠାରେ ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ତାକୁ ଦାସୀ କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

- ମନ୍ତ୍ରୀ - ମନରେ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ପାଇବେ ।
- କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ - ଯଦି ତାକୁ କଷ୍ଟରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ତେବେ ପିତା ନାମର ଯୋଗ୍ୟ ହେବି ନାହିଁ ।
- ମନ୍ତ୍ରୀ - ଯାହା ଆଦେଶ ଦେବେ ତାହା ହିଁ ହେବ ।
- କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ - ସେ ମୋ କନ୍ୟା - ଏ କଥା ଯେପରି ପ୍ରକାଶ ନ ପାଏ । ତା'ହେଲେ ବିଷମ ଅନର୍ଥ ଘଟିବ ।
- ମନ୍ତ୍ରୀ - ଅନର୍ଥର ଆଶଙ୍କା କାହିଁକି କରୁଛନ୍ତି, ମହାରାଜ ?
- କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ - ନାରୀ ଯେତେବେଳେ ନିଜର ପୁତିଷାରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ତାହା ସଂସାରରେ ଭୟଙ୍କର ବିପଦ ରୂପେ ଦେଖା ଦିଏ । ତୁମେ ଜାଣନା ମୋର ଏହି କନ୍ୟାକୁ ମୁଁ ଆଜି କେତେ ଡରୁଛି । ସେ ଶନିକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଏ ଘରକୁ ମୋର ଆସିଛି ।

ଅନ୍ତଃପୁର

- ସୁଦର୍ଶନା - ଯା, ଯା, ସୁରଙ୍ଗମା, ତୁ ଯା, ମୋ ମନ ଭିତରେ କ୍ରୋଧ ନିଆଁ ଜଳୁଛି । ମୁଁ କାହାକୁ ସହି ପାରୁନି । ତୁ ଯେ ଏପରି ଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଛୁ ସେଥିରେ ମୋର କ୍ରୋଧ ଆହୁରି ବଢ଼ି ଉଠୁଛି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - କାହା ଉପରେ କ୍ରୋଧ କରୁଛ ମା ?
- ସୁଦର୍ଶନା - ତା' ମୁଁ ଜାଣେନା । କିନ୍ତୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ସବୁ ଛାରକାର ହୋଇଯାଉ । ଏତେ ବଡ଼ ନାରୀର ପଦ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସିଛି କ'ଣ ଏଇ ଘର କୋଣରେ ଝାଡୁ ମାରିବା ପାଇଁ ? ମଶାଲ ଜଳି ଉଠିବ ନାହିଁ ? ଧରଣୀ କମ୍ପିବ ନାହିଁ ? ମୋର ପତନ କ'ଣ ଶିଉଳି ଫୁଲ ଝରିବା ହୋଇଛି କି ? ନକ୍ଷତ୍ରର ପତନ ପରି ଅଗ୍ନିମୟ ହୋଇ ଦିଗନ୍ତକୁ କ'ଣ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ କରିଦେବ

ନାହିଁ ଭାବିଛୁ ?

ସୁରଙ୍ଗମା - ଦାବାନଳ ଜଳି ଉଠିବା ଆଗରୁ ଗୁମୁରି ଗୁମୁରି କୁହୁଲେ ।
ସମୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ହୋଇନି ।

ସୁଦର୍ଶନା - ରାଣାର ମହିମା ଧୂଳିସାତ କରିଦେଇ ବାହାରି ଆସିଲି । ଏଠି
ଆଉ କେହି ନାହିଁ ଯେ ମୋ ସହିତ ସାଙ୍ଗ ହେବ । ଏକା -
ଏକା ମୁଁ । ମୋର ଏତେ ବଡ଼ ତ୍ୟାଗ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ
କେହି କ'ଣ ପାହୁଣ୍ଡଟିଏ ବି ବଢ଼ାଇବ ନାହିଁ ?

ସୁରଙ୍ଗମା - ତୁମେ ଏକା ନୁହଁ - ଆଦୌ ଏକୂଟିଆ ନୁହଁ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ସୁରଙ୍ଗମା, ତୋ ପାଖରେ ସତ କରି କହୁଛି, ମୋତେ ପାଇବା
ପାଇଁ ସେ ପ୍ରାସାଦରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଥିଲା; ଏଥିରେ ମୁଁ ବି ରାଗି
ପାରିନି । ଭିତରେ ଭିତରେ ଆନନ୍ଦରେ ଛାତି ମୋର ଜଳି
ଉଠୁଥିଲା । ଏତେ ବଡ଼ ଅପରାଧ ! ଏତେ ସାହସ ! ସେହି
ସାହସରେ ହିଁ ମୋର ସାହସ ଜାଗିଲା, ସେହି ଆନନ୍ଦରେ ହିଁ
ମୁଁ ମୋର ସମସ୍ତ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଆସି ପାରିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ
କ'ଣ ଖାଲି ମୋର ଜନ୍ମନା ? ଆଜି କେଉଁଠି ହେଲେ ତାଙ୍କ
ଚିହ୍ନ ଦେଖିନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସୁରଙ୍ଗମା - ତୁମେ ଯାହା କଥା ମନେ ଭାବୁଛ ସେ ତ ନିଆଁ ଲଗାଇ ନାହିଁ,
ନିଆଁ ଲଗାଇଥିଲେ କାହୁଁରାଜ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ଭାରୁ ! ଭାରୁ ! ଏତିକି ମନମୋହନ ରୂପ, ଅଥଚ ତା'
ଭିତରେ ମଣିଷ ନାହିଁ । ଏମିତି ଏକ ଅପଦାର୍ଥ ପାଇଁ ନିଜକୁ
ଏତେ ବଡ଼ ବଞ୍ଚନା କରୁଛି । ଲଜ୍ୟା ! ଲଜ୍ୟା ! କିନ୍ତୁ
ସୁରଙ୍ଗମା, ତୋ ରାଜାଙ୍କ କ'ଣ ଉଚିତ୍ତ୍ୱ ଥିଲା ଏହିକ୍ଷଣି ଆସି
ମୋତେ ଏଠାରୁ ଫେରାଇ ନେଇଯିବା । (ସୁରଙ୍ଗମା
ନିରୁତ୍ତର) ତୁ ଭାବିଛୁ ଫେରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ।
ଆଦୌ ନୁହେଁ । ରାଜା ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଫେରନ୍ତି ନାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ସେ ଥରେ ବୋଲି ବାରଣ କଲେ ନାହିଁ । ଭୁଲି ଆସିବା
ଦୁଆର ଏକାବେଳେ ଖୋଲା ରହିଲା । ବାହାରର ନିରାବରଣ
ରାସ୍ତା ରାଣୀ ବୋଲି ମୋ ପାଇଁ ଟିକିଏ ବି କଷ୍ଟ ବୋଧ କଲା

ନାହିଁ ? ସେ ବି ତୋ ରାଜାପରି କଠିନ ? ଦାନତମ ପଥର ଭିକ୍ଷୁକ ତା' ପାଖରେ ଯେପରି ମୁଁ ବି ସେପରି ? ରୂପଟି ହୋଇ ରହିଲୁ ଯେ ! କହ ଦେଖୁ ତୋ ରାଜାର ଏ କି ବ୍ୟବହାର ?

ସୁରଙ୍ଗମା - ସେ ତ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ମୋ ରାଜା ନିଷ୍ଠୁର, କଠିନ । ତାକୁ କ'ଣ କେବେ କେହି ଟଳାଇ ପାରେ ?

ସୁଦର୍ଶନା - ତେବେ ତୁ ଦିନରାତି ତାକୁ ଏତେ ଡାକୁ କହିଁଲି ?

ସୁରଙ୍ଗମା - ସେ ଯେପରି ଏଇ ପର୍ବତ ପରି ଚିର ଦିନ କଠିନ ଥାଆନ୍ତୁ । ମୋର କାନ୍ଦ ବା ଭାବନାରେ ସେ ଯେପରି ଟଳମଳ ନ ହୁଅନ୍ତୁ । ମୋର ଦୁଃଖ ମୋର ହିଁ ହୋଇ ରହୁ । ସେଇ କଠିନର ଜୟ ହେଉ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ସୁରଙ୍ଗମା, ଦେଖୁଲୁ ପ୍ରାନ୍ତରର ପୂର୍ବ ଦିଗନ୍ତରେ ଧୂଳି ଡାଉଛି କି ।

ସୁରଙ୍ଗମା - ହଁ ସେଇୟା ତ ଦେଖୁଛି ।

ସୁଦର୍ଶନା - ସେଇଟା କ'ଣ ରଥର ଧୂଜା ପରି ଦିଶୁ ନାହିଁ ?

ସୁରଙ୍ଗମା - ହଁ, ଧୂଜା ତ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ତେବେ ସେ ଆସୁଛନ୍ତି । ତା'ହେଲେ ତ ସେ ଆସିଗଲେ ।

ସୁରଙ୍ଗମା - କିଏ ଆସିଲେ ?

ସୁଦର୍ଶନା - ଆଉ କିଏ ? ତୋର ରାଜା । ରହି ପାରିବେ କିମିତି ? ଏତେ ଦିନ ରୂପ କରି ରିହଛି ସେଇତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ।

ସୁରଙ୍ଗମା - ଇଏ ମୋ ରାଜା ନୁହଁନ୍ତି ।

ସୁଦର୍ଶନା - ନୁହନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ! ତୁ ତ ସବୁ ଜାଣୁ । ଭାରି କଠିନ ତୋର ରାଜା । କାହିଁରେ ଟଳିବେ ନାହିଁ । ଦେଖୁବା କିମିତି ନ ଟଳନ୍ତି । ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ଦୌଡ଼ି ଆସିବେ । କିନ୍ତୁ ମନେରଖ ସୁରଙ୍ଗମା ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦିନେ ସୁଧା ଡାକିନି । ମୋ ପାଖରେ ତୋ ପାଖରେ ତୋ ରାଜା କିମିତି ହାର ମାନିବେ ଦେଖ ତୁ । ସୁରଙ୍ଗମା, ଯା ଥରେ ବାହାରକୁ ଯାଇ ଦେଖୁଆ । (ସୁରଙ୍ଗମା ପ୍ରସ୍ଥାନ) ରାଜା ଆସି ମୋତେ ଡାକିଲେ ଯାଇ ମୁଁ ଯିବି ?

କଦାପି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଯିବିନି ; ଯିବିନି ।

(ସୁରଙ୍ଗମାର ପ୍ରବେଶ)

- ସୁରଙ୍ଗମା - ଏ ମୋ ରାଜା ନୁହଁନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ନୁହଁନ୍ତି ? ତୁ ସତ କହୁଛୁ ? ଏ ଯାକେ ମୋତେ ନେବା ପାଇଁ ଆସିଲା ନାହିଁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ମୋ ରାଜା ଏମିତି ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ତେବେଲେ ଆସନ୍ତି କେହି ଟେର ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଏ ତେବେ -
- ସୁରଙ୍ଗମା - କାହିଁରାଜା ସଙ୍ଗେ ସେ ଆସୁଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତା' ନାମ କ'ଣ ଜାଣୁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ନାମ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତେବେ ତ ସେ ଆସୁଛି । ଭାବିଥିଲି ଆବର୍ଜନା ପରି ବାହାରେ ଆସି ପଡ଼ିଛି, କେହି ନେବେ ନି । କିନ୍ତୁ ମୋ ବାର, ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଆସୁଛି, ସୁବର୍ଣ୍ଣକୁ ତୁ ଜାଣୁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଯେବେ ବାପଘରେ ଥିଲି ସେତେବେଳେ ସେ ଜୁଆଡ଼ିଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ -
- ସୁଦର୍ଶନା - ନା, ନା, ତୋ ମୁହଁରେ ତା'ର କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଋହେନି । ସେ ମୋର ବାର, ସେ ମୋର ପରିତ୍ରାଣ କର୍ତ୍ତା । ତା'ର ପରିଚୟ ମୁଁ ନିଜେ ପାଇନି । କିନ୍ତୁ ସୁରଙ୍ଗମା ତୋର ରାଜା କିପରି କହୁଛନ୍ତି ? ଏତେ ହାନିତାରୁ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଆସିଲାନି । ମୋତେ ଆଉ ଦୋଷ ଦେଇ ପାରିବୁନି । ମୁଁ ଏଠାରେ ଦିନରାତି ଦାସୀ କାମ କରି ତା' ପାଇଁ ଚିରଜୀବନ ଅପେକ୍ଷା କରି ପାରିବି ନାହିଁ; ତୋ ପରି ଦାନତା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଆଜ୍ଞା, ସତକରି କହ, ତୁ ତୋ ରାଜାକୁ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉ ?

(ସୁରଙ୍ଗମାର ଗୀତ)

ମୁହଁ କେବଳ ତୁମରି ଦାସୀ

କିମିତି କରି ଆଣିବି ସୁଖେ ତୁମର ପ୍ରେମ ରାଶି !

ଗୁଣ ଯଦି ମୋର ଆଆନ୍ତା ଲବେ

ଅନେକ ଆଦର ମିଳନ୍ତା ଭାବେ

ବିନାମୂଲ୍ୟେ କିଣା ମୁହିଁ ଶ୍ରୀଚରଣ ପ୍ରୟାସୀ ।

ଶିବିର

- କାଞ୍ଚ - (କାନ୍ୟକୁବଜ ଦୂତ ପ୍ରତି) ତୁମ ରାଜାଙ୍କୁ ଯାଇ କୁହ, ଆମେ ତାଙ୍କ ଆତିଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆସିନାହିଁ । ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛୁ । କେବଳ ସୁଦର୍ଶନାକୁ ଏଠାର ଦାସୀଶାଳାରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ନେଇଯିବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ।
- ଦୂତ - ମହାରାଜାଙ୍କ ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ୍ ଯେ ରାଜକନ୍ୟା ତାଙ୍କ ପିତୃଗୃହରେ ଅଛନ୍ତି ।
- କାଞ୍ଚ - କନ୍ୟା ଯେତେଦିନ କୁମାରୀ ଥାଏ, ସେତେଦିନ ପିତୃଗୃହ ତା'ର ଆଶ୍ରୟ ।
- ଦୂତ - କିନ୍ତୁ ପତିକୁଳ ସହିତ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି ।
- କାଞ୍ଚ - ସେ ସମ୍ବନ୍ଧ ସେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସିଅଛନ୍ତି ।
- ଦୂତ - ବଞ୍ଚୁଥିବା ଯାଏଁ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧ ତ୍ୟାଗ କରି ହୁଏନା । ମଝିରେ ମଝିରେ ବିଚ୍ଛେଦ ଘଟେ; କିନ୍ତୁ କଦାପି ଅବସାନ ଘଟି ପାରେ ନା ।
- କାଞ୍ଚ - ସେଥିପାଇଁ କିଛି ସଂକୋଚ ବୋଧ କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । କାରଣ ତା'ର ସ୍ବାମୀ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଫେରାଇ ନେବା ପାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି । ରାଜନ୍ !
- ସୁବର୍ଣ୍ଣ - କ'ଣ ମହାରାଜ !
- କାଞ୍ଚ - ତୁମ ମହିଷାଙ୍କୁ କ'ଣ ପିତୃଗୃହରେ ଦାସୀଦ୍ବରେ ନିୟୁକ୍ତି ରଖି

ତୁମେ ସ୍ଥିର ରହି ପାରିବ ?

ସୁବର୍ଣ୍ଣ

- ମୁଁ ସେପରି କାପୁରୁଷ ନୁହେଁ ।

ଦୂତ

- ଏ ସବୁ ଯଦି ଆପଣମାନଙ୍କ ପରିହାସ ବାକ୍ୟ ନ ହୁଏ ତେବେ ରାଜଭବନରେ ଆତିଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣରେ ଦ୍ଵିଧା କାହିଁକି ?

କାଞ୍ଚି

- ରାଜନ !

ସୁବର୍ଣ୍ଣ

- ମହାରାଜ !

କାଞ୍ଚି

- ତୁମେ କ'ଣ ତୁମର ମହିଷୀକୁ ଭିକ୍ଷା କରି ଫେରାଇ ନେଇଯିବାକୁ ଚାହଁ ?

ସୁବର୍ଣ୍ଣ

- ଏ କ'ଣ କଦାପି ହୁଏ ?

ଦୂତ

- ତେବେ ଅଭିପ୍ରାୟ ଆପଣଙ୍କର କ'ଣ ?

କାଞ୍ଚି

- ତା' ବି କ'ଣ କହିବାକୁ ହେବ ?

ସୁବର୍ଣ୍ଣ

- ତା' ତ ସତ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝି ପାରୁଛନ୍ତି ।

କାଞ୍ଚି

- ମହାରାଜ ଯଦି ସହଜରେ ତାଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ଆମ ହାତରେ ସମର୍ପଣ ନ କରନ୍ତି କ୍ଷାତ୍ର ଧର୍ମାନୁସାରେ ବଳପୂର୍ବକ ନେଇଯିବା ହିଁ ଆମର ଶେଷ କଥା ।

ଦୂତ

- ମହାରଜା, ଆମ ରାଜାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଷାତ୍ର ଧର୍ମ ପାଳନ କରିବାକୁ ହେବ । ସେ କ'ଣ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟ କେବଳ ଶୁଣି ଆପଣଙ୍କ ହାତରେ କନ୍ୟା ଆଣି ଦେଇଯିବେ ?

କାଞ୍ଚି

- ଏମିତି ଉତ୍ତର ଶୁଣିବା ପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆସିଛି । ଏଇ କଥା ରାଜାକୁ ଯାଅ ଜଣାଅ ।

(ଦୂତର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ସୁବର୍ଣ୍ଣ

- କାଞ୍ଚିରାଜ, ଦୁଃସାହସିକତା ହେଉଛି ।

କାଞ୍ଚି

- ତା' ଯଦି ନ ହୁଏ ତେବେ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଲାଭ କ'ଣ ?

ସୁବର୍ଣ୍ଣ

- କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ ରାଜାକୁ ଭୟ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ ତଳେ । କିନ୍ତୁ -

କାଞ୍ଚି

- “କିନ୍ତୁ” କୁ ଡରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଜଗତରେ ନିରାପତ୍ତ ଜାଗା ଖୋଜି ପାଇହେବ ।

BRASANDH

ସୁବର୍ଣ୍ଣ - ସତ କହୁଛି, ମହାରାଜ ! ଏକ “କିନ୍ନ”ଟି କେବେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ; ମାତ୍ର ଏହାଙ୍କ ପାଖରୁ ନିରାପଦରେ ପଳାଇ ଯିବାର ଥାନ ଜଗତରେ କେଉଁଠି ନାହିଁ ।

କାଞ୍ଚ - ନିଜ ମନରେ ଭୟ ଥିଲେ ଏକ “କିନ୍ନ”ର ଜୋର ବଢ଼ିଯାଏ ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ - ଭାବି ଦେଖନ୍ତୁ ନା, ବଗିଚାରେ କି କାଞ୍ଚ ନ ଘଟିଲା ! ଆପଣେ ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଜଗି କାମ କରୁଥିଲେ । ଅଥଚ ତାରି ଭିତରେ କୁଆଡ଼ୁ “କିନ୍ନ” ଆସି ପଶିଗଲା । ସେଇ ରାଜା, ଯାହାକୁ ଆମେ ମାନିବୁ ନାହିଁ ବୋଲି ଠିକ୍ କରିଥିଲୁ ତାକୁ ଆଉ ନ ମାନିବାର ଯୁ ରହିଲା ନାହିଁ ।

କାଞ୍ଚ - ଭୟରେ ମଣିଷର ବୁଦ୍ଧି ନଷ୍ଟହୁଏ । ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ଯାହା ତାହା ମାନି ବସେ । ସେ ଦିନ ଯାହା ଘଟିଲା ତାହା ଅକସ୍ମାତ୍ ଘଟିଲା ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ - ଆପଣ ଯାହାକୁ ଆକସ୍ମାତ କହୁଛନ୍ତି ମୁଁ ତ ତାକୁ ହିଁ “କିନ୍ନ” କହୁଛି । କୌଣସିମତେ ତାକୁ ଆଡ଼ କରି ଚଳି ପାରିବା ଅର୍ଥ ବଞ୍ଚିବା ।

(ସୈନିକ ପ୍ରବେଶ)

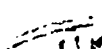
ସୈନିକ - ମହାରାଜ ! କୋଶଳରାଜ, ଅବନ୍ତୀରାଜ ଓ କଳିଙ୍ଗର ରାଜା ସର୍ବେନ୍ଦ୍ର ଆସୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସମ୍ବାଦ ପାଇଲି ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

କାଞ୍ଚ - ଯାହାକୁ ଡରୁଥିଲି, ସେଇଯା ହେଲା । ସୁଦର୍ଶନାର ପଳାୟ ସମ୍ବାଦ ରଟି ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଭିଡ଼ାଓଟରା ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହିଁ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବାକୁ ହେବ ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ - ଦରକାର ନାହିଁ ମହାରାଜ ! ଏ ସବୁ ଭଲ ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ଯେ ଆମରି ରାଜା ହିଁ ଏ ଗୋପନ ସମ୍ବାଦଟି ରଚନା କରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

କାଞ୍ଚ - କାହିଁକି ? ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଲାଭ କ'ଣ ?

ସୁବର୍ଣ୍ଣ - କୌଣସିମାନେ ପରସ୍ପର କଟାକଟି ହଣାହଣି ହୋଇ ମରିବେ ।

ମଝିରେ ଯାହାର ଧନ ସେ ନେଇଯିବେ ।

କାଞ୍ଚ - ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଝିପାରିଲି ତୁମ ରାଜା କାହିଁକି ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
ଭୟରେ ସେ ସର୍ବତ୍ର ଦେଖାଯିବେ ଏହା ହିଁ ତାଙ୍କ କୌଶଳ ।
କିନ୍ତୁ ଏବେ ବି ମୁଁ କହୁଛି ତୁମ ରାଜା ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏଁ କେବଳ
ଫାଙ୍କି ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ - କିନ୍ତୁ ମହାରଜା ! ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ ।

କାଞ୍ଚ - ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ପାରୁନାହିଁ । ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତୁମେ ମୋର ବିଶେଷ
ପ୍ରୟୋଜନ ।

(ସୈନିକର ପ୍ରବେଶ)

ସୈନିକ - ବିରାଟ, ପାଞ୍ଚାଳ ଓ ବିଦର୍ଭରାଜ ମଧ୍ୟ ଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ
ଶିବିର ନଦୀ ସେପାଖରେ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

କାଞ୍ଚ - ପ୍ରଥମେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମିଳି କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ ସହିତ ପ୍ରଥମେ ଯୁଦ୍ଧଟା ହୋଇପାରେ, ତା'ପରେ
ଗୋଟାଏ ଉପାୟ କରାଯିବ ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ - ମୋତେ ଯଦି ସେ ଉପାୟ ଭିତରକୁ ନ ଚାଣନ୍ତେ ତେବେ
ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ମୁଁ ଅତି ହାନ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋଦ୍ୱାରା -

କାଞ୍ଚ - ଦେଖ ହେ ଉଷ ! ଉପାୟ ପଦାର୍ଥଟା ହେଲା ହାନ । ଶିଡ଼ି
ବୋଲ, ରାସ୍ତା ବୋଲ ସବୁ ଗୋଡ଼ ତଳେ ଆସନ୍ତି । ଉପାୟ
ଯଦି ଉକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ହୁଅନ୍ତା ତାକୁ ବ୍ୟବହାରରେ ଲଗାଇବା
ପାଇଁ ଅନେକ ଚିନ୍ତାର ଦରକାର ହୁଅନ୍ତା ତାକୁ ବ୍ୟବହାରରେ
ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଅନେକ ଚିନ୍ତାର ଦରକାର ହୁଅନ୍ତା । ତୁମ
ଭଳି ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ କାମ ଚଳାଇବାର ଗୋଟିଏ ସୁବିଧା ଏହି
ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉଷାମି କରିବା ଦରକାର ହୁଏନା । କିନ୍ତୁ
ମୋ ମନ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରିବାକୁ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଲୋକହିତ ନାମ ନ ଦେଲେ ଶୁଣିବାକୁ ଖରାପ ଲାଗେ ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ - କିନ୍ତୁ ଦେଖୁଛି, ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ କଥାଟାର ଅସଲ ଅର୍ଥଟା ହିଁ ବୁଝି
ନିଅନ୍ତି ।

- କାଞ୍ଚ - ଏହି ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱଟିକକ ଯଦି ତାକୁ ଜଣା ନ ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ତାକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ନକରି ଗୁହାଳ ଘରର ଭାର ଦେଇଥାନ୍ତି । ଯାଏଁ ରାଜା ଗୁଡ଼ାକୁ ଥରେ ରଙ୍ଗପଟାରେ ସୈନ୍ୟର ଭଲ ବଳାଇ ଦେଇ ଆସେ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଯଦି ରାଜା ପରି ଭଲହୁଏ, ତେବେ ଚତୁରଙ୍କ ଖେଳ ହୋଇ ପାରିବ କି ?

ଅନ୍ତଃପୁର

- ସୁଦର୍ଶନା - ମୁଁ କ'ଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଭୁଲିଛି ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ହଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବି ଭୁଲିଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ମୁଁଙ୍କୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ବାପା ଆସି କହିଲେ, ତୁ ଜଣକ ହାତ ଛାଡ଼ି ଆସି ଆଜି ସାତ ଜଣକୁ ଟାଣି ଆଣିଲୁ । ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି, ତୋତେ ସାତଖଣ୍ଡ କରି କାଟି ଏହି ସାତଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି । ସତରେ ଯଦି ତା' କରନ୍ତେ ତେବେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ସୁରଙ୍ଗମା !
- ସୁରଙ୍ଗମା - କ'ଣ ମା ?
- ସୁଦର୍ଶନା - ତୋ ରାଜାର ଯଦି ରକ୍ଷା କରିବାର ଶକ୍ତି ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ କ'ଣ ଆଜି ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ରହି ପାରନ୍ତେ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ମା, ମୋତେ କାହିଁକି କହୁଛ ? ରାଜାଙ୍କ ତରଫ ହୋଇ ଉତ୍ତର ଦେବାର ଶକ୍ତି କ'ଣ ମୋର ଅଛି ? ଯଦି ସେ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି ତେବେ ନିଜେ ଏମିତି ଉତ୍ତର ଦେବେ ଯେ କାହାରି କିଛି ବୁଝିବାକୁ ବାକି ରହିବ ନାହିଁ । ଯଦି ନ ଦିଅନ୍ତି, ତେବେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ବାକ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ଯେ କିଛି ବୁଝି ପାରେନି ସେତିକି ଅନ୍ତତଃ ଜାଣେ । ତେଣୁ କେବେ ତାଙ୍କର ବିଚାର କରି ବସେନି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ମୁଁଙ୍କରେ କିଏ କିଏ ଯୋଗ ଦେଉଛନ୍ତି କହତ ।

- ସୁରଙ୍ଗମା - ସାତଜଣ ରାଜା ଯୋଗ ଦେଇଛନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଆଉ କେହି ନା ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ଗୋପନରେ ପଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କାହିଁରାଜ ତାଙ୍କୁ ଶିବିରରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଛନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ମୋର ମୃତ୍ୟୁ ହିଁ ଶ୍ରେୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରାଜା ! ରାଜା ! ଯଦି ତୁମେ ମୋ ପିତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଆସନ୍ତୁ ତେବେ ତୁମର ଯଶ ବଢ଼ନ୍ତା ସିନା କମ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ମୋ ଅପରାଧରେ ସେ ଶାସ୍ତି ପାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସଂସାରରେ ଆମେ କେହି ଏକାକୀ ନୋହୁଁ ମା ! ଭଲମନ୍ଦ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିକରି ନେବାକୁ ପଡ଼େ । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଭୟ, ନ ହେଲେ ଏକୁଟିଆ ହେଲେ ଭୟ କ'ଣ ?
- ସୁଦର୍ଶନା - ଦେଖ ସୁରଙ୍ଗମା, ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିଲାଠାରୁ କେତେ ଥର ହଠାତ୍ ମନେ ହୋଇଛି ମୋ ଝରକା ତଳେ ଯିମିତି ବାଣୀ ବାଜୁଛି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ବାଜୁଥିବ, କିଏ ହୁଏତ ବଜାଉଥିବ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ସେ ସ୍ଥାନଟା ଘୋର ବଣ, ଅନ୍ଧକାର । ଉର୍ଜ୍ଜ୍ୱିମାରି କେତେଥର ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ସ୍ପଷ୍ଟ କିଛି ଦେଖିବାକୁ ପାଏନି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ହୁଏତ କେହି ବାଟୋଇ ଛାଇରେ ବସି ବିଶ୍ରାମ ନିଏ ଏବଂ ବଜାଏ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେ ପଡ଼େ ସେଇ ବାତାୟନଟି । ସଞ୍ଜବେଳେ ସାଜି ହୋଇ ଆସି ମୁଁ ସେଠାରେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ । ଆଉ ଆମର ସେହି ଦୀପ ନିଆ ବାସର ଘରର ଅନ୍ଧକାରରୁ ଗାନ, ତାନପରେ ତାନ ଫୁଆରାର ଧାରା ପରି ଉଦ୍‌ଘୃଷିତ ହୋଇ ଆସି ନାନା ଲାଳାରେ ଝରି ଝରି ପଡୁଥାଏ । ସେଇ ଗାନ କେଉଁ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସି କେଉଁ ଅନ୍ଧକାର ଆଡ଼କୁ ମୋତେ ଡାକି ନେଇ ଯାଉଥାଏ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଆହା ! ମା ! ସେ କି ଅନ୍ଧକାର ! ସେଇ ଅନ୍ଧକାରର ଦାସୀ ମୁଁ ।

- ସୁଦର୍ଶନା - ମୋ ଲାଗି ତୁ ସେଠାରୁ କାହିଁକି ଆସିଲୁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ରାଜା ମୋ ହାତ ଧରି ଫେରାଇ ନେଇଯିବେ ଏଇ ଆଦର ଟିକକ ପାଇବା ପାଇଁ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ନା, ନା, ସେ ଆସିବେ ନାହିଁ । ସେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଏକାବେଳେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଅଛନ୍ତି । ନ ଛାଡ଼ିବେ ବା କାହିଁକି ? ଅପରାଧ ତ କମ କରନ୍ତି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଯଦି ଛାଡ଼ି ଦେଇପାରନ୍ତି ତେବେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଦରକାର ନାହିଁ । ତା'ହେଲେ ସେ ନାହାନ୍ତି । ତା'ହେଲେ ଆମର ସେଇ ଅନ୍ଧକାର ଏକାବେଳେ ଶୂନ୍ୟ । ତା'ଭିତରେ ବୀଣା ବାଜେନି, ଶବ୍ଦ ତାଜେନି । ସବୁ ବଞ୍ଚିନା ମାତ୍ର ।

(ଦ୍ଵାରାର ପ୍ରବେଶ)

- ସୁଦର୍ଶନା - କିଏ ତୁମେ ।
- ଦ୍ଵାରୀ - ମୁଁ ଏଇ ପ୍ରବେଶର ଦ୍ଵାରୀ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କ'ଣ ଖବର ଶାନ୍ତ କୁହ ।
- ଦ୍ଵାରୀ - ଆମର ମହାରାଜ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଛନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ବନ୍ଦୀ ହୋଇଛନ୍ତି ! ମା ବସୁନ୍ଧରା !

(ମୂର୍ଚ୍ଛା)

ବନ୍ଦୀ କାନ୍ଦୁକୁବ୍ଦ ରାଜା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜାଗଣ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣ

- କାଞ୍ଚୁ - ରାଜଗଣ, ରଣକ୍ଷେତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ଶେଷ ହେଲା ?
- କଳିଙ୍ଗ - ଶେଷ ଆଉ ହେଲା କିମିତି ? ବୀରଦୂର ପୁରସ୍କାରଟି ଗ୍ରହଣ କରିବା ପୂର୍ବେ ଆଉଥରେ ବୀରଦୂର ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
- କାଞ୍ଚୁ - ମହାରାଜ, ଏଠାକୁ ଆମେ ଜୟମାଳ୍ୟ ନେବାକୁ ଆସିନାହିଁ ।

ଆସିବୁ ବରମାଳ୍ୟ ନେବା ପାଇଁ ।

ବିଦର୍ଭ - ସେ ମାଳା କ'ଣ ଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ହାତରୁ ନେବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ?

କାଞ୍ଚ - ନା ମହାରାଜ ! ପୁଷ୍ପଧନୁର ଅନ୍ତଃପୁରରେ ହିଁ ସେ ମାଳା ଗୁଳ୍ମ ହେଉଛି । ରାନ୍ତାନ୍ତ ହସ୍ତରେ ତାହା ଛିନ୍ନ କରିବାକୁ ଗଲେ ଫୁଲ ଧୂଳିରେ ଖସି ପଡ଼ିବ ।

କଳିଙ୍ଗ - କିନ୍ତୁ ମହାରାଜ, ପଞ୍ଚଶର ଆମ ସାତଜଣଙ୍କ ଦାବୀ ମେଣ୍ଟାଇବେ କିପରି ?

କାଞ୍ଚ - ସିମିତି କହି ବସିଲେ ସାତଜଣଙ୍କ ଦାବୀ ରଣବନ୍ତା ବି ମେଣ୍ଟାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

କୋଶଳ - କାଞ୍ଚରାଜ, ତୁମର ପ୍ରସ୍ତାବଟା କ'ଣ ପରିଷ୍କାର କରି କହିଦିଅ ।

କାଞ୍ଚ - ମୋର ପ୍ରସ୍ତାବ ଏହି, ସ୍ୱୟଂବର ରାଜକନ୍ୟା ସ୍ୱୟଂ ଯା ଗଳାରେ ମାଳା ଦେବେ ଏଇ ବସନ୍ତର ସଫଳତା ସେଇ ହିଁ ଲାଭ କରିବେ ।

ବିଦର୍ଭ - ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉତ୍ତମ । ମୋର ଏଥିରେ ସମ୍ମତି ଅଛି ।

ସମସ୍ତେ - ଆମମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ - ରାଜାଗଣ, ମୋତେ ବଧ କରନ୍ତୁ ନଚେତ ଦୂନ୍ଦ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଆହ୍ୱାନ କରୁଛି ଆପଣମାନେ ଆସନ୍ତୁ । ମୋତେ ଜୀବନ୍ତ ମୃତ୍ୟୁ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

କାଞ୍ଚ - ଆପଣଙ୍କର କନ୍ୟା ପତିକୁଳ ତ୍ୟାଗ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖ ତ ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଯାଉ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା ପ୍ରସ୍ତାବ କଲି ତହିଁରେ ସେ ବରଂ ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରିବେ ।

କୋଶଳ - ଶୁଭ ଲଗ୍ନରେ କାଲି ହିଁ ସ୍ୱୟଂବରର ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଉ ।

କାଞ୍ଚ - ଭଲ କଥା ।

ବିଦର୍ଭ - ଆମେ ସବୁ ଯାଉଛୁ ଆୟୋଜନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବୁଁ ।

କାଞ୍ଚ - କଳିଙ୍ଗରାଜ, ବନ୍ଦୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣଙ୍କ ଆଶ୍ରୟରେ ହିଁ ରହିଲେ । (କାଞ୍ଚ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜାଗଣଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- କାଞ୍ଚ - ଆହେ ଭଣ୍ଡ ରାଜ !
- ସୁବର୍ଣ୍ଣ - କି ଆଦେଶ ?
- କାଞ୍ଚ - ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାରାଜାମାନେ ଅନ୍ତର ହେବେ । ଏଥର ଶିଖଣ୍ଡାକୁ ଆଗରେ ରଖି ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
- ସୁବର୍ଣ୍ଣ - ମହାରଜାଙ୍କ କଥା କ୍ଷୁଦ୍ର ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚ - ସେଠାରେ ତୁମକୁ ମୋ ଛତ୍ରଧର ହୋଇ ବସିବାକୁ ହେବ ।
- ସୁବର୍ଣ୍ଣ - କିଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ମହାରାଜାଙ୍କ କ'ଣ ଉପକାର ହେବ ।
- କାଞ୍ଚ - ଆହେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ଦେଖୁ ପାରୁଛି ତୁମର ବୁଦ୍ଧିଟା କମ୍ ବୋଲି ଅହଙ୍କାରଟା ମଧ୍ୟ କମ୍ । ରାଣୀ ସୁଦର୍ଶନା ତୁମକୁ ଯେଉଁ ଆଖିରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ତାହା ଏଯାକେ ଆପଣଙ୍କ ମଗଜରେ ପ୍ରବେଶ କରିନାହିଁ ଦେଖୁଛି । ଯା ହେଉ, ସେତ ରାଜ ସଭାରେ ଛତ୍ରଧର ଗଳାରେ ମାଳା ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଅଥଚ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ଯିବାକୁ ତାଙ୍କ ମନ ଯିବ ନାହିଁ । ଯେପରି ହେଉ ଏ ମାଳା ମୋ ରାଜଛତ୍ରର ଛାୟାରେ ଆସି ପଡ଼ିବ ।
- ସୁବର୍ଣ୍ଣ - ମହାରାଜା, ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ଯେଉଁସବୁ ଅମୂଲ୍ୟ କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି, ତାହା ବଡ଼ ଭୟାନକ କଳ୍ପନା, ଆପଣଙ୍କୁ ଜୁହାର, ମୋତେ ମିଥ୍ୟା ବିପତ୍ତି ଜାଲରେ ଜଡ଼ାକୁ ନାହିଁ । ମୋତେ ମୁକ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ ।
- କାଞ୍ଚ - କାମଟି ସରିଗଲାମାତ୍ରେ ତୁମକୁ ମୁକ୍ତି ଦେବା ପାଇଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମାତ୍ର ଡେରି ହେବ ନାହିଁ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧି ପରେ ଉପାୟଟାକୁ କେହି ଆଉ ଚିନ୍ତାପ୍ରଣାୟକ କରି ରଖେ ନାହିଁ ।

ବାତାୟନ

(ସୁଦର୍ଶନା ଓ ସୁରଙ୍ଗମା)

- ସୁଦର୍ଶନା - ତେବେ ମୋତେ ସ୍ୱୟମ୍ଭର ସଭାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ?
ନ ହେଲେ ପିତାଙ୍କ ପ୍ରାଣରକ୍ଷା ହେବ ନାହିଁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - କାଞ୍ଚିରାଜ ତ ସିମିତି କହୁଛନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଏହା କ'ଣ ରାଜାର ଉଚିତ୍ କଥା ? ସେ କ'ଣ ନିଜ ମୁହଁରେ
ଏ କଥା କହୁଛନ୍ତି ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ନା, ତା' ଦୂତ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଆସି ଜଣାଇ ଦେଇଗଲେ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଧୂଳି, ମତେ ଧୂଳି !
- ସୁରଙ୍ଗମା - ତା' ସଙ୍ଗେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଶୁଖିଲା ଫୁଲ ଦେଇ ମୋତେ
କହିଲେ ତୁମର ରାଣୀଙ୍କୁ କୁହ, ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବର ଏଇ ସ୍ମୃତି ଚିହ୍ନ
ବାହାରେ ଯେତେ ମଲିନ ହୋଇ ଆସୁଛି, ଅନ୍ତରରେ ସେତେ
ନବୀନ ହୋଇ ବିକଶିତ ହେଉଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ରୁପ୍ କର, ରୁପ୍ କର; ମୋତେ ଆଉ ଦରପ କରନା ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଏଇ ଦେଖ, ସଭାରେ ରାଜାମାନେ ସବୁ ବସିଛନ୍ତି । ଯାହା
ଦେହରେ କିଛି ଆଭରଣ ନାହିଁ କେବଳ ମୁକୁଟରେ ଗୋଟିଏ
ଫୁଲର ମାଳା ଖଚିତ ହୋଇଛି ସେଇ ହେଉଛନ୍ତି କାଞ୍ଚିର ରାଜା
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଛତା ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ସେଇ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ! ତୁ ସତ କହୁଛୁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ହଁ ମା ! ସତ କହୁଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତାହାଙ୍କୁ କ'ଣ ମୁଁ ସେଦିନ ଦେଖୁଥିଲି ? ନା, ନା, ଆଲୁଅ
ଅନ୍ଧକାର, ପବନ ଓ ଗନ୍ଧ ମିଶା ଆଉ କ'ଣ ଗୋଟିଏ
ଦେଖୁଥିଲି, ଏ ନୁହଁନ୍ତି, ଏ ସେ ନୁହଁନ୍ତି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି ଏ ଆଖିକୁ ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ହାୟ, ଏମିତି ସୁନ୍ଦରରେ ବି ମନ ଭୁଲେ ! ମୋ ପାପ ଚକ୍ଷୁକୁ
କ'ଣ ଦେଇ ଧୋଇଲେ ଏହାର ଗ୍ଳାନି ଘୁଞ୍ଚିଯିବ ?

- ସୁରଙ୍ଗମା - ସେଇ କଳାରେ ବୁଡ଼ାଇ ଧୋଇବାକୁ ହେବ । ମୋର ସେଇ
ରାଜାର ସବୁ-ରୂପ-ବୁଡ଼ା ରୂପ ମଧ୍ୟରେ । ରୂପର କଳା ଯାହା
କିଛି ଆଖିରେ ଲାଗିଛି ସବୁ ଧୋଇଯିବ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କିନ୍ତୁ ସୁରଙ୍ଗମା, ଏମିତି ଭୁଲରେ ମଣିଷ ଭୋଲହୁଏ କାହିଁକି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଭୁଲ ଭାଙ୍ଗିବ ବୋଲି ଭୋଲ ହୁଏ ।
- ପ୍ରତିହାରୀ - (ପ୍ରବେଶ କରି) ସ୍ୱୟମ୍ଭର ସଭାରେ ରାଜାମାନେ ଅପେକ୍ଷାକରି
ରହିଛନ୍ତି ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- ସୁଦର୍ଶନା - ସୁରଙ୍ଗମା ମୋର ଅବଗୁଣ୍ଡନ ଘୃତର ଖଣ୍ଡିକ ନେଇ ଆ'ଯା ।
(ସୁରଙ୍ଗମାର ପ୍ରସ୍ଥାନ) ରାଜା ମୋର ରାଜା । ତୁମେ ମୋତେ
ତ୍ୟାଗ କରି ଉଚିତ୍ ବିଚାର କରିଛ । କିନ୍ତୁ ମୋ ଅନ୍ତର କ'ଣ
ତୁମେ କ'ଣ ଜାଣିବ ନାହିଁ ? (ଛାତି ଲୁଗା ଭିତରୁ ଛୁରାଟା
ବାହାର କରି) ଦେହରେ ମୋର କଲୁଷ ଲାଗିଛି । ଏ ଦେହ
ଆଜି ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଧୂଳିରେ ଲୋଟାଇ ଦେବି । କିନ୍ତୁ
ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଦାଗ ଲାଗିନି । ଛାତି ଚିରି ସେଇଟା
କ'ଣ ଆଜି ତୁମକୁ ଜଣାଇ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ? ତୁମର ସେଇ
ମିଳନର ଅନ୍ଧକାର ଘରଟି ଆଜି ମୋ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଶୂନ୍ୟ
ହୋଇରହିଛି ; ତା'ର କବାଟ କେହି ମେଲାଣି ନାହାନ୍ତି ପ୍ରଭୁ !
ତାହା ବୋଲିବାକୁ ତୁମେ କ'ଣ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ ?
ତା'ହେଲେ ଦୁଆର ପାଖରେ ତୁମ ବାଣୀ ଆଉ କ'ଣ ବାଜିବ
ନାହିଁ ? ତେବେ ଆସୁ ମୃତ୍ୟୁ ; ସେ ତୁମରି ପରି କଳା ; ତୁମରି
ପରି ସୁନ୍ଦର ତୁମରି ପରି ମନହରଣ କରି ଜଣେ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ
ତୁମେ, ସେ ତୁମେ ।

(ଗାନ)

ଏ ଅନ୍ଧକାର ବୁଡ଼ାଅ ତବ ଅତଳ ଅନ୍ଧକାରେ

ଆହେ ଅନ୍ଧକାର ସାମା ;

ଆସ ନିବିଡ଼, ଆସ ଗଭୀର ଆସ ଜୀବନ ପାରେ

ହୁଅ ମୋହର ଚିତ୍ରଗାମୀ ।
 ଏ ଦେହ ମନ ମିଳାଇ ଯାଉ ମିଳାଇ ଯାଉ
 ଆହେ ଅନ୍ଧକାର ସ୍ୱାମୀ
 ବାସନା ମୋର, ବିକୃତି ମୋର, ମୋହର ଇଚ୍ଛା ଧାରା
 ଏଇ ଚରଣେ ଯାଉ ଥମି ।
 ନିର୍ବାସନେ ବନ୍ଧାଅଛି ଦୂର୍ବାସନା ଡୋରେ
 ଆହେ ଅନ୍ଧକାର ସ୍ୱାମୀ !
 ସବୁ ବନ୍ଧନରେ ତୁମ ସାଥେ ବନ୍ଧାକର ମୋତେ
 ଆହେ, ମୁହଁ ବନ୍ଧନ ଗମା ।
 ମୋର ପ୍ରିୟ ମୋର ଶ୍ରେୟ ମୋର ହେ ପରମ
 ଆହେ ଅନ୍ଧକାର ସ୍ୱାମୀ,
 ସବଳ ଝରି ସକଳ ଭରି ଆସୁ ସେ ଚରମ
 ଆହେ, ମରୁ ତୁମ ଏ ରାଣୀ ।

ସ୍ୱୟମ୍ଭର ସଭା

- ବିଦର୍ଭ - ଆହେ କାଞ୍ଚରାଜ ! ଦେହରେ କୌଣସି ଆଭରଣ ରଖୁନାହିଁ କାହିଁକି ?
- କାଞ୍ଚ - କୌଣସି ଆଶା ନାହିଁ ବୋଲି । ଆଭରଣ ଯେ ପରଭବକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣ ଲଜ୍ଜା ଦେବ ।
- କଳିଙ୍ଗ - ଯାହା କିଛି ଆଭରଣ ସବୁ ଛତ୍ରଧର ଅଙ୍ଗରେ ରହିଛି କାହିଁକି ?
- ବିରାଟ - ଏତଦ୍ୱାରା କାଞ୍ଚରାଜ ବାହ୍ୟଶୋଭାର ହୀନତା ପ୍ରସ୍ତର କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ନିଜ ଦେହରେ ପୌରୁଷର ଅଭିମାନ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଭରଣ ରଖିବାକୁ ଦେଇ ନାହିଁ ।
- କୋଶଳ - ଏହାଙ୍କ କୌଶଳ ଜାଣେ । ସମସ୍ତ ଆଭରଣଧାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ

- ସେ ଆଉରଣ ବର୍ଜନ କରିବା ଦ୍ଵାରା ନିଜର ମହିମା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଚାହାନ୍ତି ।
- ପାଞ୍ଚାଳ - ତଦ୍ଵାରା ସେ କ'ଣ ଭଲ କରିଛନ୍ତି ? ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ରମଣୀର ରକ୍ଷୁ ପତଙ୍ଗ ପରି । ଆଉରଣର ଦ୍ଵାଦ୍ଵି ଭିତରକୁଲ ସେ ଧାଇଁ ଆସେ !
- କାଞ୍ଚ - ଅଧୀର ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ ! ବିଳମ୍ବରେ ହିଁ ଫଳ ମଧୁର ହୋଇ ଦେଖା ଦିଏ ।
- କଳିଙ୍ଗ - ଫଳ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ଜାଣିଲେ ବିଳମ୍ବ ସହି ହୁଅନ୍ତୁ । ଭୋଗର ଆଶା ଅନିଶ୍ଚିତ, ତେଣୁ ଦର୍ଶନ ଆଶାରେ ଭୟାନକ ହୋଇ ରହିଛି ।
- କାଞ୍ଚ - ଆପଣଙ୍କ ନବୀନ ଯୌବନ, ଏ ବସୟରେ ଆଶାକୁ ବାରମ୍ବାର ଛାଡ଼ିଦେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ପ୍ରଗଳ୍ଭା ନାରୀପରି ପୁନଃପୁନଃ ଫେରିଆସେ । ଆମର ଅବଶ୍ୟ ସେଦିନ ନାହିଁ ।
- କଳିଙ୍ଗ - କିନ୍ତୁ ଶୁଭଲଗ୍ନ ଯେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଉଛି ।
- କାଞ୍ଚ - ଭୟନାହିଁ, ଶୁଭଗ୍ରହ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଲଭ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିବ । ଯଦି ନିର୍ବୋଧ ତାହା ନକରେ ତେବେ ପ୍ରିୟ ଦର୍ଶନରେ ଅଶୁଭ ଗ୍ରହର ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଉଠିବ ।
- ବିଦର୍ଭ - ବିରାଟ ରାଜ, ଆପଣ କେବେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ ।
- ବିରାଟ - ସୁସମୟ ଦେଖୁ ତ ବାହାରିଥିଲି, ଦୈବଙ୍କ କହିଥିଲା ଯାତ୍ରା ସଫଳ ହେବ ।
- ପାଞ୍ଚାଳ - ଆମେ ସମସ୍ତେ ଶୁଭକ୍ଷଣ ଦେଖୁ ବାହାରିଛୁ । କିନ୍ତୁ କୃପଣ ବିଧାତା ତ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଫଳ ଆମ ପାଇଁ ରଖୁନାହିଁ ଦେଖୁଛୁ ।
- କୋଶଳ - ଏହି ଫଳଟି ଛିଡ଼ାଇବା ହିଁ ହୁଏତ ଶୁଭଗ୍ରହର କାମ ।
- କାଞ୍ଚ - ଏପରି ଉଦାସୀନ ଭାବି କହୁଛ କାହିଁକି କୋଶଳରାଜ ? ଫଳ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ଏତେ ଆୟୋଜନର କ'ଣ ଦରକାର ଥିଲା ?

କୋଶଳ - ହୁଏତ ଥିଲା । କାମନା ନ କରି କ'ଣ ତ୍ୟାଗ କରାଯାଏ ?
କାହ୍ନୁରାଜ ଆମର ଆସନ ସବୁ ଯେପରି କମ୍ପି ଉଠିଲା !
ଭୂମିକମ୍ପ ନା କ'ଣ ?

କାହ୍ନୁ - ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇପାରେ ।

ବିଦର୍ଭ - କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ରାଜାର ସୈନ୍ୟଦଳ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲେ ।

କଳିଙ୍ଗ - ତା' ହୋଇପାରେ । ତା' ହୋଇଥିଲେ ତ ଦୂତ ମୁଖରୁ ସମ୍ବାଦ
ମିଳିଯାଇ ଆଆନ୍ତା ।

ବିଦର୍ଭ - ମୋତେ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଲ୍ଲକ୍ଷଣ ଜଣାଯାଉଛି ।

କାହ୍ନୁ - ଭୟ ଚକ୍ଷୁରେ ସମସ୍ତ ଲକ୍ଷଣ ଦୁର୍ଲ୍ଲକ୍ଷଣ ।

ବିଦର୍ଭ - ଅଦୃଷ୍ଟ ପୁରୁଷକୁ ମୁଁ ତରେ; ସେଠାରେ ବୀରତ୍ବ ଖଟେ ନା ।

ପାଞ୍ଚାଳ - ବିଦର୍ଭ ରାଜା, ଆଜିର ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦ୍ଵିଧା ଜନ୍ମୁଅ ନାହିଁ ।

କାହ୍ନୁ - ଅଦୃଷ୍ଟ ଯେତେବେଳେ ଦୃଷ୍ଟ ହେବେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ବୁଝାମଣା ହେବ ।

ବିଦର୍ଭ - ସେତେବେଳେ ହୁଏତ ସମୟ ନ ଥିବ । ମୋର ଆଶଙ୍କା
ହେଉଛି ଯେପରି ଗୋଟିଏ -

କାହ୍ନୁ - ସେଇ “ଯେପରି - ଗୋଟିଏ”ର କଥା ଆଉ ଉଠାନ୍ତୁ ନାହିଁ ।
ଏଇଟା ଆମରି ସୃଷ୍ଟି ଅଥଚ ଆମ କୁଳି ବିନାଶ କରେ ।

କଳିଙ୍ଗ - ବାହାରେ ବାଜଣା ବାଜୁଛି ବୋଧହୁଏ ।

ପାଞ୍ଚାଳ - ବାଜଣା ପରି ଜଣାଯାଉଛି ।

କାହ୍ନୁ - ତେବେ ଆଉ କ'ଣ ? ତା'ହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ରାଣୀ ସୁଦର୍ଶନା ।
ବିଧାତା ଏତେ ସମୟ ପରେ ଆମର ଭାଗ୍ୟଫଳ ନେଇ
ଆସୁଛନ୍ତି । ଏ ତାହାର ପଦଧ୍ଵନି । (ଜନାହିକେ) ସୁବର୍ଣ୍ଣ,
ଏପରି ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ମୋ ଆଡୁଆଳରେ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ
ରଖିନାହିଁ । ତୁମ ହାତରେ ମୋର ରାଜତ୍ବ କମ୍ପୁଛି ଯେ ।

(ଯୋଦ୍ଧାବେଶେ ଅଜାର ପ୍ରବେଶ)

କଳିଙ୍ଗ - ଏଇଟା କିଏ ? କିଏ ଏ ?

ପାଞ୍ଚାଳ - ଆହ୍ୱାନରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି, ଲୋକଟା କ'ଣ ହେ ?

- ବିରାଟ - ସ୍ବର୍ଗତା କମ୍ ନୁହେଁ । କଳିଙ୍ଗରାଜ, ତୁମେ ଅଟକାଅ ତାକୁ ।
- କଳିଙ୍ଗ - ଆପଣମାନେ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମୋ ପକ୍ଷରେ
ଅଗ୍ରସର ହେବା ଅଶୋଭନୀୟ ହେବ ।
- ବିଦର୍ଭ - ଆଗ ଶୁଣାଯାଉ । ହେଲେ କ'ଣ ସେ କହୁଛି ?
- ଅଜା - ରାଜା ଆସୁଛନ୍ତି ।
- ବିଦର୍ଭ - (ସଚକିତ ହୋଇ) ରାଜା ?
- ପାଞ୍ଚାଳ - କେଉଁ ରାଜା ?
- କଳିଙ୍ଗ - କେଉଁଠାରେ ରାଜା ?
- ଅଜା - ମୋରି ରାଜା ।
- ବିରାଟ - ତୁମ ରଜା ?
- କଳିଙ୍ଗ - କିଏ ?
- କୋଶଳ - କିଏ ସେ ?
- ଅଜା - ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ, ସେ କିଏ । ସେ ଆସୁଛନ୍ତି ।
- ବିଦର୍ଭ - ଆସୁଛନ୍ତି ?
- କୋଶଳ - କ'ଣ ତାଙ୍କ ଅଭିପ୍ରାୟ ?
- ଅଜା - ସେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରିଛନ୍ତି ।
- କାଞ୍ଚି - ଇସ୍ ! ଆହ୍ୱାନ ! କେଉଁ ଭାବରେ ଆହ୍ୱାନ କରିଛନ୍ତି ?
- ଅଜା - ତାଙ୍କର ଆହ୍ୱାନ ଯିଏ ଯେଉଁ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ବାଧା
ନାହିଁ । ସବୁ ପ୍ରକାର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।
- ବିରାଟ - ତୁମେ କିଏ ?
- ଅଜା - ମୁଁ ତାଙ୍କ ସେନାପତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ।
- କାଞ୍ଚି - ସେନାପତି ? ମିଥ୍ୟା କଥା । ଭୟ ଦେଖାଇବାକୁ ଆସିଛ ?
ତୁମେ ମନେ କରିଛ ତୁମର ଛଦ୍ମବେଶ ମୋ ପାଖରେ ଧରାପଡ଼ି
ନାହିଁ ? ତୁମକୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ଭଲ କରି ଚିହ୍ନେ । ତମେ ଫେର
ସେନାପତି !
- ଅଜା - ଆପଣ ମୋତେ ଠିକ୍ ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି । ମୋ ପରି ଅକ୍ଷମ କିଏ ଅଛି ?
ତଥାପି ସେ ମୋତେ ସେନାପତି ବେଶ ପିନ୍ଧାଇ ପଠାଇ

- ଦେଇଛନ୍ତି । ବଡ଼ବଡ଼ ବୀରମାନଙ୍କୁ ଘରେ ବସାଇ ରଖିଛନ୍ତି ।
- କାଞ୍ଚ - ବେଶ୍ ଉପଯୁକ୍ତ ସମାରୋହରେ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଆମେ ଯିବୁ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ହାତରେ ଯେଉଁ କାମ ଅଛି ସେଇଟା ଶେଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ ।
- ଅଜା - ଯେତେବେଳେ ସେ ଆହ୍ୱାନ କରନ୍ତି ସେତେବେଳେ ସେ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
- କୋଶଳ - ମୁଁ ତାଙ୍କ ଆହ୍ୱାନ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ହିଁ ଯାଉଛି ।
- ବିଦର୍ଭ - କାଞ୍ଚରାଜ, ଅପେକ୍ଷା କରିବା କଥାଟା ମୋତେ ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଚାଲିଲି ।
- ପାଞ୍ଚାଳ - ହେ କାଞ୍ଚରାଜ, ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଖ ତୁମ ରାଜକ୍ଷତ୍ର ଧୂଳିରେ ଲୋଟୁଛି । ତୁମ ଛତ୍ରଧର କେତେବେଳେ ପଳାଇଛି ଜାଣି ବି ପାରିଲି ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚ - ଆଛା ମୁଁ ବି ଯାଉଛି ରାଜଦୂତ । କିନ୍ତୁ ସତ୍ତାକୁ ନୁହେଁ ରଖିକ୍ଷେତ୍ରକୁ ।
- ଅଜା - ରଣକ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ମୋ ପ୍ରଭୁ ସହିତ ଆପଣମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ହେବ । ସେ ମଧ୍ୟ ଅତି ଉତ୍ତମ ପ୍ରଶସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ।
- ବିରାଟ - ଆହେ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ବୋଧହୁଏ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ଭୟରେ ଭଙ୍ଗ ଦେଉଛୁ । ଶେଷରେ ଦେଖୁଛି, ଏକା କାଞ୍ଚରାଜର ହିଁ ଜୟ ହେବ ।
- ପାଞ୍ଚାଳ - ତା' ହୋଇପାରେ ହେ ! ଫଳଟା ପ୍ରାୟ ହାତ ପାଖକୁ ଆସିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରୁତା କରି ତାହା ଫିଙ୍ଗି ଦେଇଯିବା ଭଲ ହେଉନାହିଁ ।
- କଳିଙ୍ଗ - କାଞ୍ଚ ସହିତ ଯୋଗ ଦେବା ହିଁ ଶ୍ରେୟ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଏତେ ସାହସ କରୁଛି, ସେତେବେଳେ କ'ଣ କିଛି ବିବେଚନା ନ କରି କରୁଛି ?

ସୁଦର୍ଶନା ଓ ସୁରଙ୍ଗମା

- ସୁଦର୍ଶନା - ଯୁଦ୍ଧି କି ଶେଷ ହୋଇଗଲା ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସେ କଥା ମୁଁ କହିବି କିମିତି ? ମୁଁ ପଥ ଗୁହଁ ବସି ରହିଛି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ସୁରଙ୍ଗମା, ଛାତି ଭିତରଟା ଆନନ୍ଦରେ ଏପରି କମ୍ପୁଛି ଯେ ମତେ କଷ୍ଟ ହେଉଛି । ଲାଜରେ ମୁଁ ମରିଯାଉଛି ପୁଣି । ମୁହଁ ଦେଖାଇବି କିପରି ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଏଥର ପୁରାପୁରି ହାର ମାନି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଅ । ତେବେ ଆଉ ଲଜା ରହିବ ନାହିଁ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଏ କଥା ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ବାକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ଚିରଦିନ ପାଇଁ ମୋର ପରାଜୟ ହେଲା । କିନ୍ତୁ କେତେଦିନ ଗର୍ବ କରି ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ଆଦର ଦାବିକରି ଆସିଛି ବୋଲି ସେଇଟା ଏକାବେଳେ ଛାଡ଼ି ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ କହୁଥିଲେ, ମୋର ଅନେକ ରୂପଗୁଣ ସମସ୍ତେ କହୁଛି ରାଜାଙ୍କର ମୋ ଉପରେ ଅନୁଗ୍ରହର ଅନ୍ତନାହିଁ - ସେଥିପାଇଁ ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଏ ହୃଦୟ ନୂଆଁଇବାକୁ ମତେ ଏତେ ଲାଜ ମାଡୁଛି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - କିନ୍ତୁ ଅଭିମାନ ନ ଘୁଞ୍ଚିଲେ ଯେ ଲଜା ଘୁଞ୍ଚିବ ନାହିଁ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଆଦର ପାଇବାର ଇଚ୍ଛା ଯେକୌଣସି ମତେ ମନରୁ କାଢ଼ି ନେବାକୁ ମୋ ମନ ପାଉ ନାହିଁ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସବୁ ଗୁଲିଯିବ ରାଣୀ ମା' ! କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଇଚ୍ଛା ରହିବ ନିଜକୁ ନିବେଦନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ସେଇ ଅନ୍ଧକାର ଘରର ଇଚ୍ଛା । ଦେଖାନାହିଁ, ଶୁଣାନାହିଁ, ପାଇବା ନାହିଁ, କେବଳ ଗଭୀର ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବା । ସୁରଙ୍ଗମା, ସେଇ ଆଶାର୍ବୀଦ କର ଯେପରି -
- ସୁରଙ୍ଗମା - କ'ଣ କହୁଛ ମତେ ତୁମେ ? ମୁଁ ପୁଣି ଆଶାର୍ବୀଦ କରିବି ?

ସୁଦର୍ଶନା - ସମସ୍ତଙ୍କ ନିକଟରେ ନତ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଆଶୀର୍ବାଦ ନେବି । ସମସ୍ତେ କହୁଥିଲେ ଏତେ ଅନୁଗ୍ରହ ରାଜା କାହାକୁ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ତା' ଶୁଣି ଶୁଣି ହୃଦୟ ଏତେ ଟାଣ ହୋଇଛି ଯେ, ମୋର ସେହି ରାଜାଙ୍କୁ ସୁଦ୍ଧା ଆଘାତ କରି ପାରିଛି । ଏତେ ଶକ୍ତ ହୋଇଛି ଯେ, ନଇଁବାକୁ ହିଁ ଲାଜ ମାଡୁଛି । ଏ ଲଜା କାଟିବାକୁ ହେବ । ସାରା ଦୁନିଆଁ ଆଗରେ ନମ୍ର ହେବାର ଦିନ ମୋର ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ କାହିଁ; ରାଜା ଏଯାବତେ ତ ମୋତେ ନେବାକୁ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଆଉ କାହିଁକି ସେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ?

ସୁରଙ୍ଗମା - ମୁଁ କହି ଦେଇଛି, ମୋ ରାଜା ନିଷ୍ଠୁର, ବଡ଼ ନିଷ୍ଠୁର ।
 ସୁଦର୍ଶନା - ସୁରଙ୍ଗମା, ତୁ ଯା' । ଥରେ ତାଙ୍କ ଖବର ନେଇଆ ।
 ସୁରଙ୍ଗମା - କେଉଁଠି ତାଙ୍କର ଖବର ନେବି, ତାହା ତ ମୁଁ ଜାଣେ ନା । ଅଜାଙ୍କୁ ଡାକି ପଠେଇଛି । ସେ ଆସିଲେ ହୁଏତ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ କିଛି ସମ୍ଭାବ ମିଳିବ ।

(ଅଜାର ପ୍ରବେଶ)

ସୁଦର୍ଶନା - ଶୁଣିଛ ତୁମେ ଆମ ରାଜାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ । ମୋର ପ୍ରଣାମ ଗ୍ରହଣ କର । ମୋତେ ଆଶୀର୍ବାଦ କର ।

ଅଜା - କ'ଣ କରୁଛ, କ'ଣ କରୁଛ ରାଣୀ । ମୁଁ ଯେ କାହାର ପ୍ରଣାମ ଗ୍ରହଣ କରେନା । ମୋ ସହିତ ସମସ୍ତଙ୍କ ରଙ୍ଗାପରା ସମ୍ପର୍କ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ତୁମର ସେଇ ହସ ପୁଣି ଦେଖାଅ । ମୋତେ ସୁସମ୍ଭାବ ଦେଇ ଯାଅ । କୁହ କେତେବେଳେ ମୋ ରାଜା ମୋତେ ନେବାକୁ ଆସିବେ ।

ଅଜା - ଏ ବଡ଼ ଶକ୍ତ କଥା ପଚାରିଲ ମା' । ମୋ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ମନକଥା ମୁଁ ତ କିଛି ବୁଝି ପାରେନା । ଆଉ କହିବି କ'ଣ ? ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେଲା ସିନା, କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ କେଉଁଠି ତା'ର ସନ୍ଧାନ ନାହିଁ ।

ଅଜା - କୌରବି ଖବର ଅନ୍ତର ନାହିଁ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ଗୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ! ତୁମର ବନ୍ଧୁ ଏମିତି ବନ୍ଧୁ !

ଅଜା - ସେଥିପାଇଁ ତ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି, ସନ୍ଦେହ ମଧ୍ୟ

- କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋ ରାଜା ସେଥିପାଇଁ ଖାତିର କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଭୁଲିଗଲେ ! ଓଃ ! ଓଃ ! କି କଠିନ । ଏକାବେଳେକେ ପଥର । ଏକା ବେଳେକେ ବଜ୍ର ! ସମସ୍ତ ଛାତି ଲଗାଇ ଠେଲିଲେ ମଧ୍ୟ ଛାତି ଫାଟିଯିବ ପଛେ ହଲବଲ ନାହିଁ ଅଜା । ଏମିତି ବନ୍ଧୁ ନେଇ ତୁମେ ଚଳୁଛ କିପରି ?
- ଅଜା - ମୁଁ ଚିହ୍ନନେଇଛି ପରା ତାଙ୍କୁ ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନେଇଛି । ତେଣୁ ସେ ଆଉ କନ୍ଦାଇ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ମୋତେ କ'ଣ ସେ ଚିହ୍ନା ଦେବେ ନାହିଁ ?
- ଅଜା - ଅବଶ୍ୟ ଦେବେ । ନୋହିଲେ ଏତେ ଦୁଃଖ ଦେଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଭଲ କରି ଚିହ୍ନାଇ ସାରିଲେ ଯାଇ ସେ ଛାଡ଼ିବେ, ସେ କ'ଣ ଏମିତି ସେମିତି ଲୋକ ଭାବିଛନ୍ତି ?
- ସୁଦର୍ଶନା - ବେଶ, ବେଶ ଦେଖିବି କେତେ ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠୁରତା । ଏଇ ଝରକା ପାଖରେ ମୁଁ ରୁପହୋଇ ପଡ଼ିଥିବି । ପାଦେ ଘୁଞ୍ଚିବି ନାହିଁ । ଦେଖିବି କିମିତି ସେ ନ ଆସିବେ ।
- ଅଜା - ଭଉଣୀ, ତୁମର ବୟସ ଅଳ୍ପ । ଜିଦ୍ ଧରି ଅନେକ ଦିନ ପଡ଼ି ରହିପାର । କିନ୍ତୁ ମୋର ଯେ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟିଏ କଟିଲେ ଲୋକସାନ ହୋଇଯାଏ । ପାଏ ବା ନ ପାଏ ଥରେ ଖୋଜିବାକୁ ବାହାରେ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- ସୁଦର୍ଶନା - ଗୁହେଁ ନା, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଗୁହେଁ ନା । ସୁରଙ୍ଗମା, ତୋର ରାଜାକୁ ମୁଁ ଗୁହେଁ ନା । କାହିଁକି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ସେ ଆସିଲେ ? ମୋ ପାଇଁ ତ ଆଦୌ ନୁହେଁ । କେବଳ କ'ଣ ବୀରତ୍ବ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଦେଖାଇବା ଇଚ୍ଛା ଯଦି ତାଙ୍କର ଥା'ନ୍ତା, ତାହେଲେ ସେ ଏମିତି ଦେଖାନ୍ତେ ଯେ କାହାରି ଆଉ ସନ୍ଦେହ ନ ଥାଆନ୍ତା । ଦେଖାଇଲେ ଆଉ କେବେ ?
- ସୁଦର୍ଶନା - ଯା, ଯା, ଭୁଲିଯା । ତୋ କଥା ମୋତେ ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହେଉଛି । ଏତେ ତ ନତ କଲେ ତଥାପି ତାଙ୍କ ମନ ମାନିଲା

ନାହିଁ ? ସାରା ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ଏଠେଇଁ ମୋତେ
ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ?

ନାଗରିକ ଦଳ

- ପ୍ରଥମ - ଆହେ, ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ରାଜା ଏକାଠି ହୋଇ ଲଢ଼ାଇ
ଲଗାଇଲେ ଭାବିଲି ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ତାମସା ହେବ । କିନ୍ତୁ
ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ କ'ଣ ହୋଇଗଲା ଭଲରୂପେ କିଛି ବୁଝାପଡ଼ିଲା
ନାହିଁ ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ - ଦେଖିଲ ପରା ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଳମାଳ
ଲାଗିଥିଲା । କେହି ଯେ କାହାରିକି ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ତୃତୀୟ - ବୁଝାମଣା ଠିକ୍ ରହିଲା ନାହିଁ । କିଏ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଚାହଁଲା
ତ କିଏ ପଛକୁ ଯିବାକୁ ଚାହଁଲା । ଜଣେ ଏପଟେ ଯିବାକୁ ଚାହଁ
ତ ଆଉ ଜଣକ ସେପଟେ ଯିବାକୁ ଚାହଁ ଏହାକୁ କ'ଣ ଯୁଦ୍ଧ
ବୋଲାଯାଏ ।
- ପ୍ରଥମ - ସେମାନଙ୍କର କ'ଣ ଲଢ଼େଇରେ ଆଖିଥିଲା ? ସେମାନେ
କେବଳ ପରସ୍ପର ଉପରେ ଆଖି ରଖୁଥିଲେ ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ - ଖାଲି ଭାବୁଥିଲେ, ଲଢ଼ାଇ କରି ମରିବି ମୁଁ ! ତା'ର ଫଳ
ଭୋଗିବ ଆଉ ଜଣେ ?
- ତୃତୀୟ - କିନ୍ତୁ କାଞ୍ଚିରାଜ ଲଢ଼ିଥିଲା, ସେ କଥା ଅବଶ୍ୟ କହିବାକୁ
ହେବ ।
- ପ୍ରଥମ - ସେ ହାରି ମଧ୍ୟ ହାରିବାକୁ ଚାହଁ ନା ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ - ଶେଷରେ ଅସ୍ତ୍ରଟା ଏକାବେଳକେ ତାହାରି ଛାତି ଉପରେ ଆସି
ପଡ଼ିଲା ।
- ତୃତୀୟ - ତା' ପୂର୍ବେ ସେ ଯେ, ପଦେ ପଦେ ହାରୁଥିଲା ତାହା ଯେପରି
ସେ ଟେର ପାଉନଥିଲା ।
- ପ୍ରଥମ - ଅନ୍ୟରାଜାମାନେ ତାକୁ ଛାଡ଼ି କିଏ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଗଲେ
ତା'ର ଠିକଣା ନାହିଁ ।
- ଦ୍ଵିତୀୟ - କିନ୍ତୁ ଶୁଣୁଛି । କାଞ୍ଚିରାଜ ମରିନାହିଁ ।

- ତୃତୀୟ - ନା, ଚିକିତ୍ସାଯୋଗୁଁ ବଞ୍ଚିଲା; କିନ୍ତୁ ତା'ର ଛାତି ଭିତରେ ଯେଉଁ ହାରିବାର ଚିହ୍ନଟା ଅଙ୍କା ହୋଇ ରହିଲା ସେଇଟା କ'ଣ ଏ ଜନ୍ମରେ ଲିଭିବ ?
- ପ୍ରଥମ - ରାଜାମାନେ ପଳାଇ ଯାଇ ମଧ୍ୟ କେହି ରକ୍ଷା ପାଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଧରା ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିଘ୍ନରଟା ହୋଇଗଲାଣି କି ?
- ଦ୍ୱିତୀୟ - ମୁଁ ଶୁଣିଛି ସବୁ ରାଜାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ହୋଇଛି । କେବଳ କାଞ୍ଚିରାଜାଙ୍କୁ ବିଘ୍ନର କର୍ତ୍ତା ନିଜ ସିଂହାସନର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବସାଇ ସ୍ୱହସ୍ତରେ ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ରାଜମୁକୁଟ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଛି ।
- ତୃତୀୟ - ଏ କିମିତି କଥା ହେଲା ? ଆଦୌ ବୁଝା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।
- ଦ୍ୱିତୀୟ - ବିଘ୍ନରଟା କିମିତି ବେଶାପ ଶୁଣା ଯାଉଛି ।
- ପ୍ରଥମ - ତା' ଅବଶ୍ୟ । ଏଇ କାଞ୍ଚି ରାଜାର ସବୁ ଅପରାଧ କରିଛି । ଅନ୍ୟମାନେ ଥରେ ଲୋଭରେ ଥରେ ଭୟରେ କେବଳ ଆଗକୁ ଯାଉଥିଲେ ଆଉ ପଛାଉଥିଲେ ।
- ତୃତୀୟ - ବିଚିତ୍ର କଥା ! ଯମିତି ବାଘଟା ଗଲା ବଞ୍ଚି ଅଥଚ ଲାଞ୍ଜଟା ହେଲା ତା' କଟା ।
- ଦ୍ୱିତୀୟ - ମୁଁ ଯଦି ବିଘ୍ନରକ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ କାଞ୍ଚିର କ'ଣ ଆଉ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଆଧାନ୍ତ ? ତା'ର ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ କିଛି ରହନ୍ତା ନାହିଁ । କେଜାଣି ଭାଇ ! ବଡ଼ ବଡ଼ ଯେତେ ବିଘ୍ନର କର୍ତ୍ତା - ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧି ଏକ ରକମର ।
- ପ୍ରଥମ - ଏମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି କିଛି କ'ଣ ଅଛି ? ଏମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ହିଁ ମରଜି । କିଏ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ଅଛି ?
- ଦ୍ୱିତୀୟ - ଯାହା କହିଲୁ ଭାଇ, ଆମ ହାତରେ ଶାସନ ଭାର ଯଦି ପଡ଼ନ୍ତା, ତେବେ ଯାଠୁ ଅନେକ ଭଲ ଚଳାଇ ପାରନ୍ତୁ ।
- ତୃତୀୟ - ସେ କଥା ଆଉ କହିବାକୁ ଅଛି ?

ଅଜା ଓ କାଞ୍ଚରାଜ

- ଅଜା - ଏ କ'ଣ କାଞ୍ଚରାଜ ! ତୁମେ ଦାଣ୍ଡରେ ଯେ ।
- କାଞ୍ଚ - ତୁମ ରାଜା ମୋତେ ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛି ।
- ଅଜା - ଏଇତ ସ୍ବଭାବ ତାଙ୍କର ।
- କାଞ୍ଚ - ତା'ପରେ ପୁଣି ନିଜର ଦେଖା ନାହିଁ ।
- ଅଜା - ସେ ତ ତାଙ୍କର ଏକ କୌତୁକ ।
- କାଞ୍ଚ - କିନ୍ତୁ ଏମିତି କରି ମୋତେ ଆଉ କେତେଦିନ ଲୁଚିବେ ? ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ମତେ ତାକୁ ରାଜାବୋଲି ମାନିବାକୁ ନ ଚାହିଁଲି ସେତେବେଳେ କୁଆଡୁ କାଳବୈଶାଖୀ ପରି ଆସି ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ମୋର ଧୂଳା ପତାକା ଭାଙ୍ଗି ଛାରଖାର କରିଦେଲା । ଅଥଚ ତା' ପାଖରେ ପରାଜୟ ମାନିବା ପାଇଁ ଦାଣ୍ଡେ ଦାଣ୍ଡେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଘୁରି ବୁଲୁଛି ସେତେବେଳେ ତା'ର ଦେଖା ନାହିଁ ।
- ଅଜା - ତା' ହେଉ, ସେ ଯେତେ ବଡ଼ ରାଜା ହେଉ, ହାର୍ ମାନିବା ପାଖେ ତାକୁ ହାର ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ରାଜନ ରାତିରେ ବାହାରିଛ କାହିଁକି ?
- କାଞ୍ଚ - ଏଇ ଲଜାଟିକକ ଏ ଯାକେ ଛାଡ଼ି ପାରୁନି ଯେ କାଞ୍ଚର ରାଜା ଆଳାରେ ମୁକୁଟ ସଜାଇ ତୁମ ରାଜାର ମନ୍ଦିର ଖୋଜି ବୁଲୁଛି - ଏହା ଯଦି ଦିନ ଆଲୁଅରେ ଲୋକେ ଦେଖନ୍ତି ତେବେ ସେମାନେ ହସିବେ ସିନା ।
- ଅଜା - ଲୋକଙ୍କର ତ ଏହି ରାତି । ଯାହା ଦେଖିଲେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼େ ତା' ଦେଖି ମାଙ୍କଡ଼ମାନେ ହସନ୍ତି ।
- କାଞ୍ଚ - କିନ୍ତୁ ଅଜା, ତୁମର ଏ କି କାଣ୍ଡ ! ସେଇ ଉତ୍ସବର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକାଠି କରି ଆଣିଛ ? କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ଯେଉଁମାନେ ତୁମ ପଛେ ପଛେ ବୁଲୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁନାହିଁ କାହିଁକି ?

- ଅଜା - ଆମ ଶମ୍ଭୁ - ସୁଧନଙ୍କ ଦଳ କଥା କହୁଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ସବୁ ଲଢ଼େଇରେ ମଲେ ।
- କାଞ୍ଚ - ମଲେ ?
- ଅଜା - ହଁ, ସେମାନେ ମୋତେ କହିଲେ, ଅଜା, ପଞ୍ଚିତମାନେ ଯାହା କହନ୍ତି ତାହା ଆମେ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନା, ତୁମେ ଯେଉଁ ଗାତ ଗାଅ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ବି ଗଳା ମିଳାଇ ପାରୁନା; କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କାମ ଆମେ କରିପାରୁ; ଆମେ ମରିପାରୁ । ଆମକୁ ଯୁଦ୍ଧକୁ ନେଇଯାଅ, ଜୀବନଟା ସାର୍ଥକ କରି ଆସୁ । କଥା ଯିମିତି କାମ ବି ସିମିତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଯାଇ ଛିଡ଼ା ହେଲେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ବସିଲେ ।
- କାଞ୍ଚ - ସେ ବୋକାମାନେ ସିଧା ରାସ୍ତାରେ ବୁଦ୍ଧିଆଙ୍କ ଆଗକୁ ଚାଲିଗଲେ କହିବାକୁ ହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଧରି କି ବାଳଲାଳା ଚଳାଇଛ ?
- ଅଜା - ଏଥର ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବଟା ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାନା ରକମ ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ସବୁ ପାଲା ଭିତର ଦେଇ ଏମାନଙ୍କୁ ବୁଲାଇ ନେଉଛି । ସେଦିନ ବଗିଚା ଭିତରଟା ଯାକ ଲାଲ ହୋଇଗଲା; ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି ମଜା ବେଶ୍ ଜମି ଉଠିଲା । ସେ ସବୁ ତ ସଜଲା; ଆଜି ପୁଣି ଆମ ବଡ଼ ରାସ୍ତାର ବଡ଼ ଦିନ । ଆଜି ଘର ଭିତରର ମଣିଷଙ୍କୁ ରାସ୍ତାରେ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଦକ୍ଷିଣାପବନ ପରି ନିଜ ଦଳବଳ ନେଇ ଆସିଛି । ଆରମ୍ଭ କର ଭାଇ, ତୁମର ସେଇ ଦରଜାରେ ଧକ୍କା ଦେବା ଗାନଟି ଆରମ୍ଭ କର ।

(ଗାନ)

ଆଜି ବସନ୍ତ ଜାଗ୍ରତ ଦ୍ଵାରେ
ତବ ଅବଗୁଣ୍ଡିତ କୁଣ୍ଡିତ ଜୀବନେ;
କରନା ବିଡ଼ମ୍ବିତ ତାରେ ।
ଆଜି ଖୋଲରେ ହୃଦୟ ଦ୍ଵାର ଖୋଲ,
ଆଜି ଭୁଲରେ ଆପଣା ପର ଭୁଲ,

ଏଇ ସଙ୍ଗୀତ ମୁଖରିତ ଗଗନେ
 ତବ ଗନ୍ଧ ତରଙ୍ଗିଲ ତୋଳ ।
 ଏଇ ବାହାର ଭୁବନେ ଦିଗ ହରାଇ
 ମାଧୁରୀ ରାଶିରାଶି ନିଅ ଖେଳାଇ ।
 ଅତି ନିବିଡ଼ ବେଦନା ବନ ମଝିରେ
 ଉଠେ ପଲ୍ଲବେ ପଲ୍ଲବେ ବାଜିରେ
 ଦୂରେ ଗଗନେ କାହା ପଥ ଗୁହଁରେ
 ଆଜି ବ୍ୟାକୁଳ ବସୁନ୍ଧରା ସାଜେରେ
 ମୋର ପରାଣେ ହକ୍ଷିଣା ବାୟୁ ଲାଗୁଛି ।
 କା'ର ଦ୍ଵାରେ ଦ୍ଵାରେ କରମାରି ମାଗୁଛି,
 ଏଇ ସୌରଭ ବିହ୍ୱଳା ରଜନୀ
 କା'ର ଚରଣେ ଧରଣୀ ତଳେ ଜାଗୁଛି
 ଆଗୋ ସୁନ୍ଦର ବଲ୍ଲଭ - କାନ୍ତ
 ତବ ଗମ୍ଭୀର ଆହ୍ୱାନ କାରେ ।

ସୁଦର୍ଶନା ଓ ସୁରଙ୍ଗମା

ସୁଦର୍ଶନା

- ବଞ୍ଚଗଳି, ସୁରଙ୍ଗମା, ବଞ୍ଚଗଳି । ହାରମାନି ସାରିବା ପରେଇ
 ବଞ୍ଚୁଲି । ଆରେ ବାପ୍ପରେ ! କି କଠିନ ମୋର ସେ ଅଭିମାନ ।
 କାହିଁରେ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଗୁହଁ ନା । ମୋ ରାଜା କାହିଁକି ମୋ
 ପାଖକୁ ଆସିବେ - ମୁଁ ନିଜେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବି, ଏଇ କଥାଟା
 କୌଣସି ମତେ ମନକୁ ବୁଝାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲି । ସାରା ରାତି
 ସେଇ ଝରକା ପାଖରେ ପଡ଼ି ଧୂଳିରେ ଲୋଟି ଲୋଟି କାନ୍ଦିଛି ।
 ଦକ୍ଷିଣାପବନ ବୁକୁର ବେଦନା ପରି ହୁ ହୁ ହୋଇ ବହୁଛି ।
 ଆଉ କୃଷ୍ଣ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାର ଅନ୍ଧକାରରେ “ବହୁ କଥା କୁହ”
 ଚଢ଼େଇ ରାତିଯାକ ଖାଲି ରାବୁଛି । ସେ ଯେପରି ଅନ୍ଧକାରର

କାନ୍ଦଣା ।

- ସୁରଙ୍ଗମା - ଆହା, କାଳ ରାତ୍ରିଟା ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରି କୌଣସି ମତେ ପାହିବାକୁ ଗ୍ରହେଁ ନା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କିନ୍ତୁ କହିଲେ ତୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବୁ ନାହିଁ, ତା'ରି ଭିତରେ ବାରମ୍ବାର ମୋର ମନେ ହେଉଥିଲା କେଉଁଠି ତା'ର ବାଣୀ ବାଜୁଛି । ସେ ନିଷ୍ଠୁର, ତା'ର କଠିନ ହାତରେ କ'ଣ ଏମିତି ମିନତିର ସୁର ବାଜେ । ବାହାରର ଲୋକେ ମୋର ଅସମ୍ମାନଟା ହିଁ ଦେଖୁଗଲେ କିନ୍ତୁ ଗୋପନ ରାତ୍ରିର ସେହି ସୁରଟା କେବଳ ମୋର ହୃଦୟ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ସେ ବାଣୀ ତୁ ଶୁଣିଥିଲୁ, ସୁରଙ୍ଗମା ? ନା ସେ ମୋର ସ୍ୱପ୍ନ ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ସେଇ ବାଣୀ ଶୁଣିବି ବୋଲି ତ ତୁମ ପାଖେ ପାଖେ ରହିଛି । ଅଭିମାନ - ତରଳ ସେଇ ସୁର ଦିନେ ବାଜିବ ବୋଲି ଜାଣି ମୁଁ କାନ ପାତି ପଡ଼ି ରହିଲି ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଶେଷକୁ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କରି ପଣ ହିଁ ରହିଲା । ମତେ ଦାଣ୍ଡକୁ କାଢ଼ିଲା, ତେବେ ଯାଇ ଛାଡ଼ିଲା । ମିଳନ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଏହି କଥାଟା କହିବି - ମୁଁ ଆସିଛି, ତୁମର ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିନି । କହିବି, ଆଖିର ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ଗଡ଼ାଇ ଆସିଛି, କଠିନ ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଛି । ଏଇ ଗର୍ବଟି ମୁଁ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - କିନ୍ତୁ ସେ ଗର୍ବ ଟିକକ ତୁମର ରହିବ ନାହିଁ । ସେ ଯେ ତୁମଠୁଁ ଆଗରେ ଆସିଛନ୍ତି, ନ ହେଲେ ତୁମକୁ ବାହାର କରିବା କା'ର ସାଧ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ହୁଏତ ଆସିଥିଲେ । ଆଭାସ ପାଇଥିଲି, କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାସ କରପାରି ନ ଥିଲି । ଯେତେ ସମୟ ଅଭିମାନରେ ବସିଥିଲି ସେତେକାଳ ମନେ ହେଉଥିଲା ସେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅଭିମାନ ଭସାଇ ଦେଇ ଯେତେବେଳେ ରାସ୍ତାରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ମନେ ହେଲା ଯେ, ସେ ମଧ୍ୟ ମୋ ସାଥରେ ବାହାରି ଆସିଛନ୍ତି । ରାସ୍ତାରୁ ତାଙ୍କୁ ପାଇବା ଆରମ୍ଭ

ହୋଇଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ମନ ନିଶ୍ଚିତ । ତା'ପାଇଁ ମୋର
 ଏଇ ଯେ ଦୁଃଖ, ସେହି ଦୁଃଖ ହିଁ ମୋତେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଇଛି
 - କଠିଣ ରାସ୍ତା ମୋର ପାଦତଳେ ଯେପରି ସୁରେ ସୁରେ ବାଜି
 ଉଠିଛି - ଯେପରି ମୋର ବାଣୀ, ମୋର ଦୁଃଖର ବାଣୀ ତାଙ୍କରି
 ବେଦନାର ଗାନରେ ଏଇ କଠିନ ପଥରରେ ଏଇ ଶୁଖିଲା
 ଧୂଳିରେ ସେ ଆପେ ଆପେ ବାହାରି ଆସିଛନ୍ତି - ମୋତେ
 ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି - ଯେପରି ସେହି ମୋର ଅନ୍ଧାର ଘର
 ଭିତରେ ଧରୁଥିଲେ ଓ ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡ଼ି ମୋ ଦେହ ଫୁଲି
 ଉଠୁଥିଲା । କିଏ କହିଲା, ସେ ନାହାନ୍ତି ? ସୁରଙ୍ଗମା, ତୁ କ'ଣ
 ବୁଝି ପାରୁନୁ, ସେ ଲୁଚିକରି ଆସିଛନ୍ତି ।

(ସୁରଙ୍ଗମାର ଗାନ)

ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ତୁମେ ଧରିଛ ମୋର ଦୁଇ ହାତ
 ଆସିଲ କେବେ ତୁମେ ହେ ନାଥ, ମୃଦୁ ଚରଣ-ପାତେ ?

ଭବିଷ୍ୟି ମୁଁ ଜୀବନ ସ୍ବାମୀ

ତୁମକୁ କାଳେ ହରାଏ ଜାଣି

ମୋତେ ତୁମେ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ବୁଝିଛି ଆଜି ରାତେ ।

ଯେଉଁ ନିଶାଥେ ଆପଣା ହାତେ ଲିଭାଇଦେଲି ଦୀପ ।

ସେଇ ଅନ୍ଧାରେ ଜାଳିଲ ଧୁବ ତାରାଟି ମୋ ସମାପ

ତୁମର ପଥେ ଗୁଲିବା ଯେବେ

ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ଦେଖୁଲି ତେବେ

ଆପେ ଯେ ତୁମେ ମୋହରି ପଥେ ଲୁଚିଣ ଗୁଲ ସାଥେ ।

- ସୁଦର୍ଶନା - ସେ କିଏ ? ଗୁହଁ ଦେଖ ସୁରଙ୍ଗମା, ଏତେ ରାତିରେ ଏଇ
 ଅନ୍ଧକାର ପଥରେ ଆହୁରି ଜଣେ କିଏ ପଥକ ବାହାରି ପଡ଼ିଛି ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ମା, ଏ ଯେ, କାଞ୍ଚି ରାଜା !
- ସୁଦର୍ଶନା - କାଞ୍ଚି ରାଜା ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ଭୟ କରନାହିଁ ମା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଭୟ ! ଭୟ କାହିଁକି କରିବି ? ଭୟର ଦିନ ଆଉ ମୋର
 ନାହିଁ ।

- କାଞ୍ଚି ରାଜା - (ପ୍ରବେଶ କରି) ମା, ତୁମେ ବି ଚାଲିଛ ବୋଧହୁଏ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଏକା, ବାଟର ବାଟୋଇ, ମୋତେ ମୋତେଟ ବର ନାହିଁ ମା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଭଲ ହେଲା କାଞ୍ଚି ରାଜା ! ଆମେ ଦୁହେଁ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପାଖ ପାଖ ରହି ଚାଲିବୁ । ବଡ଼ ଭଲ ହୋଇଛି । ଘର ଛାଡ଼ି ବାହାରିବା ବେଳେ ତୁମ ସହିତ ଦେଖା; ଆଉ ଆଜି ଘରକୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ସେଇ ଯୋଗ ଯେ, ଏଡ଼େ ଶୁଭ ଯୋଗ ହୋଇ ଉଠିବ ମୋ କଥା ଆଗରୁ କିଏ ଭାବି ପାରିଥିଲା ?
- କାଞ୍ଚି - କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଚାଲି ଚାଲି ଯିବ ଏହା ତୁମ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ଶୋଭା ପାଏ ନା ମା ? ଯଦି ଅନୁମତି ଦେବ ଏହିକ୍ଷଣି ରଥ ଅଣାଇ ଦେଇପାରେ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ନା, ନା, ଏମିତି କଥା କୁହନାହିଁ । ଯେଉଁ ରାସ୍ତା ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଆସିଛି ସେଇ ରାସ୍ତାର ସମସ୍ତ ଧୂଳି ଗୋଡ଼ରେ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ଫେରିବି; ତେବେ ଯାଇ ମୋର ବାହାରି ଆସିବା ସାଥୀକ ହେବ । ରଥରେ ବସାଇ ନେଇଗଲେ ମୋତେ ଠକି ଦିଆଗଲା ।
- ସୁରଙ୍ଗମା - ମହାରାଜ । ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଆଜି ଧୂଳିରେ ! ଏ ରାସ୍ତାରେ ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ରଥ କିଛି ଦେଖୁନି ତ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଯେତେଦିନ ରାଣୀଥିଲି ସେତେଦିନ କେବଳ ସୁନା ରୂପାରେ ଗୋଡ଼ ପକାଇଛି, ଆଜି ତାଙ୍କ ଧୂଳିରେ ଚାଲି ମୋର ସେହି ଭାଗ୍ୟଦୋଷ ଖଣ୍ଡନ କରିଦେବି । ଆଜି ମୋ ଧୂଳିମାଟିର ରାଜା ସାଙ୍ଗରେ ପଦେ ପଦେ ଏଇ ଧୂଳିମାଟିରେ ମିଳନ ହେଉଛି - ଏ ସୁଖର ସମ୍ଭାବନା କିଏ ଜାଣିଥିଲା ?
- ସୁରଙ୍ଗମା - ରାଣୀ ମା, ଏଇ ଦେଖ, ପୂର୍ବଦିଗକୁ ଚାହିଁ ଦେଖ । ଭୋର ହେଲା । ଆଉ ଡେରି ନାହିଁ ମା, ତାଙ୍କ ପ୍ରାସାଦର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବୃତ୍ତାର ଶିଖର ଦେଖାଯାଉଛି ।

(ଗାନ)

ଭୋର ହେଲା ବିଭାବରୀ, ପଥହେଲା ଅବସାନ

ଶୁଣ ଏଇ ଲୋକେ ଲୋକେ ଉଠେ ଆଲୋକର ଗାନ ।

ଧନ୍ୟ ହେଲା ଆହେ ପାନ୍ଥ

ରଜନୀ-ଜାଗର-କୁଳ,

ଧନ୍ୟ ହେଲା ଆହା ମୋର ଧୂଳିରେ ଧୂସର ପ୍ରାଣ ।

ବନର କୋଳକୁ ଲାଗି

ସମାରଣ ଅଛି ଜାଗି

ମଧୁଭିକ୍ଷୁ ଦଳେ ଦଳେ

ଆଗତ କୁଞ୍ଜ ଦୁଆରେ

ହେଲା ଡବ ଯାତ୍ରା ଶେଷ

ନାହିଁ ରଖ ଆଶୁ ଲେଶ

ଲଜା ଭୟ ଗଲା ଦୂରେ ଘୁଞ୍ଚିଲାରେ ଅଭିମାନ ।

(ଅଜା ପ୍ରବେଶ)

- ଅଜା - ସକାଳ ହେଲା, ଭଉଣୀ, ସକାଳ ହେଲା ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରେ ପହଞ୍ଚିଛି, ଅଜା ପହଞ୍ଚିଛି ।
- ଅଜା - କିନ୍ତୁ ଆମ ରାଜାଙ୍କ ଆଦରଣ ଦେଖିଲତ ? ରଥ ନାହିଁ ବାଦ୍ୟ ନାହିଁ, ସମାରୋହ ନାହିଁ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - କହୁଛ କ'ଣ ? ସମାରୋହ ନାହିଁ ! ଏଇ ଯେ ଆକାଶ ଏକାବେଳକେ ଲାଲ; ଫୁଲ ଗନ୍ଧରେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନାରେ ପବନ ଏକାବେଳେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ।
- ଅଜା - ତା' ହେଉ, ଆମର ରଜା ଯେତେ ନିଶ୍ଚୁର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ କ'ଣ ସିମିତି କଠିନ ହୋଇ ପାରିବା ? ଆମକୁ ଏକଟା କଷ୍ଟ ହେବନି ? ଏଇ - ଦାନ ବେଶରେ ତୁମେ ରାଜଭବନକୁ ଯିବା ଏହା କ'ଣ ଆମେ ସହିପାରୁ ? ଟିକଏ ଛିଡ଼ା ହୁଅ; ମୁଁ ଦୌଡ଼ିଯାଇ ତୁମର ରାଣୀ ବେଶଟା ନେଇ ଆସେ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ନା, ନା, ନା । ମୋର ସେ ରାଣୀବେଶ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ସେ ଛିଡ଼ାଇ ନେଇଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ମୋତେ ଦାସୀର ବେଶ ପିନ୍ଧାଇଛନ୍ତି । ରକ୍ଷା ପାଇଛି, ବଞ୍ଚି ଯାଇଛି । ମୁଁ ଆଜି ତାଙ୍କର

- ଦାସୀ, ତାଙ୍କର ଯେତେ ଯିଏ ଅଛନ୍ତି ମୁଁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ତଳେ ।
- ଅଜା - ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ତୁମର ଏ ଦଶା, ଦେଖୁ ପରିହାସ କରିବେ । ତାହା ଆମକୁ ଅସହ୍ୟ ହେବ ।
- ସୁଦର୍ଶନା - ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ପରିହାସ ଅସହ୍ୟ ହେଉ । ସେମାନେ ମୋ ଦେହରେ ଧୂଳି ଦିଅନ୍ତୁ । ଆଜିର ଏ ଅଭିସାରରେ ସେହି ଧୂଳିହିଁ ମୋର ଅଙ୍ଗରାଗ ।
- ଅଜା - ଏହା ଉପରେ ଆଉ କଥା କହି ହେବନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବର ଶେଷ ଖେଳଟା ଗୁଲୁ । ଫୁଲର ରେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ, ଦକ୍ଷିଣାପାବନ ବର୍ତ୍ତମାନ ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇ । ସମସ୍ତେ ମିଳି ଧୂଳି ଧୂସର ହୋଇ ଆଜି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା । ଯାଇ ଦେଖିବା ତାଙ୍କ ଦେହରେ ବି ଧୂଳି ବୋଳା ହୋଇଛି । ତାଙ୍କୁ କ'ଣ କିଏ ଛାଡ଼ି ଦିଏ ? ଯେ ପାରେ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ମୁଠାଏ ମୁଠାଏ ଧୂଳି ବୋଳିଦିଏ - ସେ ଧୂଳି ସେ ଝାଡ଼ି ବି ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
- କାଞ୍ଚ - ଅଜା, ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ଏ ଧୂଳି ଖେଳରେ ମୋତେ ଯେପରି ନ ଭୁଲ । ମୋର ଏଇ ରାଜବେଶଟାକୁ ଏପରି ଧୂଳି - ଧୂସର କରିଦେବାକୁ ହେବ ଯେପରି ସେଟା ଆଉ ଚିହ୍ନି ହେବ ନାହିଁ ।
- ଅଜା - ସେ କଥା ଆଉ ଡେରି ହେବ ନାହିଁ; ଭାଇ ! ଯେଉଁ ତଳକୁ ଖସି ଆସିଲାଣି ସେଠାରେ ମିଥ୍ୟା ମାନସରୁ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଇଛି । ଏଇ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ରଙ୍ଗ ବଦଳିଯିବ । ଆଉ ଆମର ଏଇ ରାଣୀଙ୍କୁ ଦେଖ । ସେ ନିଜ ଉପରେ ଭାରି ରାଗିଥିଲେ । ମନେ କରିଥିଲେ ଗହଣାଗାଣ୍ଡି ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ନିଜର ଭୁବନମୋହନ ରୂପକୁ ଲାଞ୍ଜନା ଦେବେ । କିନ୍ତୁ ସେ ରୂପ ଅପମାନର ଆଘାତରେ ଆହୁରି ଫୁଟି ଉଠିଛି । ଯେପରି ଆଉ କେଉଁଠି କିଛି ହୋଇନାହିଁ । ଆମର ଯେଉଁ ରାଜା, ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ରୂପର ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏଇ ବିଚିତ୍ର ରୂପ ସେ ଏତେ ଭଲପାଏ । ଏଇ ରୂପ ହିଁ ଯେ ତା'ର ବକ୍ଷର ଅଳଙ୍କାର । ସେଇ ରୂପ ନିଜ ଗର୍ବର ଆବରଣ ଘୁଞ୍ଚାଇ

ଦେଇଛି । ଆଜି ଆମ ରାଜାଙ୍କ ଘରେ ଯେଉଁ ସୁର ବର୍ତ୍ତମାନ
ବାଜି ଉଠିଛି ତାହା ଶୁଣିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ଛଟପଟ ହେଉଛି ।

ସୁରଙ୍ଗମା - ଏଇ ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲେ ।

ଅନ୍ଧକାର ଘର

ସୁଦର୍ଶନା - ପ୍ରଭୁ, ଯେଉଁ ଆଦର କାଢ଼ି ନେଇଛି ସେ ଆଦର ଆଉ
ଫେରାଇ ଦିଅନା । ମୁଁ ତୁମ ବରଣର ଦାସୀ, ମୋତେ ସେବାର
ଅଧିକାର ଦିଅ ।

ରାଜା - ମୋତେ ସହି ପାରିବ ?

ସୁଦର୍ଶନା - ପାରିବି, ରାଜା, ପାରିବି । ମୋର ପ୍ରମୋଦ ବନରେ, ମୋର
ରାଣୀର ଘରେ ତୁମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ବୋଲି ତୁମକୁ
ଏତେ ବିରୂପ ଦେଖୁଥିଲି । ସେଠାରେ ତୁମର ଦାସର ଅଧମ
ଦାସ ମଧ୍ୟ ତୁମଠାରୁ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ । ତୁମକୁ ସେପରି
ଭାବେ ଦେଖିବାର ତୃଷ୍ଣା ମୋର ଏକାବେଳକେ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଇଛି ।
ତୁମେ ସୁନ୍ଦର ନୁହଁ ପ୍ରଭୁ, ସୁନ୍ଦର ନୁହଁ । ତୁମେ ଅନୁପମ ।

ରାଜା - କିନ୍ତୁ ତୁମ ମଧ୍ୟରେଇ ମୋର ଉପମା ଅଛି ।

ସୁଦର୍ଶନା - ଯଦିଆଏ ତେବେ ତାହା ଅନୁପମ । ମୋ ଭିତରେ ତୁମର ପ୍ରେମ
ଅଛି; ସେଇ ପ୍ରେମରେ ହିଁ ତୁମର ଛାଇ ପଡ଼େ; ସେଇଠାରେ
ହିଁ ତୁମେ ତୁମର ରୂପ ଦେଖିବାକୁ ପାଅ । ସେଥିରେ ମୋର
ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ ସବୁ ତୁମର ।

ରାଜା - ଆଜି ଏଇ ଅନ୍ଧକାର ଘରର ଦ୍ଵାର ଏକାବେଳକେ
ଖୋଲିଦେଲି । ଏଠାକାର ଲାଳା ଶେଷ ହେଲା । ଆସ, ମୋ
ସାଙ୍ଗରେ ଆସ; ବାହାରକୁ ଚାଲିଆସ - ଆଲୋକକୁ ।

ସୁଦର୍ଶନା - ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋ ଅନ୍ଧକାର ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ - ମୋର ନିଷ୍ଠୁରକୁ - ମୋର
ଭୟାନକକୁ - ପ୍ରଣତି ଜଣାଉଛି ।

- ସମାପ୍ତ -

କଳାଗ୍ରୀ ଥିଏଟର ଦ୍ଵାର ଅଭିନୀତ

ଚଞ୍ଚା

ଭୂମିକାରେ

ପୁରୁଷ

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗରାଜ	- ଶ୍ରୀ ନଟବର ସେଣା
ଶିବୁ	- ଶ୍ରୀ ଅହର୍ଯ୍ୟାମା ବଡ଼ପଣ୍ଡା
କେଳୁ ରଥ	- ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ମହାନ୍ତି
ଗୋବିନ୍ଦା	- ଶ୍ରୀ ବିଜୟ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
ଭଗିଆ	- ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର
ସେନା ଦେହୁରୀ	- ଶ୍ରୀ ନିରଞ୍ଜନ ନାୟକ
ଗୋବରା ଜେନା	- ଶ୍ରୀ କମଳଲୋଚନ ଦାସ
ମୁକୁନ୍ଦା	- ଶ୍ରୀ ଉମାକାନ୍ତ ସାହୁ
ଦୋକାନୀ	- ଶ୍ରୀ ବଳରାମ ସେଣା
ନାଉରିଆ	- ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଲ୍ଲିକ
ନାଉରିଆ ପିଲା	- ଯୋଗୀ
ମୁନ୍ସି ଚକ୍ରଧର ଦାସ	- ଶ୍ରୀ ହରନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
ଦାରୋଗା ଜନାଏତ୍ ହୋସେନ୍	- ଶ୍ରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ
ବରଜନ୍ଦାଜ ୨ଜଣ	- ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ଦୟାନିଧି

ସ୍ତ୍ରୀ

ଚମ୍ପା	- ସୁଜାତା
ସାଆନ୍ତାଣୀ	- ସରସ୍ୱତୀ ଦେବୀ
ଶାରିଆ	- ମିନତୀ ଦେବୀ
ସାଆନ୍ତାଣୀମାନେ	- ଜନକ, ଜାନକୀ, ସନ୍ଧ୍ୟା, କୁନୀ
ମରୁଆ	- ଜନକଲତା

ମୂଳଗବନା

✓ ବ୍ୟାସକବି ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି

ନାଟ୍ୟରୂପ

ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତ କୁମାର ଶତପଥୀ

ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା	- ଶ୍ରୀ ନଟବର ସେଣ
ସହକାରୀ	- ଶ୍ରୀ ବିଜୟ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
ନୃତ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା	- ଗୁରୁ ଶ୍ରୀ ବଟକୃଷ୍ଣ ସେଣ
ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ବର	- ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ଜେନା, ଶ୍ରୀ ବିମ୍ବୀଧର ଗିରି
ସହଯୋଗୀ	- ଅଭିମନ୍ୟୁ, ରାମଚନ୍ଦ୍ର, ଝୁରେନ୍ଦ୍ର
ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟରୁ	- ନୀଳମଣି, ମିନତି, ଜାନକୀ
ମଞ୍ଚକୌଶଳ	- ମଞ୍ଚଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଆରୁରୀ
ମଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଛଳନା	- ଝୁରେନ୍ଦ୍ର ଭୂୟାଁ, ବଳରାମ ସେଣ, ସନାତନ ପଣ୍ଡା
ସାଜଘର	- ଶ୍ରୀ ବଳରାମ ସେଣ
ସ୍ଥାପନ	- ଶ୍ରୀ କମଳାଲୋଚନ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ହରନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
ଆଲୋକ	- ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ବିରଞ୍ଚନାରାୟଣ ମିଶ୍ର
ପରିବେଷକ	- କଳାଶ୍ରୀ ଥିଏଟର, କଟକ - ୧
ପ୍ରଥମ ଅଭିନୟ ରଜନୀ	- ସୋର, ତା ୨୦୩୩୭୦
ପରିଚ୍ଛଳନା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ	- ଶ୍ରୀ ବଟକୃଷ୍ଣ ସେଣ
ମେନେଜର	- ଶ୍ରୀ ବାଲୁକେଶ୍ବର ରଥ

(ସୌଖୀନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ପ୍ରଥମ ଅଭିନୟ -

ଫକୀରମୋହନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ତା ୧୭/୨/୬୯)

ଚମ୍ପା

“ଚମ୍ପା ! ସେଇ ଗୁଜରାଣୀଟା !” ବିସ୍ମୟ ଓ ତୁଚ୍ଛ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଭରା କଣ୍ଠରେ ଜନୈକ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଓ କୁଶଳୀ ଅଭିନେତା ମନ୍ତବ୍ୟ କଲେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁନୟନ କରି କହିଲି, “*ଛ ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ* ଅବଲମ୍ବନରେ ‘ଚମ୍ପା’ ବୋଲି ନାଟକଟିଏ ଲେଖିଛ, ତା’ର ମଞ୍ଚୋପଯୋଗୀତା ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବେ ?” *ମାମୁଁ* ଉପନ୍ୟାସର ନାଟ୍ୟରୂପ - ଯାହା ଯୁଗେ ହେଲା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପାଠ୍ୟରୂପେ ପ୍ରଚଳିତ - ରେ ମଞ୍ଚୋପଯୋଗୀତା ଏପରିକି ନାଟ୍ୟକଳାର ଏକାନ୍ତ ଅଭାବ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ଥିବାରୁ ସେ ପ୍ରମାଦର ପୁନରାବୃତ୍ତି ଯେପରି ଏ ନାଟକଟିରେ ନ ହୁଏ ସେଥିପ୍ରତି ମୁଁ ସତର୍କ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ।

କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ମହୋଦୟ ଯେଉଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଇଲେ ସେଥିରେ ମୁଁ ଅପ୍ରତିଭ ହେଲି । ଚମ୍ପା ! ସେଇ ଗୁଜରାଣୀଟା ! ଅଥଚ ବନ୍ଧୁ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି କହନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଚମ୍ପା ଏକ ବିସ୍ମୟ । ମୋର ଧାରଣା ବନ୍ଧମୂଳ ହେଲା, ଆମର ଧର୍ମ, ରାଜନୀତି, ସାମାଜିକ ଜୀବନ ତଥା ସାହିତ୍ୟରୁ ରୁଗ୍‌ଣ ରୋମାଞ୍ଚିକତା ବା ଏଡ଼ୋଲେସେନ୍ସ (ନାବାଳିକା) ଅଦ୍ୟାପି ଯାଇନାହିଁ । ପରିପକ୍ୱ, ସୁସ୍ଥ, କ୍ଲାସିକ୍ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ବା ବାସ୍ତବ ଭଙ୍ଗୀ ଆମେ ବହୁଦିନ ରୋମାଞ୍ଚିକ ରସରେ ଭିଜିବୁଡ଼ି ରହି କ୍ରମେ ହରାଇ ବସିଛୁ ।

ଚମ୍ପା ରାଣୀ ନୁହେଁ, ଗୁଜରାଣୀ, ଛାର କାମୁଡ଼ୁଣୀ, ପୋଇଲୀ । ସେ ପୁଣି ହେବ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ନାଟକର ନାୟିକା ? ଯିମିତି କାମୁଡ଼ୁଣୀଗୁଡ଼ାକ ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଘରେ ନାୟିକା ସ୍ତରକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ! ଫକୀରମୋହନଙ୍କୁ ଶୁଣିଲୁ, “ଜାଣିଲା ଶୁଣିଲା ଲୋକେ ତାକୁ (ଚିତ୍ରକଳାକୁ) ଗୁଜରାଣୀ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି । ହେଲେ ନୂଆ ଲୋକ କେହି ଆସିଲେ ସାକ୍ଷୀ ବୋଲି ଡାକିପକାଏ... ଯେଉଁ ସମୟର କଥା ହେଉଛି - ବୋଇଲେ ଚିତ୍ରକଳା ଅମଳଦାରି ସମୟରେ - ଏ କଥାରେ ଗୋଟାଏ ଧରପଗଡ଼ ନ ଥିଲା । ଡାକଫୁକାରରେ କରଣ ଖଣ୍ଡାକତ ମହାନାୟକ ଘରେ ଅନେକ ଗୁଜରାଣୀ ଦାନାପାଣି ପାଉଥିଲେ । ଏଣିକି ପାଠୁଆମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଚରିତ୍ର ବୋଲି ଗୋଟାଏ ବିଧି ବାହାରିବା ଦିନରୁ ଦେର ଦେର ଗୁଜରାଣୀଙ୍କର ଭଲ ଭଲ ଲୋକଙ୍କ ଘରୁ ଅନ୍ତରେ ଧୂଳି ପଡ଼ିଲାଣି ।” ଚମ୍ପା ଏଇ କିସମର କାମୁଡ଼ୁଣୀ । “ଚମ୍ପା ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଘରେ ଦାସୀ କି ସାଆନ୍ତାଣୀ, ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ବୁଝିବାର କାହାରି ଶକ୍ତି ନାହିଁ... !

ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଉଆସ ମଧ୍ୟରେ ଚମ୍ପାର କ୍ଷମତା ସୀମାବଦ୍ଧ । ଅଧିକ କ'ଣ, ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ କ୍ଷମତାଠାରୁ ଦେଇ ବେଶି ।”

ଚମ୍ପାର ଅଭିଜିନାଲ୍ ବା ମୂଳ ସ୍ବରୂପ (ସମରସେଟ୍ ମମଙ୍କ ପରି ଫକୀରମୋହନ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବାସ୍ତବ ଜୀବନର ଚରିତ୍ରକୁ ଗନ୍ତ, ଉପନ୍ୟାସ ଭିତରକୁ ଟାଣିନେଇଛନ୍ତି) ତାଙ୍କ ନାତି ଅଧିରାଜମୋହନଙ୍କଠାରୁ ନିଅନ୍ତୁ । ଠାକୁରବାପାଙ୍କ ଆଶ୍ରିତବାସଲ୍ୟର ଉଦାହରଣ ଦେଇ ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି, “କେବଳ କେତକୀ ପୋଇଲାଟା ଗୁଡ଼ାଏ ପାଟିତୁଣ୍ଡକରେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ହୁକୁମ ଜାରି କରିବାକୁ ଗୁହଁ । ସତେ କି ଯେପରି ଘରର ମାଲିକାଣୀ । ତାକୁ କେହି ପଦେ କହିବ ତ ସେ ଦି'ପଦ ଶୁଣେଇଦବ । ବୁଡ଼ାଙ୍କ ସାମନାରେ ବି ହାତ ହଲାଇ ମୁହଁ ହଲାଇ କଥା କହିବ । ତା'ର ଦଙ୍ଗାଦଙ୍ଗ, ଗୁଲିଚଳନ, ବେଷଭୂଷା ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ, ଏହି କେତକୀ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠର ଚମ୍ପାର ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣରେ ଫକୀରମୋହନଙ୍କୁ ଉପାଦାନ ଯୋଗାଇଅଛି ।” କେତକୀର ରାଜସଂସ୍କରଣ ଯଦି ହୁଏ ଚମ୍ପା, ତେବେ ତା'ର ଜନପ୍ରିୟ ଜନତା ସଂସ୍କରଣ ମାମୁଁର ଚିତ୍ରକଳା । ପ୍ରକାର ଓ ପରିମାଣରେ ମୂଳ ଚରିତ୍ରର କି ଭୌତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଦେଇପାରେ ପ୍ରତିଭାବନ୍ତ ଲେଖକର ସୃଷ୍ଟିକଳା ! ଚିତ୍ରକଳାକୁ ସିନା କୁହାଯିବ ‘ଛାର ଗୁଜରାଣୀ’ । ଚମ୍ପାକୁ ସେ ପଦବା ଦେବାର କାହାର ଜିଭରେ ହାଡ଼ ଅଛି ? ଚିତ୍ରକଳା ଚମ୍ପାର ଅପସୃଷ୍ଟି, ଅପଞ୍ଚାୟା ମାତ୍ର ।

ଲେଖକମାନେ “ଗୋଟିଏ ନାୟିକାକୁ ପାଇଲେ ଛେନା-ଗୁଡ଼ ପାଇଲା ପରି ସବୁ କଥା ପାସୋରିଯାଇ ତାହାର ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ତରବର ହୋଇ ବସିଯାନ୍ତି ।” କେତକୀକୁ ପାଇ ଫକୀରମୋହନ ତାକୁ ସେ କେବଳ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠର ‘ହରକଳା’ କରି ରଖିଛନ୍ତି ତା' ନୁହେଁ, ତାକୁ ମାମୁଁର ପୁଣି ଚିତ୍ରକଳା କଲେ ଚମ୍ପାର ରୂପବର୍ଣ୍ଣନା ଭଣ୍ଡାୟ ନାୟିକା ବର୍ଣ୍ଣନାର ଲାଲିକା; ଚମ୍ପାକୁ ଉପନ୍ୟାସର ଅଣ-ନାୟିକା, ଅପ-ନାୟିକା ବା ଏଣ୍ଟି-ନାୟିକା ବୋଲାଯାଇପାରେ । ଚମ୍ପା ଫକୀରମୋହନଙ୍କୁ ଏପରି ବଶାଭୂତ କରିଥିଲା ଯେ ଉପନ୍ୟାସର ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ବିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦରୁ ତା'ର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ।

ଚମ୍ପା ଏକ ଅସାମାନ୍ୟ ନାରୀ । ପୁରାଣର ସତୀ ସାତୀ, ସାବିତ୍ରୀ ପରି ସେ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକୀ, ପ୍ରାତଃସ୍ମରଣୀୟା ନୁହେଁ । କାବ୍ୟ କବିତାର ସେ ଲାବଣ୍ୟବତୀ ନୁହେଁ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତର ହେଲେନ୍ କ୍ଲିଓପାଟ୍ରା ପରି ରୂପଲାବଣ୍ୟ, ଆଭିଜାତ୍ୟ ବଳରେ ହଜାର ହଜାର ଅଭିଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ସେ ଆକୃଷ୍ଟ କରିନାହିଁ । ସେ ଛଟକା, କୁହୁକିନୀ,

ଛଳନାମୟା ଏଲିଜାବେଥ୍ ବା ମେରି କ୍ଲିନ୍ ଅଫ୍ ସ୍ବେସ ନୁହେଁ ଯେଉଁମାନେ କି କତିହାସରେ ନାଆଁ ଅର୍ଜିଛନ୍ତି । ସେ ଝାନ୍ସିର ରାଣୀ ବା ଅହଲ୍ୟାବାଇ ପରି ବାରଙ୍ଗନା ବା କଲ୍ୟାଣମୟା ରମଣା ନୁହେଁ ଯାହାକୁ ଦେଶବାସୀ ପୂଜା କରିବେ ।

ସେ କୁରୁପା, କୁରା, ଗଣିକା । ତମ୍ବୀର ହୁଏତ ହୃଦୟ ନାହିଁ, ସେ ନିର୍ମମ । ତା'ର ବାହାର ଭିତର ସମାନ, କାର୍ଯ୍ୟ ଜଘନ୍ୟ । ତା' ସମାନ ଚରିତ୍ର ବିପରୀତ ଶିବିରରେ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପୁତନା, ହିତମ୍ଭା, ତାଡ଼କର, ମନ୍ଥୁଡା, କୈକେୟା ଆଦି ତା ଦଳର । ଆତତାୟୀମାନଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଛଅଟି ସ୍ଥାନରୁ କେବଳ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ନୁହେଁ ଅନ୍ତତଃ ଗୁରୋଟି ଆସନର ସେ ଅଧିକାରିଣୀ । ସେ ଅଗ୍ନିତ - ବାଘ ସିଂହ ବଂଶର ଘର ପୋଡ଼ିଛି; ସେ ଧନାପହ - ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଧନ ଅପହରଣ କରିଛି; ସେ ବୃତ୍ତ୍ୟପହାରୀ - ଭଗିଆଶାରିଆର ଜୀବିକା ନେଇଛି; ସେ ଦାରାପହାରୀ ନ ହୋଇ ହୋଇଛି ସ୍ବାମୀ ଅପହାରିଣୀ - ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କି ଭୋରାଇଛି । ଏମିତି ଏକ ନାରକାୟ ଜୀବକୁ ଫକୀରମୋହନ କେଡ଼େ ସ୍ବାଦ୍ୟ ନାୟିକା କରିପାରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସରେ, କେବଳ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ସେଇ ମୂଳମନ୍ତ୍ର “ପାପକୁ ଘୃଣା କର, ପାପାକୁ ଘୃଣା କର ନାହିଁ” ଅନୁସରଣ କରି ଏବଂ ଅକୁଣ୍ଠ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ବଳରେ ।

ତମ୍ବୀ ରାକ୍ଷସୀ ବା ପିତାଶୁଣୀ ପରି କଳ୍ପନାରାଜ୍ୟର ଚରିତ୍ର ନୁହେଁ । ସେ ଜ୍ଞଳନ୍ତର ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ମରାଲିଟି ନାଟକର ଅଧର୍ମ, ଅନ୍ୟାୟ ବା ପାପର ପ୍ରତୀକ ଚରିତ୍ର ନୁହେଁ । ସେ ମଣିଷ, ରକ୍ତ ମଂସର ମଣିଷ । ତା'ର ତଣ୍ଡି ଅଛି, ଯାହାକୁ ଖୁର ଦେଇ କୁକୁଡ଼ା ପରି ଜଡ଼େ କରିହୁଏ ଏବଂ ଯାହା ଦେହରୁ ଉଷ୍ମ ନାଲି ରକ୍ତ ପିତ୍ ପିତ୍ ହୋଇ ବାହାରେ । ଗୋପା ସାହୁର ଦୋକାନଘରେ ତମ୍ବୀର ମୁଢ଼ାର ଯିଏ ଦେଖୁଥିବ ସେ କହିଥିବ, “କିଏ ଜାଣିଥିଲା ଯାର ଦେହରେ ଏତେ ରକ୍ତ ଥିଲା !”

ତମ୍ବୀ ଗୁଜରାଣୀ । ଲେଡ଼ି ମାକ୍ବେଥ୍ ପରି ସେ ରାଜରାଣୀ ନୁହେଁ ବା ଟ୍ରେଜିକ୍ ହିରୋଇନ୍ ନୁହେଁ । କୁଚକ୍ରା କନ୍ୟୋଗା ପରି ସେ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ପରି ତା'ର ଦୁରାକାଂକ୍ଷା ଅଛି, କୁଟିଳତା, ଜଟିଳତା ଅଛି । ଶଠତା, ପକଟତା ବା ନୃଶଂସତାରେ ସେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଉଣା ନୁହେଁ । ଲେଡ଼ି ମାକ୍ବେଥ୍ ପରି ତା'ର ବିବେକ ନ ଥିଲା ଅବଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ସାମାନ୍ୟ ଗୁଜରାଣୀଟା' ଯୁବରାଜ ହେମଲେଟ୍ ପରି ଦମ୍ଭର ସହିତ କହିପାରନ୍ତା, “Now could I drink hot blood and do such bitter business as the day would quake to look on.” ଏପରି ଜଘନ୍ୟ କୁକର୍ମ ସେ କରିପାରେ, ଯାହା ଦେଖିଲେ ଦିବାଲୋକ ମଧ୍ୟ କମ୍ପି ଉଠିବ ।

ଭଗିଆ ଶାରିଆକୁ ପ୍ରଲୋଭିତ କରିବା ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ସରଳପ୍ରାଣ ଅଥେଲୋକୁ ଇୟାଗୋ ଭୁଲାଇବା ଦୃଶ୍ୟ ସହିତ ଏବଂ ଡାନକନକୁ ମାରିବାପାଇଁ ଲେଡି ମାକବେଥ୍ ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା ଦୃଶ୍ୟ ସହିତ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ । ଘରକରଣା ବୃଦ୍ଧର ଅଭାବ ଯିମିତି ଥିଲା ଅଥେଲୋଙ୍କ ଦୁର୍ବଳତା, ଭଗିଆ ଶାରିଆର ସନ୍ତାନଲିପ୍ସା ଥିଲା ସେହିପରି ଏକ ଦୁର୍ବଳତା, ତା ସାଙ୍ଗକୁ ଥିଲା ସେମାନଙ୍କ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ । (ସମାଜସଂସ୍କାର ପ୍ରୟାସର ଏକ ଅପୂର୍ବ କଳାମୟ ଉଦାହରଣ ଭଗିଆ ଶାରିଆ ଉପଖ୍ୟାନ) । ଚମ୍ପା ଏଇ ଦୁର୍ବଳତାର ଉପଯୋଗ କଲା । ମାନବ ହୃଦୟର ଗତି ପ୍ରକୃତି ସେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲା ଭଲ ଭାବରେ ।

ଚମ୍ପା ଯଥାର୍ଥରେ ହରକଳା ! ଫତେପୁର ଷରଷଷ୍ଟ ଜମିଦାରୀର ସେ ସର୍ବମୟା କର୍ତ୍ତା, ପରୋକ୍ଷ ଶାସିକା । ମଙ୍ଗରାଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଆଭ୍ୟନ୍ତରାଣ ଓ ବୈଦେଶିକ ବିଭାଗର ସେ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରିକା । ବଶିଷ୍ଠ ମନ୍ତ୍ରପରି ସେ ଯାଚିତ ଅଯାଚିତ ଉପଦେଶ ଦେଇପାରେ । ଶକୁନିପରି କୁମ୍ଭାଙ୍ଗ କହିପାରେ । ସେ ବାରଙ୍ଗନା; ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଭେଣ୍ଡିଆ ସହିତ ଦୃଢ଼ଯୁଦ୍ଧ କରିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଚୂୟ ପରି ବାଘସିଂହ ବଂଶର ଉଆସକୁ ମଧ୍ୟ ଭସ୍ମୀଭୂତ କରିଦେଇପାରେ । କେଉଁ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ନ ହୋଇ ସାରା ଦୁନିଆର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇପାରେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା, ଏଭଳି ନାରୀର କଳା ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଆଦର ଥାଇପାରେ । ଝୋଟିରେ ଉଆସ କାନ୍ଥକୁ ଚିଡ଼ିଆଖାନା କରିଦେଇଥିଲା । ମା ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ସିନ୍ଦୂର ପରି ସିନ୍ଦୂର ମୁଣ୍ଡା (ବାହା ନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ) ଲଗାଇ ସେ ଯୁଆଡ଼େ ଯାଉଥିଲା ମଙ୍ଗୁଳେଇ ଦେଉଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତମ୍ବିତା ଓ ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟର ଅଧିକାରିଣୀ ଏଇ ନାରୀ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ବାସ୍ତବରେ ବିପ୍ଳୟ ଓ ଆତଙ୍କ ଯୁଗପତ୍ ଆଣିଦିଏ ।

ନୃଶଂସତାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯଥାର୍ଥ କଳାକାରିଣୀ । ଗୋଟିକୁ ଗୋଟି ତା'ର ଚକ୍ରାକ୍ତ ସଫଳ ହେଲେ ତା ମନରେ ପୈଶାଚିକ ଆନନ୍ଦ ଜାତ ହୁଏ । ଭଗିଆ ଶାରିଆର ଦୁର୍ଗତି, ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ, ବାଘସିଂହ ବଂଶର ଗୃହଦାହ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଘଟଣା ଚମ୍ପାର ହୃଦୟକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରେ । ବସୁନ୍ଧରା ଛ ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ବହିଟି ତା'ରି ପାଇଁ । ମଙ୍ଗରାଜ ନାମକୁ ନାୟକ, ସାଆନ୍ତାଣୀ ନାମକୁ ନାୟିକା । ଚମ୍ପା ଏକାଧାରରେ ନାୟକ ଓ ନାୟିକା । ସାଆନ୍ତେ ତା'ର କ୍ରାନ୍ତନକ, ପୁରଲିକା । “କରି କରାଉଥାଏ ମୁହିଁ ।” ଶାମ ଗୋଢ଼େଇତର ତଳି ଅପହରଣ ଛଡ଼ା ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଅନ୍ୟ କୃତିତ୍ୱ ବା କାରସାଦି ଛ ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠରେ ନାହିଁ । ସମଗ୍ର ଉପନ୍ୟାସର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ

ଚମ୍ପାର । ସାଆନ୍ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ପରିଚ୍ଛେଦ ଭାରିଆ ଶାରିଆର ଦୁର୍ବଳତା ଓ ବାଘସିଂହ ବଂଶର ଅସାବଧନତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଚମ୍ପା ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଇଦ୍ଦିପତି ପୁରଣ କରିଛି ।

ସର୍ବାଳଙ୍କୃତା ସତୀ ସାଧ୍ୱା ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ସହଜରେ ସେ ଟପି ଯାଇଛି । ସାଆନ୍ତାଣୀ ମାନବୀ ନୁହନ୍ତି, ଦେବୀ । ଧର୍ମ ଓ ସତ୍‌ଗୁଣର ସେ ପରିଗ୍ରହ, ପ୍ରତାକ ମାତ୍ର । ସେ ଜାଡ଼, ଶାଳଗ୍ରାମ ଅତ୍ୟଧିକାଳୀନ ପୃତପାଦନୀ, ଫଲ୍‌ଗୁ ପରି । ସାକ୍ଷାତ୍ ବୃନ୍ଦାବତୀରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜଳ ପରି ବର୍ଷ-ଶହ-ସ୍ୱାଦବିହୀନ । ମହାଭାରତର ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ପରି ରଙ୍ଗହୀନ, ଅନାକର୍ଷଣୀୟ ଚରିତ୍ର । ଉପନୟାସରେ କିତ୍ତାପି ତାଙ୍କ ନାଆଁ ନାହିଁ । ସେ ଗୁଣ ମାତ୍ର । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ତୃଷ୍ଣା ମେଣ୍ଟାଇବାପାଇଁ ଗିନାଏ ଜଳ । ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ବିବେକ ବା ଗୁଡ଼ ଏଣ୍ଟେଲ । ଚମ୍ପାର ଠିକ୍ ବିପରୀତ, ବୈଷମ୍ୟ ପରିସ୍ପର୍ଶ କରିବାପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ଚରିତ୍ର । ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଯଥାର୍ଥ ସହଧର୍ମିଣୀ ଚମ୍ପା; କାରଣ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଧର୍ମ ଓ ଚମ୍ପାର ଧର୍ମ ସମାନ । ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ସମସ୍ତ କୁଳର୍ମର ସେ ସମର୍ଥକ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀଣୀ । ସେ ଚର୍ମଶୂତା କୁଳପ୍ଲାବିନୀ, ସର୍ପକୁମ୍ଭାର ସଙ୍କୁଳା; ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ପାପ ପ୍ରକୃତି । ଯେଉଁ ଅପକର୍ମ ମଙ୍ଗରାଜ କରିପାରିନାହାନ୍ତି, ଚମ୍ପା କରିଛି; ଅପକର୍ମ କରି ଅପକାର୍ତ୍ତ ଅର୍ଜ୍ଜିବାକୁ ସାଆନ୍ତାଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଛି । ମଦ୍ୟପ ମଙ୍ଗରାଜ ରଙ୍ଗୀନ, ବୁଦ୍‌ବୁଦ୍‌ମୟ ସୁରାପାତ୍ର ପିଇସାରି ତୃଷ୍ଣାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ମରଣମୁଖରେ ଗିନାଏ ଜଳ ଖୋଜିଛନ୍ତି । ଜୀବଦଶାରେ ପାଇନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ।

ମରୁଆ ବି ଚମ୍ପା ଶ୍ରେଣୀର । କରୁଣ ଇତିହାସ ନେଇ ସମାଜର ଭ୍ରଷ୍ଟା ନାରୀଟି ତେଲେଙ୍ଗାବଜାରରୁ ଆସି ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଉଆସରେ ଆଶ୍ରା ନେଇଥିଲା । ନିଷ୍ପର୍ଣ୍ଣା, ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ ଏଇ ଝିଅଟି ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିବାକୁ କେବେ ଘୃହ ନ ଥିଲା । ଚମ୍ପା ତାକୁ ଆଜ୍ଞାକାରିଣୀ ଦାସୀ କରି ରଖିଥିଲା । ଅବଶେଷରେ ମଙ୍ଗରାଜ-ମହାବୃକ୍ଷରେ ସ୍ଥାନ ନ ପାଇ ବାବାଜି ଲଳିତା ଦାସଙ୍କ ସହବାସରେ ବୃନ୍ଦାବନଧାମକୁ ଭଜିଲା । ନଷ୍ଟଚରିତ୍ର ଜମିଦାରଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଫୁଟାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଚମ୍ପାର ଚରିତ୍ରର ଉନ୍ନତ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାପାଇଁ ଫକୀରମୋହନ ଯମିତି ଏ ଚରିତ୍ରର ଅବତାରଣା କରିଛନ୍ତି । ମଂସର ଦୁର୍ବାର ଲାଳସା ନେଇ ଏଇ ଭ୍ରଷ୍ଟା ନାରୀଟି ଇତସ୍ତତଃ ହେଉଥିଲା ।

ଚତୁକଳା ଚମ୍ପାର ପାଖାପାଖି ଚରିତ୍ର । ‘ଚମ୍ପା’ ପ୍ରତି ଔପନ୍ୟାସିକଙ୍କର ଏତେ ମମତା ଆସିଯାଇଥିଲା ଯେ ‘ମାମୁଁ’ରେ ପୁଣି ତାକୁ ଜାଆଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଚିତ୍ରକଳା ଚମ୍ପାର ନିଷ୍ପତ୍ତ, ହୀନ ଅନୁକରଣ । ସେଇ ପ୍ରକୃତ କାମୁଡୁଣୀ, ଘ୍ନକରାଣୀ ।

ନାକଫୋଡ଼ିଆ ମା ସାଙ୍ଗରେ କଳି ଲଗାଏ । ନାଜରଙ୍କ ସହିତ ତା'ର ସମ୍ପର୍କ ଓ ପରେ 'ଦୋସ୍ତ' ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ଚମ୍ପା-ମଙ୍ଗରାଜ ଓ ଚମ୍ପା-ଗୋବିନ୍ଦାର ସମ୍ପର୍କ ମନେପକାଇଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଚିତ୍ରକଳା କଦାପି ଚମ୍ପା ସ୍ତରକୁ ଉଠିପାରିନାହିଁ । ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ 'ଦେବକୀ', 'ସିନ୍ଧାଣୀ', 'ମହାକୁଡ଼ାଣୀ' ଚମ୍ପାର ଏକ ବିଶୁଦ୍ଧ ପବିତ୍ରକୃତ ସଂସ୍କରଣ । ଅନନ୍ତର ମାଆର ଦୈହିକ ଶକ୍ତି ତଥା ପ୍ରାଣଶକ୍ତିର ଚମ୍ପାର ସେସବୁ ଗୁଣ ସହିତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି ।

ଚମ୍ପା ଅଜ୍ଞାତକୁଳଶାଳା । “ମୋ ନାମ ଚମ୍ପା । ବାପର ନାମ ଜଣା ନାହିଁ । ଜାତି ଏଇ ଘର ମଣିଷ ।” ରୋକଠୋକ୍ ଜବାବ । ଶାସ୍ତ୍ର ମନା କରିଛି ଏ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କୁ କଦାପି ବାସ ଦେବାପାଇଁ । କେଉଁଠି ବାଟଘାଟରେ ପଡ଼ିଥିଲା ସେ । ବୁଲା ଗୋରୁଗୁଡ଼ାକ “ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣହିତାୟତ” ନୀତିରେ ନିଜ ଗୋଠରେ ଆଣି ପୁରାଇଲା ପରି ଏଇ ବୁଲା (କୁତା) ଜୀବଟିକୁ ଦୟାପରବଶ ହୋଇ ଆଣି ନିଜ ଉପଆସରୂପକ ମହାବୃକ୍ଷରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲେ । ଦୁଧମହୁ ଦେଇ ପୋଷିଲେ । ସର୍ପିଣୀ ଦଂଶିଲା । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନଜିର ଅଛି । ଦାରୁ ଭାଜିପଡ଼ିଲା । ଲତା ବି ତୋଫାନର ଦାଉ ସମ୍ପାଳିପାରିଲା ନାହିଁ । ଛାର ଭଣ୍ଡାରି ଟୋକା ଗୋବିନ୍ଦା ତ ଦରମଲା ଦୁର୍ବଳ ଗଛ । ସେ କାହିଁ ଚମ୍ପାର ଭାରା ସମ୍ପାଳିବ ? ସବୁ ପରାଙ୍ଗପୃଷ୍ଠର ସେଇ ଏକ ଦଶା; କିନ୍ତୁ ଭୟଙ୍କରା ସ୍ତ୍ରୀ ବୁଦ୍ଧି ପରିଭ୍ରମନା କରି କି ସହଜରେ ଚମ୍ପା ଅସାମାନ୍ୟ ପ୍ରତିପତ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆସ୍ଥାର ଅଧିକାରିଣୀ ହୋଇପାରିଥିଲା ! ତା'ରି ଅବସ୍ଥାର ନାରାଟିଏ ବାଟଘାଟରେ ପତିସଢ଼ି ମରିଥାଆନ୍ତା (ଯଦିଓ ସେଇ କଥା ପରେ ହେଲା) । ମରୁଆର କ'ଣ ନ ହେଲା ‘ହରେକୃଷ୍ଣ’ ‘ହରେକୃଷ୍ଣ’ ମନ୍ତ୍ର ଜପୁଥିବା ‘ତରଭୁଜ ବେଣୁଆ’ ବାବାଜି ଲଳିତା ଦାସଠାରୁ ଭେକ ନେଇ ! ଗୋବିନ୍ଦା ଭଣ୍ଡାରିର ଖୁରରେ ମରିବା ବନ୍ଦ ଭଲ । ଚମ୍ପା ଭେକ ନେଇଥିଲା, ଏକାଦଶୀ ପାରଣା କରୁଥିବା ଗୋବିନ୍ଦପୁରର ବାବାଜି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗରାଜଠାରୁ । ଆଖିରେ ସେ ଦେଖୁଛି, ଜାଣିଛି ଓ ଶୁଣିଛି କିପରି ଛେତାସ୍ତ୍ର ଟୋକାଟାଏ ଛଳେବଳେ କୌଶଳେ ବିରାଟ ଭୃଷଣ ଓ ପ୍ରବୁର ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହୋଇପାରିଲା । ‘ଡେଡ୍ ଲେଟର ଅଫ୍ ମାୟୁଡ଼ା’ ଚିଠି ପରି ନାମାବଳି ପକାଇ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ଭିକ ମାଗିବା ମନ୍ତ୍ରୁଁ ଏ ମନ୍ତ୍ରଟି ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ; କିନ୍ତୁ ପାପ ଥରେ ଏ ନାରୀର ହୃଦୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଉପଯୁକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ପାଇ ଅତିରେ ସମଗ୍ର ହୃଦୟକୁ ଗ୍ରାସ କରିଗଲା । ଚମ୍ପା ଓ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ବିଜୟଦୃଷ୍ଟ ଅଭିଯାନର ପରିସମାପ୍ତି “ଖବରଦାର, ଗୋବରାଜେନା ଚୌକିଦାର” ହାତରେ । ରିସିପତ୍ ଦେଇ ଗାଁ

ଚଉକିଦାରକୁ ସିନା ନିଜର କରିହବ । ଉପରବାଲା-ଯେ ସବୁ ଦେଖେ, ଜାଣେ, ଶୁଣେ; ଦିନରାତି ପହରା ଦିଏ - ବେଳକାଳ ଉଣୁଥାଏ କେତେବେଳେ କାହାକୁ ଶେଷ କରିବ । ଚମ୍ପାର ଦୂରଭିସନ୍ଧି ଓ ଦୁରାକାଢ଼କ୍ଷାର ଉପଯୁକ୍ତ ପରିସମାପ୍ତି କାବ୍ୟକ ନ୍ୟାୟ ବିସ୍ମରରେ; କିନ୍ତୁ ଚମ୍ପାର ଶେଷ ସହିତ ଉପନ୍ୟାସର ମଧ୍ୟ ଶେଷ ।

ଚମ୍ପା-ପରିଚ୍ଛଳିତ ପାପଶକ୍ତିର ଯେତେବେଳେ ଆପାତତଃ ଚରମ ବିଜୟ ସେତିକିବେଳେ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ପୁଣ୍ୟ ଶକ୍ତିପୁଞ୍ଜିଙ୍କ ପ୍ରତିଶୋଧର ଆରମ୍ଭ । ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠକୁ ହଳ ଯାଇଛି; ବାଘସିଂହ ବଂଶର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ସମ୍ବଳ ଠେଙ୍ଗା ଭସ୍ମାଭୂତ ହୋଇଛି ଗୃହଦାରେ; ଦରିଦ୍ରର ସମ୍ବଳ, ନିଃସନ୍ତାନର ସନ୍ତାନ 'ନେତ' କରେଇ ପିଣ୍ଡାରେ ବନ୍ଧାଯାଇଛି । ଚମ୍ପା ତା'ର ଶତ୍ରୁ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପରୋକ୍ଷରେ ନିପାତ କରିଛି । ସ୍ନାନପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ଚମ୍ପା କୁଆଡ଼େ ସୁଆରି ଚଢ଼ି ଯାଇଥିଲା । "ହସି ହସି ଆସି କ'ଣ କହିଲା । ସେହିଦିନୁ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ବେମାର ବଢ଼ିଅଛି । ...ଚମ୍ପା ଖପା ହେବାରୁ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଆଉ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ, ଅନ୍ନ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ।" "ଦୁଇ ହଜାର ସାତ ଭରଣ ପନ୍ଦର ନଉତି ଛ'ବିଶ୍ୱା ଦୁଇ କାଣି ଧାନ" ଯେଉଁ ଲୋକର ଅମାରରେ ଅଛି ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀ ଅନାହାରରେ ମଲେ । କାହିଁକି ? ମରୁଆ ତା'ର ସୁଆଳରେ କହିଛି (ସାବାସ୍ ମରୁଆ ! ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ତୋ'ର ହୃଦୟ ଥିଲା) "ମୋ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ, ମୋ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ, ମୋ ନେତ, ମୋ ନେତ" - ଏତିକି କହି ଶାରିଆ ତକା ପାରୁଥାଏ । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି ଗଡ଼େ, କାନ୍ଦେ । ସାଆନ୍ତାଣୀ ମଧ୍ୟ କାନ୍ଦନ୍ତି । ଚମ୍ପା ତାକୁ ଡିନିଅର ଛାଞ୍ଛୁଣି ମାରି ତଡ଼ିଦେଲା । ସେ ଗଲା ନାହିଁ । ସେ ଆଠ ଦିନ ହେଲା କିଛି ଖାଇ ନାହିଁ । ସାଆନ୍ତାଣୀ ଆପଣା ଖାଇବା ଭାତ ଖଣ୍ଡେ କଦଳୀପତ୍ରରେ ତା' ପାଖରେ ଥୋଇଦିଅନ୍ତି, ସେ ଖାଏ ନାହିଁ । ସପ୍ତମାଦିନ ଏକବାର ରାନ୍ଧି ବୁଡ଼ାମଙ୍ଗଳାଠାକୁ ଯାଇଥିଲେ, ସେତିକିବେଳେ ଶାରିଆ ପାଟି କରିବାରୁ ହବିଷ ଭାତ ତା'ପାଖରେ ବସାଇଦେଲେ । ସେତିକିବେଳୁ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଘରକୁ ଆସି ଯେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ସେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଗଲା ଅଷ୍ଟମା ଦିନ ତାଙ୍କର କାଳ ହେଲା ।" ଯୋଡ଼ାଏ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରାରୁର୍ଯ୍ୟର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ । ହିଂସା, ବଳ, ମିଥ୍ୟା, ଲୋଭ, କପଟତା ହାତରେ ସରଳତା, ସତ୍ୟ, ଧର୍ମ, ନ୍ୟାୟର ଆପାତତଃ ମୃତ୍ୟୁ । ନୀତିର ଦୁନିଆରେ ବିକ୍ଷୋଭ, ବିପର୍ଯ୍ୟୟ; କିନ୍ତୁ ଏତିକିବେଳେ ଗ୍ରାମର ପୂର୍ବମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ଟାଙ୍ଗଣ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଏକ ବିଶାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ସୁଆର । ମାୟା, ମମତା, ସହାନୁଭୂତି ବୋଲି ଗୁଡ଼ିଏ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଗୁଣ ଅଛି, ତାହା ମଙ୍ଗରାଜ ବା ଚମ୍ପା

ବୁଝି ନ ଥିଲେ । ମଙ୍ଗରାଜ ଡେରିରେ ବୁଝିଲେ “ନିର୍ଜଗାମ ଯଦା ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ।” ଚମ୍ପା ଜୀବନ୍ଧଶାରେ ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ଚମ୍ପାର ଆଉ ଗୋଟାଏ ମାରାତ୍ମକ ଭୁଲ ହେଲା ଯେ ସେ ଭାବିଲା ନାହିଁ ଯଦି ସେ ନିଜେ ଆଶ୍ରିତବସ୍ତ୍ରକୁ ଦଗା ଦେଇପାରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବିଶ୍ୱାସ ଘାତକତା କରି ତା’ର ମଧ୍ୟ ତଣ୍ଡି କାଟିପାରେ ।

ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ସହିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭୁଲିଗଲେ । ଦୁବ ମାଡ଼ିଗଲା ରାସ୍ତା ଉପରକୁ । ମଙ୍ଗରାଜ ସର୍ବସ୍ୱାତ୍ତ ହେଲେ । ହୁଏତ ମେଦିନୀ ଚମ୍ପାର ଏ ସବୁ ଦୁଷ୍ଟୁତିର ଭାରା ସହିଆତ୍ତା; କିନ୍ତୁ ଚମ୍ପା ଯେତେବେଳେ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରି ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଗୋବିନ୍ଦା ସହିତ ନିଜ ଭାଗ୍ୟ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ବାହାରିଲା ଏବଂ ଗନ୍ତାଘର ସମ୍ପତ୍ତି ଅପହରଣ କରି ପରୋକ୍ଷରେ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କଲା ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ସମେତ ସମସ୍ତ ଜମିଦାରୀ ଶଠଶିରୋମଣି ରାମରାମ ଲାଲା ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାପାଇଁ, ସେତେବେଳେ ସେ ନିଜ ଉପରକୁ ଅଭିଶାପ ଟାଣିଆଣିଲା । ଗୋବିନ୍ଦା ରୂପରେ ସାକ୍ଷାତ୍ କାଳ ତାକୁ ଅନୁସରଣ କଲା ଖୁର ହସ୍ତରେ । କେତେଦୂର ଯିବ ସେ ? ବିରୂପା ନଈ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତ ! ଭୂସର୍ଗ ତେଲେଙ୍ଗାବଜାର ବହୁ ଦୂରରେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବ। ସ୍ୱାଭାବିକ, ଚମ୍ପା କି ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏସବୁ ପାଶବିକ, ଜଘନ୍ୟ କ୍ରିୟାକାଣ୍ଡର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରୁଥିଲା ? ସେ ତ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ ନିଜର କରିସାରିଥିଲା; ଗନ୍ତାଘରର କଞ୍ଚିକାଠି ତ ତା ହାତରେ । ତେବେ ନାରାୟଣଭଣ୍ଡାକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ସକଳତାକୁ ପ୍ରଶଂସା ଦେଲା କାହିଁକି ? ସେ କାହା ପାଇଁ ଏ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଥିଲା ? ଅନୁମାନ ହୁଏ, ପ୍ରଥମତଃ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ । କାହିଁକି ସେ ତାକୁ ‘ତନ୍ମା ଶ୍ୟାମା ଶିଖରାଦଶନା’ କଲେ ? ସେ ନାସ୍ତିକା, ତେଣୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶତ୍ରୁ ହେଲା ଧର୍ମ । “ଏ କି ଧର୍ମଲୋ ମାଆ !” ତୃତୀୟ ଶତ୍ରୁ ସମାଜ, ଯେଉଁ ସମାଜ କି ତାକୁ “ପୋଇଲା କି ସାଆନ୍ତାଣୀ” ପ୍ରଶ୍ନର ନିଷ୍ପତ୍ତିମୂଳକ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ, ଯଦିଓ ସେ ତା’ର ଧର୍ମଧାରଣାରେ ସାଆନ୍ତାଣୀ ହେବାପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତର ନାରୀ । ପୁନଶ୍ଚ ସେଇ ସମାଜ ତାକୁ ଟାହୁଲି ମାହୁଲି କରି ବାଟଘାଟରେ ଭୁଲିବାକୁ ଦିଏ ନାହିଁ । ସେ ଯାହାହେଉ, ଚମ୍ପାର ବୋଧହୁଏ ଅବିଶ୍ଳେଷ୍ୟ ହାନିଜନନୀ ଥିଲା ଯାହା ତାକୁ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ପ୍ରରୋଦିତ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଟିକିଏ ଭାବିଲେ ଜଣାଯିବ ଯେ ଚମ୍ପା ନାରକୀୟ ଚରିତ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ପରକୁ ବିପଦରେ ପକାଇ ସେଥିରେ ଆତ୍ମଗୌରବ ଓ ଆନନ୍ଦ ପାଇବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ନାନା ଫାନ୍ଦ ଫାନ୍ଦି ମାଛମଶାକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ବୁଡ଼ିଆଣୀ ଯିମିତି ଆନନ୍ଦ ପାଏ, କଳାକାର

ଯିମିତି ନିଜର କଳ୍ପନାକୁ ରୂପାୟିତ କରିପାରିଲେ ଆନନ୍ଦିତ ହୁଏ, ତମ୍ଭା ସମିତି ଆନନ୍ଦ ପାଇଥିଲା ନିଜର ଦୂରଭିସନ୍ଧିକୁ କର୍ମରେ ପରିଣତ କରି । ତା'ର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ, ଗନ୍ତାଘର ଖୋଲି ଧନଦୌଳତ ନେଇ ଗୋବିନ୍ଦା ସହିତ କଟକରେ ନୂଆ ଘରଫସାର କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ସାଧୁତ ହେଲା ନାହିଁ । ବରଂ ଗୋବିନ୍ଦା ଖୁରରେ ତା'ର ପ୍ରାଣ ଗଲା । ଯେତେଦିନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁକୂଳ ଥିଲା - ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ଭଲପଣିଆ ସେ ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ - ସେତେଦିନ ସେ ଉପରକୁ (ତଳକୁ ?) ଯାଉଥିଲା । ପରର ଶିରୀ ତା'ର ଚକ୍ଷୁଶୂଳ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାସହାନ ବିଗ୍ରହାନ କରିବାରେ ତା'ର ଅହେତୁକୀ ଆନନ୍ଦ । ନିଆଁ ଓ ଖୁର ସାହାଯ୍ୟରେ (ନକସଲ ପଲ୍ଲୀ ?) ଦୁନିଆ ଶେଷ କରିଦବ ଭାବିଥିଲା । ହିଂସା ଆପେ ଆପଣାକୁ ଖାଇଲା । ଅନ୍ୟ ଉପରେ ନିଜର ପ୍ରତିପତ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଆନନ୍ଦ ପାଇବାର ଶେଷ ହେଲା । ସେ ନିଜେ ନିଜର ଶତ୍ରୁ ।

ତମ୍ଭାର ହୃଦୟରେ ପ୍ରେମ ଭକ୍ତି ଆନୁଗତ୍ୟ ଆଦି କ'ଣ ଆଦୌ ନ ଥିଲା ? ମଙ୍ଗରାଜ ପ୍ରତି, ଗୋବିନ୍ଦା ପ୍ରତି ତା'ର ମନୋଭାବ କ'ଣ ? ପ୍ରେମ ? ତମ୍ଭାର ପୁଣି ପ୍ରେମ ! ଔପନ୍ୟାସିକ ସୂଚନା କାହିଁତ ମାତ୍ର ଦେଇଛନ୍ତି । ଦୈହିକ ସମ୍ପର୍କର ସୂଚନା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରେମ କାହିଁ ? ସ୍ୱାର୍ଥରୁ ପ୍ରେମକୁ ଅଲଗା କରି ପାଇବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ । ତଥାପି ମନେହୁଏ ଯେପରି ତମ୍ଭାର ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ପ୍ରତି ସାମାନ୍ୟ ଦରଦ, ଅନୁରକ୍ତି ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଉନ୍ନତିକୁ ସେ ନିଜର ଉନ୍ନତି ବୋଲି ଭାବୁଥିଲା । ଗୋବିନ୍ଦା ପ୍ରତି ତା ମନୋଭାବ ଜଣାଇ ଫକୀରମୋହନ ଲେଖିଛନ୍ତି “ତମ୍ଭାର ଆବରଣରୁ ଜଣାଯାଏ, ତାହାର ଇଚ୍ଛା, ଭଲପାଏଁ ତ ପାଏଁ, ହେଲେ ତୁ ଯେଉଁ ଭଣ୍ଡାରି ସେଇ ଭଣ୍ଡାରି ।”

ତମ୍ଭା ମଲା । ମରଣ ବୋଲି ମରଣ ! ହାଡ଼ିଘୋଷରା ମରଣ । ଜଘନ୍ୟ, ହିଂସ୍ର, ଭୟାବହ ତା'ର ମୃତ୍ୟୁ । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ଠିକ୍ ବିପରୀତ । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଅତୀବ ଶୁଭ ରାଧାଷ୍ଟମୀରେ, ତୁଳସୀ ମୂଳରେ, ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ହିନ୍ଦୁମଣ୍ଡଳର କାମ୍ୟ; “ମୁଞ୍ଚୁ ମେଘାଃ କୁସୁମସ୍ୟ ବୃଷ୍ଟିଃ” ଭିତରେ; ସିନ୍ଦୂର, ଅହିଅ ନାଗରୀ, ଦେବଦୁନ୍ଦୁଭି, ଶୁଭକଉଡ଼ି, ମଙ୍ଗଳପେଡ଼ି ଓ ‘ହରି ହରି ବୋଲି ମନ’ ନିନାଦ ଭିତରେ ମଙ୍ଗରାଜ ପରି ପାଷଣ୍ଡର ନିନ୍ଦିତା ଚିରବୃତ୍ତିକୁ ଜାଗ୍ରତ କରି । କିନ୍ତୁ ତମ୍ଭା ଯେଉଁ ରୀତିରେ ଜଣେ ହେଲା ସେ ରୀତିଟା “ଘୋର ଅନ୍ଧକାର ରାତ୍ରି । ମଣିଷ ନିଜ ଦେହ ଦେଖିପାରିବ ନାହିଁ । ସାଁ ସାଁ କରି ଦକ୍ଷିଣାପବନ ବାତୋଉଛି । ତୁହାକୁ ତୁହା ବରଷା । ବରଗଛଟା ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧାର ଗଦାପରି ଦୋହଲି ଦୋହଲି ଗୋଟାଏ କେମନ୍ତ ଆତଙ୍କଜନକ ଶବ୍ଦ କରୁଅଛି । ଗୁଡ଼ାଏ ବାଦୁଡ଼ି ସାନ ସାନ ଅନ୍ଧର ଖଣ୍ଡ ପରି ଘୁରିଆଡୁ ଉଡ଼ି ସେଇ ଅନ୍ଧକାର ଗଦାରେ ଝୁଲି ପଡୁଛନ୍ତି, ପୁଣି କେତେଖଣ୍ଡ ଅନ୍ଧକାର ପରି ବାହାରି

ଆକାଶରେ ଉଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି, କିଚ୍‌କିଚ୍ ଶବ୍ଦ କରି ବରଫଳ ଖାଉଛନ୍ତି, ଟପ୍ ଟପ୍ ହୋଇ ବର ଫଳ ତଳେ ପଡୁଛି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପୌଷାଦିକ ଶବ୍ଦ । ଘରମଧ୍ୟରେ ଚମ୍ପାର ଆନୁନାସିକ ଶବ୍ଦ ଆହୁରି ଭୟଙ୍କର ଶୁଭଅଛି । ସେଇ ଅନ୍ଧକାର ଗଦାତଳେ ଦୁଇଟା ପଶୁର ଖେଁ ଖେଁ କାମୁଡ଼ାକାମୁଡ଼ି ଶବ୍ଦ । (ଚମ୍ପା ଓ ଗୋବିନ୍ଦା କଲିର ପ୍ରତିଧ୍ବନି ?)... ପୂର୍ବପରି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଘୋର ପୌଷାଦିକ ଶବ୍ଦ । ଠିକ୍ ସେଇ ସମୟରେ ଦୀପଟା ଗର୍ଜକୁ ପୋଡ଼ିଯାଇ ଦପ୍ କରି ଜଳିଉଠି ନିଭିଯିବାରୁ କିଛି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ଘରଭିତରେ ଉଛଟ ଗଁ ଗଁ ଶବ୍ଦ । କର୍କଶ ତେଣା ଶବ୍ଦ । ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରବଳ ଝଞ୍ଜା ପବନ ଆସି ଗଛର ତାଳମାନଙ୍କୁ ଦୋକାନଘରକୁ କଡ଼ କରି ଦୋହଲାଉଦେଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ସକାଶେ ସେଠାରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଳୟ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା ପରି ଜଣାଗଲା ।” ନୈତିକ ଦୁନିଆର ଅଶାନ୍ତି, ବିଦ୍ରୋହ, ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ତାଳ ରଖୁ ବହିଃପ୍ରକୃତିର ବିଶୋଭ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟ ଯିମିତି ଉତ୍ସିହା ହୋଇ ଚମ୍ପାର ମାନବଜାତିର ସନାତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବମାନନାକୁ ଅଙ୍ଗହାସ କରି ଗୋବିନ୍ଦାକୁ କଢ଼େଇ ନେଉଛି “ନିହିତା ଶୁକରୀ” ଆଡ଼କୁ, ଇଙ୍ଗିତ ଦେଉଛି ତାକୁ ଶେଷ କରିବାକୁ । ସାରା ଦୁନିଆର ଅଭାପସା, ଚମ୍ପାର ସ୍ବଷ୍ଟା ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମାନି ଗୋବିନ୍ଦା ତା’ର କାମ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଅପକର୍ମୀ, ଶସ୍ତ୍ରପାଣି, ଧନାପହ ଆତତାୟୀ । ସେ ନିୟତିକୁ ଇଚ୍ଛାମତେ ନେବ ଭାବିଥିଲା ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ରିସିଫର୍ ଯାଚି ଗୁଣିଆ ବେହେରାକୁ; କିନ୍ତୁ ତା ପାଇଁ ବି ଲୋକକ୍ଷୟକୃତ କାଳସ୍ବରୂପ ଗୋମୁହାଁ କୁମ୍ଭାର ଟାକିଥିଲା । ଚମ୍ପାର ଲାସଟା ବି ଠିକ୍ ସେଇଠି କୁମ୍ଭାର ମୁହଁରେ ଗଲା । ଅପୂର୍ବ ମିଳନ ।

ଫକୀରମୋହନ ଏଥର ନିଜେ ବାହାରିପଡ଼ିଛନ୍ତି ହାତରେ ଛୁରୀ ଧରି, ଯେପରିକି ସେ ନିଜେ ଦେଖିବାପାଇଁ ଗୁଣିଆ ମାଉଜିନିଆଟାର କେଉଁଠି ଏତେ ସୟତାନୀ ଲୁଚି ରହିଥିଲା । ଚମ୍ପାର ଲାସ୍ ମାଇନା ବା ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହେଦ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ଅଭିନବ ଅଧ୍ୟାୟ । ଚମ୍ପାର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଲାସ୍ କଟାକଟିର କ’ଣ ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା ? ବାଉସ ରସର ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ? ପୋଲିସ୍ ତଦାରଖି ଏକ ଫାର୍ଗ୍ ଏବଂ ରିସିପତଖୁଆ ପୋଲିସ୍ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାପାଇଁ ? ନା । ନିଜେ ଫକୀରମୋହନ ମଧ୍ୟ ଚମ୍ପାର ଦୁଷ୍ଟତରେ ଏତେ ବିସ୍ମିତ, ଆହତ ଯେ ସେ ଆଶ୍ଚିତବାସ୍ତବ୍ୟ ଓ ମାନସସନ୍ତାନବସନ୍ତତା ଭୁଲିଯାଇଛନ୍ତି । ଯାହାକୁ ଭଣ୍ଡିୟ କାବ୍ୟରୀତିରେ ବା କୁଶଳା ସ୍ଥପତିର କାରୁକଳାପାଟବରେ ଗଢ଼ିଥିଲେ ତାକୁ ପୁଣି ତନ୍ମତନ୍ମ କରି ନିରାକ୍ଷଣ କରି, କଟାକଟି କରି ଚୁକୁରା ଚୁକୁରା କରିବାରେ ତାଙ୍କର ବି ଆନନ୍ଦ ଯିମିତି ।

ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗର ଜୀବିତାବସ୍ଥା ସହିତ ମୃତାବସ୍ଥାର ବ୍ୟବଧାନ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରନ୍ତୁ । ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଉଆସକୁ ଝୋଟିରେ ଚମ୍ପା ଚିଡ଼ିଆଖାନା କରି ଦେଇଥିଲା । ସେଇ ଚମ୍ପାର “ରକ୍ତ ପିଚ୍‌କାରି ମାରି କାନ୍ଥବାଡ଼ରେ ଝୋଟି ଦେଲା ପରି ହୋଇଯାଇଛି ।” ଯେଉଁ ବେଳେ ‘ଘରିକେରା ବିଦମାଳି’ ଶୋଭା ପାଉଥିଲା ସେଠି ‘କାହାଣ କାହାଣ ମାଛି’ର ମାଳ । ‘କଜ୍ଜଳପୁରିତ ଲୋଚନ’ ‘ଘନକୁ ତରାଟି ଘୁଣିଅଛି’ । ‘ଥୋପ ଭିତା ଜୁଡା’ର ‘ବାଳ ମୁକୁଳା’ । ‘ଗୁଣ୍ଡିମିଶା ଖିଲିଗୁଣ୍ଡିତ ଗାଲ’ ‘ଓଆଉ ଫତା ପରି ।’ ‘ତୈଳହରିଦ୍ରାଋଷିତ ଦେହ’ ‘ରକ୍ତରେ ଲଟପଟ’ । ‘ଷୋଳହାତ ଶାଢ଼ୀ’ ଓ ‘ପାଟଶାଢ଼ୀ’ ହାଡ଼ି ଘୋଷାରିବାରୁ ଖସିଗଲା ଓ ଲଙ୍ଗଳା ଲାସ୍‌ଟା ଉଦ୍‌ୟଙ୍କର ଦିଶିଲା । ଯେଉଁ ଜିଭରେ କରାମତିରେ ଚମ୍ପା ମଙ୍ଗରାଜ, ଭଗିଆ, ଶାରିଆକୁ ଭୁଲାଇଥିଲା, ଠକାଇଥିଲା, ସେହି ଜିଭଟା ଫୁଲି ‘ଗୋଟାଏ ସାନ କଦଳୀଭଣ୍ଡା’ ପରି ଦିଶିଲା । ଯେଉଁ ଗୋଡ଼ରେ ‘ଦୁମ୍‌ ଦୁମ୍‌ ଗୁମ୍‌ ଗୁମ୍‌ ଚଳନ’ ଏବଂ ଯେଉଁ ପାତରେ ‘ରୁମ୍‌ଝୁମ୍‌ ରୁମ୍‌ଝୁମ୍‌ ଝୁଣ୍ଡିଆ’ ବାଜୁଥିଲା ସେ ଗୋଡ଼ର ଗୋଛି କୁରାତିରେ ହଣାଗଲା ଏବଂ ଗୋଡ଼ର ପାପୁଲି ସକାଶେ ଘରିଛି ‘ଟା କୁକୁର କାମୁଡ଼ାକାମୁଡ଼ି ଲଗାଇଲେ । “ଏହାର ଗୋଡ଼ ପାପୁଲି ନାହିଁ, ଘୁଲୁଥିଲା କିପରି ?” “ଏଇଟା କି ରାକ୍ଷସୀ ?” କାଳେ ଏ ରାକ୍ଷସୀର ପ୍ରତି ରକ୍ତବିନ୍ଦୁ, ମଂସକଣାରୁ ଆହୁରି ଗୁଡ଼ାଏ ରାକ୍ଷସୀ ବାହାରିବେ ; ତେଣୁ ଫକୀରମୋହନ ଲାସ୍‌କୁ ଫୋପାଡ଼ି ନ ଦେଇ ନଦୀରେ ଉସାଇଦେଲେ ଏବଂ ତାକୁ ଗୋଟାଏ କୁମ୍ଭାର ପେଟରେ ଭରିଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଚମ୍ପା ଅମୋକ୍ଷ ଜୀବ । ତା’ର ପ୍ରେତହାର ମୁକ୍ତି ନାହିଁ । “ବରଗଛରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପେଡୁଣ ବସି ଡାଳ ଦୋହଲାଏ, ମଧ୍ୟ ସେଇ ପେଡୁଣାଟା ଖରବେଲେ ନଦୀ ବାଲି ଉଡ଼ାଇ ଖେଳୁଥିବାର ଅନେକ ଲୋକ ଦେଖିଲେଣି ।” ଯେଉଁଠି ବରଗଛର ଡାଳ ଦୋହଲୁଛି, ଯେଉଁଠି ନଈବାଲି ଉଡୁଛି, ସେଇଠି ସମ୍ପଦାର ପ୍ରେତାତ୍ମା ଖେଳୁଛି । ପେଡୁଣାପୂର୍ଣ୍ଣ ଏ ବିଶ୍ୱଟା ଯମିତି । “ଗୋପାଳପୁର ତୁଠର ଆଉ ନାମ ନାହିଁ, ଲୋକେ କହନ୍ତି ପେଡୁଣାପଦା ।”

ଚିତ୍ରକଳା ତରଫ ନେଇ ଜଣେ ଅକ୍ଷଦାମିଆ ଜୁନିୟର ଟୋକାଳିଆ ଓକିଲ, “ହାତମୁଣ୍ଡ ହଳାଇ ଦେରଗୁଡ଼ାଏ ବକାବକି କଲା ପରି” ଏ ନାଟକରେ ପ୍ରମାଣ କରାଯାଉନାହିଁ ଯେ ଚମ୍ପା “ନିତାନ୍ତ ସରକଳା ଅବଳା, ଅତି ପବିତ୍ର ସାଧୁଭାବରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରେ ।” ଚମ୍ପା ନିର୍ବିତ୍ତଭାବରେ ଏକ ଅସତ୍ ଚରିତ୍ର । ତା’ର ଦୁର୍ଗୁଣାବଳିକୁ ପ୍ରଶଂସା-ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବା ବା ଗୌରବାବହ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ଚମ୍ପା ଯେ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ କଳାମୃତ୍ତିର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚିରଭାଷର ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ-ଏକ ବିପ୍ଳବ-ଏହା ହିଁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ।

ମୁଖଶାଳା

(ମେଦିନିପୁର ଜମିଦାର ସେଣ୍ଟ ଦିଲ୍‌ଦାର ମିଆଁଙ୍କ ପ୍ରଶସ୍ତ କବେରି । ଘଡ଼ିଏ ରାତି । ମଜଲିସ୍ ନିଷ୍ପତ୍ତ । କେତେ ଜଣ ମୋସାହେବ ଭାବନାରେ ବସି ଢୁଳାଉଛନ୍ତି । ଓସ୍ତାଦଜୀ ବକାଉଲା ଖାଁ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ କୁଣ୍ଡାଇ ଦାଢ଼ିଟିକୁ ଆଖି ଉପରେ ଲଦିଦେଇଛନ୍ତି । ପଠାଣଘର ତଲାକ୍‌ଦିଆ ମାଜକିନିଆଙ୍କ ପରି ତାନପୁରାଟା ପଡ଼ିଛି ଓ ପଡ଼ିଆରେ ବାଜିହାଣ୍ଡି ପରି ତବଲା ଦୁଇଟା ଗଡୁଛନ୍ତି । ଘରକୋଣରେ ଅଳିଆ, ପାନ-ପିକ, ପାନସିଠା ଆଦି । ଚକା ବୋଇତକଖାରୁ ପରି ଦୁଇଗୋଟା ବନାରସା ଚକିଆକୁ ଆଉଜି ଦିଲ୍‌ଦାର ମିଆଁ ବସିଛନ୍ତି । ଆଗରେ ଅତରତାନ, ଗୋଲପ ଦାନ । ହୁକା ଉପରେ ଆଟିକାଟି ପରି ଚିଲମ । ଲମ୍ବା ନଳ ମହାଦେବଙ୍କ ଆଗରେ ସାପ ପରି ପଡ଼ିଛି ।)

ଦଲୁ ମିଆଁ - (ଆଖି ବୁଜି ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ) ଏବେ ଉପାୟ କ'ଣ କରାଯିବ ?

ମୁନ୍‌ସି ଜାହେର ବକ୍ସ - (ଦିପୋଟି ଆଗରେ ଘେର ଆସାମୀ ପରି ଛିଡ଼ାହୋଇ କାଗଜରେ ଲେଖା ଡାବ ଧରି) ବନ୍ଦେ ନଓ଼ାଜ, ମୁଁ ଦିନଯାକ ବୁଲିଲାଣି; କାହିଁ କିଛି ପଟିଲା ନାହିଁ । ମହାଜନ ରାମ ଦାସ କହିଲା, ତାହାର ତମସୁକ ବାବଦ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଓ ହାତତଧାରି ବାବଦ ଗୁରୁ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଲାଣି । ଆଉ କରଣ ଦେବାକୁ ସେ ନାରାଜ ହେଲେ । ବଜାରରେ ମୁଦି ଦୋକାନୀମାନଙ୍କର ପାଉଣା ଗୁରୁ ହଜାର; ସେମାନେ ସତଦା ବାଜି ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ଦିଲୁ ମିଆଁ - ବେକୁର୍, କମ୍‌ବକ୍ତ, ନାଲାଏକ୍ ! ବାବାଙ୍କ ଅମଳରୁ ରାମ ସରକାର କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଗୁଜର ଥିଲା । ତାକୁ ବାହାର କଲି, ତୁମେ ଦୋସ୍ତ ଓ ଲାଏକ୍ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି ଭାବି ବେବର୍ତ୍ତା କାମ ଦେଲି; ଗରଜ ଚଳାଇପାରୁନାହିଁ ! ବେକୁର୍ !

ମୁନ୍‌ସି - ମୁଁ କିପରି ବେକୁର୍, ନାଲାଏକ୍ ହେଲି ? ରାମ ସରକାର କିଛି କରଜ କରିପାରୁ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ପାଞ୍ଚ ବରଷ ମଧ୍ୟରେ ପତିଶ ହଜାର କରଜ ଆଣିଦେଲି ।

ଦିଲୁ ମୁଆଁ - ସେକଥା ଯାଉ । ଏବେ ଜଞ୍ଜତ କିପରି ରହେ ? ସମ୍ପତ୍ତି ଯାଉ,

ମହତ ଥାଉ; ମହତ ଗଲେ ନ ମିଳେ ଥାଉ ।

ମୋସାହେବମାନେ - (ଭୁଲ ଭାଙ୍ଗିଗଲା, ଏକାବେଳକେ କହିଲେ) ଅଲବତ୍, ଅଲବତ୍, ଉଆଜିବ୍, ଉଆଜିବ୍ ।

ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - ଯାଉ, ଘର ଆସବାବ ହେଉ ବା ଜମିଦାରୀ ହେଉ ବନ୍ଧକ ଦେଇ ଆଜିକା ମଜଲିସ୍‌ର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କର । ଦେଖ, ଜଲଦି, ରାତି ହୋଇଯାଉଛି । ବେଶି ଟଙ୍କା ଦରକାର ନାହିଁ । ବାଉଜୀ ରୋକଶତି ଶହେ ଟଙ୍କା ଆଉ ବାଉଜୀ ସାଙ୍ଗ ଲୋକ ଓ ଦୋଷ୍ଟମାନଙ୍କ ଖାନା ପିଲାଓ ସକାଶେ ଏକ ଶହ ଟଙ୍କା ବହୁତ ହେବ ।

ମୋସାହେବମାନେ - ଉଆଜିବ୍, ଉଆଜିବ୍; ବହୁତ ରୂପେୟାର ଦରକାର କ'ଣ ?

ହନୁ ମିଆଁ - ହଜୁର, ଏଇ ଯେ ଖେମଟାବାଲା ଖାତୁମତନ୍ନିସା ଆସିଅଛନ୍ତି, ଏ ବହୁତ ଭଲମଦାର । କାଶ୍ମୀରର ଅତଳ ନମ୍ବର ବାଉ । ଏହାଙ୍କର ଭଲମ ଓ ରାଗରାଗଣାର କସରତ୍ ହଜ୍‌ରେ ହବ । ସେ କିଏ ଦେଶକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ? କେବଳ ମୁସାଫେରି ସକାଶେ ଆସିଅଛନ୍ତି । ହଜୁରଙ୍କ କେରାମତ୍ ନେକନାମି ଦୁନିଆ ଜାହେର; ସେଥିସକାଶେ ଆପେ ଆସି ଏଠାରେ ମଜଲିସ୍ କରିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ।

ମୋସାହେବମାନେ - ହଜୁରଙ୍କୁ ଦୁନିଆରେ କିଏ ନ ଜାଣେ ? ହଜୁରଙ୍କ ଖାନା ପିଲାଓ ଯେ ଦିନେ ଖାଇଛି ଜିନ୍‌ଦିଗ୍ ଭରି ସେ ଭୟାବ୍ କରୁଥିବ ।

ହନୁ ମିଆଁ - ହଜୁର, ଓଡ଼ିଶା ମୁଲକମେ ଆପକା ଯେ ଫତେପୁର ଷରଷ୍ଟ ଜମିଦାରୀ ଥା, ଉସ୍‌କା ହାଲତ୍ କ୍ୟା ?

ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - ଓଡ଼ିଶା ଜମିଦାରୀ ବିଷୟରେ ବହୁତ ହୁସିଆର ସକାଶେ ବାବା ଉପଦେଶ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି । ବାବା କହିଛି, “ଦେଖ ବନ୍ଧୁ, ଦିଲ ! ସେ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ମହାନ୍ତିମାନେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ବଡ଼ ଭେର । ମୁଁ ହିସାବ କିତାପରେ ଖୁସ୍ ମଜବୁତ ବୋଲି ମୋତେ ଠକେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଠକପଣିଆ ଶୁଣିବ ? ଏକ, ଦୁଇ, ତିନି ଆଉ ଚାର - ଏହି ଦୁନିଆର

ହିସାବ । ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ହିସାବ କ'ଣ, ଜାଣ ? ଏକକେ ଏକ, ଦୁଇକେ ଦୁଇ, ଦୁଇ ଦୁଣେ ଗୁର । ଦେଖ, ଏକ ଦୁଇ ଗୁରି ହେଲା, ବିଚ୍ଚେ ତିନି କାହାଁ ଗୟା ? ଏଇ ତିନି ରୂପେୟା ଚୋରି ।”

ହନୁ ମିଆଁ - ଆପ୍ପା ବାବା ଏକ ହୁସିଆର ଆଦମି । ଆପ୍ପାଙ୍କେ ଲାଏକ୍ ଏବଂ ଜମାନଦାର କରିବା ସକାଶେ ଦାରୋଗା ସାହେବକା କୁଛୁରି ଗଫଲିୟତି ନ ଥିଲା । ଏକ୍ ଆଖୁଉନ୍‌ଜୀ ବି ରଖୁଥିଲା ।

ଓସ୍ତାଦଜୀ - ଠିକ୍ ଠିକ୍ ! ଜଳନ୍ତା ଟିକିଆରେ ଦାଢ଼ିରେ ଆଗ୍ ଲାଗିଯିବ । ତୋବା ତୋବା ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲା କରକେ ଓ ଯୋ ଭାଗ୍ ଗୟା ଆତର ନେହିଁ ଲତଟା ।

ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - ବାବା ଅତର କ୍ୟା ବୋଲା ଯାଦ ହେ ! ବାବା ବୋଲା, କୁଛୁ ପରବାୟ ନେହିଁ । ମେରା ଦିଲ୍ଲୁ ତ ଜଲମ ହାସଲ କରିଲେଇଛି । ମୁଁ କେବଳ ମୋ ନାଁ ଲେଖୁ ଜାଣେ; ଏତେ ଦତଲତ କମାଇଲି । ମେରେ ଦିଲ୍ଲୁ ତ ବହୁତ ଶିଖୁଲାଣି । ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ବାଗ୍ ବଗିଚା କେତେ କଥା ଲେଖୁଗଲା । ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୁକୁ ଚାକିରୀ କରିବାକୁ ଦେବିନି । ପିଲାଲୋକ, ଏତେ ମେହେନତ ଉଠେଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ପିଆଦା ସେଖ୍ ଫକ୍ - ହଜୁର, ଓଡ଼ିଶା ଜମିଦାରୀରୁ ଜଣେ ମହାଜନ ମୁଲାକାତ୍ ସକାଶେ ଆସିଛି ।

ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - ତାହାକୁ ହାଜର କରାଅ ।
(ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗରାଜ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ନଗଦ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ନଜରାଣା ଥୋଇଦେଇ, ଭୂମିରେ ହାତ ଲଗାଇ ତିନି ଥର ସଲାମ କଲେ । ମଜଲିସରେ ବସିଥିବା ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ଏକ ଏକ ଥର ସଲାମ କଲେ, ଖିଜମଦ ଦାରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ । ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଗରିବାନା ପୋଷାକ, ନମ୍ରତାର ଅବତାର ।)

ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - ବହୁତ କଦରଦାନ ଆଦମି ।

ମୋସାହେବମାନେ - ବହୁତ କଦରଦାନ, ବହୁତ ହୁସିଆର ଆଦମି ।

- ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - ତୁମର ନାମ କ'ଣ ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗରାଜ ।
- ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - କ'ଣ ? ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମାମଲାବାଜ୍ ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - ନା ହଜୁର, ମଙ୍ଗରାଜ ।
- ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - ଆଜ୍ଞା, ଓଢ଼ ହୁଅ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗୋରାଜ୍ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ମୁଁ ଅଳ୍ପ କିଛି ଜିନିଷ ନଜର ଆଣିଛି । ହୁକୁମ ହେଲେ ହାଜର କରିବି ।
- ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - ବହୁତ ଆଜ୍ଞା, ଘେନିଆସ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - (କାଗଜଖଣ୍ଡିରୁ ପଢ଼ିଲେ) ପାଞ୍ଚଟା ଓଳିଆରେ ସବୁ ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଳ ଭରଣେ ଆଠ ନଉତି, ମୁଗଜାଲ ଦୁଇ ଓଳିଆରେ ବତିଶ ନଉତି, ହରଡ଼ ଜାଲ ଏକ ଓଳିଆକୁ ଅଠର ନଉତି, ଘିଅ ଏକ ମାଠିଆକୁ ପତିଶ ସେର, ବନ୍ଧକ କାଠିଆ କଦଳୀ ପାଞ୍ଚ କାନ୍ଦି, ପାଚିଲା କଦଳୀ ଦୁଇ କାନ୍ଦି, ଆଳୁ ଆଠବିଶା - ଗାଏ ଗାଏ -
- ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - ବହୁତ, ବହୁତ, ଆଜ୍ଞା ଗୁଡ଼ଳ, ପଲାଉର ଲାଏକ, ଘିଅ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଭଲ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ହଜୁର ଆମ ଦୁନିଆର ମାଲିକ । ହଜୁରଙ୍କ ଦାନା ପନ୍ଦର ପୁରୁଷ ହେଲା ଖାଇଆସୁଛ । ଏତ ସାମାନ୍ୟ ଜିନିଷ । ମେହେରବାନି ହେଲେ ପଲାଉ ଗୁଡ଼ଳ, ଘିଅ, ତାଲି ବରାବର ହାଜର କରିବି ।
- (ହଠାତ୍ ମଜଲିସ୍ ଜାଉଁଉଠିଲା । ଓଷାଦଳୀ ବାଁ ହାତରେ ମୋଡ଼ି ସୁର ଦେଲେ ତାନପୁରାଟାରେ ମିଆଁ ଓ - ମିଆଁ ଓ । ଗୁମ୍ ଗୁମ୍ ଗୁମ୍ ତାକୟନ ତାକୟନ ତାବଲା ବାଜିଉଠିଲା । ମିଆଁ ସାହେବ ଭକ୍ ଭକ୍ କରି ନଳମୁହଁରୁ ଧୂଆଁ ଛାଡ଼ିଲେ । ଅନ୍ତରାଳରୁ ଛେଲିର ମେଁ ଏଁ - ମେଁ ଏଁ ଏଁ ଶବ୍ଦ ।)
- ମଙ୍ଗରାଜ - (ଅନ୍ତରାଳକୁ ଗୁହଁ) କେତେ ପଇସା ?
- ଭିତରୁ ଜଣକର ସ୍ଵର - ଅଡ଼େଇ ଟଙ୍କା ।

ମଙ୍ଗରାଜ - କ'ଣ, ଏଇ ଛେଳିଟାର ଦାମ୍ ଅଢ଼େଇ ଟଙ୍କା ? ବାପ୍ରେ ବାପ୍ ! କେତେ ଦାମ୍ !

ଦିଲ୍ଲୁମିଆଁ - ତୁମ ଗ୍ରାମରେ ଦାମ୍ କେତେ ?

ମଙ୍ଗରାଜ - (ଛେଳିଟାକୁ ଭଲକରି ନିରୀକ୍ଷଣ କରି) ଦାମ୍ କ'ଣ ? ଗୁରି ପଇସା କି ଛ' ପଇସା ହେବ । ହୁକୁମ ହେଲେ ପଲାଉ ସକାଶେ ଦଶ ଗଣ୍ଡା କି ପନ୍ଦର ଗଣ୍ଡା ପଠେଇଦେଇପାରେ । ହଜୁର ଲୋକ ବିହ୍ନି ଜମିଦାରୀରେ ଗୁଜର ରଖୁନାହାନ୍ତି । ସେଥି ସକାଶେ ଏତେ ଟଙ୍କା ବରବାଦ୍ । ଛେଳି ଗୋଟାକୁ ଅଢ଼େଇ ଟଙ୍କା ! ବାପ୍ରେ ବାପ୍ !

(ମଜଲିସ୍ରେ ଆନନ୍ଦ କୋଳାହଳ । ଓସ୍ତାଦଜୀ ପୁରିଆ ରାଗିଣୀରେ ଆଳାପ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ହାସ୍ୟରୋଳ, ଅଳ୍ପହାସ୍ୟ । ସମସ୍ତେ ଆନନ୍ଦ ଉନ୍ନତ । “ଆ, ଚଢ଼େଇ ଆ, କାନ୍ଥିଆ ପାଖକୁ ଆ” - ଭାବ ଦେଖେଇ ମଙ୍ଗରାଜ ହାତ ଯୋଡ଼ି ନିବିଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ଉପବେଶନ କରିଥାନ୍ତି ।)

ପିଆଦ ସେଣ୍ଟ ଫାଲ୍ - (ପ୍ରବେଶ କରି) ହଜୁର, ବାଉଜା ଆସିଗଲେଣି ।

ଓସ୍ତାଦଜୀ - ମିଆଁ ସାହେବ ! ବଉଜାଙ୍କୁ ଶହେଟଙ୍କା ନଜରାନା ଦବା କଥା ଯାଦ୍ କରିଛନ୍ତି ତ ?

ଦିଲ୍ଲୁମିଆଁ - (ଚିତ୍କାମଗ୍ନ)

ମଙ୍ଗରାଜ - (ହାତ ଯୋଡ଼ି) ହଜୁର ! ଗୋଲାମ ହଜାର ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଏତେ ଚିତ୍କା କି ସକାଶେ ?

(ଟଙ୍କା ଦେଲେ)

ମୋସାହେବମାନେ - ବହୁତ ଆଜ୍ଞା ଆଦମ୍, ବହୁତ ହୁସିଆର ଆଦମ୍, ବହୁତ କଦରଦାନ ଆଦମ୍ ।

ଦିଲ୍ଲୁମିଆଁ - ଆଜ୍ଞା, ମଙ୍ଗୋରାଜ ! ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେ ଉପକାର କଲ ସେଥିର ଜନାମ ଅଲାହିଦା ପାଇବ । ଏ ସିବାଏ ଟଙ୍କାକୁ ସୁଧ ଗୁରି ଅଣା ପାଇବ ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ରାମ୍, ରାମ୍, ରାମ୍ ! ହଜୁର, ମୁଁ ପିଆଉ ଓ ବିଆଜ୍ ଖାଏ ନାହିଁ ।

ଓସ୍ତାଦ ଜୀ - କ'ଣ, ବିଆଜ୍ ଖାଏ ନାହିଁ ? ବହୁତ ଇମାନ୍ଦାର ଲୋକ ।
କୋରାନରେ ଯେ ପଚାରି ହାରାମ୍ ବୟାନ ଅଛି, ବିଆଜ୍
ସେଥିରୁ ଗୋଟାଏ । ବାଈଜାଙ୍କୁ ବୋଲାଓ -

ଗୀତ

ସାୟାରେ ବୟାଁ - ତୋରେ କୋସେ ଛୋଟୁଁ କାନ,
ମେରି କୋସେ ଗୁଜର ଗୁଜରାନ ।

(ବାଈଜାଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ)

(ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ ଓ ମୋସାହେବମାନେ ମଦ୍ୟ ଓ ନୃତ୍ୟରେ ବିଭୋର)

ମଙ୍ଗରାଜ - (ନୀର ସରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଈଜା ମିଆଁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ
ଆଡ଼ଜିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ) ହଜୁର ! ଏଇଠି, ଏଇଠି । (ମିଆଁ
କଲମ ଧରି ଦସ୍ତଖତ କଲେ) ବାସ୍ ବାସ୍ ବାସ୍ ।

ମିଆଁ ଓ ମୋସାହେବମାନେ - ବଢ଼ିଆ ଆଦମି, ଆଜ୍ଞା ଆଦମି । ଖୋଦା ହାଫେଜ୍ ।

ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ - କଞ୍ଚାଲି ପେସ୍ କରେ ।

ପ୍ରଥମ ଅଙ୍କ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

(ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ କବେରୀ ଘର । କାନ୍ଥରେ ବିବିଧ ରଙ୍ଗରେ ଫୁଲଫଳ ଏପରିକି
ରାମାୟଣର ବାନରଯୁଥ ଓ ରାକ୍ଷସଶ୍ରେଣୀ ସମ୍ବଳିତ ଯୁଦ୍ଧର ଦୃଶ୍ୟମାନ
ଅଙ୍କାଯାଇଛି । ଚମ୍ପା ଚିତ୍ର କର୍ମରତା । ତା'ର ଚୂପ ଓ ଗୁଣ ପରବର୍ତ୍ତୀ
ଦୃଶ୍ୟବର୍ଣ୍ଣିତମତେ । କାନ୍ଥରେ ଛବି ଲେଖିସାରି, ତଳେ ଝୋଟି ଲେଖୁଥାଏ ।

ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଘରଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ ଭିକାରିକୁ ଭିକ ଦେବା
ପାଇଁ । ଫେରିଲାବେଳକୁ ଚମ୍ପା ତାଙ୍କ ପଛରେ ମୁହଁ ମୋଡ଼ିଦେଇ ଝୋଟି ଆଙ୍କିବା
ପାଇଁ ପୁଣି ଲାଗିପଡ଼ିଲା, ଚଟାଣରେ ବା କାନ୍ଥରେ ।)

- ରାହୁଣିଆ - (ଭିତରୁ) ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣି ! ହଳିଆମାନେ ଖାଇବାକୁ ବସିଲେଣି । ଆସ ।
- ଚମ୍ପା - ଆଗେ ତୋରାଣି ଦେ । ସେମାନଙ୍କ ତଣ୍ଡି ଶୁଖୁଯାଉଥିବ । ସାଆନ୍ତେ କହିଛନ୍ତି ଫି ଜଣକୁ ଦୁଇ କଂସା ଲେଖାଏଁ । ତୋରାଣି ଦିହକୁ ଭାରି ଉପକାରୀ, ବଳକର ।
- ମୁକୁନ୍ଦା - (ପଶିଆସି) ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣି ! ଶଗଡ଼େ ହବ ସଜନାଶାଗ ତୋଳାହୋଇଛି । ହାଟକୁ ନେଇଯିବି ?
- ଚମ୍ପା - ହାଟକୁ ନେଇଯିବୁ ! ନା, ନା, ସାଆନ୍ତେ କହିଛନ୍ତି, କେରାଏ ବି ଶାଗ ହାଟକୁ ଯିବନି । ସଜନାଶାଗ ଭାରି ହଜମା, ବଳକାରକ । ତୁମର ସବୁ କ'ଣ ମନେ ନାହିଁ ସାଆନ୍ତଙ୍କ କଥା । ଆରେ, ସଜନାର ସବୁ ଭଲ, ଖାଲି ଛୁଇଁଗୁଡ଼ାକ ଖରାପ, ବଦହଜମା । ବାହାରେ ବାହାରେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଗୋବିନ୍ଦପୁର ହାଟକୁ ନେଇଯାଅ । (ମୁକୁନ୍ଦା ଚାଲିଗଲା) ଏକୁଟିଆ ମୁଁ କେତେ ଆଡ଼କୁ ନଜର ଦେବି !
- (ରାମ ଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗରାଜ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ପରିଧାନ ତେଲବିଜିଟା ମଠାଲୁଗା । ଅଣ୍ଟାରେ ଗେରୁରଙ୍ଗିଆ ଗାମୁଛା ଭିଡ଼ା । କାନ୍ଧରେ ବିରାଟ ତାଳପତ୍ର ଛତା । ବିଶାଳ ତାଳପତ୍ର ଛତାକୁ ରଖିଦେଲେ । ଗାମୁଛା କାନିରେ ମୁହଁ ପୋଛି ।)
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଚମ୍ପା, ଦିନ ଦିପହରଯାକେ ଝୋଟି ଲେଖା ଚାଲିଛି ? ପହଡ଼ଘର କାନ୍ଥରେ ତ ଛବି ଭର୍ତ୍ତିକରି ଗୋଟାଏ ଚିତ୍ରିଆଖାନା ବନେଇ ସାରିଲୁଣି । ଆଉ କିଛି କାମଦାମ ନାହିଁ, ନା କ'ଣ ?
- ଚମ୍ପା - (ଫୁଁ କରି) ସାଆନ୍ତେ ! ତୁମ ମୁହଁକୁ ବି ଏ କଥା ଆସିଲା ! ନାକ ପୋଛିବାକୁ ଏ ଘରେ ବେଳ ନାହିଁ । ମଗୁଣିର ମାସ ନ ହେଲା ବୋଲି ଘର ଲିପାପୋଛା, ଝୋଟିଲେଖା କାମ ହବନି ? ଅସନା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏ ଘରକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସିବେ ? ଘର ବୋଲି ଘର ! ପରସ୍ତେ ନୁହେଁ କି ଅଧେ ନୁହେଁ, ପାଞ୍ଚ ପରସ୍ତ । ଘରେ କ'ଣ ମଣିଷ ନାହାନ୍ତି ? ତମ ସାଆନ୍ତାଣୀ, ତିନି ବୋହୂ, ତିନି ପୁଅଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ପୋଇଲା ପରିବାରୀ ମିଶି ଡିରିଶ ଲଗାଲଗି ।

ଗୋବିନ୍ଦା ଭଣ୍ଡାରିକି ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଏ ଘରେ ଏ ପୁରୁଷ ଦୁଷ୍ଟ
ଆଉ କ'ଣ କାହାରି ଶୁଭେ ? ରାତି ଅଧ୍ୟାୟ ଉପାସ ଭିତରେ
ମାଛହାଟ ବସିଲା ପରି ଘୋ ଘୋ ଶବ୍ଦ । ହେଲେ କାମିକା
ଲୋକ କେଜଟା ? ତମେ ତ ତମ ଧନ୍ଦାରେ ଲାଗିଲ...

ମଙ୍ଗରାଜ - ଚମ୍ପା ! ମୋ ରାଣ, ତୁ ତୁନି ହୁ । ତୁ ଏକା କେତେ ସମ୍ଭାଳୁରୁ
ତା ମୁଁ ଜାଣେ । ପୁଅମାନଙ୍କ କଥା ଛାଡ଼ । ଶାସ୍ତ୍ର ନୀତି
ଅନୁସାରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପାଖ ପୁରାଏ ନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛି,
ଲାଳୟେତ୍ ପଞ୍ଚ ବର୍ଷାଣି, ଅର୍ଥାତ୍ ପଞ୍ଚବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଲାଙ୍କ
ପାଟିରୁ ଲାଳ ବହେ । ଦଶ ବର୍ଷାଣି ତାତୟେତ୍, ଅର୍ଥାତ୍
ଦଶବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଲାଙ୍କୁ ତଡ଼ିବ । ଆଉ ଷୋଳବର୍ଷ ହେଲେ
ପୁତ୍ର ମିତ୍ର ବଦାବରେତ୍, ଅର୍ଥାତ୍ ପୁତ୍ର ମିତ୍ରମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବଦ୍
ଅର୍ଥାତ୍ ଖରାପ ଆଚରଣ କରିବ । ତୁ ତ ଶାସ୍ତ୍ର କିଛି ବୁଝୁନୁ !

ଚମ୍ପା - ସାଆନ୍ତେ ! ମତେ ଆଉ ସେ ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ପଢ଼ାଅ ନାହିଁ ।
ଦେଉ ପଡ଼େଇଲଣି । ମୁଁ କ'ଣ ମରୁଆ ପରି ଏବେ
ତେଲେଙ୍ଗାବଜାରରୁ ଆସି ତମ ଘରେ ପଶିବି କି ?
ପିଲାଟିବେଳୁ ଏଇଠି ଅଛି । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ମଙ୍ଗଳକୃତ୍ୟ ଦିନ
ପରା ମୋର ଏକୋଇଶିଆ ହୋଇଥିଲା !

ମଙ୍ଗରାଜ - ଆଲୋ, ତୁ ତ ମୋର ସୁକୃତର ଫଳ । ଏ ସଂସାର
ବିଷୟବୃକ୍ଷରେ ପରା ଯୋଡ଼ାଏ ଫଳ । ତୁ ଘରେ ନ ଥିଲେ...

ଚମ୍ପା - କାହିଁକି ? ତଥାସ ଭିତରେ କ'ଣ ସାଆନ୍ତାଣୀ ନାହାନ୍ତି ?
ମରୁଆ ନାହିଁ ? ବୋହୂ ଭୁଆସୁଣୀ ନାହାନ୍ତି ? ମୁଁ
ପୋଇଲାଟା...

ମଙ୍ଗରାଜ - ନିଜକୁ ଏତେ ଧୂକ୍‌କାରୁ କାହିଁକି ? ତତେ କେବେ କେହି
ଦାସୀ, ପୋଇଲା ବା ଗୁଜରାଣୀ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି, ନା ମୁଁ
ସେମାନଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଦେଇଛି ? ସାଆନ୍ତାଣୀ ଆଉ ସେ
ପୁଅବୋହୂ ଗୁଣ କଥା କହି କଟା ଘା'ରେ ଆଉ ବୃନ ଛିଟା
ଦେ'ନା । ଅଜାଗା ଘାଆ ସେ । ଧନ ଅରଜିବା ଆଉ ସମ୍ଭାଳିବା
କ'ଣ ଏକା କଥା ?

ଚମ୍ପା - କାହିଁକି ? ସାଆନ୍ତାଣୀ ମନକଲେ ତ ସବୁ ରଖିଦେଇ ପାରନ୍ତେ । କାଠଗଡ଼ ପରି ଉଆସ ଭିତରେ ଠାକୁରଙ୍କୁ, ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କରି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କିଛି ଦେଖାଶୁଣା ବୁଝାମଣା ନାହିଁ । ଭାଟ ଭିକାରି, ଭୋକି ଶୋଷି ଆସିଲେ ତ ଅଣ୍ଟା ଉଠିଲା । ଦଣ୍ଡେ ଆଗରୁ ଥାଳିଏ ବଢ଼େଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଗତରକୁଡ଼ି ବୁଢ଼ାଟାକୁ । କି ଧର୍ମ ଲୋ ମାଆ...

(ସାଆନ୍ତାଣୀ ମଠାଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ପୂଜାରୁ ଉଠିଲା ବେଶରେ ଥାଳିରେ ଫୁଲ ବନ୍ଦନ ଆଦି ଧରି ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସାଆନ୍ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପୂଜାଫୁଲ ଛୁଆଁଇ କାନି ବେକରେ ଗୁଡ଼ାଇ ମୁଣ୍ଡପୋତି ଜୁହାର ହେଲେ । ଛିଡ଼ାହୋଇ ନୁଆଁଣିଆ ଗଳାରେ କହିଲେ ।)

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ଆସ, ଠାଆରେ ବସିବା ।

ମଙ୍ଗରାଜ - (କର୍କଶ ଗଳାରେ) ଯାଅ, ଯାଉଛି । (ସାଆନ୍ତାଣୀ ଭୁଲିଗଲେ) ଚମ୍ପା ! ତୁ ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ଛାଇପରି ରହି ସବୁ ଦେଖୁରୁ, ଶୁଣୁରୁ ବୋଲି ମୋର ଦମ୍ଭ । ମାଣେ ନୁହେଁ ଅଧେ ନୁହେଁ । ଫତେପୁର ଷରଷଷ୍ଠ ଜମିଦାରୀ, ସଦର ଜମା ପାଞ୍ଚ ହଜାର, ଅଠେଇଶ ବାଟୀ ବାହେଲ ଲାଖରାଜ, ତା ଉପରକୁ ବାଜିଆସି ପନ୍ଦର ବାଟୀ ସତେଇଶ ମାଣ... ଫେର ପନ୍ଦର ହଜାର ମହାଜନୀ; ଏ ସବୁ...

ଚମ୍ପା - ସାଆନ୍ତା ! ମୁଁ ମୁରୁଖ ନୋକ, ମାଇପି ନୋକ । ହେଲେ ତୁମଠାରୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କଥା ଶିଖିବି, ବୁଦ୍ଧି ଥିଲେ ମଣିଷ ବଡ଼ ହୁଏ । ତମେ ଗରିବ ଥିଲ । ସାତ ବରଷରୁ ଛେଉଣି ହେଇଥିଲ । ପଇସା ଅଭାବରେ ବାପାଙ୍କ ଶୁଧ କୁଆଡ଼େ ହେଇ ନ ଥିଲା । ଭୁଲକୁ ନଡ଼ା ନ ଉଠିବାରୁ କାନ୍ଥ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ଛଳେ ବଳେ କଉଶଳେ ତମେ ତ ଫେର ଭୁଲିଶ କୋଣ ଭିତରେ ଏତେ ବଡ଼ ମହାଜନ ହେଇପାରିବ । ତୁମକୁ ଦେବତା କରି ମୁଁ ମାନିବି । ମୋର ଜାତି ଗୋଡ଼, ନାଁ ଗାଁ ନାହିଁ । ନିଆଣୀ । ହେଲେ, ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କୁ ତ ଆଶ୍ରା କରିବି । ତୁମ ଏ

ଗୋବିନ୍ଦପୁର ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ ଈର୍ଷାରେ ଜଳିଯାଉଛନ୍ତି ।
ମୋତେ ବି ଟାହୁଲି ଟାପରା କରି ଲଗେଇ ନବେଇ କେତେ
କଥା କହୁଛନ୍ତି ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ଚମ୍ପା ! ନିନ୍ଦା କରିବା ହେଲା ନିନ୍ଦୁକଙ୍କ ଗୁଣ । ସତୀ ସାତାଙ୍କୁ
ସେଇମାନେ ବଣକୁ ପଠେଇଥିଲେ । ପରୋପକାରୀ
ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କର ଅପଖ୍ୟାତି ରଚିବା ସେମାନଙ୍କ ଧର୍ମ । ତୁ
କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କ କଥାକୁ କାନ ଦଉରୁ ? (ବାହାରେ ପିଲାଙ୍କ
ସମବେତ ‘ହରକଲା’ ‘ହରକଲା’ ସ୍ଵର) ।

ଚମ୍ପା - ଶୁଣିଲ, ଶୁଣିଲ, ନିଜ କାନରେ ଶୁଣିଲ ତ ? ତାଙ୍କ ବୋପା
ମୋତେ ଏ ନାଆଁ ଦେଇଥିଲା ?

ମଙ୍ଗରାଜ - କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି ? “ହରକଲା, ହରକଲା” । ଭଲ ନାଆଁଟା
ତ ! ନାନା ଗୁଣରେ ଭରପୁର ଲୋକଙ୍କ ନାଁ ତ ହରକଲା ।
ତୋଠି ତ ସବୁ ଗୁଣ ଆଶ୍ରା କରିଛନ୍ତି ।

ଚମ୍ପା - ଏଁ । ତମେ ବି ସେଇମାନଙ୍କ ତରଫ ! (ମିଥ୍ୟା କାନ୍ଦ କାନ୍ଦି)
ସାଥାନ୍ତେ ! ମୁଁ ବେକରେ ଦଉଡ଼ିଦେଇ ମରିବି, ବିଷ ଖାଇବି,
ନ ହେଲେ ଅଗଣା କୂଅରେ ଛିଡ଼ି ପଡ଼ିବି । ତୁମେ ଜାଣନ୍ତି
ସାଥାନ୍ତେ, ମୋ ଦିହ ରଙ୍ଗ କଲା ବୋଲି ସେମାନେ ମୋତେ
ଇମିତି ଡାକନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ମଫସଲ ଗାଁରେ ରହିବିନି । ମୋତେ
ଗୋବିନ୍ଦା ସାଙ୍ଗରେ କଟକ ପଠେଇଦିଅ । ନ ହେଲେ ନିଜେ
ନେଇ ଛାଡ଼ିଦେଇଥାସ । ସେଇଠି ମରିବି । ଏଠି ତମ ହିତ
ଲାଗି କିଏ ଏତେ ଧନିହବ ? (ପୁଣି କାନ୍ଦି) ମୁଁ କାଳୀ ହେଲି,
କି ଗୋରୀ ହେଲି, ତାଙ୍କ ବାପ ବଉଦପୁରୁଷଙ୍କ କ’ଣ ଗଲା ?

ମଙ୍ଗରାଜ - ଆଜ୍ଞା, ଆଜ୍ଞା, ଥୟଧର, ମୁଁ ବୁଝୁଛି । ଗୋବିନ୍ଦା...
ଗୋବିନ୍ଦା... !

ଗୋବିନ୍ଦା - (ବାହାରୁ ଆସି) ସାଥାନ୍ତେ !

ମଙ୍ଗରାଜ - ଦାଣ୍ଡରେ ଏ ଗୋଲ କାହିଁକି ହଉଛି ? ଯାଆ, ଗୋବରା
ଜେନାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଗାଁ ସାରା କହିଦେଇ ଆ,
“ସାଥାନ୍ତଙ୍କ ହୁକୁମ, ଚମ୍ପା ସାଥାନ୍ତାଣାଜି କେହି ହରକଲା ବୋଲି

କହିବନି ।” (ଗୋବିନ୍ଦା ଚାଲିଗଲା) ।

- ଚମ୍ପା - (ଗେହେଇ ହେଇ) ସାଆନ୍ତେ ! ତମେ ଭାରି ଭଲ ମଣିଷ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ମନ ମାନିଲା ଏଥର ?
- ଚମ୍ପା - ହଁ, ହଁ, ଛାଡ଼ ସେ କଥା । ସାଆନ୍ତେ, ପାଣିଆ କହୁଥିଲା, ଏ ସନ କୁଆଡ଼େ ଦେଡ଼ ମାଣ ଖଣ୍ଡେ ବିଲ ଅରୁଆ ରହିଯିବ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଆଲୋ, ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଏତେ ଡେରି । ତୁ ତ ଜାଣୁ, ଗ୍ରଷ୍ଟରେ ମୁଁ ଆପଣା ପର ବୁଝେନି । ଶାମ ଗୋଛେଇତଟା ଏଡ଼େ ଓଲୁ ! ଗାଁ ତଳ ବିଲରେ ଏତେ ନିଘଞ୍ଚ କରି କିଏ ତଳି ରୁଏ ? ଗଛଗୁଡ଼ାକ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ମୋଟେ ବାଟ ରଖୁ ନ ଥିଲା । ତାକୁ କେତେ ବୁଝାଇଲି, ବୁଝିଲାନି । ତା ବାପ ଥିଲା ଯେ, ମୋତେ ସବୁ ବୁଝୁଥିଲା । ଗୋବିନ୍ଦାକୁ କହିଲି, ଗୋବିନ୍ଦା, ଦେଖେଇ ଦେ ତ କିମିତି ତଳି ରୁଆ ହୁଏ । ଗୋବିନ୍ଦା, ମୁକୁନ୍ଦା ଗୁହଁ ଗୁହଁ ଦି କିଆରୀ ଧାନର ତଳି ଓପାଡ଼ି ପଡ଼ା କରିଦେଲେ । ଶୁଆପକ୍ଷିଆ ତଳିଗୁଡ଼ାକ ନଷ୍ଟ ହେଇଯିବ କାହିଁକି, ସିଧା ଆମ ଅରୁଆ ବିଲକୁ ପଠାଇଦେଲି ।
- ଚମ୍ପା - ଭଲ କଲ ସାଆନ୍ତେ !
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଚମ୍ପା ! ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାରିଲି, ହେଲେ ସେ ତନ୍ତା ସାହିତାକୁ ପାରିଲି ନି ।
- ଚମ୍ପା - ସେଠି କ’ଣ ଅଛି ? ତନ୍ତା ବାପୁଡ଼ା ତନ୍ତ ବୁଣନ୍ତି, ନଟେଇ ଚଲାନ୍ତି, ଚରଖିରେ ସୂତା ଦିଅନ୍ତି ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ସେଇଠି ସବୁ ଅଛି । ମୋର ଜୀବନର ଆଶା ଓରମାନ ସବୁ ସେଇଠି ଅମେଷ୍ଟ ରହିଯିବ, ଚମ୍ପା ! ମୋ ଆତ୍ମା ପୁରୁଷ ଘୁରିବୁଲିବ ଭାରି ଚନ୍ଦର ସେଇ ଛ’ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଚକ ଉପରେ ।
- ଚମ୍ପା - ଛ’ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ! ଗ୍ରାମ୍ୟେ ଜମି ପାଇଁ ଏତେ ଚିନ୍ତା ! ଦିଲ୍ଲୁମିଆଁର ଏତେବଡ଼ ଫାତେପୁର କ୍ଷରକ୍ଷଣ ଦମିଦାରାଟା ଆଶୁ ପିଛୁଳାକେ ମାରି ଆଣିଲା । ଛୁଞ୍ଚି ଅଗର ଜମି ଟିକକ ପାଇଁ ଏତେ ଚିନ୍ତା ? (ସାଆନ୍ତାଣୀ ପ୍ରବେଶ କଲେ)

- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ଆସ ଏଥର ଭିତରକୁ । ଭାତ ମହାଞ୍ଚ ହେଲାଣି । କାହିଁକି ସେ ପୋଇଲାଟା ସାଙ୍ଗରେ ଦିନରାତି ଭଟର ଭଟର ହଉଚ ତୁଳାଟାରେ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଘର ! ସେ ଅପରଚ୍ଛନ୍ନିଟା ସାଙ୍ଗରେ... ଏତେ ଧର୍ମଛଡ଼ା ହେଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏଘରୁ ଗୁଲିଯିବେ, ଘର ବୁଡ଼ିଯିବ ଯେ !
- ଚମ୍ପା - (କାନ୍ଦିଲା)
- ମଙ୍ଗରାଜ - ତୁମକୁ ଯେବେ ଏତେ ଭୋକ, ଯାଅ, ଖାଇଦବ । ଘର କଥା ତ କିଛି ବୁଝିଲ ନାହିଁ । ଲୁଚେଇ ଛପେଇ ଘରଧନ ପରକୁ ଦିଆ ଗୁଲିଛି । ବୁଢ଼ାଟିଏ ହେଲାଣି - ଏତିକି ବୁଝିଲ ନାହିଁ, ଧର୍ମ-ଅର୍ଥ-କାମ-ମୋକ୍ଷର ମୂଳ ହେଲା ଟଙ୍କା । ଟଙ୍କା ସର୍ବାର୍ଥସାଧକ । ଟଙ୍କା ଏବ ପଟ୍ଟବୁଦ୍ଧ । ତୁଳସୀ ମୂଳ ଖରକିବା, ଗୋବର ପାଣିରେ ଛୁଅ ଦେବା, ଗାଧୋଇ ଆସି ପାଣି ଦେବା, ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଲ, ସଞ୍ଜବତୀ ଦବାକୁ ବେଳ ନିଅନ୍ତୁ । ବୃନ୍ଦାବତୀ ତୁମକୁ ବୁଦ୍ଧିସୁଧ ଦେନାହାନ୍ତି କିମିତି ?
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ଯୋଉଠି ନିନ୍ଦା, ସେଠି ରହିବ କିଏ ? ବେଳ ଗଢ଼ିଯାଉଛି । ଆସ ମୁଠେ ଖାଇଦେଇ ତା'ପରେ ହେଲେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବ । (ଗୁଲିଗଲେ)
- ଚମ୍ପା - ଠିକ୍ ପଦେ କହିବ ସା'ନ୍ତେ ! ଘରକରଣା ବୁଦ୍ଧି ଜଡ଼ସୁଦ ନାହିଁ । ଟଙ୍କାପଇସା ଗହଣାଗାଣ୍ଡି ଯେ କି ପଦାର୍ଥ ତାଙ୍କୁ ମୋଟେ ଜଣାନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସେଇ ପାକୁଆ ମୁକୁନ୍ଦା ହଳିଆଟା ଯେମିତି ହାଉଡ଼ା, ସିଏ ବି ସମିତି । ହଁ, କ'ଣ ସେ ତନ୍ତ୍ରାସାହି କଥା... ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ କଥା କହୁଥିଲ ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - ସେଟା ଭଣି ଚନ୍ଦର ଚକ ! ବାଘବଂଶର ଜମି ସେ କିଣିଛି । ସାରା ଜମିଦାରୀରେ ସେମିତି ଚକ ମୋର ନାହିଁ । ଗାଁ ଗୋହିରା ଜମି, ଗାଁ ଧୋଉରା ପାଣି ପଣେ; ଭାରି କଳିନ୍ଦ । ରାବଣା ଧାନ ହୁଏ । ହାତେ ଲମ୍ବ କାଢ଼ିବ ଶିସା, ଝୁରି ମରିବେ ସାଇପଡ଼ିଣା । ଚମ୍ପା ! ସବୁ ସିଆଣାଙ୍କୁ ପାରିଲି, ହେଲେ ସେ ହୁଣ୍ଡାହୁଣ୍ଡି ଦିଟା ପାଖରେ ହାର ମାନିଲି ।

ଚମ୍ପା - ବୁଦ୍ଧି କଉଶଳ ପେଞ୍ଚବଳେ, ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ କିଣିଯିବ ହେଲେ ।
ସାଆନ୍ତେ, ତମେ ଆଉ ଟିକେ ଭଲକରି ବୁଦ୍ଧି ଫେରେଇ
ଦେଖୁନ । ତମ ଦେଇ ନ ହବ, ଇମିତି କାମ ଅଛି ?

ମଙ୍ଗରାଜ - ମୁଁ ଦେଉଳ ଦେଉଳ ବୁଦ୍ଧି ଫେରେଇଲିଣି । ଅନେକ ଫାନ୍ଦିଫିକର
କଲିଣି । ସନା ଦେଉଳିକି ତକେଇ ଅସୁରଦାୟି ତୋଟା
ଭିତରେ ନିରୋଳାରେ କହିଲି, “ସନା ରେ ! ଏଇ ଯେ ଭଗି
ଚନ୍ଦ, ତା ମାଉସ ଶାରିଆ, ସେଇଟା ତ ବାଞ୍ଛ । ପୁଅ ହବା
ପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ ବୁଢ଼ାମଙ୍ଗଳା ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରେ । ତୁ
ଯାଇ ତାକୁ କହିବୁ, ଠାକୁରାଣୀ ତୋତେ ସପନେଇ କହୁଛନ୍ତି,
ପୂଜା ଦେଲେ ଠାକୁରାଣୀ ଆପେ ଆପେ କଥା କହିବେ, ଆଉ
ପୁଅ ଦେବେ ।” ମୋ କଥାରେ ସନା ଦି’ତିନିଅର ଯାଇ ତାଙ୍କୁ
କହିଲାଣି । ହେଲେ ମନ୍ଦ୍ର କାଟୁ କରୁନି । ସନାକୁ ତକେଇଟି ।

ଚମ୍ପା - ବେଶ, ସେ ଆସୁ, ସାଆନ୍ତେ ! ଏତେ ଅଳ୍ପ କଥାରେ ମୁଣ୍ଡ
ଘୁରାଇ ଶିରୀଅଙ୍ଗକୁ କଳା କେନ୍ଦୁକାଠ କରନ୍ତି । ତୁମ
ମୁହଁଟିମାନ କେଡ଼େ ଶୁଖିଗଲାଣି । ସବୁକଥା ମୋତେ ଛାଡ଼ି
ଦିଅ । ତମେ ଚିରିଲା ନୋକର କରାମତି ଜାଣନ୍ତି, ସାନ୍ତେ !
ସାତା ଯାହା ପାରି ନ ଥିଲେ, ଛାର ଶବରୀ ତାହା ପାରିଲା;
ଜଗତକରତାଙ୍କୁ ଅଇଁଠା ଖୁଆଇଥିଲା । ମନ୍ଦୁଡ଼ା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ
ବଣକୁ ପଠାଇ ଭରତଙ୍କୁ ରଜା କରିଥିଲା; କଉଶଳ୍ୟା କିଛି
କରିପାରିଲେ ? (ଗେହ୍ଲେଇ ହେଇ) ସାଆନ୍ତେ ! ତମ କାମ
ଉଦ୍ଧାର କଲେ ମତେ କ’ଣ ଦବ କହିଲ ?

(ସନାରଣାର ପ୍ରବେଶ)

ମଙ୍ଗରାଜ - କିରେ ସନା ! ତୋର ଏତେ ଡେରି ହେଲା ?

ସନା - ମୁଁ ତଥାସକୁ ଆସିଥିଲି । ମରୁଆ ସାଆନ୍ତାଣୀ କହିଲେ, ତମେ
ରକ୍ଷ ତଦାରଖକୁ ଯାଇଛ । ବୁଢ଼ୀ ମଙ୍ଗଳା ଦେଇ
ଆସିଲାବେଳକୁ ଟିକିଏ ଡେରି ହେଇଗଲା । (ଲାଜ ଲାଜ
ହେଇ କାନମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି) ସାଆନ୍ତେ ! ମଙ୍ଗଳା ବୁଢ଼ୀର ଆଉ
ଗୋଟିଏ ଝିଅ ହେଇଛି, ମାସେ ହେଲା । ଗୋପି କବିରାଜ
ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲି । ଘରେ ଜର ।

- ଚମ୍ପା - ଏ ! ତୋର ପରା ଏଇ କେତେମାସ ତଳେ ଝିଅ ହେଇଥିଲା ?
- ସନା - ହଁ, ଗଲାସନ କେତୋଟି ହେଲେ ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - ସବୁ ମିଶି କେତୋଟି ହେଲେ ?
- ସନା - ଦଶ କି ବାର । କିଏ ଗଣୁଛି ! ବୁଢ଼ାର ଦୟା ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - କ'ଣ ଇମିତି ଚାଲିଥିବ ?
- ସନା - ମୋର କି ଆୟତ ଅଛି ? ମଙ୍ଗଳାର ଆଉ ବୁଢ଼ାର ଆଶିରିବାଦ ଥିଲେ ବିଶିଏ ପହୁଞ୍ଚିବେଦି ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - କୁକୁଡ଼ାପଲକୁ ପାଲିବୁ କିମିତି ?
- ସନା - ମୁଁ ପାଲୁଚି ? ଠାକୁରାଣୀ ପାଲୁଚି ନା ! ଗଛକୁ କେବେ ଫଳ ଭାରି ? ଭରିଆଭାଇର ଯେ ଜମା ନାହିଁ !
- ମଙ୍ଗରାଜ - ମୋ କଥା କ'ଣ କଲୁ ? ଭରିଆ କ'ଣ କହିଲା ?
- ଚମ୍ପା - ସନାଭାଇ ! ସାଆନ୍ତଙ୍କ କଥା ମାନି ଯା'ତୁ ଆଉ ଥରେ । ମୁଁ ତେ ପଛକୁ ଅଛି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ କହି ଭରିଆ ଶାରିଆପାଇଁ ଗୋଟେ ମାଗି ଦେ । ଯାଆ ଯାଅ - (ସନା ଚାଲିଗଲା) ସାଆନ୍ତା ! ତୁମ କାମ ହାତକୁ ନେଲି । ଏଥର କୁହ, ମତେ କ'ଣ ଦବ ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - ତୋର ତ ସବୁ, ତୋତେ ମୁଁ କ'ଣ ଦେବି ? ଏ ଘରର ନଳାକଞ୍ଚୁ ତ ତୋ ହାତରେ । ଏ ଘରର ମଝିଖୁଣ୍ଟ ତ ତୁ । ତୋତେ ଫେର୍ ମୁଁ କ'ଣ ଦେବି ?
- ଚମ୍ପା - ଆସ, ଏଥର ଠା'କୁ । ଆଜି ବଡ଼ ଗୁଳୁଗୁଳି । ତୁମେ ଠାଆରେ ବସିବ । ମୁଁ ବିଞ୍ଚୁଦେବି । ଆସ । ଗୋବିନ୍ଦା, ଗୋବିନ୍ଦା ! ଏ ବାଡ଼ିପଡ଼ା ଭଣ୍ଡାରିଟା କାମବେଳେ ଯେ କୁଆଡ଼େ ଯାଏ... ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ତାକୁ ପରା ଗୋବରା ଜେନା ପାଖକୁ ପଠାଇଲି, ସାଇ ସାଇ ବୁଲି ଦୁହେଁ ତାଗିଦ କରିବେ ବୋଲି । ଗୋବିନ୍ଦାଟା ଭାରି ଭଲ ପିଲା । ଖଣ୍ଡେ ତ ଖୁର ରଖିବି । ଖାଣ୍ଟି ବିଦେଶୀ ଖୁର ।
- ଚମ୍ପା - (ହାତ ଧରି ଟାଣିନେଇ) ଆସ, ଏଥର ଠାଆରେ ବସିବ । (ଚମ୍ପା ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ ଟାଣି ଟାଣି ନେଇଗଲା) ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ଗୋବିନ୍ଦପୁର ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାଜର ନଡ଼ିଆଗଛ ମୂଳ । ସଫା ସୁତୁରା ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡା । କେତୋଟି ଛୋଟ ବଡ଼ ପିଲା ଶିବୁ ଖାଡ଼ଙ୍ଗାଙ୍କ ଠାରୁ ଅମରକୋଷ ଅଭିଧାନ ଓ କର୍ମକାଣ୍ଡ ଶିକ୍ଷାରତ । ଡିବୁଲି ମଞ୍ଜି ସାହାଯ୍ୟରେ ଘୋଷୁଛନ୍ତି । ଶିବୁ ପଣ୍ଡିତେ ଭାଙ୍ଗି ଘୋଟୁଛନ୍ତି ଏବଂ ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ନଜର ରଖୁଛନ୍ତି ।)

- ପ୍ରଥମ ପିଲା - ଅମରାଃ ନିର୍ଜରାଃ ଦେବାସ୍ତ୍ରଦଶ ବିବୁଧାଃ ସୁରାଃ ।
- ୨ୟ ପିଲା - ଯା ଦେବା ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଶିଳଭୂପେଶୁ ସଂସ୍ଥିତା ।
- ୩ୟ ପିଲା - (ବାହାଘର ସ୍ଵରରେ) ଯଥା... ରାମଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ସାତା, ଯଥା... ରାବଣସ୍ୟ ମନ୍ଦୋଦରା...
- ଶିବୁ - ପାଟିକରି ପଢ଼ । ସୁରଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଜ୍ୟୋତିତ୍ୟ ଦ୍ଵାଦଶାୟା ବିଭାବସୁଃ । କଥାରେ ଅଛି, କାକରାବା ବକଧାୟାର ପାଠ ହୁଏ । ଘୋଷବନ୍ଧୁ ବଳବନ୍ଧୁ । ଡିବୁଲିମଞ୍ଜି ଶହେକୁ ଶହେ ଅଛି ନା ସବୁ ପୋଡ଼ିପୋଡ଼ି ଖାଇଲଣି ?
- ପିଲାଏ - ଅଛି, ଅଛି । (ପାଟିକରି ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ, କେଲୁରଥେ ନାସ ଶୁଙ୍ଘି ଶୁଙ୍ଘି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।)
- କେଲୁ - ଶିବୁ ! ଆଜି ସଅଳ ସଅଳ ପିଲାଏ ଭାରି ଜୋର ରଢ଼ୁଛନ୍ତି ଯେ !
- ଶିବୁ - ଆଜି ପରା ଭାଇନା, ଏକାଦଶ ! ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଉଆସକୁ ଆଜି ତମେ ବିଜେ ହଉତ ତ ? କୋଷରୁ ପିଲାଙ୍କୁ ବର୍ଗେ ଅଧେ ସନ୍ତୁ ଦେଇଦଉତି । ଡେରି ହେଲେ ଜମିଦାର ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପାରଣା ବେଳ ଗଢ଼ିଯାଏ ।
- କେଲୁ - ଶିବୁ ! ତମେ ବି ଏମିତି ପେଟକାଙ୍ଗାଳିଆ ହଉତ ? ତିନି ଆଙ୍ଗୁଳିଆ ରୁଡ଼ା ପୁଞ୍ଜା ଆଉ ଟୋପାଏ ଗୁଡ଼କୁ ଏତେ ଲୋଭ ?
- ଶିବୁ - କାଳ ସମିତି କରୁଚି, କେଳେଜନନା ! ସେତିକିରେ ତ ଗୋସାଇଁମାନେ ‘ଆକଣ୍ଡ ଭୋଜନ ହେଲା’ କହି ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ହାକୁଟି ପକାଇ ପେଟରେ ହାତ ବୁଲାଇ ‘ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା’ ‘ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା’ କହି କାର୍ତ୍ତିମାୟା ଯଶଶ୍ଵିନ୍ୟ କାମନା କରି ଫେରୁଛନ୍ତି ।

- କେଳୁ - ତୁମର ସିନା ସେ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଯାଇଛି । ପେଟ ନ ପୂରିବ ବା କାହିଁକି ? ଯିଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଦି'ଟା ରୁଟିରେ ବାରଶହ ଲୋକଙ୍କୁ ଖୁଆଇଥିଲେ ଯେ 'ଆହୁରି ଗୁରିପାରିଆ ବଳି ପଡ଼ିଲା । ଆମର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବି ସିମିତି କାମ୍ୟକ ବନରେ ଦୁର୍ବାସାଙ୍କ ବାର ହଜାର ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ପେଟ ଟିକିଏ ଶାଗରେ ପୂରାଇଦେଇଥିଲେ ।
- ଶିବୁ - ସବୁ ସମ୍ଭବ ଦୁନିଆରେ ନନା ! ଏଥର ତୁମ ଖବର କୁହ ।
- କେଳୁ - ସେଇ ଏକ କଥା । ଭାଙ୍ଗି ଘୋଟା, ନାସ ଶୁଙ୍ଘା, ଯଜନ ଯାଜନ, ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଗୁଡଳ, ସଭାମାନ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣା ଭାଗବାଣ୍ଟରା; ଶାସ୍ତ୍ରବର୍ତ୍ତୀକୁ ବେଳ କାହିଁ ? ବାଘ ସିଂହ ବଂଶ କୃପାବୁ ଅଭାବ ନାହିଁ । ଥିଲାବାଲା ଯେମିତି, ଦେଲାବାଲା ସେମିତି ।
- ଶିବୁ - ମଙ୍ଗରାଜ ଲୋକଟା ବି ପରୋପକାରୀ । ଆଜି ସକାଳେ “କୀର୍ତ୍ତୀମାୟୁ ଯଶ” କାମନା କରିଛି, ଗୁପ୍ତ ତଦାରଖରେ ବାହାରିଥିବା ବେଳେ ।
- କେଳୁ - ତା' କରିଥିବ । ବୁଲିପଡ଼ି “ପ୍ରାତରେବାନିଷ୍ଠ ଦର୍ଶନ ଜାତମ୍” କହିଥିବ । ତୁମେ ବି ଭଣ୍ଡ ସାଙ୍ଗରେ ଭଣ୍ଡ ହେଲଣି ଦେଖୁଛି । (ଗୋବରା ଜେନାର ପ୍ରବେଶ । ଡିବି ଡିବି ନାଗରା ବାଜିବା ପରେ) ।
- ଗୋବରା ଜେନା- ବଞ୍ଚିବାଲେ ହୁସିଆର ! ବଞ୍ଚିବାଲେ ଖବରଦାର ! ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀକି କେହି ହରକଳା ବୋଲି କହିବ ନାହିଁ । ସାଆନ୍ତାଙ୍କର କୋଟି କୋଟି ଆଜ୍ଞା । ଖବରଦାର, ଗୋବରା ଜେନା ଘୈକିଦାର । (ସେମିତି କହି ଗୁଲିଥାଏ । ଡିବି ଡିବି ନାଗରା ସହିତ ତା'ର ସ୍ଵର ମଧ୍ୟ ଦୂରକୁ ଗୁଲିଗଲା ।)
- କେଳୁ - ଶୁଣିଲ ତ ଶିବୁ ! ଚମ୍ପାକୁ କେହି ହରକଳା କହିବ ନାହିଁ ।
- ଶିବୁ - ଶୁଣିଲ ତ ପିଲେ ! ଖବରଦାର । ଚମ୍ପାକୁ କେହି ହରକଳା କହିବ ନାହିଁ ।
- ପିଲାଏ - (ପରସ୍ପରକୁ) ଖବରଦାର ! ଚମ୍ପାକୁ କେହି ହରକଳା କହିବ ନାହିଁ ।
- କେଳୁ - ବୁଝିଲ କି ଶିବୁ ! ଅଜ୍ଞାତକୁଳଶାଳସ୍ୟ ବାସୋଦେୟୋ ନ

କସ୍ୟଚିତ୍ । ମାର୍ଜାର ଦୋଷରେ ବୃଷ ଜରଦ୍‌ଗବ ବି ମଲା ।
ଏକ ଗୋଟାଏ ଅଜ୍ଞାତକୁଳଶାଳା ନାରୀ ଲାଗି ଗୋବିନ୍ଦପୁର
ଗାଁଟା ଗଲା । ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ପରେ ଆକାଶମଣ୍ଡଳ ରାହୁ ଗ୍ରାସ
କରିବ । ତମ ସାଆନ୍ତେ ବି ବୃଷ ଜରଦ୍‌ଗବ ପରି ମାର୍ଜାରା
ଦୋଷରେ ଯିବେ ।

ଶିବୁ - ତମେ ଜାଣିନ କେଳିଆନା, ନାନା ପକ୍ଷୀ ଏକ ବୃକ୍ଷରେ ବସା
ବାନ୍ଧିଲା ପରି ମଙ୍ଗରାଜ ମହାବୃକ୍ଷକୁ ଆଶ୍ରା କରି କେତେ
କେତେ ଲୋକ ଉଆସରେ ଅଛନ୍ତି । ହେଲେ - ଯେତେକ
ଦେଖ ନଦନଦୀ, ସମସ୍ତେ ମିଳନ୍ତି ଜଳଧି । ଆପଣା ଗୁଣ
ପାସୋରନ୍ତି, ଲବଣ ଗୁଣକୁ ଭଜନ୍ତି । ଜାତିକୁଳ ଜଣା ନ ଥିଲେ
ବି ସାଆନ୍ତେ ତୟାପରବଣ ହୋଇ ଝିଅଟିକୁ ଆଶ୍ରା
ଦେଇଛନ୍ତି ।

କେଲୁ - ଦାରୁ ଭାଜିପଡ଼ିବ, ଲତାର ଜିଛି ହବନି । ମୁଁ ଯାହା ଜାଣିଛି,
ବାହରର ହଳିଆ ମୂଲିଆଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କଚେରୀ କରଣ
ଯାଏ ସମସ୍ତେ ତମର ଏକ ଚମ୍ପାଟିକୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି ।
ଚମ୍ପାର ମହକ ଉଆସରୁ ବାହାରି ଦାଣ୍ଡଘାଟରେ । ସାଆନ୍ତାଣୀ
ବି ତାକୁ - । ବାବା, ମାଇକିନିଆ ଖଣ୍ଡେ ତ ! ଦାସୀ କି
ସାଆନ୍ତାଣୀ ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି କାହାର ?

(ଗୋବିନ୍ଦା ପ୍ରବେଶ କଲା)

ଶିବୁ - ଆରେ ଗୋବିନ୍ଦା ! ସାଆନ୍ତେ କାଲି ସନା ଦେହୁରୀ ସାଙ୍ଗରେ
କ'ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହଉଥିଲେ ଜିରେ ? ବୁଢ଼ୀ ମଙ୍ଗଳା ପାଖରେ
ବୋଦା ପଡ଼ିବ ନା କ'ଣ ?

ଗୋବିନ୍ଦା - ସେକଥା ସନା ଦେଉରୀ, କି ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ପଚାରିବ । ମୋ
କାମରେ ମୁଁ ଯାଉଛି । ସାଆନ୍ତେ ଭାରି ଚିଡ଼ିଚିଡ଼ି ତମର ଏ
ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାଇ ଆଉ ସେ ତନ୍ତ୍ରୀ ସାଇ ଉପରେ । ଚମ୍ପା
ସାଆନ୍ତାଣୀକି “ହରକଳା, ହରକଳା” କହି କୁଆଡ଼େ ସେମାନେ
ଚିଡ଼ିଉଚିଡ଼ି । ଗୋବରାଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ ବୁଲିବୁଲି ଲୋକଙ୍କୁ
ତାଗିଦ୍‌ କରୁଛନ୍ତି ପରା !

କେଲୁ - ବେଶ, ତୋ କାମ ତ ଶେଷ ହେଲା । ମୋ କାମଟା ଟିକେ ସାରି ଦେ । ରୁଦ୍ରଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ିଗଲାଣି । ଟିକେ ଏଇଠି ବସି ଖୁର ମାରିଦେ ।

ଗୋବିନ୍ଦା - ସେ ଜଗା ଭଣ୍ଡାରିକି କହିବ । ମୁଁ ତ ତା'ଭଳି ବୁଲା ବାରିକ ନୁହେଁ । ତମା ସାଆନ୍ତାଣୀ କହିଛନ୍ତି, ମୁଁ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହା ରୁଦ୍ରରେ ଖୁର ଚଳେଇବି ନାହିଁ । ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଘରେ ଖଟି ଖଟି ମୁଁ ନାକେଦମ, ବେଜାର । ଚହଲିଆ କାମ ବି ମୋ ଉପରେ । ଯାଏଁ, ତନ୍ତ୍ରୀ ସାଜଆଡ଼େ ତାଗିଦ୍ କରିଦେଇ ଆସେ । ଗୋବରାଭାଇ ଆଗେ ଆଗେ ଗଲା ନା ?

(ଭୁଲିଗଲା)

କେଲୁ - ଶୁଣିଲ, ଶୁଣିଲ ଶିବୁ ! ଅଭାଗ୍ୟ କାଳକୁ ବିପରୀତ ବାଣୀ, ଭୁଲରୁ ମୁକ୍ତ ଆସି ମାରକ୍ତି କହୁଣୀ ! ଖର୍ବୋକୃତି ନାପିତର ବହପ ଦେଖିଲ ତ ? ସ୍ଥାନ ପ୍ରାଧାନୋହି ବଳ ପ୍ରଧାନଃ । ଜମିଦାରର ବୋଲକରା ତ । ନ'ହେଲେ ବାରିକ କେବେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଗୁରୁ ହୁଅନ୍ତା !

ଶିବୁ - ସେଇଥିପାଇଁ ତ ମଙ୍ଗରାଜ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଜମି ମାଣ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କାରେ ନେଲେ । ଆପଣା ମହତ ଆପେ ରଖୁ ! ଆମ ଗୋସେଇଁ ବାପାଙ୍କ ମଉଳା ଶଶୁରଙ୍କ ଭାଇଙ୍କ ଭିଣୋଇ ନଦିଆ ନବଦ୍ୱାପ ଯାଇ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିଆସିଥିଲେ ବୋଲି ଖାଡ଼ଙ୍ଗା ବଂଶ ଆଜିଯାଏ ଶାସନରେ ଖାତିର ମାନସମ୍ମାନ ରଖୁଛନ୍ତି ।

କେଲୁ - ସତ, ସତ, ଶିବୁ ! ତମ ବଂଶର ସୁନ୍ଦର ତିଆଡ଼ିଙ୍କ କଥା କହୁନାହିଁ । ଭାଗବତ ଶୁଣ -

ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷ ନରନାଥ, ତାମ୍ବୁଡ଼ା ଶୁଖୁଆ ପଖାଳ ଭାତ;
ସି-ଅକ୍ଷର ବିବର୍ଜିତ, ଚିତା ପଇତାଦି ଶୋଭିତ;
ବିଲ ବାଛିବାକୁ ଆଗ, ଦହିରୁଡ଼ାକୁ ବାଘ,
ସନ୍ଧ୍ୟା ଗାୟତ୍ରୀ ହାନ, ବିଲରୁ ଚିପକ୍ତି ମାନ;
ପୋଥିରୁ ନ ଫିଟେ ତୋରି, ଯଜମାନ ଗୁଡ଼ଲ ଚୋରି;

ସଭାରେ ନ ଫିଟେ ପାଟି, ନାମଟି ସୁନ୍ଦର ତ୍ରିପାଠୀ ।

ଶିବୁ ! ଭାଙ୍ଗରେ ବୋଧହୁଏ ବେଶୀ ଗୋଲମରିଚ ଦେଇ ଦେଲ ।

ଶିବୁ - କେଳିଆନା ! ତମେ ତ ସତରେ ଆଶୁକବି ବିଶ୍ଵନାଥ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ବଳିପଡ଼ିଲ । ସେଦିନ ଯେଉଁ ‘ଉତ୍କଳ ବନ୍ଧାହି ନିତମ୍ବଗୁଣୀ, ଶ୍ଳୋକ ଗାଇଗଲେ । ଗୁରୁପୁତ୍ର ଗୁର, ବ୍ରାହ୍ମଣର ପୁଅ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପଣ୍ଡିତ ପୁଅ ପଣ୍ଡିତ ।

(ଫୁଲ, ପ୍ରାଜ ସରଞ୍ଜାମ ଧରି ମୁକୁଳା ବାଲରେ ଚମ୍ପାର ପ୍ରବେଶ)

ଚମ୍ପା - ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋସେଇଁମାନେ ! ଗୋବିନ୍ଦା ଭଣ୍ଡାରି ଏବାଟେ ଗଲା କି ?

କେଳୁ - ଆମକୁ ଗୋବିନ୍ଦା ଭଣ୍ଡାରିର ଜଗୁଆଳ କରି ପାଇଲ କି, ହରଜଳା ମାଉସା ?

ଚମ୍ପା - ଅଳପେକ୍ଷା, ନଈଶୁଆ ବୁଡ଼ା, ଫେର ସେଇ ନାଆଁ ଧଇଲୁ ? ମୋ ନାଆ ତ ଚମ୍ପା, ତୋ ବୋପା ସେ ନାଆଁ ମୋତେ ଦେଇଥିଲା ? ବୁଡ଼ାମଙ୍ଗଳା ପାଖରୁ ଫେରେ, ସା’ନ୍ତଙ୍କୁ କହି ତୋ ଡିନି ପୁରୁଷ ଉଦ୍ଧାର କରିଦେବି । ବାଘବଂଶର ଯଜମାନ ଭ୍ରତଲ ଖାଇ ଠକରା ଗାଲରେ ମାଫ୍ ଚର୍ବି ଲାଗିଲାଣି । ଖବରଦାର, ସେ ନାଁରେ ମୋତେ କେବେ ଡାକିବୁ ନାହିଁ...

କେଳୁ - ହଜରେ ପିଲେ ! ଚମ୍ପାକୁ କେହି ହରଜଳା ବୋଲି...

ପିଲେ - ଚମ୍ପାକୁ କେହି ହରଜଳା, ହରଜଳା, ହରଜଳା...

ଚମ୍ପା - ବାଡ଼ିପଡ଼ା, ନଈଶୁଆ...

ଶିବୁ - ପିଲେ, ଦୁର୍ବିନାତ ହୁ ନାହିଁ ।

ପିଲେ - ଯଥା ରାମଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ସାତା, ଯଥା ରାମଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଚମ୍ପା...

(ଚମ୍ପା ତର୍କି ଗର୍ଜି ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହେଇ ଭୁଲିଗଲା)

କେଳୁ - ବାବାରେ ମାଇଜିନା ! ସାକ୍ଷାତ୍ ଅଣ୍ଡିରା ଚଣ୍ଡା । ଭେଣ୍ଡିଆ ହଳିଆ ଗୁଡ଼ାକୁ ବାଡ଼େଇବା ଏହା ପକ୍ଷରେ ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ ।

ଶିବୁ - ଥାଉ ଭାଇନା । ପର ସ୍ତ୍ରୀ ଚର୍ଚ୍ଚା...

- କେଲୁ - ଆହେ ଶିବୁ, ଏତେ ଏତେ ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ପଢ଼ିଛ, ଜାଣିନ, ନାୟିକାଟିଏ ପାଇଲେ ଆମର କବିମାନେ ଛେନାଗୁଡ଼ ପାଇଲା ପରି ରୂପଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ତରବର ହୋଇଯାନ୍ତି ! କାଳିଦାସ ହୋଇଥିଲେ ଯାକୁ ଦେଖୁ ଲେଖୁଥାନ୍ତେ, “ତନ୍ମୁ ଶ୍ୟାମା ଶିଖରୀଦଶନା ପଦ୍ମ ବିମ୍ବାଧରୋଷି ।” ତନ୍ମୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଦିହ ଅଛି ବୋଲି ତନ୍ମୁ, ଶ୍ୟାମା ବୋଲନ୍ତେ କଳା ନୁହେଁ କି ଗୋରା ନୁହେଁ ଶ୍ୟାମଳା । ଶିଖରୀଦଶନା ଅର୍ଥ ଶିଖରୀ ଅର୍ଥାତ୍ ପାହାଡ଼ ପରି ଗୋଟିଏ ଉପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛାମୁଦାନ୍ତ ଟେକି ହୋଇଥିବାରୁ ଶିଖରୀଦଶନା, ପାତିଲା ବିମ୍ବା ଅର୍ଥାତ୍ କୁଆମଇତା ଫଳ ପରି ଓଲ ଲାଲ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ପଦ୍ମବିମ୍ବାଧରୋଷୀ ।
- ଶିବୁ - ଭାଇନା, ତମେ ତ ଖାଲି ଆଶୁ କବି ନୁହଁ, ମଥୁରାନାଥ, ଶ୍ରୀଧର ସ୍ବାମୀ, ମଲ୍ଲୀନାଥଙ୍କ ପରି ବଡ଼ ଟୀକାକାର । ଆଜ୍ଞା, ଇଂରାଜୀପଦ୍ମଆଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନ ସକାଶେ ପଦେ ଇଂରାଜୀ ଧାରାରେ ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନାର ନମୁନା ଦିଅ ।
- କେଲୁ - ତମ୍ଭାକୁ ଗଜେନ୍ଦ୍ରଗାମିନୀ କହିଲେ ଇଂରାଜୀପଦ୍ମଆ କହିବେ - ଛି ଛି । ଆଜିକାଲି ପହିଲି ଆଷାଢ଼ରେ ମହାନଦୀର ବର୍ଷାପାଣି ପରି ଯିମିତି ଇଂରାଜୀ ସଭ୍ୟତା ପେଲିଆସୁଛି, ସେଥିରେ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷିତମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ଅଙ୍କଲକ୍ଷ୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଗେଲପ୍‌ଗାମିନୀ କହିବେ, ଆଉ ଗେଲପ୍‌ଗୁଲି ଶିଖାଇବା ପାଇଁ ଗୁରୁକ୍ ସବାର ରଖିବେ ।
- ଶିବୁ - କେଲେଇନା ! ତମ୍ଭାକୁ ମରାଳଗାମିନୀ କହିବାରେ ଆପଣି କ’ଣ ?
- କେଲୁ - ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଉପମାନ ଉପମେୟ ଠିକ୍ ଅଛି । ମରାଳ ଅର୍ଥାତ୍ ହଂସ, କେତେବେଳେ ଖାଲି ଗୋଡ଼ରେ, କେତେବେଳେ ଡେଣା ମେଲାଇ ଖଣ୍ଡିଉଡ଼ା ଦେଲାପରି ଗୁଲେ । ତମ୍ଭା ଗୋହିରୀ ମଝିରେ ପଣତ କାନି ଉଡ଼ାଇ ଉଡ଼ାଇ ଦୁଇ ଡେଣା ଦୋହଲାଇ ଗୁଲିଲାବେଳେ ମରାଳଗାମିନୀ

ଉପମା ଠିକ୍ ଲାଖ୍ୟଯାଇପାରେ ।

- ଶିବୁ - ଏଥର ଭଞ୍ଜୀୟ ରୀତିରେ ରୂପବର୍ଣ୍ଣନାଟିଏ ଦିଅ ।
- କେଲୁ - ଗୁରୁବିପ୍ରସାଦେନ ତା ଯେ ନ ପାରିବି, ଏମନ୍ତ ନୁହେଁ । ହେଲେ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖୁ ମୋର ଭୟ ହେଉଛି ଇନ୍ଦ୍ରକ ମହାପାତ୍ରଙ୍କଠାରୁ ମହାରାଜାଙ୍କ ଯାଏ ଯେପରି ତା'ର ପିଛା ଧରିଥିଲେ, ତା' କପାଳରେ ଯେ କ'ଣ ଘଟିଥାନ୍ତା - ...
- ଫକୀର୍ତ୍ତନ ସ୍ବର ନିଅ - ପଦୁଟିଏ ଦଉଡ଼ି, ଧର ପାଲି- ଅର୍ଦ୍ଧବକ୍ଷ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିନୀ ମୁରୁଜିହାସିନୀ,
ବସନ୍ତଶୂନ୍ୟା ରିକ୍ତହସ୍ତା ତୁରଙ୍ଗଗାମିନୀ ।
ମାର୍ଜାରନୟନା ତାମ୍ରକେଶୀ ଅଶ୍ଵାଭିଡ଼ା,
ସ୍ଵାଧାନଭର୍ତ୍ତୃକା ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଆଗେ ଛିଡ଼ା ।
ପରପୁରୁଷକୁ ଧରି ନର୍ତ୍ତକୀ ସୁନ୍ଦରୀ,
ଆହା ଆହା ଅପରୂପ ସ୍ବର୍ଗ ବିଦ୍ୟାଧରୀ ।
- ଶିବୁ - ବାଃ, ବାଃ ! ଧନ୍ୟ ବୋଲିବା ତୁମକୁ କେଲେକନନା ଭଞ୍ଜେ କୁରୁଚିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷାରେ ଲେଖୁଥାନ୍ତେ, ଓଲଟ କଦଳୀ ପ୍ରାୟ ଜାନୁ, ନିତମ୍ବ ଯୁଗଳ ଜିଣି ସାନୁ । ଭଞ୍ଜେ 'ଚଢ଼ା ଫଳ ପରି ଖୋସା ଖଞ୍ଜିଛି ଯୋଷା' ଲେଖିଲା ପରି । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ବିଷୟ... ଇନ୍ଦ୍ରକ ବାଲିପାଟଣା ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରୀ ବେମି ବେହେରାଠାରୁ ବେଥୁନର ଏସ୍.ଏମ୍.ରେ ଓରଫ୍ ଶଶୀମୁଖୀ ରାୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖୁଲୁଁ, କେହି ସୁରୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବଢ଼ାଇ ବିରାଡ଼ି ଆଖି ପରି କରନାହାନ୍ତି ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - (ପ୍ରବେଶ କରି) ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋସାଇଁମାନେ ! କ'ଣ, ଶାସ୍ତ୍ରଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଛନ୍ତି ?
- ଶିବୁ - (ହାତକୁ ଓଲଟ ସାପଫଣା ପରି ଟେକି ଆଶୀର୍ବାଦ କରି) କାର୍ତ୍ତିମାୟୁ ଯଶଶ୍ରୀୟମ୍ ।
- କେଲୁ - ହଁ, ଶ୍ଳୋକାନ୍ତ ଭୁଲିଥିଲା ଶିବୁ ସାଙ୍ଗରେ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଭଲ, ଭଲ । ପଣ୍ଡିତମାନେ କାବ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ବିନୋଦନରେ କାଳ କାଟନ୍ତି । ଋଷବାସ ଜମିକାଗା ସେମାନଙ୍କୁ ଅତୁଥା । ତା'ଛଡ଼ା

ଘିଅ, ଲୁଣ, ତେଲ ଚିଢ଼ା କଲେ ବୁଦ୍ଧିନାଶ ହୁଏ । ଆଜ୍ଞା,
ଗୋସାଇଁମାନେ ! ଜେନାପୁଅ ରୀତିମତ ରୀତିରେ ପହରା
ଦଉଛି ତ ?

- ଶିବ - ଗୋବରା ଜେନା ମଜକୁର ତା କାମରେ ହୁସିଆର ଅଛି ।
ତା'ପରି ବୌଦ୍ଧିଦାର ଏ ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ ନ ଥିବେ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ସକାଳ ସଞ୍ଜ ମୋ କବେରୀରରେ ହାଜର ଥାଏ । ଘେରି,
ବାଟପାରି, ରହାଜାନି, ସବୁ ଖବର ମତେ ଦିଏ । ତାକୁ ମୁଁ
ପ୍ରତିଦିନ ତାକିଦ୍ କରେ । ରୀତିବେଳା ବିବରା ଘରେ
ଖାଇପାରେନି । ପାଳିକରି ରୀତିରେ ମୁଠେ ମୁଠେ ଦଉଥିବେ ।
ପୁଲିସ୍ ଗୁଡ଼ା ରିସ୍ପପଦ୍ବାଜ୍ । କେବେ କିମିତି ଲାଉଟିଏ କି
କଖାରୁଟିଏ ଦଉଥିବେ ।
- କେଳୁ - ତା ପାଉଣା ସେ କ'ଣ ନ ପାଉଛି ? ଲୋକଟା ବଡ଼ ଉପକାରୀ
ବି । କେତେ ଦୁଃଖୀରଜ୍ଞାଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇ ଆପଣଙ୍କ ଅମାରରୁ
ଧାନ ନ ଦିଆଇଛି !
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଆପଣମାନେ ଉଆସକୁ ବିଜେ ହୁଅନ୍ତୁ । ଫେରିଲେ ଏକାଦଶୀ
ପାଉଣା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି । ଚମ୍ପା, ଗୋବିନ୍ଦା ଏ ବାଟରେ ଗଲେ
କି ?
- ଶିବୁ - ଏଇ ତ ଆପଣଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ଗଲେ । (ମଙ୍ଗରାଜ
ଭଲିଗଲେ) ଦେଖୁଲ କେଳିଆନା ! ଯାହାକୁ କହନ୍ତି ମହାତ୍ମା ।
ଭଲ, ଏଥର ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି ଚଇତନ ହୋଇ
ବାହାରିପଡ଼ିବା ।
- କେଳୁ - ଶିବୁ ! (ଶିବୁଙ୍କର ଓଲଟ ସାପଫଣା ପରି ହାତକୁ ତଳକୁ ଟାଣି
ସଳଖ କରିଦେଇ) ଜମିଦାର ଗଲେଣି । କାହିଁକି ଆଉ ?
ଭୋଜନ ଯଜନ ଯାଜନ କଥା ପଡ଼ିଲେ ତୁମେ ଏକାବେଳକେ
ଶାସ୍ତ୍ରଚର୍ଚ୍ଚା ଭୁଲିଯାଅ । ତୁମ ମହାତ୍ମା ତ ଗୋରୁଗାଈ ଜମିଜାଗା
ସବୁ ନେଲେଣି । ଛାଡ଼ ସେ କଥା ଚମ୍ପାର ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନାଟା ଅଧା
ରହିଗଲା ଯେ !
- ଶିବୁ - କେଳେଇନା ! ଚମ୍ପାର ଯେଉଁ ସବୁ ଅଙ୍ଗ ବସ୍ତ୍ରାବୃତ, ଯାହା

ଆମେ ଦେଖୁନାହୁଁ, ସେସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ମୁଁ ନାରାଜ ।
ଯାହା ନ ଦେଖୁଛି ବେନି ନୟନେ, କେବେ ନ ବର୍ଣ୍ଣିବ ଗୁରୁ
ବଚନେ । ଦେଖା ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ାକ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଯିବା । ସରସ୍ବତୀ
ବନ୍ଦନା ଅନୁକ୍ରମରେ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି ଧର -

- ଶିବୁ - କଞ୍ଚୁଳ ପୁରିତ ଲୋଚନ ଭାଲେ,
କେଲୁ - ଗନ୍ତମିଶା ଖିଲି ଗୁଞ୍ଜିତ ଗାଲେ ।
ଶିବୁ - ତୈଳ ହରିଦ୍ରା ବୋଳିତ ଦେହେ,
କେଲୁ - କୁକ୍କୁରୀବ ଶାଘ୍ର ଧାବତି ଗେହେ ।
ଶିବୁ - ଷୋଳହାତି ଶାଢ଼ୀ ବିସ୍ତୃତ କଞ୍ଜେ,
କେଲୁ - ଥୋପଭିଡ଼ା ଜୁଡ଼ା ଶୋଭିତ ଉଜ୍ଜେ ।
ଶିବୁ - ଦୁମ୍ବୁ ଦୁମ୍ବୁ ଗୁମ୍ବୁ ଗୁମ୍ବୁ ଚଳନ୍ ଡସ୍ୟା,
କେଲୁ - ଚଳତି ବା ଧାବତି ବିଷମ ସମସ୍ୟା ।
ଶିବୁ - କଞ୍ଜଣ ରୁଡ଼ି ହସ୍ତେ ବିରାଜେ,
କେଲୁ - ଝୁମ୍ବୁ ଝୁମ୍ବୁ ଝୁମ୍ବୁ ଝୁମ୍ବୁ ଝୁଣ୍ଟିଆ ବାଜେ ।
ଶିବୁ - ସା ଯଦା ଗଞ୍ଜିତ ଗୋହିରୀ ଦାଣ୍ଡେ,
କେଲୁ - ହସ୍ତ ହଳାଢ଼ ଗୁଣ୍ଡେ ଗୁଣ୍ଡେ,
ଶିବୁ - ଦେଖୁ ଶଙ୍କିୟା'ନ୍ତି ଗ୍ରାମ୍ୟ ଲୋକେ,
କେଲୁ - ଡରିମରି ପଳାଜାଯାନ୍ତି ଥୋକେ ।
ଶିବୁ - ଇତି ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନା ପଦ୍ମଟି ଛନ୍ଦେ,
କେଲୁ - ଅତଃ ଗୁଣବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ବିବିଧ ପ୍ରବନ୍ଦେ ।
ଶିବୁ - ଏଥର ଯାଅରେ ପିଲେ, ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଶୀଘ୍ର
ବାହାରିପଡ଼ ।
ପିଲେ - ଖବରଦାର, କେହି ଚମ୍ପାକୁ 'ହରଜଳା' ବୋଲି କହିବନି ।
ଖବରଦାର, ଗୋବରା ଜେନା ଚୌକିଦାର ।

ତୃତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ତୃତୀ ସାକର ଭଗିରଥ ଘର ଅଗଣା । ଶାରି ନଟେଇ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଉଛି । ପୁଣି ବୁଲୁଅଛି । ପିଲାଙ୍କ ଖିଲି ଖିଲି ହସ ଶୁଣି ପୁଣି ବନ୍ଦ କରୁଛି । ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଅଭାବ ଶୂନ୍ୟତାରେ ତା ଜୀବନ ତହଲ ବିକଳ ହେଉଛି ଯେମିତି । ବାହାରୁ ଆସିଛି ଭଗିଆ । କାନ୍ଦରେ ଗଣ୍ଟିଲି ।)

ଭଗିଆ - (ଶାରୀକୁ ଦେଖୁ ଦୁଃଖରେ) ଶାରି ! ଶାରି ଲୋ, କ'ଣ କମିତି ମନ ଦୁଃଖ କରୁଛୁ ? ଆ, ପକସା ଗଣିବା । ଭାଗବତିଆ ପାଁସୁକା ପକସା ଦେଇଗଲା । ମୁଁ ଦି'ଘଡ଼ି ଗଣିଲି, ହିସାବ ପାଉନି । ତୁ ଆ, ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଗଣିବା । ନ ହେଲେ ନୋକନାଥୁଆ ଭାଇଠୁ ଗଣେଇ ଆଣିବା ।

ଶାରିଆ - (ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ, ନଟେଇ ରଖି) ପକସା ସରଗକୁ ନବ । (ନେପଥ୍ୟରୁ ପିଲାଙ୍କ କଥାବାଉଁ ଓ ହସ ଶୁଣି କାନ୍ଦି ପକାଇଲା) ।

ଭଗିଆ - ଆଲୋ, ଫେରେ କାନ୍ଦିଲୁ ? ଦଇବ ତ ଦେଇନି । ମନ ଦୁଃଖ କଲେ କ'ଣ ଫଳ ଫଳିବ ? ବାର ବରତ ତ କରୁଛୁ । ବୁଢ଼ାମଙ୍ଗଳାକୁ ନିତି ପ୍ରତି ପୂଜା ଦେଉଛୁ । ଦଧିବାମନ ମନ୍ଦିରକୁ ଧାଉଁଛୁ । ଭାଗବତ ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ଶୁଣୁଛୁ । ଠାକୁରାଣୀ ଦୟା କଲେ ବଅଁଶ ରକ୍ଷା ହବ । ପରମାଣିକ ବଅଁଶ କ'ଣ ଏମିତି ବୁଡ଼ିଯିବ ?

ଶାରିଆ - କୋଡ଼ିଏ ଆଠ କି ଦଶ ବରଷ ହୋଇଗଲା । ଛ' ମାସ ହେଲା ପାଣି ମାଠିଆଏ ଧରି ସେଇ ସତ୍ୟଯୁଗର ଠାକୁରାଣୀ ଗଛ ମୂଳକୁ ଧାଉଁଛି । ଶୁଖିଲା ପତର ଅଳିଆ ଆଡ଼େଇ ପହଁରାରେ ଦେବାଙ୍କ ଆଗ ସଫା କରୁଛି । ମାଠିଆରୁ ପୋଷେ ପାଣି ଗଛମୂଳରେ ଦେଉଛି । ସଞ୍ଜରେ ଦିନେ କେବେ ବଳିତା ବନ୍ଦ କରି ନାହିଁ । ହେଲେ ଫଳ କାହିଁ ? ମୋ ମନ କଥା କିଏ ବୁଝିବ !

ଭଗିଆ - ଶାରି, ତୁ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହ'ନା । ସେଇ ବୁଢ଼ାମଙ୍ଗଳା ଛଡ଼ା ଆମର ଆଉ କିଏ ସାହା ? ଗାଁର କେତେ କେତେ ସ୍ତ୍ରୀ ମାଲପ ତା'ରି ଠୁ ପୁଅ ପାଇଲେଣି । ପରତକ୍ଷ ଠାକୁରାଣୀ । ଭାମା ମା ଭଣ୍ଡାରୁଣୀ ଗୁରିଥର ନିଶାଭାଗ ରାତିରେ ଦେଖିଲାଣି ।

ଗୋହିରାରେ ଝମର ଝମର ଝୁଣ୍ଟିଆ ବାଜେ । ସାତ କି
ଆଠହାତ ଲମ୍ବ ବାଘ ଉପରେ ଠାକୁରାଣୀ ବିଜେ ହୁଅନ୍ତି ।
ଭକତ କଷ୍ଟ ଫେଡ଼ିବାପାଇଁ ସେ ଆସୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କରି ଆଖିରେ
ପୃଥ୍ବୀ ଆତଯାତ ହଉଛି । ତୁ ଥୟଧର ।

ଶାରିଆ - ସଭିଙ୍କର ପିଲାଝିଲା ଅଛି, ଆମର ନାହିଁ । ମୋର ନେତ ନ
ଥିଲେ ମୁଁ ଆଜି କି ମରିଯାଇଥାନ୍ତି । ସେଇ ନେତ ମୋର ଝିଅ ।
ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ସବୁବେଳେ ଲାଗିଥାଏ । ଡାକିଲେ ମଣିଷ
ପରି ହୁଁମା କରି ଶୁଣେ ।

ଭଗିଆ - ତୋର ନେତକୁ ମୋର ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ । ବାପା ମୋତେ
ସେ ଧନ ଦେଇଯାଇଛି । ସେଇ ତ ମୋର ଜୀବନ । ପୁଅ
ପରି ବୁଢ଼ାବେଳକୁ ତୋତେ ମୋତେ ପାଲିବ । ବଖରା ଦେଇ
ପାଞ୍ଚ ଭରଣ ପାଉଛି । ଭାତହାଣ୍ଡି ତ ଆମର ସେଇ । ଆମର
ଶତ୍ରୁରୁ କିଏ ? ଗାଁରେ କଳି ତକରାଲ ହେଲେ ତ କବାଟ
କିଲି ଦଉଛେ । ଶିରାଧ ମଉଳାରେ ସାଇଭାଇଙ୍କ ତୁଣ୍ଡ
ଧୋଉଛେ । ଭାଟ ଭିକାରିକି ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରୁ ଫେରେଇବା
ନାହିଁ । ମଙ୍ଗଳା ପିଲାଝିଲା ଦେଲା ତ ଭଲ, ନ ହେଲେ କରମ
ଆଦରି ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ଦିନ କାଟିବା ।

ଶାରିଆ - ଆଶୁକୁଡ଼ୀ ଦୋଷ ମାଲପିଙ୍କି କେଡ଼େ ବାଧେ, ତୁ ଜାଣିପାରିବୁ
ନାହିଁ ।

ଭଗିଆ - ଶୁଣ ଶାରି, ସନାଭାଇକି ବୁଢ଼ାମଙ୍ଗଳା କୁଆଡ଼େ ସପନେଇଛି ।
କହିଛି, ଆମେ ଠାକୁରାଣୀକି ବଡ଼ ପୂଜା ଦେଲେ ସେ ଆମ
ସାଙ୍ଗରେ ଆପେ ଆପେ କଥା କହିବ । ପୁଅ ଦବ । ସନାଭାଇ
ଦି ତିନିଧର ମତେ କହିଲାଣି । ହେଲେ ତା କଥାକୁ... ଏଇ
ଲାଗେ ତାକୁ ବାଟରେ ଭେଟିଲି, ପୁଣି ସେଇକଥା କହିଲା ।

ଶାରିଆ - ମୋ ମନକୁ ପାପ ଛୁଟିଛି । ସେମାନେ ସାଆନ୍ତାଙ୍କ ତରଫ
ନୋକ । ଭାରି ସିଆଣା । କେତେବେଳେ କ'ଣ କରିବେ ।
ଠକି ଭଣ୍ଡି ସବୁ ନେଇଯିବେ । ଆଶୁ ଆଗରେ ଆମେ ଦେଖୁଲୁ,
ବାହୁଣ ସାଇଟା ଶେଷ କରିଦେଲେ ।

- ଚମ୍ପା - (ବାହାରେ ଥାଇ) ଭଗିଆଇ ! ଶାରି ! (ପଶିଆସି) ମା ମଙ୍ଗଳା କଥା କେବେ ଆନ ହବ ? ମୁଁ ଠାକୁରାଣୀ ଆସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିଛି, ମୋତେ ବୁଢ଼ାମଙ୍ଗଳା ଯିମିତି କହିଦେଲା - ଯା, ଯା, ସେମାନେ ନିଶ୍ଚେ ଘରେ ଥିବେ । ସତକୁ ସତ ଏ ଆଖି ଦେଖୁଛି ଦୁଇ ପରାଣୀଯାକ ଘରେ । ସେଇଥିପାଇଁ ନୋକେ ଢଗ ମେଲାନ୍ତି, “ଶାରୀ ଭଗିଆକୁ ଦେଖ, ବଗଳା ବଗୁଳୀ ଲେଖ । ଦୁଇପରାଣିଆ ଭଲ, କତରା ବାନ୍ଧି ଗୁଲ ।” ମୋ ଶାରି ଲୋ ! ମୁହଁଟି ଶୁଖିଯାଇଛି ଲୋ ତୋର । କି ରୂପ ଥିଲା, କି ହେଲା ଲୋ “ ନାହିଁ ନ ଥିବ ପଟାନ୍ତର, ରମା ଉମା ସଙ୍ଗେ ଧର । ଶୁଖିଯାଇଛି ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରଦିଆ । କେତେ ଚିନ୍ତା ଭାବନା କରୁଛୁ ଲୋ ମୋ ଶାରି ! ମୋ ବଣିବଢ଼େଇ ଲୋ ! (ଭଗିଆ ଯାଉଥିବାର ଦେଖି) କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁରେ ଭଗିଆଇ, ବଅ, ବଅ, ବଅ ।
- ଭଗିଆ - ବସିବା ପାଇଁ ପଟିଆ ଖଣ୍ଡେ ଆଣେ (ଘରଭିତରକୁ ଯାଇ ପଟିଆ ଆଣିଲା) ।
- ଶାରିଆ - ତମର କେତେ ଦୟା, ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ଆମ ଘରେ ଆଜି ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଦ ପଡ଼ିଲା ।
- ଚମ୍ପା - ଆଲୋ ଶାରି ! କାଲି ରୁକୁଣାମାଆ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା । ତା କଥା ଶୁଣି ମୋ ଛାତି ଫାଟିଗଲା । ସାଆନ୍ତୁଣ୍ଡ ଯାଇ କହିଲି । ସେ ତ ପର ଉପକାରୀ ନୋକ । କହିଲେ, ଯା, ବୁଝେଇ ସୁଝେଇ ଦେଇ ଥା । ସେ ଯାଉଁଳୀ ବରଗଛମୂଳେ ଦେଖାହବା ଦିନୁ ତୋର ମୋର ତ ଆଉ ଦେଖା ନାହିଁ ।
- ଭଗିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ, ମୁଁ କ’ଣ କରିବି ଯାକୁ ନେଇ କହିଲି ! ଯାହା କହିଲେ ବି ବୁଝୁନାହିଁ । ରୁକୁଣାମା ଷଠୀଘରୁ ଫେରି ଘରେ ଖାଇନାହିଁ । ପେଟ ଟାଣୁଛି କହି ଉପାସେ ଶୋଇ ରହିଲା । ଅନେକ ରାତିଯାଏ ନ ଶୋଇ ସକ ସକ ହୋଇ ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହଉଥିଲା ।
- ଚମ୍ପା - କିମିତି ନିଦ ଆସିବରେ ଭଗିଆଇ ! ତମର ସବୁ ଅଛି, ହେଲେ

ଅସଲ ଚିଜଟି ତ ନାହିଁ !

ଭଗିଆ

- ଦଇବ ତ ଦେଇନାହିଁ । ତେଲିସାଇର ଶେଯ ପିଲା - କୁଆଁ କୁଆଁ ହେଲେ ତା ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଯାଏ । ଏଇଠି ନଟି ବୁଲାଇଥିଲା । ଦାଣ୍ଡରେ ସାନ ପିଲା ଦେଖିଲା ତ ହାତ ନଟେଇ ବନ୍ଦ । ଉଆଁସ ପୁନେଇଁରେ ଘରେ ପିଠାଟିଏ, ଛେନାଟିଏ ହେଲେ ନିଶ୍ଚୟାସ ପକାଇବ । ରାଣ ନିୟମ ନ ପକାଇଲେ ଛୁଇଁବ ନାହିଁ । ସେଦିନ ସାନ କସ୍ତା ଯୋଡ଼ଟିଏ ଜଣେ ଫରମାସ ଦେଇ ବୁଣେଇନେଲା । ତଉଟିବାବେଳେ ଯାର ଆଖି ପାଣି ଢଳ ଢଳ । ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ସାଆନ୍ତାଣୀ ? ତୁମେ ତ ଆସିଛ, ଟିକିଏ ବୁଝେଇ ଦେଇଯାଅ ।

ଚମ୍ପା

- ଆରେ ଭଗିଆଇ, ମରଦଟା ହେଇ ତୁ ଏତେ ଡହଳ ବିକଳ ହେଲେ ଚଳିବ ? ସବୁ ସେଇ ବୁଢ଼ାମଙ୍ଗଳା ହାତରେ । ବୁଢ଼ା କେତେ କାଳରୁ ଅସୁର ଦାଘି ଜଗିବସିବି । ତମ ସାଇର ଏକାଦଶିଆ ତନ୍ତ୍ରୀ କହେ, ବାଣୀସୁରର ସେ ପୋଖରୀ । ତିନି ତିନିଟା ଅଣ୍ଟିଆ କୁମ୍ଭାର ପଡ଼ିଚାନ୍ତି ଦଖିଣ ଆଡ଼କୁ ଥାଁ କରି । ଥରେ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଫୁଲ ଆଣିବାକୁ ଯାଇଥିଲା ଯେ, ଠାକୁରାଣୀ ତା ଗୋଡ଼ରେ ଶିକୁଳି ଲଗେଇ ଟାଣିନେଲେ । ଦଖିଣ ତୁଠର ଅଣ୍ଟିତଥୁ ଗଛରେ ଯୋଡ଼ାଏ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସ । ରାତି ଅଧରେ ଦୈତ୍ୟମାନେ ଦାଘି ମଝିକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାନ୍ତି । ଅନେକ ପିତାଶୁଣୀ, ଡାକୁଣୀ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଆଲୁଅ ଜାଳି ମାଛ ଧରନ୍ତି । ଯଶୋଦା ମା, ମାରକଣ୍ଡିଆ ମା, ନାକଫୁଡ଼ିଆ ମା ଯାହାକୁ ପରୁରବୁ ପରୁର - ସେଇକଥା । ବୁଢ଼ାମଙ୍ଗଳା ଇମିତି ସିମିତି ଠାକୁରାଣୀ ନୁହେଁ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କଥାଖାଲ ।

ଶାରିଆ

- (କୁଣ୍ଠାଇ ଧରି) ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ, ମତେ ଡରମାଡ଼ୁଚି ।

ଚମ୍ପା

- ମା'କୁ କିଏ ଡରେ ? ପୁଅଟିଏକୁ ସେ କ'ଣ ଖାଏ ? ତମେ ଦିହେଁ ଡରିବ କାହିଁକି ? ବୁଝିଲୁ ନା ଭଗିଆଇ, ଜାଣିଛୁ ଲୋ ଶାରି ! ଆମ ସାଆନ୍ତାଣୀ ତ ପ୍ରଥମେ ବାନ୍ଧୁଥିଲେ । ସାଆନ୍ତାଣୀ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମା ମଙ୍ଗଳାକୁ ପୂଜା ଦେଲେ । ଏବେ ଦେଖ -

ନାତିନାତୁଣୀରେ ଘର ଭରପୁର । ଦେବୀଙ୍କର ତମ ଉପରେ
ସେମିତି ଦୟା ହେଲେ...

- ଶାରିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ଆମେ ପୂଜା ଦେଲେ ସତରେ କ'ଣ...
- ଭଗିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ଆମେ ପୂଜା ଦେବା । ପୂଜା ଦେଲେ
ସତରେ ପିଲାଟିଲା...
- ଚମ୍ପା - ବିଶ୍ୱାସେ ମିଳଇ ହରି । ଆରେ ଭଗିଆଇ ! ଆଜି ତ
ଶନିବାର । ଶନି, ମଙ୍ଗଳ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ବାର ।
- ଶାରିଆ - କ'ଣ କରିବାକୁ ହବ, ସାଆନ୍ତାଣୀ ?
- ଭଗିଆ - ଆରେ ମୁରୁଖ ନୋକ । ପୂଜାପଣା କଥା ଜାଣିନୁ । କ'ଣ
କରିବା ?
- ଚମ୍ପା - ତୁମକୁ କିଛି କରିବାକୁ ହବ ନି । ମୁଁ ସନାଭାଇକି ପଠାଇ
ଦେଉଛି । ସେ ବଡେଇଦେବ, ପୂଜା କିପରି ହେବ, କି କି
ଦ୍ରବ୍ୟ ଲୋଡ଼ା, କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ । ଆଉ ପୂଜା ସକାଶେ ତା
ହାତରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଇସା ଦେଇଦେବ ।
- ଭଗିଆ - ସନାଭାଇ ତ ସେଇ ପୂଜାକଥା କହୁଥିଲା । ତା କଥାକୁ ଆମେ
ମାନୁ ନ ଥିଲୁ । ତମେ ଯେତେବେଳେ କହୁଛ... ତମେ ତ
ଆଉ ଆମକୁ ଅଥଳରେ ବୁଢ଼ାଇ ମାରିବନି ?
- ଚମ୍ପା - ତମେ ଚିନ୍ତ କର ନି । ସବୁ କଥା କୁ ମୁଁ ଅଛି । ମଝି ନଈରେ
ବୁଢ଼ାଇ ମାରିବା ଲୋକ ମୁଁ ନୁହେଁ । (ଗାଈ ହମ୍ପାଳିବା ଶୁଣି)
ଆରେ ଭଗିଆଇ ! ସେଇଟା କାହା ଗାଈ ବାନ୍ଧିଛି ? ଭଲ
ଲକ୍ଷଣବଦ୍ଧ ଗାଈଟେ ତ !
- ଭଗିଆ - ସେ ଆମ ଗାଈ ନେତ ପରା ! ଘରର ଛଡ଼ାଟା । ତା' ମାଆ
ମରିଗଲା । ପେଜ, କୁଣ୍ଡା ଖୁଆଇ, ନିଜ ପେଟରୁ ଭାତ ତୋରଣି
ଦେଇ, ଶାରିଆ ତାକୁ ପାଳିପୋଷି ବଡ଼ କରିଛି । ସେଇ ନେତ
ତ ତା'ର ଝିଅ ।
- ଶାରିଆ - ତୁମେ ଛାଡ଼ ସେ ଗାଈ କଥା । ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ତମେ ସବୁ
ନିଜେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦିଅ । ଆମେ ମୁରୁଖ ନୋକ । ଆମ

ସାଙ୍ଗରେ ତୁମେ ଥିବ । ନିଶବଦ ରାତିରେ ମତେ ଡର ମାଡ଼ିବ ।

ଚମ୍ପା - ହଁ, ହଁ ! ଭଗିଭାଇ, କେତେ ଦୁଧ ଦଉଚି ? ଭଲ ଛଡ଼ାଟିଏ ବି ଲାଗିଚି । ହଁ, ପାଞ୍ଚସେର ଖଣ୍ଡେ ଦଉଥିବ । କାଳୀ ଗାଈ ଦୁଧ ମିଠା ।

ଭଗିଆ - ହଁ, ମାଠିଆଏ ଦିଏ । ଗାଁ'ବାଲା ହାକରା କରିବେ ବୋଲି ତାକୁ ଘରେ ବାନ୍ଧିରୁଁ । ମନ୍ଦ କରି ଗୁଣିଗାରିଡ଼ି କରି ଦୁଧ ଶୁଖାଇଦେବେ । ହିଂସକୁରା ଗୁଡ଼ାକ । ଶାରୀ ତା'ପଛରେ ସବୁବେଳେ ଲାଗିଥାଏ । ସେଇ ତ ତା'ର ଜୀବନ !

ଚମ୍ପା - ହବନି ? ବଚନରେ ଅଛି -
 “ପେଟେ ଉଞ୍ଚ ଗାଈ, ପଟେ କୁଣ୍ଡା ଖାଇ,
 ଘାସ ଦେଖୁ ବାଇ, ତା'ଠୁ ଦୁଧ ପାଇ ।”
 ବୁଝିଲୁ ଭଗିଭାଇ ! କଥାରେ ଅଛି, ପିତା ଗୁଣେ ପୁତା । ତୋ' ବାପ ଯେପରି ସେରେକ୍ତା, ଦେଖୁଚି - ତୁ ବି ସେମିତି । ନେତର ଦୁଧରୁ ଠେକିଏ ନେଇ, ବୁଡ଼ାମଙ୍ଗଳା ମୁଣ୍ଡରେ ଅଜାଡ଼ିଦେଇ ପୁଅଟିଏ ମାଗିଥାଣ । ତୋ'ର ଗୁରିକୋଣ ପୁରିଯିବ ।

ଶାରିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ତମେ ଥାନକୁ ଆସିବ ତ ?

ଚମ୍ପା - ତୁମକୁ ଗଛକୁ ଉଠାଇଦେଇ ମୂଳ ହାଣିଦେବି ନା କ'ଣ ? ମତେ ପର ଭାବୁଚ ? ଜବାବ୍ ଦେଲି, ରାଣ ନିୟମ ପକାଉଚି । ମୁଁ ସନାକୁ ଫେରକ୍ତା ବାଟରେ କହିଦେଇ ଯିବି । ତୁମେ ବିଶ୍ୱାସ କର, ସବୁ ଦୁଃଖ ଘୁଞ୍ଚିଯିବ । ଯାଏଁ, ଘରେ କେତେ କାମ ପଡ଼ିଥିବ । ସାଆନ୍ତେ ଖୋଜୁଥିବେ । (ଗୁଲିଗଲା)

ଭଗିଆ - ଶାରୀ ଲୋ ! ଦେଖୁଲୁ କେତେ ବଡ଼ଘର ନୋକ । କେତେ ସରଳ, ଉପକାରୀ । କେତେ ସହଳ ପରକୁ ଆପଣାର କରିନିଅନ୍ତି । ନ ହେଲେ ବୁଡ଼ା ତାଙ୍କୁ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଲୋକ କରନ୍ତା ।

ଶାରିଆ - ସତ କଥା । ଏତେ ନୋକ ତାଙ୍କୁ ମାନି ଚଳନ୍ତେ ! ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ରହିଥା'ନ୍ତେ ! ତୁ ଯା, ସନାଭାଇକୁ ଡାକିଆଣିବୁ । ପୂଜା

ସରଜାମ ସହଳ ସହଳ ଯୋଗାଡ଼ କରିବା । ବେଳ ପାଇବନି
ପଛକୁ । ମୁଁ ଯାଉଛି - ନେତକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବି । ନେତ,
ନେତ ଲୋ -

(ଗାଈର ହୁଁମା ଶବ୍ଦ)

(ଦୁହେଁ ପରସ୍ପର ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଚତୁର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟ

(ବୁଢ଼ୀ ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ । ସମୟ ସନ୍ଧ୍ୟା କାଳିଶି ଲାଗିଛି ସନାକୁ । ଭାରି
ଧୂମଧାମରେ ପୂଜାପଣାର ଆୟୋଜନ । ଗୋବରାଜେନା, ପାଣ୍ଡିଆ, ଶିବୁ ଖାଡ଼ୁଙ୍ଗା,
କେଳୁରଥେ ଆବାଳ ବୃଦ୍ଧବନିତା ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଛନ୍ତି । ଚମ୍ପା ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ଶଙ୍ଖ ଫୁଲୁଛି
ଏବଂ ପ୍ରଧାନ ଅଂଶ ନେଇଛି ପୂଜାରେ । କାଳିଶି ନାଚ ଶେଷ ହେଲା, ସନା ରଣା
ପଡ଼ିଗଲା ।)

ଶିବୁ - କେଳେଇନା ! ତୁମେ କେତେ ଦେବା ଦେଇଛ ? ଆଜି ଯିମିତି
ଧୂମଧାମରେ ପୂଜା ହେଉଛି, ଏମିତି ମୁଁ ଦିହରେ ଦେଖୁନି ।
କେତେ କେତେ ସରଜାମ ଆସିଛି ।

କେଳୁ - ଆଜି ସକାଳେ ବି ବୋଧହୁଏ କିଏ ମାନସିକ ପୂଜା ଦେଇଥିବ ।
ଦେଖୁନ ଶିବୁ, ମନ୍ଦାରଫୁଲ, ଶତବର୍ଗ ମାଳ, ଖଇ, ଉଖୁଡ଼ା
ଗୁରିଆଡ଼େ ବୁଣିପଡ଼ିଛି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଦିହରେ ତଟକା ହଳଦୀ
ସିନ୍ଦୂର ଜକଜକ କରୁଛି ।

ପିଲାଏ - ଏଟା କ'ଣ ? ଏଟା କ'ଣ ? (ସମସ୍ତେ ଧାଇଁଲେ)

ଶିବୁ - କେଳେଇନା ! ଦେଖୁଲଣି, ଠାକୁରାଣୀ ପଛରେ ଗୋଟିଏ
ବିଲ, ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମଣ୍ଡପକୁ ଲାଗି ।

ପିଲାଏ - ବାଘ, ବାଘ, ବାଘ !

(ଲୋକେ ଚମକି ଛିନ୍ନଛତ୍ର ହେଲେ । ମଙ୍ଗରାଜ ପ୍ରବେଶ
କଲେ ।)

- କେଲୁ - ଇଏ ବାଘ ନୁହେଁ, ବାଘୁଣୀ ହବ ପରା !
- ଗୋବରା - ହୁସିଆର ! ସାଆନ୍ତେ ବିଜେ କଲେଣି । ଏମିତି ଛାନିଆ ହଉତ କାହିଁକି ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - କ'ଣ କିରେ ଗୋବରା ?
- ଶିବୁ - ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପଛରେ ବଡ଼ ବିଳଟାଏ । ପିଲାଏ ବାଘ ବାଘ ଡକା ପାରୁଛନ୍ତି ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଅସମ୍ଭବ କ'ଣ ? ବୁଢ଼ାମଙ୍ଗଳା କୋଉ ଭକ୍ତର ଦୁଃଖ ଫେଡ଼ିବା ପାଇଁ ଆସିଥିବେ ହିଁହବାହିନୀ ବେଶରେ ।
- ଶିବୁ - ସତକଥା ସାଆନ୍ତେ, ବୁଢ଼ା ସିମିତି ଆସେ । ଭାମା ମା ଭଣ୍ଡାରୁଣୀ କହୁଥିଲା, ନିଜ ଆଖିରେ ସେ ଚାରିଥର ଦେଖିଲାଣି । ନିଶାଭାଗ ରାତିରେ ସେ ବାହାରକୁ ଉଠିଲାବେଳେ ଗୋହିରୀ ମଝିରୁ ଝୁଣାଗନ୍ଧ ଆସେ, ଝମର ଝମର ଶୁଭେ ।
- କେଲୁ - ହଁ, ହଁ, ବାଘ ଉପରେ ବସି ଠାକୁରାଣୀ ବିଜେ ହୁଅନ୍ତି । ବାଘର ଲମ୍ବ ସାତ କି ଆଠହାତ ହବ । ମୁଣ୍ଡଟା ବଡ଼ପଣା ମୁଣ୍ଡ ପରି ଡିପଣ୍ଡ କଲା ।
- ଶିବୁ - ରାମାତନ୍ତ୍ରୀ ବି କେତେଥର ଦେଖିଛି । ବାଘଟା ତରାଟି ଉଠେଁ । ସେ କବାଟ କିଲିଦିଏ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - କାହିଁକି ବାକ୍‌ବିତଣ୍ଡା କରୁଛନ୍ତି ? ନିଜେ ନ ଦେଖିଲେ ବୋଲି ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବେ କାହିଁକି ? ଠାକୁରାଣୀ ପାଖରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା କିଛି ନାହିଁ । ଯାଅ, ଯାଅ, ସହଳ ସହଳ ପୂଜା ସାରି ଚାଲିଯାଅ । ବାଘଟା ନିଶ୍ଚୟ ଏ ବିଳ ଭିତରେ ଥିବ । ରାତିରେ ସମସ୍ତେ ଦୁଆର ବନ୍ଦ କରି ଶୋଇବ । ମଙ୍ଗଳା ବିଜେ କରିବେ । ଯଦି ହାବୁଡ଼ିବ, ତେବେ ରକ୍ତବାନ୍ତ କରି ମରିବ ।
- ଶିବୁ - ସତକଥା, ସାଆନ୍ତେ ! କେଳେଇନା, ପିଲାଙ୍କୁ ଧରି ଚାଲିଆସ, ଯିବା ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଗୋବରା, ଦାରୋଗାକୁ ଖବର ଦବୁ ତ । ଫଉଜ ମଗାଇ ବାଘଟାକୁ... ନା, ନା, ଖାଲି ଖବର ଦବୁ । ଠାକୁରାଣୀ ବାଘକୁ ମାରିପାରିବ କିଏ ?

- ଗୋବରା - ହଁ, ସାନ୍ତେ !
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଖାଡ଼ା ପହରା ଥିବୁ । ଆଉ ବେଶି ଡେରି କର ନାହିଁ । ଯା, ତୋ କାମ ଦେଖ । ତୁ ଏଠି ରହିଲେ ତେଣେ ଚାଲି, ତକେଇଟି ବଢ଼ିଯିବ । (ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନାଇ ଆସ, ଆସ, ରାତି ହେଲାଣି ।
- (ସମସ୍ତେ ଚାଲିଯିବା ପରେ ମଙ୍ଗରାଜେ ଗୋବିନ୍ଦାକୁ ଜଙ୍ଗିତପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁହାଣି ଦେଲେ । କେନ୍ଦୁ ରଥଙ୍କ ଆଖିରୁ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ବାହା ଗଲାନି । ସମସ୍ତେ ଅପସରିଗଲେ । ରାତି ବଢ଼ିଗଲା । ନିଶାଭାଗ ରାତି । ଚମ୍ପା, ଗୋବିନ୍ଦା ଓ ସନା ରଣା ପ୍ରବେଶ କଲେ ।)
- ଚମ୍ପା - (ରୂପା ଗଳାରେ) ଗୋବିନ୍ଦା, ପଛପଟ ଗାଡ଼ଟା ଗହ୍ୱାର ହୋଇଛି ତ ? ଏଡ଼େ ବୋକା ! ଡାଳପତ୍ର ଦି'ଟା ଦେଇ ଢଙ୍କେଇ ଦେଇପାରଲୁ ନାହିଁ ? ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିବା ପାଇଁ ଆନ ଅଛି ତ ? ସାବଧାନରେ ସବୁ କାମ କରିବୁ । ଧରାପଡ଼ିଲେ ସମସ୍ତେ ମରିବ ।
- ଗୋବିନ୍ଦା - ଗୋବିନ୍ଦାର କାମରେ ଗଫାଳତି ନ ଥାଏ । ସାଆନ୍ତେ ଯିମିତି ବରାଦ କରିବନ୍ତି, ସିମିତି ପାଣ୍ଡିଆକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି କୋଡ଼ି, ଖଣ୍ଡି ଧରି ବାହାରିପଡ଼ିଲି । ମଝି ରାତି, ନିଶା ଗରଜୁଥାଏ । ଦୁଇ ଘଡ଼ିରେ କାମ ଫାଟେ । ମୁଁ ନିଜେ ତା ଭିତରେ ପଶି ଦେଖୁସାରିବି ।
- ଚମ୍ପା - ସନାଭାଇ, ସବୁ ତ ହେଲା, ସେମାନେ ଆସିବେ ତ ? ଯଦି ହୁଣ୍ଡାହୁଣ୍ଡା ଦି'ଟାଙ୍କୁ କିଏ କ'ଣ କହିଦେବ, ହୁରୁଡ଼ିଯିବେ ।
- ସନା - ମତେ ପରା ଭଗିଆଭାଇ ତମେ ଯିବାପରେ ଆସି ତାକି ନେଇଗଲା । ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀ ମତେ ସବୁକଥା ପଚାରିଲେ । ଉପାସରେ ବି ଅଛନ୍ତି । କିପରି ପୂଜା ହେବ, କି କି ଦ୍ରବ୍ୟ ଲୋଡ଼ା, ସବୁ ବୁଝେଇଦେଇଛି । ପୂଜାଦ୍ରବ୍ୟ କିଣିବା ସକାଶେ ତାଙ୍କଠୁ ଦଶଶା ଦି ପାହି ଆଣିଛି ।
- ଚମ୍ପା - ଏଇ ନେ, ତୋ ଖଜାଖିଆ ଟଙ୍କା ଦି'ଟା । ସାଆନ୍ତେ କହିବନ୍ତି,

କାମ ସଜଲେ ଏଇ ଅସୁରଦାଘି ତଳ ଦି'ମାଣ ଜମି ତତେ
 ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦେବେ । ଯାହା ପରେ ଯାହା ଯାହା କରିବା କଥା,
 ତୁ ମନେରଖୁ ତ ? ଯାଏ ଏ ମୋହରଟାକୁ ନେଇ ତନ୍ତା
 ତୁଠରେ ପୋତିଦେଇ ତା ଉପରେ ମନ୍ଦାର ଫୁଲଟାଏ
 ରଖୁଦେ । ଯା ଶୀଘ୍ର, ସେମାନେ ଆସିଯିବେ ଯେ ! (ସନା
 ତୁଠଆଡ଼କୁ ଘୁଲିଗଲା ।)

- ଗୋବିନ୍ଦା - (ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଙ୍ଗୀରେ) ମୋ ପାଉଣା ?
- ଚମ୍ପା - ତୋ ପାଉଣା ମୋ'ଠୁ ପାଇବୁ । ଯାହା ଘୁଞ୍ଚୁ, ଦେବି । ଯା,
 ଯା, ଗାତ ଭିତରେ ପଶ । ମୁଁ ତାଳପତ୍ର ଦେଇ ଗାତ ମୁହଁ ବନ୍ଦ
 କରିଦିଏଁ । ଶୁଣ... ସନା ଯିମିତି ତାଳି ଘୁପୁଡ଼ି ମାରିବ... ଠିକ୍
 ସେତେବେଳେ ଯାହା କରିବାକୁ ହବ ସନାଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ
 ମିଳେଇନେଇବୁ ତ ? ତୋର ଠିକ୍ ମନେ ରହୁନି । ତୋ ମନ
 ବଞ୍ଚିଲ ହେଉଚି ଏଥର ।

- ଗୋବିନ୍ଦା - ତୁମେ ଚିନ୍ତା କରନି, କାମ ଦେଖ । ଏଇ ଆସିଗଲେ । ଖସ
 ଖସ ଶୁଭୁଚି ।
 (ତରବରରେ ବିଲ ଭିତରେ ପଶିଗଲା)

- ଚମ୍ପା - ସନାଭାଇ, ଶୀଘ୍ର ଆ । ଗୋବିନ୍ଦା, ଯାଆ, ଆଉ ଟିକେ
 ଭିତରକୁ । ମୁଣ୍ଡଟା ଦିଶୁଚି । (ମୁଣ୍ଡରେ ବାଡ଼େଇ) କେଡ଼େ ବଡ଼
 ମୁଣ୍ଡଟା ତୋର ! (ତାଳପତ୍ର ଢାଙ୍କିଦେଲା - ଭଗିଆ ଶାରିଆ
 ଆସିଲେ) ଆସ, ଆସ । (ସନା ପୂଜାରେ ରତ)

- ଶାରିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣି ! ତୋଟା ଭିତର ଦେଇ ଆସିଲା ବେଳକୁ
 ଆମକୁ ଭାରି ଡର ମାଡ଼ିଲା । ତନ୍ତାତୁଠରେ ଛାଇପରି ଗୋଟାଏ
 କ'ଣ ବଳାବୁଲା କରୁଥିଲା । ଛାତି ଧଡ଼ପଡ଼ ହେଲା । ଅମୋକ୍ଷ
 ଜୀବ ହେଇଥିବ ।

- ଚମ୍ପା - ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ । ନିଶାଭୋର ରାତିରେ କେତେ ତାହାଣୀ,
 ଚିରଗୁଣୀ, ପେତାଗୁଣୀ ବଳାଫେରା କରୁଥିବେ । ଧର୍ମବଳ
 ଯାହାର ନାହିଁ, ସେ ରକ୍ତ ବାଢ଼ି କରି ମରିଯିବ । ସନାଭାଇ
 ପାଖରେ ଥିଲେ ଭୟ ନାହିଁ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆକତରେ ରଖୁଛି ।

ସନାଥାକ ! ପୂଜା ସରିଲା ରେ ? ଭୋଗ ଲଗା, ପୂଜା ବଢ଼ା,
ଜଣାଣ କର ।

ସନା - (ପୂଜା ବଢ଼ାଇବାର ଅଭିନୟ କରି) ତୁମେ ଦି'ଜଣ ଏଥର
ବେକରେ ଲୁଗା ଦେଇ ମୁହଁମାଡ଼ି ଲମ୍ବତମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ି ଧାରଣା
ଦିଅ ।

(ସେମାନେ ସେହିପରି କଲେ)

ସନା - ମା ମଙ୍ଗଳା ! ଭଗିଆ, ଶାରିଆ ବହୁତ ବହୁତ ବହୁତ ତୋର
ସେବା କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ବର ଦେ । ଆପେ ଆପେ ବର ଦେ ।
ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ବର ଦେଲୁଣି । ଶାରିଆ ଅନେକ ଦିନ
ହେଲା ତୋ ପାଖରେ ଖଟିଲାଣି । ଦୁହଁଙ୍କି ବର ଦେ, ବର ଦେ,
ବର ଦେ !

(ତିନିଥର ତାଳି ଗୁପୁଡ଼ା ମାରିଲା)

ଗୋବିନ୍ଦା - (ଗାତ ଭିତରୁ) ଆଲୋ ଶାରିଆ, ଶୁଣ ! ମୁଁ ଜାଣିଚି, ଅନେକ
ଦିନ ହେଲା ତୁ ମୋର ପୂଜା କରୁଛୁ । ପ୍ରତିଦିନ ଗାଧୋଇ
ଫେରିବାବେଳେ ମୋତେ ଜୁହାର ହଉ, ପାଣି ଚଉଳାଏ
ଦଉ । ମୁଁ ସେ ପାଣି ପିଏ । ତୋତେ ବର ଦଉଚି । ତୋର
ତିନୋଟି ପିଲା ହବ । ଆଉ ଢେର ଢେର ଟଙ୍କା ସୁନା ହବ ।
ମୁଁ ଏଠି ଖରାବର୍ଷାରେ ପଡ଼ିଛି । ତୁ ମୋର ଦେଉଳ ତୋଳେଇ
ଦେ ।

ଚମ୍ପା - ଶୁଣିଲୁରେ ଭଗିଆକ !

ସନା - ଆଃ, କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟରେ ଭଗିଆକ ତୋର ! ଏଥର - ବୁଢ଼ୀ
ମଙ୍ଗଳାକୁ ମନରେ ସୁମରଣା କରି, ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି ତିନିଥର ଦି'
ପ୍ରାଣାୟାକ କୁହ, ଯେ ଆଜ୍ଞା, ଯେ ଆଜ୍ଞା, ଯେ ଆଜ୍ଞା !

(ସେମାନେ ଅନୁଚ ଗଳାରେ ସିମିତି କହିଲେ)

ଏଥର ଡ଼ଠ । ଫୁଲ ମୁଣ୍ଡରେ ଛୁଅଁ । ... ମାଆ, ଆଉ କ'ଣ
ହୁକୁମ ହଉ ।

ଗୋବିନ୍ଦା - (ଗାତ ଭିତରୁ) ଯେବେ ମୋ କଥାକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ, ତେବେ ଶୁଣ

ମୋ କଥା । ଏକମୁହାଁ ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ଦୁହେଁଯାକ ତନ୍ତ୍ରାତୁଠକୁ
ଯାଅ । ସେଇ ତୁଠ ପାଣି ପାଖରେ ମୋର ମନ୍ଦାରଫୁଲ ଅଛି ।
ତା'ରି ତଳେ ଯାହା ପାଇବ, ତାକୁ ନେଇ ଯତନରେ ଘରେ
ରଖିବ । ପ୍ରତିଦିନ ପୂଜା କରିବ ! ତୁମକୁ ସେହିପରି ଥଳି ଥଳି
ଦେବି । ଆଉ ଭଲକରି ଶୁଣ, ମୋ ଆଜ୍ଞା ନ ମାନିଲେ ଭଗିଆ
ବେଳକୁ ମୋଡ଼ିଦେବି ଯାଅ -

ଚମ୍ପା - ଉଠରେ ଉଠ । ତୁଠକୁ ଯାଅ । ଏକମୁହାଁ, ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ।
(ଭଗିଆ ଶାରିଆ ଉଠି ଥରି ଥରି ତୁଠଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ଦଣ୍ଡକ
ପରେ ଆନନ୍ଦରେ ଫେରିଲେ ମନ୍ଦାରଫୁଲ ଓ ମୋହର ଧରି ।
ଇତ୍ୟବସରରେ ଗୋବିନ୍ଦା ଗାତ ଭିତରୁ ବାହାରି ଅନ୍ଧାର
ଭିତରେ ମିଶିଗଲା ।)

ଚମ୍ପା - ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଭାଉଜ, ଠାକୁରାଣୀ କ'ଣ ଦେଇଛନ୍ତି ?
(ଶାରିଆ ଆନନ୍ଦରେ ଅଧାର ହୋଇ ଦେଖାଇଲା) ଏଁ, ସୁନା
ମୋହର ! କି ଭାଗ୍ୟରେ ! ଭଲକରି କାନିରେ ବାନ୍ଧ ।
ଠାକୁରାଣୀ ଦିଆ ଚିଜ । ହଜିଲେ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ବୁଢ଼ୀ
ମଙ୍ଗଳାର ତୁମ ଉପରେ କେତେ ଦୟା !

ସନା - ନିଅ, ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଭୋଗ ନିଅ ।
(ଭୋଗ ଦେଇସାରି ପୂଜା ଗୁଡଳ ଆଦି ବନ୍ଧାଇବା କଲା,
ଭୁଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦଣ୍ଡେ ପରେ ଭୂଇଁରେ ଲୁଗାକାନି ପାରି
ଶୋଇପଡ଼ିଲା ।)

ଚମ୍ପା - ଦେଖ ଭଗିଆ ଭାଇ, ଦେଖ ଶାରିଆ ଭାଉଜ ! ଠାକୁରାଣୀ
ତା କାମ କଲା । ଏବେ ତୁମ କାମ ତୁମେ କର । ସତ୍ୟ କରିଛି;
ଦେଉଳ ତୋଳିଦିଅ । ଭଗିଆ ଭାଇର ବାପ ପରମାଣିକ
ଦଧିବାବନ ଦେଉଳ ତୋଳେଥିଲା, ଆଜିଯାଏଁ ତା ନାଁ
ରହିଛି । ଏଥର ପୁଅର ଭାଗ୍ୟ ଫିଟିଲା, ଆଉ ଗୋଟିଏ
ଦେଉଳ ତୋଳାହେବ ।

ଭଗିଆ - (କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି) ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ଆମେ ସତ୍ୟ ତ କଲୁଁ ।
ଏଥର ଦେଉଳ ତୋଳିବା କିମିତି, କୁହ ? ଆମେ ତ

ଗରିବଗୁରୁବା ନୋକ ।

- ଶାରିଆ - (କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି) ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣି ! ଆମେ କିଏ, ଦେଉଳ କିଏ ? କିମିତି ସତ୍ୟ ରଖିବା, କୁହ ।
- ଚମ୍ପା - ମା ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା କ'ଣ ଅନାସ୍ତା ହେବ ? କେତେ ବାରବରତ କରି ଦେବାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଇବ । ତୁମର ଖୁବ୍ ଭାଗ୍ୟ । ଏତେ ଭାଗ୍ୟ କାହିଁ ଦେଖିବାର ନାହିଁ ପରା ! ଏକା ସାଆନ୍ତାଙ୍କ ଘର ଉପରେ ଦୟା ଥିଲା, ଏବେ ତୁମ ଉପରେ ଶୁଭଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା । ତୁମେ ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ମନ୍ଦିର ବନାଇଦିଅ । ବେଶି ଟଙ୍କା ନୁହେଁ, ଦେଢ଼ଶ ଟଙ୍କା ଲାଗିବ । ଦେଖିବ, ତମ ଘରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଗ୍ରା କରିଯିବେ । ପଣପଣ କାହାଣ କାହାଣ ଅସରପି ଆସି ଘରେ ଜମା ହୋଇଯିବ । ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଧାନ ମରେଇ ବସିଯିବ । ଭଗବାନ ଭାଇ, ତୋର ଆଉ ତକ୍ତବୁଣା କାମ ନାହିଁ ରେ ! ଶାରିଆ ଭାଉଜ ପଛରେ ଦଶଜଣ ପୋଇଲା ଗୋଡ଼ାଇବେ ।
- ଭଗିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣି ! ମନ୍ଦିର ତୋଳିବୁ ନା ଆମ ଭାଗ୍ୟ ଫେରିବ ? ଦେଢ଼ଶ ଟଙ୍କା କିଏ, ଆମେ କିଏ ?
- ଶାରିଆ - ଦେଢ଼ଶ ଟଙ୍କା ତ ଶଗଡ଼େ ହବ । ଏତେ ଟଙ୍କା ଆମେ କୋଉଠୁ ପାଇବୁ ? ପୋଇଲା ଆମର କ'ଣ ହବ ? ଆମ ଦି'ଜଣକୁ ତ କାମ ନିଅନ୍ତୁ । ମାଆ ମଙ୍ଗଳା, ଏଥର ବୁଦ୍ଧି ଦେ, ଆମେ କ'ଣ କରିବୁ ? ସତ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିବୁ ନାହିଁ, ଏଇଠି ମୁଣ୍ଡକୋଡ଼ି ମରିବୁଁ । (ମୁଣ୍ଡକୋଡ଼ି କାନ୍ଦୁଥାଏ)
- ଚମ୍ପା - କିରେ ଭଗିଭାଇ ! ଭାରି ତ ମରଦ ହେଇବୁ ? ରାତି ଦି'ପହରେ କାନ୍ଦିକାଟି ମୁଣ୍ଡକୋଡ଼ି ପୋଖରୀ ତୁଠଟାରେ ଗଡ଼ୁଥିବ, ତୁ'ଟା ବଲବଲ ଗୁହଁଥିବୁ ! ତାକୁ ବୁଦ୍ଧି ବତାଇ ସୁତୁରାଇ ଦେ ।
- ଭଗିଆ - ସାଆନ୍ତାଣି ! ମୋତେ ତ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ଦିଶୁନାହିଁ, ତାକୁ କ'ଣ ବତେଇବି ? ତୁମେ ହେଲେ କିଛି ଉପାୟ କୁହ ।... ସନାଭାଇ ! ବିପଦ ଆପଦକୁ ତୁ ସଦାବେଳେ ଆମର ।

ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ମନାଇବୁ, ଏଥର ଉପାୟ କହ ।

ସନା - (ହାତମାରି ଫୁଟିକି ଫୁଟାଇ) ଜମି ଜାଇଗା ଟିକିଏ ଅଧେ ନ ଥିବ ?

ଚମ୍ପା - ହଁ ମ ! ବୁଦ୍ଧି ଥିଲେ ଉପାୟ ଅଛି । ଜମିବାଫି ବନ୍ଧାଇଦିଅ ପକେଇ ଲୋକେ କୋଠାବାଡ଼ି ତୋଲୁଛନ୍ତି ତ !

ଭଗିଆ - ଜମିଜାଇଗା କାହିଁ ଯେ, ବନ୍ଧାଇଦିଅ ପକାଇବୁ ? ଘର ଡିହଖଣ୍ଡ ଆଉ ବାଆ ଅମଳର ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଚକଟିକକ ଅଛି । ସେଇ ଜମି ଖଣ୍ଡକ ଖଞ୍ଜା ବଖରା ଦେଇ ଭାତ ଦି'ଗଣ୍ଡା ବରଷକେ ପାଉରୁଁ ଦି' ପ୍ରାଣ ।

ଶାରିଆ - ନା, ନା, ମୋ ରାଣ, ତୁମେ ସେ ଜମିକଥା ମୁହଁକୁ ଆଣ ନି । ସେଦିନ ଗ୍ଲରେ ଚିଲ ବସିଥିଲା । ମନକୁ ପାପ ଛୁଉଁତି ।

ଚମ୍ପା - ନା, ନା, ମୁହଁକୁ ନ ଆଣୁ, ଭଲକଥା । ବୁଢ଼ୀ ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଦୋରେହା ହୋଇ ମରିବା ବୁଦ୍ଧି ପଶିଛି । ଜମି ସରଗକୁ ନବ । ତୁ ଭଗିଆଭାଇର ବେକ ମୋଡ଼ିବୁ, ଦେଖୁଛି ।

ଶାରିଆ - ନା, ନା, ସେମିତି କୁହନି ।

ଭଗିଆ - ଏତେ ଟଙ୍କା କୁଆଡୁ ପାଇବା ?

ଚମ୍ପା - କାହିଁକି ? ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣିଲେ କିଏ ଟଙ୍କା ନ ଦବ ? ଆଉ କୁଆଡ଼େ କିଆଁ ଖୋଜିବ ? ବାଘ ଫିଙ୍ଗ ବଂଶଠୁ କୃପଣ କିଏ ଅଛି ? ସାଆନ୍ତଙ୍କ କାନରେ କଥା ପଡ଼ିଲେ ଏଇ ରାତିଅଧରେ ଟଙ୍କା ଗଣିଦେବେ । ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଲଗା ହେଉଛି । ମୁଁ ଟଙ୍କା କରାଇଦେବି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଶଙ୍ଖୁନ ପାଇଯାଉଛି । ଠାକୁରାଣୀ ପ୍ରଥମେ ସୁନା ଦିଅନ୍ତି । ସେ କି ରୂପାଟଙ୍କା ଦେବେ ? ତୁମର ଏମିତି କପଟକଥା ଜାଣିଥିଲେ ମୁଁ ଲଗାଇ ହେଇ ନ ଥାନ୍ତି ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ।

ଭଗିଆ - ଏତେ ଟଙ୍କା ସାଆନ୍ତେ କ'ଣ ଆମକୁ ଦେବେ ?

ଚମ୍ପା - କ'ଣ ଏତେ ଟଙ୍କା ଏତେ ଟଙ୍କା ହଉରୁ, ଭଗିଆ ? ମୁଁ ତ କହିଲି, ବେଶି ଟଙ୍କା ଦରକାର ନାହିଁ । ଦେହୁଟା ସରିକି ହେଲେ ଚଳିବ । କେନ୍ଦେରାପଡ଼ାରେ ଯୋଉ ବଳଦେବ ମନ୍ଦିର ଅଛି,

ଠିକ୍ ସେତିକି ଉଚ୍ଚ, ସେତିକି ଚଉଡ଼ା । ତମେ ତମ ଛ'ମାଣ
ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଚକତକ କଣ୍ଠ ଲେଖୁଦବ । ମୁଁ ଜବାବ୍ ଦଉଚି, ଏଇ
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କଥାଖାଲି ବୁଢ଼ୀମଙ୍ଗଳା ଆଗରେ, ସାଆନ୍ତଙ୍କଠାରୁ
ଟଙ୍କା ବାହାର କରିଦେବି । କାଲି ସକାଳେ ପାହାଡ଼ ପରିମାଣ
ପଥର ଥାନରେ ଜମା ହେଇଯିବ । ଆଠ ଦିନରେ ମନ୍ଦିର
ଠିଆ ।

ଶାରିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣି ! ସେଇ ଜମି ଖଣ୍ଡିକ ଆମର ଜୀବନ ।
ସେଇତକ ଗଲେ...

ଚମ୍ପା - ହେଣ୍ଡି ! ତମ ଜମି କ'ଣ କିଏ ନେଇଯାଉଛି ? ସାଆନ୍ତଙ୍କର
କ'ଣ ଜମିଜାଗା ନାହିଁ ନା ଉଧାର କରଜ ନେବା ଲୋକ
ନାହାନ୍ତି ? ଯୋଉଠା ଜମି ସେଇଠି ରହିଥିବ । କେବଳ
ଗୁଞ୍ଜାରେ ଲେଖାଯିବ । ମନ୍ଦିର ବନା ସରିଲେ ତମେ ତ କେତେ
ଲୋକଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ଦବ । ତମ ଜମି ତମର ହବ ।

ଭଗିଆ - ହେଲା ତମ କଥା ! ଗାଁ ସାଇ ଲୋକଙ୍କୁ ପଚରାଉଚରା କରୁ ।

ଶାରିଆ - ହଁ, ସାଆନ୍ତାଣି ! କାଲି ପହରିଦିନକୁ କହିବୁଁ । ଲୋକନାଥିଆ
ଭାଇକୁ...

ଚମ୍ପା - ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରିବ ? ହଉ, ପଚାର । ଏ ଗୋବିନ୍ଦପୁର
ଗାଁ'ଟା ପରା ପୃଥ୍ବୀରୁ ନିଉଛୁଣା । ଏ ଗାଁର ମାଇକିନିଆଏଁ ଦିନ
ଦି'ପହରେ ବୁଡ଼ାଇ ମାରିବେ ପରା ! ତୁମ ସୁଖ ଦେଖୁ
ସେମାନେ ହାଇଁପାଇଁ ହଉଛନ୍ତି । ଏ ଗାଁର ଶାଗଣୁଆକୁ
ପେଜଣୁଆ ଦେଖୁପାରେ ନି । ତମେ କାହା ପାଖରେ କିଛି
କହିବ ନାହିଁ । ଜମି କ'ଣ ମଣିଷକୁ ସରଗକୁ ନବ ?

ଭଗିଆ - ମୁଁ ବରଷ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଘରେ ହଳିଆ ହେବି, ମୂଲପାନ ଲାଗିବି ।
ଶାରିଆ ପୋଇଲା ଖଟିବ । ଟଙ୍କା ସମିତି କରି ଶୁଣି ଦବୁଁ ।
ଜମି କଣ୍ଠ ଲେଖୁଦେଇପାରିବି ନି ।

ଚମ୍ପା - ଏଥର କଥାଏ କହିଛୁ, ଭଗିଆ ! ଆରେ, ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଟଙ୍କା
ମାଟିଗୋଡ଼ି ହେଇଛି କିରେ ? ତାଙ୍କ ଘରେ ହଳିଆ ମୂଲିଆ,
ପୋଇଲା ପରିବାରୀ ଉଣା ଅଛନ୍ତି ଯେ, ତୁମକୁ ନ ରଖିଲେ

ଚଳିବ ନାହିଁ ! ବେଶ୍ କଥା । ତୁମକୁ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଆଜ୍ଞା
ହେଉଛି । ତୁମେ ସତ୍ୟ କରିବ । ମୋର କ'ଣ ଯିବ ? ଜାଣିଆ
ଏତିକି, ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଯିଏ ନ ମାନେ ତା' ଆଖି
ଫୁଟିଯାଏ, କାନକୁ ଶୁଭେ ନାହିଁ; ଲୋକେ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ
ମରିଯା'ନ୍ତି, ବାୟା ହୋଇଯା'ନ୍ତି । ଶୁଣିନ, ଗୋପିନାଥପୁରର
ତିନି ଜଣ ମାଇକିନିଆ ଠାକୁରାଣୀ ଆଜ୍ଞା ନ ମାନି
ଏକାବେଳେ ରାତ୍ର ହୋଇଗଲେ ! ତୁ ତ ବାଞ୍ଛ ଅଛୁ, ଏବେ
ରାତ୍ର ହବା ବୁଝି କରୁଛୁ ।

ଶାରିଆ - (କାନ୍ଦିଲା) ସେ କଥା ତୁଣ୍ଡରେ ଧର ନାହିଁ । ମୋର ଟଙ୍କା ପଇସା,
ପିଲାଟିଲା କିଛି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ସେ ଭଲରେ ଥା'ନ୍ତୁ ।

ଚମ୍ପା - ତୁନି ହ । କିଛି ଡର ନାହିଁ । ଭଗିଆ ଗୋଡ଼ରେ କଣ୍ଟା ଲାଗିବ
ନାହିଁ । ଖାଲି ସେଇ ଜମିରୁଖଣ୍ଡକ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ କାଗଜ
କରିଦେଲେ ହେଲା ।

ଭଗିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣି ! ସେକତ ଛାଡ଼ି ଯାହା କହିବ ଆମେ ରାଜି ।

ଚମ୍ପା - ଟଙ୍କା କ'ଣ ମେଘରୁ ଛିଡ଼ିବ, ତୁ ମନ୍ଦିର କରିବୁ ? ବେଶ୍, ତୁମ
ସତ୍ୟ ତୁମେ ଲଙ୍ଘିବ । ଦେଖ ଭଗିଆ ! ଦେଖ
ଗାରିଭାଉଜ ! ଶେଷ ପଦକ କଥା କହିଦଉଛି । ରାତି ପୁହାଣି
ତୁମ ସହିତ ବକ୍ ବକ୍ ହୋଇପାରିବି ନାହିଁ । ଟଙ୍କାରେ କ'ଣ
ଅଛି ? ସୁନାରେ କ'ଣ ଅଛି ? ମୂଳ କଥା ହେଲା ସତ ରଖିବା,
ବଂଶ ରଖିବା । ପିଲାଟିଲା ହେଲେ ମଣିଷର ଅସଲ ଖାଣ୍ଟି
ସମ୍ପତ୍ତି । ଯାହାର ପିଲାଟିଲା ଅଛି, ସେ ସଂସାରରେ ବଡ଼ ।
ଯୋଉ ଘରେ ପିଲା ପିଚିକା ନାହାନ୍ତି, ସେ ଘର ଦିନ ଦି'ପହରେ
ଅନ୍ଧାର । ବାଞ୍ଛ ବରଡ଼ ହେବା କ'ଣ ତଣା ପାପ ? ପିତୃପୁରୁଷ
ପରା ପାଣି ପାଇବେ ନାହିଁ । ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଘରେ ସେଦିନ ପୋଥି
ପୁରାଣ ହେଉଥିଲା । ଶିବୁ ଗୋସାଇଁ ଗାଲଲେ -

ଯାହାର ପିଲାଟିଲା ନାହିଁ,

ସକାଳୁ ତା ମୁହଁ ଗୁହଁବ ନାହିଁ ।

ତିନି ପୁଆତି ସୁଲକ୍ଷଣା,

ବାଞ୍ଛ ବରଡ଼ି ଗାଁ ନିଉଛୁଣୀ,

ଯାହାର ଘରେ ପୁଅଝିଅ ନ ଥାଏ,

ସେ ମାଇକିନିଆ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ପାଏ ।

ଭାଗବତ ପାଠ କ'ଣ ମିଛ ? ମାହାଳିଆ ସମସ୍ତେ ଗାଦିକୁ ମୁଣ୍ଡିଆ
ମାରୁଛନ୍ତି ? ତମେ ଦେଖୁବଟି, କେହି ଲୋକ ବଢ଼ିସକାଲୁ ତୁମ
ଦୁଆର ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି କି ? ଦିନ ଘଡ଼ିଏ ଯାଏଁ ଆମେ ପରା
ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ମୁହଁ ଗୁହଁ ନ ଥିଲୁ ଯେତେ ଦିନ ଯାଏଁ ସେ ବାଞ୍ଛ
ଥିଲେ ।

- ଶାରିଆ - ଆମେ କ'ଣ କରିବୁଁ ସାଆନ୍ତାଣୀ ? ଶୁଣିବୁଁ ଲୋକେ କହନ୍ତି,
ସାଆନ୍ତେ ଜମି କଣ୍ଠ ନେଶୁନେଲେ ଫେରାଇଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ଭଗିଆ - ଦେହୀ ଅଡ଼େଇ ସୁଧ କଳକ୍ତର ନିଅନ୍ତି । ଜମିଜମା ନିଲାମ
କରିନିଅନ୍ତି ।

- ଚମ୍ପା - ରାମ, ରାମ, ରାମ ! ଏ କି କଥା କହିଲ ରେ ! ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ
କାମକୁ ଟଙ୍କା ଦେବେ, ତମ ଜମି ନେବେ ? ମତେ ବିଶ୍ୱାସ
କର । ଏଇ ଦଧିବାବନ ଧଣ୍ଡା ଆଉ ମୂର୍ତ୍ତିଏ ରସକୋରା
ମହାର୍ଦ୍ଦ । ଦେଖ ଭାଗିଆଭାଇ, ଦେଖ ଶାରିଆ ଭାଉଜ, ଏଇ
ଧଣ୍ଡା ଆଉ ଏଇ ମୂର୍ତ୍ତି ସାକ୍ଷୀ ରହିଲେ । ମୁଁ ତୁମର ସବୁ
କରିଦେବି । ତୁମେ ମନ୍ଦିର ଗଢ଼ିବ, ତୁମର ଡିନି ପୁଅ ସୁନାମାକୀ
ଝିଅ ହବ । ଭାଗିଆଭାଇର କୋଟି ଆଇଷ ହବ ।

- ଶାରିଆ - ଏତେ ରାଣ ନିୟମ ପକେଇଲଣି । ଏଥର କୁହ, ଯାହା କହୁଛ,
କରିବୁଁ । ହଇହେ, କ'ଣ କରିବା, ତୁମେ କୁହ ।

- ଚମ୍ପା - ଆଲୋ, ତାକୁ କ'ଣ ପଚାରୁଛୁ ? ମୁଁ କହୁଛି ପରା, ତୁମକୁ କିଛି
କରିବାକୁ ହବନି । ତୁମେ ଦୁଇ ପରାଣୀ ଅବିକା ଆସ ସାଆନ୍ତଙ୍କ
ତଥାସକୁ । ଯାହା ଯାହା କରିବାକୁ ହବ, ମୁଁ ସବୁ କରିଦେବି ।
ମଙ୍ଗଳା ବରତ ଧରିଲେ ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ କାମ
ନ ହେଇବି, ତୁମେ ଅନୁଜଳ ନ ଛୁଇଁବା କଥା । ତୁମେ ଥିର
ହୋଇ ରହିବ କିମିତି ? ତୁମେମାନେ ତ ବରତ କଥା
ଜାଣି । ସେଇଥିପାଇଁ ଏ ସବୁ କହୁଛି ।

ଭଗିଆ - ସାଆନ୍ତାଣୀ, ଏ ରାତିଟାରେ ଯିବା ?

ଚମ୍ପା - ସାଆନ୍ତାଙ୍କ କଚେରି ଗରିବଗୁରୁରୁ ବା ଦୁଃଖରଞ୍ଜୀ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଖୋଲା । ଗୁମାସ୍ତା ପାଞ୍ଜିଆ ସବୁବେଳେ ଜାଗ୍ରତ । ଦେଖିବ ଗୁଲ, ଗୁମାସ୍ତା ବାଜଧର ମହାପାତ୍ର ପାଞ୍ଜିଟା ମେଲାଇ ହିସାବ ନିକାଶ କରୁଥିବେ ।

ଶାରିଆ - ସାଆନ୍ତାଣୀ, କାଲି...

ଚମ୍ପା - ଭାଗବତ ଶୁଣ -

“ଭଲ କାମରେ ଡେରି ନାହିଁ,

ଭଲ କାମରେ ବହୁବିଘ୍ନ ଅଛଇ ।

ମନରେ ଯାହା ପାଞ୍ଚୁଥିବ,

କଦାପି କାହାକୁ ନ କହିବ !!

ତେବେ ଯେ ଫଳ ହିଁ ପାଇବ !!!

ଭଗିଆ - ସାଆନ୍ତା ଶୋଇଥିବେ !

ଚମ୍ପା - ମୁଁ ନ ଫେରିବା ଯାଏଁ ସାଆନ୍ତେ ଶୁଅନ୍ତିନି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଘଷିଦିଏ, ପଙ୍ଖା କରିଦିଏ, ସେ ନାମ ଜପନ୍ତି, ନାମ ଜପୁ ଜପୁ ନିଦ ଘାରିଯାଏ । ଆସ, ଆସ, ଆସ । ସକାଳ ହେଲେ ଦଶଜଣ ଜାଣିବେ । କଥା ପ୍ରଘଟ ହେଲେ ଫଳ ହବନି । ଖାଲି ଆଙ୍ଗୁଳି ଟିପଟା ଭଗିଆଇ ବସେଇ ଦେଲେ ଦିନ ଦି'ପହରବେଳକୁ ଶଗଡ଼ ଶଗଡ଼ ପଥର, ବାଲି, ବୃତ୍ତ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଆୟାନ୍ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯିବ । ସନାତନ ! ଉଠ, କେତେ ନିଯୋଡ଼ ନିଦରେ ପଡ଼ିଯାଇରୁରେ ! ଆସ, ଆସ, ଆସ - ଉଆସକୁ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଙ୍କ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

(ସମୟ ସକାଳ । ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ ।

ପ୍ରବେଶ: କେଳୁ ରଥେ, ଶିବୁ ।)

- କେଳୁ - ବୁଝିଲ ଶିବୁ !
 “କିସ ପୁଣି ଦେଖା ନ ଯାଏ ଜାଇଥିଲେ ଜୀବରେ,
 ବିଷମ ସମସ୍ୟା ପୂରଣ ହେଲା ଏହି ଠାବରେ ।”
 ଆଜି ଅନଳୁପୁର ଯୋଉ କଥା, ତୁମ ଗୋବିନ୍ଦପୁରରେ ସେଇ
 ଏକ କଥା ।
- ଶିବୁ - କେଲେଇ ନନା ! ଗୋଲମରିଚ ଭାଗ ବେଶି ପଡ଼ିଗଲା କି ?
 କେଳୁ - ନା ଶିବୁ ! ଗୋବିନ୍ଦପୁର ଗାଁ ତଳ ଚକ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ କଥା
 କହୁଛି । ଜମି ପରି କଳିନ୍ଦ ଆଉ ନାହିଁ । ହେଲେ ଜମିଟା
 ଘରବୁଡ଼ା । ପୁଅବା ବିଖ୍ୟାତ ମଣି କୋହିନୁର ଯାହାଠାରେ
 ରହେ, ତା'ର ବଂଶ ନାଶ କରିଦିଏ । ଏଇ ମଣିପରି
 ଜମିଖଣ୍ଡିତ । ଜମି ଖଣ୍ଡିତ କି ଗୁଣ, ପୁଣି କି ଦୁର୍ଗୁଣ ।
- ଶିବୁ - ହଁ, ଭାଇନା ! ଚଞ୍ଚଳାଙ୍କ ପରି ଜମିଖଣ୍ଡିତ । ଏ ହାତରୁ ସେ
 ହାତ, ସେ ହାତରୁ ଏ ହାତ । ଏଇ କାଲି ଭଳି ତ ଲାଗୁଛି ।
 ଭଗିରଥ ବାପା ପରମାଣିକ ବୁଡ଼ା ତୁମ ବାଘ ସିଂହ ବଂଶରୁ
 କିଣିଥିଲା । ଏବେ ତା'ରି ପୁଅ ହାତରୁ ଆମ ମଙ୍ଗରାଜ ହାତକୁ
 ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ମତେ ଲାଗୁଛି, ଭାଇନା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏଥର ଚଞ୍ଚଳ
 ହୋଇ ଏଇଠି ରହିଯିବେ । ଯିମିତି କୋହିନୁର
 ଆଲ୍ଲାଉଦ୍‌ଦିନଠାରୁ ରଣଜିତ୍ ସିଂ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ଶେଷରେ
 ଭାରତେଶ୍ଵରୀ ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିଆଙ୍କ ଶିରୋଭୂଷଣ
 ହୋଇ ରହିଗଲା ।
- କେଳୁ - ଭ୍ରାନ୍ତି, ଶିବୁ, ଏସବୁ ମହାଭ୍ରାନ୍ତି । ଘେରଘର ସବୁବେଳେ
 ଅନ୍ଧାର ନ ଥା । ଦିନେ ନା ଦିନେ ନିଶ୍ଚୟ ଆଲୁଅ ହେବ ।
 ଆଜି ଭଗିଆ ଶାରିଆର ଯୋଉ ଅବସ୍ଥା !

- ଶିବୁ - ଭାଇନା, ବାଘବଂଶର ଘର କିମିତି ପୋଡ଼ିଲା, ଜାଣି ପାରିଲା ନାହିଁ କିମିତି ?
- କେଳୁ - ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି ସେଇ ମା ମଙ୍ଗଳା । ତା ମଥାରେ ମାଆ ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ପରି ମୁଣ୍ଡାଏ ସିନ୍ଦୂର ଜକଜକ କରୁଥିଲା କୁଆଡ଼େ । ଟାଙ୍ଗୀ ମାତସାର ଅସ୍ତିତ୍ବ ନାହିଁ । ସର୍ବେବ ମିଥ୍ୟା । ସାବିମା କେତଟୁଣୀ କହୁଥିଲା, ବୋହୂ ମାତସା ଠିକ୍ ଚମ୍ପାପରି । ତା'ସାଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ବାରିକଟୋକା ଥିଲା ସେ ହେଲା ସେଇ ଧୂଉଁଶିରୋମଣି ଭଣ୍ଡାରି । (ଗୋବର ଜେନାର ପ୍ରବେଶ)
- ଗୋବରା - କିରେ ଗୋବରା ! ଖବର କ'ଣ ? ବାଘ ମଲା ନା ?
- କେଳୁ - ଆନାରେ ଖବର ଦେଇଛି । ଜମାଦାର, ବରଜନ୍ଦାଜ୍, ମୁନ୍‌ସା ସମସ୍ତେ -
- ଗୋବରା - ଆସିବେ କହିଛନ୍ତି ? କାଲି ବନ୍ଧୁକରେ ଏକାବେଳକେ ଲାଞ୍ଜିଦେବେ । ଗୋବରା ! ଠାକୁରାଣୀ ଆନ ପାଖରେ ଗୁଡ଼ାଏ ପଥର ପଡ଼ିଛି । କ'ଣ ହବ କି'ରେ ? ବାଘଟା ତା'ରି ଭିତରେ ଲୁଚିଯିବ ଯେ !
- ଗୋବରା - ବୁଢ଼ୀ ଠାକୁରାଣୀର ଦେଉଳ ତୋଳାହବ ପରା । ସାଆନ୍ତେ ଜମା କରିଛନ୍ତି ।
- ଗୋବିନ୍ଦା - (ପ୍ରବେଶି) ଆରେ ଗୋବରା ଭାଇ ! ତୁ ଏଠି କ'ଣ କରୁଛୁ ? ତୋତେ ଖୋଜି ନାକେଦମ୍ ହେଲିଣି ।
- କେଳୁ - ଆରେ ଗୋବିନ୍ଦା ! ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଖବର କ'ଣ ? କଟକରୁ ଫେରିଲେଣି ?
- ଗୋବିନ୍ଦା - ଯାତନାହାଣ୍ଡି ଉଆସକୁ, ଦେଖୁ ଆସିବେ । ଏକାଦଶୀ ପାରଣା ବି ହୋଇଯିବ ।
- କେଳୁ - ଆରେ, ଇମିତି ବାହାପିଆ ହୋଇଯାଉଛି କାହିଁକି ? ବକଟେ ଟୋକା ! ସାଆନ୍ତେ କଟକରୁ ଫେରିଲେଣି କି' ନାହିଁ - ପ୍ରଶ୍ନର ଏଇ ଜବାବ ? ମାଲି ମାମଲତ କଥା ତ । ଦିନେ ଜାଗାରେ ପାଞ୍ଚଦିନ ଲାଗିଯିବ । ହଜରେ ଗୋବିନ୍ଦା ! ବୁଢ଼ୀ ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ପାଖରେ ଯୋଉ ଖାଲ, ତା ଭିତରେ ଯୋଉ ବାଘ ରହୁଥିଲା, ତା'ର ଦର୍ଶନ ଏବେ ମିଳୁଛି ତ ?

- ଶିବୁ - ଆରେ ଗୋବିନ୍ଦା ! ପଥର ଗୁଡ଼ା ସେଠି ଜମାକଲ କାହିଁକି ?
ଜମାଦାର କ'ଣ ବାଘ ମାରିପାରିବ ?
- ଗୋବିନ୍ଦା - ବାଘ ହେଲ କି ଗୋସାଇଁ ? ଠାକୁରାଣୀ ବାଘକୁ ମଣିଷ
ମାରିବ !
- କେଳୁ - ବୁଝିଲ ଶିବୁ ! ମନ୍ଦିର କର୍ମର ଅୟମାରମ୍ଭ । ଗୋବିନ୍ଦାକୁ ପଚାରି
ବୁଝ, ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉତ୍ସବଟା କେବେ ? ସେ ତ ବୁଲା ବାରିକ
ନୁହେଁ । ଖୋଦ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ବାରିକ । ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ
ବୋଲକରା ବାରିକ । ମଙ୍ଗରାଜ ଘର ଟହଳିଆ ହେଲଣି !
ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ତୁମକୁ ସବୁ ସମ୍ପାଦ ଜଣାଥିବ । କୁହ ଆମକୁ ।
- ଗୋବିନ୍ଦା - ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଯେବେ ହବ, ତୁମକୁ କ'ଣ ଅଛପା ରହିବ ? ମଡ଼
ପଡ଼ିଲେ କ'ଣ ଶାଗୁଣୀ ପଲ ନ ଜାଣିବେ - ?
- ଗୋବରା - ଗୋବିନ୍ଦଭାଇ ! ଆ' ଯିବା । କାହିଁକି ଏମିତି...
- କେଳୁ - କିରୋ ଗୋବିନ୍ଦା ! ଭାରି ବଡ଼ି ବଡ଼ି କଥା କହୁଛୁ ? କ'ଣ
ପାହିଁଆ ବଢ଼ିଗଲାଣି କିରେ ? ଚରଣର ଧୂଳି ତୁହି ଉଠୁଛୁ
ମସ୍ତକେ ! କରୁଛୁ ମୂଳେ ଭେକ ଦଣ୍ଡଛତ୍ର ଧରାୟତେ; ଗଣ୍ଡୁଷ
ଜଳ ମାତ୍ରେଣ, ସଫରା ଫର୍ପରାୟତେ ।
- ଗୋବିନ୍ଦା - ନାହିଁ, ତୁମକୁ ଡରିଯିବେ ! ଶ୍ଳୋକ ଦି'ଟା ପଢ଼ି ପାରିଲ ବୋଲି
ବଡ଼ଲୋକି କର ନାହିଁ ।
- ଶିବୁ - ଆଉ ଆଉ ଗୋବିନ୍ଦା ! ଯା, ଯା - ତୋ କାମରେ । ଯା
ଗୋବରା, ତାକୁ ନେଇ ଯା ।
- କେଳୁ - ଜାନାମିରେ ସର୍ପ ଡବ ପ୍ରଭାବମ୍ ।
- ଗୋବିନ୍ଦା - ମୋତେ ସାପ, ବେଙ୍ଗ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତା' କହିଯିବ ! ହଉ, ତମ
ବ୍ରାହ୍ମଣବଂଶକୁ ମୁଁ ନିର୍ମୂଳ ନ କରିବା ଯାଏ...
- କେଳୁ - ଆରେ ଅର୍ବାଚାନ ମୁର୍ଖ ପାଷାଣ !
- ଗୋବିନ୍ଦା - ତୁମ ଶାସନ ଉଚ୍ଚନ୍ନ ହେଲାଣି ଏକସବୁ ବାହାଦୁରି ଗୁଣ ପାଇଁ ।
ଆହୁରି ଟାଣ କରୁଛ ? ହଉ, ସାଆନ୍ତଙ୍କ କାନରେ ଥରେ
ଏକଥା ପଡ଼ିଯାଉ, ଦେଖିବା -

- କେଲୁ - ଆରେ ଯା-ଯା-ଯା, ତୋ ସାଥୀକୁ ତୋତେ ବଡ଼ ।
- ଗୋବିନ୍ଦା - ହଉ, ଦେଖିବା । ଆ, ଗୋବରା ଭାଇ ! (ଦୁହେଁ ଚାଲିଗଲେ)
- ଶିବୁ - ଭାଇନା ! କଥାଟା ବଡ଼ ସଙ୍ଗୀନ ଧଇଲା । ଦେଶ, କାଳ, ପାତ୍ର ଭୁଲି ତମେ ବେଳେ ବେଳେ ବଡ଼ କଡ଼ାକଥା କହିଦଉଛ । ପରିଣତି ବଡ଼ ବିଷମ । ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇଯିବ । ଏବେ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ପ୍ରତାପରେ ଗର୍ଭିଣୀଗାଈ ବାଟ ଛାଡ଼ୁଛି । ତମେ ଏବେ ବର୍ଷା ଆଡ଼କୁ ଛତା ନ ଦେଖେଇ କ'ଣ ଚଳିପାରିବ ?
- କେଲୁ - ହଁ ହେ, ଅଧର୍ମବିତ୍ତ ବଢ଼େ ବହୁତ, ଗଲାବେଳେ ଯାଏ ମୂଳ ସହିତ । ଦିନ ସବୁବେଳେ ସମାନ ଯାଏନା, ଶିବୁ ! ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଜୀବନରେ ଉଆଁସ ଆସୁଛି କି ନା ଦେଖ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଉଆସର ଗମ୍ଭୀରି ଘର । ସାଥୀକୁ ଚକ୍ରପୋଷ ଉପରେ ଡଳିଆକୁ ଭରାଦେଇ ଅଧା ଶୋଇବା ଭଙ୍ଗୀରେ ଅଛନ୍ତି । ଅଦୂରରେ ପିଲିସଜ ଦୀପ ଜଳୁଛି । ଛାୟାମୂର୍ତ୍ତି ପରି ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ସାଆନ୍ତାଣୀ ।)

- ମଙ୍ଗରାଜ - କ'ଣ କହୁଛ, କୁହ । କାଠଟି ପରି ଘଡ଼ିଏ ହେଲା କାହିଁକି ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଛି ?
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ମୁଁ ଶୁଣୁଚି, ଭଗିଆ ବାୟା ପରି ହୋଇ କଟକ ରାସ୍ତାରେ ଯାଉଛି ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଯାଉଥିବ । କେତେ ଲୋକ ଯାଉଛନ୍ତି । ତା ଖବର ମୁଁ କାହିଁକି ରଖିବି ? କାହିଁ, କଟକରେ ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖୁଲିନି ! କୋର୍ଟ କବେରୀରେ ସେ ତ ହାଜର ନ ଥିଲା ।
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି, କୁଆଡ଼େ ସେ ପାଗଳ ପରି ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲି 'ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ' କହି କହି ବୁଲୁଛି । ତା ଜମି ତାକୁ ତମେ ଫେରେଇଦିଅ ।

- ମଙ୍ଗରାଜ - କାହିଁକି ? ଟଙ୍କା କ'ଣ ମାହାଲିଆ ପଡ଼ିଛି ? ସେ ହାତ କାଟି ଲେଖିଦେଲା କାହିଁକି ? ଟଙ୍କା ପଇସା କାରବାରରେ ଦୟାଧର୍ମ ରଖିଲେ ସବୁ ବୁଝିଯିବ । ତୁମକୁ ଦାଣ୍ଡବାଟ କଥା କହୁଛି କିଏ ? ନିଶ୍ଚୟ ସେ ହାତଡ଼ା ମୁକୁନ୍ଦା ହଳିଆଟା, ଯୋଉଟାକୁ ବାପଘରୁ ଆଣିଛି ।
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ଯିଏ କହୁ, ତୁମେ କୁଆଡ଼େ ବିଲକୁଲ ତାକୁ ଟଙ୍କା ଦେଇନ ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - ବୁଝକର । ପାହାଡ଼ ଉତ୍ତର ପଥର ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଆସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିଲା କିମିତି ?
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ମୁଁ ତ ଆଜି ଦେଖିଲି ଶଗଡ଼େ କି ଦି'ଶଗଡ଼ ହବ ଢିମା ପଥର ପଡ଼ିଛି । ଜମି ନେଲ, ଗାଈଟା ବି ବାନ୍ଧି ଆଣିଲ । ଘରଟା ବି ଭାଙ୍ଗିଦେଲ । ଧର୍ମ ସହିବ ତ ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - ତୁମେ ତ ଢେର ଧର୍ମ କଲଣି, ତମେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ତ ଯିବ । ଭୟ କାହିଁକି ? ଦୁନିଆ କିମିତି ଗୁଲିଛି, ବୁଝିଲ ନାହିଁ ! ବୁଢ଼ାଟି ହେଲଣି । ରାତିଅଧରେ କାହିଁକି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କଳି ଲଗେଇଛ ?
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - କଳି ଲଗେଇଛି, ଫେର ତମ ସାଙ୍ଗରେ ? ଭଗିଆ ତ ପାଗଳ । ଶାରିଆକୁ ଦେଖିଲାଣି ? ଦଶ ପନ୍ଦର ଦିନ ହବ ଦିନ ରାତି ବାଡ଼ିପଟେ ଠାଏ ବସିଛି । ଯାହାକୁ ଦେଖୁଚି ତକା ପାରୁଚି, “ମୋ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ, ମୋ ନେତ !” ତା ବିକଳ ଶୁଣିଲେ ଛାତି ଫାଟିଯିବ, ପଥର ତରିଳି ଯିବ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ତୁମ ଛାତି ତରଳିଯାଉଛି କାହିଁକି ? ମୋର ତ କିଛି ହେଉନି !
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ତୁମଠି ଭଗବାନ କ'ଣ ଦୟାମାୟା ଦେଇନାହାନ୍ତି ? ଖାଲି ଟଙ୍କା, ଟଙ୍କା, ଟଙ୍କା ! ଢେର ଢେର ଟଙ୍କା ଅର୍ଜିଲ, ଢେର ଢେର ଜମିଜମା କମେଇଲ । ଏଥର ଦଣ୍ଡେ ନିଶ୍ୱାସ ମାର, ବିଶ୍ୱାସ ନିଅ । ମାଲପିଟା ମୋ ଗୋଡ଼ ଧରି କାନ୍ଦୁଚି, ମୁଁ ବି ତା ପାଇଁ କାନ୍ଦୁଚି । ମୋ କଥା ଶୁଣ, ତୁମକୁ ନରହତ୍ୟା ଦୋଷ ଲାଗିବ । ଅଧର୍ମ ବିତ ବଡ଼େ ବହୁତ, ଯିବା ବେଳେ ଯାଏ ମୂଳ ସହିତ । ମୋର ବି ଆଉ ବେଶି ଦିନ ନାହିଁ । ଅନୁଜଳ ଛାଡ଼ିଲିଣି ।

- ମଙ୍ଗରାଜ - ଆଉ, ଆଉ, ଦେଉ କଥା କହିଲଣି । ଜୀବନଯାକରେ ଏତେ ଗୁଡ଼େ କଥା କହି ନ ଥିବ ବୋଧେ । ତୁମକୁ ଲଜ୍ଜା ନାହିଁ, ଦି'ଟା ତକ୍ତି ତକ୍ତିଆଣୀ ପାଇଁ ଓକିଲାତି କରିବାକୁ ଆସିଛ ! ତୁମକୁ ନେଇ କୋଉ ପୁରୁଷ ଘର କରିବ ! ତୁଳସୀମୂଳ ତୁମ ଜାଗା । ଯାଅ, ସେଇଠି ପଡ଼ିଆଆ । ସେଇଠଇ ତୁମର ଶେଷ ହେବ ।
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ତୁମ ତୁଣ୍ଡ ସୁତୁଣ୍ଡ ହେଉ । କେବେ ମୁଁ ତୁଣ୍ଡ ଫିଟାଇ କିଛି କହିନାହିଁ । ବାଧୁଲା ବୋଲି କହିଲି । ତୁମେ ଭାବିବ, ଟଙ୍କା ସବୁ କରିଦବ । ଦିନ ଆସିବ, ଦେଖିବ, ଯାହାକୁ ଟଙ୍କା ଦେଇ ନିଜର କରିବ, ସେ ତୁମର ନୁହେଁ, ସମସ୍ତଙ୍କର ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଭଲ ମନାସୁଛ ! ଆଉ ହିତ ଉପଦେଶ ତୁମଠୁଁ ଶୁଣିଲେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ିଯିବ । ଘରକରଣା ବୁଦ୍ଧି ତ ଜଡ଼ସୁଦ ନାହିଁ । ତୁମ ପରି ହେଙ୍ଗୁଳୀ ତ ଦୁନିଆରେ ନ ଥିବେ । ଟଙ୍କା ପଇସା ଚୋରି କରି ହାଣ୍ଡିତଳେ ଗୁଳବାଡ଼ରେ ଲୁଗାଇ ଦେଲ ପୁଣି ମୁକୁନ୍ଦା ହଳିଆକୁ । ଶାଳଗ୍ରାମର ଶୋଇବା ବସିବା ପରି ତୁମର ସବୁ ସମାନ । ତୁମେ ଗୋଟାଏ ଜାତୀ ହାଉଡ଼ୀ; ଗାଳିଗୁଲଜ କଲେ ବି ଡାଁ ବୁଁ ନାହିଁ । ପର ପାଇଁ ଯେତେ କାନ୍ଦୁଛ ଘର ପାଇଁ ତା'ର ଅଧା କାନ୍ଦୁଥିଲେ ଏ ଘରର ରୂପ ବଦଳିଯାଇଥାନ୍ତା । ତୁମେ ଦୁନିଆଯାକର ଭୋକୀ, ଶୋଷୀ, ବିଧବା, ବେମାରିଆଙ୍କ ସେବା କରୁଥାଅ । ସେଇମାନେ ତୁମକୁ ସ୍ବର୍ଗକୁ ନେବେ ।
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ମୁଁ ଆଉ ପର ପାଇଁ କ'ଣ କରୁଚି ? ଦୁନିଆଯାକ ଭୋକୀ, ଶୋଷୀ, ବିଧବା, ବେମାରିଆଙ୍କ ସବୁ ଦୁଃଖ କ'ଣ ନେଇପାରିବି ? ମୋର ଚେଷ୍ଟା କେତେ ସାମାନ୍ୟ !
- ମଙ୍ଗରାଜ - ତୁମେ ମତେ ପାଗଳ କରିଦେବ । ତୁମେ ଯାଅ । ସେ ବୃନ୍ଦାବତୀ ମୂଳରେ ଭୋକ ଉପାସରେ ଢିଙ୍କି ଗଡ଼ ପରି ପଡ଼ିଥାଅ । ମୋ କଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ପୁରାଅ ନାହିଁ । ପାପ ଲାଗିଯିବ । ଚମ୍ପା ଏ ଘରେ ଅଛି ବୋଲି ଏ ଘର ଗୁଲିଛି ନ ହେଲେ...
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ବୃନ୍ଦାବତୀ କରନ୍ତୁ, ସେଇ ଚମ୍ପା ଯେମିତି ତୁମ ମୁଣ୍ଡ ବିଗାଡ଼ି ନ ଦେଉ ।
(ଗୁଲିଗଲେ)

(ଚମ୍ପା ଘରଭିତରକୁ ପଶିଆସି ତଳପୋଷ ତଳେ ବସି ବାହୁନିଲା । ମଙ୍ଗରାଜ ତା' ଆଡ଼କୁ ଝୁଙ୍କପଡ଼ିଲେ ।)

ମଙ୍ଗରାଜ - କ'ଣ ହେଲା ? କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛୁ ?

ଚମ୍ପା - ସାଆନ୍ତେ ! ତୁମ ଘର ତୁମେ ସମ୍ଭାଳ । ମତେ ଯୋଉଠୁ ଆଣିଥିଲ, ସେଇଠି ନେଇ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସ । ତୁମ ପାଇଁ ବାଉଁଶ ଠେଙ୍ଗାରେ ମୁଁ ମାଡ଼ ଖାଇବି ?

(ଭେଁ ଭେଁ ହେଇ କାନ୍ଦିଲା)

ମଙ୍ଗରାଜ - କଥାଟା ନ କହି କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? କହ, ହଜିଥିଲେ ଖୋଜେଇଦେବି, ଭାଙ୍ଗିଥିଲେ ଗଢ଼େଇଦେବି ।

ଚମ୍ପା - ତୁମେ ରଖିବ ପଲ ପଲ ଗୋରୁଗାଈ, ମୁଁ ଗାଳି ଶୁଣିବି । ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ନିନ୍ଦା ହେବ, ମୁଁ ସହିବି । କ'ଣ କହିଲା, ଜାଣ ? ଅଳପେକ୍ଷିଆ କହିଲା, “ବାପର ଠିକଣା ନାହିଁ, ମାଆର ଠିକଣା ନାହିଁ, ଦଗାବାଜି କରି ପଠାଣ ଦିଲୁ ମିଆଁ ଠାରୁ ଜମିଦାରୀ ମାରିଆଣି ଗାଁରେ ବୋଲାଉଛି ଜମିଦାର । ହେଲୁ ହେଲୁ ଜମିଦାର ତୋ ଘରକୁ । ଗୋରୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଫନ୍ଦା ଉଜାଡ଼ ! ଫେରୁ କିନା ଗାଳି ! ପଳାଇଯାଇ ମାଲକିନାଙ୍କ ପଛରେ ଲୁଚିଲା । ପଡ଼ିଆନ୍ତା କି ଆଗରେ ।” ଏମିତି କେତେ କଥା, ସାଆନ୍ତେ ! ଜଣେ ନୁହେଁ, ଅଧେ ନୁହେଁ, ଗାଁସାରା ଲୋକ ଜମା ହେଇଥାନ୍ତି । ଦୋକାନ ପିଣ୍ଡାରେ ପାଟିକରି ଗାଳିଦେଉଥାଏ ।

ମଙ୍ଗରାଜ - କିଏ ? କିଏ ? କାହା କଥା କହୁଛୁ ?

ଚମ୍ପା - ସାଆନ୍ତେ, ମୁଁ ମରିଯିବି, ତୁମେ ଯଦି ଠାଏ କଥାଟା ବୁଝି ନ ପାରିବ । କିଏ ଆଉ ହୁଅନ୍ତା ? ସେଇ ଖଣ୍ଡିଆ, ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରୀ, ନକ୍ଷତ୍ରୀ ବଳରାମ ମଲ୍ଲ । ହେଲେ ସାଆନ୍ତେ, ମୁଁ କି ଛାଡ଼ିବା ଲୋକ ! ଆଉ କେହି ହେଇଥିଲେ ତା ନାକ କାମୁଡ଼ି ଛିଣ୍ଡାଇ ଆଣିଥାନ୍ତି ପରା ! ମାତ୍ର ମଣିଷଟା ଅସୁର ପରି ଭେଣ୍ଡିଆ । ତା ବାଉଁଶ ଠେଙ୍ଗା ଦେଖୁ ମୋ ପିଲେହି ପାଣି ହୋଇଗଲା । ପାନ କିଣିବି କ'ଣ ଦୋକାନ ଦୁଆର ପାଖରୁ ପକାଇ ଆସିଲି ପରା !

ସାଆନ୍ତେ, ତୁମେ ଏହାର ବାଟ କର । ନୋହିଲେ ତୁମ ଗୋଡ଼ତଳେ ଏଇ ଖଟରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟିଦେବି । ନ ହେଲେ ବେକରେ ଖୁର ଦେଇ ନଈରେ ବୁଡ଼ିମରିବି ।

(କାନ୍ଦିଲା)

ମଙ୍ଗରାଜ - ତୁନି ହ, ଚମ୍ପା, ତୁନି ହ । ବାଘ ସିଂହ ବଂଶର ସେଇ ଠେଙ୍ଗାକୁ ମୋର ବି ଡର । ଘୁରି ଭାଇ ଘୁରି ଘୁରିଟା ଅସୁର ପରି । ନିପଟ୍ ମୁଖ । କଥା ପଦକୁ ଠେଙ୍ଗା କାଢ଼ି ବସିବେ । କହନ୍ତି “ଠେଙ୍ଗା ସର୍ବାର୍ଥସାଧକ ।” ନ ହେଲେ ସେଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ କେତେଦିନୁ ଶେଷ କରିଦିଅନ୍ତିଣି । ଆମ ଗାତ ବିଲେଇ ପିଲାଟାଏ ରତନପୁର ଗାଁକୁ ଗଲେ ସେମାନେ ଘୁହଁଥିବେ । ଗୋବରା ଜେନାଠୁ ସିଆଣିଆ କିଏ ଅଛି ? ସାରା ପାଣସାହି, ତୋମସାହି ତା ହାତରେ । ହେଲେ ତା ଦେଇ କିଛି ହେଲାନି । ସେ ବା କ’ଣ କରିବ । ଦିନରାତି ଗାଁରେ ଜଗୁଆଳି ରଖିଛନ୍ତି । କଡ଼ା ନଜର ଆମ ଉପରେ ରଖିଛନ୍ତି । କାଳେ କେତେବେଳେ...

ଚମ୍ପା - ନା, ନା, ସାଆନ୍ତେ ! ମତେ ସେ ସବୁ କହି ଭୁଲାଇ ନାହିଁ । ମୁଁ ମାଜପିଟାଏ, ଅପମାନରେ ମୋ ଦିହ ଜଳିଯାଉଛି । ମୁଁ ଆଉ ଏବେ ଗାଁ ମାଜକିନିଆଙ୍କ ଆଗରେ ମୁହଁ ଦେଖେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଗାଁର ଟୋକାରୁ ବୁଢ଼ାଯାଏ ସମସ୍ତେ “ଖବରଦାର, ଗୋବରା ଜେନା ଚୌକିଦାର” କହି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଏଥର ମାଜକିନିଆମାନେ ବି ଛିଗୁଲେଇବେ । ବାଘ ସିଂହ ବଂଶ ଏଡ଼େ ପାରୁଆ ହେଲେ, ତୁମକୁ ଜିଣିଗଲେ ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ଦେଖ, ଚମ୍ପା ! ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି, “ଛଳେ ବଳେ କଉଶଳେ, ଶତ୍ରୁକୁ ସାଧୁବ ହେଲେ” । ମୁଁ ସବୁ ଉପାୟ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛି । ପାରିଲି ନାହିଁ । ତୁ ଏଥର କିଛି ଫିକ୍‌କର କାଢ଼ । ତୁ ବିଘ୍ନିଲେ ସବୁ ହବ । ଦେଖ, ମୁଁ ତିନି ବରଷ କାଳ ଲାଗି ଲାଗି ସେ ତନ୍ତାକୁ ପାରି ନ ଥିଲି । ତୁ ଯିମିତି ହାତ ଦେଲୁ, କାମ ଫତେ ।

ଚମ୍ପା - (ବଜାଠା ତେଜିଦେଇ) ଦେଖ, ସାଆନ୍ତେ ! ପ୍ରଥମେ ମନେ କରିଥିଲି, ପାରିବି ନାହିଁ । ହେଲେ ବୁଦ୍ଧି ଖେଳାଇଲେ କ’ଣ

ନ ହୁଏ ? ହଁ, ସେ ଛ ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠକୁ କାଲି ହଳ ଯିବ ତ ?

ମଙ୍ଗରାଜ - ଅଳବତ୍ ଯିବ । ପାଣ୍ଡିଆ, ଗୋବିନ୍ଦାକୁ କହିଦେଇଛି । ପନ୍ଦରଟାଯାକ ହଳ କାଲିକି ଯିବ । ପାଣ, ବାଉରି, ହଳିଆ, ବାରମାସିଆ ବାରଜଣ ସାଙ୍ଗକୁ ବାହାର ତିନି ଜଣ ମିଶି ସମସ୍ତେ ଯିବେ । କଡ଼ାଣ, ଦୋହଡ଼ ସବୁ କାଲି ଭିତରେ ସରିବ । ମୁଁ ନିଜେ ଯିବି । ଆ, ଉପରକୁ ଆ ।

ଚମ୍ପା - (ଗୋଡ଼ ଟିପି ଦେଉଁ ଦେଉଁ) ସାଆନ୍ତେ ! ଗୋବିନ୍ଦାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବଟି ! ଖୁବ୍ ପାରିବାର ପିଲା, ଭାରି ଦମ୍ଭବାଜ । ତା ଖୁର ଯିମିତି ଧାର, ମୁହଁ ବି ସିମିତି । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ବହୁତ । ସେ ତନ୍ତା ତନ୍ତୁଆଣାର ଘର ଭାଙ୍ଗିଦେଲ, ଭଲ କଲ । ଘର ଥିଲେ... କେତେବେଳେ ଜମି ସକାଶେ ଲଗାନ୍ତେ । ମୁଲୁ ମାଲଲେ ଯିବ ସରି ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ଏ ଜୀବନରେ ସେମାନେ ଜମି ପାଉନାହାନ୍ତି । ଏ କଥା ମନେ ରଖୁଥା । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘର ଭାଙ୍ଗିନାହିଁ । ସରକାରର ଜମାଦାର ଆସି ତାଙ୍କ ଘର ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଗଲେ । ଜମି ଛଅ ମାସ ମିଆଦରେ କଟବନ୍ଧକ ଥିଲା । ମିଆଦ ଗଲାଠାରୁ ଜମି ପାଲି । ମୋକଦ୍ଦମାର ଏତାଲା, ଡିଗ୍ରାଜାରୀ, ପରୁଆନା, ନିଲାମ ଇସ୍ତାହାର ସବୁ ଗୁମାସ୍ତା ପାଖରେ ଅଛି । ଏ ତ ଘରୁଆ, ଲୁଗୁଛପା ଅନ୍ୟାୟ କାମ ନୁହେଁ । ମୋକଦ୍ଦମା ଖର୍ଚ୍ଚ ସକାଶେ ଘର ନିଲାମ ହେଲା ! ମୁଁ କିଣିନେଇ ମୋ ଘରକୁ ଭାଙ୍ଗିପାରେ, କିଏ କ'ଣ କହିବ ? ସୁଧ ବାବଦକୁ ତୁ କହିବା ମାଫିକେ ଗାଈଟାକୁ ବାନ୍ଧିଆଣିଛି ।

ଚମ୍ପା - ଠିକ୍ କରୁଛ, ସାଆନ୍ତେ ! ମୋର ଓରମାନ୍ ମେଣ୍ଟିଲା ସେଇ ଗାଈଟାକୁ ଆଣିଲାଠାରୁ । ଭଗିଆଘରୁ ଆସି ମୁଁ ସେ ଗାଈକଥା ତୁମକୁ କହି ନ ଥିଲି ? ମନେ ଅଛି... “କାଲି ଗାଈ ମୁଣ୍ଡରେ ଗନ୍ଧ, ତାକୁ ଆଣି ଶ୍ରୀଘରେ ବାନ୍ଧ !” ଗାଈ ତ ନୁହେଁ, ଗୁଣ୍ଠୁଣୀ ହାତୀ । କଚେରୀପିଣ୍ଡାରେ ବାନ୍ଧିଦେଇଛି । କାଲିଠୁ ତଥାସ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିବି । ହାଇରା ହେଇଯିବ ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ହଁ ମ ! ଯୋଉଠି ଜଙ୍ଗ ବାନ୍ଧ । କିଏ କ'ଣ କହିବ ? ହେଃ, ତନ୍ତା ବାପୁଡ଼ାର ଏମିତି ଗାଈ । ଦଇବ ସହିବ !

ବମ୍ବି - ସେ ଦି'ଟା କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ?

ମଙ୍ଗରାଜ - ତନ୍ତା, ତନ୍ତାଆଣୀ କଥା କହୁଛୁ ? ବାବନାଭୂତ ପରି ଯା'ଉଳି ତା'ଉଳି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଭଗିଆଟା କୁଆଡ଼େ ପାଗଳ ହେଇଗଲାଣି । ଶାରିଆ ବି ସିମିତି ମରିବା ଉପରେ । ତମ ସାଆନ୍ତାଣୀ କହୁଥିଲେ, ସେ ପରା ଅନୁଜଳ ଛାଡ଼ିଲାଣି । ତମ ସାଆନ୍ତାଣୀ ପରି ହୁଣ୍ଡା ମାଜକିନିଆ ଦୁନିଆରେ ନ ଥିବେ । ଦଣ୍ଡେ ହେଲା ମୋତେ ବୁଝାଉଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଜମିଜଗା । ଘରବାଡ଼ି ଫେରାଇଦେବାପାଇଁ ।

ବମ୍ବି - ତମେ କ'ଣ କହିଲ ? ଗାଈ, ଜମି ଫେରାଇଦବ ?

ମଙ୍ଗରାଜ - ମଲା, ତାଙ୍କରି କଥାରେ ? ଭଙ୍ଗା ଘର ବି ଗଡ଼ାଇ ଦେବି ! ଗୁଡ଼ାଏ ଗାଳିଗୁଲଜ ଦେଇ ବିଦା କରିଦେଲି ।

ବମ୍ବି - ଭଲ କଲ, ସାଆନ୍ତା ! ମୁଁ କ'ଣ ତୁଙ୍ଗାକୁ ଏତେ ଟାହୁଲି କରୁଁ ! ତଥାପି ତ ବୁଦ୍ଧିସୁଦ୍ଧି ହେଲାନି । ତୁମକୁ ଲୁଗାଇ, ପୁଅବୋହୂଙ୍କୁ ନ ଜଣାଇ ଉତଳ, ବିରିଜାଇ, ଲୁଣ, ପରିବା ସବୁ ବାହାରକୁ ପଠାହେବ କିଆଁ ? ସାପ ଯୁଆଡ଼େ, ଲାଞ୍ଜ ସିଆଡ଼େ ହବାର କଥା ସିନା !

(ସାଆନ୍ତାଣୀ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସାଆନ୍ତା, ବମ୍ବି ପରସ୍ପରକୁ ଟିକିଏ ଦୂରେଇନେଲେ ।)

ମଙ୍ଗରାଜ - କ'ଣ ଫେରିଆସିଲ ଯେ, ଆଉ କ'ଣ କହିବାର ଅଛି କୁହ ?

ସାଆନ୍ତାଣୀ - (ନୀରବ)

ମଙ୍ଗରାଜ - କ'ଣ କିଛି କହୁନା ! ପୁଣି କାଠଟି ପରି ଛିଡ଼ାହେଇ ରହିଲ ଯେ !

ସାଆନ୍ତାଣୀ - (ବିନମ୍ର ସ୍ଵରରେ) ରାତି ବହୁତ ହେଲାଣି । ଶୋଇପଡ଼ । ଆଉ ସେ ପାପକଥାଗୁଡ଼ା ପାଞ୍ଚ ନା । ଖରାପ କାମର ଖରାପ ଫଳ । ଯେ ପାଞ୍ଚେ ପରମନ୍ଦ, ତା ମନ୍ଦ ପାଞ୍ଚନ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦ ।

- ମଙ୍ଗରାଜ - ଭାଗବତ ଶୁଣିଲି । ବେଶ୍, ଏଥର ଯାଅ । ମୁଁ ଶୋଇବି ।
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ଯାଉଛି । ମୁଁ ଯିବି ବାହାରକୁ, ଆଉ ଏ ପୋଇଲାଟା ରହିବ ଭିତରେ । ହଉ । ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ।
(କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ଟଳମଳ ହୋଇ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ପଢ଼ିଗଲା ପରି ହେଲେ ।)
- ଚମ୍ପା - (ଧଡ଼କିନା କବାଟ ଆଉଜାଇ ଦେଇ) ସାଆନ୍ତେ ! ତୁମେ ବୋଲି ଏତେ କଥା ସହୁତ । ମୋତେ କେହି ଗାଳିଗୁଳଜ କରି ଛାଡ଼ିଣା ମାଡ଼ ଦେଉ ପଛକେ ମୋତେ ବାଧୁବ ନାହିଁ । ହେଲେ ତୁମକୁ କେହି ପଦେ କହିଲେ ମୋ ହୃଦୟ ହାଣି ହୋଇଯାଏ । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ କଥା ସବୁ ଶୁଣିଲ ତ ! ଆଉ କେହି ହୋଇଥିଲେ ଏମିତି ସ୍ଵାର ମୁହଁ ଘୁଆଁଛା ନାହିଁ । ଶାରିଆ କଥା ବେଳେ ତ ସବୁ ବୁଝିନେଇଛ । ବରଷକ କାଳ ହରକତ ହେଲ । ମୁଠା ମୁଠା ଟଙ୍କା ଘରୁ ବାହାରିଗଲା । କଟକରେ ମାମଲା ଲାଗିଲା । ବଗିଚାର ଦଶ ଶଗଡ଼ କି କୋଡ଼ିଏ ଶଗଡ଼ ପଥର ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଥାନକୁ ବୁହାଇଦେଲ । ସେଥିକୁ ସାଆନ୍ତାଣୀ କହୁଛି, ଘର ଭାଙ୍ଗି ଭୁଲ କଲ । ତାଙ୍କ ଜମି, ତାଙ୍କ ଗାଈ ତାଙ୍କୁ ଫେରାଅ । ତୁମେ ବୋଲ ଯା'କୁ ନେଇ ଘର କରିବ । କି ଦୟା ଲୋ ମା...
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଆଉ କଟା ଘା'ରେ ରୁନ ଲଗାନା, ଚମ୍ପା !
- ଚମ୍ପା - ଘରେ ଯେ ଯାହା ମୋତେ ଅପମାନ ଦେଉ, ସହିଯିବି; ହେଲେ ବାଘ ବଂଶର ଯୋଉ ଅପମାନ ମୁଁ ସହିବି କିଆଁ ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଚମ୍ପା ! ତିନି ତିନି ବରଷ ହେଲା ଆମର ସେ ବାଘବଂଶ ସହିତ କଳି । ମାଲିମାମଲରେ ମୁଁ ଜାହାଁବାଜ; କିନ୍ତୁ ଠେଙ୍ଗା ନାଁ ଶୁଣିଲେ ମୁଁ ଘରୁ ବାହାରିପାରୁନି ।
- ଚମ୍ପା - ସାଆନ୍ତେ ! ସେ କଥା ଭାବନି, ଦିହ ଶୁଖିଯିବ । ତୁମେ ତ ମୋତେ ଖଣ୍ଡେ ଡୋଲି, ଘୁରିଟା ଭାର ସଜାଡ଼ିଦବ । ଦେଖୁବ, ଯେବେ ମୁଁ ତୁମ ମନଇଚ୍ଛା କାମ କରି ନ'ପାରେ, ତେବେ ମୋ ନାଟାକୁ କାଟିଦବ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ତାଙ୍କର ସେ ଠେଙ୍ଗା...

- ଚମ୍ପା - ତାଙ୍କ ଠେଙ୍ଗା ଥିବ ଯେ ମାରିବାକୁ ଉଠାଇବେ ! ମୋ ବୋଲ ମାନ । କାଲି ସ୍ନାନ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ବଳଦେବଙ୍କ ସ୍ନାନଯାତ୍ରା । ଯାତ୍ରା ଦେଖିବାକୁ ରତନପୁର ମଉଜାଯାକ ଉଠିଯିବେ । କାଲି ତୁମେ ଏତେବେଳକୁ ଜାଣିବ ଯେ...
- ମଙ୍ଗରାଜ - ତୋର ବିଚିତ୍ର ବୁଦ୍ଧି ସାହସ । ତୁ ରାଣୀ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ଲୋ ଚମ୍ପା ! ତୁ ଯେବେ ବାହା ହୋଇଥାନ୍ତୁ ନା, ତୋର ଖାଲି ପୁଅ ଗୁଡ଼ାଏ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ଦେଖ, ଏକା ଯିବୁ ନାହିଁ । ଗୋବିନ୍ଦାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବୁ ।

(ଧୀରେ ଧୀରେ ଅନ୍ଧାର ହେଲା ମଞ୍ଚ)

ତୃତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ରତନପୁର ମୌଜା ବାଘ ସିଂହ ବଂଶ ଉତ୍ଥାପ ଆଗ ଦାଣ୍ଡ । ମୁଣ୍ଡରେ ଡୋରିଆ ଗାମୁଛା ପକାଇ କାନ୍ଧରେ ଜାଉଁଳି ଧରି ବାଡ଼ି ଠୁକୁ ଠୁକୁ କରି କେଳୁରଥେ ଯାଉଥିଲେ । ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସଳଖ ହୋଇ କପାଳୁର ଝାଳ ପୋଛି -)

କେଳୁ - (ଉପରକୁ ଚାହିଁ) ଓଃ, ମୁଣ୍ଡଫଟା ଖରା । ଦିନ ତିନି ଘ୍ରହର ଗଡ଼ିଗଲାଣି, ତଥାପି ଆକାଶରୁ ନିଆଁ ଛିଡୁଚି ।

(ଦି ପାହୁଣ୍ଡ ଆଗେଇଲେ । ଅପର ପାର୍ଶ୍ବରୁ ସନା ଦେହୁରୀ ପ୍ରବେଶ କଲା । ହାତରେ ପୂଜାତାଲା ଓ ଟାଙ୍ଗିଟାଏ) ।

ସନା - ଓଲଟି ନନା, ଓଲଟି ।

କେଳୁ - କିରେ ସନା ! ଆଜି ବାଘ ସିଂହ ଗାଁକୁ କିମିତି ଚାଲି ଆସିବୁ ? ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ବିଳରୁ ବାଘ ବାହାରି ସିଂହ ପାଖକୁ ଆସୁଛି କିମିତି ? ଗୋବରା ଜେନା ଥାନାବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲା ପରା ବନ୍ଧୁକଧାରୀ ବରକନ୍ଦାଜ ଆଣିବା ପାଇଁ ବାଘ ମଲା ନା ବଞ୍ଚିଛି ?

- ସନା - ସାଆନ୍ତେ ଜାଣିଥିବେ, ବୁଢ଼ୀ ମଙ୍ଗଳା ଜାଣିଥିବ ।
- କେଳୁ - ସନା ! ଦଇବ ସହିବ ନାହିଁରେ ! ତୋ ଠାକୁରାଣୀ ଓକିଲ ଆଉ ଡାକ୍ତର କାମ ଚଳାଉଛି ବୋଲି ଠକି, ତଣ୍ଡି ହୁଣ୍ଡା ହୁଣ୍ଡି ଦି'ଟାକୁ କି ହିନସ୍ତା ନ'କଲ ? ପୁଅ ପାଇବେ ବୋଲି ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ହରାଇଲେ । ତାଙ୍କ ଜୀବନ ବି ଯିବା ଉପରେ । ଲୋକେ କ'ଣ ସବୁଦିନ ଅନ୍ଧପୁଟୁଳି ବାନ୍ଧି ବସିଥିବେ, ଧନ ଜୀବନକୁ ବାଧୁଲେ ବି !
- ସନା - ନନା ! ମୁଁ ମୁରୁଖ ନୋକ । ବୁଢ଼ୀ ଠାକୁରାଣୀ ଦୟାରୁ ବିଭା, ପୁଆଣି, ମାନସିକରୁ ଫୁଲଟିଏ, ଫଳଟିଏ ପାଇ ଛୁଆପିଲା ପୋଷୁଚି ।
- କେଳୁ - କୁଆଡ଼େ ଦୁଇ ଟଙ୍କାର ଖଜା ଖାଇଲୁ, ପୋଖରୀ ତଳ ଗହୀର ଜମି ଚଷିଲୁ । ଖବରଦାର, ଗୋବରା ଜେନା ବୌକିଦାର ଆଖିରୁ ବର୍ତ୍ତିଯିବ କି'ଏ ?
- ସନା - ନନା ! ଖଜା କାହିଁ, ଜନ କାହିଁ ? ସାଆନ୍ତଙ୍କ କଥା କ'ଣ ତୁମେ ଜାଣ ନାହିଁ ? ମଦଘଡ଼ା, କାମ ସରିଲେ ଗଡ଼ଗଡ଼ା । ସେଇ ଗୋବରା ଜେନା ତ ନିଜ କଥା କହିବ ଯେ ।
- କେଳୁ - ତୁମେ କେତୁଟା ଲୋକ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ କରିଛ ନା ! ଏତେବେଳେ ସେ ଭସ୍ମାସୁର ହେଲାବେଳକୁ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲଣି ।
- ସନା - ନନା ! ତମେ ଛତିଶ ବର୍ଷର ରଜା । ତୁମ ପାଦ ଛୁଇଁ କହୁଛି, ମୁଁ ବୁଢ଼ୀ ମଙ୍ଗଳାକୁ ଆଶ୍ରା କରି ରହିଛି ଛୁଆ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଳିବା ପାଇଁ । ଦେର ଦେର ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ ମତେ ଜଣାଅଛି । ବେଳକାଳ ଆସିଲେ ମୁଁ ସବୁକଥା କହିଯିବି । ଗୋବିନ୍ଦା ତଣ୍ଡାରି ସାକ୍ଷୀ ଅଛି ତ ।
- କେଳୁ - ସେ ବାରିକ ଟୋକାଖଣ୍ଡକୁ ତୁ ଚିହ୍ନିନାହିଁରେ ! ତା'ର ଖୁର ବିଲାତୀ, ଜାଣିଥା !
- ସନା - ମୁଁ ଯାଏଁ, ନାନା ! ଓପାସ ଅଛି । ପୂଜାଫୁଲ, ଭୋଗ ଦେଇଆସେଁ ଶଙ୍ଖା ମାଆ ଶୁକୁରୀ ମାଆ ଘରେ ।

କେଳୁ - ସନା, ସାବଧାନ ! “ଖବରଦାର, ଗୋବରା ଜେନା
ଚୌକିଦାର ।” ସବୁଦିନ ତାକୁ ରିସ୍‌ପତ୍ ଦେଇ ଭୁଲାଇ ପାରିବୁ
ନାହିଁ । ଚୌକିଦାର ପହରା ଦଉ କି ନ ଦଉ, ସବୁ ଦେଖୁଛି
ଶୁଣୁଛି ଜାଣୁଛିଟି !

ସନା - ହେଇ ନନା, ଗୋବରାଭାଇ ।

ଗୋବରା - (ପ୍ରବେଶି) ଥାନାରୁ ଫେରିଲି, ସନାଭାଇ ! ମୋ ପ୍ରାଣ
ଛାଲିଯିବ । ଭାରି କଡ଼ା ହାକିମ । କୁଅରୁ ପାଣି କାଢ଼ି କାଢ଼ି
ମୋ ଅଣ୍ଟା ଲାଗିଗଲା, ବେଦମ୍ ହୋଇଗଲା... । ଓଳଟି ନନା !

କେଳୁ - ଗୋବରା, ବାଘ ମଲାରେ ?

ଗୋବରା - ମରିବ, ନନା, ମରିବ । ଅୟ ଧର । ଦାରୋଗା ଇନାଏତ
ହୋସେନଙ୍କ ବଦଳି ବନ୍ଦ । ମୁନ୍‌ସି ଚକ୍ରଧର ଦାସଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ
ପଢ଼ି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ସାହେବ ଭାରି ଖୁସି । ମୁଁ ବି ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଛି
ବାଘ କଥା ।

କେଳୁ - ସାଆନ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତୋର ଆଉ ପଡ଼ୁନାହିଁ କିରେ ?
ସାଆନ୍ତେ ତ ତୋ ପାଇଁ ରାତି ଖୋରାକିର ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ବ୍ରାହ୍ମଣଶାସନରେ କରିଦେଇଥିଲେ । ଥାନାବାଲାଙ୍କୁ ଏତେ
ଏତେ କଦଳାକାନ୍ତି, ଲାଉ, କଖାରୁ ଦେଇଥିଲୁ । ସେମାନେ
ବି ତୋ ଉପରେ ଖପ୍‌ପା ବୋଲି ଶୁଣୁଛି । ବାଘ ସିଂହ
ଭାଇମାନେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାରୁ ମୁଁ ଶୁଣୁଛି ।

ଗୋବରା - ନାହିଁ ନନା ! ଥାନାବାଲା ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଚିଡ଼ିଚଡ଼ି;
ମୋତେ କାହିଁକି ଚିଡ଼ିବେ ? ପୋଲିସକୁ କ'ଣ ରିସ୍‌ପତ୍
ଯାଚିଥିଲେ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ଛାଡ଼ୁ ନନା, ବଡ଼ ନୋକଙ୍କର ବଡ଼
କଥା । ଆମେ ଭଲ ଥିଲେ ହେଲା । ମୁଁ ଯାଏଁ, ମତେ ଭାରି
ଶୋଷ ହେଲାଣି । ସନାଭାଇ ! ଆ, ଯିବା ।

ସନା - ତୁ ଯା, ମୋର ଖଟଣି ସରିନାହିଁ । ମୁଁ ବେଳବୁଡ଼କୁ ଫେରିବି ।
(ଖୁବ୍ ଦୂରରୁ ଡୋଲିବାହକମାନଙ୍କର ସ୍ଵର - “ହୁଁ ମେରା
ଭାଇରେ ହୁଁ ହୁଁ” ଶୁଭିଲା ।)

- କେଲୁ - ନୂଆବୋଉ ଭାର ନେଇ ଯାଉଥିବ ରେ ! ସ୍ନାନପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଭଲ ଦିନଟିଏ । ମହାପ୍ରଭୁ ଅଣସର ଯାଇଛନ୍ତି । ଭାରି ଗୁଲୁଗୁଲି ।
- ଗୋବରା - ଆଉ ଗଛ ଥାଉ, ଅଶ୍ବତ୍ଥ ପତର ବି ଖସ୍ କରୁନି । ଦାଣ୍ଡ ବାଲିଗୁଡ଼ାକରେ ମୁଠାଏ ଧାନ ପକାଇଦେଲେ ଚଡ଼ ଚଡ଼ କରି ଖଇ ଫୁଟିଯିବ ।
- ସନା - ପଡ଼ିଆରେ ଗୋରୁ ବାଛୁରୀଟାଏ ବି ନାହିଁ ।
- କେଲୁ - ବଇଁଛମାନେ ମାଲ ଝୁଲି ଧରି ହରିନାମ ଭଜିଲା ପରି ପାକୁଳି କରୁଛନ୍ତି । ବାଟରେ ଦେଖୁଲି, ବୁଲାଇଦେ, କାଳାତିଳକୀ କୁତାଟା ପୋଖରୀ ପକ୍ଷରେ ପଡ଼ି ଲଟପଟ ହେଉଛି । ତେଣେ ଜିଭଟା କାଢ଼ିପକାଇ ଧକାଉଛି । ଖୁଣ୍ଟା ଗଛ ଗୁଡ଼ାକ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଗରେ ଗରୁଡ଼ ଖମ୍ବ ପରି ଛିଡ଼ା ହେଇଛନ୍ତି ।
- ଗୋବରା - ଗୋଟିଏ କାଉ କୋଇଲି ନାହିଁ । ସନାଭାଇ, ଆ, ନନାଙ୍କ ଘରୁ ଢୋକେ ଢୋକେ କୂଅପାଣି ପିଇଦେଇ ଯିବା । ବଡ଼ ଶୋଷ ।
- କେଲୁ - ଆସ, ଆସ । ପଣସ କେତେ କୋଷା, ଆଉ ମକୁନ୍ଦି ଉଖୁଡ଼ା ଠୁଙ୍ଗାଏ ଆଣିଛି ।
- (ଭଗିଆ ପାଗଳ - ମୁହଁରେ ଦାଢ଼ି - ଛିଣ୍ଡାଲୁଗା ପିନ୍ଧିଛି - ଭଙ୍ଗା ହାଣ୍ଡି ହାତରେ ଧରିଛି - ତା ମୁହଁରେ “ମୋ ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଦେ, ମୋ ନେତକୁ ଦେ, ମୋ ଶାରିଆକୁ ଦେ ।” ପଛରେ ଗୁଡ଼ାଏ ପିଲା ‘ବାୟା’, ‘ବାୟା’ କହି ଗୁଲିଚନ୍ଦି ।)
- ଭଗିଆ - ମୋ ଶାରିଲୋ, ଶାରିଲୋ ! (ନାଚିଲା) ମୋ ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଦେ - ଦେ - ଦେ (ହସିଲା) ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ !
- କେଲୁ - ହାୟରେ ଭଗିଆ ! ତୋ କପାଳରେ ଏଇଆ ଥିଲା !
- (ଭଗିଆ ବୁଲିପଡ଼ି ପୁଣି କେଲୁଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ିବାକୁ ଧାଇଁଲା) ।
- ଭଗିଆ - ଦେ-ଦେ, ମୋ ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।
- (ପୁଣି ଅମିୟାଲ ଠିକଣା ଲୋକକୁ ନ ପାଇ ଗୁଲିଗଲା କେଲୁରଥେ “ମୁଁ ନୁହେଁ, ମୁଁ ନୁହେଁ କହୁଥାନ୍ତି । କେଲୁଙ୍କ ପଛରେ ଲୁଚି ରହିଲା । ପିଲାମାନେ ପୁଣି ‘ବାୟା’, ‘ବାୟା’ କହି

ଘୁଲିଲେ ପଛେ ପଛେ । କେନ୍ଦୁ ଓ ଗୋବରା ଦୀର୍ଘନିଶ୍ବାସ
ମାରିଲେ । ଦୂରରୁ ଶୁଭୁଥାଏ ଡୋଲିବାହକଙ୍କ ସ୍ବର ହୁଁ ମରା
ଭାଇରେ ହୁଁ ହୁଁ । ଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ।)

ଚତୁର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟ

(ବାଘ ସିଂହ ବଂଶ ଉତ୍ଥାସର ଅଗଣା । ମଞ୍ଚ ଭିତରୁ କ୍ରମେ ଦୂରରୁ ପାଖକୁ
ଭାସିଆସିଲା ଡୋଲିବାହକଙ୍କ ସ୍ବର -)

ହୁଁ ମେରା ଭାଇରେ ହୁଁ ହୁଁ ।

ଖବରଦାର ରେ ହୁଁ ହୁଁ ।

ଜୋର କରି ରେ ହୁଁ ହୁଁ ।

ଡାହାଣେ ଧର ରେ ହୁଁ ହୁଁ ।

ବାଆଁକୁ ଛାଡ଼ରେ ହୁଁ ହୁଁ ।

ଖଡ଼ପା, ଖଡ଼ପା, ଖଡ଼ପା ।

ମାଣିକ - (ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରବେଶ କରି) ଏ ବଡ଼ ସାଆନ୍ତାଣିଏ, ଏ
ସାନ ସାଆନ୍ତାଣିଏ, ଏ ମଝିଆଁ ସାଆନ୍ତାଣିଏ ! ଆର ଧପାଟି
ଆସ, କୋଉଠି ଅଛି । ତମ ଡାଳିଯୋଡ଼ା ସମୁଦୁଣୀଙ୍କ ସୁଆରି
ଆସି ଦାଣ୍ଡଦୁଆରେ କେତେବେଳେ ଟୁଟିବିଲାଣି । ସେ କାଳିଠୁଁ
ଡାଳିଯୋଡ଼ାରୁ ବାହାରିଲେଣି, ଡାଳିଯୋଡ଼ାରୁ ଆସିବା ବାଟ
ପାଖରେ ସେ ଯେଉଁ ବଡ଼ ପୋଖରାଟା ଅଛି, ସେଠି ଗାଧୁଆ
ପାଧୁଆ କରିବାରେ ଡେରି ହୋଇଗଲା ।

(ତରବରରେ ଘୁଲିଗଲା ଓ ଅବିଳମ୍ବେ ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ କଲା)

(ମଞ୍ଚର ଅପର ପାର୍ଶ୍ବରେ ଗୋଟି ଗୋଟି ରାହାଜ ଗୁରି ପାଞ୍ଚଜଣ
ନାରୀମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ । ସମସ୍ତେ ଅବଗୁଣ୍ଡନ-ବତୀ ।
କେତୋଟି ପିଲାଙ୍କ ସ୍ବର -)

- ଚମ୍ପା - (ମା ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ପରି ମୁଣ୍ଡାଏ ସିନ୍ଦୂର, ଷୋଳହାତୀ ବରମପୁରୀ ପାଟଶାଢ଼ୀ ଓ ନାନା ଅଳଙ୍କାର ବିଭବାନିତା ହୋଇ ଧସ୍ ଧସ୍ ପଶିଆସି) ସମୁଦୁଣୀ, ସମୁଦୁଣୀ, ସମୁଦୁଣୀ । ତମେ ସବୁ ମତେ ଚିହ୍ନିବନି । ମୁଁ ବେଶି ବେଳ ରହିପାରିବି ନାହିଁ । କେନ୍ଦେରାପଡ଼ା ବଳଦେବଯାତକୁ ଯାଉଛି; ଫେରିବି ସଞ୍ଜକୁ, ନ ହେଲେ ରାତିକୁ, ନ ହେଲେ କାଲି ସକାଳକୁ । ମୋ ଝିଆରୀ କାହିଁ ? ଆହେ, ବଲ ବଲ ଗୁହଁତ କ'ଣ ? ପାଞ୍ଚଟା ଭାର ଦାଣ୍ଡଦୁଆରେ ଥୁଆହୋଇଛି, କାହାକୁ ପଠାଅ । ସାଜପିଲାମାନେ ବିରାଡ଼ି ଶୁଖୁଆ ଖାଲୋଇକୁ ଅନେଇଲା ପରି ଗୁହଁରହିଛନ୍ତି - ନେଇଯିବେ । ବଡ଼ ସମୁଦୁଣୀ ! ଭାରର ଡାକ ଶୁଣ - ପାଟିଲା ଆମ୍ବ ଏକ ଭାର, ବଡ଼ ବଡ଼ ଯୋଡ଼ାଏ ଖଜା ପଣସ ଏକ ଭାର । ପିଠଉ ପାଣିରେ ଧଉଳା କଦଳୀପତ୍ରରେ ମୁହଁବନ୍ଦା ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୁରିହାଣ୍ଡିକି ଦୁଇ ଭାର । କଞ୍ଚା ପାଚଲା କଦଳୀ ଦୁଇକାନ୍ଦି, ଦୁଇପୁଞ୍ଜାକୁ ଏକ ଭାର, ଗାଏ ପାଞ୍ଚଭାର । ସମୁଦୁଣୀମାନେ, ତୁମେ ସବୁ ଜିନିଷପତ୍ର କଥା ଆଗ ବୁଝ । ମୋ ଝିଆରୀ କାହିଁ ?

(ମାଣିକ ଚମ୍ପାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥା ଓ ଭଙ୍ଗୀର ତାରିଫ୍ କରୁଥାଏ । ସେ ଖୁବ୍ ଚଞ୍ଚଳ ଓ ବ୍ୟସ୍ତ ତଥା କୁତୁହଳୀ ।)

- ସମୁଦୁଣୀ - ଏ ମାଣିକ ! ଯା, ଯା, ପାଟ ହଳିଆକୁ କହିବୁ, ଭାରସବୁ ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ନେଇଆସିବ ।
- ମାଣିକ - ହଉ ସାଆନ୍ତାଣି ! ମୁଁ ଯେ କ'ଣ କରିବି ? କୁଆଡ଼େ ଯିବି ? ଏ... ଶୁକୁରା !
- ସମୁଦୁଣୀ - ସମୁଦୁଣୀ, ଆସ ଭିତରକୁ ଯିବା । ଏ ଅଗଣାଟାରେ...
- ଚମ୍ପା - ନାହିଁ ନାହିଁ, ସମୁଦୁଣୀ ! ମୋତେ ବସିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ମୋ ଝିଆରୀ କାହିଁ ? ମା' ଛେଉଣ୍ଡ ପିଲାଟା ଏତେବଡ଼ ଘର ଜଞ୍ଜାଳରେ ଶୁଖୁଯିବଣି ।
- ସମୁଦୁଣୀ - ବୋହୂ, ବୋହୂ ! ଯା, ଯା, ମାଉସା ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାର । (ସର୍ବାଙ୍ଗ ବସ୍ତ୍ରାବୃତା ଝିଆରୀ ଦୀର୍ଘ ଓଡ଼ଣ ଟାଣି ଧାରେ ଧାରେ

ପ୍ରବେଶ କଲା ଏବଂ ମାଉସା ଗୋଡ଼ତଳେ ଲଥକରି ମୁଣ୍ଡିଆ
ମାରିଲା ।)

ଚମ୍ପା - (ଆଖୁରୁ ଲୁହ ଝରାଇ) କ'ଣ କହିବି ସମୁଦୁଣିମାନେ ! ଝିଅ
ଏଠାକୁ ଆସିଲାଦିନଠୁ ଅନୁଜଳ ପିତା କରିଦେଲିଣି । ଖାଲି
ଦାଣ୍ଡକୁ ଚାହିଁ ବସିଥାଏ । ଏଣୁ ଲୋକଟିଏ ଗଲେ ପଚାରେ,
ବାଜଟିଏ ଗଲେ ପଚାରେ ।

(ଝିଅ ମାଉସା ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ଯିମିତି ଓଡ଼ିଶା ଟେକିବି, ମାଉସା
ତରବରରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ପୁଣି ଜୋରରେ ତଳକୁ
ଚାଣିଦେଲେ ।)

ଚମ୍ପା - ମା ଲୋ, ମୋ ଲଜକୁଳୀ ବଦନ ଲୋ ! ଆଲୋ, ମୋ
ଲାଜକୁଳୀ ଲତା ଲୋ, ତୋତେ କିଏ ଲାଜ ଶିଖେଇବ ଲୋ !
ସମୁଦୁଣି ! କ'ଣ କହିବି, ଯା ମା'ର ବି ଏଇପରି ଲାଜ ଥିଲା ।
ବୁଢ଼ା ହୋଇ ମଲା । ଶାଶୁ ଆଗରେ ଆଖୁ ଫିଟାଇ ରହିନାହିଁ,
କି ଓଡ଼ିଶା ଟେକିନାହିଁ । ଶାଶୁମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଭଟ୍ ଭଟ୍
ଲଗେଇବ ପଛକେ, ଖୁଡ଼ିମାନଙ୍କୁ ଗାଳିଦବ ପଛକେ, ସେଇ
ଓଡ଼ିଶା ଭିତରୁ । ଧାନ ପେଟରୁ କ'ଣ ବାଲୁଙ୍ଗା ବାହାରିବ ?
ତୁଳସୀ ମଞ୍ଜିରୁ କ'ଣ ବିଛୁଆତି ହେବ ? ଡିରିଲା ଝିଅ ହୋଇ
ଯେବେ ନାଜ ନ କଲା, ଧୂଳି ତା ଜୀବନ । (ଝିଆରୀ ଏସବୁ
ଶୁଣି ଆହୁରି ଦାଢ଼ିତୁଣ୍ଡି ହେଲା ।)

ସମୁଦୁଣୀ - ଆଲୋ ଝିଅ, ଥାଉ ଥାଉ । ତୁ ଦେଖିଲେ କ'ଣ ମତେ
ଚିହ୍ନିପାରିବୁ ? ହେଲେ ତୁ ଶୁଣିଥିବୁ ମୋ କଥା । ମୁଁ ପରା
ତୋ'ର ଟାଙ୍ଗି ମାଉସା । ଡାଳିଯୋଡ଼ାରୁ ଆସବି ।

ଗୋବିନ୍ଦା - (ଭିତରକୁ ଆସି) ସାଆନ୍ତାଣି ! ବେହେରାମାନେ ତରବର
ହେଉଛନ୍ତି । ନିଶାପାଣି ଛାଡ଼ି ଗଲାଣି ସେମାନଙ୍କର ।
ଫେରିବାକୁ ରାତି ହୋଇଯିବ ଏଠି ବେଶି ଡେରି କଲେ ।

ଚମ୍ପା - ଆରେ ରହ ରେ ! ଠିକ୍ ମନେ ପକେଇଦେଇରୁରେ
ବାରିକପୁଅ । ଥାଉ ଦଣ୍ଡେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ
କହ । ଯାଆ, ଠିଆ ହେଇରୁ କ'ଣ ? ଏତେ ଦିନରେ ଥରେ

ଆସିବି । ସମୁଦୁଣିମାନଙ୍କୁ ସବୁ ହଜକତ ନ କହି ମୁଁ ଯାଉଛି
କେମିତି ! ଶୁଣ, ସମୁଦୁଣିମାନେ ! ଯିଏ ଯେଉଁ ଅଛ, ଶୁଣ ।
ଏ ବରଷ ଭାରି ଯୋଗ ପଡ଼ିବି । ସମସ୍ତେ ବଳଦେବ ଯାତ
ଦେଖିବାକୁ ଧାଇଁବୁ । ଆମ ଗାଁର ଶୂନ୍ୟଗାନ । ମୁଁ କହିଲି,
ଆଜ୍ଞା ବେଳ ପଡ଼ିଲା । ଦିଅଁ ଦେଖା, ସମୁଦୁଣି ଭେଟ' ଏକା
ସାଙ୍ଗରେ ହୋଇଯିବ । ଝିଆରୀଟି କେମନ୍ତ ଅଛି ଦେଖିବି ।
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହେଷ୍ଟେରେଇ ହେଷ୍ଟେରେଇ ଘରୁ କାଢ଼ିଲି ।

- ମାରିକ - (ପୁଣି ଡରବରରେ ପଶିଆସି) ଏ ସାଆନ୍ତାଣିମାନେ ! ଇଏ
କ'ଣ କମିତି ଏଠି ଛିଡ଼ାହୋଇ କଥା କହୁଛନ୍ତି ! ଗୋଡ଼
ଧୋଇବାକୁ ପାଣି ନାହିଁ । ଏ ରେବତୀ, ଶୁକୁରୀ, ଜେମା ମା,
ହଗୁରୀ ମା, ସୋଦରୀ, ମେଙ୍କି, ଜନକ, ସାବି, କମଳୀ, ପଦିଥପା,
ନଳିତା, ବିଷ୍ଣା, ସୁମିତ୍ରା, ତୁମେ ସବୁ ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡରେ ଛିଡ଼ା
ହୋଇଥାଅ । ବନିଆ, ବଙ୍କିଆ, ରାମିଆ, ଦୈତ୍ୟାରିଙ୍କି
ସାବଧାନ ! ଦୁଷ୍ଟ ପିଲାଗୁଡ଼ାକ । ଘରକୁ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।
(ଚମ୍ପା ପ୍ରତି) ଏ, ତୁମେ ଗୋଡ଼ହାତ ଧୁଅ । କିଛି ଦୁଷ୍ଟରେ ଦିଅ ।
- ଚମ୍ପା - ନା, ନା, ମୋତେ ବଳାଅ ନି ! ସମୁଦୁଣି, ଶୁଣ, କ'ଣ
କହୁଥିଲିଟି... ହଁ, ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଆମର ସେମାନେ ଆଉ
ଭିଶେଇ ସାଆନ୍ତେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଦାଣ୍ଡେ ଦାଣ୍ଡେ ଆଗରେ ।
ତୁମ ସମୁଦିମାନେ ଯାଇ ଆଗରେ ଡୋରାରେ ବସିବୁ ।
ଗଉଡ଼ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଏ ଭଣ୍ଡାରିଟାକୁ ବାଟରୁ
ନେଇଆସିଲି । କାଲି ଦର୍ଶନ ସାରି ସମସ୍ତେ ବାହୁଡ଼ିଯିବୁ ।
ବାଟରୁ ଶୁଣିଲି ସମୁଦିମାନେ ଯାତ ଦେଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ଭଲ
ହେଲା । ସମସ୍ତେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଫେରିବା । ତୁମମାନଙ୍କ
ସାଙ୍ଗରେ ଏକ୍ଷଣି କଥାବାର୍ତ୍ତା, ଦୁଃଖସୁଖ ହେବାକୁ ବେଳ
ନାହିଁ । (ଝିଆରୀ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ) ମା'ଲୋ... ଆହା
ପିଲାଲୋକ, କେଜାଣି ଚିହ୍ନିପାରିବୁ ନାହିଁ । ଫେରିଆସେ ।
(କାନ ପାଖରେ ବଡ଼ ପାଟି କରି) ତୋ ପାଇଁ ଯାତରୁ ଦେଉ
ଦେଉ ଚିଜ ଆଣିବି ।

- ଗୋବିନ୍ଦା - (ପୁଣି ପଣିଆସି) ସାଆନ୍ତାଣି ! ଜଳଦି ଆସ । ବେହେରାମାନେ
ତରବର ହେଲେଣି । ତେଣେ ସାଆନ୍ତମାନେ ତୋଟାରୁ
ଗଡ଼ଗୋଟାକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି । ଆସ ଶୀଘ୍ର ।
- ଚମ୍ପା - ତୁ ଯା ! ମୁଁ ପଦାଆତୁ ଆସି ଯାଉଛି । ଢାଳଟା ଦେ' ତ ।
ଦେଖ ସମୁଦୁଣି ! ମୁଁ ପଦାଆଡ଼େ ଗଲେ ସିନାନ କରେ ।
ଭାରିଥର ଯିବି ପଛେ ଭାରିଥର ସିନାନ କରିବି । ଘରପଛକୁ
ଗଲେ ଲୋଟାଏ ପାଣି । (ଗୋବିନ୍ଦା ଢାଳ ଆଣି ଚମ୍ପା ହାତକୁ
ବଢ଼ାଇଦେଲା । ଚମ୍ପା ଢାଳ ମୁହଁରେ ହାତ ଘୋଡ଼ାଇଦେଲା)
କ'ଣ କରିବି ? ଭାରିଆଡ଼େ ଲୋକ । ପୁରୁଷ ହେଉ କି ସ୍ତ୍ରୀ
ହେଉ, କେହି ଅନେକଲେ ମୁଁ ବସିପାରେ ନି । ସମୁଦୁଣିମାନେ,
ଏଇଟା ବାରିପଟ ଦୁଆର ନା ?
- ସମୁଦୁଣୀ - ହଁ ।
- ଚମ୍ପା - ଏ ଗୋବିନ୍ଦା ! ବାଡ଼ିପଟ ଦୁଆରଟା ଆଉଜାଇ ଦେଇ ଯା ତ !
- ଗୋବିନ୍ଦା - ଦଉଛି । (ଦୁଆର ବନ୍ଦ କଲା)
- ସମୁଦୁଣୀ - ଏ ବାରିକପୁଅ ! ସମୁଦୁଣୀ କ'ଣ ଠା କରିବେନି ?
ସାଆନ୍ତମାନେ ଫେରିଲେ ଆମକୁ କ'ଣ କହିବେ ?
- ଗୋବିନ୍ଦା - ନାହିଁ ସାଆନ୍ତାଣି ! ଆମ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଯାହା କହନ୍ତି, ସେଥିରୁ
ଟିକିଏ ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ନାହିଁ ।
- ମାଣିକ - ଏ, ତୁ କ'ଣ କହୁଛୁରେ ବାରିକପୁଅ ! ଅସୁନ୍ଦର କଥା ହବ ।
କୁଣିଆ ମଣିଷ, ଠିଆ ଗୋଡ଼େ ଗୁଲିଯିବେ ? କି ସୁନ୍ଦର
ଲୋକ !
- ଚମ୍ପା - (ପଣିଆସି) ଆଉ ରହିପାରିବି ନି ସମୁଦୁଣିମାନେ ! ଢେର
ତେରି ହେଇଗଲାଣି । (ଗୋବିନ୍ଦାକୁ ଡାଳ ଦେଲା)
- ସମୁଦୁଣୀ - କିଛି ମୁହଁରେ ଦେବନି, ସମୁଦୁଣି ?
- ଚମ୍ପା - ଏ ମା ! ଏ ଘରେ ଝିଅ ଦେଇବି, ପାଣି ଛୁଇଁବି ? ଦିଅକୁ
ମେଲାଣି ଯାଉଛି ସଙ୍ଗାତ ମନଟି ରଖୁଲ ବାନ୍ଧି । ଦିନରାତି
ସିନା ସରିବ ନାହିଁଟି ସକେଇ ସକେଇ କାନ୍ଦି !! (ଗୁଲିଗଲା)

ମା'ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଥାନକୁ ନେଇଥିଲେ । ବର ବି ମିଳିଥିଲା ।
ଗରିବ ଗୁରୁବା ନୋକ, ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମାନିଲୁ ନାହିଁ,
ଦୋରେହା ହେଲୁ । ସାଆନ୍ତାଣୀ, ମୋ ନେତ । ସାଆନ୍ତାଙ୍କ
ଗୋଠରେ କ'ଣ ଦୁହଁଳି ଗାଈର ଅଭାବ ଅଛି ? ମୋର ସେଇ
ଗୋଟିକ ଧନ, ଜୀବନ । (କାନ୍ଦିଲା)

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ହଉ ହଉ, ତୁନି ହୁ । ତୁ ଆଗେ ମୁଠେ ତୁଣ୍ଡକୁ ନେ । କେତେ
କହିବି, କେତେ ବୁଝାଇବି ତୋତେ !

ଶାରିଆ - ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ କହିଥିଲି, କଣ୍ଠ
କରିନେଲେ ସାଆନ୍ତେ ଆଉ ଜମି ଫେରାଇବେ ନାହିଁ । ସେ
କହିଲେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ କାମରେ କ'ଣ ସାଆନ୍ତେ ସିମିତି
କରିବେ ? ସେଇଠୁ ସିନା ଆମେ କଣ୍ଠ କରିଦେଲୁଁ । ମୁଁ ଏଇଠି
ତୁମରି ଦୁଆରେ ପଡ଼ି ମରିବି, ସାଆନ୍ତଣୀ !

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ଶୁଣ ମୋ କଥା । ଏମିତି ପାଗଳା ହେଲେ ହବ ! ମୋ ଜୀବନ
ଥିବାଯାଏ ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ତୋ କଥା କହୁଥିବି । ଆ, ଗୁଣ୍ଡେ ଅଧେ
ଖାଇଦେ ।

ଶାରିଆ - ମୋ ନେତ ଖାଇ ନାହିଁ ଯେ -

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ସେ ଖାଇଥିବ ଲୋ ପାଗଳ ! ଜାଣିଥା, ତୁ ନ ଖାଇଲା ଯାଏ
ମୁଁ ବି ଅନୁଜନ ତୁଣ୍ଡକୁ ନେବି ନାହିଁ । ତୁ ସେ ଆଠଦିନ ହେଲା
କିଛି ଛୁଉଁନାହିଁ । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ହବିଷ ପତରକ ମୁଁ ନ ଖାଇ
ତୋତେ ଦେଇଥିଲି, କୁଆ କୁକୁର ଖାଇଗଲେ । ସେଦିନ ସମିତି
ମଙ୍ଗଳା ଭୋଗ ବି ଛୁଇଁଲୁ ନାହିଁ । ଦେଖୁଛି, ଦୁହେଁଯାକ ଏଇଠି
ମରିବା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯିମିତି ଏ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ ସିମିତି ଝୁଲିଯିବେ
ଲୋ ଶାରି ! (ମରୁଆର ପ୍ରବେଶ) । ବିଧବା, ମାତାଜି ରୂପ ଓ
ବେଶ । ବୟସ ପ୍ରାୟ ଡିରିଶା ।)

ମରୁଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ପଠାଇଛନ୍ତି, ଠା'କୁ ଆସ ।

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଠା' ବଢ଼ିଲାଣି ? ପହଡ଼କୁ ଗଲେଣି ?

ମରୁଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହଉଚକ୍ତି ।

- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ଯା, ସାଆନ୍ତାଣୀ ଠା'ରେ ବସିବାକୁ କହ । ମୁଁ ଯାଉଛି । ଏ ବାୟାଣୀଟାକୁ ଆଗ ମୁଠାଏ ଖୁଆଏ ।
- ମରୁଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ଖସି ହେବେ ।
- ଚମ୍ପା - (ହୁତ ପ୍ରବେଶି) ଏଠି କ'ଣ ଘଡ଼ିଏ ହେଲା ଭଟର ଭଟର ହଉଛି ? ତେଲେଙ୍ଗାବଜାରରୁ ବି କିଛି ଶିଖୁଲୁନି ? ତୋତେ ସେ ଭାଗବତ ଘର ଅଧୋତା ହରେକେଷ୍ଟ, ହରେକେଷ୍ଟ, ତରଭୁଜ ତେମ୍ପ ବୁରୁକିଆ ବାବାଜି ଲଳିତା ଦାସ ଖାଇଲା । ତୁ ଗୋଟେ ପିତାଶୁଣୀ, ସର୍ବନାଶୀ । ସାଆନ୍ତାଣୀ ତୋତେ କଟକରୁ ଆଣି ଏଠି ରଖିଲାଦିନଠୁ ତାଙ୍କ ଘର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଯାଉଛି । ତୁ ସବୁ ଅନର୍ଥର ମୂଳ ।
- ମରୁଆ - ତୁମ କହିବାରେ ମୁଁ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ ଠା'କୁ ଡାକୁଥିଲି ।
- ଚମ୍ପା - ମୁଁ କାହିଁକି କହୁଛି ? ମୋର କ'ଣ ଅଳ୍ପ ନାହିଁ ? ତୁ ତ ବିଧବାଟା, । ବାରବୁତ କଥା ତୁ କୋଉଠୁ ଜାଣିବୁ ? ବୁଧବାର, ମହାସପ୍ତମୀ, ସାଆନ୍ତାଣୀ ନିର୍ଜଳା ଉପବାସ । ତାକୁ କ'ଣ ତୋ ପରି ଏତେ ଭୋକ ଯେ, ଗାବୁଲୁ ଗାବୁଲୁ କରି ବେଲା ବେଲା ପଖାଳ ଭାତ ଖାଇଯିବେ ? (ଶାରିଆକୁ ଦେଖି) ହା'ଲୋ ମୋ ଶାରି ! କେତେ ଦୁଃଖ ପଡ଼ିଲା ଲୋ ତୋତେ ! ଶୁଣୁଛି, ଭଗିଆଭାଇ କୁଆଡ଼େ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଛି ! ଠାକୁରାଣୀ ଦୋରେହା ହେଲେ ଏଇ ଦଶା ।
- ଶାରିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ମୋ ନେତ, ମୋ ଛ'ମାଣ ଆଠ ଗୁଣ୍ଠ ।
- ଚମ୍ପା - ଥୟ ଧର । ମୁଁ ସାଆନ୍ତାଣୀ କହିବି । କଣ କବଲା କାଗଜ ସବୁ କଟକ ଯାଇଛି । କୁମ୍ଭୀନୀ ବାହାଦୂର ଲୋକ ଆସି ବୁଝାବୁଝି କରିବେ । ଦେଉଳ ହେବ । ତୋ ଜମି ଗାଈ ସବୁ ପାଇବୁ । ଭଗିଆଭାଇ ବି ଭଲ ହୋଇଯିବ ।
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - ଚମ୍ପା ! ମାଲପି ଜନ୍ମ କରି ଦଇବ ତୋତେ ଦୟା, ମାୟା କିଛି ଦେଇନାହିଁ କି'ଲୋ ? କାହିଁକି ବିଗ୍ରହୀ ସାଙ୍ଗରେ ଟାହୁଲି ଟାପରା କରୁଛୁ ?
- ଚମ୍ପା - ତୁମେ ଆଉ ମୋତେ ହିତ କଥା ଶୁଣାଅ ନାହିଁ । ଏ ଘର ତ

ତମରି ପାଇଁ ବୁଡ଼ିବାକୁ ବସିଲାଣି । ବାଞ୍ଛା ମାଜକିନିଆଟା; ତୁମେ
ବୋଲି ତା ମୁହଁ ଉହଁତ ଏ ଭଳି ଦିନଟାରେ; ତାକୁ ଘରେ
ପୂରାଇଦଉତ । ମୁଁ ତ ସେଇଥିପାଇଁ ମରୁଆକୁ ପଠାଇ ତୁମକୁ
ତକାଇଥିଲି । ଆଠଦିନ ହେଲା ତୁମେ ବାୟାଣୀ ସାଙ୍ଗରେ
ବାୟାଣୀ । ଛତରଖାଇ ଗତର ଖଟାଇ ବଞ୍ଚୁନି ? ଏଠି କାହିଁକି
ପଡ଼ିବି ? (ଶାରିଆକୁ) ଯା, ବାହାର, ନିକଲ୍ ! ତଥାସ ଭିତରେ
ତୋତେ ପଶିବାକୁ କିଏ ଦେଲା ? ଯା -

- ଶାରିଆ - ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣି ! ମୋ ନେତ, ମୋ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ
(କାନ୍ଦିଲା)
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - (କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି) ଆଲୋ ବାୟାଣି, ତୁନି ହ ।
- ଚମ୍ପା - (ଭେଁ ଭେଁ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା)
- ମରୁଆ - (କାନ୍ଦିଲା ପରି ହୋଇ) ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? ସାଆନ୍ତେ,
ସାଆନ୍ତେ, ଧାଇଁ ଆସ !
- ମଙ୍ଗରାଜ - (ପ୍ରବେଶି) ଏ ସବୁ କ'ଣ ହଉଛି, ଚମ୍ପା ? କାହିଁକି ଅକାଳ
ରଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଛ ? ଭଲ ନାହିଁ ମନ୍ଦ ନାହିଁ, ସବୁବେଳେ ଏଇଠି !
ଆଜ୍ଞା ବୃନ୍ଦାବତୀ ପାଲା ଲଗେଇଛ ! ଏଇଟା ଫେରୁ କିଏ ?
ଆରେ, କାହିଁକି ସେ ଅପରଚ୍ଛନ୍ନି ତକ୍ତିଆଣାଟା ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଡ଼
ବାନ୍ଧିଛ ? ଦିହ ତ ଯାହା ହେଲାଣି । ବାର ଦିନରେ ତେର
ରୋଗ । ହାଡ଼ ପଞ୍ଜରା ଦିଖଣ୍ଡ ସାର । ଅନୁଜଳ ତ ଛାଡ଼ିଲ ।
ମାଲି ମୋକଦ୍ଦମା କଥା ତୁମେ ମାଜପି ଲୋକ କ'ଣ ବୁଝିବ ?
କାହିଁକି ସେ ଦି'ଟା ତରଫରେ ଏତେ ଲଢୁଛ ?
- ସାଆନ୍ତାଣୀ - (କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି) ତାଙ୍କ ଜମି ତାଙ୍କୁ ଫେରେଇଦିଅ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ନିଜ କଥା ବୁଝ । ଘରକଥା ଆଗ, ପରକଥା ପଛ ।
ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷ ନରହତ୍ୟାଠୁ ବଡ଼ । ଔଷଧ ତ ଖାଉନ ।
ଗୋପି କବିରାଜ... ଋଷିଶସ୍ତ୍ର ଗାଁ ଲୋକ ତାକୁ ଜାଣନ୍ତି...
କହିଲା, 'କଣ୍ଠଶ୍ଳେଷ ପ୍ରଣୟିନୀଜନେ କିଂ ପୁନଃ ଦୂର ସଂସ୍ଥା'
କଣ୍ଠରେ ତ ଶ୍ଳେଷ୍ମା ଲାଗିଲେ ପ୍ରାଣ ଯାଏ । ସେ ପୁଣି ଦୂରକୁ
ଘୁଲିଗଲେ ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ନ ହେବ ? ଆପେ ଆପେ ମରିବ ।

ତମ୍ବା, ଆ ! ଏ ତ ଛିଆଣାଟା କାହିଁକି ଏ ଘର ଭିତରେ ପଶିବି ?

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ମୁଁ ଆଣିଛି । ତା'ର ବି ବେଳକାଳ ସରିଆସିଲା । ମୁଁ ତ ଚାଲିଯିବା ଲୋକ ଚାଲିଯିବି । ଘରେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ସାଇତି ସମ୍ଭାଳିନେବେ । ମୁଁ ତ ତୁମ ଯୋଗ୍ୟ ହେଲିନି । ମୋର ତ ପଦେ କଥା ତୁମେ ରଖୁଲନି । କାହା ଜମିଜାଗା ଗଲେ, ଘର ପୋଡ଼ିଗଲେ ମୁଁ ତ ହସିପାରିବିନି । ମୋର ଦଶଦୋଷ କ୍ଷମା କରିବ । ଏ ବିରାଜା ଜମିଜାଗା, ଗାଈ ଫେରାଇଦିଅ । ଗୋପିଆ ବଇଦକୁ ଡାକି ଭଗିଆକୁ ଭଲ କରିଦିଅ ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ଶୁଣିତ ଏତେ । ମନେ ନାହିଁ, ଛୁଞ୍ଚି ଅଗର ଜମି ପାଇଁ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ! ଏ ତ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ତମ୍ବା - ସାଆନ୍ତେ, ତମେ ଆସ ତ ! ତାଙ୍କୁ ତୁମେ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏଠି ରହିଲେ ତୁମ ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ିଯିବ । ଆସ ।

ଶାରିଆ - (ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି) ମୋ ନେତ, ମୋ ଜମି, ସାଆନ୍ତେ !

ତମ୍ବା - ଏଠି ଗୋଟେ ନାଟ ଲଗେଇବି ରାଣ୍ଡି ! (ଛାଣ୍ଡୁଣି ମୁଠାରେ ପ୍ରହାର କରୁ କରୁ) ନେ ତୋ ଜମି, ନେ ତୋ ଗାଈ । ଆଠଦିନ ହେଲା ଏଠି ପଶି... (ଘୋଷାଡ଼ି ନେଇ ବାଡ଼ି ପଛକୁ ପେଲିଦେଲା । ଶାରିଆ ପଡ଼ିଗଲା ମୃତ୍ୟୁ ଚିହ୍ନ କରି ।)

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ମୁଁ ଆଣିବି । ତା'ର ବି ବେଳକାଳ ସରିଆସିଲା । ମୁଁ ତ ଚାଲିଯିବା ଲୋକ ଚାଲିଯିବି । ଘରେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ସାଇତି ସମ୍ଭାଳିନେବେ । ମୁଁ ତ ତୁମ ଯୋଗ୍ୟ ହେଲିନି । ମୋର ତ ପଦେ କଥା ତୁମେ ରଖୁଲନି । କାହା ଜମିଜାଗା ଗଲେ, ଘର ପୋଡ଼ିଗଲେ ମୁଁ ତ ହସିପାରିବିନି । ମୋର ଦଶଦୋଷ କ୍ଷମା କରିବ । ଏ ବିରାଜା ଜମିଜାଗା, ଗାଈ ଫେରାଇଦିଅ । ଗୋପିଆ ବଇଦକୁ ଡାକି ଭଗିଆକୁ ଭଲ କରିଦିଅ ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ଶୁଣିତ ଏତେ । ମନେ ନାହିଁ, ଛୁଞ୍ଚି ଅଗର ଜମି

ପାଇଁ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ! ଏ ତ ଛ'ମାଣ
ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଚମ୍ପା - ସାଆନ୍ତେ, ତମେ ଆସ ତ ! ତାଙ୍କୁ ତୁମେ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏଠି
ରହିଲେ ତୁମ ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ିଯିବ । ଆସ ।

ଶାରିଆ - (ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି) ମୋ ନେତ, ମୋ ଜମି,
ସାଆନ୍ତେ !

ଚମ୍ପା - ଏଠି ଗୋଟେ ନାଟ ଲଗେଇଛି ରାଣ୍ଡି ! (ଛାଞ୍ଚୁଣି ମୁଠାରେ
ପ୍ରହର କରୁ କରୁ) ନେ ତୋ ଜମି, ନେ ତୋ ଗାଈ । ଆଠଦିନ
ହେଲା ଏଠି ପଶି... (ଘୋଷାଡ଼ି ନେଇ ବାଡ଼ି ପଛକୁ
ପେଲିଦେଲା । ଶାରିଆ ପଡ଼ିଗଲା ମୃତ୍ୟୁ ଚିହ୍ନାର କରି ।)

ସାଆନ୍ତାଣୀ - (ତରବର ହୋଇ ଉଠି) ଚମ୍ପା ! କ'ଣ କରୁଛୁ ? (ଉଠୁଥିଲେ,
ପଡ଼ିଗଲେ) ।

ଚମ୍ପା - ସାଆନ୍ତେ, ଆସ । (ଟାଣିନେଇ) ମରୁଆ ! ହୁଣ୍ଡା ପରି ଛିଡ଼ା
ହୋଇ ଦେଖୁଛୁ କ'ଣ ? ଯାଆ, ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଠାଆ କର ।
ଆସ ସାଆନ୍ତେ ! ବାସୁକୀ ସିନା ପୃଥାର ଭାରା ବୁଝେ, ସମ୍ଭାଳେ ;
ତା ଭାରା ସମ୍ଭାଳିବ କିଏ ? (ସମସ୍ତେ ଚାଲିଗଲେ । ସାଆନ୍ତାଣୀ
ପଡ଼ିଆ'ନ୍ତି) ।

ମୁକୁନ୍ଦା - (ପ୍ରବେଶି) ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ଉଠ, ରାତି ପାହିଲେ ରାଧାକ୍ଷମୀ ।
ନ ଖାଇ ପିଇ କେତେ ଦିନ ଏମିତି ରହିଥିବ ?

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ମୁକୁନ୍ଦା ! ଯାଆ, ଶୋଇବୁ । ଦିନସାରା ଖଟିବୁ । ମୋ କଥା
ଆଉ କାହିଁକି ଭାବୁଛୁ ? ପାପର ଭାରା ଏ ଘରେ ବହୁତ
ବଢ଼ିଗଲାଣି । ମୋର ଦିନକାଳ ଶେଷ । ଦେଖୁଛୁ, ସାଆନ୍ତଙ୍କର
ଯିମିତି କିଛି ଉଣା ନ ହୁଏ । ଠିକ୍ ସମୟରେ ଯିମିତି ସ୍ଥାନ
କରୁଥିବେ । ଠା' ହେଉଥିବେ ।

ମୁକୁନ୍ଦା - ମାଆଟି ପରା ! ଆସ ଘର ଭିତରକୁ । କଳାହାଣ୍ଡିଆ ମେଘ
ଉଠାଉଛି । ଟୋପାଏ ଟୋପାଏ ପକାଇଲାଣି । ଏ ଦିହ
ଝଡ଼ବର୍ଷା ଆଉ ସମ୍ଭାଳିବ ନାହିଁ, ମା !

ସାଆନ୍ତାଣୀ - ତୁ ଯା, ବର୍ଷା ଆସିଲେ ମୁଁ ଆପେ ଆପେ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବି ।
ମା' ବୁଢ଼ାବତୀ !

(ମୁକୁନ୍ଦା ଗାମୁଛା କାନିରେ ଲୁହ ପୋଛି ପୋଛି ଚାଲିଗଲା ।
ସାଆନ୍ତାଣୀ ସେମିତି ପଡ଼ିରହିଲେ ବୁଢ଼ାବତୀଙ୍କୁ ଧାନ କରି ।
କ୍ରମେ ଝଡ଼ର ବେଗ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । ଅନ୍ଧକାର । କରୁଣ
ସଙ୍ଗୀତର ଝଙ୍କାର । ପ୍ରଭାତ । ମୁକୁନ୍ଦା ଆଖି ମଲି ମଲି ପ୍ରବେଶ
କଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା, ସାଆନ୍ତାଣୀ ଶୋଇଛନ୍ତି ସେଇଠି,
ଏକା ସ୍ଥାନରେ ରାତିଯାକ ବର୍ଷାରେ ।)

ମୁକୁନ୍ଦା - ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ସାଆନ୍ତାଣୀ ! (ଦିହରେ ହାତ ମାରି ଚିତ୍କାର
କରିଉଠିଲା -) ସାଆନ୍ତାଣୀ !

(ମଞ୍ଚ ଭିତରେ କ୍ରନ୍ଦନରୋଳ)

ତୃତୀୟ ଅଙ୍କ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

(ବ୍ରହ୍ମଣ ଶାସନ । ପ୍ରବେଶ କଲେ ଶିବୁ, ପରେ କେଳୁ ରଥେ)

କେଳୁ - ଶିବୁ ! କ'ଣ ଗାଁଟାଯାକ ଖାଲି ଫୁସୁରୁ ଫାସରୁ ? ପୋଖରୀର
ତନ୍ତାତୁଠରେ ଦରବୁଡ଼ୀ ଦିଓଟି କବିତାରେ କଥା ହେଉଥିଲେ -
ଭାରି ତ ଫୁସୁଫୁସୁ, ଉଠିବ ପରା ବାସ୍,
ରାଷ୍ଟ୍ର କି ବାସ୍, ସର୍ବନାଶ ।

କଥା କ'ଣ କି ଶିବୁ ? କାଲି ମୁଁ ଟିକିଏ ଭୁଷଣପୁର
ଚାଲିଯାଇଥିଲି । ଗୋଟିଏ ଦିନ ଭିତରେ...

ଶିବୁ - ଦିନ ବୋଲି ଦିନ, ଏମିତି କାଳ ଦିନ ! ସକାଳଟାଯାକ ଯୁଆଡ଼େ
ଶୁଣିବ ଖାଲି ସେଇ ଏକା କଥା । ହଟିଆ, ନଟିଆ, ନଟବରିଆ, .
ଭାମା ମା, ଯିଏ ଯାହାକୁ ଦେଖିଲା, ତୁନି ତୁନି ସେଇକଥା ।
ଶେଷକୁ କଥାଟା କାହାକୁ ନ କହିବାକୁ ଉପଦେଶ । ଗାଁ

ଗୋଟାକଯାକ ଦିନ ପହରକ ବେଳକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇଗଲା,
ଜମାଦାର ଆସିବ, ଦାରୋଗା ଆସିବ, କଟକରୁ କୁମ୍ଭୀନୀ
ପଲଟଣ ଆସିବେ । ବଡ଼ ଖୁନୀ ମାମଲା ଯେ !

କେଲୁ

- ଖୁନୀ ? କିଏ କାହାକୁ ଖୁନ୍ କଲା ?

ଶିବୁ

- ହଜହେ ଭାଇନା ! ତୁମକୁ କେହି କହିନି ଏ ଯାଏ ? କାଲି
ଦି'ପହରଠାରୁ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ କଚେରୀ ମେଲାରେ ପୋଲିସ
କଚେରୀ କରି ବସିଛି । ଘର ଚାରିପିଠି ମହାସଭା । ବାହାର
ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରକୁ, ଭିତର ମନୁଷ୍ୟ ବାହାରକୁ ଆସିବାକୁ ହୁକୁମ
ନାହିଁ । ଘର ଖାନ୍ତଲାସ ହୋଇଛି । ଘରର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ
ଏକତରଫା କରାଯାଇ ଘରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସିନ୍ଦୁକ, ପେଟରା,
ଆଡ଼ଖୁର ଖାନ୍ତଲାସ ଚାଲିଛି । ଧାନ ଅମାରରେ ଲୁହାଗଜ
ମାରି ତଦାରଖ ହୋଇଛି । ଭାତହାଣ୍ଡି ବି ଖୋଜାଯାଇଛି ।
ଦି'ରାତି ଜାଗା ଖୋଜା, ଦି'ରାତି ଜାଗା ଗୁଳ ଓଲଟା ହୋଇଛି ।
ହେଲେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହୀ ମାଲ ମଳିନାହିଁ । ଖାଲି ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ
ପହଡ଼ଘରୁ ତିନି ରାତି ହାତ ଲମ୍ବରେ ଗୋଟାଏ ମୋଟା ବାଉଁଶ
ଠେଙ୍ଗା ବରାମତ ହେଲା । ବାଡ଼ିପଛର ଓଲିତଳେ ଗୋଟାଏ
ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ଲାସ୍ ଖଣ୍ଡେ ପୁରୁଣା ହେଁସରେ ଘୋଡ଼ା
ହୋଇଥିବାର ବରାମତ୍ ହୋଇଛି ।

କେଲୁ

- ଲାସ୍ ? କାହାର ଲାସ୍ ?

ଶିବୁ

- ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି ଶାରିଆ ତଫିଆଣାର ବୋଲି । କାଲି
ଗୋଟାଏ ଯୋଉ ଦିନ ଥିଲା । ଏକେ ତ ଦିନଯାକ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର
ଦେଖା ନାହିଁ । ମେଘଟା ଝରଝର ଫର୍ଫର୍ । ଗାଁଯାକ
କବାଟ କିଲା । ଯୋଉଠି ପଞ୍ଚରିଲେ କାହାରି ଘରେ କେହି
ନାହିଁ । କବାଟ ଫାଙ୍କରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଯୋଉ ଜବାବ୍
ଦେଲେ, ସେଥିରୁ ଜଣାଗଲା, ଆଠପଣ କୁଣିଆ ଘରକୁ,
ରାତିପଣ ଗୋରୁ ଖୋଜି, ଦୁଇପଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନକୁ
ଯାଇଛନ୍ତି, ଆଉ ଦୁଇପଣ ବାଧୁକି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

କେଲୁ

- ଦାରୋଗା ଜାଣିଲା କିମିତି ? ଥାନାରେ ଖବର ଦେଲା କିଏ ?

- ଶିବୁ - ଆଉ କିଏ ? ସେଇ, “ଖବରଦାର, ଗୋବରା ଜେନା ଚୌକିଦାର ।”
- କେଲୁ - ସେଇ ଗୋବରା ଖାଇଲା ତାଙ୍କୁ । ସାଆନ୍ତେ ଯଦି ବରାବର ହାତରେ ରଖୁଥିଲେ ପରା ?
- ଶିବୁ - ଭାଗ୍ୟ ନିୟତିକୁ ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେଇ କିଏ ଜିଣିପାରିବ ? ଏଥର ସାଆନ୍ତେ ଫିଟିଯିବେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଦି’ଜଣଙ୍କୁ ଦି’ଜଣଯାକ ଭାରି କଡ଼ା ହାକିମ । ଦି’ଜଣ ଯାକ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଚିଡ଼ିଛନ୍ତି । ରତନପୁର ଡୋମମାନଙ୍କୁ ଜେଲ୍ କରିଦେବାପାଇଁ ମଙ୍ଗରାଜେ ଦାରୋଗାକୁ କୁଆଡ଼େ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ଯାଚିଥିଲେ । ସେଇ ଟଙ୍କା ଫାଙ୍କି ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି, ସେଇ କଥାଟା ମନେପକାଇ କୁଆଡ଼େ ଦାରୋଗା କହିଲା, “କ୍ୟା, ରତନପୁର ଡୁମ୍‌ଲୋକ୍‌କା ମାମଲା ଯାଦ୍‌ହେଁ କି ନେହିଁ ?” ଯମ ପରି ଦି ଟା ଦେଖିବାକୁ । ଦାରୋଗା ପୁଣି ମିଆଁ । ସେଣ୍ଟ୍‌ଇନାଏଡ଼୍‌ହୋସେନ୍ । ମୁନ୍‌ସି ଚକ୍ରଧର ଦାସ ।
- କେଲୁ - ଶିବୁ ! ମାମଲାଟା ତେବେ ସଙ୍ଗାନ୍ । ଫାଉଜଦାରା ନିଶ୍ଚୟ ?
- ଶିବୁ - ହଁ ! ଶାରିଆ ତଫିଆଣୀକୁ ହତ୍ୟା କରି ତା’ଘରୁ ନେତ ଗାଈ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାଲ ଲୁଟ୍‌ତରାଇ କରିଥିବା ମୋକଦ୍ଦମା । ଭାଇନା ! ସାଆନ୍ତେ ବଡ଼ ଅଡୁଆରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସାକ୍ଷୀ ପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ହଳିଆ ପଠାଇଲେ । ତା’ପରେ ଆପେ ତନ୍ତାସାହିର ଦୁଆରେ ଦୁଆରେ ବୁଲିଲେ । ଜଣକର ସୁଦ୍ଧା ଭେଟ ପାଇଲେନି । ବଡ଼ଲୋକ ତଳକୁ ଖସିଗଲେ ବଡ଼ ହାନିମାନିଆ ହୁଅନ୍ତି ।
- କେଲୁ - ପୋଲିସିକି ସାକ୍ଷୀ ମିଳିଲେ ତ ! ମୋକଦ୍ଦମା ବେପ୍ରମାଣ ହୋଇଯିବ ସେ । ଲୋକେ କହିଲେ ତ ! ସବୁ ସାଆନ୍ତ ପାଖୁଆ ଲୋକ ।
- ଶିବୁ - ଭାଇନା ! ସାକ୍ଷୀ ନ ବାହାରି ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ? ସନ୍ନିପାତ ରୋଗୀ କତରା ଘୋଡ଼ିହୋଇ ଯମକୁ ଦୁଇ ଡିନିଡିନ ଫାଙ୍କି ଦେଇ ରହିଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ପୁଲିସ୍‌କୁ ଫାଙ୍କିଦବ କିଏ ?

କାଲି ସନାରଣାକୁ ଜୋର ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟମ ହୋଇଛି । ଦି'ଜଣ
ବରକନ୍ଦାଜ ହେପାଜତରେ ଅଧଘଣ୍ଟା ରହିବା ପରେ କହିଲା,
“ହଜୁର, ସବୁ ସତ କହିବି ।”

କେଲୁ - ମାଡ଼ ବସିଲେ ଯେତେବଡ଼ ଖୁନୀ ହେଲେ ବି ସବୁ ମାନିଯିବ ।
ମାଡ଼କୁ ପରା ଦେବତା ତରେ ।

ଶିବୁ - ମୁଁ କ'ଣ ଭାବୁଛି ଜାଣ ଭାଇନା, ଯୋଉଦିନଠୁ ବୁଢ଼ୀ ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ
ପଛରେ ଗାଡ଼ ହୋଇଛି, ସେହିଦିନଠୁ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଉପରେ
ଏତେ ବିପତ୍ତି, ଦୁର୍ଭିପାକ । ଦେଖୁନ ! ସାଆନ୍ତାଣୀ ମାଡ଼
କେତୁଟା ଦିନ ଭିତରେ ଟଳିପଡ଼ିଲେ ! ଫେର ମହାଷ୍ଟମୀ
ଦିନ । ମୁଁ ଭାବିଲି, ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଘର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାଙ୍ଗରେ ଗାଁର ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ବି ଘୁଲିଗଲେ ।

କେଲୁ - “ସର୍ବେ ଚଳିବେ କାଳବେଳ, କଥା ରହିବ ମହୀତଳେ ।”
ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କଠାରେ ପ୍ରକୃତରେ ସାଆନ୍ତାଣୀ ହେବାର ଗୁଣ
ଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଆଖିରେ ଦେଖୁନି । ତାଙ୍କର କଥା ପଦେ ବି
ଶୁଣିନି । କିନ୍ତୁ ସେ ଥିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଗୁଣ ଅଛପା ରହେ ନାହିଁ,
ଶିବୁ ! ତାଙ୍କୁ ବି ସେଇ ସାକ୍ଷାତ ମଙ୍ଗଳା ଖାଇଲା ।

ଶିବୁ - କେଲୁ ନାନା ! ସାଆନ୍ତାଣୀ ଯିବା ପରେ ସାଆନ୍ତେ କମିତି ଦୁଃଖ
କଲେ, ଏତେ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲେ, ତମେ ବି ଦେଖୁଥିଲେ
କାନ୍ଦିଥାଆନ୍ତ । ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କୁ ପ୍ରେମରେ ଦି'ପଦ କଥା କହିବାର
ଆମେ ଦେଖୁନୁ । ହେଲେ ସେ...

କେଲୁ - ହେଃ ! ବୁଢ଼ାଟେ' ହେଲଣି ଶିବୁ, ତେବେ ବି ତମର ନାବାଳକି
କଟନି । ଧାଁ ଧପଡ଼ କରି ଡେଁ ଡେଁ କାନ୍ଦିବା କ'ଣ ଦୁଃଖର
ଲକ୍ଷଣ ? ପ୍ରକୃତ ଦୁଃଖ ମଣିଷକୁ ପଥର କରେ । ଯାହାକୁ
ଆଠ କଳସ ମାଡ଼ି ବେଦୀ ଉପରେ ବିବାହ କରିଛ, ସେ ଭଲ
ହେଉ ବା ମନ୍ଦ ହେଉ, ତା ପ୍ରତି ଦୟା ମାୟା ଥାଏ । ତୁମେ
ଜାଣନି, ଶିବୁ ! ସାଆନ୍ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଦୁଇଟି ନଦୀ ପ୍ରବାହିତ
ହେଉଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଅନ୍ଧଃସ୍ରୋତା ପୁତସଲିଳା ଫଳଗୁ,
ଅନ୍ୟଟି ଉତ୍ତାଳତରଙ୍ଗମୟୀ ସର୍ପକୁମ୍ଭାରସଙ୍କୁଳା କୁଳପ୍ଲାବିନୀ

ଚର୍ମଶୃଙ୍ଗ । ଫାଲଗୁ ବିଦାୟ ନେଇଛି । ମନ୍ଦ୍ୟପ ସମ୍ମୁଖରେ ଅଛି
ଗିନାଏ ଜଳ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଗିନାଏ ସୁରା ।

(ଏତିକିବେଳେ ଗୋବିନ୍ଦା ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ଉଆସ ଆଡ଼କୁ
ଧାଇଁଯାଉଥିଲା ।)

- ଶିବୁ - ଆରେ ଗୋବିନ୍ଦା, ଗୋବିନ୍ଦା ! ଶୁଣ୍ ଶୁଣ୍ ଶୁଣ୍ !
- ଗୋବିନ୍ଦା - ରୁହ ନନା ! ଆଉ ଶୁଣିବି କ'ଣ ? ବେଳ ନାହିଁ । ସବୁ
ଶେଷ । ବରକନ୍ଦାଜଟା ମୋତେ ଯୋଉ ମାଡ଼ ଦେଇଛି, ମୋ
ଅଣ୍ଟା ଜଖମ୍ କରିଦେଇଛି ।
- କେଲୁ - କ'ଣ ହେଲା ?
- ଗୋବିନ୍ଦା - ଆଉ ହବ କ'ଣ ? ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ କଥାରେ ମୁଁ କାନ୍ଦୁ
ଉପରେ ଚଢ଼ି କ'ଣ ଜବାବ ସୁଆଲ ଚାଲୁଥିଲା ଶୁଣୁଥିଲି ।
ଚୌକିଦାର ଦେଖୁପକାଇ ବରକନ୍ଦାଜଟାକୁ ଯିମିତି
ଠାରିଦେଇଛି, ସିମିତି ମୋତେ ଘୋଷାଡ଼ିଆଣି ଯୋଉ ମାଡ଼
ମାରିଛି...
- କେଲୁ - କିଏ କ'ଣ କହିଲେ ? ପ୍ରମାଣ କିଛି ମିଳିଲା ?
- ଗୋବିନ୍ଦା - ଗୋବରା ଜେନା, ସନା ରଣା ସାଆନ୍ତାଙ୍କ ଅସଲ ମଞ୍ଜିକଥା
କହିଦେଇଛନ୍ତି । ଆଜି ମରୁଆ, ସାଆନ୍ତେ, ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କ
ଜମାନବନ୍ଦି ନିଆଯିବ । ସେ ବରକନ୍ଦାଜଟା ମୋତେ
ଗୋଡ଼େଇଛି । ଏଇବାଟେ ଆସିଲା ନା କ'ଣ -
(ଚମକି ଡରିମରି ଚାଲିଗଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବି ଉଡ଼େଇ
ଅତରଳରେ ଚାଲିଗଲେ ।)

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ କଚେରୀ ମେଲାରେ ଦାରୋଗା ଶେଖ୍ ଜନାଏତ୍ ହୋସେନ କାଠ
ଖଟ ଉପରେ ସତରଞ୍ଜି ପକାଇ ଦାଢ଼ି ମେଲାଇ ବସିଛନ୍ତି । ତାହାଣ ପଟରେ ବସିଛନ୍ତି

ମୁନ୍ସି ଚକ୍ରଧର ଦାସ । ଦୁଇଜଣ ବରଜନ୍ମାଜ ହରି ସିଂ ଓ ଗୋଲାମ କାଦର ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପୁରୁଣା ଠେଙ୍ଗା ଓ ହେଁସରେ ଘୋଡ଼ାହୋଇ ଲାସ ପାଖରେ ପଡ଼ିଛି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦିନର ମାମଲା ତଦାରଖ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମୁନ୍ସି ଚକ୍ରଧର ଦାସ ବିଶାଳ ବସ୍ତାନି ଫିଟାଇ ସେରସ୍ତା ମେଲିଦେଲେ । ବେକରେ ଦଉଡ଼ି ବନ୍ଧା, ମୁହଁରେ ସୋଲବିଣ୍ଡା ଦିଆ ଚେନି ବାସନର ଦୁଆତ ଆଗରେ ଥୁଆହୋଇଛି । ପାହାଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଶର କଲମ ଶିଶୁକାଠ ବେଣ୍ଟିଆ ଛୁରିରେ କାଟି ଖଣ୍ଡିଏ ସାନ କାଗଜରେ ଲେଖି ପାଟିକରି ପରୀକ୍ଷା କଲେ, “ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଦେବ ରକ୍ଷା କରିବେ”, “ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ବରଣେ ଶରଣ” । କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ଯାଉଛନ୍ତି ସେ ।)

ଦାରୋଗା - ମୁନ୍ସି ! ମୁଁ ରିପୋର୍ଟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଛି, ଶୁଣ - “ଧର୍ମାବତାର, ଚଳିତ ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ତିନି ତାରିଖ ଭୋର ଆଠ ବାଜେ ଅକ୍ରାଧାନ ଆପଣା ଏଲାକା ମଧ୍ୟରେ ଆପଣା କଚେରୀ ଜାଗାରେ ବସି ସରକାରୀ କାମ ଅଞ୍ଜାମ କରୁଥିବା ହାଲତ୍ । ମୁନ୍ସି ଚକ୍ରଧର ଦାସ, ବନ୍ଧା ଡାହାଣ ପାଖରେ ବସି ରୋଜିନା ଡାଏରୀ କଲମ ବନ୍ଦ କରୁଥିବା ହାଲତ୍ । ବରଜନ୍ମାଜ ଗୋଲାମ କାଦର ଓ ହରି ସିଂ ଆପଣା ପହରାରେ ମୁତୟନ ଥିବା ହାଲତ୍ ।”... କିମିତି ହୋଇଛି ମୁନ୍ସି ?

ମୁନ୍ସି - ଏଥର ଆପଣା ପ୍ରମୋସନ୍ ହୋ ଯାଏଗା, ହଜୁର୍ ! ମୁଁ ଜେରା ଜମାନ୍‌ବନ୍ଦି କରୁଛି । ଆପଣା ରିପୋର୍ଟ ଲେଖୁଥାନ୍ତୁ ।

ଦାରୋଗା - ଗୁମାସ୍ତା ବାକଧର ମହାନ୍ତି କାଲି କ’ଣ କହିଥିଲା ଜମାନ୍‌ବନ୍ଦିରେ ?

ମୁନ୍ସି - (ପଢ଼ିଲେ) ଆଜକୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେଲା ଏ ଫତେପୁର ଷରଷ୍ଟ ଡାଲୁକରେ ଗୁମାସ୍ତା ଅଛି । ପ୍ରଥମେ ମେଦିନା ପୁରର କେରାମତ୍ ଅଲି ଜମିଦାର ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜମିଦାର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗରାଜେ କଟବନ୍ଧକ ସୁତେ ଏହି ଜମିଦାରୀ ପାଇଛନ୍ତି । ମଙ୍ଗରାଜେ ଘରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଦେଇ ଜମିଦାରୀ କିଣିନାହାନ୍ତି । ଜମିଦାରୀ ଅସୁଲ ଟଙ୍କାରୁ କିଣିଛନ୍ତି । ଦିଲ୍ଲୁ ମିଆଁ ନିଶାରେ ପଡ଼ି ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ତମସୁଖ ଦସ୍ତଖତ

କରିନେଲେ । ମଙ୍ଗରାଜେ ଆଉ ମେଦିନୀପୁର ନ ଯାଇ
କଟକରେ ମାମଲା କରି ଜମିଦାରୀ ଦଖଲ କରିଗଲେ ।
ସାଆନ୍ତେ ଭଗିଆ ନାଁରେ କଟକ ଅଦାଲତରେ ନାଲିସ୍
କରିଥିଲେ; ସବୁ ଦଳିଲ ମୋ ପାଖରେ ଅଛି । ଭଗିଆକୁ କିଛି
ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ଶାରିଆ କିପରି ମଲା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ !
ଗାଈଟା ଭଗିଆର ।

ଦାରୋଗା - ଆଗେ ବଢ଼େ ।

ମୁନ୍ସି - ହରି ସିଂ ! ମରୁଆକୁ ତାକ ! (ମରୁଆ ଆସିଲା) ତୁମର ନାଁ
ମରୁଆ, ବାପର ନାଁ ଗୋବିନ୍ଦ ତିଆଡ଼ି, ଜାତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହାଲ
ସାହୁନ ଗୋବିନ୍ଦପୁର, ଜିଲ୍ଲା - କଟକ । ଆଜ୍ଞା, ଶାରିଆ କିମିତି
ମଲା ?

ମରୁଆ - ଶାରିଆ କି ରୋଗରେ ମଲା ମତେ ଜଣାନାହିଁ । ଆଜକୁ ଆଠ
ଦିନ ହେଲା ଆମ ବାଡ଼ିଦୁଆରେ ବସିଥିଲା । ଦିନରାତି ଏକ
ଜାଗାରେ ବସିଥାଏ । ଯାହାକୁ ଦେଖେ ଡକାପାରେ, “ମୋ
ଛ’ମାଣ ଆଠ ଗୁଣ୍ଠ, ମୋ ନେତ ।”

ମୁନ୍ସି - ସାଆନ୍ତାଣୀ କିମିତି ମଲେ ?

ମରୁଆ - ତାଙ୍କର କି ବେମାର ହୋଇଥିଲା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ସ୍ନାନ ପୂର୍ଣ୍ଣମା
ଦିନ ଚମ୍ପା ସୁଆରି ଚଢ଼ି କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲା । ହସି ହସି ଆସି
କ’ଣ କହିଲା । ସେହିଦିନୁ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କର ବେମାର ବଢ଼ିଲା ।
ଶାରିଆର ଜମି ଛାଡ଼ିଦେବା ସକାଶେ ସାଆନ୍ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ
ପଡ଼ି ସେ ଢେର କହିଲେ । ଚମ୍ପା ଖସ୍ତା ହେବାରୁ ସାଆନ୍ତାଣୀ
ଆଉ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଅନୁଜଳ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ।

ମୁନ୍ସି - କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା ଏ ଘରେ ଅଛ ?

ମରୁଆ - ଦଶ ବର୍ଷ ।

ମୁନ୍ସି - ସାମାର ନାମ ।

ମରୁଆ - ଟାଗନାଥ ତିଆଡ଼ି । ନଆଁ ଧରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ମୁନ୍ସି - ଟାଗନାଥ ତିଆଡ଼ି ? ଓ, ରାମନାଥ ତିଆଡ଼ି ?

ମରୁଆ - ହଁ

- ମୁନ୍ସି - ଏଠାକୁ କିପରି ଆସିଲ ?
- ମରୁଆ - ବିଭାବେଳେ ମୋର ସାତ ବର୍ଷ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ବାମୀର ବୟସ ତିନି କୋଡ଼ି ଋଷି ବର୍ଷ । ମୋ ସ୍ବାମୀ ତାଙ୍କ ଜମି ବିକି ମୋ ବାପକୁ ଆଠକୋଡ଼ି ଟଙ୍କା ଦେଇଥିଲେ । ସ୍ବାମୀ ଶ୍ବାସ ବେମାରିରେ ମଲେ । ନନା ତାଙ୍କ ଜମିବାଡ଼ି ବିକି ମୋତେ ନେଇଆସିଲେ । ନନାଙ୍କ ଘରେ ସାତ ବରଷ ରହିଲି । ଗାଁରେ ଲଳିତା ଦାସ ବାବାଜି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଦୈନନ୍ଦିନ ଚରିତାମୃତ ଶୁଣିବାକୁ ଯିବାରୁ ଭାଇମାନେ କଲି ଲଗାଇଲେ । ମୁଁ ବୃନ୍ଦାବନ ଯିବା ସକାଶେ ବାବାଜିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦିନେ ରାତିରେ ପଳାଇଆସି କଟକ ଡେଲଙ୍ଗା ବଜାରରେ ରହିଲି । ମାମଲା ପାଇଁ ସାଆନ୍ତେ କଟକ ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆସି ଏଠି ଅଛି ।
- ମୁନ୍ସି - ଆସ, ଏଠି ଟିପ ଦିଅ । (ମରୁଆ ଟିପ ଦେଲା) ଏ ମୁଦି ସତ୍ତକ ମରୁଆର ସହି । ...ଚମ୍ପାକୁ ତାଜ । (ଚମ୍ପା ଆସିଲା) ତୁମର ନାଁ କ'ଣ ?
- ଚମ୍ପା - ଚମ୍ପା
- ମୁନ୍ସି - ବାପର ନାଁ ?
- ଚମ୍ପା - ଜଣା ନାହିଁ ।
- ମୁନ୍ସି - ଜାତି ?
- ଚମ୍ପା - ଏଇ ଘର ମଣିଷ ।
- ମୁନ୍ସି - ସାଧୁନ ?
- ଚମ୍ପା - ଗୋବିନ୍ଦପୁର ।
- ମୁନ୍ସି - ଜିଲ୍ଲା କଟକ । ...ଶାରିଆକୁ ଚିହ୍ନ ?
- ଚମ୍ପା - ନା ।
- ମୁନ୍ସି - ସେ ତୁମ ଦୁଆରେ ମରିଥିଲା ?
- ଚମ୍ପା - ନା, ଆଉ କୁଆଡ଼େ ମରି ଆମ ଦୁଆରେ ପଡ଼ିଥିଲା ।
- ମୁନ୍ସି - ସେ ମଲା କିମିତି ?
- ଚମ୍ପା - ତାକୁ ଜର ହୋଇଥିଲା, ସେ ମରିଗଲା ।

- ମୁନ୍ସି - ଆଜ୍ଞା, ଆସାମୀ ମଙ୍ଗରାଜେ ତାକୁ କିଛି ଗାଳିଗୁଲଜ କରିଥିଲେ ?
- ଚମ୍ପା - ନା, ଆମ ସାଥାନ୍ତେ ତାକୁ କିଛି କହିନାହାନ୍ତି । ସାଥାନ୍ତେ ବଡ଼ ଭଲ ଲୋକ । ହଲିଲା ପାଣିରେ ପରା ଗୋଡ଼ ଦିଅନ୍ତି ନି !
- ଦାରୋଗା - ବାଜେ କଥା ବକ୍ ବକ୍ ମତ୍ କରୋ !
- ମୁନ୍ସି - ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କିମିତି ମଲେ ?
- ଚମ୍ପା - ତାଙ୍କୁ ଜର ହୋଇଥିଲା, ମରିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ ଭାତ ଖାଇନି । ଦେର କାନ୍ଦିବି । (କାନ୍ଦିଲା)
- ଦାରୋଗା - ରୁପ୍ କରୋ ! ରୋତି କୁଁ ? ସାଫ୍ ସାଫ୍ ଜବାବ୍ ଦୋ !
- ମୁନ୍ସି - ସେ ଗାଈ କାହାର ?
- ଚମ୍ପା - ଆମ ଘର ବାଛୁରୀ ।
- ମୁନ୍ସି - ସତ କହୁଛ ?
- ଚମ୍ପା - ହଁ, ଶାରିଆକୁ ଟଙ୍କା ଦେଇ କିଣିଛୁ ।
- ମୁନ୍ସି - ହୁଁ । ଟିପ୍ ଦିଅ । (ଚମ୍ପା ଟିପ୍ ଦେଲା) ଏ ମୁଦି ସକ୍ତକ ଚମ୍ପାର ସହି ।
- ଦାରୋଗା - ତୁମେ ସାଦି କରିଛ ?
- ଚମ୍ପା - ମଲା, ମୁଁ ସାଦି କଲି ନ କଲି ତୁମର କି ଯାଏ ଆସେ ? ମୁଁ କହିବି ନି ।
- ଦାରୋଗା - ଖୁବ୍ ସୈତାନୀ ଔରତ୍ । ଗୁଲନ୍ କରଦେଗା ! ଯାବ୍ ରଖୋ ! ରିପୋର୍ଟ ଶେଷ ହେବା ଉପରେ । ଏକ ନମ୍ବର ଆସାମୀକା ସଞ୍ଚାଳ ଜମାନବନ୍ଦି ଖତମ୍ କରୋ ! ରିପୋର୍ଟ ପଢ଼େଙ୍ଗେ ।
- ମୁନ୍ସି - ହରି ହିଁ ! ମଙ୍ଗରାଜକୁ ତାକ (ମଙ୍ଗରାଜ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି ଆସିଲେ) ତୁମର ନାଁ ଗାଁ କହିଯାଅ -
- ମଙ୍ଗରାଜ - ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗରାଜ । ପିତା ଧନୀ ନାଏକ । ଜାତି ଖଣ୍ଡାଏତ - ବୟସ ୫୨ବର୍ଷ । ପେଶା ଜମିଦାରୀ । ସାଧୁନ ଗୋବିନ୍ଦପୁର । ଜିଲ୍ଲା - କଟକ ।
- ମୁନ୍ସି - ତୁମେ ଶାରିଆକୁ ମାରିଛ ?

- ମଙ୍ଗରାଜ - (ରୋକ୍‌ଠୋକ୍) ନା ।
- ମୁନ୍‌ସି - ତୁମେ ଭଗିଆଠୁ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଜମି ନେଇଛ ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - (ସଦସ୍ୟେ) ଭଗିଆ ମୋ'ଠାରୁ ଟଙ୍କା ନେଇଥିଲା । ନ ଦେବାରୁ ନାଲିସ କରି ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଜମି ଡିଗ୍ରୀ କରି ନେଇଛି ।
- ମୁନ୍‌ସି - ଆଉ ଗାଈଟା ?
- ମଙ୍ଗରାଜ - ମୋକଦ୍ଦମା ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ ଗାଈଟା ନେଇଛି ।
- ମୁନ୍‌ସି - ବେଶ୍, ଦସ୍ତଖତ କରୋ । (ମଙ୍ଗରାଜ ଦସ୍ତଖତ କଲେ) ।
- ଦାରୋଗା - ବାସ୍, ମାମଲା ଖତମ୍ ହୁଅ । ତୁମ୍ ସବ୍‌ଲୋର୍ ବାହାର ଯାଅ । ମଙ୍ଗରାଜ୍ ! ତୁମ ଖାଡ଼ା ରହୋ । ଚୌକିଦାର, ହରି ସିଂ, ବରଜନ୍ଦାଜ ଗୋଲାମ କାଦର, ହୁସିଆର ଥାଅ ! (ସମସ୍ତେ ଗଲେ) ମୁନ୍‌ସି ! ଯେ ମେରା ରିପୋର୍ଟ ମେଜେଷ୍ଟର ସାହାବ୍‌ଜେ ଲିୟେ । ଶୁନୋ, ଔର ବତାଅ ଠିକ୍ ହେଁ କି ନେହିଁ । “ତାଲୁକା ମଜକୁର, ମୌଜା - ମଜକୁର, ରହିସ - ଶାରିଆ ନାମକ ତଫ୍ତିଆଣକୁ ଖୁନ୍ କରିଥିବା ହାଲତ୍ ।”
- ମୁନ୍‌ସି - ସବୁ ବିଲକୁଲ୍ ଠିକ୍ । ଲମ୍ବା ରିପୋର୍ଟ ଜରୁର ହୋଗା । ବାକି ରିପୋର୍ଟ ପରେ ପଢ଼ିବେ । ଥାନାରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଡେରି ହେବ । ଘୋଡ଼ା ଦଳଖୁଆ ତରୁଅଛି । ଜଦମ ଗୁଲିରୁ ବେଶି ଗୁଲିପାରିବ ନାହିଁ ।
- ଦାରୋଗା - (ରିପୋର୍ଟ ପୁଣି ପଢ଼ି) ଏହି ସବୁ ହାଲ୍ ଲିହାଜ୍‌ରେ ଆସାମୀ ଖୁନ୍ ସାବିତ୍ ହେବାରୁ ହଜୁରକୁ ଗୁଲାଣ ଦେଲି । ହଜୁର ଖୋଦାବନ୍ଦ, ମା ବାପା ! ଦୁନିଆର ବାଦ୍‌ଶାହ୍ ରିପୋର୍ଟ କସୁର ମାଫ୍ ଦେବେ ।”
- ମୁନ୍‌ସି - ଆସାମୀକୁ ଗୁଲାଣ କରାଯିବ ?
- ଦାରୋଗା - ଅଲବତ୍ । (ହାତକଢ଼ି ଦେଲେ ବରଜନ୍ଦାଜମାନେ । ଭିତରୁ ସାମାନ୍ୟ ଚହଲ, କୋଲାହଲ । ଭଗିଆ ବାୟା ହୋଇ ଆସି ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ିବାକୁ ଖୋଜିଲା ।
- ଦାରୋଗା - ମୁନ୍‌ସି ! ଯା'ର ହେପାଜାତ୍ ସକାଶେ କେହି ନାହିଁ ବୋଧେ ?

- ମୁନ୍ସି - ବୋଧେ କେହି ନାହିଁ, ହଜୁର !
- ଦାରୋଗା - ଇସ୍କୋ ଗୁଲାଶ କରୋ । (ଭଗିଆକୁ ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ । ଗୋବିନ୍ଦା ସାଙ୍ଗରେ ଚମ୍ପାର ପ୍ରବେଶ । ଚମ୍ପା କାନରେ ଗୋବିନ୍ଦା ଫୁସଫୁସ କ'ଣ କହିଲା ।)
- ଚମ୍ପା - ଆମେ କ'ଣ କରିବୁଁରେ ଗୋବିନ୍ଦା ? ସାଆନ୍ତେ ଆମକୁ ଅନାଥ କରିଦେଇ ଗଲେ ରେ !
- ମଙ୍ଗରାଜ - କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛୁ ? ଘର ସମ୍ଭାଳିବୁ ।
- ଚମ୍ପା - ସାଆନ୍ତେ ! ଗଡ଼ାଘର ଜିନିଷଗୁଡ଼ାକ ଉଇ ଧରିଯିବେ । ମୂଷା କାଟିଦେବେ । କ'ଣ ହବ, ବତେଇଦିଅ ।
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଏଇ ନେ କଳିକଞ୍ଚୁ ଦି'ଟା । ସବୁ ସାଇତି ସମ୍ଭାଳି ରଖୁବୁ । କିଛି ଚିତ୍ତା କରିବୁନି । ଦେଖାଯାଉ, କ'ଣ ହେଉଛି । ମୁଁ ଫେରିଆସିଲେ ସବୁ ଦେଖିବି । (ଚମ୍ପା କଞ୍ଚୁ ନେଲା ଓ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁହାଣୀ ଗୋବିନ୍ଦା ସହିତ ବିନାମୟ କଲା ।)
- ଚମ୍ପା - (ପାଟିକରି) ସାଆନ୍ତେ ! ଠିକ୍ ସମୟରେ ଠା କରୁଥିବେ । ଉପାସେ ରହିବେନି । (ହସିଲା)
- ବାହାରୁ - “ଖବରଦାର, ଗୋବରା ଜେନା ଚୌକିଦାର ।”

ଦୃତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ଗୋବିନ୍ଦପୁର ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ)

- କେଲୁ - ଶିବୁ ! ତୁମ ଗାଁରେ ସବୁଦିନ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଚହଳ ପଡୁଛି । ଆଜି ଦେଖାଲି, ଭାଗବତ ଘର ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପାଞ୍ଚ ଦଶ ଜଣ ତୁନି ତୁନି କଥା ଚଳାଇଛନ୍ତି ।
- ଶିବୁ - ହାଟ, ବାଟ, ଗାଧୁଆ ତୁଠ, ହାଣ୍ଡିଶାଳ, ଢେଙ୍କିଶାଳରେ ବି ସେଇ

କଥା । ମରୁଆ ଆଉ ବାବାଜି ଲଳିତା ଦାସ କଥା ତ ?

- କେଲୁ - ବାବାଜିଟି କିଏ ? ମରୁଆ ସହିତ ତା'ର ସମ୍ପର୍କ କ'ଣ ?
- ଶିବୁ - ମଙ୍ଗରାଜ କଟକ ଯିବା ସାତ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ପୁରୀକ୍ଷେତ୍ରରୁ ବାବାଜିଟି ଆସି ଭାଗବତ ଘରେ ମଠ କରିଥିଲେ ।
- କେଲୁ - ଓହୋ... ସେଇ ବାବାଜିଟି, ଯେ କି ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୁଲି ହରିନାମ କରନ୍ତି ! ଦେହଟି ଥାକୁଲୁ ଥୁକୁଲୁ, ମୁଣ୍ଡଟି ଲଣ୍ଡା, ତରଭୁଜ ଡେମ୍ଫ ପରି ବୁରୁକି ।
- ଶିବୁ - ହଁ, ସେଇ । ଭାରି ଧାର୍ମିକ, ନିର୍ଲୋଭ ବାବାଜିଟି । କେହି କିଛି ଦେଲେ 'ହରେକୃଷ୍ଣ ହରେକୃଷ୍ଣ' କହନ୍ତି ।
- କେଲୁ - ମରୁଆ କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କରିଠାରୁ ଚୈତନ୍ୟ ଚରିତାମୃତ ଶୁଣୁଥିଲା ?
- ଶିବୁ - ଦି'ଦିନ ହେଲା ବାବାଜିଙ୍କ ଦେଖା ନାହିଁ । ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଉଆସରେ ଖୋଜା ଚାଲିଛି । କେହି କେହି କହନ୍ତି, ମରୁଆ ବାବାଜିଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବୃନ୍ଦାବନ ଧାମକୁ ଚାଲିଗଲା ।
- କେଲୁ - ସାଧୁ ସହବାସରେ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରିଯାଇଥିବେ । ତେବେ ସାଧୁ ସାଧୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ମନ୍ତବ୍ୟ କଲେ ମହାପାତକ ହେବ ।
- ଶିବୁ - କିନ୍ତୁ ସାନବୋହୂଙ୍କ ବାକ୍ସରୁ ଅଳଙ୍କାର, ମୁହଁରୁହାଣି ଟଙ୍କା ବି ଅଳ୍ପବ୍ୟୟ ।
- କେଲୁ - ଯିଏ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ ତାକୁ ଯିବାକୁ ଦିଅ, ଶିବୁ ! ଉଆସର ହାଲଗଲ୍ କ'ଣ ?
- ଶିବୁ - ଜମି ନେବାର ଛ'ମାସ ଛ'ପକ୍ଷ ଯାଇନାହିଁ, ଦଶାଟା ଦେଖ ! ଯୋଉ ଦୁଆରେ ଦିନ ନାହିଁ ରାତି ନାହିଁ ଲୋକ ଯିବାଆସିବା ଚହଳ ଲାଗିଥିଲା, ସେ ଦୁଆରେ ଦୁବ ମାଡ଼ିଗଲାଣି ।
- କେଲୁ - ନିର୍ଜଗାମ ଯଦା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗଜଭୁକ୍ତ କପିତଥବତ୍ । ଗଜଭୁକ୍ତ କକଥ ଫଳ ପରି ଉପର ଟାଣ, ଭିତର ପୋଲା । ନାମକୁ ସାଆନ୍ତ, ଘର ଭିତର ଫମ୍ପା ।
- ଶିବୁ - ଦୁଷ୍ଟମନିଆ ପକ୍ଷ ଲୋକମାନେ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ଖୁସି ।

କେତୁଟା ଦିନରେ କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ନ ହେଲା !
ମଙ୍ଗରାଜ କଟକ ଯିବାର ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ସକାଳେ ଦେଖାଗଲା,
ଗନ୍ତାଘର ଘରି ଜାଗା ଆସୁଏ ଖୋଲା ।

କେଲୁ - ସେହିଦିନ ପରା ଦୁଇ ଜଣ ଆଗିଲି ପିଛିଲି କଟକ ଦାଣ୍ଡ ପହଞ୍ଚିବୁର
ଗୋହିରାରେ ଯିବାର ଲୋକେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଚମ୍ପା ପାଟଶାଢ଼ି
ଖଣ୍ଡିଏ ପିନ୍ଧିଛି । କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଧଡ଼ି ସୂତାଶାଢ଼ି ଚରତା ହୋଇ
ଉପୁରାଣ ପଡ଼ିଛି ।

ଶିବୁ - ପୁଅଗୁଡ଼ା ଭଲ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ବଡ଼ପୁଅର ତ ବାତୁଳ
ଛିଟା ଥିଲା; ଏବେ ସାଫ୍ ବାୟା । ସାନପୁଅମାନଙ୍କୁ ନାଲ
ପୋଛିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ଗୋବରା ଚଢ଼େଇ ଧରା, ଦିନରାତି
ଧାନ ବିକା ।

କେଲୁ - ଆଜି ଅନ୍ଧାଜ ଛ'ଘଡ଼ିବେଳେ ଦେଖୁଲି, ପୁଣି ପୋଲିସ ଜମାଦାର
ବରକନ୍ଦାଜ, ଛାଟିଆଙ୍କୁ ଘେନି ଆଠ ଦଶ ଜଣ ହେବେ
ଇଆଡ଼େ ଆସିଲେ ।

ଶିବୁ - ଜଜ୍ ସାହେବ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା
କରଛନ୍ତି । ତଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି ନିଲାମ ହୋଇ ଅସୁଲ ହେବ ।
ନିଲାମ ଯେ କେହି ଡାକିବେ, ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଗୋରୁଗାଈ,
ନଡ଼ିଆ ବଗିଚା ସବୁ ଘେରି ଉଜାଡ଼ରେ ଗଲା । ଖାଲି ମୁକୁନ୍ଦା
ହଳିଆଟା ସମସ୍ତଙ୍କ କଥାରେ ଆଜ୍ଞା ଆଜ୍ଞା ହୋଇ ଲଣ୍ଡଭଣ୍ଡ ପାଁ
ଧପଡ଼ କରୁଛି ।

କେଲୁ - ବୁଝିଲ, ଶିବୁ ! ସମସ୍ତେ ସୁଖର ସାଥୀ, ଅର୍ଥର ଦାସ । ବେଳ
ପଡ଼ିଲେ କେହି କାହାରି ନୁହେଁ । ତୁମେ ତ ଦେଖୁଛ,
କେତେବେଳେ କାହା ଦୁଆରେ ଦୁବ ମରୁନାହିଁ, କାହା ଦୁଆରେ
ମଣିଷ ପେଲାପେଲି । ଅବସ୍ଥା ସବୁ କରାଏ । ଆଜି ମଙ୍ଗରାଜ
ଲୋକଟାକୁ ଆହା ବୋଲି ପଦେ କଥା କହିବାକୁ କେହି ନାହିଁ ।
(ମୁକୁନ୍ଦା ପ୍ରବେଶ କରି ଦୁହଁଙ୍କୁ ନ ଚାହିଁ ଆପଣା ଦୁଃଖରେ
ଭୁଲିଯାଉଥିଲା ।)

ଶିବୁ - ଆରେ ମୁକୁନ୍ଦା, ଶୁଣ ଶୁଣ ! ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଖବର କ'ଣ ?

- ମୁକୁନ୍ଦା - ସର୍ବନାଶ ହେଉଛି, ଗୋସେଇଁମାନେ ! ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ଗାଈ ଚୋରି
ଲାଗି କଠିଣ ପରିଶରମ ସହ ଛ'ମାସ ମିଆଦ ହେଉଯାଇଛି ।
ହେଲେ ଓକିଲ କହିଛନ୍ତି, ସାଆନ୍ତେ ମାଠିଆଏ ତେଲ
ପେଡ଼ିଥିବେ କି ନାହିଁ ସେ ଖଲାସ କରିଆଣିବେ । ଭାରି ବଡ଼
ଓକିଲ । ହେଲେ ମାମଲାଟା ବହୁତ ଟାଣ । ବହୁତ ଟଙ୍କା
ଦରକାର ବୋଲି ଓକିଲ କହିଲେ । ସାଆନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଧରମବାପ
କରିଛନ୍ତି । ଟଙ୍କା ତ ନ ଥିଲା । ଚମ୍ପା, ଗୋବିନ୍ଦା ସବୁ ନେଲେ ।
ସାଆନ୍ତେ ବାଧ ହୋଇ ଛ'ମାସ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ସହିତ ଜମିଦାରୀ
କଣ୍ଠ କବଳା କରିଦେଇଛନ୍ତି । କି ଗ୍ରହ ଦଶା ପଡ଼ିଲା !
- କେଳୁ - ବିକାକିଣା କଥା ଯେ, ଧାର ଉଧାର ଚଳିବ ? କଚେରୀରେ
ମକ୍ତେଲେ ବୋଲେ, ରଖ ମଉସା ।
ଓକିଲ ବୋଲେ, ଆଣ ପଇସା ।
ଟଙ୍କାଟି ଥୁଅ, କଥାଟି କୁହ ।
- ମୁକୁନ୍ଦା - ସତ କଥା ! ମୋତେ କ'ଣ ସା'ନ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା
ମିଳୁଥିଲା ? ଅଧିକା ପଦେ କଥାକୁ ଅଧିକା ଟଙ୍କା ।
- ଶିବୁ - ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ଭାରି ବାଧୁଥିବ ତ !
- ମୁକୁନ୍ଦା - ତାଙ୍କୁ ବେଶି ବାଧୁଲା ଚମ୍ପା ଆଉ ଗୋବିନ୍ଦାର କାନ୍ଥ । ସାଆନ୍ତେ
ଖାଲି ପଦେ କଥା କହିଲେ, “ଚମ୍ପା ବି ଏ କାମ କରିପାରିଲା ।”
ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇଦେଲା; ଗୁମ୍ଫାରି ବସିପଡ଼ିଲେ ।
- କେଳୁ - ତୁ ଫୋର୍ କଟକ ଯିବୁ ?
- ମୁକୁନ୍ଦା - ଦେଖେଁ, ଯାହା ଥିବ ବିକିଭାଙ୍ଗି ଟଙ୍କାପଇସା କିଛି ଯୋଗାଡ଼
କରି ବାହାରିବି । ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଦିହ ମନ ମୋଟେ ଭଲ ନାହିଁ ।
ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ରତନପୁରର ଡୋମଗୁଡ଼ାକ, ଗୋବରା ଜେନା,
ଭଣିଆ ସମସ୍ତେ ରହିଛନ୍ତି । ଘଣାପେଲା ପରିଶରମ ବଡ଼
ବାଧୁଛି । ଶତ୍ରୁରୁମାନଙ୍କ ହାତରୁ ଲାଞ୍ଜନା ସହୁଚନ୍ତି ।
- କେଳୁ - ଗୋବରା ଜେନା କାହିଁକି ଜେଲକୁ ଗଲା ?
- ମୁକୁନ୍ଦା - ମିଛ ସାକ୍ଷୀ ଦୋଷରୁ । ହଉ, ମୁଁ ଯାଉଛି, ଗୋସେଇଁ, ଫୁରସତ୍

ନାହିଁ ।

(ଘୁଲିଗଲା)

- କେଳୁ - ବୁଝିଲ, ଶିବୁ ! ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣା କର୍ମଫଳ ଭୋଗ କରେ । ତୁମେ ଭଲ ଅବା ମନ୍ଦ ଯେପରି କର୍ମ କରିବ, ତହିଁର ପ୍ରତିଫଳ ଅବଶ୍ୟ ତୁମକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁମେ ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କଲ, ତାହାର ଫଳ ତୁମକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଉ ଖାଲି ଦେଖୁବାକୁ ରହିଲା, “ଖବରଦାର୍, ଗୋବରା ଜେନା ଚୋକିଦାର” ! ଯେ ଉପରେ ଅଛି, ସବୁ ଦେଖୁଛି, ସବୁ ଜାଣୁଛି, ସେ ତମ୍ବା ଆଉ ଗୋବିନ୍ଦାର କି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି ।

ଚତୁର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟ

(ଜେଲଖାନା ଭିତରେ ରାତି । ମଙ୍ଗରାଜ ଚିତ୍ରାମଣ୍ଡ । କୋଠରି ଭିତରେ କମ୍ବଳ ବିଛ ହୋଇଥିବା ମାଟିପିଣ୍ଡା ଉପରେ ମଙ୍ଗରାଜ ବସିଛନ୍ତି । ତୋମମାନେ ତାଙ୍କୁ ଟାହୁଲି ଟାପରା କରି ନାନା କଥା କହୁଛନ୍ତି ।)

- ୧ମ ତୋମ - ସାଆନ୍ତେ ବସିବନ୍ତି । କେଡ଼େ ଶୁଖିଗଲେଣି ।
 ୨ୟ ତୋମ - ଶଶୁରେ ଭାବୁବନ୍ତି । ଆ... ହା... ହା... !
 ୩ୟ ତୋମ - ଶଶୁରେ ଆମକୁ ମାମୁଁ ଘରକୁ ପଠେଇଥିଲେ ।
 ୧ମ ତୋମ - ଅପୂରୁବ ମିଳନ ।
 ୨ୟ ତୋମ - ଆହେ ସଙ୍ଗାତ, ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଗାତ ।

(ସମସ୍ତେ ହୋ ହୋଇ ହୋଇ ହସିଉଠିଲେ । ମଙ୍ଗରାଜ ସେମାନଙ୍କୁ ଘୁହୁଁ ନ ଥାନ୍ତି । କେତେବେଳେ ଜଣେ ଜଣେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଲମ୍ବହୋଇ ପଡୁଥାନ୍ତି, “ଦଣ୍ଡବତ ସା’ନ୍ତେ” କହି) ।

- ୧ମ ତୋମ - ଘଣାପେଲା କିମିତି ମଜା !
 ୨ୟ ତୋମ - ସାଆନ୍ତେ ଗତରକୋଡ଼ି । ବିନା ମେହନତରେ କି ତେଲ ବାହାରେ ?

- ୩ୟ ଡୋମ - ସାଆନ୍ତେ ଖାଣ୍ଟି ତେଲ ବାହାର କରୁଛନ୍ତି ।
- ୧ମ ଡୋମ - ଏ, ଖବରଦାର, ଗୋବରା ଜେନା ଚୌକିଦାର !
- ୨ୟ ଡୋମ - ଶଶୁର ଶଳା ଦିହେଁ ମେଣ୍ଟ ବାନ୍ଧି ଆମକୁ ମାମୁଁ ଘରକୁ ପେଲିଦେଲେ ।
- ୧ମ ଡୋମ - ଏଠି ଶଶୁର ଶଳା ଭାଇ ଭାଇ ।
- ୨ୟ ଡୋମ - ସାଆନ୍ତଙ୍କ ବଖରା ମରାମତି ହେଲା ବୋଲି ସିନା ଏଠି ଏକାଠି ଆମେ । ଏଥର ସାଆନ୍ତେ ନୂଆ କୋଠରିକୁ ଚାଲିଯିବେ ।
- ସମସ୍ତେ - (ଗାତ ଗାଇ ନାଚି ନାଚି)
କି କଲ କି କଲ ସାଆନ୍ତେ,
ମଞ୍ଜା ଫଳିଥିଲେ ଖାଆନ୍ତେ ।
- ଗୋବରା - ବେ ! କାହିଁକି ଏମିତି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିତ ?
- ୧ମ ଡୋମ - ଏ ! ବେ ବା କରୁରୁ କ'ଣ ? ଦେଖୁରୁ ? ଏଠି ତୋ'ର ଚୌକିଦାରୀ ଖଟିବ ନାହିଁ । ତୋ ଉପରେ ଆଉ ଜଣେ ବଡ଼ ଚୌକିଦାର ଅଛି । ତୁ ଡୋମ ସାହି, ପାଣ ସାହିକି ଭାଙ୍ଗିଲୁ । ସାଆନ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସଲ୍ଲା ହୋଇ ଆମ ଦାନା ଖାଇଲୁ ।
- ଗୋବରା - ଆବେ, ବୁଝୁ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ ବେ !
- ୧ମ ଡୋମ - ଆସ, ଆଗ ଯା'କୁ ଶୁଆଇଦେବା ।
(ସମସ୍ତେ ମିଶି ମାରିଲେ)
- ମଙ୍ଗରାଜ - ଠିକ୍ ହୋଇଛି ନିମନ୍ତ୍ରଣାରାମକୁ । ମୋ ଦାନା ଖାଇଲା, ଧାଇଁଯାଇ ଆନାରେ ଖବରଟା ଦେଇଦେଲା । ମିଛ ସାକ୍ଷୀ ଦେଲା ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ।
- ଗୋବରା - କ'ଣ କହିଲୁ ? ତୁ ଏଡ଼େ ସାଧୁ ପ୍ରାଣୀ ! ମୁଁ ତୋ'ର ସବୁ ଗୁମର କଥା ଜାଣେ । ଦେଖୁରୁ... ?
(ମାରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ)
- ମଙ୍ଗରାଜ - କ'ଣ ଏମିତି ତୁ ତା, ବେ ବା କରୁଛୁ ? ସେଦିନ ମୋ'ରି ଘରେ ଦିନରାତି ଖଟି ଖଟି ଦାନା ଖାଉଥିଲୁ । ପାଁଶ କୋଟି ଦଣ୍ଡବତ କରୁଥିଲୁ । ଆଜି ମତେ ହାତ ଡାଠାଉଛୁ ! ଘଣାପେଲା ବେଳେ

କେତେ ବିଧା, ଗୋଇଠା ନ ମାରିଛୁ । ସହିବାର ଗୋଟେ ସାମା
ଅଛି । ମୋର କ'ଣ ବଳ ନାହିଁ, ଭାବିଛୁ ? ନେ, ନେ ଆଉ
ଗୋଟେ ।

(ମୁଥ ମାରିଲେ)

(ଗୋବରା ଜେନା ସହିତ ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଧସ୍ତାଧସ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ ।
ତୋମମାନଙ୍କର ବି ଯୋଗଦାନ । ଗଣ୍ଡଗୋଳ କୋଳାହଳରେ
ଦୃଶ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଶେଷରେ ଗୋବରା ଜେନା ମୁମୂର୍ଷ ଏବଂ
ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପରାଜୟ । ପ୍ରବେଶ କଲା ଭଗିଆ ।)

ଭଗିଆ - ମୋ ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଦେ । ମୋ ନେତକୁ ଦେ । ମୋ
ଶାରିଆ କାହିଁ ?

(ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ନାକକୁ କାମୁଡ଼ିଦେଲା । ରକ୍ତ ଝରଝର ବହିଲା)

ମଙ୍ଗରାଜ - କାମୁଡ଼, ତୋ'ର ଯେତେ ଇଚ୍ଛା । ମୋତେ ମାରିଦିଅ । ତୋ'ର
ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ମୋ ପାଖରେ ନାହିଁ । ଓକିଲ ନେଲା ।
ମାର, ମୋତେ ମନଇଚ୍ଛା ମାର ସମସ୍ତେ ମିଶି ।
(ବାହାରି ପ୍ରହରାର ଚିହ୍ନାର, “କାହିଁକି ମାଡ଼ଗୋଳ ଲାଗିତ ?
ମଝିରାତି ହେଲାଣି । ଶୋଇପଡ଼ । ନ ହେଲେ ମାଡ଼ ବସିବ ।)

ପଞ୍ଚମ ଦୃଶ୍ୟ

(ବିରୂପା ନଈକୂଳ । ଗୋପାଳପୁର ଘାଟ । କଟକ ଯିବା ରାସ୍ତା । ଦୁଃ ଉପରେ
ଗୋଟ'ଏ ଭାରି ବଡ଼ ବରଗଛ । ଗଛ ମୂଳରେ ଗୋପା ସାହୁର ଦୋକାନ ଘର ।
ଘରଟି ସାତପାଞ୍ଚ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧକରେ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀ; ଅଧେ ମେଲା ।
ଆଗରେ ଦୁଇ ହାତ ଲମ୍ବ ପିଣ୍ଡା । ବରଷା ପଡ଼ୁଛି । ଗୋପା ବୁଡ଼ା ହୋଇ ଗଲାଣି ।
ଆପୁ ଖାଇସାରି ବୃତ୍ତା ଗୁଣ୍ଡ ଦି'ଟା ପାଟିକି ପକାଇଲା ଏବଂ ଖଞ୍ଜଣି ବଜାଇ ଗାଇଲା) ।

ବଡ଼ ମାୟାବା ଜୀବ ନୁହେଁ କାହାରି,

ଦିନେ ନ ଭଲୁ ରାମକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀହରି ।

ପ୍ରଥମ ମାସେ ଧନ, ହେଲୁ ଧବଳ ବର୍ଣ୍ଣ,

ଦ୍ଵିତୀୟ ମାସେ ଧନ, ଜଳେ ଯେସନେ ମାନ,

ତୃତୀୟ ମାସେ ଧନ, ଶୂନ୍ୟ ମେଲିଲୁ ତାଳ,

ଚତୁର୍ଥେ ଅସ୍ତି ଖଞ୍ଜା ତୋହରି... ।

(ଦେଖିଲା, କେହି ଆସୁନାହାନ୍ତି । ଝୁଡ଼ିରେ ଜିନିଷପତ୍ର
ଗୋଟାଇଲା ।)

ଗୋପୀ - ଦିନଯାକ ମେଘ ଘୋଡ଼ାଇଛି । ଦି'ତିନି ଅସ୍ତା ପାଣି ବି
ହୋଇଗଲାଣି । ବର୍ଷା ପଡ଼େ ଟପର ଟପର । ବାଟଟା
କାଦୁଅରେ ଚପର ଚପର । ବାଟୋଇ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଆଜି
ସକାଳ କାହା ମୁହଁ ଝୁଙ୍କିଥିଲା କେଜାଣି, ଅଧଳାକର ଧୂଆଁପତ୍ର
ବି ସରିଲାନି । ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ଦେଖେଁ, କାଳେ କେହି ବାଟୋଇ
ଆସିବ ପରା । (ପୁଣି ଗାଇଲା) ।

ପଞ୍ଚମେ ନାଭିଜମଳ କଲା ତିଆଣ,
ଷଷ୍ଠରେ ବାସୋରି ନାଡ଼ ଖଞ୍ଜିଲା ଜାଣ,
ଚକ୍ଷୁଭୂଳତା କାମ-କମାଣରେ ନିର୍ମାଣ,
ଆପେ ମନକୁ କଲା ବିଘ୍ନରି,
ବଡ଼ ମାୟାବା ଜୀବ ନୁହେଁ କାହାରି !!!

ଚମ୍ପା - (ନେପଥ୍ୟରୁ) ଏ ଦୋକାନି ! ରହିବାକୁ ଜାଗା ମିଳିବ ?

ଗୋପୀ - (ଚମ୍ପାଙ୍କ ପଡ଼ି ଅନାଇଲା । ବୁଝିଗଲା ଆଶୁଆ ମହାଜନ ।
ଦୋକାନ ପିଣ୍ଡାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦି'ଜଣଙ୍କୁ ଦୁଇଟା ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ)
ଆଜ୍ଞା, ଆସନ୍ତୁ, ଦୋକାନ ଉପରକୁ ଆସନ୍ତୁ ! ରୋଷେଇ
କରନ୍ତୁ; ସବୁ ସରଞ୍ଜାମ ଅଛି, ଦେବି ?

(ଗୋବିନ୍ଦା ଜଥାଟି ପିନ୍ଧିଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ଗାମୁଛା ଗୁଡ଼ିଆ । ପିଠିରେ
ସାନ ବୋକର । କାନ୍ଧରେ ତାଳପତ୍ର ଛତା । ପଛରେ
ପାଟଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧି ଚମ୍ପା, ଚଉତା ଉପରାଣ ପଡ଼ିଛି; ସର୍ବାଙ୍ଗ ଢଙ୍କା ।
କେବଳ ନାକରେ ଫୁଲଗୁଣା ଆଉ ନାଟ ମୟୂର ଦିଶୁଛି ।

ଗୋପୀ - (ଦି'ଢାଳ ପାଣି ଦେଇ) ପାଣି ନିଅନ୍ତୁ । ଗୋଡ଼ ପଖାଳନ୍ତୁ ।
ସାଆନ୍ତାଣି ! ଅପାଣ ବି ଢାଳ ନିଅନ୍ତୁ । ଶ୍ରୀପାଦରେ କାଦୁଅ

ଲାଗିଛି । (ଚମ୍ପା, ଗୋବିନ୍ଦା ଗୋଡ଼ ଧୋଇବା ପରେ) ଏଇଠି
ବସବୁ । (ଛିଣ୍ଡା ପଟିଖଣ୍ଡି ବିଛାଇଦେଲା) ।

ଚମ୍ପା - (ଗୋପାର ସମ୍ବୋଧନ, ଅଭ୍ୟର୍ଥନାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ପଣତ
କାନିରୁ ସୁକିଟିଏ ଫିଟାଇ) ଏ ବୁଡ଼ାପୁଅ ! ରୋଷେଇ ସରଞ୍ଜାମ
ଦେ ।

ଗୋପା - ଦଉଛି, ଆଜ୍ଞା ସାଆନ୍ତାଣି ! (ସୁକିଟିକୁ ଉଠାଇ ଦୁଇହାତରେ
ଲେଉଟା ଲେଉଟି କରି ଦେଖି, ଦୁଇ ଡିନି ଥର ବୁଫାଖାଇ,
ମୁଣ୍ଡରେ ଛୁଇଁ କାନିରେ ବାନ୍ଧିଲା) ନିଅନ୍ତୁ ଏଇ ଗୁଡଳ,
ବିରିଜାଇ ଟିକିଏ ଶ୍ରେପାଳିଆ ହେବ । ଆଉ ସବୁ ସରଞ୍ଜାମ
ଦଉଛି । ଆପେ ନିଆଁ ବରିଆ ଫୁଙ୍କି ବୁଲି ଧରାଇଦିଅଁ ।

ଚମ୍ପା - ଏ ଗୋବିନ୍ଦା ! ତୁ ଯା ପାଣି ଆଣିବୁ ।

ଗୋପା - ଏଠି କେତେକେତେ ଲୋକ ରାତି କଟାଇଲେଣି ।
(ଗୋବିନ୍ଦା ମାଠିଆ ନେଇ ଗଲା)

ଚମ୍ପା - ଆରେ ବୁଡ଼ାପୁଅ, ଏଠି ଦୁଧଘିଅ ମିଳିବ ? ଦୁଧଘିଅ ନ ହେଲେ
ମୁଁ ଖାଏ ନାହିଁ ।

ଗୋପା - ଆଜ୍ଞା, ସତ କଥା, ସତ କଥା । ନ ମିଳିବାକୁ ସିନା ! ନ ହେଲେ
କ'ଣ ଛାମୁ ଠା' ବସିବା ଜିନିଷ ଏ ସବୁ ? ଜଳଖିଆ ପାଇଁ
ଆଜ୍ଞା କାନ୍ତ୍ରୀ ସବୁ ବୁଡ଼ା ହୁଅନ୍ତା, ନିରୁତା ଗାଈଦୁଧ ହୁଅନ୍ତା,
ନବାତ ନ ହେଲେ ଦକ୍ଷିଣା ନୂଆଗୁଡ଼ ହୁଅନ୍ତା, ଆଉ ଖନ୍ଦା
ପାଇଁ ବଡ଼ ଶେଉଳ ନୋହିଲେ ବାଳିଆ ମାଛ, ବନ୍ତଳ କଦଳୀ,
ମୁଗଜାଇ, ଦୁଧଘିଅ ହୁଅନ୍ତା । କ'ଣ କରିବି ? ଆଜ୍ଞା,
ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ଏଇଟା ତ କଙ୍ଗାଳି ଦେଶ । ଆପଣଙ୍କ
ପଦାରବିନ୍ଦ ଧୂଳିରଜ କିପରି ମୋ କପାଳକୁ ପଡ଼ିଗଲା । ଆଜ୍ଞା,
ଗୋଟାକାତେ ପଇସା ଦିଅନ୍ତୁ, ଗାଁ ବୁଲି ଦେଖି ।

ଚମ୍ପା - ଏଇ ନେ ! (ସୁକିଟିଏ ଫୋପାଡ଼ିଦେଲା)

ଗୋପା - ଆଜ୍ଞା, ସାଆନ୍ତାଣି ! ମୁଁ ଆସି ନ ପାରିଲେ ସାନପୁଅ ବୁରୁନ୍ଦା
ହାତରେ ପଠାଇଦେବି । କିଛି ନ ମିଳିଲେ କଦଳୀ ପତ୍ର
ଠୋଲାରେ ଦୁଇ ଡିନି ତୋଳା ଘିଅ, ଠେକିରେ ମାଣେ ଅନ୍ଧାଜ

ଦୁଧ ପଠାଇଦେବି । ମୁଁ ଅନ୍ଧାରକଣା । ଆସିପାରିବି ନାହିଁ ।
(ଭୁଲିଗଲା)

(ଗୋବିନ୍ଦାର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ । ଚମ୍ପା ଜଳଖିଆ ବାଢ଼ିବାକୁ
ଲାଗିଲା । ଗୋବିନ୍ଦା ସରଞ୍ଜାମ ଯୋଗାଉଥାଏ ।)

ଚମ୍ପା - ଶୁଣିଲୁରେ ଗୋବିନ୍ଦା ! କାନ ଲଗେଇ ଶୁଣିଲୁ ତ ? ମୋତେ
ସେଠି ସମସ୍ତେ ସାଆନ୍ତାଣୀ କହୁଥିଲେ; ଯେଉଁଠିକି ଯିବି ସମସ୍ତେ
ସାଆନ୍ତାଣୀ କହିବେ । ତୋତେ ସାଆନ୍ତ କିଏ କହୁଥିଲା ?
ଆରେ ଭଲ, କଟକକୁ ଭଲ, ତୋତେ କ'ଣ କରିଦେବି,
ଦେଖୁବୁ । ତୋତେ ଭାରିଦିନ ହେଲା ବୁଝେଇ ବୁଝେଇ
ଥକିଲଣି ।

ଗୋବିନ୍ଦା - ନା, ନା, ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ଭଲ, ଆମ ଗାଁକୁ ଯିବା । ସେଇଠି
ରହିବା, ବିଲବାଡ଼ି କିଣିବା, ଗୁମ୍ଫା କରିବା, ହଳିଆ ରଖିବା ।

ଚମ୍ପା - ଆରେ ସତରେ, ଲୋକେ ଯାହା କହୁଛି -
ଅତି ନିଭଛୁଣା ଅନ୍ଧାର ରାତି,
ଅତି ନିଭଛୁଣା ଭଣ୍ଡାରି ଜାତି ।

ବିଲବାଡ଼ି କ'ଣ ହବରେ ? ଆରେ, ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିଛି,
ଶହେ ବରଷ ଦି'ଶ ବରଷ ବସି ଖାଇଲେ ତ ସରିବ ନାହିଁ ।

ଗୋବିନ୍ଦା - ନା, ନା, ସେକଥା ହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଗାକୁ ଯିବି । ଘରୁ
ଦେଉଳିନ ଦେଲା ଖବର ପାଇନାହିଁ । ମୋ ମନ କିମିତି
ଗୁଡ଼େଇ ପୁଡ଼େଇ ହେଉଛି । ନୋହିଲେ ମୋ ଭାଗ ଦିଅ, ମୁଁ
ଯାଏଁ । ତୁମର ଯାହା ମନ, କର ।

ଚମ୍ପା - ଭାଗ ? ଭାଗ କ'ଣ ? ଭାଇଭାଗ ? ଆରେ ଯାହା କହୁଛି,
ପଡ଼ୋଶୁଣା ପିଠା ଦେଖୁ ରବାଇ ଖବାଇ, ଘଷି ଫଡ଼ାରେ ଗୁଡ଼
ଲଗାଇ ଭଡ଼ ଭଡ଼ ଚୋବାଇ । ଧନ ସେଠି ଥିଲା ମୋର, ଏଠି
ବି ମୋର । ମୁଁ କ'ଣ ଚୋରିକରି ଆଣିଛି ?

ଗୋବିନ୍ଦା - ମୁଁ କ'ଣ ଚୋରିକରି ଆଣିଛି ?

ଚମ୍ପା - ନୁହେଁ ତ କ'ଣ ? ସାତ ଦିନ ହେଲା ବରଷା ନାହିଁ, କାଦୁଅ

ନାହିଁ, ଏ ଗାଁ ସେ ଗାଁ, ଯା ଓଳି, ତା ଓଳି ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ
ମାରିଲୁଣି । କହିଲୁ, ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପହଡ଼ଘର କୋଣରେ ତିନି
ଜାଗାରେ ଯେଉଁ ସୁନାଟଙ୍କା, କଳା ଟଙ୍କା, ସୁନାଗହଣା ସବୁ
ପୋତା ହୋଇଥିଲା, କିଏ ପୋତିଥିଲା ? ନିଶ୍ଚୟ ରାତିରେ ମୁଁ
ଗାତ ଖୋଲେଁ; ସାଆନ୍ତେ ଓ ମୁଁ ଦୁହେଁ ମିଶି ପୋତୁଁ । ତୁ କ'ଣ
ଜାଣିଥିଲୁ ? ଏ ସବୁ ମୋର ନା ଆଉ କାହାର ?

ଗୋବିନ୍ଦା - ଟଙ୍କା ତ ପୋତିଥିଲ, ସବୁ କରିଥିଲ । କଞ୍ଚି ନ ପାଇଥିଲେ କିଛି
ପାଇଥାନ୍ତ କି ? କଞ୍ଚି ଆଣିବା ବୁଦ୍ଧି କିଏ ବଢେଇଲା ?

ଚମ୍ପା - ଏହିକି ଏତେ ନା ମୁଦି ନାହିଁ ଗୋଡ଼ କରୁଛୁ କେତେ ! ବଡ଼
ବୁଦ୍ଧିଟା କାଢ଼ିଲାରେ ! ମୋର ଆଉ ବୁଦ୍ଧି ଆସନ୍ତା ନାହିଁ !
ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଛାଇ ପରି ରହି ମୁଁ ଖୁଆ ପିଆ ଭୁଲିଛି ।
କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତୋଟି ଦସିଗଲା । କହୁଛି କ'ଣ ନା ବୁଦ୍ଧି କହିଲି !
ବୁଦ୍ଧିରେ ବୁଦ୍ଧି ନା' ବଳେଇପଡ଼ି ଯାଉଛି କୁଦି ! ଭାରିଆ
ଶାରିଆର ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ, ନେତ ଗାଈ ସାଆନ୍ତେ
ଆଣିପାରିଥିଲେ ? ତାଙ୍କ ଠେଙ୍ଗାକୁ ପୋଡ଼ିଲା କିଏ ? ବୁଦ୍ଧି
ତୁ ମତେ ଦବୁ !

ବୃନ୍ଦାବନର ସ୍ଵର- (ଭିତରୁ) ସାଆନ୍ତାଣି ! ନିଅ, ବା' ପଠେଇଛି ରୋଷାଇ
ସରଞ୍ଜାମ । କଦଳୀପତ୍ର ଠୋଲାରେ ଘିଅ, ଠେକିରେ ଦୁଧ ।

ଚମ୍ପା - ପିଣ୍ଡାରେ ଥୋଇଦେ ।... ତୁ ଯିବୁ ନା ରହିବୁ ?

ବୃନ୍ଦାବନର ସ୍ଵର- ଏଇଠି ପିଣ୍ଡାରେ ଶୋଇପଡ଼ିବି । ଅନ୍ଧାର ରାତି । ଦକ୍ଷିଣା
ବାଡ଼େଉଛି । ତୁହାକୁ ତୁହା ବର୍ଷା । ବରଗଛଟା ଭୂତ ପରି
ଦିଶୁଛି । ଗୁନ୍ଦିଆ ନାଉରି ଡଙ୍ଗା ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଦାଢ଼ିଆଣା
କୁମ୍ଭାରର ଉପଦ୍ରବ ।

ଚମ୍ପା - ହଉ, ଶୋଇପଡ଼ ପିଣ୍ଡାରେ । ଆମେ ତ ଅଛୁଁ, ଡର କ'ଣ ?
(ଅନ୍ଧକାର । ନାରବତା । ପେଗୁ, ବାଦୁଡ଼ି, ଭେରେଣ୍ଡା, ଶିଆଳ
ରାତ୍ରିଚରଙ୍କ ରବ, ରଡ଼ି, ଡାକ । ଚମ୍ପା ଦଣ୍ଡେ ଠିଆହୋଇ
ଭାବିଲା) ।

ଚମ୍ପା - (ସାକୁଲେଇ) ଦେଖ ଗୋବିନ୍ଦା ! ତୁ ତ କହୁଛୁ ନଇ ଆରପାରି

ଗୁରିକୋଣ ବାଟରେ ତୋର ଘର । ହେଉ ଗୁଲ, କଟକକୁ
ଗୁଲ, ମୁଁ କିଛି ଟଙ୍କା ଦେବି, ତୁ ଘରେ ଦେଇଯିବୁ । ତୁ ଯଦି
ମୋ କଥା ନ ଶୁଣୁ, ଟଙ୍କା ତ ଟଙ୍କା, ସୁନା ତ ସୁନା, ସୁନାଧୁଆ
ପାଣି ଟୋପାଏ ବି ଦେବି ନାହିଁ । ତୋର ତ ନଜର ସବୁବେଳେ
ତଳକୁ ।

ଗୋବିନ୍ଦା - ଉପରକୁ ଗୁହଁଲେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଘୁରେ । ଶୁଣିଛି, ନିଉଛୁଣା କଟକ
ସହରରେ ନୂଆଲୋକକୁ ଭୂଆଁ ବୁଲାଇ । ତୁମେ ସିନା
ସାଆନ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥରକୁ ଥର କଟକ ଯାଇ ଅନ୍ଧିକନ୍ଧି
ଗଲିରାସ୍ତାର ହାଲ ଜାଣିଛ ।

ଚମ୍ପା - ସେକଥା ପଛକୁ । ଆ, ବଡ଼ ଭୋକ ହେଲାଣି, ଜଳଖିଆ ମୁଠେ
ମୁଠେ ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିବା ।

(ବୁଡ଼ା କାଢ଼ି ଧୋଇଲା)

ଗୋବିନ୍ଦା - (ଉଠୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ଧାରରେ ଚମ୍ପା ତାକୁ ଦେଖି ପାରିଲା
ନାହିଁ) ।

ଚମ୍ପା - (ଖପ୍‌ପା ହୋଇ) ମଲା ଯା, ପୋଇଲାକୁ ସାଆନ୍ତ କହିଲେ
ମୁଣ୍ଡରେ ବଡ଼ଢ଼ି । ଯା ମ ଯା, ଖାଇଲୁ ଖାଇଲୁ, ନ ଖାଇଲୁ
ନାହିଁ ।

ଗୋବିନ୍ଦା - କାହିଁକି ଖପ୍‌ପା ହଉତ ? ତୁମ କଥା ହେଲା, କଟକ ଯିବି ।
ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ଛଲେ, ବଳେ କୌଣସିଲେ ପାରିବି ନାହିଁ ।
ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପରି ସିଆଣାଙ୍କ ନାକ କାଟିଦେଲ, ଜାଣିପାରିଲେ
ନାହିଁ । ତେଣୁଆ ହଳିଆଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ବାଡ଼େଇଥିବାର ମୁଁ ନିଜ
ଆଖିରେ ଦେଖିଛି । କାହିଁକି ତୁଙ୍ଗାରେ କଳି ଲାଗିବି ? ତୁମେ
ଖାଇପିଇ ଶୋଇପଡ଼ । ବୋକଗୁକୁ ମୁଣ୍ଡତଳେ ରଖି
ଶୋଇଯାଅ । ମୁଁ ଜଗିବି । ଭୋକ କଲେ ଖାଇବି । ମୋ
ଭାଗତକ ରଖିଦିଅ ।

ଚମ୍ପା - (ଠେକିର ସବୁ ଦୁଧ ବୁଡ଼ାରେ ଢାଳି) ବେଶ୍, ଏଇ ତୋର ଭାଗ
ରହିଲା । ତୋର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ଖାଇବୁ । ମୁଁ ତୋ ଗୋଡ଼ୁହାତ
ଧରିପାରିବି ନାହିଁ । (ଗାବୁଲୁ ଗାବୁଲୁ ଖାଇ ମୁହଁହାତ

ଧୋଇସାରି) ଆରେ ଆ, ଖା ! ମୋତେ ନିଦ ଲାଗିଲାଣି ।
(ପାନ ଖଣ୍ଡିଏ ଭାଙ୍ଗି ଜଳରେ ଗୁଣ୍ଡି) ଆରେ ଆ - ! ଯାକୁ
କହନ୍ତି, ସୁଖ ଭାତ ତୋଟି କୁଣ୍ଡାକରା । ତୋତେ ଭଲପାଇବା
ମୋ ଦେଇ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତୁ ଯୋଗ ଭଣ୍ଡାରି, ସେଇ
ଭଣ୍ଡାରି ।

(ଚମ୍ପା ଏସବୁ କଥା କହୁଥିଲାବେଳେ ଗୋବିନ୍ଦା ବସି
ଭାବୁଥାଏ ।)

(ଚମ୍ପା ପଟି ଖଣ୍ଡକ ଉପରେ ଗଣ୍ଡିରାକୁ ବେକତଳେ ରଖି
ଚିତ୍‌ହୋଇ ଶୋଇଲା । ଦକ୍ଷିଣେ ଚମ୍ପାର ଆନୁନାସିକ ଶବ୍ଦ ।
ଅନ୍ଧକାର ରାତି । ସାଁ ସାଁ କରି ତୋଫାନିଆ ପବନ । ବିଜୁଳି
ଘଡ଼ଘଡ଼ି । ଘର ଭିତରେ ଦୀପର ତେଜ କ୍ରମଶଃ କ୍ଷୀଣ
ହୋଇଗଲା । ଦୂରରେ ବିଲୁଆଙ୍କ ଜଳି । ଗୋବିନ୍ଦା କ'ଣ
ମନରେ ପାହୁଲା । ଉଠି ବସି ଅତି ଧୀରେ ଯାଇ ଚମ୍ପାର
ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନାଇଲା । ଠଣାରେ ମୁଠି
ରଖିଦେଇଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଣି ସେଥିରୁ କ'ଣ ଫିଟାଇ
ଅଣ୍ଟାରେ ଭଲକରି ରଖି ଲୁଗା ଭିଡ଼ିଦେଇ ସେଇ ପଦାର୍ଥକୁ
ଦୃଢ଼ରୂପେ ଧରିଲା । ପୁଣି ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ଚମ୍ପାକୁ
ଏକଧାନରେ ଚାହିଁଲା । ଭୂମି ଉପରେ ନିହିତ ଶୁକରାକୁ ବଣ
ମଧ୍ୟରୁ କେନ୍ଦୁଆ ଯେପରି ଅନାଏ ସେହପରି ଏକ ଧାନରେ
ରହିଛି । ତା'ର ଆଖି ଦୁଇଟା ଜଳୁଛି ବିଜୁଳି ଆଲୁଅରେ ।
ତାହାଣି ହାତରେ କ'ଣ ଧରିଛି । ଏତେ ସାବଧାନ, ଏତେ ଧୀର
ଯେ, ନିଶ୍ୱାସଟା ମଧ୍ୟ ବଳରେ ପକାଉନାହିଁ । ତାହାଣି ଗୋଡ଼ଟା
ଆଗକୁ ପକାଇବାମାତ୍ରେ ଗୋଟାଏ ଜ୍ୟୋତି ଚକ୍ ଚକ୍ କରି
ଚମ୍ପା ଉପର ଦେଇ ବୁଲିଗଲା । ଚମକିପଡ଼ି ଗୋବିନ୍ଦା ପିଣ୍ଡା
ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ିଲା । ପୁଣି ସାହସ ବାନ୍ଧି ଅଧିକ ଦୃଢ଼ତା ସହିତ
ଅଗ୍ରସର ହେଲା ଏବଂ ଶୁକରୀ ଉପରକୁ କେନ୍ଦୁଆ ଝାମ୍ପିପଡ଼ିଲା
ପରି ଚମ୍ପା ଉପରକୁ ଝାମ୍ପିପଡ଼ିଲା । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ
ଦୀପଟା ଗର୍ଭକୁ ପୋଡ଼ିଯାଇ ଦମ୍ କରି ଜଳିଉଠି ଲିଭିଯିବାରୁ

ଦୁଧ ପଠାଇଦେବି । ମୁଁ ଅନ୍ଧାରକଣା । ଆସିପାରିବି ନାହିଁ ।
(ଘୁଲିଗଲା)

(ଗୋବିନ୍ଦାର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ । ଚମ୍ପା ଜଳଖିଆ ବାଡ଼ିବାକୁ
ଲାଗିଲା । ଗୋବିନ୍ଦା ସରଞ୍ଜାମ ଯୋଗାଉଥାଏ ।)

ଚମ୍ପା - ଶୁଣିଲୁରେ ଗୋବିନ୍ଦା ! କାନ ଲଗେଇ ଶୁଣିଲୁ ତ ? ମୋତେ
ସେଠି ସମସ୍ତେ ସାଆନ୍ତାଣୀ କହୁଥିଲେ; ଯେଉଁଠିକି ଯିବି ସମସ୍ତେ
ସାଆନ୍ତାଣୀ କହିବେ । ତୋତେ ସାଆନ୍ତା କିଏ କହୁଥିଲା ?
ଆରେ ଘୁଲ୍, କଟକକୁ ଘୁଲ୍, ତୋତେ କ'ଣ କରିଦେବି,
ଦେଖୁବୁ । ତୋତେ ଘୁରିଦିନ ହେଲା ବୁଝେଇ ବୁଝେଇ
ଅକିଲଣି ।

ଗୋବିନ୍ଦା - ନା, ନା, ଚମ୍ପା ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ଘୁଲ୍, ଆମ ଗାଁକୁ ଯିବା । ସେଇଠି
ରହିବା, ବିଲବାଡ଼ି କିଣିବା, ଗୁମ୍ଫା କରିବା, ହଳିଆ ରଖିବା ।

ଚମ୍ପା - ଆରେ ସତରେ, ଲୋକେ ଯାହା କହନ୍ତି -

ଅତି ନିତଛୁଣା ଅନ୍ଧାର ରାତି,

ଅତି ନିତଛୁଣା ଢଞ୍ଚାରି ଜାତି ।

ବିଲବାଡ଼ି କ'ଣ ହବରେ ? ଆରେ, ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିଛି,
ଶହେ ବରଷ ଦି'ଶ ବରଷ ବସି ଖାଇଲେ ତ ସରିବ ନାହିଁ ।

ଗୋବିନ୍ଦା - ନା, ନା, ସେକଥା ହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଗାକୁ ଯିବି । ଘରୁ
ଢେରଦିନ ଦେଲା ଖବର ପାଇନାହିଁ । ମୋ ମନ କିମିତି
ଗୁଡ଼େଇ ପୁଡ଼େଇ ହେଉଛି । ନୋହିଲେ ମୋ ଭାଗ ଦିଅ, ମୁଁ
ଯାଏଁ । ତୁମର ଯାହା ମନ, କର ।

ଚମ୍ପା - ଭାଗ ? ଭାଗ କ'ଣ ? ଭାଇଭାଗ ? ଆରେ ଯାହା କହନ୍ତି,
ପଡ଼ୋଶୁଣା ପିଠା ଦେଖୁ ରବାଇ ଖବାଇ, ଘଷି ଫଡ଼ାରେ ଗୁଡ଼
ଲଗାଇ ଭଡ଼ ଭଡ଼ ଘେବାଇ । ଧନ ସେଠି ଥିଲା ମୋର, ଏଠି
ବି ମୋର । ମୁଁ କ'ଣ ଘେରିକରି ଆଣିଛି ?

ଗୋବିନ୍ଦା - ମୁଁ କ'ଣ ଘେରିକରି ଆଣିଛି ?

ଚମ୍ପା - ନୁହେଁ ତ କ'ଣ ? ସାତ ଦିନ ହେଲା ବରଷା ନାହିଁ, କାଦୁଅ

ନାହିଁ, ଏ ଗାଁ ସେ ଗାଁ, ଯା ଓଳି, ତା ଓଳି ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ ମାରିଲୁଣି । କହିଲୁ, ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପହଡ଼ଘର କୋଣରେ ତିନି ଜାଗାରେ ଯେଉଁ ସୁନାଟଙ୍କା, କଳା ଟଙ୍କା, ସୁନାଗହଣା ସବୁ ପୋତା ହୋଇଥିଲା, କିଏ ପୋତିଥିଲା ? ନିଶ୍ଚୟ ରାତିରେ ମୁଁ ଗାତ ଖୋଲେଁ; ସାଆନ୍ତେ ଓ ମୁଁ ଦୁହେଁ ମିଶି ପୋତୁଁ । ତୁ କ'ଣ ଜାଣିଥିଲୁ ? ଏ ସବୁ ମୋର ନା ଆଉ କାହାର ?

ଗୋବିନ୍ଦା - ଟଙ୍କା ତ ପୋତିଥିଲ, ସବୁ କରିଥିଲ । କିନ୍ତୁ ନ ପାଇଥିଲେ କିଛି ପାଇଥାନ୍ତ କି ? କିନ୍ତୁ ଆଣିବା ବୁଦ୍ଧି କିଏ ବଢେଇଲା ?

ଚମ୍ପା - ଏହିକି ଏତେ ନା ମୁଦି ନାହିଁ ଗୋଡ଼ କରୁଥୁ କେତେ ! ବଡ଼ ବୁଦ୍ଧିଟା କାଢ଼ିଲାରେ ! ମୋର ଆଉ ବୁଦ୍ଧି ଆସନ୍ତା ନାହିଁ ! ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଛାଇ ପରି ରହି ମୁଁ ଖୁଆ ପିଆ ଭୁଲିଛି । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତୋଟି ବସିଗଲା । କହୁଛି କ'ଣ ନା ବୁଦ୍ଧି କହିଲି ! ବୁଦ୍ଧିରେ ବୁଦ୍ଧି ନା' ବଳେଇପଡ଼ି ଯାଉଛି କୁଦି ! ଭଗିଆ ଶାରିଆର ଛ'ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ, ନେତ ଗାଈ ସାଆନ୍ତେ ଆଣିପାରିଥିଲେ ? ତାଙ୍କ ଠେଙ୍ଗାକୁ ପୋଡ଼ିଲା କିଏ ? ବୁଦ୍ଧି ତୁ ମତେ ଦବୁ !

ବୃନ୍ଦାବନର ସ୍ଵର- (ଭିତରୁ) ସାଆନ୍ତାଣି ! ନିଅ, ବା' ପଠେଇଛି ରୋଷାକ ସରଞ୍ଜାମ । କଦଳୀପତ୍ର ଠୋଲାରେ ଘିଅ, ଠେକିରେ ଦୁଧ ।

ଚମ୍ପା - ପିଣ୍ଡାରେ ଥୋଇଦେ ।... ତୁ ଯିବୁ ନା ରହିବୁ ?

ବୃନ୍ଦାବନର ସ୍ଵର- ଏଇଠି ପିଣ୍ଡାରେ ଶୋଇପଡ଼ିବି । ଅନ୍ଧାର ରାତି । ଦକ୍ଷିଣା ବାଡ଼ୋଉଛି । ତୁହାକୁ ତୁହା ବର୍ଷା । ବରଗଛଟା ଭୂତ ପରି ଦିଶୁଛି । ଗୁନ୍ଦିଆ ନାଉରି ତଙ୍ଗା ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଦାଢ଼ିଆଣୀ କୁମ୍ଭାରର ଉପହବ ।

ଚମ୍ପା - ହଉ, ଶୋଇପଡ଼ି ପିଣ୍ଡାରେ । ଆମେ ତ ଅଛୁଁ, ତର କ'ଣ ? (ଅନ୍ଧକାର । ନାଉରତା । ପେରୁ, ବାଦୁଡ଼ି, ଭେରେଣ୍ଡା, ଶିଆଳ ରାତିଚରଙ୍କ ରବ, ରଡ଼ି, ଡାକ । ଚମ୍ପା ଦଣ୍ଡେ ଠିଆହୋଇ ଭାବିଲା) ।

ଚମ୍ପା - (ସାକୁଲେଇ) ଦେଖ ଗୋବିନ୍ଦା ! ତୁ ତ କହୁଛୁ ନଇ ଆରପାରି

ଘରିକୋଣ ବାଟରେ ତୋର ଘର । ହେଉ ଗୁଲ, କଟକକୁ
ଗୁଲ, ମୁଁ କିଛି ଟଙ୍କା ଦେବି, ତୁ ଘରେ ଦେଇଯିବୁ । ତୁ ଯଦି
ମୋ କଥା ନ ଶୁଣୁ, ଟଙ୍କା ତ ଟଙ୍କା, ସୁନା ତ ସୁନା, ସୁନାଧୁଆ
ପାଣି ଟୋପାଏ ବି ଦେବି ନାହିଁ । ତୋର ତ ନଜର ସବୁବେଳେ
ତଳକୁ ।

ଗୋବିନ୍ଦା - ଉପରକୁ ଘୁର୍ତ୍ତଲେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଘୁରେ । ଶୁଣିଛି, ନିଉଛୁଣା କଟକ
ସହରରେ ନୂଆଲୋକକୁ ଭୂଆଁ ବୁଲାଇ । ତୁମେ ସିନା
ସାଆନ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥରକୁ ଥର କଟକ ଯାଇ ଅନ୍ଧକନ୍ଦି
ଗଳିରାସ୍ତାର ହାଲ ଜାଣିଛ ।

ଚମ୍ପା - ସେକଥା ପଛକୁ । ଆ, ବଡ଼ ଭୋକ ହେଲାଣି, ଜଳଖିଆ ମୁଠେ
ମୁଠେ ଖାଇ ଶୋଇପଡ଼ିବା ।

(ବୁଡ଼ା କାଢ଼ି ଧୋଇଲା)

ଗୋବିନ୍ଦା - (ଉଠୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ଧାରରେ ଚମ୍ପା ତାକୁ ଦେଖି ପାରିଲା
ନାହିଁ) ।

ଚମ୍ପା - (ଖପ୍ପା ହୋଇ) ମଲା ଯା, ପୋଇଲାକୁ ସାଆନ୍ତ କହିଲେ
ମୁଣ୍ଡରେ ଚଢ଼ୁଛି । ଯା ମ ଯା, ଖାଇଲୁ ଖାଇଲୁ, ନ ଖାଇଲୁ
ନାହିଁ ।

ଗୋବିନ୍ଦା - କାହିଁକି ଖପ୍ପା ହଉତ ? ତୁମ କଥା ହେଲା, କଟକ ଯିବି ।
ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ଛଲେ, ବଳେ କୌଣସିଲେ ପାରିବି ନାହିଁ ।
ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପରି ସିଆଣାଙ୍କ ନାକ କାଟିଦେଲ, ଜାଣିପାରିଲେ
ନାହିଁ । ତେଣୁଆ ହଳିଆଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ବାଡ଼େଇଥିବାର ମୁଁ ନିଜ
ଆଖିରେ ଦେଖିବି । କାହିଁକି ତୁଙ୍ଗାରେ ଜଳି ଲାଗିବି ? ତୁମେ
ଖାଇପିଇ ଶୋଇପଡ଼ । ବୋକଗୁକୁ ମୁଣ୍ଡତଳେ ରଖି
ଶୋଇଯାଅ । ମୁଁ ଜଗିବି । ଭୋକ ଜଳେ ଖାଇବି । ମୋ
ଭାଗତକ ରଖୁଦିଅ ।

ଚମ୍ପା - (ଠେକିର ସବୁ ଦୁଧ ବୁଡ଼ାରେ ଢାଳି) ବେଶ, ଏଇ ତୋର ଭାଗ
ରହିଲା । ତୋର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ଖାଇବୁ । ମୁଁ ତୋ ଗୋଡ଼ହାତ
ଧରିପାରିବି ନାହିଁ । (ଗାବୁଲୁ ଗାବୁଲୁ ଖାଇ ମୁହଁହାତ

ଧୋଇଯାରି) ଆରେ ଆ, ଖା ! ମୋତେ ନିଦ ଲାଗିଲାଣି ।
(ପାନ ଖଣ୍ଡିଏ ଭାଙ୍ଗି କଳରେ ଗୁଣ୍ଡି) ଆରେ ଆ - ! ଯାକୁ
କହନ୍ତି, ସୁଖ ଭାତ ତୋଟି କୁଣ୍ଡାଇବା । ତୋତେ ଭଲପାଇବା
ମୋ ଦେଇ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତୁ ଯୋଗ ଭଣ୍ଡାରି, ସେଇ
ଭଣ୍ଡାରି ।

(ଚମ୍ପା ଏସବୁ କଥା କହୁଥିଲାବେଳେ ଗୋବିନ୍ଦା ବସି
ଭାବୁଥାଏ ।)

(ଚମ୍ପା ପଟି ଖଣ୍ଡକ ଉପରେ ଗଣ୍ଠିରାକୁ ବେକତଳେ ରଖି
ଚିତ୍‌ହୋଇ ଶୋଇଲା । ଦଣ୍ଡକେ ଚମ୍ପାର ଆନୁନାସିକ ଶବ୍ଦ ।
ଅନ୍ଧକାର ରାତି । ସାଁ ସାଁ କରି ତୋଫାନିଆ ପବନ । ବିଜୁଳି
ଘଡ଼ଘଡ଼ି । ଘର ଭିତରେ ଦୀପର ତେଜ କ୍ରମଶଃ କ୍ଷୀଣ
ହୋଇଗଲା । ଦୂରରେ ବିଲୁଆଙ୍କ କଳି । ଗୋବିନ୍ଦା କ'ଣ
ମନରେ ପାଉଁଲା । ଉଠି ବସି ଅତି ଧୀରେ ଯାଇ ଚମ୍ପାର
ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନାଇଲା । ଠଣାରେ ମୁଠି
ରଖିଦେଇଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଣି ସେଥିରୁ କ'ଣ ଫିଟାଇ
ଅଣ୍ଟାରେ ଭଲକରି ରଖି ଲୁଗା ଭିଡ଼ିଦେଇ ସେଇ ପଦାର୍ଥକୁ
ଦୃଢ଼ରୂପେ ଧରିଲା । ପୁଣି ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ଚମ୍ପାକୁ
ଏକଧାନରେ ଚାହିଁଲା । ଭୂମି ଉପରେ ନିହିତ ଶୁକରାକୁ ବଣ
ମଧରୁ କେନ୍ଦୁଆ ଯେପରି ଅନାଏ ସେହପରି ଏକ ଧାନରେ
ରହିଛି । ତା'ର ଆଖି ଦୁଇଟା ଜଳୁଛି ବିଜୁଳି ଆଲୁଅରେ ।
ଡାହାଣ ହାତରେ କ'ଣ ଧରିଛି । ଏତେ ସାବଧାନ, ଏତେ ଧୀର
ଯେ, ନିଶ୍ୱାସଟା ମଧ୍ୟ ବଳରେ ପକାଉନାହିଁ । ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ଟା
ଆଗକୁ ପକାଇବାମାତ୍ରେ ଗୋଟାଏ ଜ୍ୟୋତି ଚକ୍ ଚକ୍ କରି
ଚମ୍ପା ଉପର ଦେଇ ବୁଲିଗଲା । ଚମକିପଡ଼ି ଗୋବିନ୍ଦା ପିଣ୍ଡା
ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ିଲା । ପୁଣି ସାହସ ବାନ୍ଧି ଅଧିକ ଦୃଢ଼ତା ସହିତ
ଅଗ୍ରସର ହେଲା ଏବଂ ଶୁକରା ଉପରକୁ କେନ୍ଦୁଆ ଝାମ୍ପିପଡ଼ିଲା
ପରି ଚମ୍ପା ଉପରକୁ ଝାମ୍ପିପଡ଼ିଲା । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ
ଦୀପଟା ଗର୍ଭକୁ ପୋଡ଼ିଯାଇ ଦମ୍ କରି ଜଳିଉଠି ଲିଭିଯିବାରୁ

କିଛି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ଘର ଭିତରେ ଉଛଟ ଗାଁ ଗାଁ ଶବ୍ଦ ।
ଗୋଡ଼ହାତ ବାଡ଼େଇବା ଶବ୍ଦ । ବାଦୁଡ଼ିର ଜର୍ଜର ଡେଣା
ଶବ୍ଦ । ପ୍ରବଳ ଝଞ୍ଜା ପବନ । ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦ ଭେଦ କରି
ବୃନ୍ଦାବନର ଆତଙ୍କିତ ଚିତ୍କାର, “ଏ ବାବା, ବାବା ଲୋ !”
ଗୋବିନ୍ଦା ତୁମ୍ଭ ପଦରେ ଗଣ୍ଡିରି ଧରି ପଳାୟନ ।)

କ୍ଳୋଡ଼ ଦୃଶ୍ୟ

(ବିରୂପା ନଈ ଦୁଇକୁଳ ଖାଇ ଚାଲିଛି । ଭୋର ହୋଇ ଆସୁଛି । ଗୋବିନ୍ଦା
ଗଣ୍ଡିରାଟା ଧରି ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତରେ ତୁଳ ପାଖରେ)

ଗୋବିନ୍ଦା - ଏ ନାଉରି ଭାଇ !... (ଜବାବ୍ ନାହିଁ) ଏ ନାଉରି ଭାଇ !
ତଙ୍ଗା ଆଣ, ଖଜାଖୁଆ ଦେବି ।

ରୁନିଆ ନାଉରି - (ଖଣ୍ଡିକାଶମାରି) କିଏ ତାକୁଛ ହୋ ! ରୁହ ରୁହ, ରାତି ପାହୁ ।
ଗଣ୍ଡି ଜାଗା ।

ଗୋବିନ୍ଦା - ଦେଖ ନାଉରିଆ ଭାଇ ! କଟକରେ ମୋର ମାମଲା ଅଛି ।
ଚଞ୍ଚଳ ଯିବି ଓଜିଲ ଘରକୁ । ମୋତେ ଟିକିଏ ଚଞ୍ଚଳ ପାରିକରି
ଦେ । ନେ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ।

ରୁନିଆ - ନୂଆ ପାଣି ଆସିଛି । ଗୋମୁହଁ କୁମ୍ଭାରର ଉପହବ । ନୂଆ
ବଢ଼ିକି ପରତେ ନାହିଁ । ଫେଣରୁ କୁମ୍ଭାର ଖାଏ । (ତଙ୍ଗା
ଲଗାଇ) ଆସ, ଆସ । ତମେ ଆସିଛ ବୋଲି । ଆଉ କିଏ
ହୋଇଥିଲେ ଜମା...

ଗୋବିନ୍ଦା - କୁମ୍ଭାର ଖାଇବ ତ ଖାଉ । ମୋ ଜୀବନକୁ ଆଉ ଆଶା ନାହିଁ ।
ସ୍ଥଳ ଚଞ୍ଚଳ ।
(ଟିକିଏ ଫରସ୍ତ ହେଲା । ନାଉରି ଗୋବିନ୍ଦା ଲୁଗାରେ ରକ୍ତ
ଦେଖି) ।

ରୁନିଆ - କିହୋ ! ତମେ କାହାକୁ ହାଣିବ ? ଦିହଯାକ, ଲୁଗାପଟାରେ
ରକ୍ତ ଲାଗିଛି ।

(ନାଉରି ହଁ ହଁ କହୁ ଗୋବିନ୍ଦା ନଈକି ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ।
ଗୋଟିଏ ଗୋମୁହଁ କୁମ୍ଭାର ଆସି ଟପ୍ କରି ଗୋବିନ୍ଦାକୁ ଧରି
ପକାଇଲା । ଗଣ୍ଡିରାଟି ଅଳ୍ପ ଦୂର ଭାସିଯାଇ ବୁଡ଼ିଗଲା ।
ଘୁନିଆ ଘୁନିଆଏ ଜାଣିବାପାଇଁ ଲୋକଟା କିଏ, କେଉଁଠାରୁ
ଆସିଲା, କାହିଁ ଯାଉଥିଲା ।)

ଘୁନିଆ - ଗଲା, ଗଲା, କୁମ୍ଭାରଟା ନେଇଗଲା । ଏ... ଗୋପିଆ ଭାଇ...
ବୃନ୍ଦାବନର ସ୍ବର - କ'ଣ କି ମଉସା ! ଧାଇଁଆସ କଥାଡ଼କୁ ।

ଷଷ୍ଠ ଦୃଶ୍ୟ

(ହରିପୁର ନାଆ ଘାଟ)

ଘୁନିଆ ବେହେରା - ଗୋପି ଭାଇ ! କ'ଣ କହିବି, ରାତି ତ ରାତି, ଦିନରେ ମଧ୍ୟ
ଭୟରେ ସେ ଗୋପାଳପୁର ଘାଟକୁ କେହି ଗଲେ ନାହିଁ ।
ଯାହା ମୂଳରେ ତୁ ଦୋକାନ ମେଲିଥିଲୁ, ସେଇ ବରଗଛରେ
ଗୋଟାଏ ପେଡୁଣା ବସି ତାଳ ଦୋହଲାଉଲା । ସେଇ
ପେଡୁଣାଟା ଖରାବେଳେ ନଈବାଲି ଉଡ଼ାଇ ଖେଳୁଥିବାର
ଲୋକେ ଦେଖିଲେ । ଗୋପାଳପୁର ତୁଠକୁ ଲୋକେ ଏବେ
ପେଡୁଣାପଦା ବୋଲୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ହରିପୁରକୁ ଘାଟ
ଉଠାଇଆଣିଛି ।

ଗୋପା ସାହୁ - ତିନିଦିନିଆ ଲଗାଣରେ ଦୋକାନଘରଟା ପଡ଼ିଗଲା । ବାଟଟା
ବି ପଡ଼ିଗଲା । ମୁଁ ଆଉ ଦୋକାନକୁ ଯାଏ ନାହିଁ । ଯିଏ ସେ
ଲାସ୍ ଦେଖୁଛି, ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ କହିବ, ମାଇକିନିଆଟା ପେଡାଶୁଣା,
ରାକ୍ଷାସୁଣା ବୋଲି ।

ଘୁନିଆ - ଜମାଦାର ଆଗରେ ତୁ କ'ଣ କହିଲୁ ?

ଗୋପା - ସିମିତି ଜମାଦାର କହିଛି ସେଇଟା ଖୁନ୍ ନୁହେଁ - ସାପକାଟି, ମୁଁ
ସିମିତି କହିଗଲି, ଧର୍ମାବତାର ! ଏଠାରେ ହଜାର ହଜାର ସାପ
ନଈବଡ଼ିରେ ଭାସିଆସି ଅଛନ୍ତି । ଦୋକାନ ଆଗରେ ଲମ୍ବ
କୋଳଥିଆ ନାଗ ବୁଲୁଥିବାର ମୁଁ ଦେଖୁଛି ।

- ରୁଦିଆ - ଜମାଦାର ସେଖ ତୋରାବଲ୍ଲି ରବେୟା ହାକିମ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣିଲେ ଗର୍ଭଣୀ ଗାଈ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଏ ।
- ଗୋପୀ - ଲାସ୍ ଦିହରେ ସାପ କାମୁଡ଼ା ଚିହ୍ନ ଜାହେର ଥିବାରୁ ସାପକାଟି ବୋଲି କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଥାନାକୁ ଲେଖୁ ମାମଲା ଖତମ କଲେ । ଗୁରୁଜଣ ହାଡ଼ି ଲାସ୍ ଦିରେ ଦଉଡ଼ି ଲଗାଇ ଭିଡ଼ି ଭିଡ଼ି ନେଇ ନଈରେ ଭସାଇଦେଲେ ।
- ରୁଦିଆ - ଗୋପିଆ ଭାଇ ! ଲାସ୍‌ଟା ନଈରେ ଭାସି ଯାଉ ଯାଉ ଯୋଉଠି ବାଟୋଇଟାକୁ ସେଦିନ କୁମ୍ଭାର ନେଲା, ଠିକ୍ ସେଇ ସ୍ଥାନରେ ତାକୁ ଗୋଟାଏ କୁମ୍ଭାର ଧରି ଘେନିଗଲା । ମୁଁ ଏବେ ବି ତଙ୍ଗା ବାହିନେଲେ ସେ ଜାଗାରେ ପାଣିକୁ ଅନାଏ ।
- ଗୋପୀ - ସେଦିନ ପଇସା ଲୋଭରେ ଆପୁ, ଧୂଆଁ ପତ୍ର ଟିକକ ପାଇଁ ବୃନ୍ଦାବନକୁ ଯମମୁହଁକୁ ପେଲିଦେଇଥିଲି । ରାତି ଅଧରେ ହାଉଳି ଖାଇ ଅଚେତା ହୋଇଗଲା । ମୋର ଆଖି ଫୁଟି ନ ଗଲା କାହିଁକିରେ ? ମୋତେ ସାଆନ୍ତ, ସାଆନ୍ତାଣୀ ପରି ଦି'ଟା ଦିଶିଲେ । ସକାଳୁ ବୃନ୍ଦାବନ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇ ଯାହା ଦେଖିଲି, ଝାମ୍‌ମାରିଗଲା । କାଠପରି ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଲି । ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।
- ରୁଦିଆ - ମଲା ମଣିଷକୁ ଏତେ ଡର ?
- ଗୋପୀ - ସାଧାରଣ ମରଣ ହୋଇଛିରେ ରୁଦିଆ ! କେବେ ଦେଖାନାହିଁ, କେବେ ଶୁଣା ନାହିଁ । ପାଟଗାଡ଼ି ପିନ୍ଧା କଳା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟାଏ ଗଲକୁ ଗୁହଁ ମରି ପଡ଼ିଛି । ଘରସାରା ରକ୍ତମୟ । ଖଲିପତ୍ରରେ ରକ୍ତ, ବୁଲିମୁହଁରେ ରକ୍ତ, ଭାତହାଣ୍ଡିରେ ରକ୍ତ । ରକ୍ତ ପିଚିକାରିମାରି କାନ୍ଥବାଡ଼ରେ ଝୋଟି ଦେଲାପରି ହୋଇଯାଇଛି । କୁକୁଡ଼ା ଜେଉଁକଲାପରି ତା ବେକଟା କଟା । ପାଖରେ ରକ୍ତବୋଳା ଖୁର ।
- ରୁଦିଆ - ଗୋପିଆ ଭାଇ ! ଏଇଟା ସାପକାଟି ବୋଲି ଜମାଦାର କିମିତି କହିଲା, କହିଲୁ ? ନିଜେ ହାଣି ହୋଇ ମରିଛି ବୋଲି ତ କହିପାରିଥାନ୍ତା ?

- ଗୋପୀ - ଟଙ୍କା ମିଳିଲେ ମଣିଷରକ୍ତକୁ ଛେଳିରକ୍ତ ବି କହିହୁଏ ।
- ରାଧିଆ - ଜମାଦାର ତଙ୍ଗାପାରି ହେଉ ହେଉ ବରକନ୍ୟାଜକୁ କହିଲା,
ଏତେ ବଡ଼ ମାମଲାରେ ଦୁଇ ଶହ ମଧ୍ୟ ପୂରା ହେଲା ନାହିଁ ।
ବରକନ୍ୟାଜ କହିଲା, ଖୋଦା, ମାଲିକ୍, ଯୋ ହୁକୁମ ହୁଆ ।
ଆଜ୍ଞା, ତୁ କ'ଣ କହିଲୁ ?
- ଗୋପୀ - ମୁଁ କହିଲି, ଆଜ୍ଞା, ମୋର ଡିନି କାଳ ଗଲାଣି; କାଳେ ଅଛି । ମୁଁ
କି ଏ ବୟସରେ ମିଛ କହିବି ? ଆଜି ଏକାଦଶୀ, ଦାନ୍ତରେ
ଡିରଣ ଦେଇନାହିଁ । ଏଇ ବିଷ୍ଣୁ ବୃକ୍ଷ ମୂଳରେ ସତ୍ୟ କହୁଛି,
ମୁଁ ଏ ମାମଲା କଥା କିଛି ଜାଣିନାହିଁ । ଛ'ମାସ ହେଲା ଘରେ
ବାଧକି ପଡ଼ିଛି । ଦୋକାନକୁ ଆସିନାହିଁ । ବୃନ୍ଦାବନ ମୋର
ପୁଅ, ତା' ମାମୁଁ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲା ।
- ରାଧିଆ - ଦାରୋଗା ତୋ କଥା ବିଶ୍ୱାସ କଲା ?
- ଗୋପୀ - ସାପକାଟି ବୋଲି ଲେଖିଲା କିମିତି ? ସିଏ ପ୍ରଥମେ କହିଥିଲା,
ମୋକଦ୍ଦମା ଖୁନି, ଡକାୟତି ନୁହେଁ । ଡକାୟତି ହୋଇଥିଲେ
ଲାସ୍ ଦିହରେ ଅଳଙ୍କାର ଥାଆନ୍ତା ନାହିଁ । ତା'ପରେ
ମୁର୍ଦ୍ଦାରଟାକୁ କଟାକଟି, ଘୋଷରାଘୋଷରି କଲେ ହାଡ଼ିମାନେ ।
ରାଧି ଆଙ୍ଗୁଳି କଦଳୀଭଣ୍ଡା ଜିଭ କାଢ଼ି, ଦାନ୍ତ ନିସିଡ଼ି, ରାଜକୁ
ତରାଟି ରକ୍ତ ଲଟପଟ ମାଛି ଭଣ୍ଡାଣ ହୋଇ ରାକ୍ଷସୀ ପରି
ମରି ପଡ଼ିଥିଲା । ଗାଲ ଦି'ଟା ଓଡ଼ଫଡ଼ା, ପେଟଟା ଓଳିଆ ।
ପାଟଶାଢ଼ିଟା ଲଙ୍ଗଳା କରି କାଢ଼ିନବାରୁ ମୂର୍ତ୍ତିଟା ଭୟଙ୍କର
ଦିଶିଲା । ଯୋଉ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ! ଗୋଡ଼ର କଂସାପାହୁଡ଼ ନ
ବାହାରିବାରୁ ମେହେନ୍ଦରମାନେ ଗୋଡ଼ ଗୋଛି କୁରାଡ଼ିରେ
ହାଣିଦେଲେ । ପାପୁଲି ଦୁଇଟା ପାଇଁ ଶାଗୁଣା, କୁକୁର ଖଣ୍ଡିଯୁଦ୍ଧ
ଲଗାଇଲେ ।
- ରାଧିଆ - ଗୋପିଭାଇ ! ଯୋଉ ଲୋକଟା ବୁଡ଼ିମଲା, ଆଉ ଏଇ
ମାଇକିନିଆ ଭିତରେ କି ସମ୍ପର୍କ, ଅନ୍ଧାକରେ କହି ପାରିବୁ ?
- ଗୋପୀ - ସ୍ୱାମୀ, ସ୍ତ୍ରୀ ! ସାଆନ୍ତ ସାଆନ୍ତାଣୀ ପରି ତ ଦିଶୁଥିଲେ ।
- ରାଧିଆ - ଖୁରରେ ବେକକୁ ମରଦଟା କାଟିଲା କାହିଁକି ?

- ଗୋପୀ - କଳିଗୋଳ ଲାଗିଥିବେ । ସ୍ବାମୀ, ସ୍ତ୍ରୀ ଭିତରେ କଳିଗୋଳ ହୁଏନି କ'ଣ ?
- ରାଧିଆ - ନାକାଁରେ ଭାଇ ! ଟଙ୍କାସୁନା ପାଇଁ । ଗଣ୍ଟିଲିଟି ହଠାତ୍ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଗଲା ପରା ।
- ଗୋପୀ - ଦେ, ଧୂଆଁପତ୍ର ଟିକେ । ନିଶା ଛାଡ଼ିଗଲାଣି ପରା ।

ସପ୍ତମ ଦୃଶ୍ୟ

(ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଉଆସ ଅଗଣାର ତୁଳସୀ ଚୌରା ପାଖରେ ତିନି ମାସ ତଳେ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଯେପରି ପଡ଼ିବାର ଦେଖାଯାଇଥିଲା, ଠିକ୍ ସେଇ ସ୍ଥାନରେ ଉତ୍ତରକୁ ମୁଣ୍ଡକରି ପୁରୁଣା କତରା ଖଣ୍ଡକରେ ମଙ୍ଗରାଜ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ମୁକୁନ୍ଦା ହଳିଆ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷା କରୁଛି । ଗୋଡ଼ ହାତ ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଦଉଛି । ମଙ୍ଗରାଜ ଏକ ଧାନରେ ଆକାଶକୁ ଘୁଞ୍ଚି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଟିକିଏ ଆଖି ଲାଗି ଗଲାବୁ ହାତଲିଖାଇ) ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ଅ-ମା-ଆ-ଗୁ-

ମୁକୁନ୍ଦା - ସାଆନ୍ତେ !

ମଙ୍ଗରାଜ - (ନୀରବ । ଅଣେଇହୋଇ ଶୋଇଲେ) ।

ମୁକୁନ୍ଦା - ମୁଁ କ'ଣ କରିବି, ସାଆନ୍ତେ ! ଧାନ ଅମାର ତଳିପୋଛି । ଦୁଇଟା ଅଣ୍ଡିରା, ଘରିଟା ପହୁଣସଜ ବିକି, ତୋଲି ଧରି ତୁମକୁ କଟକରୁ ଆଣିଲି ଏତେ ମେହନତ କରି । ତୁମେ ଡାକିଲେ ବି ଶୁଣୁନ ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ମୁକୁନ୍ଦା ! ବଡ଼ କଷ୍ଟ । ନାକଟାରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେଉଛି ।

ମୁକୁନ୍ଦା - ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିଲି, କିଛି ଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ଶିବା କମାର, କାର୍ତ୍ତିକା ନାୟକ, ଦୁଇଜଣ ଡାକ ଫୁକାର ବଇଦ ଅଲଗା ହୋଇଗଲେଣି । ଗୋପିଆ ତନ୍ତା ପରି ଟାଣୁଆ ବଇଦ ବି ଶଙ୍କିଯାଉଛନ୍ତି ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ମୁକୁନ୍ଦା ! ସାଆନ୍ତାଣୀ ଏଇଠି...

- ମୁକୁନ୍ଦା - ହଁ, ତିନି ମାସ ହୋଇଗଲା ।
 ମଙ୍ଗରାଜ - ଥ-ମା-ଆ-ଗୁଁ ଫେରାଇଦିଅ ।
 ମୁକୁନ୍ଦା - ସାଆନ୍ତେ ! କାହିଁକି ଏମିତି ହାତଲି ଖାଉଛ ?
 ମଙ୍ଗରାଜ - ମୁକୁନ୍ଦା ! ସଖି ହେଲା । ଶଙ୍ଖ ବାଜୁଛି । ଦୀପ ଦେ ।
 ମୁକୁନ୍ଦା - ଭୋର ହେଲାଣି ସାଆନ୍ତେ । କ'ଣ କମିତି କହୁଛ ?

(ଚମ୍ପାର ନରକଙ୍କାଳର ଆବିର୍ଭାବ)

- ମଙ୍ଗରାଜ - ହେଇ ଦେଖୁ... ଦେଖୁ... ମୋତେ ଡରାନା, ଚମ୍ପା ! ଦେଖୁ
 ମୁକୁନ୍ଦା... ମୂଳା ପରି ଦାନ୍ତ... ବାଳ ମୁକୁଳା, ତିନି ହାତ ଲମ୍ବ
 ଜିଭ । ଖାଇଲା... ଖାଇଲା... ଧଅ...

- ମୁକୁନ୍ଦା - ସାଆନ୍ତେ ! ସେ ମଲାଣି ।
 (ନେପଥ୍ୟରୁ ଚମ୍ପାର ସ୍ଵର - “ସେ ଛ’ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଚକକୁ
 କାଲି ହଳ ଯିବ ତ ?... ସେମାନଙ୍କ ଘର ଭାଙ୍ଗିଦେଲା, ଭଲ
 କଲା ।... ତୁମେ ମୋତେ ଖଣ୍ଡେ ଡୋଲି, ଘୁରିଚା ଭାର ସଜାଡ଼ି
 ଦିଅ ତ ।”
 (ଅଜହାସ୍ୟ)

- ମଙ୍ଗରାଜ - ମୁକୁନ୍ଦା !...ଥ-ମା-ଆ-ଗୁଁ-(ମୁକୁନ୍ଦା ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା) ମୁକୁନ୍ଦା !
 ପାଣି, ଶୋଷ ।

- ମୁକୁନ୍ଦା - ମୁଁ ତୁମକୁ କାହାପାଖରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯିବି, ସାଆନ୍ତେ ?
 ସନ୍ନିପାତ ! ଗୋପିଆଭାଇ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଯାଇଁ ଦେଖେ ।
 (ଗୁଲିଗଲା)

- ମଙ୍ଗରାଜ - ହଁ, ହଁ, ଫେରାଇଦେବି । ଏ, ମୋତେ ଡରାନା । ତୋତେ ମୁଁ
 ଦେଖୁଛି । ଏମିତି ବିକଟାଳ ରୂପ ତୋର କିଏ କଲା ଲୋ
 ଶାରିଆ ?

(ନେପଥ୍ୟରୁ ଶାରିଆର ସ୍ଵର - “ମୋ ଛ’ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ଜମି
 ଦେ । ମୋ ନେତ, ମୋ ନେତ, ମୋ ନେତ”) ।

- ମଙ୍ଗରାଜ - ମୁକୁନ୍ଦା ! କବଲା...ଡାକ ଭଗିଆକୁ... (ଭଗିଆର ନରକଙ୍କାଳ
 ମୁଖ ବ୍ୟାଦାନ କରି ଆବିର୍ଭୂତ ହେଲା) ।

- ମଙ୍ଗରାଜ - ଭଗିଆ ! ଶୁଖୁ ଶୁଖୁ ମରିଛୁ । ହଁ, ହଁ, ନେ ନେ - ଆରେ

ହଜାର ହଜାର ହୋଇଯାଇଛି । ଲକ୍ଷ-କୋଟି-ଭଗିଆ ଥି-
 ମା-ଆ-ଗୁଁ କିଏ ନେଲା... ? ବାୟାପଲ.. ଖଣ୍ଡା... ଖଡ଼ଗ...
 ମୁଦଗର... ଦାଆ... ମୁଣ୍ଡରେ ମାର... ଫଟାଅ ଓଃ-ଓଃ-ଓଃ-
 ବାଟ ଛଡ଼...ପିବି କୁଆଡ଼େ... ? କିଏ ଅଛି... ? ମୁକୁନ୍ଦା...
 କେହି ନାହିଁ... ଚମ୍ପା... ନା-ନା-ନା- ମୁଁ ପାପା... ନରକ... ।
 (ଅନ୍ତରାଳରୁ 'ଭଜ ଗୋବିନ୍ଦ' ସ୍ଥର ଗୋବିନ୍ଦ, ଗୋବିନ୍ଦ ଭଜ
 ମୁଦମତେ' ଶୁଭିଲା) ।

ମଙ୍ଗରାଜ - ଭଗବାନ ! ଭଗବାନ !
 (ଗୁହଁ ଗୁହଁ ଏକ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟା, ଶାନ୍ତିମୟା, ଆଶା-ପ୍ରଦାୟିନୀ
 ସ୍ତ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ଚଉରାରେ ବିରାଜିତା ହେଲେ ।
 ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ପାଖକୁ ଡାକିଲେ) ।

ମଙ୍ଗରାଜ - (ଆନନ୍ଦାତିଶୟରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବାହୁ ପ୍ରସାର କରି ସେଇ
 ମୂର୍ତ୍ତି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲେ) - ସାଆନ୍ତାଣୀ !
 ବୃନ୍ଦାବତୀ ! ମାଆ ! (ପଡ଼ିଗଲେ, ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଜ୍ୟୋତି
 ନିର୍ଗତ ହୋଇ ସେହି ନାରୀମୂର୍ତ୍ତି ଆଡ଼କୁ ଯାଇ ଲୀନ
 ହୋଇଗଲା ।)

(ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଉଆସରେ ଚହଳ ପଡ଼ିଲା... “ହରି ବୋଲଇ”
 ନେପଥ୍ୟରୁ - “ରାମ ନାମ ସତ୍ୟ ହେଁ, ହରିନାମ ସତ୍ୟ ହେଁ”
 ଧ୍ବନି ପରେ ପରେ ଚିତାଗ୍ନିର ଲେଲିହାନ ଶିଖା । ବାଡ଼ି
 ଖଣ୍ଡିକରେ ଭରା ଦେଇ କେବଳ ମୁକୁନ୍ଦା ହଳିଆ ଛିଡ଼ା ହୋଇ
 ଲୁହ ପୋଛୁଛି ।)

ଯବନିକା

ଅଥେଲେ।

ଭିନସର ମୁର

ଉତ୍କଳିୟ ସେକ୍ସପିଅର

ପାତ୍ର ପାତ୍ରାଗଣ

ଭିନସର ଡିଡକ୍

ବ୍ରାବାନଶିଓ ମନ୍ତ୍ରଣା ସଭାର ବର୍ଷାୟାନ୍ ସଦସ୍ୟ

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଦସ୍ୟବୃନ୍ଦ

ଗ୍ରେଶିଆନୋ ବ୍ରାବାନଶିଓଙ୍କ ଭ୍ରାତା

ଲୋଡୋଭିକୋ ବ୍ରାବାନଶିଓଙ୍କ ଆୟାୟ

ଅଥେଲୋ ସମ୍ରାଟ ମୁରୁ, ଭିନସର ରାଜସେନାପତି

କେଶିଓ ତଦୀୟ ସହକାରୀ

ଇୟାଗୋ ତଦୀୟ ପତାକାଧାରୀ

ରତାରିଗୋ ତେସ୍ତେମୋନାର ପ୍ରାଣପ୍ରାର୍ଥୀ ଯୁବକ

ମଣ୍ଡାନୋ ସାଇପ୍ରେସ୍ ଭୂତପୂର୍ବ ଶାସକ

ବିନୁଷକ ଅଥେଲୋଙ୍କ ଅନୁଚର

ତେସ୍ତେମୋନା : ବ୍ରାବାନଶିଓଙ୍କ କନ୍ୟା ଓ ଅଥେଲୋଙ୍କ ପତ୍ନୀ

ଏମିଲିଆ ଇୟାଗୋର ପତ୍ନୀ

ବିଏଙ୍କା କେଶିଓର ରକ୍ଷିତା

ନାବିକ, ଦୂତ, ଘୋଷକ, ରାଜକର୍ମଚାରୀ, ଭଦ୍ରଲୋକ,
ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷକ ଏବଂ ପାର୍ଶ୍ବଚରଣ

ଦୃଶ୍ୟ: ଭିନସ୍, ସାଇପ୍ରେସ୍ ଦ୍ଵୀପର ଏକ ବନ୍ଦର

ପ୍ରଥମ ଅଙ୍କ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ:

ଭିନୟ — ପଥ

(ରତାରିଗୋ ଓ ଇୟାଗୋର ପ୍ରବେଶ)

- ରତାରିଗୋ - ଯାଃ ଯାଃ! ସିମିତି କଥା କୁହନା । ମୋତେ ଭାରି ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି । ଇୟାଗୋ ଏମିତି ତୁମେ କରିପାରୁଛ କେମିତି । ମୁଣି ରସି ତୁମ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଛି, ତୁମେ ପେରାଣ ନିଜ ଟଙ୍କା ଭାବି ପାଣି ପରି ଖରଚ କରି ଚାଲିଛ; ଅଥଚ କହୁଛ, କ'ଣ ନା ତୁମେ କିଛି ଜାଣନା ।
- ଇୟାଗୋ - କହିଲେ ତ ତୁମେ କିଛି ଶୁଣିବ ନାହିଁ, ବୁଝିବ ନାହିଁ । ରାଣ ଅଛି । ଏମିତି ହେବ ବୋଲି ସ୍ବପ୍ନରେ ଯଦି ମୁଁ ଭାବିଥାଏଁ କର ?
- ଇୟାଗୋ - ତା' ଯଦି କରୁ ନ ଥାଏଁ ତେବେ ତୁମେ ମତେ ଘୁଣା କର । ତୁମେ ଜାଣ ତିନି ତିନି ଜଣ ସହରର ବଡ଼ଲୋକ ମତେ ସହକାରୀ ସେନାପତି ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରିବା ପାଇଁ ତା' ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡରୁ ଟୋପି ଖୋଲି ଅନୁନୟ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମୁଁ କ'ଣ ମଣିଷ ଚିହ୍ନେନି ? ମୋର ଦାମ୍ ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝେ । ମୋର ସେ ପଦ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଯୋଗ୍ୟତା ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ତା' ନିଜ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝେ । ଆତ୍ମଗର୍ବରେ ତ ଜଡ଼ସତ୍ତ୍ୱ । ସେ ସେମାନଙ୍କ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା କହି ଫାଙ୍କି ଦେଲା । ଯୁଦ୍ଧର ଘନଘଟା ଆତଙ୍କ ବିଷୟରେ ବାକ୍ ଚାତୁରୀ ଦେଖାଇ । ମୋଟ କଥା ହେଲା ମୋର ସୁପାରିଶ ନାମଖୁର । କହିଲା, “ମୋର ସହକାରୀ ମୁଁ ଆଗରୁ ଠିକ୍ କରିସାରିଛି ।” କିଏ ସେ ଜାଣ ? ଲୋକପରି ଲୋକଟାଏ ତ ପାଇଛି ! ନାଆଁ ତା'ର ମାଇକେଲ କେଶିଓ । ଫ୍ଲରେନ୍ସରେ ତା'ର ଘର । କମିତି ସୁନ୍ଦରାଟିଏ ବାଛିଛି ଯେ ତାକୁ ମାରିବ । କେବଳ ହିସାବ କିତାବ ଘରୁଆ କାମ ଜାଣେ । ଅଭିଆଡ଼ୀ ଝିଅ ବଙ୍ଗ ବେଶୀ

ଜାଣେ କିମିତି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ସୈନ୍ୟ ସଜ୍ଜା କରିହେବ, ବୁଧ ରଚନା କରିହେବ । ପୋଥିବିଦ୍ୟାରେ କିନ୍ତୁ ସେ ପାରଙ୍ଗମ । ତା' ପରି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦେଖାଇବାରେ ଆମ ମନ୍ତ୍ରାବର୍ଗ ଟଙ୍କୁର ଦେଇପାରିବେନି । ଭାରି ବଡ଼ ବୀର, କାର୍ଯ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ବାକ୍ୟରେ । କିନ୍ତୁ ଆମ ମାଲିକଙ୍କ ଆଖିରେ ସେଇ ଯୋଗ୍ୟ । ଅଥଚ ଯେଉଁ ଲୋକର ଶୌର୍ଯ୍ୟ ବୀର୍ଯ୍ୟର ନିଦର୍ଶନ ସେ ନିଜ ଆଖିରେ ସ୍ପଦେଶରେ, ବିଦେଶରେ ସ୍ପର୍ମା, ବିଧର୍ମା ମାନଙ୍କ ସହିତ ଦେଖିଛି ସେ ରହିଲା ପାହାଡ଼ର ଅନ୍ୟପାଖରେ ଯେଉଁଠି ଆଲୁଅ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ କି ପବନ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଅଥଚ ଯୁଦ୍ଧ ବିଦ୍ୟାରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ଘୋର ମୂର୍ଖ ହେଲା ତା' ସ୍ଥାନରେ ସହକାରୀ ସେନାପତି ଆଉ ମୁଁ ହେଲି ସେଇ କଳାମାଣିକର ପତାକାଧାରୀ ।

ରତାରିଗୋ - ଏମିତି ହୋଇଥିଲେ ତ ମୁଁ ତା'ର ପତାକା ଧରନ୍ତି କଣ ତା' ଗଳାର ଫାଶିଦଉଡ଼ି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥାନ୍ତି ।

ଜୟାଗୋ - କିନ୍ତୁ ଉପାୟ କାହିଁ ? ଗୋଲାମି, ଚାକିରୀର ଏଇତ ଅଭିଶାପ । ଆରେ ଭାଇ ସେ କାଳ ନାହିଁ ଯେବେ ପଦୋନ୍ନତି ହେଉଥିଲା ଏକନମ୍ବର ପରେ ଦୁଇନମ୍ବରର । ଏବେ କ'ଣ ସେ କଥା ଅଛି ? ପ୍ରାୟାପ୍ରାତି ତୋଷଣ, ବଡ଼ ବଡ଼ିଆଙ୍କ ସୁପାରିଶରେ ତ ପାହିଆ ବଢୁଛି । ତୁମେ ବିଚାର କରି କୁହ କେଉଁଥିପାଇଁ ସେ ମୁର ପ୍ରତି ମୋର ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦିବ ?

ରତାରିଗୋ - ମୁଁ ତ ତେବେ କୁକୁର ପରି ତା' ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଉ ନ ଥାନ୍ତି ।

ଜୟାଗୋ - ଆରେ ଭାଇ, ଟିକେ ଥୟ ଧର । ମୁଁ ତା'ର ଚାକିରୀ କରୁଛି ମୋର ନିଜର ମତଲବ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ । ଆମେ କ'ଣ ସମସ୍ତେ ମାଲିକ ହୋଇପାରିବା ନା ସବୁ ମାଲିକଙ୍କୁ ଲୋକେ ଯଥାର୍ଥ ସେବା କରିପାରିବେ ? ତୁମେ ନଜର କରିଥିବ ଦୁଇ କିସମର ଚାକର ଅଛନ୍ତି । ଦଳେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରାୟଣ, ଯେଉଁମାନେ କୃତକୃତ୍ୟ ହୋଇ ଭକ୍ତିରେ ଆଖୁମାଡ଼ି ମାଲିକଙ୍କ ଆଗରେ ବସିଥାନ୍ତି । ବନ୍ଧନରେ ତାଙ୍କର ଗର୍ବ । ମୁଠାଏ

ଦାନା ପାଇଁ ଗଧ ଯିମିତି ଖଟେ ସିମିତି ଦିନରାତି ଖଟି ଖଟି ଜୀବନ କଟାଇଦିଅନ୍ତି । ଏମିତି ଚାକରବାକରଙ୍କୁ ଚାବୁଜ୍ ଦରକାର । ଆଉ ଦଳେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଆନୁଗତ୍ୟର ପୋଷାକ ଓ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ନିଜ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାକୁ ମାଲିକ ବୋଲି ଗଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନେ ଗୋଲାମିର ଛଳନା କରି ମୁନାବ ପାଖରୁ ସବୁ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନେଇ ନିଜର ଉନ୍ନତି ବିଧାନ କରନ୍ତି ଓ ନିଜକୁ ସଲାମ କରନ୍ତି । ଏଇ ଲୋକଗୁଡ଼ାକର ମୋ ମତରେ କିଛି କିଛି ମନୁଷ୍ୟତା ଅଛି । ମୁଁ ଏଇଦଳର ଜଣେ ବୋଲି ଭାବେ । କଥା କ'ଣ କି ତୁମେ ଯିମିତି, ରତାରିଗୋ, ସେନାପତି ହୋଇଥାନ୍ତ ତେବେ ଇୟାଗୋ ମୁଁ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତି । ଅବସ୍ଥା ନେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ମୁଁ ତା' ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁ ଅର୍ଥ ମୁଁ ନିଜ ପଛେ ଚାଲିଛି । ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି କାମ କୁହ, ଶୁଦ୍ଧାଭକ୍ତି କୁହ ଯାହା ମୁଁ କରୁଛି ତାହା ନିଜ ମତଲବ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ମୁଖା ମାତ୍ର । ଯେଉଁଦିନ ଦେଖିବ ମୋର ମୁଖା ଖସିପଡ଼ିଛି ଏବଂ ମୋର ଭିତର-ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ଫରକ କିଛି ନାହିଁ ସେଦିନ ବୁଝିବ ମୁଁ ମୋ ହୃଦୟକୁ ଏମିତି ଜାଗାରେ ରଖିଛି ଯେଉଁଠି କୁଆ ବି ଖୁସିପାରିବ ନାହିଁ । ମତେ ଯାହା ଦେଖୁଛି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ତାହା ନୁହେଁ ।

ରତାରିଗୋ - ଯା କୁହ, ଯଦି ସେ ମୋଟା ଥୋଡ଼ିବାଲାଟା ଏମିତି ବିନା ବାଧାରେ ସୁନ୍ଦରାଟାକୁ ମାରି ନେଇପାରିଲା ତେବେ ସେ କ'ଣ ନ ପାଇଲା !

ଇୟାଗୋ - ସେ ସୁବିଧା ତାକୁ ଦେଉଛ କାହିଁକି ? ତା' ବାପାକୁ ଡାକ । ତା' ନିଦ ଭାଙ୍ଗ । ସେନାପତିର ପଛରେ ଲାଗ । ତା'ର ଅମୃତରେ ବିଷ ଢାଳ । ବଡ଼ ଘରର ଝିଅକୁ ଧରି ପଳାଉଛି ବୋଲି ରାସ୍ତାରେ ଚିତ୍କାର କର । ତା'ର ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ବଜନଙ୍କୁ ଡରାଅ । ବଢ଼ିଆ ପାଣିପବନରେ ଦେଶରେ ଥିଲେ ବି ମହାମାରୀରେ ହଇରାଣ ହରଜତ କର । ଯେତେ ହସଖୁସି

ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦରେ ଥିଲେ ବି ତାକୁ ବିରକ୍ତ ଉତ୍ୟକ୍ତ କର ।
ଯିମିତି ମଜା ଭାଙ୍ଗିଯିବ ।

- ରତାରିଗୋ - ଏକତ ତା' ବାପଘର । ମୁଁ ହୋ ହଲ୍ଲା କରୁଛି ।
 କୟାଗୋ - ହୁଁ ପ୍ରାଣ ପଣେ ଚିହ୍ନାର କର । ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ
 ମଝିରାତିରେ ଅସାବଧାନରେ ନିଆଁ ଲାଗିବାର ଦେଖିଲେ
 ଲୋକେ ଯିମିତି ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଚିହ୍ନାର କରନ୍ତି ସେମିତି
 ହଲ୍ଲା କର ।
- ରତାରିଗୋ - ହୋ ବ୍ରାବାନଶିଓ ! ବ୍ରାବାନଶିଓ ହୋ ! ବ୍ରାବାନଶିଓ ମହାଶୟ !
 କୟାଗୋ - ଉଠି ପଡ଼, ବ୍ରାବାନଶିଓ ! ଉଠ ଉଠ ! ଚୋର ଡକାୟତ !
 ଚୋର, ଚୋର ! ଘର ସମ୍ପାଳ । ଝିଅକୁ ଖୋଜ । ଟଙ୍କା
 ପକସା ଅଛି କି ନାହିଁ ଦେଖ । ଚୋର, ଚୋର !
- ବ୍ରାବାନଶିଓ - (ଉପର ମହଲା/ର ଝରକାରୁ) କାହିଁକି ଏତେ ଚିହ୍ନାର
 ଡକାୟତା ହେଉଛି ? କଥା କ'ଣ ?
- ରତାରିଗୋ - ଆପଣଙ୍କ ଘରର ସମସ୍ତେ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି ତ ?
 କୟାଗୋ - ଘରର କବାଟ ସବୁ ଚାବିତାଲା ବନ୍ଦ ଅଛି ତ ?
 ବ୍ରାବାନଶିଓ - ସେସବୁ ଜାଣି ତୁମର କ'ଣ ଲାଭ ?
 କୟାଗୋ - ଲାଭ କ'ଣ ? ସର୍ବନାଶ ହୋଇଛି ଆପଣଙ୍କର । ଆପଣଙ୍କୁ
 ଲାଜସରମ ନାହିଁ । ଏମିତି କ'ଣ ହୋଇ ବାହାରିଛି, ଲୁଗାପଟା
 ପିନ୍ଧ । ତୁମର କଲିଜା ଭିତର ଚିରି ଅସଲ ସମ୍ପତ୍ତି କିଏ
 ନେଇଗଲାଣି ମାଲୁମ ନାହିଁ ତୁମକୁ ।
- ବ୍ରାବାନଶିଓ - ତୁମର ବୁଦ୍ଧିବାଜ କିଏ ଚୋରି କରିନେଇ ଯାଇନାହିଁ ତ ?
 ରତାରିଗୋ - ମୋ ଗଳାସ୍ତର ବାରିପାରୁଛନ୍ତି, ସାର ?
 ବ୍ରାବାନଶିଓ - ନା, କିଏ ତୁମେ ?
 ରତାରିଗୋ - ମୁଁ ରତାରିଗୋ ।
 ବ୍ରାବାନଶିଓ - ମରୁନୁ ତୁ ! ତୋତେ ମୁଁ କେତେଥର କହିଲିଣି ମୋ ଘର
 ତ୍ରିସାମାକୁ ଆସିବୁନି । ତୋତେ ସାଫ୍ ସାଫ୍ କହିଛି ତୁ ମୋ
 ଝଅର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଁ ବୋଲି । ତା' ସତ୍ତ୍ୱେ ଏତେ ରାତିରେ
 ଗୁଡ଼ାଏ ଗିଳି ପିଇ ମଥା ଖରାପ କରି ଏଠାକୁ ଆସି ମୋ ନିଦ

ଭାଇଁ ବୀରପଣିଆ ଦେଖାଉଛୁ ?

- ରତାରିଗୋ - ସାର୍ ସାର୍ ସାର୍...
- ବ୍ରାବାନ୍ତ୍ରିଓ - ଦେଖୁ ମୁଁ ଏମିତି ସିମିତି ଲୋକ ନୁହେଁ । ମୋର ସାହସ ଅଛି । କ୍ଷମତା ବି ଅଛି । ଏମିତି ଶାସ୍ତିଦେବି ଯେ ତୋର ବାହାଦୁରୀ ଭାଇଁ ଯିବ ।
- ରତାରିଗୋ - ସାର୍ ଦଣ୍ଡେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ମୋ କଥା ଶୁଣନ୍ତୁ ।
- ବ୍ରାବାନ୍ତ୍ରିଓ - କ'ଣ ଶୁଣିବି ? ଚୋରି ଡକାୟତି କଥା କ'ଣ କହୁଥିଲୁ । ମନେ ରଖ ଏଇଟା ଭିନସ୍ ସହର । ମଫସଲର ଚାଷଘର ନୁହେଁ ।
- ରତାରିଗୋ - ସାର୍, ଆପଣ ବୃଦ୍ଧ, ଭକ୍ତି ଭାଜନ; ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଟଙ୍କର ଦେବାକୁ ମୁଁ ଆସିନି । ଆସିଛି ସିଧା ସରଳ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଆତ୍ମା ନେଇ ।
- ଇୟାଗୋ - ଆପଣ ତ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଲୋକ । ସଇତାନ୍ କହୁଛି ବୋଲି ଆପଣ ଧର୍ମକଥା ବି ଶୁଣିବେନି !
- ବ୍ରାବାନ୍ତ୍ରିଓ - ତୁ ଟା ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟାଏ ପାଷାଣ ।
- ଇୟାଗୋ - ଆଉ ଆପଣ - ଜଣେ ସିନେଟର ।
- ବ୍ରାବାନ୍ତ୍ରିଓ - ମୁଁ ତୋତେ ଚିହ୍ନେ ରତାରିଗୋ । କିନ୍ତୁ ଏ ଲୋକଟାକୁ ମୁଁ ଚିହ୍ନେନି । ତୋତେ ଏ ଅପମାନର ଜବାବ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
- ରତାରିଗୋ - ତା' ଦେବି । ଆପଣଙ୍କ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ ଦେବି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି କୁହନ୍ତୁ । ଏଇ ମଝି ରାତିରେ ଆପଣଙ୍କ ସୁନ୍ଦରା ଝିଅ ଏକୁଟିଆ ବିନା ପହରାରେ ଗୋଟାଏ ଭଡ଼ାଟିଆ ଗୁଣ୍ଡା ସାଙ୍ଗରେ ବାହାରି ଯାଇ ଏକ ଲାମ୍ପଟର ଯେ ଅଙ୍କଶାୟିନୀ ହୋଇଛି ତାହା ବୋଧହୁଏ ଆପଣଙ୍କ ଅନୁମତି ଓ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ । ତା' ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ଜ୍ଞାତସାରରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ତେବେ ଆମେ ଘୋର ଅପରାଧ କରିଛୁଁ । ଆପଣଙ୍କ ଆମ ପ୍ରତି ଦୂର୍ବ୍ୟବହାର ଏକାନ୍ତ ଅସଙ୍ଗତ । ଆପଣ କଦାପି ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ଭଦ୍ରାମି ଜାଣେନାହିଁ । ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କ ପରି ସମ୍ମାନସ୍ପଦ ବୃଦ୍ଧ ସହିତ ଖେଳ ଖେଳୁଛି । ମୁଁ ପୁଣି

କହୁଛି ଯେ ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ ଆପଣଙ୍କ ଝିଅ ଏକ ଅଜଣା ଅତିଥି କାମାର୍ତ୍ତ ଯାଯାବର ସହିତ ନିଜ ରୂପଯୌବନ, ଭାଗ୍ୟ, ଧର୍ମ ଯୋଡ଼ି ଦେଇଛି ତେବେ ସେ ପିତୃଦୋହ କରି ଗର୍ହିତ କାମ କରିଛି । ମୁଁ ସତ କି ମିଛ କହୁଛି ଆପଣ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖୁନାହାନ୍ତି । ଯେବେ ସେ ନିଜ କୋଠରୀରେ ବା ଘରେ କେଉଁଠି ଅଛି ତେବେ ଦୁଆରୋର ଭାବି ଦୃଷ୍ଟିଧାନ କରନ୍ତୁ ।

ବ୍ରାହ୍ମାନ୍ଧିଓ - କିଏ ଅଛ ? ଶାନ୍ତ ଆଲୁଅ ଜାଳ । ମୋତେ ଗୋଟାଏ ବତୀ ଦିଅ । ମୋ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉଠାଅ । ଏଇ ରକମ ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଘଟଣାର ସ୍ୱପ୍ନ ତ ମୁଁ ଦେଖୁଥିଲି । ସେ ସ୍ୱପ୍ନଟା ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ସତ୍ୟବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉଛି । ଆଲୁଅ, ଶାନ୍ତ ଆଲୁଅ । (ଉପରୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ)

କନ୍ୟାଗୋ - ନମସ୍କାର, ଏଥର ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ମତେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଖସିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଠି ରହିଲେ ମତେ ସାକ୍ଷୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ଠିଆହେବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ବା ମୋ ଚାକିରୀ ପକ୍ଷରେ ଭଲ ନୁହେଁ । ଏକଥା ବି ମୁଁ ଜାଣେ ମନ୍ତ୍ରାସତା ଖୁବ୍ ବେଶାହେଲେ ତାକୁ ଭର୍ତ୍ତନା କରି ଛାଡ଼ିଦେବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସାଜପେସରେ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଛି । ତାକୁ ସେମାନେ ଛାଡ଼ିପାରିବେନି । ଛାଡ଼ିଲେ ବିପଦ । ତା'ପରି ଦକ୍ଷ ସେନାପତି ସେମାନେ ପାଇବେ କୁଆଡୁ ? କୃଷ୍ଣକାୟ ମୁର ପ୍ରତି ଯେତେ ବିଦେଷ ଥିଲେ ବି ସ୍ୱାର୍ଥଦୃଷ୍ଟିରୁ ତା' ପ୍ରତି ସଦ୍‌ଭାବର ଚିହ୍ନ ଅନ୍ତତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ସେ କେବଳ ଉପରଠାଉରିଆ । ତୁମେ ଏ ଲୋକଗୁଡ଼ାକ ନେଇଯାଅ ସେଇ ବଡ଼ ସରାଜପାଖକୁ । ସେଇଠି ସେ ଅଛି । ତା' ସାଙ୍ଗରେ ସେଇଠି ମୁଁ ଥିବି । ଦେଖାହେବ, ଚାଲିଲି । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ବ୍ରାହ୍ମାନ୍ଧିଓ ଓ ଜଳନ୍ତା ମଣାଲ ହାତରେ ଧରି ଅନୁଚରଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ବ୍ରାହ୍ମାନ୍ଧିଓ - ସର୍ବନାଶ! ସର୍ବନାଶ! ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁନି ଏଡ଼େ ବଡ଼ ସର୍ବନାଶ ମୋର ହୋଇଛି । ସେ ପଳାଇଛି । ମୋର କ'ଣ

ହେବ ! ଶେଷ ଜୀବନ ମୋର ଏମିତି ଅସାର ବିଷମୟ ହେଲା । ବାବା ରତାରିଗୋ । ତୁ କେଉଁଠି ତାକୁ ଦେଖିଥିଲୁ ? ହାୟରେ ହତଭାଗିନୀ ! କ'ଣ କହିଲୁ ? ସେଇ ମୁର ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖିଥିଲୁ ? ବାପ ହେବା କେଡ଼େ ଅଭିଶାପ । କିମିତି ଜାଣିଲୁ ଚିହ୍ନିଲୁ ଝିଅକୁ ? ଜୀବନରେ କେବେ ଭାବି ପାରି ନ ଥିଲି ସେ ମତେ ଏମିତି ଠକାଇବ । ଉଠାଅ ମୋର ସବୁ ବନ୍ଧୁ ଦାସ ଆତ୍ମାୟସ୍ବଜନଙ୍କୁ । ତୁ କ'ଣ ଭାବୁଛୁ ସେମାନେ ବାହା ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ?

- ରତାରିଗୋ - ବୋଧହୁଏ ବିବାହ ହୋଇଯାଇଛି ।
- ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ହାୟ ଭଗବାନ ! କିମିତି ସେ ପଳାଇଲା ? କିମିତି ମୋ ନିଜ ରକ୍ତ ମୋର ଦ୍ରୋହୀ ହେଲା ? ଦୁନିଆରେ ଯେତେ ବାପ ଅଛ ଯାପରେ ନିଜ ଝିଅର ସରଳ ବ୍ୟବହାରରେ ବିଶ୍ବାସ କରନ୍ତି । ରତାରିଗୋ ! ତୁ କ'ଣ ଜାଣୁନି ଯେ ମନ୍ତ୍ର ଗୁଣିଗାରୁଡ଼ି ପ୍ରୟୋଗ କରି କଞ୍ଚି ଝିଅଗୁଡ଼ାକୁ ବଣ କରିହୁଏ ? କେଉଁ ବହିରେ ତୁ ଏ ବିଷୟ ପଢ଼ିନୁ ?
- ରତାରିଗୋ - ପଢ଼ିଛି ଆଜ୍ଞା ।
- ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ଭାଇକୁ ଉଠାଅ । ହାୟରେ ! ତୁ ଭଲ ତାକୁ ବାହା ହୋଇଥାନ୍ତୁ । ଦଳେ ଏ ଆଡ଼କୁ, ଆଉ ଦଳେ ସେ ଆଡ଼କୁ ଯାଅ । ତୁ ଜାଣୁ କେଉଁଠାକୁ ଗଲେ ତାକୁ ଆଉ ମୁରକୁ ଧରିହେବ ?
- ରତାରିଗୋ - ତାଙ୍କୁ ଧରାଇଦେବି ବୋଲି ଭାବୁଛି । କେତେକଣ ତାଗଡ଼ା ଲୋକ ଧରି ସାଙ୍ଗରେ ଆସନ୍ତୁ ।
- ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ବାଲ୍ ବାବା ବାଲ୍ । ନେଇ ବାଲ୍ । ମୁଁ ଘର ଘର ପଣି ଖୋଜିବି, କିଏ ମୋର ଅବମାନନା କରିବ ? ଅସ୍ବଶସ୍ତ୍ର ଧର । ରାତିର ପହରାବାଲାଙ୍କୁ ଡାକ । ବାଲ୍ ବାବା ରତାରିଗୋ । ତୁ ମୋର ବହୁତ ଉପକାର କରିଛୁ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ତୋର କଷ୍ଟର ପରିଶୋଧ କରିବି ।

(ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

ସହରର ଅନ୍ୟ ଏକ ରାସ୍ତା

(ଅଥେଲୋ, ଇୟାଗୋ ଓ ଅନୁଚରବର୍ଗଙ୍କ ମଣାଳ ହସ୍ତେ ପ୍ରବେଶ)

- ଇୟାଗୋ - ଯୁଦ୍ଧ-ବ୍ୟବସାୟରେ ଅନେକ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ମାରିଛି । ମାତ୍ର ଜାଣିଶୁଣି ଇଚ୍ଛା କରି ନରହତ୍ୟା କରିବାକୁ ମୋ ବିବେକ ବାଧା ଦିଏ । ମନୁଷ୍ୟର ଅସ୍ତ୍ର ଅସ୍ତ୍ର ସଜ୍ଜିତ ଥିବା ଭଲ । ସମୟରେ ତାହା ବହୁତ କାମରେ ଲାଗେ । ନଅ କି ଦଶଥର ମୁଁ ଭାରିଥିଲି ବୁଢ଼ାର ପଞ୍ଜରା ହାତରେ ଭୁଷିଦେବି ହେଲେ—
- ଅଥେଲୋ - ଭୁଷିଦେବୀ, ଭଲ କରିବ ।
- ଇୟାଗୋ - କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ! ବୁଢ଼ାଟା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଆପଣଙ୍କ ମାନ ସମ୍ମାନ ପ୍ରତି ଖାତିର ନ କରି ଏମିତି କଦର୍ଯ୍ୟ ଭାଷାରେ ଗାଳିଗୁଳଜ କଲାପେ ରକ୍ତମାଂସର ଦିହ ଧରି ନିଜକୁ ସମ୍ମାନିତା ମୋ ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ କଷ୍ଟହେଲା । କିନ୍ତୁ ସାର୍, ଦୟାକରି କୁହନ୍ତୁ ତ ଆପଣ ବାହାଘର କାମ ସାରିଦେଇଛନ୍ତି କି ନାହିଁ । ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଜାଣିଥାଆନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ଶୁଶୁର ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରିୟପାତ୍ର ଏବଂ କ୍ଷମତା ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତିରେ ସେ ସାମନ୍ତରାଜଙ୍କ ସମକକ୍ଷ । ଉପରକୁ ସେ ବି ମହାସଭାର ସଦସ୍ୟ । ତାଙ୍କ କଥାର ତେଣୁ ଯଥେଷ୍ଟ ମୂଲ୍ୟ ଅଛି । ସେ ଆପଣଙ୍କ ବିବାହ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିଦେଇପାରନ୍ତି । ବା ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଆଜ୍ଞାନ କାନୁନ୍ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଏମିତି କଡ଼ା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ଦଣ୍ଡ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରିବେ ଯହିଁରେ ଆପଣ ଜବଦ୍ ହୋଇଯିବେ ।
- ଅଥେଲୋ - ବେଶ୍ । ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ଦାଉ ସେ ସାଧନ୍ତୁ । ଦେଶ ପାଇଁ ମୁଁ ଯେତେଯେତେ ସେବା କରିଛି ତାହା ଅତି ସହଜରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ବନ୍ଦକରି ଅଭିଯୋଗକୁ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ାଇଦେବ । ମୁଁ ଗର୍ବ କରୁନି ବା ଦୈନ୍ୟ ଦେଖାଉନି । ଏକଥା ସତ ଯେ ରାଜବର୍ଗୀୟ ବୀରମାନଙ୍କ ଔରସରେ ମୋର ଜନ୍ମ ଏବଂ ଆଜି ମୁଁ ଯେଉଁ ନାରୀରତ୍ନ ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଲାଭ କରିଛି

ସେଥିପାଇଁ ମୋର କୃତିତ୍ୱ ଓ ଯୋଗ୍ୟତା ଅଛି, ଏକଥା ଦୁନିଆଁ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ନ ନୁଆଁଇ ମୁଁ କହିପାରିବି । ଏକଥା ନିଶ୍ଚିତ ଜାଣିଥାଅ, ଇୟାଗୋ, ମୁଁ ଯେବେ ପ୍ରାଣ ଭରି ଧାରା ତେସ୍ତେମୋନାକୁ ଭଲ ପାଇ ନ ଥାନ୍ତି ତେବେ ରତ୍ନାକରର ସମସ୍ତ ଧନରତ୍ନ ବିନିମୟରେ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ମୋର ସ୍ବାଧୀନ ଜୀବନ ଛାଡ଼ି ସଂସାର ବନ୍ଧନରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇନ ଥାନ୍ତି । ଦେଖତ ! ଦେଖତ ! ଗୋଟାଏ ଆଲୁଅ କ'ଣ ସିଆତୁ ଆସୁଛି ।

ଇୟାଗୋ - ସେମାନେ ସବୁ ତା'ରି ବାପ ଓ ଦଳବଳ ନିଦରୁ ଉଠି ଏ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଆପଣ ଲୁଚିଗଲେ ବୋଧହୁଏ ଭଲ ହେବ ।

ଅଥେଲୋ - ନା ନା ସେକଥା ହେବନି । ମୁଁ କ'ଣ ପାପ କରିଛି ଯେ ଲୁଚିବି । ଦେଖନ୍ତୁ ମତେ, ମୋର ନିଜର ଗୁଣ, ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏବଂ ନିଷ୍ଠାପ ମନ ମୋର ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟ ଦେବ । ଦେଖତ ଏମାନେ ସେଇ କି ?

ଇୟାଗୋ - ନା ତ, ସେମାନେ ନୁହନ୍ତି ।

(କେଶିଓ ଏବଂ କତିପୟ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ମଣାଳ ହସ୍ତରେ ପ୍ରବେଶ)

ଅଥେଲୋ - ଏଇ ଯେ ରାଜକର୍ମଚାରୀବୃନ୍ଦ, ଆଉ ମୋର ସହକାରୀ, ଆସନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁଗଣ, ଆସନ୍ତୁ । ଏତେ ରାତିରେ ! କି ସମ୍ଭାବ ?

କେଶିଓ - ସେନାପତି ! ସାମନ୍ତରାଜ ଆପଣଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇ ଏହିକ୍ଷଣି ଶାନ୍ତ ଶାନ୍ତ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ।

ଅଥେଲୋ - କାହିଁକି ଡାକିଛନ୍ତି ବୋଲି ଆପଣମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ?

କେଶିଓ - ମୋର ଅନୁମାନ ସାଇପ୍ରେସ୍ ଦ୍ଵାପର କୌଣସି ବ୍ୟାପାର ସମ୍ପର୍କରେ । ଖୁବ୍ ଜରୁରୀ କାମ ହୋଇଥିବ । ନୌବାହିନୀ ଆଜି ରାତି ଭିତରେ ଜଣ ଜଣ କରି ଦଶ ବାରଜଣ ଦୂତ ପଠାଇଲେଣି । ମନ୍ତ୍ରଣାସଭାର ଅନେକ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ନିଦରୁ ଉଠାଇ ନିଆହୋଇଛି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସାମନ୍ତରାଜଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିସାରିଲେଣି । ଆପଣଙ୍କୁ ଭାରି ଜୋର ଖୋଜା ଚାଲିଛି । ଆପଣ ଘରେ ନ ଥିଲେ ବୋଲି ତିନି ଦଳ ଲୋକ

ଚାରିଆଡ଼େ ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ।

ଅଥେଲୋ - ଭଲହେଲା, ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭେଟ ହୋଇଗଲା । ଘରେ ଭିତରେ ପଡ଼େ କଥା ହୋଇ ଏହିକ୍ଷଣି ମୁଁ ଆସୁଛି, ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଯିବା । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

କେଶିଓ - ଭାଇ ମାଲିକ ଏଠି କିମିତି ?

ଇୟାଗୋ - ତୁମେ ଜାଣି ? ଆଜି ରାତିରେ ସେ ରତ୍ନଭରା ଏକ ଜାହାଜ ଲୁଚ୍ କରି କୂଳରେ ଲଗାଇଛନ୍ତି । ଯଦି ଆଜନ୍ରେ ଏ ପୁରସ୍କାର ତାଙ୍କର ହବନା ତେବେ ତ ଜଣେ ହୋଇଗଲେ ।

କେଶିଓ - ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁନି ।

ଇୟାଗୋ - ତାଙ୍କର ବାହାଘର ହୋଇଯାଇଛି ।

କେଶିଓ - କାହା ସାଙ୍ଗରେ ?

(ଅଥେଲୋଙ୍କ ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ)

ଇୟାଗୋ - ବିବାହ..... ଆସନ୍ତୁ ସେନାପତି ! ଏଥର ଯିବା ତ ?

ଅଥେଲୋ - ବାଲା, ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

କେଶିଓ - ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଆଉ ଦଳେ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଇୟାଗୋ - ନା ନା ଏତ ବ୍ରାବାନଶିଓ । ସେନାପତି ସତର୍କ ଥାଆନ୍ତୁ । ବୁଢ଼ାର ମତଲବ ଭଲ ନୁହେଁ ।

(ବ୍ରାବାନଶିଓ, ରତ୍ନାରିଗୋ ଏବଂ ପ୍ରକ୍ଳଳିତ ମଣାଲ

ହସ୍ତେ ଅନୁଚର ଓ ପ୍ରହରୀ ବର୍ଗ)

ଅଥେଲୋ - କିଏ ତୁମେ ସବୁ ? ଛିଡ଼ା ହୁଅ ।

ରତ୍ନାରିଗୋ - ସାର୍ ! ଏହିଯେ ମୁର !

ବ୍ରାବାନଶିଓ - ବାନ୍ଧ ତାକୁ । ବୋର !

(ଉଭୟ ପକ୍ଷ କୋଷରୁ ଅସି ବାହାର କଲେ)

ଇୟାଗୋ - କିଏ ? ରତ୍ନାରିଗୋ ? ତୁମେ ? ଆସ । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ ।

ଅଥେଲୋ - ଖଣ୍ଡାସବୁ ଖୋଳରେ ଭର୍ତ୍ତିକର । କାକର ଲାଗି ସେସବୁ କଳଙ୍କି ଧରିଯିବ । ଆପଣ କାହିଁକି ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରୁଛନ୍ତି ? ଆପଣଙ୍କ ଅଧିକ କ୍ଷମତା, ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଆପଣଙ୍କ ବୟସରେ ।

ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ଚୋର ! ସଜତାନ୍ ! କେଉଁଠି ମୋ ଝିଅକୁ ଲୁଚାଇଛୁ କହ । ପାପା ! ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ତାକୁ ଯାଦୁ ଲଗାଇ ବନ୍ଧ କରିଛୁ । ବୁଦ୍ଧି ବୃଦ୍ଧି ଯାହାର ଅଛି ତାକୁ ପଚାରିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ବି ଏକଜଥା କହିବ । ଯଦି ମୋହିନୀ ମନ୍ତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଏମିତି ସୁନ୍ଦରୀ ସୁକୁମାରୀ କନ୍ୟା ଯେ କି ବିବାହ ନାଆଁ ଶୁଣିଲେ ବିମୁଖ ହେଉଥିଲା, ନିଜ ଦେଶର ସୁପୁରୁଷ ଧନୀ ସନ୍ତାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ତ୍ୟାଗ କରି କିମିତି ତୋ ପରି କୁସିତ କିମ୍ବୃତକିମାକାର ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ବରଣମାଳା ଦେଇ ହାସ୍ୟାସ୍ବଦ ହୁଅନ୍ତା ଲୋକଚକ୍ଷୁରେ ? କିମିତି ତା' ବାପାଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ଛାଡ଼ି ତୋ ପରି କଳାଲୋକକୁ ଖୁସିରେ କୁଣ୍ଠାଇବା ପାଇଁ ଧାଇଁଗଲା । ତାକୁ ଡର ମାଡ଼ିଲାନି ? ଦୁନିଆଁକୁ ପଚାରିଲେ ବି ସମସ୍ତେ କହିବେ ମୋର ବିଚାର ଯଥାର୍ଥ । ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ଔଷଧ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ କରି କୋମଳା ବାଳିକାକୁ ହତଜ୍ଞାନ କରିଛୁ । ମୁଁ ତୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଚାର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି । ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଦରକାର ନାହିଁ ଟିକିଏ ବୁଝି ଦେଖିଲେ ସବୁ ବୁଝାଯିବ । ରକ୍ଷା ! ଯାକୁ ବନ୍ଦୀ କର । ତୁ ଏକ ଅସାମାଜିକ ଜୀବ । ତୁ ଆଜନ୍ ବିରୁଦ୍ଧ ଯାଦୁବିଦ୍ୟା ପ୍ରୟୋଗ କରିଛୁ । ଧର, ବନ୍ଦୀ କର । ଯଦି ସେ ବାଧାଦିଏ ତେବେ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତ ବାନ୍ଧିପକାଅ ।

ଅଥେଲୋ - ଖବରଦାର ! ହାତ ଦବ ନାହିଁ । ମୋ ପକ୍ଷର ହୁଅ ବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷର ହୁଅ । ମୋର ଯଦି ବିରୋଧ କରିବାର ପାଳି ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଅନ୍ୟ କାହାରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦରକାର ନ ଥାଆନ୍ତା । ଆପଣଙ୍କ ଅଭିଯୋଗର ଉତ୍ତର ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । କୁହନ୍ତୁ କେଉଁଠାକୁ ଯିବି ।

ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ଜେଲଖାନାକୁ, ଆଉ କେଉଁଠାକୁ ? ସେଠି ଥିବୁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋର୍ଟ କଚେରୀରୁ ଡାକରା ନ ଆସିଛି ।

ଅଥେଲୋ - ଧରନ୍ତୁ ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ଆଦେଶ ମୁଁ ମାନିଯାଏଁ । ଡିଭଜ୍ କ'ଣ ସେଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବେ ? ତାଙ୍କରି ଲୋକପରା ଏଇଠି ମୋ

ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି କ'ଣ ଏକ ଜରୁରୀ ସରକାରୀ
କାମ ପାଇଁ ମତେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇଯିବାକୁ ।

୧ମ କର୍ମଚାରୀ - ଏକଥା ସତ ; ସେନାପତି ମହାଶୟ । ଡିଭିଜନ୍ ମହାଶୟ
ବର୍ତ୍ତମାନ ମନ୍ତ୍ରଣାସଭାରେ ବସିଛନ୍ତି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ଆପଣଙ୍କୁ
ତାଜିବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଲୋକ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ବ୍ରାହ୍ମନ୍‌ଶିଓ - ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ଏତେ ରାତିରେ ଡିଭିଜନ୍ ମନ୍ତ୍ରଣାସଭାରେ ! ବେଶ୍,
ତାକୁ ବି ସେଠାକୁ ନେଇଚାଲ । ମୋର ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବାର
ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ଅଛି । ଡିଭିଜନ୍ ନିଜେ ହୁଅନ୍ତୁ ବା
ମନ୍ତ୍ରଣାସଭାର ମୋର ଭ୍ରାତୃପ୍ରତିମ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଦସ୍ୟ ହୁଅନ୍ତୁ
ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି କରିବେ ଯେ ମୋର ସର୍ବନାଶ
ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ । ଯଦି ଏମିତି କୁକର୍ମକୁ ପ୍ରଶ୍ନୟ ଦିଆଯାଏ
ତେବେ ଅତିରେ ବିଧର୍ମୀ କ୍ରୀତଦାସମାନେ ଆମର
ରାଜ୍ୟଶାସକ ହେବେ ସିନା ।

(ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ତୃତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

ମନ୍ତ୍ରଣା କକ୍ଷ

(ଡିଭିଜନ୍ ଏବଂ ସଭାସଦ୍‌ଗଣ ସମାସାନ ; କର୍ମଚାରୀଗଣ ଉପସ୍ଥିତ)

ଡିଭିଜନ୍ - ଆମେ ଯେତେ ଖବର ପାଇଲୁଣି କାହାରି କାହା ସହିତ ମେଳ
ରହୁନାହିଁ । କାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବୁଁ ?

୧ମ ସଭା - ପ୍ରକୃତରେ କାହାରି କାହା ସହିତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ନାହିଁ । ମୋ
ଚିଠିରେ ଅଛି ଶହେ ସାତଟା ଜାହାଜ ।

ଡିଭିଜନ୍ - ମୋ ଚିଠିରେ ଏକଟା ଚାଲିଣ ।

୨ୟ ସଭା - ମୋ ଚିଠିରେ ଦୁଇଟାହ । ହେଲେ ମୂଳକଥାରେ ଅମେଳ
ନାହିଁ । ଏସବୁ ବ୍ୟାପାରରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏମିତି
ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଦେଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏଟା ନିଶ୍ଚିତ ଯେ ସମସ୍ତେ
କହୁଛନ୍ତି ତୁରନ୍ତର ନୌବାହିନୀ ସାଇପ୍ରେସ୍ ଆଡ଼କୁ

ମାଡ଼ିଚାଲିଛନ୍ତି ।

ଡିଡକ୍ - ତା' ସମ୍ଭବ । ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ମଧ୍ୟ । ଜାହାଜର ସଂଖ୍ୟା ଅମେଳ ହେଲେ ବିଶେଷ କିଛି ଯାଏ ଆସେନି । କିନ୍ତୁ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ତୁର୍କୀ ଯେ ଆକ୍ରମଣ କରିଛି ସେଇଟି ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର କାରଣ ।

ନାବିକ - କିଏ ଅଛ ? କିଏ ଅଛ ? କିଏ ଅଛ ?

୧ମ କର୍ମଚାରୀ - ନୌବାହିନୀରୁ ଦୂତ ଆସିଛନ୍ତି ।

(ନାବିକର ପ୍ରବେଶ)

ଡିଡକ୍ - ନୂଆ ଖବର କ'ଣ ?

ନାବିକ - ତୁରନ୍ତର ନୌବାହିନୀ ରୋଡ୍‌ସ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇଛି । ଏଞ୍ଜେଲୋଙ୍କ ଆଦେଶରେ ମୁଁ ଏ ସମ୍ବାଦ ରାଜସଭାକୁ ଦେବାକୁ ଆସିଛି ।

ଡିଡକ୍ - ଏ ଗତିପଥ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅଭିପ୍ରାୟ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ?

୧ମ ସଭା - ଏ ଗତିପଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ଏହା ମୋଟେ ଯୁକ୍ତିସମ୍ମତ ନୁହେଁ । ଆମ ନଜର ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଶତ୍ରୁର ଏ ଏକ ଛଳନା । ଭାବିଦେଖନ୍ତୁ ସାମରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସାଇପ୍ରେସ୍ ତୁର୍କମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କେତେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ରୋଡ୍‌ସ୍ ଦ୍ୱୀପ ଉପରେ ସେମାନେ ଆଖି ପକାଇବେ କାହିଁକି ? ତା' ଛଡ଼ା ରୋଡ୍‌ସ୍ ଦ୍ୱୀପ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରରେ ସୁରକ୍ଷିତ । ଯାହା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରରେ ସୁସଜ୍ଜିତ ନୁହେଁ, ଯାହାକୁ ଅକ୍ଳେଶରେ ଅଧିକାର କରାଯାଇପାରେ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ସୁଦୃଢ଼ ରୋଡ୍‌ସ୍‌କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବେ ? ଯାହା ପ୍ରଥମେ ଦରକାର, ଯାହା ଲାଭଜନକ ଏବଂ ଯାହା ଅନାୟାସରେ ହାତକୁ ଅଣାଯାଇପାରେ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଲାଭ ନ ଥିବା ବିପଦସଙ୍କୁଳ ସ୍ଥାନ ଆଡ଼କୁ ଯିବେ କାହିଁକି ? ଭାବି ଦେଖନ୍ତୁ ।

ଡିଡକ୍ - ଠିକ୍ ଠିକ୍; ରୋଡ୍‌ସ୍ ସେମାନଙ୍କ ଅଭିପ୍ରେତ ନୁହେଁ ବୋଲି ସାହସର ସହିତ କହିହେବ ।

୧ମ କର୍ମଚାରୀ - ଆହୁରି କ'ଣ ସମ୍ଭାବ ଆସୁଛି ବୋଧହୁଏ ।

(ଜନୈକ ଦୂତର ପ୍ରବେଶ)

ଦୂତ - ମହାନୁଭବ ସମ୍ମାନାର୍ହ ସଦସ୍ୟଗଣ, ତୁରନ୍ତର ନୌବାହିନୀ ରୋଡ୍‌ସ୍ ଯିବା ପଥରେ ଆଉ ଏକ ନୌବାହିନୀ ସହିତ ମିଳିତ ହୋଇଛି ।

୧ମ ସଭା - ଠିକ୍, ମୁଁ ତ ସେଇଆ ଭାବିଥିଲି । ଅନୁମାନରେ ଜାହାଜ ସଂଖ୍ୟା କେତେ ହେବ ?

ଦୂତ - ଡିରିଗଟା ଜାହାଜ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ସେମାନେ ସାକପ୍ରେସ୍ ଅଭିମୁଖ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରୁଛନ୍ତି । ଆପଣମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ବାର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ମଣ୍ଡାନୋ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇ ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି ମନ୍ତ୍ରାସତା ଯିମିତି ତାଙ୍କ ସମ୍ଭାବକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ।

ଡିଉକ୍ - ତେବେ ସ୍ଥିରନିଶ୍ଚିତ ଯେ ସେମାନେ ସାକପ୍ରେସ୍ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ମାର୍କାସ୍ ଲୁକିକସ୍ କ'ଣ ସହରରେ ନାହାନ୍ତି ?

୧ମ ସଭା - ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଫ୍ଲରେନ୍ସରେ ।

ଡିଉକ୍ - ତୁରନ୍ତ ରିଠି ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ଏ ସମ୍ଭାବ ମୋ ତରଫରୁ ଜଣାଅ ।

୧ମ ସଭା - ହେଉତ ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ ଆଉ ବାରଗ୍ରେଷ୍ ସେନାପତି ଆସୁଛନ୍ତି ।

(ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ, ଅଥେଲୋ, ଇୟାଗୋ, ଉଡାରିଗୋ ଓ

ରାଜକର୍ମଚାରୀଗଣଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ଡିଉକ୍ - ବାରଗ୍ରେଷ୍ ଅଥେଲୋ ! ତୁର୍କୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରାର ନେତୃତ୍ୱ ନେବାକୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବରଣ କରୁଛି । (ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ ପ୍ରତି) ଆପଣଙ୍କର ଦେଖା ନ ଥିଲା; ଆସନ୍ତୁ ଆସନ୍ତୁ । ଆଜି ରାତି ଆପଣଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ଆମର ଦରକାର ପଡ଼ିଥିଲା ।

ବ୍ରାବାନ୍ - ମୋର ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ପରାମର୍ଶ ଦରକାର । ମହାନୁଭବ, ମୋର ତୃପ୍ତି ମାର୍ଜନା କରିବେ । ପରିଷଦର ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ବା ବର୍ତ୍ତମାନର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ପାଇଁ ମୁଁ

ନିଦ୍ରା ଛାଡ଼ି ଏଠାକୁ ଆସିନି । ସର୍ବସାଧାରଣ ହିତ ଚିନ୍ତା
ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ପାଖରୁ ବହୁ ଦୂରରେ । କାରଣ ମୋ ନିଜ
ଦୁଃଖ ମୋତେ ଏତେ ବଳିପଡ଼ିଛି ଯେ ଅନ୍ୟ ଦୁଃଖ ଓ ଚିନ୍ତା
ପାଇଁ ମୋ ହୃଦୟରେ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ସବୁ ଚିନ୍ତା ଦୁଃଖ
ଗ୍ରାସି ଦେଇ ମୋ ନିଜ ଦୁଃଖ ପ୍ରବଳ ହୋଇଛି ।

ଡିଡକ୍ - ହୋଇଛି କ'ଣ ?

ବ୍ରାବାନ୍ - ମୋ ଝିଅ ! ହାୟରେ ହତଭାଗିନୀ !

ଡିଡକ୍ ଓ - ମରିଗଲା ନା କ'ଣ ?

ସଭାସଦ୍‌ଗଣ

ବ୍ରାବାନ୍ - ମରିଯାଇଛି ନ କହି ଆଉ କ'ଣ କହନ୍ତି ? ମୋ ପକ୍ଷରେ ସେ
ମୃତ । ଗୁଣିଗାରିଡ଼ି କରି ମୋହିନୀ ଲଗାଇ ଯାବୁ ବଳରେ
ତାକୁ ମୋ ପାଖରୁ ଚୋରିକରି ନିଆଯାଇଛି । ଯାବୁ ନୁହେଁ
ତ କ'ଣ ? ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ଧ ନ ହେଲେ ଯାର ତିଳେମାତ୍ର
ବୁଦ୍ଧି ବିଚାର ଥିବ ସେ ନିଶ୍ଚୟ କହିବ ଯାବୁ ବ୍ୟତୀତ ଏମିତି
ସ୍ବାଭାବିକ ପ୍ରକୃତିର ଘୋର ବିକୃତି ହେବନି ।

ଡିଡକ୍ - ଦେଖନ୍ତୁ, ଏ ଅନ୍ୟାୟ ବ୍ୟାପରରେ, ଅବୈଧ ଭାବରେ ଯେ
ଆପଣଙ୍କ ଝିଅକୁ ଭୁଲେଇ ନେଇଯାଇଛି ଏବଂ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କୁ
ଝିଅଠାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଛି ସେ ଯିଏ ହେଉନା କାହିଁକି - ଏମିତି
କି ମୋ ପୁଅ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତା' ପ୍ରତି କଠୋର ଦଣ୍ଡବିଧାନ
ଆପଣ ନିଜେ ଆପଣଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ମୁତାବକ କରିପାରନ୍ତି ।

ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ମହାନୁଭବ ! ମୋର ନମ୍ର ବିନୀତ ଧନ୍ୟବାଦ ଆପଣଙ୍କୁ ।
ଏଇ ସେଇ ଲୋକ, କୃଷ୍ଣକାୟ ମୁର ଯାହାକୁ ଆପଣ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର
ଆଦେଶ ବଳରେ ଏଇଠି ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇଛନ୍ତି କେଉଁ ଏକ
ସରକାରୀ କାମରେ ।

ଡିଡକ୍ ଓ - ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା ।

ସଭାସଦ୍‌ଗଣ

ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - (ଅଥେଲୋ ପ୍ରତି) ଏ ଅଭିଯୋଗର ଉତ୍ତରରେ ତୁମ ନିଜର
କ'ଣ କହିବାର ଅଛି ?

- ଅଥେଲୋ - ପରାକ୍ରାନ୍ତ, ମହିମାନୂତ, ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ, ସମ୍ରାଟ ତଥା ବାଞ୍ଛିତ ସଭାସଦ୍ଗଣ । ଏ କଥା ନିରାଟ ସତ୍ୟ ଯେ ମୁଁ ଏହି ବୃଦ୍ଧଙ୍କର କନ୍ୟାକୁ ତାଙ୍କ ଘରୁ ନେଇ ଆସିଛି । ଏହାବି ସତ ଯେ ମୁଁ ତାକୁ ବାହା ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ମୁଁ ଯାହା କିଛି ଅପରାଧ କରିଛି ତା'ର ସାରମର୍ମ ହେଲା ଏତିକି । ଆଉ ବେଶୀ କିଛି ନୁହେଁ । କଥାଗୁଡ଼ାକ ମୋର ଟିକିଏ କଡ଼ା ଲାଗିବ ହୁଏତ । ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ ଉଦ୍‌ସମାଜ ସୁଲଭ ଶିଷ୍ଟ କଥା ମୋତେ ଆସେନି । କାରଣ, ସାତବର୍ଷ ବୟସକୁମରୁ କେବଳ ନଅ ଦଶଟି ମାସ ବାଡ଼ ଦେଲେ ଆଜିଯାଏ ମୋର ଏ ବାହୁ ଦୁଇଟି ନିରବସ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାଳଯାପନ କରିଆସିଛନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରର ଘନଘଟା ଓ କୋଳାହଳ ବ୍ୟତୀତ ଏ ବିରାଟ ଦୁନିଆଁ ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ଅବା କ'ଣ ଜାଣେ ? ସେଥିପାଇଁ ନିଜ ବିଷୟରେ କିଛି କହିଲାବେଳେ ଭାଷାତାତୁରୀ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାରେ ମୁଁ ଅସମର୍ଥ । ତଥାପି ଯଦି ଆପଣମାନେ ଦୟାକରି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଶୁଣନ୍ତି ତେବେ ମୁଁ ସିଧାସଳଖ କଥାରେ ଅଳଙ୍କାର ନ ଦେଇ ମୋ ପ୍ରେମକାହାଣୀ ପୁରାପୁରି କହିଯିବି । ତେବେ ଅକ୍ଳେଶରେ ଜାଣିଯିବେ ମୁଁ କି ଔଷଧ, କି ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି, କି ମନ୍ତ୍ରତନ୍ତ୍ର ବା କି ଭୋଜବାଜି ପ୍ରୟୋଗ କରି ତାଙ୍କ ଝିଅକୁ ଆଣିଛି; ତାଙ୍କ ଅଭିଯୋଗର ସତ୍ୟତା ସେଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ।
- ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ଯେଉଁ ଝିଅ ଏଡ଼େ ଡରକୁଳୀ, ଏଡ଼େ ଧୀରାସ୍ଥିରା, ଯେ ଯୌବନସୁଲଭ ଇଚ୍ଛାର ଉଦ୍ରେକ ହେଲାମାତ୍ରେ ଲାଜରେ ଜଡ଼ ସଡ଼ ହୋଇ ସଢ଼ିଯାଉଥିଲା, ସେ କିମିତି ତା' ପ୍ରକୃତି ଭୁଲି ବୟସ, ଦେଶ, ଜାତି, କୁଳମର୍ଯ୍ୟାଦାର ପାର୍ଥକ୍ୟର ବାଛିବିଚାର ନ କରି ପ୍ରେମ କରିବସିଲା ଗୋଟାଏ ଲୋକକୁ ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ସେ ଡରରେ ଥରହର ହେବ ? ଯେଉଁ ଲୋକର ବୁଦ୍ଧିବୈକଲ୍ୟ ହୋଇଥିବ ବା ବିଚାରରୂଢ଼ ହୋଇଥିବ ସେଇ କେବଳ କହିବ ସର୍ବଗୁଣସମ୍ପନ୍ନା କନ୍ୟାଟିଏ ପ୍ରକୃତରେ ନିୟମ

ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇ ଭୁଲ୍ କରିବସିବ । ସେ ବାଧହୋଇ ଏହାର
କାରଣ ଖୋଜିବ ନାରକୀୟ କ୍ରିୟାକାଣ୍ଡରେ । ମୁଁ ପୁଣି କହୁଛି
ଯେ ମନ୍ଦ ବା ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ କରି ମୋ ଝିଅର ରକ୍ତ ଚିକ୍ୱତ
ଓ ମତି ଛନ୍ଦୁ କରିଦେଇଛି ।

ଡିଡକ୍ - ଦମ୍ଭର ସହିତ କଥାଗୁଡ଼ାକ କହିଗଲେ ତ ପ୍ରମାଣ ବୋଲି ତାକୁ
ଗ୍ରହଣ କରିହବନି । ଅପରାଧ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ହେଲେ
ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ବାହ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅସାର
ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ାକୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅଭିଯୋଗ ବୋଲି
ଗ୍ରହଣ କରିବା କିପରି ?

୧ମ ସଭା - ଏଥର ସ୍ୱୟଂ ସେନାପତି କୁହନ୍ତୁ । ଆପଣ କ'ଣ କୌଣସି
ପ୍ରକାର ଭୟ ପ୍ରତର୍ଜନ କରି ଅଥବା ଅନ୍ୟାୟ ଅସଙ୍ଗତ ଉପାୟ
ପ୍ରୟୋଗ କରି ଏଇ କୁମାରୀର ମନକୁ ଜୟ କରିଛନ୍ତି ବା
ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତା ଭାବନାକୁ ବିଷଦୃଷ୍ଟ କରି ନିଜର କରିଛନ୍ତି ? ନା
ଅନୁନୟ ଅନୁରୋଧ କରି ବା ଆତ୍ମାର ଆତ୍ମା ମିଳନ ବଳରେ
ତାଙ୍କର ପାଣିଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ?

ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏଠାକୁ
ଡାକିପଠାନ୍ତୁ । ସେ ଆସି ନିଜେ ବାପାଙ୍କ ଆଗରେ ମୋ
ବିଷୟରେ ଯାହା କହିବାର କହନ୍ତୁ । ଯଦି ତାଙ୍କ କଥାରେ
ମୋର କୌଣସି ଜଳଜ୍ୱର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ତେବେ ଯେଉଁ
ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆତ୍ମା ସ୍ଥାପନ କରି ତାକୁ ଏବଂ ଯେଉଁ ଦାୟିତ୍ୱ
ମୋତେ ଦେଇଛନ୍ତି ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଫେରାଇନିଅନ୍ତୁ । ଯଦି ଦଣ୍ଡ
ଦେବେ ତେବେ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଦେଇପାରନ୍ତି ।

ଡିଡକ୍ - ତେସ୍ତେମୋନାଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ନେଇଆସ ।

ଅଥେଲୋ - ଇୟାଗୋ, ସେମାନଙ୍କୁ ବାଟ କଟାଇ ନେଇଯାଅ । ତୁମକୁ
ସେ ସ୍ଥାନ ଭଲ ରୂପେ ଜଣା ।

(ଇୟାଗୋ ଓ ଅନୁଚରବର୍ଗଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ସେ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଠାକୁ ନ ଆସିଛନ୍ତି ଆପଣମାନଙ୍କ
ଅନୁମତିକ୍ରମେ ମୁଁ ଅକପଟ ହୃଦୟରେ ଭଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ

ମୋର ଦୋଷସ୍ବାକାର କଲାପରି କହିଯିବି କିମିତି ଏ ଡରୁଣାଙ୍କ
ହୃଦୟରେ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲି ଏବଂ ଶେଷରେ ତାଙ୍କୁ ମୋର
କରିପାରିଲି ।

- ଡିଡକ୍ - ବେଶ୍, କହିଯାଅ ।
- ଅଥେଲୋ - ତାଙ୍କ ବାପା ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ବାରମ୍ବାର
ମୋତେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମୋ
ଜୀବନକାହାଣୀ ସମ୍ପର୍କରେ ନାନା କଥା ପଚାରୁଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ,
ଅବରୋଧ, ଭାଗ୍ୟର ଉତ୍ଥାନ ପତନ ଯାହାଯାହା ମୋ
ଜୀବନରେ ପିଲାଦିନଠାରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଷକୁ
ବର୍ଷ ଘଟିଛି ମୁଁ ସବୁ କହିଯାଏଁ । ସେଇ କାହାଣୀରେ ମୁଁ
କହୁଥିଲି ଅତର୍ଜିତ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ଗାଥା, ଜଳସ୍ଥଳ ଭାଗରେ
ରୋମାଞ୍ଚକର ଆଖ୍ୟାନ, ଜୀବନ ମରଣର କେଶାଗ୍ର
ବ୍ୟବଧାନରେ ପରିତ୍ରାଣ ଓ ପଳାୟନ କଥା । କେତେବେଳେ
କହୁଥିଲି ଦୃଷ୍ଟ ଉଲ୍ଲସିତ ଶତ୍ରୁ ହାତରେ କିମିତି ବନ୍ଦୀ ହୋଇ
ଦାସରୂପେ ବିକ୍ରିତ ହେଲି ଏବଂ ପରେ ମୁକ୍ତିପାଇଲି । ଭ୍ରମଣ
ଜତିହାସ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହିଯାଇଥିଲି ବିରାଟ ଗୁମ୍ଫା, ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ
ମରୁଭୂମି, ବନ୍ଦୁର ଆକର, ନଭଲୁମ୍ପା ଗିରିପର୍ବତ ଆଦି ନୟନ
ବିମ୍ଳୟକର ଦୃଶ୍ୟାବଳି କଥା । ଏମିତି କହୁଁ କହୁଁ କହିଯାଏଁ
ନରରାକ୍ଷସ କିମିତି ପରସ୍ପରର ମାଂସ ଖାଇଯାଆନ୍ତି । କିମିତି
ଦୁମୁଣ୍ଡିଆ ମଣିଷଙ୍କ କାନ୍ଦତଳେ ମୁଣ୍ଡିଆଏ । ଏସବୁ କାହାଣୀ
ଶୁଣିବା ପାଇଁ ତେସ୍ତେମୋନା ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହୀ ହୁଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ଘରକାମ ଯୋଗୁଁ ଥରକୁ ଥର ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ ।
ତୁରନ୍ତ ସେ କାମ ସାରିଦେଇ ପୁଣି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଆନ୍ତି ।
ତାଙ୍କର ଏ ମତିଗତି ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଦିନେ ତାଙ୍କର ଏକ ନମନୀୟ
ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସୁଯୋଗ ନେଇ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ କୌଶଳରେ
କାଢ଼ିନେଲି ଏକ ଅନୁରୋଧ ଯହିଁରେ ସେ ଚାହିଁଲେ ମୁଁ କିମିତି
ପୁନର୍ବାର ପୁରାପୁରି କ୍ରମିକ କହିଯାଏ ମୋର ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାର
କାହାଣୀ, ଯାହା ସେ କେବଳ ଆଶିକ ଶୁଣିଛନ୍ତି ଏବଂ ତାହା
ମଧ୍ୟ ମନଦେଇ ଶୁଣିନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ରାଜି ହୋଇଗଲି । ମୋ

ଯୌବନର କୌଣସି ଦୁଃଖକାହାଣୀ ଶୁଣୁଶୁଣୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ବହିଯାଏ । ମୋର ଗପ ସରିଗଲେ ସେ ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ କେତେ ଅଜସ୍ର ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଦିଅନ୍ତି । ରାଣନିୟମ ପକାଇ କହନ୍ତି, “କି ବିଚିତ୍ର କାହାଣୀ !” “ଯାଠୁ ବଳି ଅଭୂତ କଥା ମୁଁ ଜୀବନରେ କେବେ ଶୁଣିନି !” “କି କରୁଣ ! କି ନିଦାରୁଣ କରୁଣ ! ହାୟ ହାୟ ! ମୁଁ ଏ ସବୁ ଶୁଣି ନ ଥାଆନ୍ତି କି !” ସେ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ କହନ୍ତି, “ଯେବେ ମୋ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ ଆପଣଙ୍କର କେହି ବନ୍ଧୁଥିବେ ତେବେ ତାଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ କାହାଣୀଟି କହିବା ପାଇଁ ଯଦି ଶିଖାଇଦେବେ ତେବେ ସେ ମୋତେ ସହଜରେ କିଣିନେବେ ।” ଏ ଇଚ୍ଛା ପାଇ ମୁଁ ମୋ ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କଲି । ମୋର ବିପଦସଙ୍କୁଳ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଯିମିତି ସେ ଅନୁରାଗ ହେଲେ ମୁଁ ବି ସିମିତି ମୋ ଦୁଃଖରେ ସମଦୁଃଖୀ ପ୍ରତି ପ୍ରେମାନ୍ୱିତ ହେଲି । ଏଇ ମୋ ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି, ଯାଦୁମନ୍ତ ଯାହା କହନ୍ତୁ । ଏଇ ତ ସେ ମହିଳା ଆସୁଛନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତୁ ଏସବୁ ସତ୍ୟ ନା ମିଥ୍ୟା ।

(ତେସତେମୋନା, ଇୟାଗୋ ଓ ଅନୁଚରବର୍ଗଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

- ଡିଉକ୍ - ମୁଁ ଭାବୁଛି ମୋ ଝିଅ ଯେବେ ଏ କାହାଣୀ ଶୁଣିଥାନ୍ତା ସେ ବି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଙ୍କ ପାଖରେ ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ କରିଥାନ୍ତା । ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ ମହାଶୟ, ମୋ ବିଚାରରେ ଆପଣ ମନ୍ଦରୁ ଭଲଟି ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ । ଖାଲି ହାତରେ ଲଢ଼େଇ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଲୋକେ ଭଙ୍ଗା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି ।
- ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ତା’ କଥା ଆଗେ ଶୁଣନ୍ତୁ । ଯଦି ସେ ମାନିଯାଏ ଏ ବ୍ୟାପାରରେ ତା’ର ଅଧା ଭାଗ ତେବେ ମୋର ସର୍ବନାଶ ହେଲେ ବି ମୁଁ ଅଥେଲୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଦୋଷ ଲଦିବିନି । ଯାତ୍ରକୁ ଆଗେଇଆ ଧନମଣି । କହଦେଖୁ, ଏଠି ଯେତେ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କାହାପ୍ରତି ତୋର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ମାନନୀୟ ବାପା ! ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଏଠି ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯାଇଛି । ଆପଣ ମୋତେ ଜୀବନ ଦେଇଛନ୍ତି, ଶିକ୍ଷାଦୀକ୍ଷା ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋର ଜୀବନ ଓ ଶିକ୍ଷା ମୋତେ ଶିଖାଇଛି ଆପଣଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭକ୍ତି କରିବାକୁ । ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଏହାହିଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଏଯାବତ୍ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଝିଅ ଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ଆଗରେ ମୋର ସ୍ବାମୀ । ତେଣୁ ମୋ ମାଆ ତା' ବାପାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆପଣଙ୍କୁ ବଡ଼ ବୋଲି ମାନି ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରୁଥିଲା ମୋ ସ୍ବାମୀ ପ୍ରତି ମୋତେ ସେତିକି ସେବାର ଅଧିକାର ମିଳିବା ଉଚିତ ବୋଲି ମୁଁ କହିବି ।

ବ୍ରାବାନ୍ତଶିଓ - ଭଗବାନ ତୁମ ଦୁହିଁଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ । ବାସ୍ ମୋର ଏତିକି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣମାନେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟରେ ମନ ଦିଅନ୍ତୁ । ଆଜି ମୁଁ ଜାଣିଲି ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ନ କରି ଅନ୍ୟଠାରୁ ପୋଷ୍ୟସନ୍ତାନ ଆଣିବା ଭଲ । ଏ ଆଡ଼କୁ ଆସ, କଳାମାଣିକ । ମୋର ଅନିଚ୍ଛାରେ ଯାହାକୁ ତୁମେ ନେଇସାରିଛ ତାକୁ ମୁଁ ସ୍ବାଇଜ୍ଜାରେ ତୁମକୁ ଦେଲି । କିନ୍ତୁ ଯଦି ତାକୁ ଫେରାଇପାରନ୍ତି ତେବେ ତାକୁ ତୁମକୁ ମୋଟେ ଦିଅନ୍ତିନି । ଧନମଣି ! ତୁ ଏଥର ଶୁଣ । ମୋର ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଖୁବ୍ ଖୁସି ଯେ ମୋର ଆଉ ପିଲାଟିଲା ନାହାନ୍ତି । ଯଦି ଆଆନ୍ତେ ତେବେ ତୁ ଏକ ଯେଉଁ କାନ୍ଥ ଭିଆଇଲୁ ସେଥିରୁ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ମୁଁ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ବେଢ଼ିଦେଇ ଘରେ ପକାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ମୋର ବକ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା ଏଥର ।

ଡିଡକ୍ - ଆପଣତ ଆପଣଙ୍କ ବିଚାରଧାରା ଶୁଣାଇଲେ । ତା' ଉପରେ ମୁଁ ବି ପଦେ କହୁଛି ଯଦ୍ବାରା ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଝିଅ ଜୁଆଁଇଙ୍କ ମନ ବିମୁଖ ହେବନି । ଯେଉଁ ଦୁଃଖର ପ୍ରତିକାର ନାହିଁ ଆଶା ବୁଝା ହେଲା ବୋଲି ଅନୁଶୋଚନା କରିବା ଅନୁଚିତ । ଯେଉଁ କ୍ଷତି ଘଟିଯାଇଛି ସେ କଥା ଭାବି ଭାବି ଦୁଃଖ କରିବା ଅର୍ଥ ନୁଆ ବିପଦ ତାଜି ଆଣିବାର ରାସ୍ତା ଖୋଲିଲା । ଯାହା ଭାଗ୍ୟ

ହାତରୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନ ପରିବ ପୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିପାରିଲେ ଅନିଷ୍ଟକୁ ହସି ଉଠାଇ ଦେଇହେବ । ଚୋରି ହେଲେ ଯେ ହସିପାରିଲା ସେ ଚୋର ହାତରୁ କିଛି ରକ୍ଷା କଲା କୁହାଯିବ । କିନ୍ତୁ ଅଯଥା ଯେ ଦୁଃଖ କରେ ସେ ନିଜକୁ ଅପହରଣ କରେ ସିନା !

ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ବଢ଼ିଆ କଥା କହିଲେ । ଆପଣଙ୍କ କଥାନ୍ତୁସାରେ ତୁର୍କୀ ସାଇପ୍ରେସକୁ ଆମ ହାତରୁ ନେଇଯାଉ । ଯେ ଯାକେ ଆମେ ହସୁଥିବୁ ସାଇପ୍ରେସ ଆମ ଅଧିକାରରେ ଅଛି ବୋଲି ଭାବୁଥିବୁ । ଦୁଃଖ ସହିତ ଯାହାର ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ସେ ସିନା ଉପଦେଶ ବାକ୍ୟ ପୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଶୁଣିବ । କିନ୍ତୁ ଯେ ଦୁଃଖ ଭୋଗୁଛି ଏବଂ ଯାହାର ପୈର୍ଯ୍ୟ ଅର୍ଥହୀନ ସେ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଦୁଃଖ ଯିମିତି ଅସହ୍ୟ ଉପଦେଶ ବି ସିମିତି ଦୁର୍ବହ । ଅବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଉପଦେଶ ଅମୃତ ବା କଟୁ ବିବେଚିତ ହୁଏ । ଦୁଇ ଅର୍ଥରେ ସେ ସବୁ ନିଆଯାଇପାରେ । କଥା, କଥା । ମୁଁ କେବେ ଏ କଥା ଶୁଣିନି ଯେ ଛାତିର ଘାଆକୁ କାନବାଟେ ଔଷଧ ଢାଳି ଭଲ କରାଯାଇପାରେ । ବୃଥା ସମୟ ନଷ୍ଟ ନ କରି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝାସୁଝା କରିଯାଆନ୍ତୁ ।

ଡିଉଜ୍ - ତୁର୍କୀ ବିପୁଳ ରଣସମ୍ଭାର ନେଇ ସାଇପ୍ରେସ ଅଭିମୁଖୀ । ସେନାପତି ଅଥେଲୋ ! ସେଠାକାର ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ କଥା ତୁମେ ଭଲ ଜାଣ । ସେଠାରେ ଅବଶ୍ୟ ଆମର ଜଣେ ସୁଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧି ଅଛନ୍ତି । ତଥାପି ଜନମତ ତୁମକୁ ସେଠାକାର ଯୋଗ୍ୟତର ପ୍ରତିନିଧି ବୋଲି ବିବେଚନା କରୁଛି । ଏସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାଧାରଣ ମତାମତ ହିଁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ । ସେଥିପାଇଁ ତୁମକୁ ଏଇ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଛି ଯେ ତୁମେ ଏଇ ନବଲକ୍ଷ ଭାଗ୍ୟର ଆନନ୍ଦ ଆମୋଦ ପରିହାର କରି କଠୋର ଯୁଦ୍ଧାଭିଯାନର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କର ।

ଅଥେଲୋ - ମହୋଦାଋଗଣ, ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରର ଲୌହକଠିନ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରର ଶଯ୍ୟା ମୋ ପକ୍ଷରେ ବହୁବାର

ଭିକ୍ଷାତୁଳାର କୋମଳ ଶଯ୍ୟାଠାରୁ କୋମଳତର । ମୁଁ ସ୍ବାକାର କରୁଛି, କାହିଁକି କେଜାଣି ସୁଖ ଅପେକ୍ଷା ଦୁଃଖ ଆଡ଼କୁ ମୋ ମନ ସ୍ବଭାବତଃ ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ତୁଳାମାନଙ୍କ ଏ ଆକ୍ରମଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇବା ଦାୟିତ୍ବ ମୁଁ ସାନନ୍ଦେ ଗ୍ରହଣ କଲି । କିନ୍ତୁ ବିନାତ ନିବେଦନ, ସେନାପତିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ ଯେଉଁ ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା, ପରିଜନ, ଭତ୍ତା, ବାସସ୍ଥାନ ଆବଶ୍ୟକ କୁଳମାନର ଅନୁରୂପ ତାହା ତେସ୍ତେମୋନାଙ୍କୁ ମିଳିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତୁ ।

ଡିଡକ୍ - ତୁମର ଯେବେ ଆପଣି ନ ଥାଏ ତେବେ ସେ ନିଜ ବାପଘରେ ରହିପାରନ୍ତି ।

ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ନା ନା ସେକଥା ହେବନି ।

ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ବି ତା' ଚାହୁଁନି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ମୁଁ ବି ସେଠି ରହିବାକୁ ଚାହୁଁନି । ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ସଦାସର୍ବଦା ରହିଲେ ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଅପ୍ରୀତିକର ସ୍ମୃତିସବୁ ଜାଗ୍ରତ ହେବ । ମହାମତି ! ମୋର ଅନ୍ତରର ପ୍ରାର୍ଥନା ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ସହିତ କର୍ଷପାତ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଏକ ସରଳବାଳା । ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ସାହ ଓ ସାହସ ପାଇଲେ ମୁଁ ନିର୍ଭୟରେ ହୃଦୟ ଖୋଲି ସବୁ କହିପାରିବି ।

ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - କୁହ କି ପ୍ରାର୍ଥନା ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଯାହାଙ୍କ ଅନୁରାଗରେ ମୁଁ ବାପଘର ଛାଡ଼ି ସର୍ବସ୍ବତ୍ୟାଗୀ ହେଲି ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ବା ମୁଁ କିମିତି ରହିବି ? ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଭାଗ୍ୟକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିଛି, ବିଦ୍ରୋହାଚରଣ କରିଛି ଏକଥା ସାରା ଦୁନିଆଁ ଘୋଷଣା କରିବ । ମୋର ପତିଗତ ପ୍ରାଣ, ମୁଁ ତାଙ୍କରି ଗୁଣମୁଗ୍ଧା । ଅଥେଲୋଙ୍କ ମୁହଁ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମାରେ ଦେଖିଛି । ମୋର ହୃଦୟ ତଥା ଭାଗ୍ୟକୁ ତାଙ୍କର ଯଶସ୍ୟାତି ଓ ବୀରତ୍ବ ଗୌରବ ପାଖରେ ସମର୍ପି ଦେଇଛି । ତେଣୁକରି ସଦାଶୟଗଣ ! ଶାନ୍ତିସୁଖକାମୀ କାଟପତଙ୍ଗ ପରି ଘରେ ରହିଯାଏଁ ଏବଂ ସେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଆନ୍ତି ତେବେ ଯେଉଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

- ଓ ସେବାପାଇଁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲପାଉଥିଲି ତହିଁରୁ ମୁଁ ବଞ୍ଚିତା ହେବି ଏବଂ ତାଙ୍କ ବିନା କାଳଯାପନ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଦୁରୂହହେବ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ମିଳୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ଦୟାକରି ତାଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ପୂରଣ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତକରି କହିବି ଯେ ମୋ ଲାଳସା ତୃପ୍ତି ପାଇଁ ମୁଁ ଏକଥା କହୁନି; ଯୌବନର ଉତ୍ସାହ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ପ୍ରୌଢ଼ ବୟସରେ ଭୋଗଲାଳସାରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ଓ ଅଭିଳାଷ ପୂରଣ ପାଇଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ମୋର ଏ ଭିକ୍ଷା । ଯେଉଁ ଗୁରୁ ଓ ମହତ୍ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆପଣମାନେ ମୋତେ ନିୟୋଗ କରୁଛନ୍ତି ସେ ସଙ୍ଗରେ ରହିବା ଦ୍ଵାରା ସେଥିରେ ଯଦି କିଛି ତୃଟି ବିରୂପିତ ବା ଅବହେଳା ଘଟେ ତେବେ ଗୃହିଣୀମାନେ ମୋର ଏହି ଶିରସ୍ତାଣକୁ ନେଇ ରକ୍ଷନକ୍ରିୟାରେ ଲଗାନ୍ତୁ ଏବଂ ନାନା ହାନି ଜୟନ୍ତୀ ଦୂର୍ଗତି ମୋର ସୁଧଣକୁ କଳଙ୍କିତ କରୁ । ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଭର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଛି କଦାପି କାମଦେବର କ୍ରାଡ଼ାପୁରୁଲିକା ନେଇ ତୁଳୁ ଆମୋଦପ୍ରମୋଦରେ ମୁଁ ମଜ୍ଜି ରହିବି ନାହିଁ କିମ୍ବା ମୋର ଚିନ୍ତା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମତାକୁ କମିନୀ ବିଳାସ କଦାପି ନିଷ୍ପତ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।
- ଡିଡକ୍ - ସେ ଯିବେ କି ରହିବେ ଆପଣ ଦୁହେଁ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିନିଅନ୍ତୁ । ଶାନ୍ତ ସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆହ୍ୱାନ କରୁଛି । ଅନୁରୂପ ଉତ୍ତର ଦେଇ ଶାନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତୁ ।
- ୧ମ ସଭା - ଆଜି ରାତିରେ ତୁମକୁ ଯିବାକୁ ହେବ ।
- ଅଥେଲୋ - ସର୍ବାନ୍ତକରଣରେ ଆପଣମାନଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳନ କରିବି ।
- ଡିଡକ୍ - ସକାଳ ନଅଟାରେ ପୁଣି ଆମେ ମିଳିତ ହେବା । ଅଥେଲା, ଜଣେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ରଖିଯାଅ; ସେ ଆଜ୍ଞାପତ୍ର ଏବଂ ତୁମ ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅନୁରୂପ ଯାହାଯାହା ଦରକାର ସବୁ

ନେଇଯିବ ।

ଅଥେଲୋ - ମହାଭାଗ ! ଏଇ ମୋର ପତାକାଧିକାରୀ, ଭାରି ସତ୍ ଓ ସାଧୁ
ଲୋକ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇଯିବା ଦାୟିତ୍ବ ଯାରି ହାତରେ
ଦେଉଛି । ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ଯାହା ଯାହା ଆବଶ୍ୟକ ଆପଣ
ମନେ କରିବେ ତା' ମଧ୍ୟ ଏହାରି ହାତରେ ଦେଇଦେବେ ।

ଡିଡକ୍ - ବାସ୍, ସେଇଯା ହେଉ । ଆପଣମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ।
(*ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ ପ୍ରତି*) ଦେଖନ୍ତୁ, ଗୁଣ କହିଲେ ଯେବେ ଆମେ
ମନମୁଗ୍ଧକର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୁଝୁଁ ତେବେ ଆପଣଙ୍କୁ ଜୁଆଁଇ କଲା
କାହିଁକି ହେବେ, ଯେ ଯଥାର୍ଥ ସୁନ୍ଦର ।

୧ମ ସଭା - ବିଦାୟ ବାରବର ! ତେସ୍‌ତେମୋନାଙ୍କୁ ଭଲକରି ପାଳିବ ।

ବ୍ରାବାନ୍‌ଶିଓ - ଅଥେଲୋ, ଭଲକରି ଆଖି ରଖିଥିବ ତା' ଉପରେ । ଯିଏ
ତା' ବାପାକୁ ଠକାଇପାରେ ସେ ତୁମକୁ ଠକାଇବାରେ କିଛି
ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ ।

(*ଡିଡକ୍, ସଭାସଦ୍‌ବର୍ଗ ଓ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ*)

ଅଥେଲୋ - ଅସମ୍ଭବ ! ମୁଁ ମୋ ଜୀବନକୁ ପଣ କରି କହିବି ଯେ
ତେସ୍‌ତେମୋନା କେବେ ଅବିଶ୍ୱାସୀ ହେବନି । ସାଧୁ
ଇୟାଗୋ ! ତୋରି ହାତରେ ତେସ୍‌ତେମୋନାକୁ
ଛାଡ଼ିଯାଉଛି । ଅନୁରୋଧ, ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀ ଯିମିତି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ
ଆସାନ୍ତି । ଦିଜଣାୟାକ ସର୍ବଶୁଭରେ ଯିମିତି ଆସନ୍ତୁ ।
ତେସ୍‌ତେମୋନା, ଆସ, ମୋ ହାତରେ ମାତ୍ର ଘଣ୍ଟାଟିଏ ଅଛି ।
ତାରି ଭିତରେ ତୁମ ଆମ ଭିତରେ ଯାହା କଥାବାର୍ତ୍ତା ବା
ଘରଫସାର ବିଷୟ ସବୁ ସାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମୟକୁ ମାନି
ଚଳିବାକୁ ହେବ ଆମକୁ ।

(*ଅଥେଲୋ ଓ ତେସ୍‌ତେମୋନାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ*)

ରତାରିଗୋ - କୟୋଗୋ !

କୟୋଗୋ - କଅଣ, ଭାଇ !

ରତାରିଗୋ - ବର୍ତ୍ତମାନ କ'ଣ କରିବି ବୋଲି ଭାବୁଛ ?

- ଇୟାଗୋ - କ'ଣ କରିବ ! ଖଟରେ ଲମ୍ବତମ୍ବ ପଡ଼ିଯିବ ଏବଂ ବେଶ୍ କେଡ଼େ ଶୋଇଯିବ ।
- ରତାରିଗୋ - ମୁଁ ଯାଉଛି ଏଇଲାଗେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ମରିବି ।
- ଇୟାଗୋ - ତା' ଯଦି ତୁମେ କର ମୋର ତୁମ ପ୍ରତି ସବୁ ସ୍ନେହଶ୍ରଦ୍ଧା ତୁଟିଲା ଜାଣ । ତୁମେ ସତରେ ଏଡ଼ିକି ବୋକା ନା !
- ରତାରିଗୋ - କଷ୍ଟ ପାଇଁ ବଞ୍ଚିବାଠୁଁ ବଳି ବୋକାମି ଆଉ ଅଛି ନା ! ସେତିକିବେଳେ - ଯମ ଯେତେବେଳେ ଆମର ଡାକ୍ତର - ଆମକୁ ମରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥାପତ୍ର ମିଳିଥାଏ ।
- ଇୟାଗୋ - କି ଦୁର୍ଗତ ! ମୁଁ ସାତ ବୋର, ଅଠେଇଶ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିଲିଣି, ଦୁନିଆଁ ଦେଖିଲିଣି । ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିବାଶକ୍ତି ଯେଉଁଦିନଠୁଁ ମୋର ଗଜେଇଲାଣି ସେ ଦିନଠୁଁ ଆଜିଯାଏ ଜଣେ କାହାରିକି ଦେଖିନି ଯେ ନିଜକୁ ଭଲପାଏ । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବେଶ୍ୟାର ପ୍ରେମ ପାଇଁ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ମରିବି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ମୋ ମଣିଷ ରୂପ ବଦଳାଇ ହନୁମାଙ୍କଡ଼ ସାଜିଥିବି ।
- ରତାରିଗୋ - ଅନ୍ୟ ଉପାୟ କ'ଣ ଅଛି କୁହ ! ମୁଁ ମାନୁଛି ଏତେଟା ତାକୁ ଭଲ ପାଇବା ଲଜାର କଥା । କିନ୍ତୁ ସେଥିରୁ ନିଜକୁ ସୁଧାରିବା ମୋ ଧର୍ମରେ କି ଶକ୍ତିରେ ନାହିଁ ।
- ଇୟାଗୋ - ଧର୍ମ ! ଶକ୍ତି ! ତୋପା ! ଭଲହେବା ମନ୍ଦହେବା ସବୁ ଆମ ହାତରେ । ଆମର ଦିହ ହେଲା ଆମର ବଗିଚା । ଆମ ବଗିଚାର ମାଳା ହେଲା ଆମ ମନ । ଆମେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ବଗିଚାରେ ସିନ୍ଦୂ ଲଗାଇପାରୁଁ, ଶାକ୍ ଶବ୍ଦଜା ବି ଲଗାଇପାରୁଁ; ସୁବାସ ଗଛ ଲଗାଇପାର ଅଥବା ଗନ୍ଧାଳା ଲତା ଲଗାଇପାର, ଅନାବନା ଘାସ ଉପାଡ଼ି ଏକ କିସମର ବା ରକମ ରକମ ଗଛଲତା ପୋତିପାର, ଅଳସୁଆମିରେ ପତିତ ରଖିପାର ଅଥବା ଯଦୁ ଦେଇ ଉର୍ବର କରିପାର । ସୃଷ୍ଟିର କ୍ଷମତା ବା ସଂଶୋଧନର ଶକ୍ତି ସବୁ ଆମ ହାତରେ । ଯଦି ଆମ ଜୀବନ ନିକିତିରେ ବୁଦ୍ଧିର ଓଜନଟା କାମ ପ୍ରବୃତ୍ତିଠାରୁ ବେଶା ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଆମ ଦଶା କ'ଣ ନ ହୁଅନ୍ତା । ଆମ

ରକ୍ତର ଉତ୍ସ୍ମତା ଆଉ ଆମ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମିଳିମିଶି ଆଗକୁ କେଉଁ
କଦର୍ଯ୍ୟ ରାସ୍ତାରେ ଟାଣି ନ ନିଅନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଆମ
ବୁଦ୍ଧିବିବେକ ଅଛି ଯାହା ଆମ ରକ୍ତକୁ ଅନ୍ଧକରେ, ଆମ
ମାଂସର ଲାହୁଡ଼କୁ ଉପାଡ଼ିଦିଏ, ଆମର କାମର ଘୋଡ଼ାକୁ
ଲଗାମ ଦିଏ । ଯାହାକୁ ତୁମେ ପ୍ରେମ କହୁଛ ତାହା କିଛି
ନୁହେଁ କାମ ଗଛର ଚାରା ବା କଲମ ମାତ୍ର ।

ରତାରିଗୋ - କେବେ ନୁହେଁ ।

ଛାୟାଗୋ - ଯାହାକୁ ତୁମେ ପ୍ରେମ ପ୍ରେମ ବୋଲି ଭଲୁଛ ସେଇଟା ହେଲା
ରକ୍ତର କାମନା ବା ଲାଳସା, ମନର ଦୁର୍ବଳତା । ଶୁଣ, ତୁମେ
ଆଉ ପିଲାଙ୍କ ପରି ହୁଅନାହିଁ । ବୁଝିମରିବ କହୁଛ ! ତା’
ଅପେକ୍ଷା ତୁମେ କୁକୁର ଆଉ ଅନ୍ଧ ବିରାଡ଼ି ଗୁଡ଼ାକୁ ପାଣିରେ
ବୁଡ଼ାଇ ମାର । ଦେଖ, ମୁଁ ତୁମକୁ ବନ୍ଧୁ କରିଛି; ତୁମଠାରେ
ବନ୍ଧୁର ଯୋଗ୍ୟତା ଅଛି ଜାଣି ତୁମକୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଟାଣ
ସୂତାରେ ବାନ୍ଧିଛି । ଆଜି ସୁଯୋଗ ଆସିଛି ମୁଁ ତୁମର ଅନେକ
ଉପକାର କରିପାରିବି । କିନ୍ତୁ ଆଗେ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କର ।
ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଚାଲ । ଦାଢ଼ିତୁଳ ଲଗାଇ ଚେହେରା
ବଦଳ କରିଦିଅ । କିନ୍ତୁ ଆଗେ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କର । ଏଇ
କଳା ଲୋକଟାକୁ କ’ଣ ବେଶାଦିନ ଭଲପାଇବ ? ଅଳିରେ
ଟଙ୍କା ଭର୍ତ୍ତି କର । ନା ମୁର କି ତାକୁ ବେଶାଦିନ ଭଲ
ପାଇପାରିବ ? ଯିମିତି ଦୁହଁଙ୍କ ପ୍ରେମ ତରବରିଆ ଘନଘଟା
ଭିତରେ ଉପୁଜିଥିଲା ଛଡ଼ାଛଡ଼ିଟା ବି ସିମିତି ତମୁତୋଫାନରେ
ହେବ । ତୁମେ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କର । ଏଇ ମୁର ଗୁଡ଼ାକ
ଭାରି ମନୁଆ ଆଜି ଏଆଡ଼େ ତ କାଲି ସିଆଡ଼େ । ଅଳିରେ
ଟଙ୍କା ଭର୍ତ୍ତିକର । ଆଜି ଯାହାକୁ ଅମୃତ ମଣୁଛି କାଲି ତାକୁ
ନିମପିତା ଭାବି ଥୁଥୁ କରି ଫୋପାଡ଼ିଦେବ । ଏ
ଦରବୁଡ଼ାଟାକୁ ଜଣେ ଯୁବତୀ ତରୁଣୀ କେତେଦିନ ଜାବୁଡ଼ି
ଧରିବ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଟୋକା ଖୋଜିବୁଲିବ । କେତେବେଳେ
ମୁରର ଦେହସ୍ବାଦ ପାଇସାରିବ ସେ ନିଜର ଭୁଲ୍ ବୁଝିପାରି

ସାଙ୍ଗେସାଙ୍ଗେ ଯୁବକକୁ ଖୋଜିବୁଲିବ । ନିଶ୍ଚୟ ଏହା ସେ କରିବ । ସେଥିପାଇଁ କହୁଛି ଟଙ୍କାର ଯୋଗାଡ଼ କର । ଯେବେ ନିହାତି ଆତ୍ମହତ୍ୟା ବାହୁଁ ତେବେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିବା ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରେମରେ ମରିବା ଉପାୟ ଧର । ଯେତେ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କରିପାରିବ କର । ମୋର ବୁଦ୍ଧି ଓ ନରକର ସଜ୍ଜାତା ଏକାଠି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ବର୍ବର ଯାଯାବର ଓ ଭିନସାୟ ବିଷମ ଚତୁରତାର ଧର୍ମବନ୍ଧନ ଅବଶ୍ୟ ତୁଟାଇଦେବେ ଏବଂ ତୁମେ ଅକ୍ଳେଶରେ ତାକୁ ଭୋଗ କରିବ । ଖାଲି ଟଙ୍କାରେ ଥଳି ଭର୍ତ୍ତିକର । ଦେଖ ଆଉ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାବୁଡ଼ି କଥା କହିବନି । ସେ ରାସ୍ତା ଛାଡ଼ । ତାକୁ ଭୋଗ ନ କରି ବୁଡ଼ିମରିବା ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରେମର ଦଉଡ଼ି ଗଳାରେ ଲଗାଇ ଫାଶାକାଠରେ ଝୁଲିବା କ'ଣ ଭଲନୁହେଁ ?

ରତାରିଗୋ - ବେଶ୍ ! ତୁମ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ମୁଁ ଯଦି ମରିବାର ସଂକଳ୍ପ ଛାଡ଼ିଦିଏ, ତେବେ ତୁମେ ମୋ ସହାୟ ହେବ ତ ?

ଇୟାଗୋ - ଆଉ ସନ୍ଦେହ ଅଛି ? ଯାଅ, ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କର । ତୁମକୁ କେତେଥର କହିଛି ଏବେ ବି ବାରମ୍ବାର କହୁଛି ଯେ ମୁରଟାକୁ ମୁଁ ଘୃଣା କରେ । ସେ ଘୃଣା ମୋ ଅନ୍ତରକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଛି, ତୁମର ମଧ୍ୟ ବି ସେଇ । ତେଣୁ ଚାଲ ଦି ଜଣ ମିଳିମିଶି ତାକୁ ଶେଷ କରିବା । ତୁମେ ଯଦି ତାକୁ ଭାତୁଆ କରିପାରିଲ ତେବେ ତୁମେ ଯିମିତି ଦୁଃଖ ପାଇବ ମୋ ବି ସିମିତି ଆନନ୍ଦ ହେବ । କାଳଗର୍ଭରେ ଅନେକ ଘଟଣା ଅଛି ଯାହା ଅବିରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ । ଚାଲ, ମାଡ଼ିଚାଲ ! ଯାଅ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କର । କାଲି ଏ ବିଷୟରେ ପୁଣି କଥାବାର୍ତ୍ତା । ବିଦାୟ !

ରତାରିଗୋ - କାଲିସକାଳେ କେଉଁଠି ଭେଟିବା ?

ଇୟାଗୋ - ମୋର ବସାରେ ।

ରତାରିଗୋ - ମୁଁ ଠିକ୍ ସମୟ ଆଗରୁ ପହଞ୍ଚିଯିବି ।

- ଇୟାଗୋ - ବେଶ୍ । ଭାଇ ! ଶୁଣୁଛ ?
- ରତାରିଗୋ - କୁହ ।
- ଇୟାଗୋ - ଆଉ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାବୁଡ଼ି କଥା ନାହିଁତ ? ବୁଝିଲ !
- ରତାରିଗୋ - ନା, ନା, ମୋର ମନ ବଦଳିଯାଇଛି । ଯାଏଁ ଜମିଜାୟଗା ଯାହା ଅଛି ସବୁ ବିକି ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କରୁଁ ।
- ଇୟାଗୋ - ଏମିତି ଯେତେସବୁ ବୋକା ସେଇମାନଙ୍କୁ ନେଇ ମୁଁ ମୋ ଟଙ୍କା ଥଳି କରେ । ହେଲେ, ସାମାନ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ମୁଁ ଦୁନିଆଁ ବିଷୟରେ ସଂଗ୍ରହ କରିଛି ସେ ସବୁର ଅପବ୍ୟବହାର ହେବ ଯେବେ ମୁଁ ଏଇ ବୋକାଟା ପଛରେ ଲାଗିରହି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରୁଁ । ଯା ପଛରେ ମୁଁ ଲାଗିଛି କିଛି ଆମୋଦ ଆଉ କିଛି ଲାଭ ପାଇଁ । ମୁଁ ମୁରକୁ ଘୃଣା କରୁଁ; ସେ କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଭଲବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ବେଶ୍ କଥା । ସେଥିପାଇଁ ମୋ କାମ ସହଜସାଧ ହେବ । କେଶିଓ ଏକ ଚେହେରାବନ୍ତ ପୁରୁଷ । ବେଶ୍ ବେଶ୍, ଭଲ କଥା; ମୋତେ ଦୋମୁଣ୍ଡି ସାଜିବାକୁ ହେବ । ଯିମିତି କେଶିଓର ଚାକିରିଟା ପାଇବି, ମୁର ଉପରେ ଦାଉ ସାଧୁବି । କିମିତି ? କିମିତି ? ଦେଖେଁ - । କେତୁଟା ଦିନ ପରେ ଅଥେଲୋ କାନରେ ବିଷ ଢାଳି କହିବି କିମିତି ତା'ର ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ କେଶିଓ ଅତିବେଶୀ ମିଳାମିଶା କରୁଛି । କେଶିଓର ଚେହେରା ଓ ଚରିତ୍ର ଏମିତି ଯେ ତାକୁ ସହଜରେ ଲୋକେ ସନ୍ଦେହ କରିବେ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ଯିମିତି ତା'ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ସେନାପତିଟା ବି ସାଧାସିଧା, ପ୍ରାଣଖୋଲା ଲୋକ । ଭାବେ, ଯେଉଁ ଲୋକର ସାଧୁ ଚେହେରା ସେ ପ୍ରକୃତରେ ସତ୍ । ଗଧ ନାକରେ ଦଉଡ଼ି ଦେଇ ଟାଣିଲା ପରି ଏପରି ଲୋକକୁ ସହଜରେ ବୁଲାଇହେବ । ବାସ୍, ହୋଇଗଲା ଏଥର । ଗର୍ଭଧାନ ହୋଇଯାଇଛି । ଏକ ନାରକାୟ ନିଶାରେ ଏଇ ବିଭସ ଶିଶୁର ଜନ୍ମ ହେବ ଏବଂ ବିଶ୍ବକୁ ଚମତ୍କୃତ କରିବ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଙ୍କ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

ସାଜପେସର ଏକ ପୋତାଶ୍ରୟ! ଜେଟିର ଏକ ଖୋଲାସ୍ଥାନ

(ମଣ୍ଡାନୋ ଏବଂ ଦୁଇଜଣ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

- ମଣ୍ଡାନୋ - ସମୁଦ୍ରରେ କ'ଣ କିଛି ଦେଖିପାରୁଛ ?
- ୧ମ ଭଦ୍ରଲୋକ - କିଛି ଦିଶୁନି; କେବଳ ଉତ୍ତାଳ ସମୁଦ୍ରର ବିରାଟ ବିରାଟ ଢେର । ସମୁଦ୍ର ଓ ଆକାଶ ମଝିରେ ପାଲ ଫାଲ କିଛି ଦେଖାଯାଉନି ।
- ମଣ୍ଡାନୋ - ମୋର ବିସ୍ତାର ସ୍ଥଳଭାଗରେ ଭାରି ଜୋର ପବନ ବହୁଛି । ଏମିତି ଝଡ଼ତୋଫାନ କେବେ ଘରଦ୍ଵାରକୁ ଦେହଲାଲ ଦେଇ ନ ଥିଲା । ଯଦି ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ବି ଏମିତି ଜୋର ତୋଫାନ ଚାଲିଥିବ ତେବେ କାଠର ଯୋଡ଼ କିମିତି ଏ ମାଡ଼ ସମ୍ଭାଳିପାରିବ ! ପର୍ବତ ପ୍ରମାଣ ଢେର କେତେବେଳେ ସମୁଦ୍ରରେ ମିଳାଇଯାଇଛି । କି ଖବର ଆସିବ କିଏ ଜାଣେ ?
- ୨ୟ ଭଦ୍ରଲୋକ - ଖବର ଆସିବ ତୁର୍କୀ ନୌବାହିନୀ ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । ସେ ନୀଳ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ଦେଖିଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ କିମିତି ଢେଉସବୁ କ୍ରୋଧରେ ଉନ୍ମୁତ ହୋଇ ମେଘକୁ ହୁଡ଼ାପଥର ଫୋପାଡୁଛନ୍ତି । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପବନରେ ଢେଉସବୁ ଭାଷଣ ଫୁଲାଇ ସପ୍ତର୍ଷିମଣ୍ଡଳକୁ ଯିମିତି ଉଠାଇ ନେଇଯିବ । ଧ୍ରୁବତାରା ଆଲୋକଟାକୁ କି ଲିଭାଇ ଦେଲାପରି ଜଣାପଡୁଛି ଢେଉଗୁଡ଼ାକୁ କ୍ରୋଧାନ୍ବିତ ହୋଇ ଏମିତି ଦୌରାଡ଼୍ଫ୍ୟ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାର କେବେ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ ।
- ମଣ୍ଡାନୋ - ତୁର୍କୀମାନଙ୍କର ଜାହାଜଭେଳା କେବେ କୌଣସି ନିରାପଦ ବନ୍ଦରରେ ଆଶ୍ରା ନେଇ ନ ଥିବ ତେବେ ସମୁଦ୍ରରେ ଜାହାଜସବୁ ବୁଡ଼ିଗଲା ଜାଣ; କାରଣ ସେମାନେ କଦାପି ଏ ତୋଫାନ କବଳରୁ ବର୍ତ୍ତିବେ ନାହିଁ ।

(ତୃତୀୟ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ମଣ୍ଡାନୋ - ବଢ଼ିଆ ଖବର, ଭାଇମାନେ ! ଆମ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ, ଝଡ଼ର ଉପାତରେ ତୁର୍କୀ ବାହିନୀ ଏମିତି ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଯେ ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବାର ଆଉ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଭିନିସ୍ ଆସୁଥିବ । ଆମର ଏକ ବିରାଟ ଜାହାଜର ଲୋକେ ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଦେଖିଛନ୍ତି କୌଣସି ତାଙ୍କ ନୌବାହିନୀର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ରୂପରେ ହୋଇଯାଇଛି ।

ମଣ୍ଡାନୋ - କ'ଣ କହୁଛ ? ସତକଥା ?

ମାୟ ଭଦ୍ରଲୋକ - ସେ ଜାହାଜ ବନ୍ଦରରେ ଲାଗିଗଲାଣି ଭେରୋନାର ସେ ଜାହାଜ । ବୀର ଅଥେଲୋଙ୍କ ସହକାରୀ କେଶିଓ ସେଥିରେ ଆସି କୂଳରେ ଓହ୍ଲାଇଗଲେଣି । ସ୍ବୟଂ ସେନାପତି କିନ୍ତୁ ଏମାନେ ସମୁଦ୍ରରେ ଅଛନ୍ତି; ସେ ଏ ଦ୍ଵୀପର ପୁରାପୁରି ଦାୟିତ୍ବ ନେଇ ଏଠାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ମଣ୍ଡାନୋ - ଯାଉ ବଳି ସୁଖ ସଂବାଦ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରେ । ସେ ଯଥାର୍ଥରେ ଜଣେ ଯୋଗ୍ୟ ଶାସକ ।

ମାୟ ଭଦ୍ରଲୋକ - କିନ୍ତୁ ତୁର୍କୀମାନଙ୍କର ନୌଭେଲାର ଦୁର୍ଗତି କଥା କହିଲେ ବିମର୍ଷ ଦେଖାଯାଉଛି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛନ୍ତି ଯିମିତି ସେନାପତି ନିରାପଦରେ ପହଞ୍ଚନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନେ ଏଇ ଭୀଷଣ ଝଡ଼ଯୋଗୁଁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଛାଡ଼ିବଡ଼ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ।

ମଣ୍ଡାନୋ - ଭଗବାନ ତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ କାମ କରିଛି ଏବଂ ବେଶ ଜାଣେ ଯେ ସେ ଯଥାର୍ଥରେ ଜଣେ ସେନାନାୟକ । ସମୁଦ୍ରକୂଳକୁ ଚାଲି ଯିବା । ଯେଉଁ ଜାହାଜ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ତାକୁ ବି ଦେଖିବ ଏବଂ ବୀର ସେନାପତିଙ୍କ ଆଗମନକୁ ନିର୍ମିଶେଷ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଥିବ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାଲ ସମୁଦ୍ରର ପାଣି ଓ ଆକାଶର ନାଲରଙ୍ଗ ଏକାଠି ମିଶି ପରସ୍ପରଠୁଁ ବାରି ହେଉ ନ ଥିବେ ।

ମାୟ ଭଦ୍ରଲୋକ - ଆସନ୍ତୁ । ସେଇଆ କରିବା । କାରଣ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନୂଆ ଜାହାଜ ନୂଆ ଲୋକ ଆସିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ।

(କେଶିଓର ପ୍ରବେଶ)

କେଶିଓ - ସମରପ୍ରିୟ ଏ ଦ୍ଵାପର ବୀର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଶତ ସହସ୍ର
ଧନ୍ୟବାଦ । ଆପଣମାନେ ବୀରଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେନାପତିଙ୍କ
ଆଗମନରେ ତେଣୁ ଏତେ ଆନନ୍ଦିତ । ଭଗବାନ ତାଙ୍କୁ ଏ
ଭୀଷଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗରୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନିଦାରୁଣ ସଂକଟାପନ୍ନ
ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆସିଛି ।

ମଣ୍ଡାନୋ - ତାଙ୍କ ଜାହାଜଟା ବେଶ ମଜବୁତ ତ ?

କେଶିଓ - ତାଙ୍କ ଜାହାଜ ତ ବେଶ ମଜବୁତ, ନାବିକ ତତୋଽଧିକ ।
ଖୁବ୍ ଅଭିଜ୍ଞ ଓ ପାରଦର୍ଶୀ ସେ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ମୋର ଯେଉଁ
ଅତିବେଶୀ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ତାହା ମିଥ୍ୟାମାଣ କଦାପି
ହେବନାହିଁ ।

(ଅନ୍ତରାଳରୁ ହେଉ 'ଜାହାଜ, ଜାହାଜର ପାଲ ଦିଶୁଛି' କୋଳାହଳ)

(ଚତୁର୍ଥ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

କେଶିଓ - ଗୋଳମାଳ କାହିଁକି ?

୪ର୍ଥ ଭଦ୍ରଲୋକ - ସହର ଖାଲି ପଡ଼ିଲାଣି; ସମସ୍ତେ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି
ଛିଡ଼ା ହେଲେଣି । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ 'ଜାହାଜ' 'ଜାହାଜ'
ଧ୍ଵନି ।

କେଶିଓ - ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ସେନାପତିଙ୍କ ଜାହାଜ ଆସୁଛି ।

(ତୋପଧ୍ଵନି)

୨ୟ ଭଦ୍ରଲୋକ - ତୋପଧ୍ଵନି କରି ସେମାନେ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଉଛନ୍ତି । ରକ୍ଷା
ବାବା ବନ୍ଧୁ ଜାହାଜ ଆସୁଛି ।

କେଶିଓ - ଦୟାକରି କିଏ ଜଣେ ଯାଇ ସଠିକ ସମ୍ବାଦଟା ଆଣ, କିଏ
ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।

୨ୟ ଭଦ୍ରଲୋକ - ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ମଣ୍ଡାନୋ - ସହକାରୀ ସେନାପତି ମହୋଦୟ ! ଆପଣଙ୍କ ସେନାପତି କ'ଣ
ବିବାହିତ ?

କେଶିଓ - ବିବାହରେ ସେ ଖୁବ୍ ଭାଗ୍ୟବାନ ; ଯାହାକୁ ବାହା ହୋଇଛନ୍ତି
ତାଙ୍କ ରୂପଗୁଣର ତୁଳନା ନାହିଁ ସେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା

ଓ ସ୍ମୃତିର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବରେ, କବି ଲେଖନି ବା ଚିତ୍ରକର ତୁଳିକା
ଚାତୁରୀ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ର ଦେବାରେ ସହଜରେ ପରାଭୂତ ।

(୨ୟ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ)

କ'ଣ ଖବର କିଏ ଆସିଲେ ?

୨ୟ ଭଦ୍ରଲୋକ- ସେନାପତିଙ୍କ ପତାକାଧାରୀ ଇୟାଗୋ ।

କେଶିଓ - ପରମ ଭାଗ୍ୟ ଯେ ଖୁବ ଶୀଘ୍ର ଆରାମରେ ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଆସି
ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ମନେହୁଏ, ପ୍ରବଳ ଝଡ଼, ଉନ୍ମତ୍ତ ଉତ୍ତାଳ
ତରଙ୍ଗ, ବାଲୁକା ସୁପ ଏବଂ ଲୁକ୍କାୟିତ ପର୍ବତ ଆଦି ନିରାହ
ଜାହାଜର କେତେ କେତେ ଶତ୍ରୁ ସମସ୍ତେ ହିଂସ୍ର ପ୍ରକୃତି ଭଳି
ଦେବୀ ପ୍ରତିମା, ତେସ୍ତେମୋନାଙ୍କୁ ନିରାପଦରେ ରାସ୍ତା
ଛାଡ଼ିଦେଇଛନ୍ତି ।

ମଣ୍ଡାନୋ - କିଏ ସେହି ମହିଳା ?

କେଶିଓ - ଯାହାଙ୍କ କଥା କହୁଥିଲି, ଆମ ସେନାପତିଙ୍କ ସେନାପତି
ଯାହାଙ୍କୁ ଆଣିବାର ଦାୟିତ୍ବ ବାର ଇୟାଗୋ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ
ହୋଇଥିଲା । ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଯେ ଏ ଜାହାଜ ଏଠି ପହଞ୍ଚିବ
ନାହିଁ ଭାବିଥିଲି । ପରାପୁର ଭଗବାନ ! ଅଥେଲୋଙ୍କୁ
ନିରାପଦରେ ରକ୍ଷାକର, ଏବଂ ନିଜ ନିଶ୍ବାସ ଦେଇ
ପାଲଗୁଡ଼ାକୁ ଫୁଲାଇ ଯିମିତି ତାଙ୍କ ଜାହାଜ ଏଠି ପହଞ୍ଚି
ସମସ୍ତଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ବର୍ଦ୍ଧନ କରୁ, ତେସ୍ତେମୋନାଙ୍କୁ ଅଥେଲୋ
ବାହୁବନ୍ଧନରେ ପକାଇ ପ୍ରେମାଗ୍ନି ଜାଗ୍ରତ କରାନ୍ତୁ । ସମସ୍ତ
ସାଜପେସ୍ ଧନ୍ୟ ହେଉ ।

(ତେସ୍ତେମୋନା, ଏମିଲିଆ, ରତାରିଗୋ ଏବଂ ଅନ୍ତରଙ୍ଗଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ, ଜାହାଜର ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୂଳରେ ଅବତରଣ
କଲେଣି । ସାଜପେସ୍ ! ସମସ୍ତେ ନତଜାନ୍ତୁ ହୋଇ ଜଣଙ୍କୁ
ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କର ମହାଦେବୀ ! ଆପଣଙ୍କୁ ସ୍ବାଗତ କରୁଛି ।
ବିଧାତାର ଆଶୀର୍ବାଦ ଆପଣଙ୍କ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ବରେ ରକ୍ଷା କବଚ
ହେଉ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ବାର ପୁଞ୍ଜବ କେଶିଓ ! ଧନ୍ୟବାଦ, ତାଙ୍କ ଖବର କିଛି

ଜାଣକି ?

କେଶିଓ - ଅଦ୍ୟାପି ସେ ପହଞ୍ଚିପାରିନାହାନ୍ତି ! ତଥାପି ମୋର ଧାରଣା ସେ ଭଲ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଆଉ ବିଳମ୍ବ ହେବନି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କିନ୍ତୁ ମନକୁ ବୁଝାଇପାରୁନି କିମିତି ତୁମେ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇଗଲ । ମୋର ଭୟ ହେଉଛି...

କେଶିଓ - ସମୁଦ୍ର ଓ ଆକାଶର ଦୃଢ଼ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଆମେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଗଲା କିନ୍ତୁ ହେଉଯେ ଜାହାଜ ଦିଶୁଛି ।

(ଅନ୍ତରାଳରୁ 'ଜାହାଜ' 'ଜାହାଜ' କୋଳାହଳ, ତୋପଧ୍ବନି)

୨ୟ ଭଦ୍ରଲୋକ- ଖୋଜଖବର ନିଅ (ଅନୁଚରର ପ୍ରସ୍ଥାନ) ଆସ ଆସ ଭାଇ ଇୟାଗୋ (ଏମେଲିଆ ପ୍ରତି) ଆପଣଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଉଛି । ଭାଇ ଇୟାଗୋ ! ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ ଆଳାପ ମେଳାପ କରୁଛି ବୋଲି ବିରକ୍ତ ହେବନି । ଶିଷ୍ଟତା ଖାତିରରେ ଏୟା କରୁଛି । ଅଭିପ୍ରାୟ ମନ୍ଦ ନୁହେଁ । (ଏମେଲିଆକୁ ରୂମ୍ବନ ଦେଇ)

ଇୟାଗୋ - ବନ୍ଧୁବର । ତୁମ ବାନ୍ଧବୀ ମୋ ଉପରେ ଭର୍ତ୍ତିନା ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା କହୁଛ ! ସେ ତ ବୋକା ପରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି, ପାଟି ଫିଟିନି ଏ ଯାକେ ।

ଇୟାଗୋ - ସତ କହିଲେ । ତାଙ୍କ କଥା ନାହିଁ ନୁହେଁ କଥାର ସାମା ନାହିଁ, ମୋତେ ନିଦ ଘାରି ଆସିଲାବେଳେ ସେଥିରୁ ପ୍ରଭୁର ମିଳେ ମୋ କଥା ମାନନ୍ତୁ ସେ ଆପଣଙ୍କ ସାମନାରେ ଜିଭର ଲଗାମ ଦେଇଛନ୍ତି ସିନା ମନେ ମନେ ଖରଖର ହେଉଛନ୍ତି ।

ଏମେଲିଆ - କାହିଁକି ମିଛରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବକୁଛ ?

ଇୟାଗୋ - ରାଗନି, ରାଗନି ! ତୁମର ଗୁଣ ଅଶେଷ, ବାହାରେ ତୁମର ସବୁ ଛବିଟି ଭାରି ଶାନ୍ତଶିଷ୍ଟ । ବୈଠକଖାନାରେ ବାଣାଭାଷିଣୀ, ରୋଷଶାଳରେ ଚାକର ଚାକରାଣୀଙ୍କ ଆଗରେ ସାକ୍ଷାତ ବିରାଡ଼ି, ଆମ୍ବୁଡ଼ା ଆମ୍ବୁଡ଼ି ଓ କାମୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ିରେ । ମାଡ଼ ମାରି ସାଧୁ ମାଡ଼ ଖାଇଲେ ରାକ୍ଷସୀ,

ଘର କାମକୁ କୁଠି, ଶୋଇଲାବେଳେ

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଛିଃ ଛିଃ! ତୁମେ ଏମିତି ।

ଇୟାଗୋ - ମୋର ପ୍ରତିଟି କଥା ସତ । ତା' ନ ହେଲେ ମୁଁ ଧର୍ମଛଡ଼ା ।
ତୁମେ ସବୁ ଶେଯ ଛାଡ଼ ଖେଳିବା ପାଇଁ, ଶେଯକୁ ଯାଅ
ଘରଣୀ କାମ ପାଇଁ ।

ଏମିଲିଆ - ମୁଁ ମଲାପରେ ତୁମକୁ କେହି ମୋ ଗୁଣଗାଥା ଲେଖିବା ପାଇଁ
କହିବନି ।

ଇୟାଗୋ - ବରଂ ଭଲ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଆଜ୍ଞା ମୋର ଯଶୋଗାଥା ଗାନ କରି ତୁମେ କ'ଣ ଲେଖନ୍ତି ?

ଇୟାଗୋ - ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ସେ କାମରେ ଲଗାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ
କଟା କଥା କୁହେଁ, ସବୁକଥା ତଳେଇ ଦେଖେଁ, ସମାଲୋଚକର
ଆଖି ତ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ହେଲା, ଚେଷ୍ଟା କରନା । ଜଣେ ତ ଏ ଭିତରେ ବନ୍ଦରକୁ
ଯାଇଛି ।

ଇୟାଗୋ - ହଁ ଦେବା!

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ମୋର ମନ ଭଲ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥା ଯେ ଢଙ୍କାଇବା
ପାଇଁ ନିଜକୁ ଭୁଲିବା ପାଇଁ ଏ ଆନନ୍ଦ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ରୁପ୍
ରହିଲେ ଯେ, କୁହ ମୋତେ କିମିତି ପ୍ରଶଂସା କରିବ ।

ଇୟାଗୋ - ଟିକେ ଥୟ ଧରନ୍ତୁ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ କ'ଣ କରିବି
ଅଠାକାଠିରେ ଚଢ଼େଇର ପର ଉପୁଡ଼ି ଆସିଲା ପରି, ମୋ
ଚିନ୍ତା କଷ୍ଟନା ଶକ୍ତି ମଗଜରୁ ଗେଣ୍ଡୁ ଉପାଡ଼ି ଆଣୁଛି । କିଛି
ବାହାରି ପାରୁନି । ମୋର କବିତାର ପ୍ରସବ ବେଦନା ଆରମ୍ଭ
ହେଲାଣି ହୋଇ ବାହାରିଲା :

ଏଇ ରୂପରେ, ନାରୀ ଯେବେ ହେବ ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ବୁଦ୍ଧିମତି,
ବୁଦ୍ଧି ବଳେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଲଗାଇ କରିପାରେ ନିଜର ଉଦ୍‌ଗତି ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ବାଃ ବାଃ! ଚମତ୍କାର! ଯଦି ନାରୀ କାଳି ଓ ବୁଦ୍ଧିମତୀ
ହୋଇଥିବ ?

ଇୟାଗୋ - ହୋଇଥିବ କେବେ କଲା ପୁଣି ବୁଦ୍ଧିମତୀ,

ଖୋଜିଆଣିବ ଧଳାକୁ କଳା ସଙ୍ଗେ କରିବ ପାରତି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କ୍ରମେ ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଯାଇଛି ।

ଏମିଲିଆ - ଯଦି ସୁନ୍ଦରୀ କିନ୍ତୁ ବୋକା ?

ଇୟାଗୋ - ରୂପସା କି କେବେ ସଖି ହୋଇପାରେ,
ବୋକାମିରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସୁନାଚାନ୍ଦ ପାଇପାରେ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଗୁଲିଖଟିରେ ବୋକାମାନଙ୍କୁ ହସାଇବା ପାଇଁ । ଏ
ଦଗ୍‌ଦମାଳି । ଆଜ୍ଞା ଉଭୟ କାଳି ଓ ବୋକା ପାଇଁ ତୁମର
କି ପ୍ରଶ୍ନସା ?

ଇୟାଗୋ - କୁରୂପା ହେଲେକି କେହି ହୁଏ ବୁଦ୍ଧିହୀନା ?
ନ କରେଇ ଯାହା ଯାହା କରିଥାନ୍ତି ସୁନ୍ଦରୀ ଲଳନା ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କି ବୋକାମି ଯେ ସବୁଠାରୁ ଜର୍ଯ୍ୟ ତା'ର ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ
ପ୍ରଶ୍ନସା । ଆଜ୍ଞା, ଯଦି ନାରୀ ଯଥାର୍ଥରେ ଗୌରବମୟୀ
ହୋଇଥିବ ଯାହାକୁ ହିଁସା କ୍ଷର୍ଷା ମଧ୍ୟ କୁହା କରିପାରିବନି
ତା'ର କି ଭାବରେ ପ୍ରଶ୍ନସା କରିବ ?

ଇୟାଗୋ - ଯେ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦରୀ ହୋଇଥିବ ଅଥଚ ଗର୍ବ ନ ଥିବ ଯାହାର
ଜିଭ ଉପରେ ପୁରା କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଥାଇ ଧୀର ବଚନ ଭାସୁଥିବ,
ଯାହାର ଧନର ଅଭାବ ନାହିଁ ଅଥଚ ସଜବାଜ ହୋଇ
ବାହାରେ ଯହିଁ ଉପାୟ ଥିବ ଅଥଚ ମନର ଇଚ୍ଛା ମନରେ
ମରୁଥିବ, ଯାହାକୁ ରାଗିଥିବ ତାକୁ ପାଖରେ ପାଇ ବି ଜବତ
କରିବ ନାହିଁ, କିଏ କ୍ଷତି କଲେ ବି ତାକୁ ଯେ ଆଦୌ ରାଗେ
ନାହିଁ । ଯାହାର ଅଳ୍ପଟିକିଟି ବୁଦ୍ଧି ଥିଲେ ବି ଲାଞ୍ଜ ମୁଣ୍ଡ
ବାଛିପାରେ, ଯେ ଭାବିପାରେ ଅଥଚ ଭାବନା କାହାକୁ
କହେନାହିଁ, ଯେ ଜାଣିଛି ତା' ପଛେ ପଛେ ଗୁଡ଼ାଏ ଧାକିଛନ୍ତି
ଅଥଚ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଚାହେଁ ନାହିଁ, ସେ ଯଥାର୍ଥ ଝିଅ, ଯଦି
କେହି ଥାଏ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ସେ କ'ଣ କରିବ ?

ଇୟାଗୋ - ଘରର ହିସାବ କିତାବ କରିବ ଆଉ ଛୁଆ ପାଳିବ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କଥାରେ ନା ଅଛି ମୁଣ୍ଡ ନା ଅଛି ଗଣ୍ଡି, କେଉଁଠୁ ଆସି କଥା

ସଜଲା କେଉଁଠି ? ଏମିଲିଆ ସେ ତୁମର ସ୍ବାମୀ ହେଲେବି ତାଠୁ କିଛି କଥା ଶିଖିବନି ! କେଶିଓ ତୁମେ କ'ଣ କହୁଛ କହନା । ତାଙ୍କର ମୋତେ କେତେ ଉପଦେଶ ସବୁଥିରେ ଧର୍ମତ ନାହିଁ । ଅଛି ଖାଲି ସଜତାନ ।

କେଶିଓ - ଖାଣ୍ଟି ଖାଣ୍ଟି କଥା ରୋକଠୋକ କହନ୍ତି ସେ । ପାଠ କଥା ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଭଲ ଶୁଭେ ।

କାୟାରୋ - (ସାଗତ) ବାଃ ହାତକୁ ତ ବେଶ ବାଗରେ ଧରିଛି । ହୁଁ, ହୁଁ, ବେଶ, କହ କହ କାନରେ ଯାହା କହୁଛି । ଫୁସଫୁସ କହିବାଲା ଯଦି ଏତିକି ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଜାଲରେ କେଶିଓ ବଡ଼ ମାଛିଟାକୁ ନ ଧରିଛି ତ ! ବଡ଼ିଆ, ହସ ଆହୁରି ମିଠା ମିଠା ହସ ! ତୋର ଏଇ ଭଦ୍ରାମିର ଫାନ୍ଦରେ ଯଦି ତୋତେ ଦିନେ ନ ବାନ୍ଧିଛି ତ କହିବୁ । କହ କହ କହିଯା । ବଡ଼ିଆ କହୁଛୁ । ଦେଖିବୁ ଏ ସାମାନ୍ୟ ଆଳରୁ ଦିନେ ତତେ ସହକାରୀ ସେନାପତିରୁ ଯଦି ଖସାଇ ନ ଦେଇଛି । ରସିକରାଜ ସାଜି ଥରକୁ ଥର ତିନି ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ବୁମାଗୁଡ଼ାକ ପବନରେ ଉଡ଼ାଇ ନ ଥାନ୍ତ କି ! ଯାକୁଇ ତୁ କହୁଛୁ ଭଦ୍ରାମି, ଶିଷ୍ଟାଚାର । ପୁଣି ଓଠକୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ନେଇଛୁ । ସେ ଗୁଡ଼ାକ ଆଙ୍ଗୁଳି ନ ହୋଇ ପାଣି ପାକପ ହୋଇଥାନ୍ତା କି ତୋର ପ୍ରେମର ଘର ବୁଢ଼ିଯାଇଥାନ୍ତା । (ନେପଥ୍ୟ ଭରାଧ୍ବନୀ) ହେଇତ, ସେନାପତି ଆସୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ତୁରୀର ଆବାଜ ମୋତେ ଜଣା ।

କେଶିଓ - ଠିକ୍ ଠିକ୍ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ତାଲ ଯିବା ତାଙ୍କୁ ବରଣ କରି ଆଣିବା ।

କେଶିଓ - ଏଇତ ଆସିଗଲେ ।

(ଅଥେଲୋ ଓ ଅନୁଚରଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ଅଥେଲୋ - ପ୍ରାଣ ପ୍ରିୟେ ! ସୁନ୍ଦରୀ ଯୋଡ଼ା ନାରୀ !

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ମୋ ପ୍ରାଣର ସଖା !

ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ମୋ ଆଗରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛ ମୋର ଆନନ୍ଦ ଓ ବିସ୍ମୟର

ସାମାନାହିଁ । ମୋ ପ୍ରାଣର ଆନନ୍ଦମୟା ! କେବେ ପ୍ରତି ଝଡ଼ର ଶେଷରେ ଏମିତି ଶାନ୍ତି ସୁଖ ଆସେ ତେବେ ପବନ ଜୋର ବହିବ ବହୁ ସୁତକୁ ଭଞ୍ଜିତ କରୁ ଜାହାଜ ସବୁ କୈଳାସ ପର୍ବତ ପ୍ରମାଣ ଦେଉ ଶୃଙ୍ଗ ବଢ଼ି ପୁଣି ହଂସ ପରି ପାତାଳକୁ ଖସି ଆସନ୍ତୁ । ସ୍ୱର୍ଗରୁ ନରକକୁ ଖସିଲା ପରି ମରଣ କେଡ଼େ ସୁଖକର ନ ହୁଅନ୍ତା । ସଖି ! ଯଦି ଏଇ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆସନ୍ତା କାରଣ ମୋର ଭୟ ହେଉଛି ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଏତେ ଉଲ୍ଲାସିତ ଯେ ଅଜ୍ଞାତ, ଆଗତ ଭବିଷ୍ୟତରେ କେବେ ହୁଏ ତ ଏ ଆନନ୍ଦ ମତେ ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ନା ନା ଭଗବାନ ତା' ନ କରନ୍ତୁ । ବର୍ଷ ଦିନକୁ ଦିନ ଆମର ପ୍ରେମ ଓ ସୁଖ ବଢ଼ି ଚାଲୁ ।

ଅଥେଲୋ - ତାହାହିଁ ହେଉ ଦେବଗଣ ! ମୋର ଆନନ୍ଦ ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରୁନି, ଏଇଠି ଅଟକି ଯାଇଛି । ଅତି ବେଶି ଆନନ୍ଦରେ ମୁଁ ବିଭୋର (ବୁଲ୍‌ନ କରି) ଏଇ ଥରେ ପୁଣିଥରେ । ଯଦି କେବେ ତୁମର ମୋର ହୃଦୟର ଅମେଳ ହୁଏ ତେବେ ଆମ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣର ହେବ । ଏଇଟି ହିଁ ଏକ ବେସୁରା ଧ୍ୱନି ।

ଇୟାଗୋ - (ସ୍ୱାଗତ) ବଢ଼ିଆ ପଟିଛି ଦିଟା ବେଶି ମେଳ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତା'ର ସବୁ ଏମିତି ଏପଟ ସେପଟ କରିଦେବି ଯେ ତୁମର ସବୁ ଗାତ ବେସୁରା ହୋଇଯିବ, ଯେବେ ମୁଁ ସତରେ ସାଧୁ ହୋଇଥିବି ।

ଅଥେଲୋ - ଆସ ସମସ୍ତେ ଦୂର୍ଗକୁ ଯିବା । ଶୁଣନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁଗଣ ! ସୁସଂବାଦ, ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହୋଇଛି, ତୁର୍କ ବାହିନୀ ରସାତଳଗାମୀ । ମୋର ପୁରାତନ ବନ୍ଧୁଗଣ ! ଆପଣମାନେ କିମିତି ଅଛନ୍ତି ! ପ୍ରିୟେ, ତୁମେ ଏ ଦ୍ୱାପ ବାସାଙ୍କ ଆଦର ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଇବ । ମୁଁ ଜାଣେ ଏମାନେ ଭାରୀ ସ୍ନେହୀ, ପ୍ରିୟେ, ମୁଁ ଟିକେ ଅତି ବେଶି ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ୁଛି କାରଣ ମୁଁ ମୋ ନିଜ ସୁଖସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କଥା ଭାବି ଚାଲିଛି । ସାଧୁ ଇୟାଗୋ ତୁମେ ଜାହାଜକୁ ଯାଇ ମୋର ଜିନିଷପତ୍ର ସବୁ ନେଇଆସ । କପ୍ତାନକୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ

ସହରକୁ ନେଇ ଆସିବ । ଭାରି ଦକ୍ଷ ଲୋକ ସେ; ତାଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତାର ସମ୍ମାନ ଦେବାକୁ ହେବ, ଆସ ପ୍ରିୟେ, ପୁଣି କହୁଛି ଆମର ମିଳନ କେତେ ମଧୁର ନ ହେଲା ସାକ୍ଷେପରେ ।

କନ୍ୟାଗୋ - ଦକ୍ଷେ ପରେ ମୋ ସଙ୍ଗରେ ବନ୍ଦରରେ ଦେଖାକର । ପାଖକୁ ଆସ, ଶୁଣ, ତୁମର କେବେ ପ୍ରକୃତରେ ସାହସ ଥାଏ - ଲୋକେ କହନ୍ତି, ଅତି ନୀଚ ହୀନ ଲୋକ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କ ସ୍ବାଭାବିକ ପ୍ରକୃତିଠୁ ବଳି ସାହସୀ ହୁଅନ୍ତି - ମୋ କଥା କାନ ଦେଇ ଶୁଣ, ଆଜି ରାତି ସହକାରୀ ସେନାପତି ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ପାଇଁ ସହରର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚାରେ ରହିବେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ କଥାଟି କହିଦେଉଛି, ସେଟି ହେଲା ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ସିଧାସଳଖ ତାଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି ।

ରତ୍ନାଗିଣୀ - ତାଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ! ଅସମ୍ଭବ ! ମୁଁ ମାନିବି ନାହିଁ ।

କନ୍ୟାଗୋ - ଅଯଥା ବକ ବକ ହୁଅନା । ମୁହଁରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଇ ମୋ କଥା ଶୁଣିଯାଅ । ମନଧାନ ଦେଇ ମୋ କଥା ବେଶ କରି ବୁଝ । କଥା ମିଛ, ଫୁଟାଣି କଥାଗୁଡ଼ାକ ତ ମୁହଁରୁ ଶୁଣି ସେ ମୁରର ପ୍ରେମରେ ହତବତ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । କେତେଦିନ ସେଇ ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି ପ୍ରେମକୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିବ । ତୁ ଭାଇ ବିଚାରବନ୍ତ ଲୋକ । ଭାବି ଦେଖୁନୁ । ତା'ର ଆଖି ଭଲ ବେହେରା ଖୁଜିବ, ଏ କାଳିଆ ଭୂତକୁ ଚାହିଁ କି ଆନନ୍ଦ ପାଇବ । ଖାଇ ଖାଇ କେବେ ମନ ମାନିଯିବ, ଭୁକରେ ପୁନରାବେଶ ପାଇଁ ଏବଂ ତୃପ୍ତି ପୁଣି ପାଇବା ପାଇଁ ସେ ଆଚାର ଖୁଜିବ । ସେଥିପାଇଁ ନୂଆ ଲୋକଟିଏ ଦରକାର, ଯେ ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର, ଯାହା ସହିତ ମନର ମେଳ ହେବ, ରୂପ, ଯୌବନ, ବୟସ, ଚାଳିଚଳନ, ଆଚାର ବ୍ୟବହାରରେ ଯା ସହିତ ଖାପ ଖାଇଥିବ । ସେ କଳା କାଠ ପାଖରେ ସେ ଏସବୁ ପାଇବ ନାହିଁ । ତା'ର କଅଁଳ ମନ ଓ ରୁଚି ବିଦ୍ରୋହ ହୋଇଉଠିବ, ଯାହାକୁ ଖାଇଛି

ତାକୁ ବାନ୍ଧି କରିବସିବ, ପିତା ଲାଗିବ ଏବଂ ତାକୁ ଘୃଣା କରିବ ।
 ତା'ର ପ୍ରକୃତି ତାକୁ ଶିଖାଇବ ଏବଂ ବାଧ କରିବ ଆତଜଣକୁ
 ଖୁଜି ବାହାର କରିବା ପାଇଁ । କ'ଣ କହୁଛ ! ମାନୁଛ ? ଯୁକ୍ତି
 ଯେମିତି ଅକାଟ୍ୟ ସେମିତି ସୁବେସିଦ୍ଧ । ବୁଝିଦେଖ ।
 କେଶିଓଠୁଁ ବଳି ଆଉ ସେମିତି ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଅଛି ଆଖିରେ ।
 ଲୋକଟାର ମନ ସହଜରେ ଚହଲିଯିବ । ବିବେକ ବୋଲି
 କହିଲେ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ମିଠା କଥା କହିଯିବ, ଭଦ୍ରାମି
 ଶିଷ୍ଟାଚାର ନାଆରେ, ଅସଲ ରୂପ ଲୁଚାଇ ଦେବ । କେତେ
 ସତ୍ କେତେ ଉଦାର ବୋଲାଉ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ହାସଲ କରିଯିବ ।
 ମତଲବ ଚାକିରି ବଜାୟ ରଖିବ, ଜୟନ୍ତ୍ୟ ପ୍ରେମ ଢଙ୍କାଇ
 ରଖିପାରିବ । ତୁମେ କହୁ ତା' ଛଡ଼ା ଆଉ କିଏ ଅଛି
 ତେସ୍ତେମୋନାର ପ୍ରେମ ପାଇବା ପାଇଁ ? କେହି ନାହାନ୍ତି
 ଭାଇ, କେହି ନାହାନ୍ତି ଭାଇ । ଧୂର୍ତ୍ତ, ବିଶ୍ୱାସ ଘାତକ,
 ସୁବିଧାବାଦୀ, ସୁଯୋଗ ସୁବିଧାର ସ୍ରଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ । ପକ୍ଷୀ ସକଳାନନ୍ଦ
 ରୂପ । ସହକାରୀର ରୂପ ଯୌବନ ଚେହେରା ସବୁ ଅଛି ।
 ଯାହା ଯାହା କଥା ବୟସରେ ପ୍ରତି ଚାହୁଁଥିବା ଝିଅ ନାହାନ୍ତି ।
 ଗୋଟାପଣ ରସିକ, ସେ ମାଇକିନାର ତା' ଉପରେ ଆଖି
 ପଡ଼ିଲାଣି ।

ରତ୍ନାରିଗୋ - ଏ କଥା ମୁଁ ମୋଟେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ନାହିଁ, ସତାଦୂର ସେ
 ଅବତାର ।

ଇୟାଗୋ - ସତାଦୂ ? ଛେନାଗୁଡ଼ ! ସେ ଯେଉଁ ମଦ ପିଏ ତାହା କ'ଣ
 ଅଙ୍ଗୁରରୁ ତିଆରି ନୁହେଁ ? ଯେବେ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ସତିସ୍ୱାଧୀ
 ହୋଇଥାନ୍ତା ତେବେ ସେ କଳା ମହନାକୁ ବାନ୍ଧି ନ ଥାନ୍ତା ।
 ଭାରୀ ସତୀ ଦେଖେଇ ହେଉଛି, ଏଇଲାଗେ ଦେଖିଲ ପରା
 ଦିନଶ ହାତକୁ ହାତ ମିଳାଇ ଦଳାମଳା କରୁଥିଲେ । ଆଖି
 ଦିଟା କେଉଁଠି ଥିଲା ତୁମର ?

ରତ୍ନାରିଗୋ - ତା' ମୁଁ ଦେଖିଛି । ହେଲେ ସେ ପରା ଶିଷ୍ଟାଚାର ।

ଇୟାଗୋ - ଯାହାକୁ ସୌଜନ୍ୟ ଶିଷ୍ଟାଚାର କହୁଛ ସେ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ,
 କାମ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଚିହ୍ନ । ଖରାପ ମତଲବ ଓ କୁକର୍ମର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ

ସୂଚନା ମାତ୍ର । ଦେଖିଲ ତ ଓଠକୁ ଓଠ ଏତେ ପାଖକୁ ଗଲା
 ଯେ ନିଶ୍ବାସ ନିଶ୍ବାସ ପରସ୍ପରକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ । ଅତି
 କୁଚିତ୍ରା, ରତାରିଗୋ । ଯାହାକୁ କହୁଛି ବଦନାସି ।
 ଯେତେବେଳେ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଏମିତି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ
 ଚାଲେ ଖୋଦ ମାଲିକ ତା' ପରେ ଆସି ଯାଆନ୍ତି । ଏବଂ
 ଯାହା ହେବାର କଥା ହୁଏ । ଛାଡ଼ ଏସବୁ କଥା । ମୁଁ ଯାହା
 କହୁଛି ମାନ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଭିନିସୁରୁ ଏଠାକୁ ଆଣିଛି । ଆଜି
 ରାତିରେ ତୁମେ ବି ଚଉକିରେ ପହଞ୍ଚି ଦିଅ । ଯାହା କରିବାକୁ
 ହେବ କହୁଛି । କେଶିଓ ତୁମକୁ ଚିହ୍ନିନି । ମୁଁ ତୁମଠୁଁ ବେଶୀ
 ଦୂରରେ ନ ଥିବି । ଯାହା ହେଉ ଆଳ କରି କେଶିଓକୁ
 ରଗାଇଦିଅ । ହୁଏତ ଖୁବ୍ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରିବା ତା'ର ଶୃଙ୍ଖଳାର
 ବଦନାମ ଭିଆଇବ । ତୁମ ମନକୁ ଯାହା ଆସିବ ସେହି
 ଉପାୟରେ ବା ସେହି ସମୟର ସୁଯୋଗ ନେଇ ।

ରତାରିଗୋ - ବେଶ୍ ।

ଛାୟାଗୋ - ଲୋକଟା ବଦରାଗି । କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନ ଶୂନ୍ୟ । ହୁଏତ ତୁମକୁ
 ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ବଜେଇ ଦେବ । ଯେମିତି ସେ ତୁମକୁ
 ମାରେ ସେମିତି ତାକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେବ । ସେହି ସାମାନ୍ୟ କଥାରୁ
 ମୁଁ ସାରା ସାକ୍ଷ୍ୟକୁ ବିଦ୍ରୋହୀ କରିଦେବି । ଯାହା ଫଳରେ
 ମୁରଟା ଭାଷଣ ରାଗିଯିବ ଏବଂ କେଶିଓକୁ ତଳକୁ ନ
 ଖସାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା' ଆତ୍ମାର ଶାନ୍ତି ହେବନାହିଁ । ତାହା
 ହେଲେ ତୁମେ ଯାହା ଚାହୁଁଛ ଅଳ୍ପକେ ପାଇଯିବ । ମୁଁ ବି
 ସେଥିରୁ ଅନେକ ଉପାୟ ବାହାର କରିପାରିବି । ତୁମର
 ପ୍ରେମପଥରୁ ଏ ବାଧା ଦୂର କରି ନ ପାରିବା ଯାକେ ଆମର
 ଉନ୍ନତିପଥ ସୁଗମ ହେବ ନାହିଁ ।

ରତାରିଗୋ - ବେଶ, ମୁଁ ରାଜି । ଯଦି ଅବଶ୍ୟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପାଇପାରେ ।

ଛାୟାଗୋ - ନିଶ୍ଚୟ ପାଇବ । ତୁମେ ନଗରରେ ମୋ ସହିତ ଶାନ୍ତ
 ଦେଖାକର । ମୁଁ ଯାଉଛି ଜାହାଜରୁ ସେନାପତିର ଜିନିଷପତ୍ର
 ନେଇଆସେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ଯାଅ ।

ରତାରିଗୋ - ଚାଲିଲି ।

କୟାଗୋ

- କେଶିଓ ଯେ ସୁନ୍ଦରୀ କି ଭଲପାଏ ସେଥିରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସେ ମଧ୍ୟ ଯେ କେଶିଓକୁ ଭଲ ପାଇବ ଏଥିରେ କିଛି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ; ନିର୍ଭର ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ । ସେନାପତିକୁ ମୁଁ ଯେତେ ଘୃଣା କଲେବି ଅବଶ୍ୟ ମାନିବି ଯେ ସେ ଏକନିଷ୍ଠ, ସ୍ନେହଶୀଳ ଓ ଉଚ୍ଚମନା ଏବଂ ତେଣୁ ତେସ୍ତେମୋନାର ଅତୀବ ଆଦରର ସ୍ୱାମୀ ହେବାର ସଂଶୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏହି ନାରୀ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ । ତାକୁ ଲାଳସାରେ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କହିପାରିବି ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ନିଷ୍ଠାପ । ମୋର ପ୍ରତିଶୋଧ ଲାଳସା ବେଶି । କାରଣ ମୋର ସନ୍ଦେହ କାମାତୁରା ମୁର ମୋର ଶୟ୍ୟା ବି ଭୋଗ କରୁଛି । ଯାହା ଭାବିଲାମାତ୍ରେ ମୋ ଅନ୍ତର ବିଷପାନର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ଉଠୁଛି । ଏବଂ ମୋ ଆତ୍ମା ଶୀତ ହେବନାହିଁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେସାକୁ ତେସା ନୀତିରେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଭୋଗ ନ କରିଛି । ତାହା ଯଦି ସମ୍ଭବ ନ ହେଲା ତେବେ ମୁରର ମନ ଭିତରେ ଏମିତି ସନ୍ଦେହ ପୁରାଇ ଦେବି ଯେ ତା'ର ବୁଦ୍ଧି ବିଚାର ଶକ୍ତି ଏକାବେଳକେ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ରକ୍ଷାର ବାଟ ପାଇବ ନାହିଁ । ସେକଥା କରିବାକୁ ହେଲେ ଭିନିସ୍‌ରୁ ଏଇ ଯେଉଁ ଅଧମ ଅପଦାର୍ଥ ଲୋକକୁ ଆଣିଛି ସେ ଯଦି ଶାକାର ଲୋଭରେ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ହୋଇ ମୋ ବୋଲ ମାନେ ତେବେ ଅବଶ୍ୟ କେଶିଓକୁ ଅଣ୍ଟାରେ ଧରି ପଗଡ଼ଇ ଦେବି । ପାଜି କେଶିଓ ବି ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ସାଙ୍ଗରେ ଲଟର ପଟର ହେଉଛି ବୋଲି ମୋର ସନ୍ଦେହ । ସେମିତି କଲେ ମୁରର ମୋତେ ପ୍ରଶଂସା କରିବ, ଭଲ ପାଇବ ଏପରିକି ପୁରସ୍କାର ଦେବ । ଅଥଚ ମୁଁ ତାକୁ ଗଧ ବନାଇ ନାକରେ ଚଉତି ଦେଇ ଟାଣୁଥିବି ଏବଂ ତା' ମନରୁ ସବୁ ସୁଖ ଶାନ୍ତି କାଢ଼ିନେଇ ପାଗଳ କରିଦେବି । ବାଣ୍ଟ! ଏଇତ ବୁଦ୍ଧି କୌଶଳ କିନ୍ତୁ ଗନ୍ତଗୋଳିଆ ଅବସ୍ଥାରେ ସବୁ ରହିଛି । ଜଣାପଡ଼େ ନାହିଁ ଯେ ଯାଏଁ ତାହା କାମରେ ପ୍ରୟୋଗ ନ ହୋଇଛି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ପୋଷାକପତ୍ତ ଧରି ଦୂତର ପ୍ରବେଶ; ପଟ୍ଟାଭରେ ଜନତା।)

- ଦୂତ - ଭାଇମାନେ ! ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରାନ୍ତ ମହାମହିମ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଓ ସେନାପତିଙ୍କ ଆଦେଶ ଶତ୍ରୁର ନୌବାହିନୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଧ୍ଵସ୍ତ ବିଧ୍ଵସ୍ତ ହୋଇଥିବା ସମ୍ଭାଦ ମିଳିଥିବାରୁ ନଗରବାସୀ ପ୍ରଜାଗଣ ସମସ୍ତେ ନୃତ୍ୟଗୀତ ଆନନ୍ଦ ଆତସବାଜି ଆୟୋଜନ କରି ନିଜ ନିଜ ରୁଚି ଅନୁଯାୟୀ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ କରନ୍ତୁ । କେବଳ ଯୁଦ୍ଧ ସମାପ୍ତି ନୁହେଁ ତାଙ୍କର ବିବାହ ଉତ୍ସବ ମଧ୍ୟ ଏଥି ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଝଟାଠାରୁ ରାତି ଏଗାରଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଅଫିସ୍ ଖୋଲା ରହିବ । ପୁରାପୁରି ସମସ୍ତେ ସ୍ଵାଧୀନ ଭାବରେ ପାନ ଭୋଜନରେ ରତ ହୋଇପାରିବେ । ଦ୍ଵାପବାସାମାନଙ୍କର ଏବଂ ମହାମହିମ ସେନାପତି ଅଥେଲୋଙ୍କର ଭଗବାନ ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ।

(ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ତୃତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

ଦୁର୍ଗାଭ୍ୟନ୍ତର - ଏକ କକ୍ଷ

(ଅଥେଲୋ, ଦେସ୍‌ଡେମୋନା, କେଶିଓ ଏବଂ ଅନୁଚରବର୍ଗଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

- ଅଥେଲୋ - ଶୁଣ କେଶିଓ ! ଆଜି ରାତି ପହରାର ଦାୟିତ୍ଵ ତୁମ ଉପରେ । କୌଣସି ଜିନିଷର ଅତି ବେଶି ଭଲ ନୁହେଁ । ଦେଖିବ ଯେମିତି ସଂଯମର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନ ହୁଏ ।
- କେଶିଓ - ଯାହା କରିବାକୁ ହେବ ମୁଁ ଇୟାଗୋକୁ କହିଛି । ତଥାପି ମୁଁ ନିଜେ ସବୁ କଥା ବୁଝିବି ।
- ଅଥେଲୋ - ଇୟାଗୋ ଭାରୀ ସଙ୍ଗୋଟ ଲୋକ । ମୁଁ ଯାଉଛି, କାଲି ଯେତେ

ସକାଳେ ପାର ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାକର, କଥା ଅଛି ।
(ତେସ୍‌ତେମୋନା ପ୍ରତି) ଆସ ପ୍ରିୟେ ।

(ଅଥେଲୋ, ତେସ୍‌ତେମୋନା ଓ ଅନୁଚରବର୍ଗଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ଇୟାଗୋର ପ୍ରବେଶ)

- କେଶିଓ - ଆସ ଇୟାଗୋ, ପହରାକୁ ଯିବା ।
- ଇୟାଗୋ - ବର୍ତ୍ତମାନ କାହିଁକି ? ଦଶଟାତ ବାଜିନାହିଁ, ସେନାପତି ଆମ ଦୁହେଁକି ଶୀଘ୍ର ବିଦାୟ ଦେଇ ଦେଲେ ତେସ୍‌ତେମୋନାଙ୍କ ପ୍ରେମର ତାଡ଼ନାରେ । ତାଙ୍କୁ ସେଥିପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ଦୋଷ ଦେଇ ହେବନାହିଁ ।
- କେଶିଓ - ଯାହାକୁ କହନ୍ତି ନାରୀ ହୀରା ।
- ଇୟାଗୋ - ପ୍ରେମର ପସରା ।
- କେଶିଓ - ସତରେ ସେ ଏକ ତାଜା ସୁକୁମାର ଫୁଲ ।
- ଇୟାଗୋ - କି ଆଖି ! ପେମାଲୋବନା ପାଇଁ ଡକରା ଦିଏ ।
- କେଶିଓ - ଆଖି ଦୁଇଟି ଚିତ୍ରାକର୍ଷକ କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଲଜ୍ଜା ସରମ ଅଛି ।
- ଇୟାଗୋ - ତା' ମୁହଁର କଥା ଶୁଣିଲେ ପ୍ରେମ ଜାଗ୍ରତ ହେବ ।
- କେଶିଓ - ଯଥାର୍ଥରେ ନାରୀ ମୁକୁଟ ହୀରା ।
- ଇୟାଗୋ - ଆସ ସହକାରୀ ସେନାପତି ! ମୁଁ ଟୋପାଏ ଯୋଗାଡ଼ କରିଛି । ବାହାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଯୁବକ କେତେଜଣ ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବି ଲଜ୍ଜା ସେନାପତିଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ କାମନା କରି ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଟୋପାଏ ସେବନ କରନ୍ତେ ।
- କେଶିଓ - ନା ଭାଇ ! ଆଜି ରାତିରେ ନୁହେଁ, ମଦ ମୋତେ ମୋଟେ ସହେନି । ମୋର କଥା ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ । ଆମୋଦ ପାଇଁ ସତ୍ୟ ଜଗତ ଅନ୍ୟ କିଛି ପନ୍ଥା ବାହାର କରନ୍ତା କି !
- ଇୟାଗୋ - ସେମାନେ ଆମର ବନ୍ଧୁ । ତାଙ୍କୁ ନା କରି ହେବନାହିଁ । ତୁମେ ଅଳ୍ପ ଟିକେ ପିଅ । ତୁମ ପାଇଁ ପିଇବି ହେଲେ ।
- କେଶିଓ - ଆଜି ମୁଁ କପେ ପିଇ ସାରିଲିଣି, ତା' ବି ବେଶି ପାଣି ଦେଇ ସେଇଥିରେ ଦେଖ ମୋର କି ଅବସ୍ଥା ହେଲାଣି । ମୋର ଦୁର୍ବଳତା ଆଉ ମୋଟେ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବିନି ।

- ଇୟାଗୋ - ଏମିତି କ'ଣ କହୁଛ ? ଆଜି ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବର ରାତି, ଫେର ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ବାହାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ।
- କେଶିଓ - କାହିଁ, କେଉଁଠି ସେମାନେ ?
- ଇୟାଗୋ - ବାହାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭିତରକୁ ।
- ଇୟାଗୋ - ଯଦି ମୁଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର କପ ଯାକୁ ପିଆଇ ଦେଇପାରେ ତେବେ ଯାହା ପିଇଛି ଏବଂ ପିଇବ ସେଥିରେ ଏକାବେଳେ କୁକୁର ପରି ଭୋ ଭୋ କରି ଆଖୁଡ଼ା ଆଖୁଡ଼ି, କାମୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ି ଆରମ୍ଭ କରିଦେବ । ତେଣେ ମୋର ସେଇ ନିର୍ବୋଧ ହତାଶା ପ୍ରେମିକ ରତାରିଗୋ ବି ତେସ୍ତେମୋନା ପ୍ରେମରେ ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇ ତାକୁ ପାଇବା ଆଶାରେ ପିଣ୍ଡା ପିଣ୍ଡା ଶେଷ କରି ଦେଇଛି । ସେ ବି ପହରା ଦେଉଛି । ଆଉ ତିନିଜଣ ସାଇପ୍ରେସର ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତ ଯୁବକ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବଂଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ମାନ ସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାନରେ ଫୁଲିରହିଛନ୍ତି, ସାମାନ୍ୟ ଟେବିଲେ ମାଡ଼ିବସିବେ । ଯୁଦ୍ଧଶୋର ଦ୍ଵାପର କେତେକ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପିଆଇ ନିଶାରେ ଟେକ କରି ରଖିଛି । ସେମାନେ ବି ପହରାରେ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ସବୁ ମାତାଲାଙ୍କ ଦଳ ଭିତରକୁ କେଶିଓକୁ ପେଲି ଦେଇ ଏମିତି କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେମିତି ଦ୍ଵାପବାସୀ ସମସ୍ତେ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହେବେ - ଏଇତ ସମସ୍ତେ ଆସୁଛନ୍ତି ଯାହା ଯାହା ମନେ ମନେ ଭାବିଛି ତାହା ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୁଏ ତେବେ ମୋ ଡଙ୍ଗା ପବନ ସାଙ୍ଗରେ ସୁଅ ମୁହଁରେ ଆରାମରେ ଯାଇ ଠିକ୍ ଯାଗାରେ ଲାଗିଯିବ ।

(କେଶିଓର ପୁନଃପ୍ରବେଶ, ତାଙ୍କ ସହିତ ମଣ୍ଡାନୋ ଓ ଭଦ୍ରଲୋକ ଦ୍ଵୟ,
ଅନୁରତବର୍ଗ ମନ୍ଦ୍ୟ ସହିତ)

- କେଶିଓ - ସତରେ ଏମାନେ ମୋତେ ବେଶି ମାତ୍ରାରେ ପିଆଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।
- ମଣ୍ଡାନୋ - ନା -- ନା, ସାମାନ୍ୟ ଟିକେ, ସତରେ କହୁଛି, ବେଶୀ ନୁହେଁ ।
- ଇୟାଗୋ - ଆଉ ଟିକେ ଭାଲ ।

(ଗୀତ)

ଝୁନୁ ଝୁନୁ ଝୁନୁ ଝୁନୁ ବାଜେ ପିଆଲା

ରୁମ୍ ରୁମ୍ ରୁମ୍ ରୁମ୍ ପିଅ ମରୁଆଲା

ଆମେ ସକଳ ଆମେ ମଣିଷ

କିଏ ଜାଣେ ସରେ (କେବେ) ଆୟୁଷ

ପିଅରେ ପିଅରେ ହୃଦିଆର ବାଲା

ଆହୁରି ଢାଳ ଆହୁରି ଢାଳ ଭାଜମାନେ ।

- କେଶିଓ - କି ଚମତ୍କାର ଗୀତ, ରାଣ ପକାଉଛି ।
- ଇୟାଗୋ - ଏ ଗୀତ ମୁଁ କାଲିରେ ଶୁଣିଥିଲି । ପିଇଲାବାଲା ସେଇଠି ଅଛନ୍ତି । ତୁମ ଦାନାମାର ଜର୍ମାନ, ପେଟୁଆ ଓଲଟାଜ - ଆହୁରି ପିଅ - କେହି କାନ୍ଦାର ପାସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ ।
- କେଶିଓ - କାରେଜମାନେ ସତରେ ପିଇବାରେ ଏତେ ପରାକ୍ରମ ?
- ଇୟାଗୋ - କ'ଣ କହୁଛ ! କାରେଜର ଆଖି ଗୋଲାପି ହୋଇ ଥିବ ନ ଥିବ ଦିନାମାର ସର୍ଦ୍ଦାରର ହୋଇ ପଡ଼ିଯାଇଥିବ । ଜର୍ମାନକୁ ଚିତ୍ ପଟାଙ୍ଗ ହୋଇଯାଇଥିବ । ଅଥଚ କାରେଜର ଝାଳ ବାହାରି ନ ଥିବ, ଓଲଟାଜ ବାନ୍ତି କରି କରି ଘର ଭସାଇ ଦେଇଥିବ । ଅଥଚ କାରେଜ ଏକ ପିଆଲି ବି ଶେଷ କରି ନ ଥିବ ।
- କେଶିଓ - ଜୟ ହେଉ ସେନାପତିଙ୍କର, ଉଠାଅ, ପିଅ ।
- ମଣ୍ଡାନୋ - ଜୟ ହେଉ ସହକାରୀ କେଶିଓର, ଉଠାଅ, ପିଅ, ନ୍ୟାୟରେ ମୁଁ ତୁଷ୍ଟ କରିବିନି ।
- ଇୟାଗୋ - ଦେଶ ତ ଦେଶ, କାନ୍ଦାଜିଙ୍କ ଦେଶ
 କାଲିକ୍ତ ଦେଶର ରାଜା, ଷ୍ଟିପେନ ମହାରାଜା
 ପାଞ୍ଚ ପଇସାର ପାଇକମାନେ ଦେଖାଏ କେତେ ମଜା
 ଖଲିପା ତା'ର ଲଙ୍ଗା ହୋଇ ବଜାଏ ତା'ର ବାଜା
 ସାରା ଦୁନିଆଁର ମାଲିକ ସେ ତୁମେ ଯେ ତଳ ଜୀବ

ଫୁଟାଣିରେ ତା'ର ଦେଶଟା ଯାକ ଦିନେ ବୁଡ଼ି ଯିବ
 ଫୁର୍ତ୍ତ କର, ଫୁର୍ତ୍ତ କର, ଫୁର୍ତ୍ତ କର ଭାଇ
 ଖାସ୍ ମଦ, ଭର୍ତ୍ତି କର ଦିଅରେ ଦିଅ ପିଇ
 ଆଣ, ଆଣ, ଚିଲାଅ ଚିଲାଅ

- କେଶିଓ - ବାହାରେ ବାହା ! ଏଇ ଗାତଟା ଆଗ ଗାତଠୁଁ ବହୁତ ବହୁତ ଭଲ ।
- ଇୟାଗୋ - ଆଉଥରେ ଗାଇବି, ଶୁଣିବ ?
- କେଶିଓ - ନାଁ -- ନାଁ ତାହା ବୌକିରେ ଗାତ ଗାଇବ, ମଦ ପିଇବନା, ଯିଏ ଯା କରେ ତାକୁ ମୁଁ ଅପଦାର୍ଥ କୁହେଁ । ଭଗବାନ ଉପରୁ ସବୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି । କେତେଜଣ ପରିତ୍ରାଣ ପାଇବେ । ଆଉ କେତେ ଜଣ ପରିତ୍ରାଣ ପାଇବେନି ।
- ଇୟାଗୋ - ଠିକ୍ ଠିକ୍ ।
- କେଶିଓ - ମୁଁ ସେନାପତି ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବଡ଼ ଲୋକର ଅବଜ୍ଞା କରୁନି କିନ୍ତୁ ନିଜକଥା କହିଲେ ଅବଶ୍ୟ କହିବି । ମୋର ସ୍ବର୍ଗକୁ ଯିବା ନିଶ୍ଚିତ ।
- ଇୟାଗୋ - ମୁଁ ମୋ ବିଷୟରେ ସେଇଆ ଭାବୁଛି, ଲେଫ୍ଟେନାଣ୍ଟ ।
- କେଶିଓ - କିନ୍ତୁ ମୋତେ ତୁମେ ରାଗିବ ନାହିଁ, ଯଦି କହେ ମୁଁ ତୁମ ଆଗରୁ ଯିବି ପ୍ରଥମେ ଲେଫ୍ଟେନାଣ୍ଟ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଧୂଜାଧାରୀ ଛାଡ଼ି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କଥା ଆମ ନିଜ ନିଜ କଥା ଆସ ଭାବିବା, ଭଗବାନ କ୍ଷମା କର । ବନ୍ଧୁଗଣ ଆମ ନିଜ ନିଜ କଥା ଭାବିବା ଆସକୁ ଆପଣମାନେ ଭଦ୍ରଲୋକ କଦାପି ରାଗକୁ ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ମାତାଲ, ଏଇ ତ ମୋର ପତାକାଧାରୀ, ଏଇ ତ ମୋର ଡାହାଣ ହାତ, ଏଇ ବାଆଁ ହାତ । ମୋତେ ମୋଟେ ନିଶା ଧରିନି । ଦେଖୁନାହାନ୍ତି ମୁଁ ଛିଡ଼ା ହୋଇପାରୁଛି । କଥା କହିପାରୁଛି ।
- ସମସ୍ତେ - ବାଃ ବାଃ ବଢ଼ିଆ ବଢ଼ିଆ ।
- କେଶିଓ - ବୁଝିଲ ତ ମୋତେ ମୋଟେ ଧରନି । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)
- ମଣ୍ଡାନୋ - ତାଲ ଏଥର ସମସ୍ତେ ପହରାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା ।

ଇୟାଗୋ - ଦେଖାଇ ତ ଏଇ ଯେଉଁ ଲୋକଟା ତାଲିଗଲା ? ଯୋଷା ଆକାରରେ ସେ ସିଜାରଙ୍କ ସମକକ୍ଷ । ସେ ସୈନ୍ୟବାଳନାରେ ଜଣେ ମହାରଥା । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଇ ତ ତା'ର ଅବସ୍ଥା, ତା'ର ଗୁଣ ଯେତିକି ଦୁର୍ଗୁଣ ଠିକ୍ ସେତିକି । ନିକିତିରେ ସମତୁଲ ଦୟା ହୁଏ ଲୋକଟାକୁ । ଅଥେଲୋ ତା' ଉପରେ ଯେମିତି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି ସେଥିରେ ମୋର ଭୟ ହୁଏ । କେଉଁଦିନ ଦୁର୍ବଳତାରେ ଏମିତି କାନ୍ଥ କରିବସିବ ସାରା ଦ୍ୱୀପ ଥରାଇ ଦେବ ।

ମଣ୍ଡାନୋ - ସତା ସର୍ବତା ତାଙ୍କର କ'ଣ ଏହି ଅବସ୍ଥା ?

ଇୟାଗୋ - ଶୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଏଥିରୁ କିଛି ନ ପଡ଼ିଲେ ନିଦ ଆସିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସାରାଦିନ ସାରାରାତି ଉଜାଗର ରହିଯିବ । ଯେବେ ପେଟରେ ମଦ ପଡ଼ିଛି ।

ମଣ୍ଡାନୋ - ସେନାପତିଙ୍କ କାନରେ ଏ କଥାଟା ପକାଇଦେବା ଭଲ ହେବ । ବୋଧହୁଏ ସେ ନିଜର କରିନାହାନ୍ତି ବା ନିଜେ ଭଲ ବୋଲି କେଶିଓର କେବଳ ଭଲ ଗୁଣର ଆଦର କରନ୍ତି । ଦୁର୍ଗୁଣ ଧରନ୍ତି ନାହିଁ । ନାଁ କ'ଣ କହୁଛ ?

(ରତାରିଗୋର ପ୍ରବେଶ)

ଇୟାଗୋ - (ଜନାନ୍ତ୍ରୀକେ, ରତାରିଗୋ ପ୍ରତି) ଇଆଡ଼େ କାହିଁକି ? ଲେଫ୍ଟେନାଣ୍ଟ ପଛେ ପଛେ ଯାଅ । ଯାଅ କହୁଛି ।

(ରତାରିଗୋର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ମଣ୍ଡାନୋ - ବଡ଼ ପରିତାପର ବିଷୟ ଯେ ସତାଶୟ ସେନାପତି ଏମିତି ଏକ ଦୁର୍ବଳମତିକୁ ନିଜର ଅଧସ୍ତନ ସହକାରୀ ପରି ଉଚ୍ଚପଦ ଦେଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଏସବୁ ଖୋଲା ଖୋଲି କହିଦେବା ଉଚିତ୍ ।

ଇୟାଗୋ - ମୋ ଦେଇ ସେ କଥା ହେବନି । ଯଦି କେହି ମୋତେ ଏହି ସୁନ୍ଦର ଦ୍ୱୀପଟାକୁ ଦାନପତ୍ର କରିଦିଏ ତେବେ ସେ କାମ ମୁଁ କରିପାରିବି ନାହିଁ । କେଶିଓକୁ ମୁଁ ପ୍ରାଣଭରି ଭଲପାଏ ଏବଂ ଦୁର୍ଗୁଣରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଜୀବନ ବି ଦେଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏ କି ! ଗୋଳମାଳ !

(ଅନ୍ତରାଳରୁ ଚିତ୍କାର, ରକ୍ଷାକର, ରକ୍ଷାକର)

(କେଶିଓର ପୁନଃପ୍ରବେଶ, ରତ୍ନାବିଗୋକୁ ଅନୁସରଣ କରି)

- କେଶିଓ - ପାଜି ସଜ୍ଜତାନ ।
- ମଣ୍ଡାନୋ - କଥା କ'ଣ ଲେଫେନ୍ନାଣ୍ଟ ।
- କେଶିଓ - ପାଜି ମୋତେ କ'ଣ ଶିଖାଇବ ! ଏତେ ବାହାଦୁରୀ; ମାରି ମାରି ହାତଗୋଡ଼ ତୁନା କରିଦେବି ଯେ ।
- ମଣ୍ଡାନୋ - ତୁ ମୋତେ ମାରିବୁ ?
- କେଶିଓ - ଫେରେ ପାଟି ଫିଟାଉଛୁ । (ରତ୍ନାବିଗୋକୁ ବାଡେଇ)
- ମଣ୍ଡାନୋ - (କେଶିଓକୁ ବାଧା ଦେଇ) ଆରେ ଆରେ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି । ଆଉ ହାତ ଉଠାନ୍ତୁ ନାହିଁ ।
- କେଶିଓ - ହାତ ଛାଡ଼ ନ ହେଲେ ତୋର ମୁଣ୍ଡ ବି ଫିଟାଇଦେବି ।
- ମଣ୍ଡାନୋ - ଯାଅ ଯାଅ ଦେର ନିଶା ଧରିଛି, ମାତାଳ !
- କେଶିଓ - କ'ଣ କହିଲ ! ମାତାଳ ! (ଉଭୟଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ)
- ଛାୟାଗୋ - (ଜନାକ୍ରିତେ ରତ୍ନାବିଗୋ ପ୍ରତି) କ'ଣ ବୋକା ପରି ବାହୁଁ ରହିଛି । ଯାଅ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ବିଦ୍ରୋହ ବିଦ୍ରୋହ ବୋଲି ଚିତ୍କାର କର । (ରତ୍ନାବିଗୋର ପ୍ରସ୍ଥାନ) ନା ନା ସରକାରୀ ମହାଶୟ ! କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ଆପଣମାନେ ? ଆସ ଆସ କିଏ ଅଛ ? ଲେଫେନ୍ନାଣ୍ଟ, ସାର ମଣ୍ଡାନୋ - ସାର - ଆସ ମତେ ସାହାଯ୍ୟ କର । ବଢ଼ିଆ ପହରା ଦିଆ ଚାଲିଛି ଏଠି ! ଆଛା ବିପଦ ! କିଏ ଘଣ୍ଟା ବଜାଇଦେଲା ? (ଘଣ୍ଟାଧ୍ବନି) ସଜ୍ଜତାନର କାମ ସହର ସାରା ଏକ୍ସିଟି ଉଠିବସିବେ । ରାଣ ଅଛି ଲେଫେନ୍ନାଣ୍ଟ ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ । ମୋତେ ଜଣାପଡୁଛି ଯାହା କଲେ ସବୁ ଦିନପାଇଁ ଅପଦସ୍ତ ହେବେ ।

(ଅଥେଲୋ ଓ ଅନୁରୋଧଙ୍କ ପୁନଃପ୍ରବେଶ)

- ଅଥେଲୋ - ଏଠି କ'ଣ ହେଉଛି ?
- ମଣ୍ଡାନୋ - ମୋର ସର୍ବାଙ୍ଗ ରକ୍ତରେ ଜରଜର, ମୁଁ ମାଲି ବୋଲି ଜାଣି । (ମୂର୍ଚ୍ଛା)

- ଅଥେଲୋ - ଯଦି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହଁ ତେବେ ବନ୍ଦ କର ।
- ଇୟାଗୋ - ଲେଫ୍ଟେନାଣ୍ଟ ମହାଶୟ । କ୍ଷାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ । ମହାନୋ ସାର -
ଭଦ୍ର ମହୋଦୟ ଗଣ - ଆପଣମାନେ କ'ଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ,
ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ସବୁ ଭୁଲିଗଲେଣି ? କି ଲଜ୍ଜାର କଥା । କ୍ଷାନ୍ତ
ହୁଅନ୍ତୁ ଏଥର ।
- ଅଥେଲୋ - ହେ, ଏସବୁ କ'ଣ ହେଉଛି ? କାହିଁକି ଏସବୁ ଅନ୍ୟ ? ଆମେ
କ'ଣ ସବୁ ଅସଭ୍ୟ ବର୍ବର ହୋଇଗଲୁଁ ନା କ'ଣ । ସ୍ୱୟଂ
ଭଗବାନ ତ ତୁର୍କୀମାନଙ୍କୁ ଏ ହିଂସାକାଣ୍ଡ ଭିଆଇବାରୁ ବଞ୍ଚିତ
କରିଛନ୍ତି । ତୁମେ ସବୁ ଧାର୍ମିକ ହୋଇ ବର୍ବରଙ୍କ କାଣ୍ଡରେ
ମାତିଛ କାହିଁକି ? ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ? ଛିଡ଼ାହୁଅ, ନିଜର କ୍ରୋଧ
ଶାନ୍ତି ପାଇଁ ଯେ ଅସ୍ତଚାଳନା ପ୍ରଥମେ କରିବ ମୁଁ କହିଦେଉଛି
ତା' ଜୀବନକୁ ସେ ତୁମ୍ଭ ମଣୁଛି ଜାଣିଥାଅ । ପାଦେ
ଆଗେଇଲେ ସେଠାଏଁ ମରିବ । ବନ୍ଦ କର ସେ ବିକଟ
ଘଣ୍ଟାଧିନି, ନହେଲେ ଏହି କ୍ଷଣି ଦ୍ୱାପବାସା ଭୟାର୍ତ୍ତ ହୋଇ
ଯାଗି ବସିବେ । କୁହ କ'ଣ ହେଲା ଏଥର । ସାଧୁ ଇୟାଗୋ ।
ହାୟ ହାୟ କ୍ଷୋଭରେ ମୃତପ୍ରାୟ ହେଲାଣି - କୁହତ କିଏ
ଏ କାଣ୍ଡ ଆରମ୍ଭ କଲା । ସତ କହିବ ଯଦି ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରଭୁଭକ୍ତ
ହୋଇଥାଅ ।
- ଇୟାଗୋ - ମୁଁ କିମିତି ଜାଣିବି ସାର । ଏଇଠି ଏଇମାତ୍ର ଦୁହେଁ ଏମିତି
ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ ଯେ ବାସର ଘରର ବରକନ୍ୟା ପରି ଦୁହିଁଙ୍କ
ଭିତରେ ପାଣି ଗଲୁ ନ ଥିଲା । ତା'ପରେ - ଏଇ କ୍ଷଣକେ
- କ'ଣ ହେଲା କେଜାଣି - ଯିମିତି ଗ୍ରହର ଫେରରେ ଦୁହିଁଙ୍କ
ବୁଦ୍ଧି ଘଟିଗଲା ଖଣ୍ଡା ଖଡ଼ଗ ବାହାର କରି ହିଂସ୍ର ଦୃନ୍ଦ ମୂଳ
କାରଣ ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ମୁଁ ଯେ କାହିଁକି ଅପକାର୍ତ୍ତର
ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଲି ! ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ଭଲା ଗୋଟାଏ
ସମ୍ମାନଜନକ ଯୁଦ୍ଧରେ କଟିଯାଇଥାନ୍ତା ।
- ଅଥେଲୋ - କେଶିଓ, କେମିତି ତୁମେ ନିଜକୁ ଭୁଲି ଏ ଅପକର୍ମ
କରିବସିଲ ?

- କେଶିଓ - କ୍ଷମା କର ପ୍ରଭୁ ! ମୁଁ କିଛି କହିପାରୁନି ।
- ଅଥେଲୋ - ଆଉ ତୁମେ ମଣ୍ଡାନୋ ! ତୁମେ ତ କେବେ ଏମିତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନ ଥିଲ । ସାରା ଦୁନିଆଁ ତୁମର ଯୁବା ବୟସର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଓ ପ୍ରଶାନ୍ତଚିତ୍ରର ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲା ; ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମୁଖରେ ତୁମର ନାମଖ୍ୟାତି ସବୁବେଳେ ଶୁଭୁଥିଲା । ଆଜି କ'ଣ ହେଲା ଯେ ତୁମେ ଏତେ ସମ୍ପଦ ଥିବା ମୁଣିର ରଶି ଟାଣି ସବୁ ସୁନାମ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦେଲ ରାତିର ମାତାଳ ନାଆଁ କମାଇବା ପାଇଁ । ଉତ୍ତର ଦିଅ ଦେଖି ।
- ମଣ୍ଡାନୋ - ସେନାପତି ! ମୋର ଦାରୁଣ ଆଘାତ ଲାଗିଛି । ଆପଣଙ୍କ କର୍ମଚାରୀ ଇୟାଗୋ ଆପଣଙ୍କୁ କହିପାରିବ ଶୁଣିବେ । ମୋର ନିଃଶ୍ୱାସ କହିବାକୁ ଯାହା ଜାଣେ କହିବାକୁ, ତଥାପି ଆଜି ରାତିରେ ଏ ଘଟଣାରେ କଥାରେ ବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଁ କୌଣସି ଭୁଲ କରିନାହିଁ । ଆଘାତ ବିରୋଧରେ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବା ଯଦି ପାପ ତେବେ ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଅପରାଧୀ ।
- ଅଥେଲୋ - ହେ ଭଗବାନ ! ମୋର ରକ୍ତ ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ଜ୍ଞାନହୀନ କରିବାକୁ ବସିଲାଣି । କ୍ରୋଧ ମୋର ବିବେକକୁ ପରାଭୂତ କରି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । ଥରେ ଯଦି ମୁଁ କାମ ଆରମ୍ଭ କରି ହାତ ଉଠେଇଛି ତେବେ ତୁମ ଭିତରେ ମୋତେ ବଡ଼ ଲୋକ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ସେ ମୋ ଭର୍ତ୍ତନାରେ ବୁଝିଯିବ । ମତେ ଖାଲି କୁହ କିଏ ଏହି ଜଘନ୍ୟ ବ୍ୟାପାର ଘଟାଇଲା, କିଏ ଆରମ୍ଭ କଲା ? ଯେ ଏ ଅପରାଧ ଘଟାଇଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ମିଳିବ ସେ ମୋ ଯାଆଁଲା ଭାଇ ହୋଇଥିଲେ ବି ମୁଁ ତା' ମୁହଁ ଚାହିଁବିନି । କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ସରିଛି ନ ସରିଛି କି ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ଆଶଙ୍କା ଦ୍ୱାରା ହୋଇଛି ନ ହୋଇଛି ସହରଟାରେ ରାତିରେ ଘରୁଆ କଳି ଚାଲିବ କେଉଁଠିନା କେଉଁଠି ପହରା ବଉଳିରେ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ଆମେ ଅସଭ୍ୟ ଜାନ୍ତୁଥାର ନା କ'ଣ ? କୁହ ଇୟାଗୋ କିଏ ଆରମ୍ଭ କଲା ?
- ମଣ୍ଡାନୋ - ଦେଖ, ସେ ତୁମର ସହକାରୀ ବୋଲି ତା' ପକ୍ଷନେଇ ସତ୍ୟର ଅପଳାପ କର ତେବେ, ତୁମେ ସୈନିକ ନୁହେଁ କାପୁରୁଷ ।

କନ୍ୟାଗୋ - ଏତେ ଭିତରେ ଘା'ରେ ହାତ ଦିଅନାହିଁ କହୁଛି । ମାଲକେଲ
 କେଶିଓ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି କହିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ମୋ ଜିଭକୁ
 ଉପାଡ଼ି ଦେଇଥିବି । ତେବେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ସତ୍ୟ କଥା
 କହିଲେ ତାଙ୍କର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ହେବନି । ସେନାପତି ମହାଶୟ,
 ଘଟଣା ଏହିପରି, ମଣ୍ଡାନୋ ଆଉ ମୁଁ ଦୁହେଁ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା
 ହେଉଥାଉ, ହଠାତ୍ କିଏ ଜଣେ ଧାଇଁ ଆସି ଚିହ୍ନାର କଲା
 ଧାଇଁ ଆସ, ଧାଇଁ ଆସ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଦେଖୁଲୁଁ ଖଣ୍ଡା ଖୋଲି
 ସହକାରୀ ସେନାପତି ଧାଇଁଛନ୍ତି ! ସାର, ଏଇ ଭଦ୍ରଲୋକ
 କେଶିଓକୁ ନିବୃତ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ଅନୁନୟ ବିନୟ କଲେ, ମୁଁ
 ଧାଇଲି ଚିହ୍ନାର କରୁଥିବା ଲୋକଟାର, ପଛେ ପଛେ କାଲେ
 ତା' ଚିହ୍ନାରରେ ସହରଟା ଯାକ ଭୟରେ ଜାଗିଉଠିବ ।
 ଲୋକେ ଜାଗିଉଠିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଲୋକଟା ଏତେ ଜୋରେ
 ଧାଇଁଲା ଯେ ମୋର ଧରିବା ଅଭିପ୍ରାୟ ସଫଳ ହେଲାନି ।
 ମତେ ଫେରିଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା କାରଣ ମୋତେ ଏଣେ ଖଣ୍ଡା
 ଖଡ଼ଗର ଝନତ୍କାର ଆଉ ସହକାରୀ ସେନାପତିଙ୍କ ତର୍କନ
 ଗର୍କନ ଶୁଭିଲା । ଆଜି ରାତିଯାକ କେବେ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଏ
 ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖୁ ନ ଥିଲି । ଫେରିଆସି - ଆଉ ଅଳ୍ପ
 ସମୟ ଭିତରେ - ଦେଖେଁ ତ ଦୁହେଁ ଲାଗି ଯାଇଛନ୍ତି
 ଲଢେଇରେ ଯିମିତି ଅବସ୍ଥାରେ ଆପଣ ଆସି ଦୁହେଁଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ
 ଏବଂ ଅଲଗା କଲେ । ଯାଠୁ ଆଉ ବେଶୀ କିଛି ଜାଣେନା ।
 କିନ୍ତୁ ସାର ମଣିଷ ମଣିଷ । ଭଲଲୋକଙ୍କର କି କେତେବେଳେ
 କିମିତି ବୁଦ୍ଧି ଭ୍ରମ ହୁଏ । ଅବଶ୍ୟ କେଶିଓର ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ୟାୟ
 ହୋଇଛି - ରାଗ ମଥାକୁ ଉଠିଲେ ବନ୍ଧୁକୁ ବି ଲୋକ ଶତ୍ରୁ
 ଭାବି ବାଡ଼ାଏ - କିନ୍ତୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଯେଉଁ ଲୋକଟା
 ପଳାଇଲା ସେ ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ଭୟାନକ ଅପମାନ ହୋଇଥିବ
 ଯାହା ଯେତେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଥିଲେ ବି ସହିହେବନି ।

ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ବେଶ ଜାଣିପାରୁଛି କନ୍ୟାଗୋ ତୁମେ ସତ୍ ଓ ସାଧୁ
 ହୋଇଥିବାରୁ ବନ୍ଧୁର ଗୁରୁ ଅପରାଧ ଲଘୁ କରି ଦେଖୁଛ ।

କେଶିଓ, ତୁମେ ମୋର ଖୁବ ସ୍ନେହର ପାତ୍ର କିନ୍ତୁ ଆଜିଠାରୁ
ତୁମେ ମୋର ଲେଫ୍ଟେନାଣ୍ଟ ନୁହଁ ।

(ଡେସ୍‌ଡେମୋନାଙ୍କ ପୁନଃପ୍ରବେଶ, ପରିଚାରିକା ଗହଣରେ)

ଏକ ଦେଖ ଡେସ୍‌ଡେମୋନାଙ୍କ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଏ
ହଠଗୋଳରେ ସେ ଏଠି ପହଞ୍ଚି ଗଲେଣି । ମୋତେ
ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ତୁମକୁ କଠୋର ଦଣ୍ଡ ଦେଇ
ଏକ ଉଦାହରଣ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- କ'ଣ ହୋଇଛି ?

ଅଥେଲୋ - କିଛି ନାହିଁ, ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛି । ଭୟନାହିଁ । ଯାଅ ଶୋଇଯାଅ ।
ମଣ୍ଡାନୋ ତୁମର ଆଘାତରେ ମୁଁ ନିଜେ ଶୁଶ୍ରୁଷା କରିବି ।
ତାଙ୍କୁ ନେଇଆସ । (ମଣ୍ଡାନୋକୁ ବହି ନିଆଯିବ) ଇୟାଗୋ !
ବୁଲି ବୁଲି ସହର ଯାକ ଦେଖ, କେଉଁମାନେ ଉତ୍ତେଜିତ
ହୋଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଶାନ୍ତି କର । ଆମ ସୈନିକର ଜୀବନ
ଦେଖୁଛ ତ ଏମିତି ସୁଖି । ଆମ ସୁଖନିଦ୍ରା ଏମିତି ଦୃଢ଼
କୋଳାହଳ ଭିତରେ ବାରମ୍ବାର ଭାଙ୍ଗୁଥିବ । (ଇୟାଗୋ ଓ
କେଶିଓକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଇୟାଗୋ - ଲେଫ୍ଟେନାଣ୍ଟ ସାହେବ ! ଆପଣଙ୍କର କେଉଁଠି ଜୋର ଆଘାତ
ହୋଇଛି କି ?

କେଶିଓ - ଏତେ ଜୋର ଯେ ଚିକିତ୍ସାର ବାହାରେ ।

ଇୟାଗୋ - ଭଗବାନ ତା' ନ କରନ୍ତୁ । କ'ଣ ହୋଇଛି ?

କେଶିଓ - ମୋର ସୁନାମ, ସୁନାମ, ସୁନାମ, ହାୟ, ହାୟ ମୁଁ ହରାଇବସିଛି
ଦେବତ୍ୱଟିକକ ଚାଲିଯାଇଛି । ଅଛି ଖାଲି ପଶୁତ୍ୱ ମୋର
ସୁନାମ ଇୟାଗୋ ସୁନାମ ।

ଇୟାଗୋ - ସେ କି ? ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ତୁମ ଦେହରେ କେଉଁଠି ସାଂଘାତିକ
ଚୋଟ ବସିଛି । ସୁନାମ ଅପେକ୍ଷା ଦିହର ଆଘାତ ଲାଗିଛି
କହିଥିଲେ ବୁଝି ହୋଇଥାନ୍ତା । ସୁନାମ ବୋଲି ଯାହା କହୁଛି
ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ଫମ୍ପା ଫାଙ୍କା କଥା, ମିଛ ପୋଷାକ, ଗୁଣ

ନ ଥାଉକି ତାହା ମିଳେ, ଦୋଷ ନ ଥାଏ ବି କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଯାଏ । ତୁମେ ଯଦି ନିଜେ ଭାବିବ ଯେ ତୁମେ ସୁନାମ ହରାଇଲ ତେବେ ଅନ୍ୟ କଥା, ନ ହେଲେ ତୁମର ସୁନାମ ନଷ୍ଟ ହେବ କାହିଁକି । ତୁମେ ଏମିତି କ'ଣ କହୁଛ ? ଉପାୟ ଅଛି, ପୁଣି ସେନାପତିଙ୍କୁ ତୁମେ ଆପଣାର କରିପାରିବ । ରାଗର ଚୋଟରେ ତୁମକୁ ବିଦା କରିଦେଇଛନ୍ତି ସିନା । ସେ ଏକ ଚାଲବାଜି, ଭିତିରିଆ ବିଦ୍ୱେଷ ନୁହେଁ । ଲୋକ ତ ଫେର୍ ହିଁସକୁ ଡରେଇବା ପାଇଁ କୁକୁରଟାକୁ ବାଡ଼ାନ୍ତି; ତାଙ୍କ ପଛରେ ଲାଗି ଧରାଧରି କର ଦେଖିବ ପୁଣି ସେ ଯେମିତି ଥିଲେ ସେମିତି ।

କେଶିଓ - ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବି ? କ୍ଷମା ଚାହିଁବି ? ମୋ ପରି ଏକ ଅପଦାର୍ଥ, ମାତାଳ, କାଣ୍ଡୁଆନ ବିବର୍ଜିତ ଲୋକ ତାଙ୍କ ପରି ସଦାଶୟ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଖରେ କେବେ ମାର୍ଫ ମାଗେ ତେବେ ତାଙ୍କୁ ଠକିବା ସଙ୍ଗେ ସମନ ହେବ, ଛିଃ ଛିଃ । ମଦପିଇ ମାତାଳ ହେବ । ନିଜ ଛାଇ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଛ । ତାହା ବକିବ । ତର୍ଜନ, ଗର୍ଜନ କରିବ, ଲଢେଇ ଲାଗିବ ମଦ ! ତୁମେ ଅଶରୀରୀ, ଅଦୃଶ୍ୟମାନ, ଆଉ ଯଦି କିଛି ନାମ ତମର ପାଇବାର ଥାଏ ତାହା ହେଲା ସକ୍ଷତାନ ।

ଇୟାଗୋ - କିଏ ସେ ଲୋକଟା ଯାହା ପଛରେ ତୁମେ ଖଣ୍ଡା ଧରି ଗୁଡ଼ାଉଥିଲ ? ସେ ତୁମର କ'ଣ କରିଥିଲା ?

କେଶିଓ - ମତେ ଜଣାନାହିଁ ।

ଇୟାଗୋ - ଏ କଥା ସମ୍ଭବ ?

କେଶିଓ - ଗୁଟାଏ କଥା ମନେ ପଡୁଛି ହେଲେ କୌଣସିଟା ସ୍ପଷ୍ଟ ନୁହେଁ, କ'ଣ ଗୋଟାଏ କଳିତକରାଳ କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ମନେପଡୁନି । ହାୟ ଭଗବାନ, ମଣିଷ ତା' ପାଟିରେ ଗୋଟାଏ ଏମିତି କ'ଣ ପୁରାଇ ଦେଉଛି ଯେ ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ବୁଦ୍ଧି ସୁଦ୍ଧି ସବୁ ଧରି ସେ ପଳାଇ ଯାଉଛି । କି ବିଚିତ୍ର କଥା ! ମଣିଷ ଆନନ୍ଦ କରିବ, ମଉଜ ମଜଲିସ କରିବ, ଉଲ୍ଲାସିତ ହୋଇ ବାହାଦୁରି ଫୁଟାଣି

ଦେଖାଇବ କାହିଁକି ? ନା, ସେ ନିଜକୁ ପଶୁ କରିଦେଇପାରିଲା । ହାୟରେ ।

ଇୟାଗୋ - କ'ଣ ହୋଇଛି ତୁମର ? ହେଇତ ବେଶ ଢଲ ଅଛି । ଏତେ ଶାନ୍ତ ରେତା ଫେରିପାଇଲ କେମିତି ?

କେଶିଓ - ସଇତାନ ମଦର ସଇତାନ କ୍ରୋଧ କରିଲା । ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ବଳତା ଆଉ ଗୋଟା ଦୋଷକୁ ଢାଙ୍କି ଆଣିଲା ମୁଁ ନିଜକୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଘୃଣା କରୁଛି ।

ଇୟାଗୋ - ତୁମେ ଟିକେ ବଡ଼ ବେଶୀ ନୀତିବାଦୀ ହୋଇଯାଉଛ । ଦେଶ କାଳ ଆଉ ଏଠାକାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ ଘଟଣାଟା ନ ଘଟିଥିଲେ ହୁଏତ ଢଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଯେହେତୁ ଘଟଣାଟା ଘଟି ଯାଇଛି, ନିଜ ହିତ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରତିକାର ଚିନ୍ତା କରିବା ବରଂ ଢଲ ।

କେଶିଓ - ହେଉ ତୁମ କଥା ହେଲା । ମୁଁ ଯାଇ କହିବି ମୋର ଚାକିରି ଫେରାଇ ଦିଅ, ସେ କହିବେ ତୁମେ ଏକ ମାତାଳ । ମୋର ଅନନ୍ତ ସର୍ପର ସବୁ ମୁଁହକୁ ଏଇ ପଦକ କଥା କରିଦେଇଥାନ୍ତା । କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ଏଇକ୍ଷଣି ଜ୍ଞାନ ପୁଣି ପରକ୍ଷଣରେ ପୁରାପୁରି ପଶୁ ! କି ବିଚିତ୍ର ! ସାମା ଲଘନ ପରର ପ୍ରତିଟି କପ୍ରେ ଯାହା ଥାଏ ତାହା ମଦ ନୁହେଁ ସଇତାନର ପ୍ରଦତ୍ତ ବିଷ ।

ଇୟାଗୋ - ଛାଡ଼, ଛାଡ଼ ବାଜେ କଥା, ଠିକ୍ ବ୍ୟବହାର କରି ଜାଣିଲେ ଢଲ ମଦଠୁ ବଳି ଢଲ ଜୋସ ଆଉ ନାହିଁ । ମଦ ବିରୋଧରେ ଆଉ ବକ୍ତୃତା କରନି । ଆଜ୍ଞା ଲେଫେନ୍ଦ୍ରାଣ୍ଟ ସାହେବ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ତୁମେ ଭାବ ଯେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଢଲପାଏ ।

କେଶିଓ - ମୁଁ ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ପରିଚୟ ଦେଉଛି । ଓଃ ମୁଁ ମାତାଳ !

ଇୟାଗୋ - ତୁମେ ହୁଅବା ଅନ୍ୟ କେହି ହେଉ ଦେହ ଧରି ଥିଲେ ଦିନେ ନା ଦିନେ କେବେ କେମିତି ମଦ ପିଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଛାଡ଼ ସେକଥା, ମନ ଦେଇ ଶୁଣ ଏଥର ତୁମକୁ କ'ଣ କରିବ । ଆମ ସେନାପତିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ ସେନାପତି ।

ଅନ୍ୟ ସବୁ ଭୁଲି ଦିନରାତି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ରୂପ ରଙ୍ଗ ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ କଥା ଭାବିବାରେ ଗବେଷଣା କରିବାରେ ମନ ଲଗେଇଛନ୍ତି । ତୁମେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଅ । ସବୁ କଥା ଖୁଲି କୁହ, ବାରମ୍ବାର କାକୁଡ଼ିମିନତି କର । ଯିମିତି ପୁଣି ନିଜ ସ୍ଥାନ ଫେରି ପାଇବାରେ ସେ ତୁମର ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ତାଙ୍କଠୁଁ ବଳି କୋମଳ ଉଦାର ହୃଦୟ କାହାର ନାହିଁ । ଯିଏ ଯାହା ମାଗେ ତାଠୁ ବେଶୀ ଦେଇ ନ ପାରିଲେ ତାଙ୍କ ମନ ମାନେନି, ନିଜକୁ ଦୋଷୀ ମନେକରନ୍ତି । ତୁମ ଦୁହଁଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ଯୋଡ଼ଟି ଭାଙ୍ଗିଯାଇଛି, ପୁଣି ଯୁଡ଼ି ଦେବାକୁ ତାଙ୍କୁ କୁହ । ମୋର ଯଥା ସର୍ବସ୍ୱ ମୁଁ ବାଜି ରଖି ଏକଥା କହିବି ତୁମର ଯୋଡ଼ ଗଣ୍ଡିଟା ଯା ପରେ ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ଟାଣୁଆ ହେବ ।

କେଶିଓ - ତୁମର ପରାମର୍ଶ ଅତି ଉତ୍ତମ ।

ଇୟାଗୋ - ମୋର ତୁମ ପ୍ରତି ଆନ୍ତରିକ ସ୍ନେହ ଓ ସଦ୍‌ଭାବ ଅଛି ବୋଲି ସିନା ।

କେଶିଓ - ମୁଁ ସର୍ବାଙ୍ଗକରଣରେ ତାହା ଅନୁଭବ କରୁଛି । ସକାଳ ହେଲା ମାତ୍ରେ, ମୁଁ ଦୟାବତୀ ଡେସ୍‌ଡେମୋନାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବି ମୋ ଡରଫ ନେଇ କାମ କରିବେ । ଏଇ ମୋର ଉନ୍ନତିର ରାସ୍ତା । ଏଇଠି ଧକା ଖାଇଲେ ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ ନୈରାଶ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରମୟ ।

ଇୟାଗୋ - ଠିକ୍, ବୁଝିଛ, ବିଦାୟ, ମୁଁ ପହରାକୁ ଚାଲିଲି ।

କେଶିଓ - ବିଦାୟ ଭାଇ ।

ଇୟାଗୋ - ମତେ କିଏ କହିବ ଯେ ମୁଁ ଭିଲେନ, ପାଟି କରୁଛି ? ଏଇ ଯେଉଁ ଉପଦେଶ ଦେଲି ତାହା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଏବଂ ସଜ୍ଜନ ସମ୍ମତ । ଯେ କେହି ଟିକିଏ ଭାବିଲେ ଜାଣିପାରିବ ଯେ ମୁରକୁ ବାଗକୁ କରାଇବା ପାଇଁ ଏଇଟି ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ । ଉଦାର ପ୍ରକୃତି ପରୋପକାରୀ ଯେ କୌଣସି ଭଲ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଉନ୍ମୁଗ ଡେସ୍‌ଡେମୋନାକୁ ସହଜରେ ଆପଣାର କରିହେବ । ଉଗ୍ରବାନ ତାଙ୍କୁ ସୁଫଳା ପ୍ରକୃତି ପରି ବଦାନୟା କରିଛନ୍ତି ।

ଅଥେଲୋ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଅସାମ ପ୍ରଭାବ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ମୁରକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବା ଖୁବ୍ ସହଜ । ପ୍ରେମର ବନ୍ଧନରେ ଶୁରାର ପ୍ରକୃତି ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ଚିତ୍ତ ଯେ ଦରକାର ହେଲେ ସେ ପତ୍ନୀ ପାଇଁ ଧର୍ମକର୍ମ କହକାଳ ପରକାଳ ସବୁ ବିସର୍ଜନ କରିପାରନ୍ତି ଏପରିକି ନିୟତି ଯିମିତି ମଣିଷକୁ ନେଇ ଖେଳକରେ ସିମିତି ଇଚ୍ଛା କଲେ ଭାଙ୍ଗିପାରିବେ, ଗଢ଼ିପାରିବେ ଯା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରିପାରିବେ । ତେବେ ମତେ କାହିଁକି ଦୁଷ୍ଟମନ କୁହାଯିବ ? କେଶିଓର ଯିମିତି ସିଧାସଳଖ ଉପକାର ହେବ ଠିକ୍ ସେମିତି ଉପଦେଶ ଦେଇଛି । ନରକର ଅଧିଗତି ? ତୁମେ କେବେ ଘୋର ପାପରେ ମଣିଷକୁ ବୁଡ଼ାଇବାକୁ ଚାହଁ ପ୍ରଲୋଭନ ଛଳରେ ବଢ଼ିଆ ରୂପ ପରିଗ୍ରହ ଧରି ତାକୁ ଭୁଲାଇ ଦିଅ । ମୁଁ ତ ସେଇଆ କରୁଛି । ସରଳ ସ୍ୱଭାବ ଏଇ ନିର୍ବୋଧ କେଶିଓ ନିଜର ଭାଗ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ତେସ୍‌ତେମୋନା ପାଖରେ କାତର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବ । ସେତିକିବେଳେ ମୁଁ ଅଥେଲୋ କାନରେ ବିଷ ଢାଳିଲା ପରି କହିବି ଯେ ସେ ନିଜ କାମପ୍ରବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପାଇଁ କେଶିଓର ପୁନଃନିୟୁକ୍ତି ଭିକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ସେ କେତେ କେତେ କେଶିଓ ତରଫ ନେଇ କହୁଥିବେ ସେତେ ସେତେ ଅଥେଲୋର ସନ୍ଦେହ ବଢୁଥିବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଉପରେ ନିଜର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଆସ୍ଥା ହରାଇ ବସୁଥିବ । ନିର୍ମଳ ଚରିତ୍ର କଳଙ୍କମୟ ହୋଇଯିବ । ତାଙ୍କରି ଗୁଣରାଶିକୁ ବଡ଼ କରି ଏମିତି ଜାଲ ବୁଣିଦେବି ସେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଛନ୍ଦି ଛନ୍ଦି ହୋଇ ମରିବେ ।

(ରତାରିଗୋର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ରତାରିଗୋ - ଏ ଯେଉଁ ଶିକାର ଚାଲିଛି ସେଥିରେ ମୁଁ ଶାକାରି କୁକୁର ନୁହେଁ କେବଳ ଦଳଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ରହି ଭେଉ ଭେଉ ହେଉଛି ମାତ୍ର ଯାହା ଟଙ୍କା ପଇସା ଆଣିଥିଲି ସେ ସବୁ ଶେଷ ପ୍ରାୟ । ଆଜି ରାତିରେ ପୁଣି ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟମ କିଛି ମିଳିଛି । ମୋତେ ଜଣା ଯାଇଛି ଶେଷରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଏହି କିଛି କିଛି ଶିକ୍ଷା

ଆଉ ଜ୍ଞାନ ପାଇବା ସାର ହେବ । ତା' ପରେ ସବୁ କପର୍ଦ୍ଦକ
ହରାଇ କିଛି ଜ୍ଞାନ ନେଇ ଘରକୁ ଫେରିବି ମାତୁ ।

- ଇୟାଗୋ - କେତେ ଦରିଦ୍ର ସେ ଲୋକଗୁଡ଼ା ଯାହାଙ୍କ ମୋଟେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ
ନାହିଁ । କେଉଁ ଘାଟା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଭଲ ହୋଇଯାଏ କି ?
ସବୁରରେ ମେଢ଼ା ଫଳେ ଆମେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିରେ କାମ କରୁଁ
ଯାଦୁବିଦ୍ୟାରେ ନୁହେଁ । କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧିରେ ଅବଶ୍ୟ ବିଳମ୍ବ
ହେବ । କାମ କ'ଣ ଠିକ୍ ବାଟରେ ଚାଲିନି ? କେଶିଓ ତୁମକୁ
ବାଡ଼େଇଲା ବୋଲି କହୁଛି । ଯାହା କ୍ଷତ ହୋଇଛି ସେଥିରେ
ତୁମେ ମରିନ କିନ୍ତୁ ତୁମର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷତି ଲାଗି କେଶିଓ
ଯେ ମରିଯାଇଛି । ଏକଥା ଭାବୁନ ! ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣରେ ଗଛ
ଯେତେ ବଢ଼ିଲେବି ଆଗେ ଯାହାର ଫୁଲ ତା'ର ଫଳ ଆଗେ
ପାରିବ । କେତୁଟା ଦିନ ସବୁର କର । ଏଇତ ଫରବା
ହୋଇ ଆସୁଛି । କାମ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ଗୁଣ କେତେ ଶୀଘ୍ର
ଚାଲିଯାଏ ସତେ । ଯାଅ ଯାଅ, ବସାକୁ ଯାଇ ଶୁଭପତ୍ର ।
ଯାଅ, ମୁଁ କହୁଛି, ବାକି କଥା ପରେ ।

(ରତାରିଗୋର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- ଇୟାଗୋ - ଯୋଡ଼ାଏ କାମ ଏକାବେଳେ କରିବାକୁ ହେବ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ କି
ଲଗାଇଦେବି ସେ ଯାଇ କେଶିଓ ପାଇଁ ସେନାପତିର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କି
ଅନୁରୋଧ କରିବ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ମୁରକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର
ନେଇଯିବି । ତା' ପରେ କେଶିଓ ଯେତେବେଳେ ମାଲିକାଣି
ଆଗରେ ଅନୁନୟ ବିନୟ କରୁଥିବ ମାଲିକକୁ ଠିକ୍
ସେତିକିବେଳେ ଆଣି ପହଞ୍ଚେଇଦେବି । ହୁଁ, ଏଇଟା ଠିକ୍
ଉପାୟ ଲୁହା ତତଲା ଥିଲାବେଳେ କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି
କାମ କରିଯିବା ଉଚିତ୍ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ତୃତୀୟ ଅଙ୍କ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

(କେଶିଓ ଏବଂ ବାଦ୍ୟକାରୀଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

କେଶିଓ - ଏଇଠି ବଜାଅ । ମନଖୁସୀ କରି ପାଉଣା ଦେବି । ଛୋଟ
କଣ ଗୋଟାଏ ଧର । “ସୁପ୍ରଭାତ, ସେନାପତି ମହାଶୟ”

(ଗୀତବାଦ୍ୟର ଧ୍ବନି)

(ବିଦୂଷକର ପ୍ରବେଶ)

ବିଦୂଷକ - କେଉଁ ଦେଶରୁ ଏ ସୁର ଆମଦାନୀ କରିଛ ? ନାକ ଦେଇ
ସୁର ବାହାରିଗଲା ପରି ଜଣାପଡୁଛି ।

ଦଳପତି - କାହିଁକି, କ’ଣ ହେଲାକି ?

ବିଦୂଷକ - କହୁଥିଲି ଏଗୁଡ଼ା ସବୁ କ’ଣ ହାଣ୍ଡାକ ଯନ୍ତ୍ର ? ହାଣ୍ଡା ଦେଲେ
ବାଜେ ?

ଦଳପତି - ହଁ; ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି ।

ବିଦୂଷକ - ତେବେ କୌଣସି କହିବାର ନାହିଁ । ନିଅ ବକ୍ସିସ୍ ।
ଜେନେରାଲ୍ ସାହେବ ତୁମ ଗୀତବାଦ୍ୟରେ ଏତେ ଖୁସୀ ଯେ
ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ ତୁମ ଏ ଗୋଲମାଲ ।

ଦଳପତି - ସୁର ବାହାରୁ ନ ଥିବା ସଙ୍ଗୀତ ଆମର ନାହିଁ ।

ବିଦୂଷକ - ତେବେ ତୁମ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଥଳିରେ ପୁରାଇ ଘରକୁ ଯାଅ । ମୁଁ
ଯାଉଛି । ତୁମେ ସବୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୁଅ । ଯାଅ ପବନରେ
ମିଳାଇ ଯାଅ ।

କେଶିଓ - ଭାଇ ! ଜଣେ ବନ୍ଧୁର କଥା ଶୁଣିବ ?

(ବାଦ୍ୟକାରୀଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ବିଦୂଷକ - ବନ୍ଧୁର କଥା ଶୁଣିବି କାହିଁକି ? ତୁମ କଥା ଶୁଣିବି ।

କେଶିଓ - ଥିଲା ତାମସା ଛାଡ଼ ।

ଏକ ଧର ସାମାନ୍ୟ ଜିଛି । ଭିତରକୁ ଯାଅ । ଯଦି ଦେଖିବ
ସେନାପତିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସଖି ଯଦି ଘୁରାଫେରା କରୁଥିବ

ତେବେ କହିବ କେଶିଓ ବୋଲି ଜଣେ ଉଦ୍‌ଭଲୋକ ତାଙ୍କୁ
କଥାପତେ କହିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଦୟାକରି ଏ କାମଟି
କରିପାରିବ ?

- ବିଦୂଷକ - ହେଇତ ସେ ଚଲାବୁଲା କରୁଛନ୍ତି ; ଏ ଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କ ଗତି
ବୁଲାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ନୋଟିସ୍ ଦେବି ।
- କେଶିଓ - ଯାଅ ଭାଇ । ଏତକ କର ଦୟାକରି ।

(ବିଦୂଷକର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ଇୟାଗୋର ପ୍ରବେଶ)

ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସିଛ ଭାଇ ।

- ଇୟାଗୋ - ମୋଟେ ଶୋଇନ ତେବେ ?
- କେଶିଓ - ଶୋଇଲି ଆଉ କେତେବେଳେ । ଆମେ ଅଲଗା
ହେଲାବେଳକୁ ଫସର ଫାଟିଯାଇଥିଲା ପରା । ମୁଁ ତୁମକୁ ନ
ଜଣାଇ ସାହସ କରି ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ଡକାଇଛି । ସେ
ତେବେ ଦୟାକରି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋତେ ଭେଟ
କରାଇଦେବେ ।

- ଇୟାଗୋ - ମୁଁ ଏଇଲାଗେ ତାଙ୍କୁ ତୁମ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେଉଛି । ଯାହା
ହେଉ ଏକ ଅଳରେ ମୁରକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟତ୍ର ପଠାଇ ଦେଉଛି
ଯେମିତି ତୁମ କାମ କଥାବାର୍ତ୍ତା ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ହୋଇପାରିବ ।

(ଏମିଲିଆର ପ୍ରବେଶ)

- ଏମିଲିଆ - ନମସ୍କାର ସହକାରୀ ସେନାପତି ମହାଶୟ ! ମାଲିକ୍ ତୁମ
ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହେଲେ ଶୁଣି ମୋତେ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି ।
ହେଲେ, ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକ୍ ହୋଇଯିବ । ସେନାପତି ଆଉ
ସଖୀ ତୁମରି ବିଷୟରେ ତ କଥା ହେଉଥିଲେ । ସଖୀ ତୁମ
ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଲଜୁଛନ୍ତି । ମୁର କହୁଛନ୍ତି ତୁମେ ଯାହାକୁ ଆପ୍ତ
କରିଛ ସେ କୁଆଡ଼େ ସାଇପ୍ରେସ୍ ଏକ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଲୋକ,
ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ । ଦେଶ କାଳ
ପାତ୍ର ବିବେଚନା କରି ଆପଣଙ୍କୁ ନା କରିବା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର
ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କୁ ସେ ଖୁବ୍

ଭଲ ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣଙ୍କ ଡରଫ ନେଇ କେହି କହିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ସେ ଦେଖୁନାହାନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପାଇଲାମାତ୍ରେ ପୁଣି ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ରଖିନେବେ ।

କେଶିଓ - ତଥାପି ଅନୁରୋଧ ଯଦି ଉଚିତ୍ ଭାବୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଯେବେ ଅସମ୍ଭବ ନ ହୁଏ ତେବେ ମାଲିକାଣୀ ସାଙ୍ଗରେ ଏକୂଟିଆ ଭେଟ କରାଇ ପଦେଅପେ କଥା କହିବାର ସୁଯୋଗ କରାଇଦିଅନ୍ତୁ ।

ଏମିଲିଆ - ଦୟାକରି ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତୁ । ଏମିତି ଜାଗାକୁ ତୁମକୁ ନେଇଯିବି ଯେଉଁଠି ଆପଣ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମନଖୋଲି ଧାରେ ସୁସ୍ଥେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିପାରିବେ ।

କେଶିଓ - ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ରଖି ହୋଇରହିଲି ।

(ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

ଦୁର୍ଗାଭ୍ୟନ୍ତର - କକ୍ଷ

(ଅଥେଲୋ, ଇୟାଗୋ ଓ କେତେଜଣ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ଅଥେଲୋ - ଇୟାଗୋ ! ଏଇ ଚିଠିଗୁଡ଼ାକ ପାଇଲାଟାଙ୍କୁ ଦେବ । ତାଙ୍କୁ କହିବ ମୋର ଅଭିବାଦନ ସିନେଟ୍, ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇଦେବେ । କାମ ସାରି ମୋ ପାଖକୁ ଆସ । ମୁଁ ସେଇଠି କାମ ତଦାରଖ କରୁଥିବି ।

ଇୟାଗୋ - ହଜୁର, ସେଇଆ କରିବି ।

ଅଥେଲୋ - ଆସନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ, ସମସ୍ତେ ମିଳିମିଶି ଦୁର୍ଗର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଖିବା ।

ଇୟାଗୋ - ଯିବୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ।

(ପ୍ରସ୍ତାନ)

ତୃତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

ଦୁର୍ଗର ଉଦ୍ୟାନ

(ଡେସ୍‌ଡେମୋନା, ଏମିଲିଆ ଏବଂ କେଶିଓର ପ୍ରବେଶ)

- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ତୁମେ ନିଶ୍ଚିତ ରୁହ କେଶିଓ, ମୁଁ ତୁମ ପାଇଁ ମୋର ସାଧନାରେ
ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।
- ଏମିଲିଆ - ସଖା ! ଯାହା ହେଉ ତୁମେ କର । ସତ କଥା କହିଲେ ସାମା
ମଧ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟଥିତ । କେଶିଓ ଲାଜ୍ଜନା ଯେମିତି ତାଙ୍କର
ନିଜର ଲାଜ୍ଜନା ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ତୁମ ସାମା ! ତାଙ୍କ ପରି ସତ୍ ସାଧୁ ପୁରୁଷ ଆଉ କିଏ ଅଛି ।
ତୁମେ ନିଶ୍ଚିତ ଥାଅ କେଶିଓ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ତୁମକୁ ଆଉ ଯାକୁ
ପୁଣି ଏକାଠି କରିବି ଯିମିତି ଆଗରୁ ଥିଲା ।
- କେଶିଓ - ଆପଣଙ୍କର ଅସାମ ଦୟା । ମାଜକେଲ କେଶିଓର କେତେ
ବାଧାବିପଦ ପଡ଼ିଲେ ବି ସେ ଚିରଦିନ ଆପଣଙ୍କ ଦାସାନୁଦାସ
ଏକଥା ମନେରଖୁବେ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ମୁଁ ଜାଣେ କେଶିଓ ; ତୁମେ ତାଙ୍କୁ କିମିତ ଶୁଦ୍ଧା କର, ମୁଁ ବେଶ୍
ଜାଣେ । ତୁମ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ କ'ଣ ଦିନେ ଦି ଦିନର
ହୋଇଛି ? ତୁମେ ନିଶ୍ଚିତ ଥାଅ ସେ କଦାପି ତୁମକୁ ଚିରଦିନ
ପାଇଁ ଦୂରେଇ ଦେବେନି । ମୁଁ ସେ ଭାର ନେଉଛି । କେବଳ
ଦେଶକାଳ ପାତ୍ର ଓ ନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେତେଟା ଦିନ ତୁମକୁ
ହୁଏତ ସେ ପର କରି ରଖୁବେ ।
- କେଶିଓ - ତା' ସତ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ନୀତି ଯଦି ହୁଏତ ବେଶା ଦିନ ଧରି
ଚାଲୁଛି ଏବଂ ସେ ଭିତରେ ଏମିତି ଛୋଟ ଛୋଟ ଅସାର
କଥା ଘଟଣା ଚକ୍ରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ ତେବେ ସେନାପତି
ସାହେବ ମୋର ସେବା ଓ ଭକ୍ତ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ
ଭୁଲିଯିବେ । କାରଣ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନ ଥିବି, ମୋ ଜାଗା
ଅନ୍ୟ ଜଣେ ମାଡ଼ି ବସିଥିବ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ସେ ଆଶଙ୍କା ମୋଟେ କରନ୍ତି । ଏଇଠି ଏମିଳିଆ ଆଗରେ ମୁଁ ତୁମକୁ କଥା ଦେଉଛି ତୁମ ସ୍ଥାନ ତୁମେ ଯେପରି ଫେରି ପାଇବ; ନିର୍ଭର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ବି ଦେଉଛି । ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ତୁମର ବନ୍ଧୁ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ମୋ କଥା ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳନ କରିବ । ତାଙ୍କୁ ଦକ୍ଷେ ବିଶ୍ୱାମ ଦେବିନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ, ଚଢ଼େଇକି ବୋଲି ମନାଇଲାବେଳେ ଯେମିତି ଜାଗ୍ରତ ରଖନ୍ତି, ସେମିତି ତାଙ୍କୁ ଶୁଆଇ ଦେବିନି । ସେଇ ଏକକଥା କହି କହି ତାଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ତୁଟାଇଦେବି; ଶୋଇଲାବେଳେ ପଢ଼ାଇବି, ଖାଇଲାବେଳେ ମନ୍ତ୍ରଦେବି, ପ୍ରତିକଥାରେ ଓ କାମରେ ତୁମରି କଥା କହୁଥିବି । ସେଥିପାଇଁ କହୁଛି କେଶିଓ ତୁମେ ଆନନ୍ଦରେ ବୁଲାବୁଲି କର । ଲଢ଼ୁ ଲଢ଼ୁ ତୁମ ଓକିଲ ମରିଯିବ ପଛେ ତୁମ ପକ୍ଷ କଦାପି ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଏମିଳିଆ - ସଖା! ଏଇଯେ ସେନାପତି ଆସୁଛନ୍ତି ।

କେଶିଓ - ଦେବା! ମୁଁ ଏଥର ଯାଉଛି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କାହିଁକି ? ରହୁନ । ଶୁଣ ମୁଁ କ'ଣ କହୁଛି ।

କେଶିଓ - ନା, ନା, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ମନ ଭଲନାହିଁ; କ'ଣ ନ କ'ଣ କହିବସିଛି, ମୋ କାମ ମୋଟେ ହେବନି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ତୁମେ ଯାହା ଭଲ ଭାବୁଛ ।

(କେଶିଓର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ଅଥେଲୋ ଓ କୟାଗୋର ପ୍ରବେଶ)

କୟାଗୋ - ଆରେ, ଏ କ'ଣ ? ଏମିତି ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେନି ।

ଅଥେଲୋ - କ'ଣ କହିଲ ?

କୟାଗୋ - ନା କିଛି ନାହିଁ, ତେବେ - ନା ମୁଁ ଜାଣେ ନା କ'ଣ ।

ଅଥେଲୋ - କେଶିଓ ନା କିଏ ? ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖରୁ ଚାଲିଗଲା ନା ?

କୟାଗୋ - କେଶିଓ ! ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ସେ ନୁହନ୍ତି, ସେ ହୋଇଥିଲେ କ'ଣ ବୋରଙ୍କ ପରି ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖି ଚାଲିଯାଆନ୍ତେ ?

ଅଥେଲୋ - ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ସେ ସେଇ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କ'ଣ ହେଲା ? ଏଇଠି ଏଇମାତ୍ର ମୁଁ ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସାଙ୍ଗରେ

କଥାବାଚା କରୁଥିଲି, ବିଚରା ତୁମର ସ୍ନେହ ଶୁଦ୍ଧାର ଅଭାବରେ
ହାରି ଗଲାଣି କେତେ ।

ଅଥେଲୋ - କାହା କଥା କହୁଛ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- କାହିଁକି ? ତୁମ ସହକାରୀ କଥା । କେଶିଓ କଥା । ଶୁଣ, ମୋର
ଯେବେ କିଛି ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଛି ତୁମକୁ ମୋ ପଟକୁ ଟାଣିବା
ପାଇଁ ତେବେ କହୁଛି ଦୟାକରି ସେ ଲୋକଟାକୁ ପୁଣି ତା’
ସ୍ଥାନକୁ ଫେରାଇ ଆଣ । ସେ ତୁମକୁ ଜୀବନ ଭଳି ଭଲପାଏ,
ଏକଥା ତୁମେ ଅବଶ୍ୟ ମାନିବ, ଯେବେ ସେ ଭୁଲ୍ କରିଛି
ତେବେ ଅଜାଣତରେ କରିଥିବ, ଜାଣିଶୁଣି ତୁମକୁ ଅବଜ୍ଞା
କରି ନ ଥିବ, ତା’ ମୁଁହ ଦେଖୁ ଯେ କେହି ତାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ
ବୋଲି କହିବ, ତୁମେ ତାକୁ ମାଫ୍ ଦିଅ, ତାକି ପଠାଅ ।

ଅଥେଲୋ - ଏଇଠୁ ଏଇକ୍ଷଣି ଗଲା ନା ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ହଁ । ଏଇତ ଗଲେ, ଏତେ ଦୁଃଖିତ ଅନୁତପ୍ତ ଯେ ତାଙ୍କ
ହୃଦୟର ବେଦନା ମୋ ପାଖରେ ରହିଯାଇଛି । ଯେମିତି
ତାଙ୍କ ପାଇଁ କାନ୍ଦିବା ପାଇଁ । ତାକୁ ଫେରାଇ ଆଣ, ତାକି
ପଠାଅ ।

ଅଥେଲୋ - ବର୍ତ୍ତମାନ ନୁହେଁ । ଆଉ କେବେ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ତ ?

ଅଥେଲୋ - ଆବଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର । ତୁମେ ଯେଣୁ କହୁଛ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଆଜି ରାତି ଖାଇଲାବେଳେ ?

ଅଥେଲୋ - ନା ଆଜି ରାତିନୁହେଁ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କାଲି ଖାଇବା ବେଳକୁ ତେବେ ?

ଅଥେଲୋ - ନା କାଲି ମୁଁ ଘରେ ଖାଇବି ନାହିଁ, କାଲି ଦୁର୍ଗ ଭିତରେ
ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଭୋଜନ ଅଛି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ତେବେ କାଲି ରାତି ? ନ ହେଲେ ମଙ୍ଗଳବାର ସକାଳେ ?
ନ ହେଲେ ଦ୍ଵିପ୍ରହରରେ, ନ ହେଲେ ରାତିରେ ? ନ ହେଲା
ନାହିଁ ବୁଧବାର ସକାଳେ ? ମୋତେ ଦୟାକରି କୁହ କେବେ,
କେତେବେଳେ, ଯେତେ ଡେରି ହେଲେ ବି ଡିନିଂଗରୁ

ଯେମିତି ବେଶୀ ନ ହୁଏ । ସତରେ କହୁଛି ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅନୁତପ୍ତ । ସେ ଯେଉଁ ଦୋଷ କରିଛନ୍ତି ତାହା ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରାୟ କିଛି ନୁହେଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ମାନୁଛି ଯେ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ସାମାନ୍ୟ ଅପରାଧ ପାଇଁ ଭଲ ଲୋକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁଦଣ୍ଡ ମିଳେ । ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ କହୁନ କିଛି କାହିଁକି ? କୁହ କେବେ ଆସିବେ ? କୁହ ମୋତେ । କୁହ ଦେଖି, ତୁମେ ଯେବେ ମୋତେ କିଛି ମାଗିବସିବ ତେବେ ମୁଁ କ'ଣ ନା କହିପାରିବି ନା ଏମିତି ବୋକାଙ୍କ ପରି ଠିଆ ହୋଇଥିବି ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା । ଏ ସେଇ କେଶିଓ ନା ଯେ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ପ୍ରେମାଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେଉଥିଲେ ? ଯେବେ ତୁମ ବିଷୟରେ ପଦେ ଅଧେ କହିଛି ସେ ତୁମ ତରଫ ନେଇ କେତେ କେତେ ନ ବୁଝାଇଥିଲେ ? ଅଥଚ ସେଇ ଲୋକକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ ମୋତେ କେତେ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡୁଛି । ବିଶ୍ୱାସ କର ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ ଅନେକ କିଛି...

ଅଥେଲୋ - ହେଲା ହେଲା ଆଉ କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଯେବେ ଇଚ୍ଛା ସେ ଆସନ୍ତୁ । ତୁମକୁ ମନା କରିବାର ମୋର କିଛି ନାହିଁ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ମଲା ମଲା ! ତୁମେ କ'ଣ ମୋତେ ବର ଦେଉଛ କି ? ତୁମ ନିଜର ଯାହା ମଙ୍ଗଳ କରିବ, ନିଜର ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ସେହି କଥା କହୁଛି ସିନା । ଧର ଯଦି କୁହେ ଭଲ ଖାଅ, ଭଲ ପିନ୍ଧ, ଦିହରେ ଥଣ୍ଡା ଲଗାଅ ନାହିଁ, ସେ ସବୁ ଯେମିତି କେଶିଓକୁ ଫେରାଇ କହିବାକୁ ସେମିତି ହିତ କଥା, କିନ୍ତୁ, ଜାଣିଥାଅ, ଦିନ ଆସିପାରେ ଯେବେ ମୁଁ ନିଜ ପାଇଁ ଏମିତି କିଛି ମାଗିବସିବି, ଯାହା ତୁମେ ମୋଟେ ସେ ପ୍ରାର୍ଥନା ପୂରଣ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ହୁଏତ ତୁମର ମୋ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ପ୍ରେମର ପରୀକ୍ଷା ସେଥିରେ ହେବ ।

ଅଥେଲୋ - ତାହା କର । ମୁଁ ତ କହୁଛି ତୁମେ ଯାହା ମାଗିବ ଦେବି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଯାହା ମାଗୁଛି, ତାହା ମୋତେ ଦିଅ, ମୋତେ

ଦଣ୍ଡେ ବିଶ୍ଵାମ ପାଇଁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଯାଅ ।

ତେସ୍‌ତେମୋନା- ଏହି ଛାର କଥା ? ହେଲା ! ଯାଉଛି ।

ଅଥେଲୋ - ଯାଅ ମୁଁ ଦଣ୍ଡେ ପରେ ସିଧା ତୁମ ପାଖକୁ ଯାଉଛି ।

ତେସ୍‌ତେମୋନା- ଏମିଳିଆ, ଆସ । ତୁମର ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କର । ଯାହା କରିବ କହିବ । କହିଲେ ମୁଁ ଆପଣି କରିବିନି ।

(ତେସ୍‌ତେମୋନା ଓ ଏମିଳିଆର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଅଥେଲୋ - କି ବଢ଼ିଆ ଝିଅଟା । ତୋତେ ଯଦି ମୁଁ ଭଲ ନ ପାଏ ତେବେ ମୋତେ ନରକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯେବେ ତୋତେ ଭଲ ନ ପାଇବି ଏ ଜୀବନରେ ମାଡ଼ିଆସିବ ଧମା ଅନ୍ଧକାର, ପ୍ରଳୟ, କାଳରାତ୍ରୀ ।

ଇୟାଗୋ - ସାର୍ ! ଏଇଟା ମୋତେ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ।

ଅଥେଲୋ - କ'ଣ କହୁଛ ଇୟାଗୋ ।

ଇୟାଗୋ - ସାର୍ ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ମାଲିକାଣୀଙ୍କ ପ୍ରଣୟ ଯୋଜନା କରୁଥିଲେ ମାଜକେଲ୍ କେଶିଓ କ'ଣ ସେସବୁ ଜାଣିଥିଲେ ?

ଅଥେଲୋ - ଅବଶ୍ୟ, ମୂଳରୁ ଶେଷ ଯାଏଁ; ପଚାରିଲ କାହିଁକି ?

ଇୟାଗୋ - ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା ମାଲିକାଣୀ ସହିତ ମୋଟେ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ନ ଥିଲା ।

ଅଥେଲୋ - ବେଶ୍ ଥିଲା । ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କର ସେ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଥିଲା ପରା ।

ଇୟାଗୋ - ସତେ ।

ଅଥେଲୋ - ସତେ ! ସତେ ! ସତେ କ'ଣ କରୁଛ ? ସେଥିରେ ହେଲା କ'ଣ ? କେଶିଓ କ'ଣ ସତ ନୁହେଁ ?

ଇୟାଗୋ - ସତ କହୁଛନ୍ତି ।

ଅଥେଲୋ - ହଁ ହଁ ସତ୍ ସତ୍ ।

ଇୟାଗୋ - ମୁଁ ଯେତିକି ଜାଣେ ହଜୁର-

ଅଥେଲୋ - କ'ଣ ବୋଲି ଭାବୁଛ ଇୟାଗୋ ?

ଇୟାଗୋ - ଭାବୁଛି ହଜୁର !

ଅଥେଲୋ - ଭାବୁଛି ହଜୁର ! (୫୦୪) ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ସେ ସେହିକଥା ମୋତେ ଫେରାଇ ଦେଉଛି । ଜଣାପଡୁଛି ତା' ମନ ଭିତରେ

ଏମିତି କିଛି ଜଘନ୍ୟ ଜନ୍ମ ରହିଛି । ଯାହା ସେ ସେଠାରୁ ଲୁଚାଉଛି । (ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ) ତୁମ କଥାର କିଛି ଗୁଡ଼ ଅର୍ଥ ଅଛି ଇୟାଗୋ ! ଏଇମାତ୍ର କେଶିଓ ଯେତେବେଳେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ତୁମେ କହିଲ “ଆରେ ଏ କ’ଣ ?” “ଏମିତି ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେନି”, କ’ଣଟା ଭଲ ଲାଗେନି ? ପୁଣି ଯେତେବେଳେ କହିଲି ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କ ଭିତରେ ଯାହା ଘଟିଥିଲା ସେ ସବୁ କେଶିଓ ଜାଣିଥିଲେ, ତୁମେ କହିଲ “ସତେ ?” ଏବଂ କପାଳ ଭୁରୁ କୁଆଁରୀ ଯହିଁରୁ ବେଶ ଜାଣିହେଲା ତୁମ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ କଦର୍ଯ୍ୟ ଚିନ୍ତା ଖେଳୁଛି । ମୋ ଉପରେ ଯଦି ଶୁଦ୍ଧା ଥାଏ ତେବେ ତୁମ ମନକଥା ମୋତେ କୁହ ।

ଇୟାଗୋ - ମୋର ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଶୁଦ୍ଧା ଭକ୍ତି ଅଛି ନ ଅଛି ସେ କଥା ଆପଣଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଜଣା ।

ଅଥେଲୋ - ତା’ ଜାଣେ । ଏକଥା ବି ଜାଣେ ତୁମେ ସତ୍ ଏବଂ ମୋ ଉପରେ ତୁମର ଅଗାଧ ଭକ୍ତି । ତୁମେ କୌଣସି କଥା ବିବେଚନା ନ କରି କୁହନି । ସେଥିପାଇଁ ତ ତୁମର ଏଠି ସେଠି କଥାରେ ଅଟକ । ମୋର ଆଶଙ୍କାର କାରଣ ହେଉଛି, ଯେଉଁ ଲୋକ ଠକ, ଶଠ, ଅକୃତଜ୍ଞ ସେ ସିନା ଏ ପ୍ରକାର ଚାତୁରୀର ଆଶ୍ରୟ ନେବ । ମାତ୍ର ଯେଉଁ ଲୋକ ନ୍ୟାୟ ପରାୟଣ ସେ ଯାହା କହିବ ତାହା ବିଚାର ବିବେଚନା କରି କହିବ ଏବଂ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ କଥାରେ ଏଠିସେଠି ଅଟକିବ ନାହିଁ ।

ଇୟାଗୋ - ତେବେ ମାଇକେଲ କେଶିଓ କଥା ମୋତେ ପଚାରନ୍ତି ତେବେ ମୁଁ ନିୟମ ଦରିମାନ କରି କହିବି ମୋ ଧରାଣୀରେ ସେ ସଜ୍ଜା ଲୋକ ।

ଅଥେଲୋ - ମୋର ବି ସେଇ ଧାରଣା ।

ଇୟାଗୋ - ହଜୁର; ମଣିଷର ଭିତର ବାହାର ଏକହେବା ଉଚିତ୍ । ଯେଉଁ ଲୋକ ତାହା ନୁହଁନ୍ତି ମୋର ଇଚ୍ଛା ସେମାନେ ସେମିତି ହୋଇଥାନ୍ତେ କି ।

- ଅଥେଲୋ - ଠିକ୍ ଠିକ୍ । ମଣିଷ ବାହାରେ ଭିତରେ ଏକ ହେବା ଉଚିତ୍ ।
- ଇୟାଗୋ - ତା' ହେଲେ ହଜୁର ମୋର ଅନୁମାନ ଠିକ୍, କେଶିଓ ବେଶ୍ ସଜା ଖାଣ୍ଟି ଲୋକ । ତୁମର ମନକଥା ମୋତେ ଖୋଲାଖୋଲି କହିଯାଅ । ଯେଉଁ କଥାସବୁ ତୁମ ମନରେ ଗୋଳେଇ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଛି ଯେତେ କୁହୁତ ହେଲେ ବି କଦର୍ଯ୍ୟ ଭାଷାରେ ତାହା ପ୍ରକାଶ କର ।
- ଇୟାଗୋ - ଏ ଆଦେଶ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ, ଆଜ୍ଞା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । କ୍ଷମା ମାଗୁଛି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଅଧୀନ, ଆପଣଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରତିଟି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଜଣେ କ୍ରାନ୍ତବାସର ଯେତିକି ସ୍ବାଧୀନତା ତାହା ମୋର କ'ଣ ରହିବ ନାହିଁ ? ମନ ଭିତର କଥା କହିବା ପାଇଁ ଆପଣ ତାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିପାରିବେ ? ମନ କଥା ଖୋଲି କହିବ ? ଧରନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ା ଖୁବ୍ କୁହୁତ ହୋଇଥିବ, ମିଛ ବି ହୋଇଥିବ । ଆପଣ ନିଜେ କୁହନ୍ତୁ ଏମିତି କେଉଁ ପବିତ୍ର ପ୍ରାସାଦ ଅଛି ଯାହା ଭିତରକୁ ଅପବିତ୍ର ପଦାର୍ଥ ପ୍ରବେଶ ନ କରେ ? ଏମିତି କାହାର ନିର୍ମଳ ହୃଦୟ ଅଛି ଯାହା ଭିତରେ ପାପ ଚିନ୍ତା, ଅନୁଚିତ ଭାବନା ଚିନ୍ତା ଏକାଠି ବସି ବିଚାର ବିବେଚନା ନ କରନ୍ତି । ଆଜନ୍ ଅଦାଲତରେ ଦୁର୍ନୀତି ପରାୟଣ ଓ ସାଧୁ ବିଚାରକ କ'ଣ ଏକାଠି ବସି ନ ଥାନ୍ତି ?
- ଅଥେଲୋ - ଇୟାଗୋ, ଜାଣିଥାଅ ତୁମେ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତି ଅବିଚାର କରୁଛ । ଯଦି ତୁମେ ଜାଣୁଛ ତା'ର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟୁଛି ଅଥଚ ତୁମ ମନକଥା ତାକୁ କହୁନ ରୁପରହି ଲୁଚାଉଛ ।
- ଇୟାଗୋ - ମୋର ପଦେ କଥା ଶୁଣନ୍ତୁ । ମୁଁ ଖୋଲାଖୋଲି ଆପଣଙ୍କୁ କହୁଛି— ଲୋକର ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତା ଖୋଜିବା ହେଲା ମୋର ସ୍ବଭାବ । ମୋର ସନ୍ଦେହୀ ମନ ଅନେକ ସମୟରେ ଯେଉଁଠି ଦୋଷ ନାହିଁ ସେଇଠି ଦୋଷ ଖୋଜି ବାହାର କରେ, ସୃଷ୍ଟି ବି କରେ । ଆପଣ ହେଲେ ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧି ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି, ଅନୁରୋଧ ମୋର ଦୋଷା ମନର କଥାଗୁଡ଼ାକ ଧରିବସିବେ

ନାହିଁ । କାରଣ ଏଠି ସେଠି କ'ଣ ଦେଖିଛି ନ ଦେଖିଛି ତାରି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ ଆପଣଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ତ ହେବନାହିଁ ମନର ଶାନ୍ତି ମଧ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ ।' ତା ଛଡ଼ା ମନ କଥା ଗୁଡ଼ାକ କହିବାଟା ମୋ ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ପୌରୁଷ ନୁହେଁ, ଭଦ୍ରାମି ନୁହେଁ କି ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ।

- ଅଥେଲୋ - ତୁମ କଥାର ଅର୍ଥ କିଛି ବୁଝିପାରୁନି ।
- ଇୟାଗୋ - ଶୁଣନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା; ପୁରୁଷ ହେଉ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉ ସତ୍ ନାମଟି ହେଲା ମଣିଷ ହୃଦୟର ଏକମାତ୍ର ରତ୍ନ । ଅର୍ଥ ଯେ ହରି ନେଲେ ସେ ନିଆଁ ପାଉଁଶ ନେଲା, କହିଲେ ତଳେ । ମୋର ଥିଲା ତା'ର ହେଲା । ସେହି ଅର୍ଥ ସହସ୍ରଙ୍କ ହାତ ବଦଳ କରିଛି । ସାମାନ୍ୟ ଚିଜ, କିଛି ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଯା'ର ସୁନାମ ଯିଏ ନେଲା ସେ ତ ଧନୀ ହେଲା ନାହିଁ ମୋତେ ସେ ଏକାନ୍ତ ଦରିଦ୍ର କରିଦେଲା ।
- ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ଅଲବତ ତୁମ ମନକଥା ଜାଣିବି । କହ ।
- ଇୟାଗୋ - ଆପଣ ମୋତେ ଜାଣିପାରିବେ ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା । ମୋ ମନଟାକୁ ଆପଣଙ୍କ ହାତ ଭିତରେ ପୁରାଇ ଦେଲେବି । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ଅକ୍ତିଆରରେ ଅଛି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା'ର ଟେର ସୁଦ୍ଧା ପାଇବେ ନାହିଁ ।
- ଅଥେଲୋ - ଓଃ !
- ଇୟାଗୋ - ଆଜ୍ଞା, ସନ୍ଦେହ ପ୍ରତି ସାବଧାନ । ସେ ଏକ ବିଷମ ଜାନୁଆର । ଆଖି ଦୁଇଟା ତା'ର କାମଳ ରଙ୍ଗ । ଯାହାକୁ ଖାଇ ବଞ୍ଚେ ତାକୁ ବିଦ୍ରୂପ କରେ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଜାଣେ ଯେ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ପର ପୁରୁଷକୁ ଭଲ ପାଉଛି ଏବଂ ତାକୁ ଚନ୍ଦ୍ରସେନା କରିଦେଇଛି ସେ ବରଂ ସୁଖୀ କାରଣ ସେ ତା' ଦୁର୍ଗତି ଜାଣିଛି ଏବଂ କୁଳଟା ସ୍ତ୍ରୀ କି ଭଲପାଏନି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ତା' ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପାଗଳ ହୋଇ ଭଲପାଏ ଅଥଚ ସନ୍ଦେହ କରେ । ଅବିଶ୍ୱାସ କରେ ପୁଣି ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରାଣ ଭରି ଭଲପାଏ । ତା'ଠୁଁ ବଳି ହତଭାଗ୍ୟ କିଏ ଅଛି ? ତା'ର ପ୍ରତିଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ

ନରକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପ୍ରାୟ ।

ଅଥେଲୋ - କି ଦୁଃଖ !

ଇୟାଗୋ - ଯେ ଦରିଦ୍ର ଅଥଚ ସବୁଷ୍ଟ ସେ ଧନୀ, ଏବଂ ପୁରୁର ବିଭବଶାଳୀ କିନ୍ତୁ ଅମାପ ସମ୍ପଦ ମାଳିକ ହୋଇମଧ୍ୟ ସେ ଦରିଦ୍ରତମ ତେବେ ସେ ତରୁଥାଏ ମୋର ସବୁ ଚାଲିଯିବ । ମୁଁ ଗରିବ ହୋଇଯିବି ଭାବି ଭାବି । ଭଗବାନ ! ମୋର ବଂଶ ପ୍ରାଣୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏ ସନ୍ଦେହର ହାବୁଡ଼ରୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ।

ଅଥେଲୋ - ଏକଥା କାହିଁକି ଉଠୁଛି ? କାହିଁକି ? ତୁମେ କ'ଣ ଭାବୁଛ ମୁଁ ମୋ ଜୀବନକୁ ସନ୍ଦେହରେ ଜର୍ଜର କରି ଏବଂ ପ୍ରତିଦିନ ନୂଆ ନୂଆ ସନ୍ଦେହ ମନରେ ପୁରାଇଥିବି ? ନା ନା ସେକଥା ହେବନି । ଥରେ ମୋ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ପଶିଛି ତ ତା'ର ଗେଣ୍ଡୁ ଉପାଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବି । ଯେଉଁଦିନ ତୁମେ ଦେଖିବ ଯେ ତୁମ ଅନୁମାନ ଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଫାମ୍ପା କଥା ମିଛ କଳ୍ପନାରେ ମୋ ମନପ୍ରାଣ ନିୟୋଜିତ କରୁଛି ସେଇଦିନ ମତେ ମଣିଷ ନ କହି କାମୁକ ଛେଳି ପଶୁ କହିବ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁନ୍ଦରୀ, ଭଲ ଖାଏ, ଭଲ ପିନ୍ଧେ, ଆଳାପା ମେଳାପା, ଗାତ ଗାଇପାରେ, ଭଲ ନାଚ ଜାଣେ, ତା' ବୋଲି ତାକୁ କ'ଣ ସନ୍ଦେହ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବି । ଯାହାର ରୂପଗୁଣ ଅଛି ତା' ପାଖରେ ଏସବୁ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି କହିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ନିଜେ ହୁଏତ ରୂପଗୁଣରେ କିଛି ଉଣା; ତା' ବୋଲି ମୋ ପ୍ରତି ବିରାଗ ହେବ ଏକଥା ତିଳେ ହେଲେ ମୁଁ ମନରେ ସ୍ଥାନ ଦେବି ନାହିଁ; କାରଣ ତା'ର ଆଖିଥିଲା ଏବଂ ମୋତେ ଦେଖିଶୁଣି ବାହା ହୋଇଛି । ନା ନା ଇୟାଗୋ ମୁଁ ସବୁ ଆଖିରେ ଦେଖିବି, ତା'ପରେ ଯାଇ ସନ୍ଦେହ କରିବି । ଯଦି ସନ୍ଦେହ କରିବି ତେବେ ତା'ର ପ୍ରମାଣ ଚାହିଁବି । ଯଦି ପ୍ରମାଣ ନ ମିଳିଲା ତେବେ ସେ ଯିବ ନହେଲେ ସନ୍ଦେହ ଯିବ ।

ଇୟାଗୋ - ବେଶ୍, ମୋତେ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗୁଛି ଯେ ମୋର ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି କେତେ ଭକ୍ତି ଅନୁରାଗ କଣ ଅବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାହା ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ଦେଖାଇବାର ସୁଯୋଗ ପାଇବି । ଯେହେତୁ

ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ବନ୍ଦୀ ମୁଁ କହୁଛି, ଶୁଣନ୍ତୁ । ମୁଁ ଏ ଯାଏ ପ୍ରମାଣ କଥା କିଛି କହିନାହିଁ । ମୋର କେବଳ ଏତିକି ଅନୁରୋଧ ଆପଣ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ନଜର ରଖିଥାନ୍ତୁ । ବିଶେଷତଃ କେଶିଓ ସହିତ ଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ଭଲକରି ଦେଖନ୍ତୁ । ଏମିତି ଭାବ ଦେଖାଇବେ ଯେମିତି ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ କରୁନାହାନ୍ତି, ବା ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ବାହେଁନାହିଁ ଆପଣଙ୍କ ଉଦାରତା ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ଗୁଣନର ସୁବିଧା ନେଇ ଆପଣଙ୍କୁ ଠକାଉ । ତେଣୁ ଖୁବ୍ ସତର୍କ ଥିବେ । ମୁଁ ଆମ ଦେଶର ନାରୀଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଭଲକରି ଜାଣେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଖେଳାଳୀଳା, କ୍ରିୟାକାନ୍ତ ଭଗବାନ ଆଗରେ ଦେଖାଇବେ ସ୍ୱାମୀ ଆଗରେ ନୁହେଁ । ଧର୍ମ ଆଖିରେ ଧୂଳି ନ ଦେଲେ ବି ସ୍ୱାମୀ ଆଖିରେ ଧୂଳି ପକାଇ ଦେବେ । ସେମାନଙ୍କ ଧାରଣା କୁକର୍ମ କରିବା ଅଧର୍ମ ନୁହେଁ, କୁକର୍ମ କରି ଲୁଚାଇ ନ ପାରିବା ଅଧର୍ମ ।

- ଅଥେଲୋ - ଏସବୁ କ'ଣ ସତ କୟାଗୋ ।
- କୟାଗୋ - ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ବାହା ହୋଇ ତାଙ୍କ ବାପଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇଥିଲେ ପୁଣି ଯେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଖୁବ୍ ତରୁଛନ୍ତି, ଥରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଭାବ ଦେଖାଇଥିଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଖୁବ୍ ଅନୁରକ୍ତ ଥିଲେ ।
- ଅଥେଲୋ - ତା' ଥିଲେ ।
- କୟାଗୋ - ଏଥର ସବୁ ବୁଝନ୍ତୁ ସାର ! ଯେଉଁଠି ଏତିକି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ନିଜ ବାପ ଆଖିରେ ଏମିତି ଧୂଳି ଦେଇ ବନ୍ଦୀ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ସେ ଯେ ଆପଣଙ୍କ ଶୁଣ୍ଠର ଗୁଣି ଗାରେଡ଼ି ବୋଲି ଭାବିଲେ - ମୋତେ ମାଫ କରିବେ ହଜୁର, ମୁଁ କ'ଣନା କ'ଣ କହିଯାଉଛି, ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭକ୍ତି ନାଆଁରେ ।
- ଅଥେଲୋ - ମୋ ପ୍ରତି ତୁମର ଉପକାର ମୁଁ କେବେ ଭୁଲିପାରିବି ନାହିଁ, କୟାଗୋ !

- ଇୟାଗୋ - କିନ୍ତୁ ଆପଣ ସାମାନ୍ୟ ବିଚଳିତ ହେଲାପରି ଦିଶୁଛନ୍ତି ।
- ଅଥେଲୋ - ମୋଟେ ନା, ମୋଟେ ନା ।
- ଇୟାଗୋ - କେଜାଣି ସାର ! ମୋର ଭୟ ହେଉଛି ଆପଣ ପ୍ରକୃତରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଛନ୍ତି । ତେବେ ସାର ଏତିକି ଭାବିବେ ଯେ ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ତାହା କେବଳ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଅନୁରକ୍ତି ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଜଣା ପଡୁଛି ଆପଣ ବିଚଳିତ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ନ କହିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମୋର ଏକାନ୍ତ ଅନୁରୋଧ ମୋ କଥାରୁ ଶିଅଟାଣି କୌଣସି ଗୋଟାଏ କଦର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନ କରନ୍ତୁ । ଅତି ବେଶା ହେଲେ ସନ୍ଦେହ ସ୍ତରରେ କଥାଟାକୁ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ନେବେ ନାହିଁ ।
- ଅଥେଲୋ - ନା ନେବି ନାହିଁ ।
- ଇୟାଗୋ - ଯଦି ନେବେ, ତେବେ ମୋ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଘୋର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଇବ । ଯାହା ମୁଁ ମନରେ ଆଦୌ ଭାବିନାହିଁ; ତା' ଛଡ଼ା କେଶିଓ ମୋର ଜଣେ ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ । ପୁଣି ଦେଖୁଛି ସାର ଆପଣ ଯଥାର୍ଥରେ ବିଚଳିତ ।
- ଅଥେଲୋ - ନା ନା ସେତେ ନୁହେଁ । କାହିଁ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଦୋତାରୁଣୀ ବୋଲି ଭାବୁନାହିଁ ତ ।
- ଇୟାଗୋ - ସେ ସିମିତି ସାରା ଜୀବନ ଥାନ୍ତୁ । ଆପଣ ବି ତାଙ୍କୁ ଭାବି ଦୀର୍ଘଜୀବି ହୋଇଥାନ୍ତୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ତଥାପି ମଣିଷ ପ୍ରକୃତି, ନିଜ ସ୍ଵଭାବିକ ପ୍ରକୃତି ଛାଡ଼ି-
- ଇୟାଗୋ - ହଁ, ସେଇ କଥା ତ ! ସାହସ କରି ପଦେ କହୁଛି ଏଇଠି, ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ ସ୍ଵଦେଶ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ସମ ଅବସ୍ଥାର କେତେ କେତେ ପ୍ରସାଦ ନ ଆସିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁଛାଡ଼ି- ପ୍ରକୃତ ରାଜ୍ୟରେ ଆମେ ସମାନ ସମାନ ନିଜର ମେଳ ଦେଖୁଁ - ଛାଡ଼ ! ଏମିତି କଦର୍ଯ୍ୟ ମନ, ଅସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବ ଏବଂ ଜଘନ୍ୟ ପ୍ରକୃତି ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହେବା ଭିତରେ ମଣିଷର ଅନ୍ୟାଚାରର ସୂଚନା - ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ସାର - ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଏସବୁ ପ୍ରୟତ୍ନ ବୋଲି କହୁନାହିଁ - ତଥାପି ମୋର ଭୟ

କ'ଣ ଜାଣନ୍ତି ? ଯଦି ନିଜର ଭୁଲ ବୁଝିପାରି ସଜାତରେ
ରୂପବନ୍ତ ଯୁବା ସହିତ ଆପଣଙ୍କୁ ତୁଳନା କରନ୍ତି ତା' ହେଲେ
ହୁଏତ ଆପଣଙ୍କୁ ବିବାହ କରି ଭୁଲ କାମ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି
ଅନୁଶୋଚନା କରିବେ ।

ଅଥେଲୋ - ବାସ୍ ବାସ୍ ଆଉ ସେତିକି । ଯଦି କେତେବେଳେ କିଛି ନଜର
ପଡ଼େ ତେବେ ମୋତେ ଜଣାଅ । ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କୁହ ସେ ବି
ଭଲକରି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖନ୍ତୁ । ଆଛା ତୁମେ ଏଥର ଯାଅ ।

କନ୍ୟାଗୋ - ଯାଉଛି ସାର୍ ! (ଗମନୋଦ୍ୟତ)

ଅଥେଲୋ - ହାଏ ହାଏ ! ମୁଁ ବାହା ହେଲି କାହିଁକି ? ମୋତେ ଜଣାପଡୁଛି
ଏକ ସାଧୁ ସଜ୍ଜରିତ ଲୋକଟା ନିଶ୍ଚୟ ଯାହା କହୁଛି ତା'
ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଅନେକ ବେଶୀ ଜାଣେ ।

କନ୍ୟାଗୋ - (ଫେରି) ଅନୁରୋଧ ଆପଣ ଏ ବିଷୟରେ ଆଉ ଖୋଲତାଡ଼
କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ସମୟ ହାତରେ ସବୁ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ । ଆଉ
ଏକ କଥା କେଣିଓ ଯଦିଓ କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷ ଲୋକ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ
ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ପୁନର୍ବାର ରଖିବା ଉଚିତ୍ ତଥାପି ତାଙ୍କୁ କିଛି
ଦିନ ନ ରଖିଲେ ହୁଏତ ଅନେକ କଥା ଜଣାପଡ଼ିବାର
ସୁଯୋଗ ମିଳିବ । ଆପଣ ଦେଖିପାରିବେ ସେ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି
କେଉଁ ବୁଦ୍ଧି ଉପାୟ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ଯଦି ତାଙ୍କୁ
ପୁନର୍ନିୟୁକ୍ତି ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବାର ବାର ଜିଦ୍ ଧରନ୍ତି
ତେବେ ଅନେକ କଥା ଧରାପଡ଼ିବ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣ
ମୋତେ ଅତିବେଶୀ ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ସତର୍କ ବୋଲି ଧରିନେବେ
ଯଦିଓ ମୋର ଭୟର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ଅଛି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ଭାବି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇବେ ।
କୌଣସିଥିରେ କିଛି ବାଧା ଦେବେନି ।

ଅଥେଲୋ - ନା ନା ଦେବିନି । ମୋର ସେତିକି ଆତ୍ମସଂଯମ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟକାଳାନ ଅଛି ବୋଲି ଧରିନିଅ ।

କନ୍ୟାଗୋ - ତେବେ ମୁଁ ଯାଉଛି ସାର୍ !

ଅଥେଲୋ - ସତରେ ଏ ଲୋକଟା କେଡ଼େ ସଜ୍ଜା ! ଲୋକ ବ୍ୟବହାର
ପ୍ରକୃତି ସମ୍ପର୍କରେ କେତେ ବିଚକ୍ଷଣ ଅଗାଧ ଜ୍ଞାନ ତା'ରି ।

ଯେବେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରମାଣ ପାଏଁ ଯେ ସେ ଦୋଚାରୁଣୀ ଏବଂ
ମୋର ସମସ୍ତ ଆଦର ଯତ୍ନର ପ୍ରତିଦାନ ନ ଦେଇ ଓଲଟି ସେ
ଅନ୍ୟର ଅନୁକରଣ କରୁଛି ତେବେ ମୁଁ ତାକୁ ନିଜ ହୃଦୟ
ତତ୍ତ୍ୱ ଦେଇ ବାନ୍ଧିଥିଲେ ବି ସୌରାଚାରିଣୀ ବିହଙ୍ଗାକୁ
ହୁକୁସିଲ୍ ମାରି ଅନୁକୂଳ ପବନରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେବି ଯେମିତି
ସେ ଆଉ ଫେରିପାରିବ ନାହିଁ । ଚରି ବୁଲି ବଞ୍ଚିବ । ହୁଏତ
ମୁଁ କଳା ହୋଇପାରେ, ମୋ ପାଖରେ ରସିକ ସୁଲଭ ବାକ୍
ଚତୁରୀ ନାହିଁ, ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ବୟସ ବି ମୋର ଗଢ଼ିଯାଉଛି ।
ଯଦିଓ ଅତି ବେଶୀ ନୁହେଁ – ନା ସେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲି
ଯାଇଛି, ପ୍ରବଞ୍ଚିତ କରିଛି । ମୋର ଏକମାତ୍ର ସାହୁନା ତାକୁ
ଘୁଣା କରିବାରେ । ବିବାହଟା ବିଧାତାର ଏକ ବିରାଟ
ଅଭିଶାପ ଦେଖୁଛି । ସୁନ୍ଦରୀ ଲଳନା ଶରୀରକୁ କେବଳ
ଆମେ ଆମର ବୋଲି କହୁଁ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଲାଳସା ଓ ବୁଦ୍ଧିକ୍ଷା
ଚରିତାର୍ଥ କରିବାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅଧିକାର । ମୁଁ ବରଞ୍ଚ
ବୀଭତ୍ସ ଭେଜ ରୂପରେ ଏକ ନାରକୀୟ ଅନ୍ଧକୃପ
ପ୍ରତିଗନ୍ଧରେ ପରିପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ତଥାପି ମୋର ପ୍ରେମ
ରାଜ୍ୟରେ ତିଳାର୍ଦ୍ଧେ ଅଧିକାର କାହାକୁ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ନୁହେଁ । ତଥାପି ଏ ବ୍ୟାଧିର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତ
ଗୃହମାନଙ୍କରେ କେତେ ବେଶୀ ଦରିଦ୍ରର ସଂସାରରେ
ସେତେନୁହେଁ । ମୃତ୍ୟୁ ପରି ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନରେ ଏହା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭାର ।
ଏପରିକି ଜନ୍ମ ସହିତ ଭାଗ୍ୟଲିପିରେ ଆମେ କୁଳଟାର ସାମା
ରୂପେ ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଥାଉ । ଏଇ ଯେ ତେସ୍‌ତେମୋନା
ଆସୁଛନ୍ତି ।

(ତେସ୍‌ତେମୋନା ଓ ଏମିଲିଆର ପ୍ରବେଶ)

ଏ ଯେବେ ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ତେବେ ଭଗବାନ ନିଜ ସୃଷ୍ଟିକି
ପରିହାସ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ କଦାପି ବିଶ୍ୱାସ କରିବିନି ।

ତେସ୍‌ତେମୋନା- ଏଠି କ'ଣ କରୁଛ ? ଖାଇବାର ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଯାହାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ
କରିଥିଲ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ତୁମକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ।

ଅଥେଲୋ - ମୋର ଭୁଲ୍ ହୋଇଯାଇଛି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଏମିତି ଧାରେ ଧାରେ କଥା କହୁଛ ଯେ ? ଦିହ ଭଲ ନାହିଁ
ନା କ'ଣ ?

ଅଥେଲୋ - କପାଳଟା ବଡ଼ ଜୋର୍ରେ ବଥାଉଛି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଉଜାଗର ରହି ରହି । ଦକ୍ଷେ ପରେ ଭଲ ହୋଇଯିବ ।
ଆସ ଏଇଟା ଜୋର୍ରେ ତୁମ ମୁଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିଦିଏ । ଏହିକ୍ଷଣି
ଭଲ ହୋଇଯିବ ।

ଅଥେଲୋ - ତୁମର ରୁମାଲଟା ଖୁବ୍ ଛୋଟ ।

(ରୁମାଲ ଖୋଲି ଫୋପାଡ଼ିଦେଲେ, ତଳେ ପଡ଼ିରହିଲା)

ଥାଉ ଥାଉ ପଡ଼ିଥାଉ । ଉଠାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । ବାଲ
ଭିତରକୁ ଯିବା ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ତୁମର ଦିହ ଭଲନାହିଁ ବୋଲି ମୋତେ ଭାରି ଖରାପ
ଲାଗୁଛି ।

(ଅଥେଲୋ ଓ ତେସ୍ତେମୋନାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଏମିଲିଆ - ଭାରି ଖୁସି ଲାଗୁଛି ମୋତେ, ଏ ରୁମାଲଟା ମିଳିଗଲା । ଏଇଟା
ମୁରର ପ୍ରଥମ ପ୍ରିତି ଉପହାର । ମୋର ବଗଲା ସ୍ବାମୀଟି
କେତେଥର ମୋତେ ନ କହିଛନ୍ତି ଏଇଟିକୁ ବୋରି
କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ସଖି ସେଟିକୁ ପ୍ରାଣଭରି ଭଲପାନ୍ତି
କାରଣ ମୁର ରାଣନିୟମ ପକାଇ କହିଛନ୍ତି ଯିମିତି ସେ ରୁମାଲ
ନ ହରାନ୍ତି । ସେ ସେଥିପାଇଁ ଦିନରାତି ପାଖରେ ରଖିଥାନ୍ତି ।
ତା' ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି, ରୁମା ଖାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଯାଉଛି
କାମଟା ନକଲ କରି ଉଠାଇ ନେବି ଏବଂ ରୁମାଲଟା ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ
ଦେଇଦେବି । ରୁମାଲଟା ନେଇ କ'ଣ ଯେ ସେ କରିବେ
ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣା, ମୋର ତାଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବା କଥା ।

(ଜୟାଗୋର ଦୁନଃପ୍ରବେଶ)

ଜୟାଗୋ - ତମେ ! ଏଠି ଏକଲା କ'ଣ କରୁଛ ?

ଏମିଲିଆ - ଏମିତି ଧମକାଉଛ କ'ଣ ? ଜାଣନା ତୁମକୁ ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ
ଦେବି ବୋଲି ଧରିଛି ।

ଜୟାଗୋ - ମୋ ପାଇଁ ଜିନିଷ ? ବାଟରେ ଘାଟରେ ମିଳୁଥିବା ଜିନିଷ

ହୋଇଥିବ ।

- ଏମିଲିଆ - ଏଁ! କ'ଣ କୁହ ଦେଖୁ ?
- ଇୟାଗୋ - ତୁମ ପରି ବୋକା ସ୍ତ୍ରୀ ।
- ଏମିଲିଆ - ଏଇଆ ହେଲା ଶେଷରେ । ଆଜ୍ଞା କୁହ ଦେଖୁ ସେ ରୁମାଲଟା ଦେଲେ ତୁମେ କ'ଣ ଦେବ ?
- ଇୟାଗୋ - କି ରୁମାଲ ?
- ଏମିଲିଆ - କି ରୁମାଲ ! ସେଇ ରୁମାଲ ଯାହା ମୁର ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଡେସ୍‌ଡେମୋନାକୁ ଦେଇଥିଲେ । ସେଇ ରୁମାଲ ଯାହାକୁ ଚୋରାଇବା ପାଇଁ ତୁମେ ମୋତେ କହିଥିଲ ।
- ଇୟାଗୋ - ତୁମେ ଚୋରାଇଆଣିଲ ?
- ଏମିଲିଆ - ହାୟରେ କପାଳ ! ଚୋରି କରିବ କାହିଁକି ? ଅସାବଧାନରେ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଦୈବାତ୍ ମୁଁ ପାଖରେ ଥିଲି, ଉଠାଇଦେଲି । ହେଇ ଦେଖ ।
- ଇୟାଗୋ - ଖଣ୍ଡେ ସ୍ତ୍ରୀ ତ ! ଦିଅ ମତେ ଦିଅ !
- ଏମିଲିଆ - ଆଗେ କୁହ କ'ଣ କରିବ ଏ ରୁମାଲ ନେଇ ? ମୋତେ ଚୋରି କରିବା ପାଇଁ ରାଣ ନିୟମ ପକାଇ ଏତେ କଥା କହୁଥିଲ କାହିଁକି ? ଦେଖ ଏଇଟି ।
- ଇୟାଗୋ - (ତଟାପଟ ରୁମାଲକୁ ଟାଣିନେଇ) ତୁମର ଏତେ କଥାରେ ଯାଏ କ'ଣ ?
- ଏମିଲିଆ - ଯଦି ତୁମର ନିହାତି ଦରକାର ନ ଥାଏ ମୋତେ ଫେରାଇ ଦବ । ବିଚାରି ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ! ଏ ରୁମାଲ ନ ପାଇଲେ ସେ ପାଗଳ ହୋଇଯିବ ।
- ଇୟାଗୋ - କାହାକୁ କିଛି କହିବ ନାହିଁ । ଢେର କାମ ହେବ ସେ ରୁମାଲ ଦେଇ । ଯାଅ, ତୁମର ଆଉ ଏଠି ରହିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

(ଏମିଲିଆର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ମୁଁ ଏ ରୁମାଲ ନେଇ କେଶିଓ ବସାରେ ଏମିତି ଜାଗାରେ ରଖିଦେବି ଯେମିତି ସେ ସହଜରେ ପାଇଯିବ । ଏମିତି ଛୋଟ ଛୋଟ ହାଲୁକା ଚିଜ ବି ସନ୍ଦେହୀ ମନ ପକ୍ଷରେ ଶାସ୍ତ୍ରବାକ୍ୟ

ପରି ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ବିବେଚିତ ହୋଇଥାଏ । ଏଇଟା ଦେଇ
ହୁଏତ ଜିଛି କାମ ହୋଇପାରେ । ଯେଉଁ ବିଷ ସେନାପତି
କାନରେ ଢାଳିଛି ତା'ର ପ୍ରଭାବ ଦେଖାଦେଇଛି । ଦୁର୍ଭାବନା
ଗୁଡ଼ାକ ସ୍ଵଭାବତଃ ବିଷ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରାୟତଃ ସେଗୁଡ଼ାକ
ପିତା ଲାଗନ୍ତିନି; କିନ୍ତୁ ପରେ ରକ୍ତରେ ମିଶି ସାମାନ୍ୟତମ
ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ଗନ୍ଧକ ଖଣି ପରି ଭାଷଣ
ଭାବରେ ପ୍ରଭୁଳିତ ହୋଇଉଠନ୍ତି । ମୁଁ ଠିକ୍ କହୁ ନ ଥିଲି,
ଏଇ ଦେଖ କଥାଟେ ଆସୁଛି ।

(ଅଥେଲୋର ପ୍ରବେଶ)

ଆଉ ନାହିଁରେ ବାବା ! ଅଫିମ କୁହ ନିଦ ଔଷଧ କୁହ ବା
ଦୁନିଆର ଆଉ ଯେତେ ଯେତେ ନିଶା ଅଛି କୌଣସିଟା କାଲି
ରାତିରେ ନିଦ ଫେରାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବା ଜୀବନରେ ଆଉ
କେବେ ସୁସ୍ଥି ହେବନାହିଁ ।

- ଅଥେଲୋ - ମୋ ପ୍ରତି ବିଶ୍ଵାସଘାତକତା ! ମୋ ପ୍ରତି ପ୍ରତାରଣା !
- ଇୟାଗୋ - ବର୍ତ୍ତମାନ ବି ସେଇ କଥା । ଆଉ କାହିଁକି ?
- ଅଥେଲୋ - ଦୂର ହ । ହରିକାଠରେ ମୋତେ ପକାଇ ଛଟପଟ କରିଛୁ ।
ଦେଇ କହୁଛୁ ଆଉ କାହିଁକି ! କୌଣସି ବିଷୟରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ
ସାମାନ୍ୟ ଧାରଣା ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରତୀତି ହେବା ବରଂ
ଶ୍ରେୟସ୍କର ।
- ଇୟାଗୋ - କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ସାର୍ ।
- ଅଥେଲୋ - ତା'ର ଗୋପନ ପ୍ରେମ କାରବାର ସମ୍ପର୍କରେ ମୋତେ ବା
କ'ଣ ଜଣାଥିଲା । ମୁଁ ତ ଜିଛି ଦେଖି ନ ଥିଲି, ଭାବୁ ନ ଥିଲି
ମୋର ଦୁଃଖ ବି ନ ଥିଲା ଭାରି ଆରାମରେ ଶୋଇଥିଲି
ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦରେ ଖୋଲାମନରେ ଦିନ କଟୁଥିଲା । କାହିଁ
ତା'ର ଅଧରର ଗୋପନ ପ୍ରଣୟର ରୁମ୍ବନ ଦାଗ ତ ଦିଶୁ ନ
ଥିଲା । ଯେ ଧନ ସମ୍ପଦ ହରାଇଛି ଯେ ଯଦି ହୃଦ୍ ସମ୍ପଦର
ଅଭାବ ଅନୁଭବ ନ କରେ ତାକୁ କାହିଁକି ଜାଣିବାକୁ ଦବ
ତାଙ୍କର ଚୋରି ହୋଇଛି । ଯଦି ସେ ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି ତେବେ

ତାଙ୍କ ଚୋରି ହେବା ନ ହେବା ସମାନ ।

- ଇୟାଗୋ - ଆପଣଙ୍କ କଥାରେ ମୁଁ ମର୍ମାହତ ।
- ଅଥେଲୋ - ସମଗ୍ର ଶିବିରର ସେନା ଏବଂ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଦଳ ଯେବେ ତା'ର ଦେହ ଭୋଗ କରିଥାନ୍ତେ ମୋର ଦୁଃଖ ନ ଥାନ୍ତା ଯଦି ମୁଁ ସେ କଥା କିଛି ଜାଣି ନ ଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ମୁଁ ମନର ଶାନ୍ତି ହରାଇ ବସିଲି; ହରାଇ ବସିଲି ସତ୍ୟୋଷକୁ । ବିଦାୟ ! ଉଷାକ୍ଷୟରା ସେନାବାହିନୀ; ବିଦାୟ ମହାସମର ଯାହା ଉଚ୍ଚାଭିଳାସକୁ ଗୌରବ ବିମଣ୍ଡିତ ପୁଣ୍ୟ କର୍ମ କରିପାରେ । ବିଦାୟ, ବିଦାୟ ! ବିଦାୟ ତୁରଙ୍ଗ ନିନାଦ, ବିଦାୟ ରତା ଦୁନ୍ଦୁଭି, ଭେରୀ ତୁରାର ଶିଙ୍ଗାର ଶତ୍ରୁ ବିଦାରୀ ଧ୍ବନି, ବିଦାୟ ରାଜପତାକା, ବିଦାୟ ସଂଗ୍ରାମର ଗର୍ବ ଗୌରବମୟ ଅଭିଦମନକାରୀ ଲାଳା, ବିଦାୟ ପ୍ରାତନାଶା, ମହାସ୍ତ୍ରନିବାୟ, ବିଦାୟ ବକ୍ରାନ୍ତକାରୀ । ଗଗନ ବିଦାରୀ ତୋପ ସମୂହ ! ଅଥେଲୋର ଜୀବନ ଜୀବିକା ଜୀବନ ବ୍ରତ ଏଇଥିରେ ଶେଷ !

- ଇୟାଗୋ - ଏହା ସମ୍ଭବ ?
- ଅଥେଲୋ - ନରାଧମ ! ଏକଥା ଜାଣିରଖ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ କୁଳଟା ତା'ର ପ୍ରମାଣ ତୋତେ ଦେବାକୁ ହେବ । ବାକ୍ସୁଷ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରିବୁ ? ଯଦି ନ ପାରିବୁ ତେବେ ମଣିଷ ହୋଇ ମୋ ଜାଗ୍ରତ କ୍ରୋଧର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଅପେକ୍ଷା ତୁ ଏକ ଘୃଣିତ କୁକୁର ହେବା ଉଚିତ ଥିଲା ।

- ଇୟାଗୋ - ଶେଷରେ ଏଇ ହେଲା !
- ଅଥେଲୋ - ମୋତେ ତୁ ଦେଖା, ଯଦି ଦେଖାଇ ନ ପାରିବୁ ତେବେ ଏମିତି ସାକ୍ଷୀ ପ୍ରମାଣ ଦେ ଯେମିତିକି ସନ୍ଦେହର ଆଉ ଅବକାଶ ଆଦୌ ନ ଥୁବ । ନ ହେଲେ ତୋର ମୃତ୍ୟୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ ।

- ଇୟାଗୋ - ଆଜ୍ଞା, ଆଜ୍ଞା ! -
- ଅଥେଲୋ - ଯଦି ତୁ ମୋତେ ଯତ୍ନଶୀଳ ଦେବା ପାଇଁ ଏବଂ ତୋର ବଦନାମ

କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଫିକର କରିଥାଉ ତେବେ ଧର୍ମ କର୍ମ
ଛାଡ଼ିଦେ, ଦୟାମାୟା ସବୁ ବିବର୍ଜନ ଦେଇ ଧରାପୃଷ୍ଠରେ
ଭୟଙ୍କରରୁ ଅଧିକ ଭୟଙ୍କର ବିଭୀଷିକା ଉପରେ ବିଭୀଷିକା
ଲଦି ଦେଇ ଚାଲିଥା ଯେମିତି ବିଶ୍ଵବ୍ରହ୍ମାନ୍ତ ସ୍ଵମିତ ହୋଇଯିବ,
ଦେବଗଣ ଲୋତକ ବିସର୍ଜନ କରିବେ । କାରଣ ଅନନ୍ତ
ନରକରେ ବୁଡ଼ିବା ପାଇଁ ଯାଉ ଅଧିକ କୁହୁତ ପାପ ଆଡ଼ନାହିଁ ।

ଇୟାଗୋ - ହେ ଭଗବାନ ! ହେ ପ୍ରଭୁ, ମୋତେ କ୍ଷମା କର । ଆପଣ
ମଣିଷ ନା କ'ଣ ? ଆପଣଙ୍କ ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ଚେତା ଚୈତନ୍ୟ
ଅଛି ନା ନାହିଁ ? ଭଗବାନ ଆପଣଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ । ମୋର
ଚାକିରିରୁ କସ୍ତଫା ନିଅନ୍ତୁ । ହାୟରେ ହତଭାଗ୍ୟ ମୁଖ !
ବଞ୍ଚିଛୁ ତୋର ସାଧୁତାକୁ ମହାପାପ ବୋଲି ଜଣାଇବାକୁ ?
ଦୁନିଆବାସୀ ଯେ ଯେଉଁଠି ଅଛ ଶୁଣ, ସାବଧାନ ହୁଅ । ଏ
ଦୁନିଆ ଅଜବ ଦୁନିଆ, ଏଠି ସଜା ହେବା, ସଞ୍ଜବାଦୀ ହେବା
ମୋଟେ ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ଧନ୍ୟବାଦ ସାର୍ ! ଆଜି ମୋର
ଅନେକ ଉପକାର କଲେ ନୂଆ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ । ଆଜିଠାରୁ
କାହାକୁ ଆଉ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଭାବି ଭଲ ପାଇବି ନାହିଁ । କାରଣ
ଭଲ ପାଇବା ଏକ ମହା ଅପରାଧ ।

ଅଥେଲୋ - ଛାଡ଼ ହେ, ଯା'ନା ! ତୁମେ ହୁଏତ ସଜା ହୋଇପାର । ମୁଁ
ମନା କରୁନାହିଁ ।

ଇୟାଗୋ - ତା' ଅପେକ୍ଷା ମୋର ଚେତା ବସିବା ଉଚିତ । କାରଣ ଯେ
ସରଳ ସେ ଘୋର ମୁଖ । ଯାହାପାଇଁ ତୁମେ ଖଟିବ ଜୀବନ
ଦେବ ସେ ତୁମକୁ ଫୋପାଡ଼ିଦେବ, ଜୀବନ ନେବ ।

ଅଥେଲୋ - କି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗରେ ପଡ଼ିଲା ମଣିଷ ! ଥରେ ଭାବୁଛି ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ
ସତୀ, ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଭାବୁଛି ସେ ଦୋଚାରୁଣୀ । ଥରେ
ଭାବୁଛି ତମେ ଠିକ୍ କହୁଛ । ପରକ୍ଷଣରେ ଭାବୁଛି ତୁମେ ମିଛ
କହୁଛି । ମୋର ପ୍ରମାଣ ଦରକାର ; ମୁଁ ପ୍ରମାଣ ଚାହେଁ ।
ଯାହାର ନାମ ଚନ୍ଦ୍ରମା ସମ ନିର୍ମଳ ଥିଲା ଆଜି ସେ କଳଙ୍କ
କାଳିମାମୟ, ଠିକ୍ ମୋରି ମୁହଁ ପରି ଜଳା । ମୁଁ କଦାପି ଏ

ଅପମାନ ସହିବି ନାହିଁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଉଡ଼ି, ଛୁରୀ, ବିଷ, ନିଆଁ, ବା କଣ୍ଠରୋଧକାରୀ ଜଳପ୍ରବାହ ଦୁନିଆଁରେ ଥିବ । ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କେହି ମୋର ସନ୍ଦେହ ମୋଚନ କରି ଦିଅନ୍ତା କି !

ଇୟାଗୋ - ମୁଁ ଦେଖୁଛି ସାର୍ ଆପଣ କ୍ଲୋଧରେ ଜର୍ଜରିତ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜକୁ ଧକ୍କାର କରୁଛି କାହିଁକି ଆପଣଙ୍କୁ ଏ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଣିଲି । ଆପଣ କ'ଣ ସଂଶୟରୁ ମୁକ୍ତି ଚାହାନ୍ତି ? ପ୍ରମାଣ ଆପଣ ଚାହାନ୍ତି ?

ଅଥେଲୋ - ତାହେଁ କ'ଣ କହୁଛ ? ଦାବା କରୁଛି ।

ଇୟାଗୋ - ବେଶ୍, ଦାବା ପୂରଣ ହେବ । କେମିତି ପ୍ରମାଣ ଚାହୁଁଛନ୍ତି କୁହନ୍ତୁ । କାହିଁରେ ସନ୍ଦେହ ମୁକ୍ତ ହେବ କୁହନ୍ତୁ । ଯେବେ ସୂଚନା, ପରିସ୍ଥିତି ଚକ୍ର ଆପଣଙ୍କୁ ସତ୍ୟର ଦ୍ଵାରଦେଶକୁ ନେଇଯିବ ତେବେ ମନବୋଧ ହେବ ତ ? ତା' ହେଲେ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରେ ।

ଅଥେଲୋ - ସେ ଯେ ଭ୍ରଷ୍ଟା ତା'ର ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରମାଣ ଚାହୁଁଛି ।

ଇୟାଗୋ - ଏ କାମ ମୋତେ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗୁନି । କିନ୍ତୁ ବୋକାଙ୍କ ପରି ସଜ୍ଞୋତପଣିଆ ଦେଖାଇ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଏତେ ଦୂର ଯେଣୁ ଆଗେଇ ଆସିଲିଣି ଆଉ ଫେରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ଶୁଣନ୍ତୁ, ସେଦିନ କେଶିଓ ସାଙ୍ଗରେ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ଏକାଠି ଶୋଇଥାଉଁ । ହାତ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ରାତିସାରା ମୋତେ ନିଦ ହେଲାଣି । ଆପଣ ଜାଣିଥିବେ ଏମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯାହାଙ୍କ ମନ ଉପରେ ଆଦୌ ଆୟତ୍ତ ନ ଥାଏ । ନିଦରେ ସେମାନେ ବକ୍ ବକ୍ ହୁଅନ୍ତି କେଉଁଠି କେବେ କ'ଣ କରିଛନ୍ତି । ଆମର ଲେଫ୍ଟଟେନେଣ୍ଟ ଏଇ କିସମର ଲୋକ । ନିଦରେ ସେ କହିବାର ମୁଁ ଶୁଣିଛି “ପ୍ରାଣର ତେସ୍ତେମୋନା, ସାବଧାନ, ଆମର ଏ ଚୋରା ପ୍ରୀତି ଯିମିତି ଧରା ନ ପଡ଼େ” । ଏତିକି କହି ସେ ମୋ ହାତକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ଜୋରେ ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ି କଲା ଏବଂ ପାଟି କରି କହିଲା “ହାୟରେ

ସୁନ୍ଦରୀ” । ତା’ ପରେ ମୋତେ ଏତେ ଜୋରେ ବୁଝିଲା ଯିମିତି କି ମୋ ଗାଲରେ ଗଜେଇ ଥିବା ବୁଦ୍ଧନଗୁଡ଼ାକର ମୂଳ ସୁଦ୍ଧା ଉପାଡ଼ି ଦବ । ତା’ ପରେ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ବାସ ପକାଇ କହିଲା “ଧୂକ୍ ବିଧାତା ଯେ ତୁମକୁ ଏ କାଳିଆ ଭୂତଟା ସହିତ ଯୋଡ଼ିଛି” ।

- ଅଥେଲୋ - କି ଅଦ୍ଭୁତ ! କି ଅସହ୍ୟ !
- ଇୟାଗୋ - ଅପୈର୍ଯ୍ୟ ହେବେନି, ଏଟା କେବଳ ସ୍ବପ୍ନ ।
- ଅଥେଲୋ - ସ୍ବପ୍ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟର ଏ ଯେ ପ୍ରତିଛବି । ଏ ପ୍ରକାର ସ୍ବପ୍ନ କି ମନରେ ଘୋର ସନ୍ଦେହ ଜାଗ୍ରତ କରିବ ।
- ଇୟାଗୋ - ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ସେ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଲେ ଯାଇ ଏ ସ୍ବପ୍ନ ଦୃଢ଼ କରିବ । ଲଘୁ ପ୍ରମାଣକୁ ବଳବତ୍ତର କରିବ ।
- ଅଥେଲୋ - ଆଉ ତା’ର ରକ୍ଷା ନାହିଁ; ତାକୁ ଚୁକୁରା ଚୁକୁରା କରି ଚିରିଦେବି ।
- ଇୟାଗୋ - ଥୟ ଧରନ୍ତୁ । ବିଚାର ବିବେଚନା କରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ । ଆମେ ଏଯାବେ ଆଖିରେ କିଛି ଦେଖିଲୁ । ହୁଏତ ସେ କୁଳଟା ହୋଇ ନ ଥିବେ । ଆଗେ ମୋତେ କୁହନ୍ତୁ ତ ଆପଣ କେବେ କ’ଣ ଦେଖିନାହାନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ରୁମାଲ ଯହିଁରେ ଫୁଲଫୁଲର ଛୁଞ୍ଚିକାମ ହୋଇଛି ?
- ଅଥେଲୋ - ଏମିତି ରୁମାଲଟାଏ ତ ମୁଁ ନିଜେ ତାକୁ ଦେଇଥିଲି । ସେଇଟି ତାଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରଥମ ପ୍ରୀତି ଉପହାର ।
- ଇୟାଗୋ - ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେନି ପ୍ରଥମ କି ଦ୍ବିତୀୟ । କିନ୍ତୁ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ରୁମାଲ — ସେଇଟା ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀର ଏଥିରେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ — ଆଜି ଦେଖିଲି କେଣିଏ ଧରି ତା’ ଦାଢ଼ି ପୋଛୁଛି ।
- ଅଥେଲୋ - ତେବେ ସତରେ ସେଇ ରୁମାଲ—
- ଇୟାଗୋ - ସେଇଟା ହେଉ ବା ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ରୁମାଲଟାଏ ହେଉ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ସହିତ ତାହା ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇଛି ।
- ଅଥେଲୋ - ହାୟ ! ଦୁରାଦ୍ଭାର ଚାଲିଣି ହଜାର ଜୀବନ ଆଆନ୍ତା କି ! ଗୋଟାଏ ଜୀବନ ମୋର ପ୍ରତିହିଂସା ପାଇଁ ଅତି ଉଚ୍ଚ

ସାମାନ୍ୟ । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖୁଛି ସବୁ ସତ । ଦେଖ,
ଇୟାଗୋ, ମୋର ପ୍ରେମ ବାତୁଳତା ସବୁ ଫୁଟକାରରେ
ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଛି ଶୂନ୍ୟକୁ । ଆଉ ତା'ର ଅସ୍ତିତ୍ବ ବି ନାହିଁ ।
ଉଠିଯାଇଛି କରାଳ ପ୍ରତିହିଂସା ତୁମର ଶୂନ୍ୟ ଗହ୍ବର ଭିତରୁ;
ଆସ ଘୃଣା ବିଭୀଷିକାମୟୀ ଅଧିକାର କର ହୃଦୟର ହିଂସାସନ
ମୋର ପ୍ରେମରାଜ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶୂନ୍ୟ । ଫୁଲି ଉଠେ ବକ୍ଷ
ମୋର ହଳାହଳ ଭାବେ । ଏ ଦଂଶନ ମାରାତ୍ମକ ବିଷଧର
ସର୍ପର ।

ଇୟାଗୋ - ପୈର୍ଯ୍ୟ ଧରନ୍ତୁ ।

ଅଥେଲୋ - ରକ୍ତ, ରକ୍ତ, ରକ୍ତ !

ଇୟାଗୋ - ସ୍ଥିର ହୁଅନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କ ମନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରେ ।

ଅଥେଲୋ - କେବେ ନୁହେଁ, ଇୟାଗୋ, କଦାପି ନୁହେଁ । ପୋଣ୍ଟିକ୍
ସାଗରର ତୁଷାର ଶୀତଳ ଜୁଆର ସ୍ବାତ ଯେପରି
ପ୍ରୋପୋଣ୍ଟିକ୍ ଓ ହେଲେସପଣ୍ଟ ଆଡ଼କୁ ଏକମୁହାଁ ମାଡ଼ିବାଲେ
ଏବଂ କମ୍ପିନ୍ କାଲେ ଭଙ୍ଗା ଜାଣେନି ସିମିତି ମୋର ରୂପର
ପିପାସା ସର୍ବଗ୍ରାସୀ ପ୍ରତିହିଂସା ପଥରୁ କଦାପି ପୁନର୍ବାର ପ୍ରେମ
ମମତା ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇବ ନାହିଁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇଜଣକୁ
ଏହା ଗ୍ରାସ ନ କରିଛି । ଶୁଣ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମୋହର (ଆଶ୍ବମାଡ଼ି)
ଏ ନିଷ୍ଠଳଙ୍କ ଶୁଭ୍ର ଆକାଶକୁ ସାକ୍ଷୀ କରି କହୁଛି ମୁଁ ମୋ
ଶପଥ ବାକ୍ୟ କଦାପି ଲଙ୍ଘନ କରିବିନି ।

ଇୟାଗୋ - ଉଠନ୍ତୁ ନାହିଁ ସାର୍ ଉଠନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଚିର ଜାଦୁଲ୍ୟମାନ
ତାରକାନିତୟ ! କ୍ଷିତ୍ୟପତେଜମରୁତ ! ଆପଣଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି
ଇୟାଗୋ ଶପଥ କରୁଛି ତା'ର ପ୍ରାଣ ମନ ବୁଦ୍ଧି ବଳ ସବୁ
ଆଜିଠାରୁ ନିୟୋଜିତ କରୁଛି ତା'ର ପ୍ରତାରିତ ପ୍ରଭୁଙ୍କ
ସେବାରେ । ସେ ମୋତେ ଖାଲି ଆଦେଶ କରନ୍ତୁ ଏବଂ
ଯେତେ ରୁଧିରାକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ବି ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ପାଳନ
କରିବି ।

(ଦୂହେଁ ଉଠିଲେ)

ଅଥେଲୋ - ତୁମର ସ୍ନେହଶ୍ରବ୍ଧ ଆନନ୍ଦରେ ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କଲି । ଶୁଖିଲା

- ଧନ୍ୟବାଦରେ ନୁହେଁ, ପ୍ରାଣର କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରାରୁର୍ଯ୍ୟରେ ଏବଂ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କାମ ବରାଦ୍ କରି । ଆଜିଠାରୁ ତିନି ଦିନ ଭିତରେ ମୋତେ ଶୁଣାଅ ଯେ କେଣିଏ ଜୀବନ୍ଦଶାରେ ନାହିଁ ।
- କନ୍ୟାଗୋ - ମୋର ବନ୍ଧୁ ମରିଗଲାଣି ଧରିନିଅନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ମରୁ ସେଇ ପେଡାଶୁଣୀ । ଉଜ୍ଜନ୍ନ ଯାଇ । ଆସ ଯିବା । ମୁଁ କଥାଡ଼େ ଯାଉଛି ଦେବୀରୂପଣୀ ପିଣ୍ଡାବାଟାର ତୁରନ୍ତ ମୃତ୍ୟୁର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ । ବର୍ତ୍ତମାନଠୁ ତୁମେ ମୋର ଲେଫ୍ଟଟେନେଣ୍ଟ ହେଲ ।
- କନ୍ୟାଗୋ - ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଚିର ରଣୀ ।

(ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଚତୁର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟ

ଦୁର୍ଗ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ

(ଡେସ୍‌ଡେମୋନା, ଏମିଲିଆ ଏବଂ ବିଦୁଷକର ପ୍ରବେଶ)

- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଲେଫ୍ଟଟେନେଣ୍ଟ କେଣିଏ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି କହିପାରିବ ?
- ବିଦୁଷକ - ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିବେ, ଆଉ କେଉଁଠି ? ସେ ସୈନିକ ପରା ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ମୁଁ ପଚାରୁଛି ଏଇଠି କେଉଁଠି ବସାରେ ଶୋଇଥିବେ କହି ପାରିବ ?
- ବିଦୁଷକ - ଶୋଇଥିବେ କେମିତି ? ସୈନିକକୁ କେବେ ନିଦ ହୁଏ ? ତା'ର ଶତ୍ରୁ ଚାରିଆଡ଼େ । ଶୋଇଲେ କିଏ ଆସି କେବ କାଟି ନେଇଯିବ; ଶୋଇବେ କେମିତି ?
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଏମିତି ସବୁ ଆଜେବାଜେ ବଜନି, କୁହ ସେ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି, ମୋର ତାଙ୍କଠି କାମ ଅଛି ।
- ବିଦୁଷକ - ମୁଁ କିମିତି କହିବି ସେ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି । ଅସଲ କଥା ହେଲା ମୁଁ ଜାଣେନି ସେ କେଉଁଠି ରୁହନ୍ତି । ଯଦି କୁହେଁ ଏଠି ଅଛନ୍ତି

ସେଠି ଅଛନ୍ତି ତେବେ ମିଛ କୁହାଯିବ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଯାଅ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜ, ପାଇଲେ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ କୁହ । କହିବ
ମୁଁ ତାଙ୍କ ତରଫ ହୋଇ ସେନାପତିଙ୍କି ଅନୁରୋଧ କରିଛି ;
ଅନୁମାନ ସବୁ ଠିକ୍‌ଠାକ୍ ହୋଇଯିବ ।

ବିଦୁଷକ - ମଣିଷ ଦେଇ ଯେଣୁ ଏ କାମ ସାଧ ମୁଁ ବେଷ୍ଟା କରି ଦେଖି ।
(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ତେସ୍ତେମୋନା- ଏମିଲିଆ, ମୁଁ କେଉଁଠି ପକାଇଦେଲି ରୁମାଲଟା, ତୁ ଜାଣୁ ?

ଏମିଲିଆ - ମୁଁ ଜାଣେନି ତ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ବିଶ୍ୱାସ କର ଏମିଲିଆ ମୋର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତା
ମୁଁ ଦୁଃଖ କରି ନ ଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏଇ ରୁମାଲଟା— ଯଦି ସିଏ
ସନ୍ଦେହୀ ନାବମନା ହୋଇଥାନ୍ତେ ତେବେ ଏ ରୁମାଲଟା
ହଜିଛି ଜାଣିଲେ ସେ ମୋ ବିଷୟରେ କେତେ ଖରାପ
ଭାବନ୍ତେ !

ଏମିଲିଆ - ସେ କ'ଣ ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତିନି କେବେ ହେଲେ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- କିଏ ? ସେ ? ଯେଉଁ ଦେଶରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ସେ ଦେଶର
ପୂର୍ଣ୍ଣ ତାଙ୍କ ମନରୁ ସବୁ ପାପବାସ୍ତବ ଶୋଷିନେଇଛି ।

ଏମିଲିଆ - ଏଇ ତ ସେ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଆସନ୍ତୁ ନା, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେଶିଓକୁ ପୁଣି ନିଜ ପାଖକୁ ନ
ଆଣିଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ମୋଟେ ଛାଡ଼ିଦିନି ।

(ଅଥେଲୋଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

କିମିତି ଲାଗୁଛି ବର୍ତ୍ତମାନ ? ଭଲ ଲାଗୁଛି ନା ?

ଅଥେଲୋ - ବେଶ୍ ଲାଗୁଛି । (ହତସ୍ତ) କିମିତି ଯା ଆଗରେ ଛଳନା
କରିବି ? ବଡ଼ କଷ୍ଟକର ହେଉଛି । (ପ୍ରକାଶ୍ୟ) ତୁମେ କିମିତି
ଅଛ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ଭଲ ।

ଅଥେଲୋ - ଦେଖି ତମ ହାତ । ବାଃ ତମ ହାତଟା ବଡ଼ ସରସ, ଆର୍ତ୍ତ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ହୋଇଥିବ, ଏଯାଏଁ ଦୁଃଖ ବା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିନି
ତ ।

ଅଥେଲୋ - ଏ ହାତରୁ ଜଣାପଡୁଛି ତୁମେ ଫଳଦା ଏବଂ ଉଦାରହୃଦୟ ।
 ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ପାଇବ । ଉଷ୍ମ, ଗରମ ଏବଂ ନରମ ।
 ଏ ହାତଟାକୁ ସ୍ବାଧୀନତା ନ ଦେଇ କଠୋର ସଂଯମରେ
 ରଖିବା ଉଚିତ । ତପସ୍ୟା ଓ ତପବାସ ତୁମର ନିହାତି
 ଦରକାର । ଏଇଠି ଦେଖ ଛୋଟ ସଜତାନୀ ଚିହ୍ନ ଅଛି ଯାହା
 ତୁମକୁ ପ୍ରଲୋଭନ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିବ । ବିଦ୍ରୋହୀ କରିବ ।
 ବଢ଼ିଆ ହାତ ବୋଲି କୁହାଯିବ ନିଶ୍ଚୟ । ଭଲ ହାତ, ଖୋଲା
 ହାତ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ତା' ତୁମେ କହିପାର କାରଣ ଏଇ ହାତ ତ ତୁମକୁ ମୋ
 ହୃଦୟ ଦାନ କରିଛି ।

ଅଥେଲୋ - ଉଦାର ହାତଟି । ପୂର୍ବେ ହୃଦୟ ହାତ ଦେଉଥିଲା ଏବେ
 ନୂଆ ନିୟମ ହାତ ହାତ ହେଉଛି ହୃଦୟ ଦେଉନି ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ସେ କଥା ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ଏଥର ତୁମର କଥା ରଖ ।

ଅଥେଲୋ - କି କଥା ?

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ମୁଁ କେଶିଓକୁ ଡାକି ପଠାଇଛି । ସେ ଆସି ନିଜ କଥା ତୁମକୁ
 କହିବେ ।

ଅଥେଲୋ - ଜୋର ଶବ୍ଦ ଧରି ଆଖିନଳାରୁ ପାଣି ଝରୁଛି । ରୁମାଲଟା
 ଦିଅ ତ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଏଇ ନିଅ ।

ଅଥେଲୋ - ଏ ନୁହେଁ । ଯେଉଁଟା ମୁଁ ତୁମକୁ ଦେଇଥିଲି ମ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ସେଟା ମୋ ପାଖରେ ନାହିଁ ।

ଅଥେଲୋ - ନାହିଁ ?

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ନା, ସତରେ ନାହିଁ ।

ଅଥେଲୋ - ବଡ଼ ଖରାପ କଥା ! ଏ କ'ଣ ଏମିତି ସେମିତି ରୁମାଲ ହେଉଛି !
 ଏ ରୁମାଲଟିକୁ ଜଣେ ମିଶର ଦେଶର ବୁଢ଼ୀ ମୋ ମାଆକୁ
 ଦେଇଥିଲା । ସେ ଯାଦୁ ଜାଣିଥିଲା; ଲୋକଙ୍କ ମନକଥା କହି
 ପାରୁଥିଲା । ମାଆକୁ ସେ କହିଥିଲା, “ଦେଖ, ଯେତେଦିନ
 ଏ ରୁମାଲ ତୁମ ପାଖରେ ଥିବ ତୁମେ ପତି ସୋହାଗିନୀ ହୋଇ

ରହିଥିବ ଏବଂ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ସବୁଦିନ ବଣ କରି ରଖିଥିବ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ହଜାଇ ଦିଅ ବା କାହାକୁ ଉପହାର ଦେଇଦିଅ ତେବେ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ସବୁ ସ୍ନେହଶୃଙ୍ଖା ହରାଇବସିବ, ସେ ତୁମକୁ ଆଖିରେ ଦେଖିବେ ନାହିଁ, ନୂଆ ନୂଆ ଚିଜ ଖୋଜିବୁଲିବେ ।” ମାଆ ମଲାବେଳେ ମୋତେ ଏ ରୁମାଲଟି ଦେଇ କହିଥିଲେ, “ବାପା, ଯଦି କେବେ ତୁ ବାହା ହେଉ ତେବେ ବହୁକୁ ଏ ରୁମାଲଟି ଦେଇଦେବୁ ।” ମୁଁ ତାହା କରିଛି, ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ତାକୁ ରଖିବ । ଆଖିଠୁଁ ବଳି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଭାବିଥିବ, ଦେଖ । ଯଦି ହଜାଅ ବା କାହାକୁ ଦେଇଦିଅ ତେବେ ନାହିଁ ନ ଥିବା ଅମଙ୍ଗଳ ବିପଦ ଘୋଟି ଆସିବ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ସତ କହୁଛ ? ଯା ବି ହୋଇପାରେ ?

ଅଥେଲୋ - ଏକାବେଳେ ସତ । ଆହୁରି ଶୁଣ, ଏ ରୁମାଲ ଯେଉଁ ସୂତାରେ ବୁଣା ସେଥିରେ ବି ଯାଦୁମନ୍ତ ଅଛି । ଜଣେ କୁହୁକିନୀ ବୁଢ଼ୀ— ଯଦି ଦୁଇଟି ବର୍ଷ ଏ ଦୁନିଆଁରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଦେଖିଥିଲା— ସେଇ ଯାକୁ ବୁଣିଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ତା’ ଦିହରେ ଠାକୁରାଣୀର ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁ ରେଶମ ପୋକ ଏ ସୂତା କାଟିଥିଲେ ସେମାନେ ବି ଥିଲେ ମନ୍ତ୍ରପୂତ । ଆଉ ସେଇ ସୂତାକୁ ରଙ୍ଗ କରାହୋଇଥିଲା ମରିଥିବା କୁମାରୀମାନଙ୍କ ହୃଦୟ ରକ୍ତରେ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କ’ଣ କହୁଛ ? ଏ ସତ ?

ଅଥେଲୋ - ଖାଣ୍ଟି ସତ ! ସେଥିପାଇଁ କହୁଛି ବରାବର ଆଖି ରଖିଥିବ ତା’ ଉପରେ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଭଗବାନ ! ମୁଁ ଏମିତି ଚିଜ ଆଦୌ ଦେଖି ନ ଥାନ୍ତି କି !

ଅଥେଲୋ - କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! କ’ଣ ହେଲା ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ତୁମେ କମିତି ଉଠେଜିତ ହୋଇ ରାଗିମାଗି କଥା କହୁଛ କାହିଁକି ?

ଅଥେଲୋ - ହଜେଇ ଦେଇଛ କି ? ଆଉ ମିଳିବ ନାହିଁ ? କୁହ, ଲୁଚାଅନା, ଆଉ ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ଭଗବାନ !

ଅଥେଲୋ - ହଜାଇ ଦେଇଛ ତେବେ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ନା ହଜାଇନି ଯେ— ଧର ହଜିଯାଇଛି ତେବେ କ'ଣ ହବ ?

ଅଥେଲୋ - କେମିତି ହଜିଲା ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ମୁଁ କହୁଛି ପରା ହଜିନି ।

ଅଥେଲୋ - ତେବେ ଆଶା, ଦେଖାଅ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ତୁମେ କ'ଣ ଭାବିଛ ମୁଁ ଆଣି ପାରିବିନି । ତୁମେ କହିଦେଲ ବୋଲି ମୁଁ କ'ଣ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆଣିଦେବି ? ମୁଁ ବେଶ ଜାଣୁଛି ତୁମେ ଏକା ସେକଥା କହି ମୋତେ ଭୁଲାଇ ଦଉଛ ମୋ କଥା କହିବାକୁ ଦବନି । କୁହ, ମତେ କେଶିଓକୁ କେବେ ଚାକିରିରେ ରଖିବ ?

ଅଥେଲୋ - ଆଗ ରୁମାଲ ଆଣ । ମୋ ମନରେ ପାପ ଛୁଟିଛି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ବାଜେ କଥା ! କେଶିଓଠୁ ବଳି ଆଉ କିଏ ଯୋଗ୍ୟ ଉପଯୁକ୍ତ ଲୋକ ଅଛି ?

ଅଥେଲୋ - ରୁମାଲ କାହିଁ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ଆଗ କେଶିଓ କଥା କୁହ ।

ଅଥେଲୋ - ରୁମାଲ କାହିଁ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ଯେଉଁ ଲୋକ ସାରା ଜୀବନ ତୁମରି ସ୍ନେହଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ସମ୍ମାନ କରି ବଞ୍ଚିଛି, ଯେଉଁ ଲୋକ ତୁମରି ଆପଦ ବିପଦର ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ତାକୁ—

ଅଥେଲୋ - ରୁମାଲ !

ତେସ୍ତେମୋନା- ମୋ ବିଚାରରେ ଦୋଷ ତୁମର ।

ଅଥେଲୋ - ଯାଅ ଯାଅ, ଦୂର ହ, ଦୂର ହ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଏମିଲିଆ - ଏ ଲୋକ ସନ୍ଦେହୀ ନୁହେଁ କହିବ ?

ଅଥେଲୋ - ମୁଁ କେବେ ତାଙ୍କୁ ଏମିତି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିନି । ନିଶ୍ଚୟ ସେ ରୁମାଲର କିଛି ଗୁଣ ଅଛି । ତାକୁ ହରାଇ ମୋତେ ଭାରି ଖରାପ ଲାଗୁଛି । କାହିଁକି ଯେ ହଜାଇଲ ?

ଏମିଲିଆ - ବର୍ଷେ ଦୁଇବର୍ଷ ପୁରୁଷ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଲେ କ'ଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଠିକ୍ ଚିହ୍ନିପାରିବୁଁ ? ଆମେ ସବୁ ପରା ଭୋକର ଖୋରାକ । ଯେତେ ଦିନ ଭୋକ ଅଛି ଆମକୁ ଆଦର ଶରଧା, ଭୋକ ମେଣ୍ଟିଲେ, ପେଟ ପୁରିଲେ ବାନ୍ତି ଚାଲିଲା । ହେଲେ ଯେ କେଶିଓ ଆଉ ଆମର କ'ଣ ଆସୁଛନ୍ତି ।

(କେଶିଓ ଓ ଇୟାଗୋର ପ୍ରବେଶ)

ଇୟାଗୋ - ଆଉ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ; ତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେହି ଏ କାମ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତା' ପରେ ତୁମର ଭାଗ୍ୟ ଫିଟିଲା ଜାଣ । କି ଆନନ୍ଦ ! ଯାଅ ଯାଅ, ଦେରି କରନି; ଭଲ କରି କୁହାବୋଲା କର ।

ତେସ୍‌ତେମୋନା- କେଶିଓ ! ଆସ ଆସ ! କି ଖବର ?

କେଶିଓ - ସେଇ ପୁରୁଣା କଥା । ଦୟା କରି ଆପଣଙ୍କ ସବୁ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରି ମୋ ପାଇଁ ଲଢ଼କୁ ଯିମିତି ମୁଁ ପୁଣି ବଞ୍ଚିବି ଏବଂ ଅନ୍ତର ଭରି ଯାହାଙ୍କୁ ଶୁଣା ଭକ୍ତି କରି ମୁଁ ଜାଣିଛି ସେ ମୋତେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ବାହୁଛାୟା ତଳକୁ ନେବେ । ଏପାଖ ସେପାଖ ହେବାର ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଉ; ଦେରି ମୁଁ ସହିପାରିବି ନାହିଁ । ଯଦି ମୋର ଅପରାଧ ଏପରି ମାରାତ୍ମକ ହୋଇଥାଏ ଯେ ମୋର ଅତୀତର ସମସ୍ତ ସ୍ନେହଶୁଦ୍ଧା, ବର୍ତ୍ତମାନର ସମସ୍ତ ଅନୁତାପ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତର ମୋର ଆନୁଗତ୍ୟର ସମସ୍ତ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ମୋତେ ପୂର୍ବ ପଦକୁ ଫେରାଇ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ତଥାପି ମୁଁ ସେଇକଥା ମୋ ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ତା'ହେଲେ ମୁଁ ନିଜ ମନକୁ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତ ବୁଝାଇ ଦେଇପାରନ୍ତି ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଭାଗ୍ୟର ଦୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି ।

ତେସ୍‌ତେମୋନା- କେଶିଓ ! ସତ ସତରେ ତୁମେ ଅତି ବେଶା ବିନୟା ହେଉଛ । କିନ୍ତୁ ମୋର କ'ଣ ଚାରା ଅଛି ? ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଯେତେ ଓଜର ଆପଣ କିଛି କାମ କରିବ ନାହିଁ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ସେ ନୁହଁନ୍ତି ! ତାଙ୍କ ମନ ଆବଦ୍ଧା ଯିମିତି

ବଦଳିଯାଇଛି ତେହେରା ସେମିତି ବଦଳିଲେ ବି ମୁଁ ହୁଏତ
ଚିହ୍ନିପାରିବି ନାହିଁ । ଧର୍ମଦେବତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି କହୁଛି ମୁଁ
ଯେତିକି ଯାହା ତୁମ ପାଇଁ କହିବାର କହିଛି । ଏମିତିକି
ଖୋଲାଖୋଲି କଥା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ବିରକ୍ତି ବରଣ
କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । କେତୋଟି ଦିନ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର । ଯେତିକି
କରିପାରିବି କରିବି । ମୋ ନିଜ ପାଇଁ ସାହାସ କରି ଯାହା
କରି ନ ପାରିବି ତୁମ ପାଇଁ ତାହା କରିବି ଜାଣିଥାଅ ।

- କନ୍ୟାଗୋ - ସେନାପତି କ'ଣ ରାଗିଗଲେ ?
- ଏମିଲିଆ - ଏଇ ତ ଦେଖିଲ କେଡ଼େ ଜୋର ରାଗରେ ଅଧାର ହୋଇ
ଏଠାରୁ ଏଇଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ ।
- କନ୍ୟାଗୋ - ସେନାପତି କ'ଣ ରାଗିପାରନ୍ତି ? ମୁଁ ତ କେବେ ତାଙ୍କୁ
ରାଗିବାର ଦେଖିନି । ବରଂ ସ୍ବତନ୍ତ୍ରରେ ଦେଖିଛି କମାଣ
ଗୋଳାରେ ସୈନ୍ୟଦଳ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ
ସଇତାନ ଝିଙ୍କି ନେଲାପରି ତାଙ୍କ ଭାଇକୁ ତାଙ୍କ ହାତରୁ କିଏ
ଛଡ଼ାଇ ନେଇଯାଇଛି ତଥାପି ସେନାପତି ଧୀରସ୍ଥିର
ନିର୍ବିକାର । ସେଇ ସେନାପତି ଚିଡ଼ିବେ, ଏକଥା ମୁଁ ବିଶ୍ବାସ
କରିବିନି । ନିଶ୍ଚୟ ତେବେ କୌଣସି ଗୁରୁତର କାରଣ ଥିବ ।
ମୁଁ ଯାତଛି ତାଙ୍କୁ ଭେଟି କଥାଟା ଜାଣିବି । ଯଦି ସେ ପ୍ରକୃତରେ
ରାଗିଥାନ୍ତି ତେବେ କାରଣ କଦାପି ତୁଚ୍ଛ ନୁହେଁ ।
- ଡେସଡେମୋନା- ଯାଅ । ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଶୀଘ୍ର ଯାଅ । ଦେଖ କ'ଣ ହୋଇଛି ।

(କନ୍ୟାଗୋର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ନିଶ୍ଚୟ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ଘଟଣା । ହୁଏତ ଭିନିସ୍‌ରୁ
କ'ଣ ସମ୍ଭାବ ଆସିଛି, ନ ହେଲେ ସେ ସାଇପ୍ରେସ୍‌ର କୌଣସି
ଏକ ଗୁପ୍ତ କ୍ଷତ୍ରଯନ୍ତ୍ର ଯାହା ତାଙ୍କ ଗୋଚରକୁ ଆସିଛି । ନ
ହେଲେ ତାଙ୍କର ଏତେ ଧୀରସ୍ଥିର ମନ ଗୋଲେଇ ଘାଣ୍ଟି
ହୁଅନ୍ତା କାହିଁକି ? ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମନ ଏ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ
ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରୁହନ୍ତି
ସାନ ସାନ କଥାରେ ମିଛରେ ରାଗିଯାନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼
କଥାରେ ତାଙ୍କର ଆଖି ଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇୟା

ହୋଇଛି ବୋଧହୁଏ, ଯିମିତି ଆଙ୍ଗୁଳିଟାଏ କଟିଗଲେ ଦିହର ସବୁ ଅଙ୍ଗପ୍ରାଣରେ ସେ କଷ୍ଟ ଆମେ ଅନୁଭବ କରୁଁ । ମଣିଷ କ'ଣ ଦେବତା ହୋଇଛି ! ସବୁଦିନ କ'ଣ ବାସର ଗୃହର ସ୍ନେହଶ୍ରବ୍ଧା ପୁରୁଷଙ୍କଠାରୁ ଆଶା କରି ବସିବୁଁ ? ଏମିଲିଆ, ମୋତେ ତୁ ପିକ୍କାର କର; ଛିଃ ଛିଃ ! ମୁଁ ଏଡ଼େ କାଠପଥର ଯେ କେଉଁଠି କ'ଣ ସାମାନ୍ୟ ଉଣା ବ୍ୟବହାରକୁ ଚୁଟିକି ଅଭିମାନ କରି ବସୁଛି । ତାଙ୍କ କଥାରେ ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ସୁନ୍ଦରୀ ବାରାଙ୍ଗନା । କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ଆକ୍ଷେପ କରି ତାଙ୍କୁ ନ କହିଲି ! ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଝିଛି ଅଯଥା ଅପବାଦ ତାଙ୍କୁ ଦେଉଥିଲି ସିନା ।

ଏମିଲିଆ - ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ ତୁମେ ଯିମିତି ଭାବିଛି ସେଇ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ହୋଇଥାଉ । ତୁମ ଉପରେ ମିଛ ସନ୍ଦେହ କରି ଯିମିତି ଖରାପ ଧାରଣା ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ନ ପଶିଥାଉ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ହାୟ ! ମୁଁ ତ ସନ୍ଦେହର କାମ କେବେ କିଛି କରିନି ।

ଏମିଲିଆ - ସନ୍ଦେହୀ ଲୋକ କ'ଣ ସେଇ କଥା କହିଲେ ବୁଝିବେ ? ସେମାନେ କ'ଣ କୌଣସି କାରଣ ଥାଇ ସନ୍ଦେହୀ ? ସେମାନେ ସନ୍ଦେହୀ ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରିଥାନ୍ତି ସିନା ! ସନ୍ଦେହ ହେଲା ଏକ ଜାନ୍ତୁଆର ଆପେ ଆପେ ଜନ୍ମେ ନିଜକୁ ଖାଇଖାଇ ବଞ୍ଚେ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ତାଙ୍କୁ ଭଗବାନ ତା' କବଳରୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ।

ଏମିଲିଆ - ତୁମରି କଥା ସତ ହେଉ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ମୁଁ ଯାଏଁ ଦେଖି, କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି । କେଶିଓ ତୁମେ ଦଣ୍ଡେ ଏକାଠି ଅପେକ୍ଷା କରୁଥାଅ । ଯଦି ଦେଖି ତାଙ୍କ ମନ ଭଲ ଥିବ ତେବେ ତୁମ କଥା ଉଠାଇବି ଏବଂ ଯେତେଦୂର ମୋ ସାଧ ତା' କରିବି ।

କେଶିଓ - ମୋର ଶତସହସ୍ର ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା !

(ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ଓ ଏମିଲିଆର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ବିଏଙ୍ଗାର ପ୍ରବେଶ)

- ବିଏଙ୍କା - ହେଇ ! ତୁମେ ?
- କେଶିଓ - କେମିତି ଅଛ ସୁନ୍ଦରୀ ? ଘର ଛାଡ଼ି ବାହାରେ ଘୁରାଫେରା କରୁଛ ଯେ ! ରାଣ ଅଛି ମୁଁ ତୁମ ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲି ।
- ବିଏଙ୍କା - ମୁଁ ତ ତୁମ ବସାକୁ ଯାଇଥିଲି । କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲୋକ ତୁମେ ! ହସ୍ତାଏ ହେଲା ଦେଖାନାହିଁ । ସାତ ଦିନ ସାତ ରାତି ! ଆଠ କୋଡ଼ି ଆଠ ଘଡ଼ି ! ଫେର ଯାହାକୁ ଭଲ ପାଅ ସେ ନ ଥିବା ବେଳର ଘଣ୍ଟା ! ଘଡ଼ିର ଘଣ୍ଟାଏ ଯେତେ ଦୁର୍ବସହ ତା'ଠୁ ଆଠଗୁଣ ଦୁର୍ବସହ ଏଇ ସମୟ, ଜାଣ ? ଗଣି ହେବନି ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଘଣ୍ଟା, ବାବା !
- କେଶିଓ - ତୁମେ ଏତେ ରାଗିଯାଉଛ କାହିଁକି ? ଏଇ ଯେଉଁ କେଜଟା ଦିନ ଆସିପାରିନି ସେ ଦିନଗୁଡ଼ା କିମିତି ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଭାବନାରେ କଟିଛି ତୁମେ ଜାଣ ? ହେଲା, ଯେଉଁ କେତୁଟା ଦିନ ଆସିପାରିନି ମୁଁ ଭଲଦିନ ପଡ଼ିଲେ ସୁଧ ମୂଳ ସବୁ ଶୁଣିଦେବିନି । ମୋ ମଣିଟା, ମୋ ମାଣିକଟା (ତେସ୍ତେମୋନାଙ୍କ ରୁମାଲ ପ୍ରଦାନ କରି) ଏ ରୁମାଲର କାମଟା ଉଠାଇପାରିବ ?
- ବିଏଙ୍କା - ଏଟିକୁ କେଉଁଠୁଁ ଯୋଗାଡ଼ କଲ ? କାହା ସାଙ୍ଗରେ ଫେର ଭାବ ବାନ୍ଧିଲଣି ? ଏତେ ଦିନ ଆସି ନ ଥିଲ ଏଇଥି ପାଇଁ, ବୁଝିଗଲି ଏଥର । ସବା ଶେଷରେ ଏଇୟା ହେଲା ! ମୁଁ ଏଣେ ତୁମ ପାଇଁ ମରୁଛି ତୁମେ ତେଣେ— ହଉ ହଉ ।
- କେଶିଓ - ଯାଃ ଯାଃ, କ'ଣ କ'ଣ କହିଯାଉଛ ! ଯେଉଁ ସକ୍ଷତାନ ତୁମକୁ ଏ ସବୁ ଶିଖାଇଛି ତା'ରି ମୁହଁକୁସେ ସବୁ ଫୋପାଡ଼ିଦିଅ । ତୁମର ସନ୍ଦେହ ମୁଁ ଆଉ କାହା ପାଖରୁ ଏ ରୁମାଲଟା ଉପହାର ପାଇଛି ; ବାଜେ କଥା । ତୁମ ରାଣ ପକାଉଛି ।
- ବିଏଙ୍କା - ଏ ରୁମାଲ ତେବେ କାହାର ?
- କେଶିଓ - ମୁଁ ଜାଣେନି ରାଣୀ ; ଏଇଟା ମୋ କୋଠରୀରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ରୁମାଲ ଉପର କାମଟା ମୋତେ ଭଲ ଲାଗିଲା । ଯାହାର ରୁମାଲ ସେ ଆଜି ନ ହେଲେ କାଲି ଖୋଜିବ ନିଶ୍ଚୟ । ତା'

ପୂର୍ବରୁ ତୁମେ ଏ କାମଟା ଉଠାଇ ନିଅ । ନିଅ, ଧର । ମୋତେ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଛାଡ଼ିଦିଅ ।

- ବିଏଙ୍କା - ଛାଡ଼ିଦେବି ? କାହିଁକି ?
- କେଶିଓ - ଏଠି ମୁଁ ସେନାପତିଙ୍କି ଦେଖାକରିବି ବୋଲି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ।
ତୁମକୁ ଆଉ ମତେ ଏକାଠି ସେ ଦେଖିଲେ କ'ଣ ଭଲ ହେବ
ନା ମୋର ସମ୍ମାନ ବଢ଼ିବ ?
- ବିଏଙ୍କା - କ୍ଷତି କ'ଣ ? କାହିଁକି ଏକଥା କହିଲ ?
- କେଶିଓ - ତା'ର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ତୁମକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏନି ।
- ବିଏଙ୍କା - ଅର୍ଥାତ୍ ଭଲ ପାଅନି । ବେଗ୍ ! ମୋତେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ବାଟେଇ
ଦିଅ ଆଉ ଆଜି ରାତି ତୁମକୁ ପାଇବି କି ନା କୁହ ।
- କେଶିଓ - ମୁଁ ବେଶୀ ଦୂର ଯାଇପାରିବି ନାହିଁ । ଏଠି ତାକୁ ଅପେକ୍ଷା
କରିଛି ପରା । ଶୀଘ୍ର ବାଲ ।
- ବିଏଙ୍କା - ହେଲା ବେଗ୍ ! ଅବସ୍ଥା ନେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଆଉ କ'ଣ କହିବି ?
(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଚତୁର୍ଥ ଅଙ୍କ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

ସାଇପ୍ରେସ୍ ଦ୍ଵୀପ — ଦୁର୍ଗ ସମ୍ମୁଖ

(ଅଥେଲୋ ଓ ଇୟାଗୋର ପ୍ରବେଶ)

- ଇୟାଗୋ - ଆପଣ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ?
- ଅଥେଲୋ - କ'ଣ ଭାବୁଛି, ପଚାରୁଛ ଇୟାଗୋ ?
- ଇୟାଗୋ - କ'ଣ ଆଉ ଭାବିବେ ? ଏଇ ଲୁଚାତୋରା ପ୍ରାତି କଥାତ ?
- ଅଥେଲୋ - ହଁ, ସେଇ ଅନ୍ୟାୟ ପ୍ରେମ କଥା ! ଏ ତ ସଇତାନ ଉପରେ

ସଜତାନୀ । ଯହିଁରେ କାମ ଉଦ୍‌ଘାଟ ହେବ । ସେ ପାପ ପ୍ରଲୋଭନରୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ବି ରକ୍ଷା କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

କନ୍ୟାଗୋ - ଆପଣଙ୍କ କଥା ଅନୁସାରେ ଯାହା ମନରେ ପାପ ନାହିଁ ସେ ଖରାପ କାମ କଲେ ବି କ୍ଷମାର ପ୍ରାପ୍ତ । ଧରନ୍ତୁ, ମୁଁ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ରୁମାଲଟା ଦେଲି—

ଅଥେଲୋ - କ'ଣ ହେଲା ?

କନ୍ୟାଗୋ - ହବ ଆଉ କ'ଣ ? ରୁମାଲଟା ତା'ର ହେଲା । ଯେହେତୁ ତା'ର, ସେ ତା' ଜିନିଷ ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା ତାକୁ ଦେଇପାରେ ।

ଅଥେଲୋ - ତା' ସତୀତ୍ୱ ବି ତା' ନିଜର । ତା' ବୋଲି ସେ ତା' ଧର୍ମ ଇଚ୍ଛତ ମହତ କ'ଣ ଯାକୁତାକୁ ଦେଇପାରିବ ?

କନ୍ୟାଗୋ - ଧର୍ମ ସତୀତ୍ୱ ଏସବୁ ଅଲଗା । ରୁମାଲ ପରି ସେସବୁ କ'ଣ ଆଖିରେ ଦେଖିହୁଏ ? ଯାହାର ନାହିଁ ସେଇମାନେ ହିଁ ଦେଖାନ୍ତି ତାଙ୍କର କେତେ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ରୁମାଲ କଥା—

ଅଥେଲୋ - ମୋର ମନେ ପକାଇଦେଲ । ହଁ ସେଇ ରୁମାଲଟା କଥା । ମୁଁ ଖୁସିରେ ହୁଏତ ଭୁଲିଯାଇଥାନ୍ତି । ସେଇ ରୁମାଲ କଥା ଏବେ ବାରମ୍ବାର ମନେ ପଡୁଛି ଯିମିତି କେଉଁ ଘରେ ମଣିଷ ମରିବାର ଥିଲେ ଥରକୁ ଥର ତାମରାକାଉ ଚାଳରେ ଆସି କାଆ କାଆ ହୁଏ । ଠିକ୍ କଥା ରୁମାଲଟାକୁ ସେ କେଶିଓକୁ ଦେଇଥିଲା ।

କନ୍ୟାଗୋ - ତା' ଦେଲେ ବା—

ଅଥେଲୋ - ନା ନା ସେ କଥା ଭଲ ଲାଗୁନି ।

କନ୍ୟାଗୋ - ଧରନ୍ତୁ ଯଦି କହିଛି ମୁଁ ନିଜ ଆଖିରେ ଆପଣଙ୍କୁ ସେ ସର୍ବନାଶ କରିବାର ଦେଖିଛି ବା ନିଜ କାନରେ ଶୁଣିଛି — ଏମିତି ଅନେକ ପାଷଣ୍ଡ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ଦାଣ୍ଡରେଘାଟରେ ବକ୍‌ବକ୍ ହୋଇ ବୁଲନ୍ତି ଯଦି କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ବା ନିଜର ଇଚ୍ଛାରେ କାହାରି ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ପାଗଳ ହେଲେ ।

ଅଥେଲୋ - ସେ କ'ଣ କିଛି କହିଛି ?

କନ୍ୟାଗୋ - ହଁ କହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ଜାଣିଥିବେ ସେ ଯାହା କହିଥିବ ପୁଣି ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗିଳିଦେବ, ଅସ୍ତ୍ରାକାର କରିବ ।

- ଅଥେଲୋ - କ'ଣ କହିଛି ?
- ଇୟାଗୋ - ସେ କହିଛି । କ'ଣ କହିଛି ମୁଁ ଜାଣେନି ।
- ଅଥେଲୋ - କ'ଣ କହିଲ ? କ'ଣ କହିଲ ? ରୁମାଲ- ମାନିଛି- ରୁମାଲ- ମାନିଛି, ସ୍ବାକାର କରିଛି, ଫାଶାରେ ଝୁଲାଅ- ପ୍ରଥମେ ଫାଶା ତା'ପରେ ସ୍ବାକାରୋକ୍ତି । ମୋ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଅରୁଛି । ଖାଲି ଖାଲି ଏମିତି ଅରୁଛି ? ନା ? କାରଣ ନ ଥିଲେ ଅରିବ କାହିଁକି ? ଖାଲି କଥାଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣି ଶୁଣି ଅରୁଛି ? ନା ନା ? ଇଃ ! ନାକରେ ନାକ, କାନରେ କାନ, ଓଠରେ ଓଠ- ଏସବୁ ସମ୍ଭବ ? ସ୍ବାକାର, ରୁମାଲ, ସଜତାନ ! ସଜତାନ !

(ମୂର୍ଚ୍ଛା)

- ଇୟାଗୋ - ଔଷଧଟା ଠିକ୍ ଧରିଛି । କାମ ବି ଠିକ୍ କରିବାଳିଛି, ବାଃ ! ବାଃ ! ଏମିତି ନିର୍ବୋଧ ସରଳ ଲୋକଗୁଡ଼ାକ ଧରା ପଡ଼ୁଛି ଆଉ ଅନେକ ସତା ସାଧୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ନାରୀ କଳଙ୍କିନୀ ଅପବାଦ ପାଇଥାନ୍ତି । ଆଜ୍ଞା ! ଉଠନ୍ତୁ ! ଆଜ୍ଞା ଉଠନ୍ତୁ ! ଉଠନ୍ତୁ ସାର ! ଉଠନ୍ତୁ ଉଠନ୍ତୁ !

(କେଶିଓର ପ୍ରବେଶ)

- କେଶିଓ - କ'ଣ ହେଲା ? ଏ କି ବ୍ୟାପାର ?
- ଇୟାଗୋ - ସେନାପତି ମୂର୍ଚ୍ଛା ଯାଇଛନ୍ତି । ଏ ମୃଗା ରୋଗ । କାଲି ଅରେ ବାହାରିଥିଲା ।
- କେଶିଓ - କାନମୂଳ ଗାଳପାଟି ଭଲକରି ଘଷିଦିଅ ।
- ଇୟାଗୋ - ନା ନା । ରୁହ । ରୋଗଟାକୁ ସମୟ ଦିଅ, ଆପେ ଆପେ ଛାଡ଼ିଯିବ । ଜୋର ଜବରଦସ୍ତ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଭାଙ୍ଗିଲେ ମୁହଁ ଦେଇ ଫେଶ ବାହାରିବ ଓ ସେ ପାଗଳଙ୍କ ପରି ଗୁଡ଼ାଏ ବକିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ଏଇ ତ ହଲତଲ ହେଉଛନ୍ତି, ବେତା ଫେରୁଛି । ତୁମେ ଟିକିଏ ଆଡ଼େଇଯାଅ, ସେ ପୁରା ଭଲ ହୋଇଯିବେ । ସେ ଏଠାରୁ ବାଲିଗଲେ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଏକ ଗୁରୁତର ପରାମର୍ଶ ଅଛି ।

(କେଶିଓର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

କେମିତି ଲାଗୁଛି ? ମୁଣ୍ଡରେ ଆଘାତ ଲାଗିନି ତ ?

ଅଥେଲୋ - କ'ଣ ଥିବା କରୁଛି ?

ଇୟାଗୋ - ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଥିବା କରିବି ? ଭଗବାନ, କ'ଣ ଯେ କହୁଛନ୍ତି !
ମୁଁ ଚାହୁଁଛି ଆପଣ ମଣିଷ ପରି ଦୁଃଖଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ସହିଯାଆନ୍ତୁ ।

ଅଥେଲୋ - ମତେ ମଣିଷ କହୁଛି ! ଯାହାର ସ୍ତ୍ରୀ କୁଳଟା ସେ କ'ଣ କେବେ
ମଣିଷ ହୋଇପାରେ ! ସେ ଏକ ଶିଙ୍ଘ ଥିବା ପଶୁ ।

ଇୟାଗୋ - ତା' ହେଲେ ସହର ବଜାରର ସମସ୍ତେ ପଶୁ । ଭଦ୍ର ପଶୁ ।

ଅଥେଲୋ - କେଶିଓ କ'ଣ ସବୁ କଥା ସ୍ବାକାର କରିଛି ?

ଇୟାଗୋ - ସାର୍ ! ଟିକିଏ ମଣିଷ ପରି ହୁଅନ୍ତେ । ଭାବି ଦେଖନ୍ତୁ,
ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ପୁରୁଷ ଯେ ନାରୀ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଡ଼ି ବାନ୍ଧିଛି ସେ
ଠିକ୍ ଆପଣଙ୍କ ପରି । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଦୁନିଆଁରେ ଅଛନ୍ତି
ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତିଦିନ ସହସ୍ର ଶଯ୍ୟାର ନାୟିକା ସାଙ୍ଗରେ
ଶୋଇଛନ୍ତି, ମନେମନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ
ଶୋଇଛନ୍ତି ସେ ଏକାବେଳେ ସତୀ ସାଧୁ । ଆପଣଙ୍କ ଅବସ୍ଥା
ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଢେର ଭଲ । ଅସତୀକୁ ସତୀ ବୋଲି ଭାବି
ତାକୁ ଭଲପାଇବା ସଜ୍ଜନତା ଏକ କୁର ତପହାର । ମୁଁ
ଠିକ୍ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁବି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ସତୀ କି ଅସତୀ । ତା'ର
ପ୍ରକୃତ ସ୍ବରୂପ ଜାଣିଲେ ମୁଁ ଜାଣେ କିମିତି ତା' ପ୍ରତି ବ୍ୟବହାର
କରିବି ।

ଅଥେଲୋ - ଠିକ୍ କହିଛ । ତୁମର ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧି ।

ଇୟାଗୋ - ଆପଣ ଦକ୍ଷେ ଆତ୍ମଆଳରେ ଠିଆ ହୋଇଯାଆନ୍ତୁ । ନିଜ
ଚାରିପଟେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ବାଡ଼ ଛନ୍ଦିଦିଅନ୍ତୁ । ଆପଣ
ଯେତେବେଳେ ଏଇଠି ମନକଷ୍ଟରେ ଅଧାର ହୋଇ—
ଆପଣଙ୍କ ପରି ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ତାହା ଆଦୌ ସୁହାଏ
ନାହିଁ— ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ସେତିକିବେଳେ କେଶିଓ ଆସି
ପହଞ୍ଚିଲା । କ'ଣ ବା କରନ୍ତି ! ଆପଣଙ୍କ ମୂର୍ଦ୍ଧାର ଗୋଟାଏ
ମନଗଢ଼ା କାରଣ ଦେଖାଇ ତାକୁ ବିଦା କରିଦେଲି । ତାକୁ
କହିଛି ସେ ଏକ୍ଷଣି ଫେରି ଆସିବାକୁ ସେ ବି ଆସିବ ବୋଲି

କହିଛି । ଆପଣ ଏଇଠି ଦଣ୍ଡେ ଲୁଚିଯାଆନ୍ତୁ । ତା'ର ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଭଲ କରି ନିଜର କଲେ ଜାଣିବେ ତା'ର ମୁହଁର ପ୍ରତି ଅଂଶରେ ଥିବା, ବ୍ୟଙ୍ଗବିଦେଷ, ତାତ୍କାଳ୍ୟ, କିମିତି ଭରପୁର ହୋଇରହିଛି । ମୁଁ ପୁଣି ତାକୁ ତା' ମନଭିତର କଥା ସବୁ କୁହାଇବି; କେଉଁଠି, କେମିତି, କେତେବେଳେ, କେତେଥର, କେବେ, କେତେ ଦିନ ଆଗେ ତାଙ୍କ ଦିଜଣଙ୍କ ଖେଳା ଲାଳା ଚାଲିଛି ଏବଂ ପୁଣି କେବେ ଭେଟିବେ । ଆପଣ ଖାଲି ଭାବଭଙ୍ଗୀ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ମନେ ରଖିବେ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରାଇବେ ନାହିଁ, ନ ହେଲେ ମୁଁ ବୁଝିବି ଆପଣ କେବଳ ପ୍ରତିହିଂସା ଭିତରେ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ ବୁଝାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଅଥେଲୋ - ଇୟାଗୋ ! ଶୁଣୁଛ ନା ? ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ପରୀକ୍ଷା ଦେଖାଇବି । କିନ୍ତୁ - ଶୁଣୁଛ ନା - ଭିତରେ ଭିତରେ ରକ୍ତାକ୍ତ ପ୍ରତିହିଂସା ଲୁଚିଥିବ ।

ଇୟାଗୋ - ଠିକ୍ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସାବଧାନ ହୋଇ କିଛି କରିବେନି । ଏଥର ଲୁଚିଯାଆନ୍ତୁ ।

(ଅଥେଲୋର ଅନ୍ତରାଳ ଗମନ)

(ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର) ଏଥର କେଶିଓ ସାଙ୍ଗରେ ବିଏଙ୍କା ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବି । ଦେହ ବିକି ସେଇଟା ପେଟ ପୋଷେ କିନ୍ତୁ କେଶିଓ ପାଇଁ ସେ ପାଗଳା । ବେଶ୍ୟାଙ୍କ ରୋଗ ହେଲା ଏଇଟା, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଜେଇବେ ନିଜେ ଜଣଙ୍କ ପାଖରେ ମଜିଯିବେ । ଆଉ କେଶିଓ ! ତା' କଥା କହିଲାମାତ୍ରେ ସେ ହସି ହସି ଚଢ଼ିଯିବ । ଏଇଯେ ଆସୁଛି ।

(କେଶିଓର ପୁନଃପ୍ରବେଶ)

କେଶିଓ ଯେତେ ହସିବ ଅଥେଲୋ ସେତେ ପାଗଳ ହେବ । ଆଉ ବିଚରା କେଶିଓର ଭାବଭଙ୍ଗୀ, ହସ ଆଉ ହାଲୁକା ଆଚରଣ ସବୁ ଗୁଡ଼ିକ ସନ୍ଦେହୀ ଓଲଟା ବୁଝିବ । କି ଲେଫ୍ଟେନେଣ୍ଟ ସାହେବ ! କିମିତି ଅଛ ?

କେଶିଓ - ମୋତେ କାହିଁକି ଆଉ ଲାଖଟାଏ ଦେଉଛ, ଯେଉଁଟା ନାହିଁ

ବୋଲି ମୁଁ ଏତେ ହାନିଆ ହତସକ୍ତ ହୋଇମରୁଛି ?

ଇୟାଗୋ - ତେସ୍ତେମୋନାକୁ ଭଲ କରି ଖୋସାମତ କରି ବାଗକୁ ଆଣ ।
ଦେଖିବ ସେଇଟା ମିଳିଯିବ । (ଅନୁଚ ସ୍ତରରେ) ଯଦି ବିଏଙ୍କା
ହାତରେ ଏ କଥା ଥାଆନ୍ତା ତେବେ କେତେ ଶୀଘ୍ର ତୁମ କାମଟା
ମିଳିଯାଆନ୍ତା !

କେଶିଓ - ସେ ହତଭାଗିନୀଟାର କଥା କୁହନା ।

ଅଥେଲୋ - ଦେଖ, କଥା ଶୁଣିଛି କି ନାହିଁ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲାଣି ।

ଇୟାଗୋ - ସତରେ ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ପୁରୁଷକୁ ଏମିତି ଭଲ ପାଇବାର
ଜାଣେନି ।

କେଶିଓ - ବିଚାରି ! ମୋତେ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଭଲପାଏ ।

ଅଥେଲୋ - ଧୀର ଗଳାରେ ଅସ୍ବାକାର କରୁଛି ଯିମିତି କଥାକୁ ହସି
ଉଡ଼ାଇଦେବାକୁ ଚାହେଁ ।

ଇୟାଗୋ - ଶୁଣୁଛି ଭାଇ ।

ଅଥେଲୋ - ଏଥର ବୋଧହୁଏ ଅନୁରୋଧ କରିବ ଗୋପନ କଥା ପ୍ରକାଶ
କରିବା ପାଇଁ । ବାଃ ବାଃ ! ବଢ଼ିଆ, ବଢ଼ିଆ ।

ଇୟାଗୋ - ସିଏ ଚାରିଆଡ଼େ କହିବୁଲୁଛି ତୁମେ କୁଆଡ଼େ ତାକୁ ବାହା
ହେବ ।

କେଶିଓ - ହା-ହା-ହା ।

ଅଥେଲୋ - କି ଖୁସି ରେ ! ଯୁଦ୍ଧ ଜିଣିଯାଇଛି ଭାବିଛୁ ?

କେଶିଓ - ମୁଁ ତାକୁ ବାହା ହେବି ! ସେଇ ବେଶ୍ୟାଟାକୁ ? ଦୟାକରି ମୋ
ମୁଣ୍ଡରେ କିଛି ଅଛି ବୋଲି ଭାବ ; ଏତେ କଦର୍ଯ୍ୟ ଧାରଣା
ତୁମର ମୋ ଉପରେ ନ ଥାଉ । ହା-ହା-ହା ।

ଅଥେଲୋ - ଠିକ୍ ଠିକ୍ ଠିକ୍ । ଯିଏ ଜିଣେ ସେ ଏମିତି ହସେ ।

ଇୟାଗୋ - ସତରେ ସମସ୍ତେ କୁହାକୁହି ହେଉଛନ୍ତି ତୁମେ ତାକୁ ବାହା
ହବ ।

କେଶିଓ - ଆଜେବାଜେ କଥା ବକନି ।

ଇୟାଗୋ - ଯେବେ ମିଛ କହୁଛି ତେବେ ମୋତେ ସଜତାନ ଭାବ ।

ଅଥେଲୋ - କଳଙ୍କ କାଳିମା ମୋ କପାଳରେ ବୋଲି ଦେଇଛି ତେବେ

ଭଲ, ଭଲ !

କେଶିଓ - ସେଇ ମାଙ୍କଡ଼ଟା' ନିଜେ ଏ କଥା କହିବୁଲୁଥିବ । ସେ ତା' ମନକୁ ଧରିନେଇଛି ମୁଁ ତାକୁ ବାହାହେବି ବୋଲି । ମୁଁ ତ ତାକୁ କିଛି ସେ କଥା କହିନି । ସେ ନିଜେ ନିଜକୁ ଟେକୁଛି, ଠକାଉଛି, ମୋ ବିଶ୍ୱାସ ।

ଅଥେଲୋ - ଇୟାଗୋ ମୋତେ ଠାରୁଛି । ଏଇଥର ପୁରା କଥାଟା କହିବ ।

କେଶିଓ - ଏଇ ଦଣ୍ଡେ ଆଗରୁ ସେ ଏଇଠି ଥିଲା । ମୁଁ ଯୁଆଡ଼େ ଗଲେ ସେ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଛି । ସେଦିନ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ମୁଁ କେତେଜଣ ଭିନିସାୟ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥାଏ । ଆରେ, ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ସେ ବେଶ୍ୟାଟା ସେଠି ହାଜର । ସିଧା ଆସି ମୋ ବେକରେ ଏମିତି ଝୁଲିପଡ଼ିଲା—

ଅଥେଲୋ - “ଆହେ ମୋର ପ୍ରିୟତମ କେଶିଓ” କହି କହି । ତା'ର ହାବଭାବରୁ ସେଇ ସୂଚନା ମିଳୁଛି ।

କେଶିଓ - ଝୁଲିପଡ଼ିବା ପରେ କି ଦେଖିବ ତା'ର କନ୍ଦାକଟା, ଯେଉଁ ଟଣାଝିଙ୍କା ଭିଡ଼ାଓଟରା— ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ

ଅଥେଲୋ - ତା'ପରେ ସେ ହୁଏତ କହିବ କିମିତି ସେ ତାକୁ ମୋ ଶୟନକକ୍ଷକୁ ନେଇଗଲା— ଆରେ ପାଗଳ ପାଷଣ୍ଡ ! ତୋର ନାକଟା ଦେଖିପାରୁଛି କିନ୍ତୁ କେଉଁ କୁକୁରକୁ ଦେବି ଦେଖିପାରୁନି ।

କେଶିଓ - ନାଃ, ମୋତେ ତା ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଦେଖୁଛି ।

ଇୟାଗୋ - ଆଉ ଛାଡ଼ିବୁ ଯେ ହୋଇଛି । ଦେଖ, ସେପଟୁ କିଏ ଆସୁଛି ।

କେଶିଓ - ଆଉ କିଏ ଆସିବ ? ତାରି ପରି ଏକ ମାର୍ଜାରୀ । କିନ୍ତୁ ଯାର ମହକରେ ଦୁନିଆ ଆମୋଦିତ ।

(ବିଏଙ୍କାର ପ୍ରବେଶ)

ଆଜ୍ଞା, ମୋ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇବାର ତୁମର ମତଲବ କ'ଣ କହିବ ?

ବିଏଙ୍କା - ମୁଁ କାହିଁକି ଗୋଡ଼ାଇବି ? ତୁମ ପଛରେ ସକତାନର ବଂଶପ୍ରାଣୀ ଗୋଡ଼ାଡ଼ି । ଆଜ୍ଞା, ସେ ରୁମାଲଟା ଦେବାର ତୁମର ମତଲବ

କ'ଣ ଆଗ କୁହ । ମୁଁ ବୋକୀ ବୋଲି ସେଇଟା ତୁମଠୁ ନେଲି ।
 କ'ଣ ନା ସେ ଛୁଞ୍ଚିକାମଟା ମୁଁ ଉଠାଇନେବି । ଭାଣ୍ଡ କଥା ଏ
 ସବୁ ତୁମର । ଘରେ ପଡ଼ିଥିଲା, କିଏ ପକାଇଦେଇଥିଲା,
 ଜାଣି କିଏ ସେଠି ପକାଇଦେଇଥିଲା ! ମୁଁ ଜାଣେନି ଭାବିଛି,
 ଏଇଟା ନିଶ୍ଚୟ କେଉଁ ଏକ ନାଗରୀର ଉପହାର । କ'ଣନା,
 ମୁଁ ନକଲ କରି ଛୁଞ୍ଚିକାମ ଉଠାଇବି । ହେଇ ନିଅ,
 ରୁମାଲବାଲାକି ଦେଇଦେବ । ଯେଉଁଠି ପାଇଥାଅ ମୁଁ
 ଗୋଟାଏ ଫୁଲ ବି ଉଠାଇବି ନାହିଁ ।

- କେଶିଓ - ଆରେ ଆରେ । ଏମିତି ଚିତ୍ତିଗଲେ ଚଳିବ ?
 ଅଥେଲୋ - ସେଇଟା ନିଶ୍ଚୟ ମୋର ରୁମାଲ ।
 ବିଏଙ୍କା - ଆଜି ରାତି ମୋ ସେଠି ଖାଇବାକୁ ଆସିବ ତ ଭଲ କଥା;
 ଯେବେ ନ ଆସିବ ତେବେ ଆଉ ଦିନେ ଯେବେ ଡାକିବି
 ଆସିବ । ବୁଝିଲ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- କନ୍ୟାଗୋ - ଯାଅ ଯାଆ ତା' ପିଛା ଧର ।
 କେଶିଓ - ଯାଉଛି, ଉପାୟ ନାହିଁ, ନ ହେଲେ ବାଟଘାଟରେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ
 କରିବ ।
 କନ୍ୟାଗୋ - ରାତି ସେଇଠି ଖାଇବ ତ ?
 କେଶିଓ - ସେଇଯା ତ ଇଚ୍ଛା ।
 କନ୍ୟାଗୋ - ହୁଏତ ମୋ ସହିତ ତୁମର ଦେଖା ହୋଇପାରେ । କାରଣ
 ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଗୋଟାଏ ପରାମର୍ଶ ଅଛି ।
 କେଶିଓ - ଦେଖ ଭାଇ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ ।
 କନ୍ୟାଗୋ - କହିଲି ତ, ଆଉ କେତେଥର କହିବି ।

(କେଶିଓର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- ଅଥେଲୋ - (ବାହାରି ପଡ଼ି) କୁହ କନ୍ୟାଗୋ ଏ ଦୁରାତ୍ମାକୁ ମାରିବି କିମିତି ?
 କନ୍ୟାଗୋ - ଦେଖିଲେନା ଆଜ୍ଞା କେମିତି କୁକର୍ମ କରି କିମିତି ହସିଲା ।
 ଅଥେଲୋ - ଓ କନ୍ୟାଗୋ !
 କନ୍ୟାଗୋ - ରୁମାଲଟା ଦେଖିଲେ ତ ?

- ଅଥେଲୋ - ମୋର ରୁମାଲ ତ ?
- ଇୟାଗୋ - ଆହୁରି ସନ୍ଦେହ ଅଛି ? ଏ କଥା ବି ଜାଣିଲେ ଓ କିମିତି ଆପଣଙ୍କ ବୋକୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କିମିତି ତୁଟି ବୋଲି ଗଣନା କରେ । ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଦେଲେ ତାକୁ ସେ କ'ଣ କଲାନା ଦେଲା ଏକ ବେଶ୍ୟାକୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ବର୍ଷେ ନୁହେଁ ଅଥେ ନୁହେଁ ନଅ ନଅ ବର୍ଷ ଧରି ଡିକଟିକ କରି ତାକୁ ମାରିବି । ହାୟରେ ପତ୍ନୀ ମୋର କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦରୀ, କେଡ଼େ ଅମୃତମୟା ।
- ଇୟାଗୋ - ଆଉ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କ ଗୁଣକଥା ସବୁ ଭୁଲିଯାଆନ୍ତୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ଠିକ୍ କହିଛ ଇୟାଗୋ ! ସେ ପତିସତ୍ତ୍ୱି ମରୁ, ନରକରେ ପଡ଼ୁ, ଆଜି ରାତି ତା'ର ଶେଷ ରାତି । ନା ନା ତା'ର ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଦେଖ ମୋ ଛାତି ପଥର ପାଲଟିଯାଇଛି । ମୁଁ ଆସ୍ଥାତ କରୁଛି, ମୋର ହାତକୁ ଲାଗୁଛି । ଓଃ ! ଦୁନିଆଁରେ ତା'ଠୁ ବଳି କାହାର ଏତେ ରୂପମାଧୁରୀ ଅଛି ! ସେ ସମ୍ରାଟ ସହିତ ପଲଙ୍କରେ ଶୋଇବାର ଯୋଗ୍ୟା । ତାଙ୍କୁ ବି ବଶ କରି ବୋଲକରା କରିପାରିବ ।
- ଇୟାଗୋ - ଆଉ ସେ ସବୁ କଥା ଆଡ଼କୁ ମନ ବଳାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ?
- ଇୟାଗୋ - ଭୁଲ ହୋଇଯାଇଛି । ଫା'ଶାରେ ତାକୁ ଝୁଲାଇ । ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା ସେଇ କଥାସବୁ କହୁଥିଲି । କି ବିଚିତ୍ର ତା'ର କାରୁକଳା, ଛୁଞ୍ଚିକାମ; କି ସୁନ୍ଦର ଗାଏ ସେ, ଗାତ ଶୁଣିଲେ ବାଘ ଭାଲୁ ବି ହିଂସ୍ର ପ୍ରକୃତି ପାଶୋରି ଶାନ୍ତଶିଷ୍ଟ ହୋଇଯିବେ । ବୁଦ୍ଧିରେ କି ବିବେକଶା, କଥାରେ କି ଚାତୁରୀ, କି ମହାୟସୀ ପ୍ରତିଭା—
- ଇୟାଗୋ - ଏତେ ଗୁଣ ଅଛି ବୋଲି ତ ତାଙ୍କ ଦୋଷ ଏତେ ଜଘନ୍ୟ ।
- ଅଥେଲୋ - ସହସ୍ର ଗୁଣ ଘୃଣ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଓ ଏତେ ମଧୁର ସ୍ବଭାବ, ନମ୍ର ପ୍ରକୃତି ତା'ର ।
- ଇୟାଗୋ - ଆଜ୍ଞା, ଟିକିଏ ଅତି ବେଶା ମଧୁର, ଅତି ବେଶା ନମ୍ର ।
- ଅଥେଲୋ - ସେକଥା ସତ ଯେ - କିନ୍ତୁ କେଡ଼େ ଦୁଃଖର କଥା ଇୟାଗୋ କେଡ଼େ ଦୁଃଖର କଥା !

- ଇୟାଗୋ - ବେଶ ଯେବେ ତାଙ୍କ ଅପରାଧ ଆପଣଙ୍କୁ ଏତେ ମିଠା ଲାଗୁଛି ତାଙ୍କୁ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଦେଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ଯିମିତି ସେ ନିର୍ଭୟରେ ଯା ଇଚ୍ଛା ତା' କରିଯିବେ । ଆପଣଙ୍କୁ ମନକୁ ଯଦି ଏ ସବୁ ନ ବାଧୁଛି ଅନ୍ୟ କାହାର ମୁଣ୍ଡ ବଞ୍ଚାଇବ କାହିଁକି ?
- ଅଥେଲୋ - ନା ନା ମୁଁ ତାକୁ ଚୁକୁରା ଚୁକୁରା କରି କାଟିଦେବି । ମୋତେ ଚନ୍ଦ୍ରସେଣା କରିବ ।
- ଇୟାଗୋ - କି କଦର୍ଯ୍ୟ କଥା !
- ଅଥେଲୋ - ଫେର୍ ମୋରି ଲେଫ୍ଟେନେଣ୍ଟ ସାଙ୍ଗରେ !
- ଇୟାଗୋ - ଅତି ବେଶା ଜପନ୍ୟ । କୁସ୍ତିତ ।
- ଅଥେଲୋ - କିଛି ବିଷ ମୋ ପାଇଁ ଆଣିଦିଅ ଇୟାଗୋ । ଆଜି ରାତିରେ । ତୁମେ ଭାବିଛ ଏ ସବୁ କଥା ନେଇ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଯୁକ୍ତିତର୍କ ଜେରାଜମାନବନ୍ଦୀ କରିବି ? ନା ନା ତା'ହେଲେ ତା'ର ରୂପ ପୁଣି ମୋ ମନକୁ ତରଳାଇ ଦେବ । ଆଜି ରାତି ଇୟାଗୋ, ଆଜି ରାତି ।
- ଇୟାଗୋ - ବିଷ ନୁହେଁ, ସାର୍, ବିଷ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ଶେଯକୁ ସେ ଅପବିତ୍ର କରିଛନ୍ତି ସେଇ ଶେଯରେ ତଣ୍ଡି ଚିପି ତାଙ୍କୁ ଶେଷ କରନ୍ତୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ବାଃ ବାଃ ବାଃ ବାଃ ! ଠିକ୍ କହିଛ ଇୟାଗୋ ! ଅପରାଧର ତାହା ଉପଯୁକ୍ତ ଶାସ୍ତି । ବଢ଼ିଆ ! ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଆ !
- ଇୟାଗୋ - ଆଉ କେଣିଏ କଥା ମତେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ରାତି ବେଳକୁ ଆସି ସବୁ ଜଣାଇବି ।
- ଅଥେଲୋ - ବେଶ୍, ବେଶ୍ । (ନେପଥ୍ୟେ ତୁରୀ) ଏ ତୁରୀ ଧ୍ବନି କାହିଁକି ?
- ଇୟାଗୋ - ଭିନସ୍ତରୁ କିଏ କ'ଣ ଖବର ନେଇ ଆସିଥିବ ! ଏକାକୀ ଲତୋଭିକୋ ; ଡିଡକ୍ ପାଖରୁ କ'ଣ ସମ୍ବାଦ ନେଇ ଆସିଥିବେ ପରା । ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆସୁଛନ୍ତି ।

(ଲତୋଭିକୋ, ଡେସ୍ଡେମୋନା ଓ ଅନୁଚରଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

- ଲତୋଭିକୋ - ନମସ୍କାର, ସେନାପତି ସାହେବ ।
- ଅଥେଲୋ - ନମସ୍କାର, ସ୍ବାଗତ ସ୍ବାଗତ ।
- ଲତୋଭିକୋ - ଡିଡକ୍ ଏବଂ ସିନେଟରଗଣଙ୍କ ଅଭିବାଦନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ

ଆଉ ଚିଠି ନିଅନ୍ତୁ । (ପତ୍ର ପ୍ରଦାନ)

ଅଥେଲୋ - ସାଦରେ ଏ ପତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରୁଛି (ଚିଠି ଖୋଲି ପଢ଼ିଲା)

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ସେଠାର ଖବର କ'ଣ ଲଡ଼ୋଭିକୋ ଭାଇ !

ଇୟାଗୋ - ନମସ୍କାର, ଆପଣଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇ ମୁଁ ଆପ୍ୟାୟିତ ।
ସାଇପ୍ରେସର ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ।

ଲଡ଼ୋଭିକୋ - ଧନ୍ୟବାଦ ! ଲେଫ୍ଟେନେଣ୍ଟ କେଶିଓ କେମିତି ଅଛନ୍ତି ।

ଇୟାଗୋ - ଅଛନ୍ତି, ସାର୍ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ଭାଇ, ଆଗ ଯାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର କ'ଣ ଟିକେ ଅପଟ୍ ହୋଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଆସିଗଲା, ଏଥର ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ।

ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ସେ ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚିତ ?

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - କ'ଣ କହିଲ ?

ଅଥେଲୋ - (ଚିଠି ପଢ଼ି) “ଏଥିରେ ଯେପରି ତୁଟି ନ ହୁଏ । କାରଣ ତୁମେ—”

ଲଡ଼ୋଭିକୋ - କାହିଁ, ସେ ତ ତୁମକୁ କିଛି କହୁନାହାନ୍ତି, ଚିଠିଟା ପଢୁଛନ୍ତି ।
ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କେଶିଓଙ୍କ କ'ଣ ମନାକ୍ରର ହୋଇଛି ?

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ଟିକିଏ ବଡ଼ ବେଶା; ସେ ମନାକ୍ରର ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ
ଅନେକ କିଛି କରନ୍ତି କାରଣ କେଶିଓକୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ ।

ଅଥେଲୋ - ପୋଡ଼ିମରୁନୁ !

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - କ'ଣ କହିଲେ ?

ଇୟାଗୋ - ଆପଣଙ୍କ ରେତା ଅଛି ତ ?

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - କ'ଣ ହୋଇଛି ତାଙ୍କର ? ରାଗିଛନ୍ତି ?

ଲଡ଼ୋଭିକୋ - ହୁଏତ ଚିଠି ପଢ଼ି ବିଚଳିତ ହୋଇଥିବେ । କାରଣ ମୋର
ବିଶ୍ୱାସ ଚିଠିରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଶକୁ ଫେରିଯିବାକୁ କୁହାଯାଇଛି
ଆଉ କେଶିଓଙ୍କୁ ଏଠାକାର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ
କରାଯାଇଛି ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ସତରେ ମୋତେ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗୁଛି ।

ଅଥେଲୋ - ଆଛା !

- ତେସ୍ତେମୋନା- କ'ଣ କହିଲ ?
- ଅଥେଲୋ - ତୁମର ପାଗଳାମି ଦେଖି ମୋତେ ବି ଖୁସି ଲାଗୁଛି ।
- ତେସ୍ତେମୋନା- କାହିଁକି ପ୍ରିୟ ?
- ଅଥେଲୋ - ପିଶାଚିନୀ ! (ପ୍ରହାର)
- ତେସ୍ତେମୋନା- ମୁଁ କିଛି ଦୋଷ କରିନି ତ !
- ଲଡୋଭିଜୋ - ମହାଶୟ ! ଭିନିସ୍ତରେ ଏକଥା କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେନି । ମୁଁ ହଳପ କରି ଆଖିରେ ଦେଖିଛି କହିଲେ ବି । ଏ ଅତିବେଶା ହୋଇଯାଇଛି । ଦେଖୁନାହାନ୍ତି ସେ କେମିତି କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । ନିଜ ଅପକର୍ମର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରି ତାଙ୍କୁ ସୁତରାଜ ରୁପ୍ କରାନ୍ତୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ପେଡାଶୁଣା, ନାରକୀ ! ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀଜନଙ୍କ ଲୁହରେ ପୃଥ୍ବୀ ଗର୍ଭିଣୀ ହେଉଥାନ୍ତା ତେବେ ଯାର ପ୍ରତିଟି ଲୁହରୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କୁମ୍ଭାର ଜନ୍ମୁଥାନ୍ତେ, କୁମ୍ଭାରକାନ୍ଦଣା କଥାଟା ସାର୍ଥକ କରି । ଦୂର୍ ହ ମୋ ଆଗରୁ ।
- ତେସ୍ତେମୋନା- ମୁଁ ତୁମ ପାଖରେ ରହିଲେ ଯଦି ଚିଡ଼ି ମାଡୁଛି ମୁଁ ଯାଉଛି । ସତରେ କେତେ ବାଧ୍ୟ ! ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ତାଙ୍କୁ ଫେରାନ୍ତୁ । (ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ)
- ଅଥେଲୋ - ଫେରି ଆସ ଦେବୀ !
- ତେସ୍ତେମୋନା- କ'ଣ କହିଲ ?
- ଅଥେଲୋ - ଆପଣଙ୍କ ତାଙ୍କ ସହିତ କି କାମ ? କୁହନ୍ତୁ ଏଥର ।
- ଲଡୋଭିଜୋ - ମୋର ତାଙ୍କ ସାଥରେ କି କାମ ?
- ଅଥେଲୋ - ହେଉ ଯେ ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ଫେରାଇବା ପାଇଁ ମୋତେ କହିଲେ ? ସାର୍, ସେ ଫେରିପାରେ ବୁଲିପାରେ ପୁଣି ଯାଇପାରେ ଏବଂ ଫେର୍ ଫେରିବାକୁ ଏବଂ ସେ କାନ୍ଦିପାରେ, ଖୁବ୍ କାନ୍ଦିପାରେ ଭାରି ବାଧ, ଅତି ବେଶା ଅନୁଗତ ଆପଣଙ୍କ କଥାରେ । କାନ୍ଦ, କାନ୍ଦ ଆହୁରି କାନ୍ଦ, ଅଟକିଲ କାହିଁକି ? ଏଇ ଯେଉଁ ଚିଠି ଆଣିଛନ୍ତି ସମ୍ପର୍କରେ — କି ସୁନ୍ଦର ଅଶ୍ରୁଛଳନା — ସେଥିରେ ମୋତେ ଦେଖ

ଫେରିଯିବାକୁ ଆଦେଶ ହୋଇଛି । ଯାଅ ଏଠାରୁ କହୁଛି
ପରେ ଡାକିପଠାଇବି । ମୁଁ ଆଦେଶ ଗ୍ରହଣ କଲି, ଭିନସ୍କୁ
ଫେରିଯିବ । ଯାଅ, ଦୂର ହ ।

(ତେସ୍‌ତେମୋନାର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

କେଶିଓ ମୋ ସ୍ଥାନରେ ରହିବେ । ସାର୍ ଦୟା କରି ମୋ
ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ଆଜି ଆମ ସାଙ୍ଗରେ
ରାତ୍ରଭୋଜନ କରିବେ । ସାଇପ୍ରେସ୍କୁ ଆପଣ ଆସିଥିବାରୁ
ମୁଁ ଖୁସୀ, ସାଗତ କରୁଛି ଆପଣଙ୍କୁ । ମଣିଷ ନା ଛେଳି ! ମଣିଷ
ନା ମାଙ୍କଡ଼ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଲଡୋଭିଜେ - ଏଇ କି ସେହି ମହନୀୟ ମୂର, ଯାହାଙ୍କୁ ଆମ ପୂର୍ବୋକ୍ତ
ରାଜସଭା ସର୍ବଗୁଣାଳଙ୍କୃତ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ? କିଏ କି ସେଇ
ମହାତ୍ମା ଯାହାଙ୍କୁ ବୀତରାଗଭୟକ୍ରୋଧ ବୋଲି ଲୋକେ
କହନ୍ତି ? ଏହି କି ସେହି ଧର୍ମାତ୍ମା ଯାହାଙ୍କୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦେବ, ଦୁର୍ନିତାର
ଶର ଭେଦ କରିପାରିନି ?

ଇୟାଗୋ - ଏ ଭିତରେ ସେ ବହୁତ ବଦଳିଯାଇଛନ୍ତି ।

ଲଡୋଭିଜେ - ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧି ଉଣା ପଡ଼ିଯାଇନି ତ ? ମଥା ଠିକ୍ ଅଛି ତ ?

ଇୟାଗୋ - ଯାହା ଦେଖୁଛନ୍ତି ସେଇୟା । ପରେ କ'ଣ ହେବେ ସେ କଥା
ମୋର କହିବା ଉଚିତ୍ ହେବନି । ଯଦି ସେ ଯିମିତି ହେବା
କଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ନୁହନ୍ତି ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ ସେ ତାହା
ହୁଅନ୍ତୁ ।

ଲଡୋଭିଜେ - କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ସ୍ତ୍ରୀ ଦିହରେ ହାତ ଉଠାଇବେ !

ଇୟାଗୋ - ସେଟା ଭଲ କଥା ନୁହେଁ । ତେବେ ମୁଁ ଠିକ୍ ଜାଣନ୍ତି କି ସେଇ
ହାତ ଉଠାଇବାଟାରେ ଶେଷ କଥା ।

ଲଡୋଭିଜେ - ବରାବର କ'ଣ ସେ ଇମିତି ପ୍ରକୃତିର ନା ବିଠି ପଡ଼ି
ବିଗିଡ଼ିଯାଇ ଏ କାଣ୍ଡ କଲେ ?

ଇୟାଗୋ - ଆହା ଆହା ! ମୁଁ ଯାହା ଦେଖିଛି ବା ଯାହା ଜାଣିଛି ତାହା
ପ୍ରକାଶ କରିବା ମୋ ସାଧୁତାର ପରିଚୟ ହେବନି । ଆପଣ

ନିଜେ ନିଜର କଲେ ତାଙ୍କ କ୍ରିୟାକାଣ୍ଡରୁ ସବୁ ଜାଣିଯିବେ ।
ମୋତେ କାହିଁକି କହିବା ପାଇଁ ବଳାତକ୍ଷତି । ଆପଣ ଯାଆନ୍ତୁ
ଦେଖନ୍ତୁ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ଯା ପରେ ।

ଲଡୋଭିକେ - ମୋତେ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି ଯେ ତାଙ୍କୁ ଯାହା ଭାବିଥିଲି ସେ ତା'
ନୁହନ୍ତି ।

(ତାହାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

ଦୁର୍ଗାଭ୍ୟନ୍ତର ଏକ କକ୍ଷ

(ଅଥେଲୋ ଓ ଏମିଲିଆର ପ୍ରବେଶ)

- ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ତେବେ କିଛି ଦେଖିନ ।
- ଏମିଲିଆ - ଦେଖିବା କଥା ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, କେବେ କିଛି ଶୁଣିନି କି ସନ୍ଦେହ ବି
କରିନି ।
- ଅଥେଲୋ - ଆଜ୍ଞା, ତୁମେ ତ ଅନେ ଥର ଦିଜଣଙ୍କୁ ଏକାଠି ଦେଖିଛ ?
- ଏମିଲିଆ - ତା' ଦେଖିଛି, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କିଛି ଆପଣି କରିବାର ନାହିଁ;
ତା' ଛଡ଼ା ଦିଜଣଙ୍କ କଥାବାତାର ପ୍ରତିଟି ଅକ୍ଷର ଶୁଣିଛି ।
- ଅଥେଲୋ - କେବେ ସେମାନେ ରୂପରୂପ କଥା ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ?
- ଏମିଲିଆ - ନା କେବେ ନା ।
- ଅଥେଲୋ - ଧର ଏକ ପଟ୍ଟା ପାଇଁ, ମୁଖା ପାଇଁ, ବା ଅନ୍ୟ କିଛି ଛୋଟ
ଛୋଟ ଚିଜ ପାଇଁ ?
- ଏମିଲିଆ - ନା ତା' ବି ନାହିଁ ।
- ଅଥେଲୋ - ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ।
- ଏମିଲିଆ - ମୁଁ ନିୟମ ଦରିମାନ କରି କହିବି ତାଙ୍କର ପାପ ନାହିଁ । ଯେବେ
ମିଛ କହୁଛି ତେବେ ଜୀବନ ଦେବା ପାଇଁ ବି ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଯଦି
ଆପଣ ଅନ୍ୟ ରକମ ଭାରୁଥାନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ମନରୁ ସେ ଦୁର୍ଘଟିତା
ଦୂର କରନ୍ତୁ । ତାହା ଆପଣଙ୍କ ନିର୍ମଳ ହୃଦୟକୁ କଲୁଷିତ
କରିବ । ଯେବେ କେହି ଦୁଷ୍ଟ ସେ କଥା ଆପଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ

ପୁରେଇଛି ତେବେ ଭଗବାନ ତାକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ନରକରେ ପକାନ୍ତୁ । କାରଣ, ସେ ଯେବେ ସତୀ ସାଧୁ, ପତିପରାୟଣ ନୁହନ୍ତି ତେବେ ଦୁନିଆଁରେ କୌଣସି ପୁରୁଷ ସୁଖୀ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଶିରୋମଣି ବି ବଦନାମର ଭାଗୀ ।

ଅଥେଲୋ - ତାଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ଡାକ, ଯାଅ ।

(ଏମିଲିଆର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ବହୁତ କଥା କହିଲା ଅବଶ୍ୟ, ହେଲେ ତା' ପରି ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ସରଳା ଝିଅ ବି ସେମିତି କହିପାରିବ ବିନା ଶିକ୍ଷାରେ । ଏ ଅତି ଚତୁରା କୁଳଟା ସ୍ତ୍ରୀ; ଗୁପ୍ତ ପାପପ୍ରଣୟ କଥାକୁ ହୃଦୟରେ ପୁରାଇ ଚାବି ଦେଇ ରଖିପାରେ, ଅଥଚ ଏଣେ ଆଖୁମାଡ଼ି ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିବ । ମୁଁ ତ କେତେଥର ଦେଖିଛି ସିମିତି କରିବାର ।

(ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ଓ ଏମିଲିଆର ପ୍ରବେଶ)

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- କ'ଣ କହୁଛ କୁହ ।

ଅଥେଲୋ - ଆସ, ପାଖକୁ ଆସ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- କାହିଁକି, କ'ଣ ଚାହୁଁଛ ?

ଅଥେଲୋ - ଦେଖି ଦେଖି ତୁମର ଆଖି । ଯେ ଆତକୁ ଚାହଁ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଏ କି ନୂଆ କଥା ।

ଅଥେଲୋ - (ଏମିଲିଆ ପ୍ରତି) ତୁମ କାମ ତୁମେ ଏଥର କର । ଆମ ଦିହିଙ୍କି ଏକାଠି ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଯାଅ, କବାଟ ବନ୍ଦ କର । ଯେବେ କହେ ଆସିଲା ତେବେ ଖଣ୍ଡିକାଶ ମାର, ନ ହେଲେ ହୁଁ ହାଁ ଶବ୍ଦ କରି ଇଙ୍ଗିତ ଦିଅ । ଚାହୁଁଛ କ'ଣ, ଏଇତ ତମ ବେଉସା, ଶାଘ୍ନ, ଶାଘ୍ନ ।

(ଏମିଲିଆର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ତୁମ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ୁଛି, ତୁମ କଥାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ତୁମ କଥାରୁ ମୁଁ ଜାଣିପାରୁଛି ମୋତେ ଭାଷଣ ରାଗୁଛ କିନ୍ତୁ କ'ଣ କହୁଛ ବୁଝିପାରୁନି ।

ଅଥେଲୋ - କୁହ ତୁମେ କିଏ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀ, ତୁମର ବୋଲକରା ସତୀ ପତିପରାୟଣା ସ୍ତ୍ରୀ ।
 ଅଥେଲୋ - ଧର୍ମକୁ ସାକ୍ଷୀ କରି ସେ କଥା ଯଦି କହୁଛି ତେବେ ତୁମର ଗତି
 ସିଧା ନରକକୁ । କିନ୍ତୁ ତୁମର ଏ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ରୂପ ଦେଖି ନରକର
 ଦୂତମାନେ ତୁମକୁ ଧରିବାକୁ ଶଙ୍କ୍ଷିତ ହେବେ । ସେଥିପାଇଁ
 ପାପାଚାର ଛଳନା କରି ପାପକୁ ଦୁଇଗୁଣ ବଢ଼ାଅ । ଶପଥ
 କରି ପୁଣି କୁହ ତୁମେ କିଛି ଅପରାଧ କରିନ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି ।

ଅଥେଲୋ - ତୋର ଭଗବାନ ବେଶ୍ ଜାଣନ୍ତି ତୁ ଏକ ନଷ୍ଟା, ଭ୍ରଷ୍ଟା,
 ପାପିନୀ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କିମିତି ? କାହା ସାଙ୍ଗରେ ? କିମିତି ମୁଁ ଦ୍ରୋହ କରିଛି ?

ଅଥେଲୋ - ହାୟରେ ଅଭାଗୀ ! ଯାଃ ଯାଃ ଯାଃ । ଦୂର୍ ହ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ! କହୁଛ କାହିଁକି ? ମୁଁ କି ଏ କାନ୍ଦ ମୂଳରେ ?
 ଯେବେ ତୁମେ ଯଦି ଦୈବାତ୍ ସନ୍ଦେହ କରୁଥାଅ ମୋ କଥାରେ
 ପଡ଼ି ବାବା ତୁମକୁ ଦେଶକୁ ଫେରାଇ ନେଉଛନ୍ତି ତେବେ
 ତୁମେ ଭୁଲ ବୁଝୁଛ ମୋତେ । ତୁମେ ଯଦି ବାବାକୁ ହରାଇଲ
 ମୁଁ ବି ତାଙ୍କୁ ହରାଇଲି । ତୁମର ସେ ଶତ୍ରୁ ହେଲେ ମୋର
 କ'ଣ ମିତ୍ର ହେବେ ?

ଅଥେଲୋ - ଭଗବାନଙ୍କ ଯେବେ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଦୁଃଖ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦେଇ
 ମୋତେ ପରାକ୍ଷୀ କରିଥାନ୍ତେ, କ୍ଷତ, ଅପମାନ, ଲାଞ୍ଜନା,
 ବୃଷ୍ଟିଧାରା ପରି ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତେ,
 ଦାରିଦ୍ର୍ୟରେ ଆକଣ୍ଠ ନିମଜ୍ଜିତ କରିଥାନ୍ତେ, କାରାଗୃହରେ
 ମୋର ଶାନ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଶା ଭରସା ସହିତ ମୋତେ ଆବଦ୍ଧ
 କରିଥାନ୍ତେ । ତେବେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମୋ ହୃଦୟର ଅନ୍ତରର ତମ
 ସ୍ଥାନରେ ଟୋପାଏ ହେଲେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଖୋଜି ପାଇଥାନ୍ତି ।
 କିନ୍ତୁ ହାୟ ! ଭଗବାନ ଏ କ'ଣ କଲେ ? କାଳର କପାଳରେ
 ମୋତେ ଏକ ସ୍ଥିର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି କରି ରଖିଦେଲେ ଯିମିତି କି
 ଦୃଶ୍ୟର ଧାର ମନ୍ଥୁର ଆଙ୍ଗୁଳି ସଦାସର୍ବଦା ମୋ ଆଡ଼କୁ ନିବିଷ୍ଟ
 ହୋଇ ରହିଥୁବ । ତା' ମଧ୍ୟ ସହିଯାନ୍ତି ; ବେଶ୍ ଭଲଭାବରେ
 ଅକ୍ଳେଶରେ ସହି ଯାଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ମୁଁ ମୋ ହୃଦୟକୁ

ସାଇତି ରଖିଛି, ଯେଉଁଠି ମୋର ଜୀବନ ମରଣର ଫରୁଆ ଅଛି, ଯେଉଁ ଉତ୍ସରୁ ମୋ ଜୀବନ ନଦୀ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଛି ଯାହା ଶୁଖିଗଲେ ମୋ ଜୀବନାବସାନ ହେବ ସେ ଆଶ୍ୱୟରୁ ମୁଁ ଯେବେ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ବା ସେଇ ସ୍ଥାନରେ ସାପ ବେଙ୍ଗ ଆଦି ଜଘନ୍ୟ ଜୀବ ଯୋଡ଼ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ପିଲାଟିଲା ଜନ୍ମ କରନ୍ତି ତେବେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ । ତୁମେ ସେଆଡୁ ମୁହଁ ଫେରାଅ ଏବଂ ତୁମ ଦେବଶିଶୁ ସୁଲଭ ଗୋଲାପୀ ରଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ନରକର କଳା ରଙ୍ଗରେ ମଣ୍ଡିଦିଅ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ତୁମେ ମୋତେ ତୁମର ଅନୁଗତ ବୋଲି ଭାବ ।

ଅଥେଲୋ - ପଚାରୁଛ ଆହୁରି ? ତୁମେ ଠିକ୍ ମା'ସ ଦୋକାନର ଖରାଦିନିଆ ମାଛି ପରି । ପ୍ରସବ କଲାମାତ୍ରେ ପୁଣି ଗର୍ଭଧାରଣ କର । ତୁମର ଡ଼କ୍ଟର ଅଭାବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଏକ ବିଷଲତା, ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ, ତୁମର ମହକ ଏଡ଼େ ତୀବ୍ର ଯେ ନାକ ଫାଟିଯାଏ । ତୁମେ ଏ ମହାରେ ଜନ୍ମି ନ ଥାନ୍ତି କି !

ତେସ୍ତେମୋନା- ମୁଁ ତ ଜାଣେନି ଏମିତି କ'ଣ ପାପ କରିଛି—

ଅଥେଲୋ - ବିଧାତା କ'ଣ ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ବହିର ଧଳା ଧଳା ପୃଷ୍ଠାରେ ଖାଲି ଦୋଚାରୁଣୀ ବେଶ୍ୟା ଆଦି ଶବ୍ଦ ଲେଖିବା ପାଇଁ ରଚନା କରିଥିଲା ? କ'ଣ କରିଛି ? କରିଛି ! ତୁମ ଏକ ନାଗରିକା । ସାଧାରଣ ନାରୀ । ତୋର କୁକାର୍ତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ହେଲେ ମୋତେ ଗାଲକୁ ଫୁଲାଇ ଏତେ ଜୋର ଫୁଙ୍କିବାକୁ ହବ ଯେ ଲଜ୍ଜା ଗୁଣ ସବୁ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଯିବ । କ'ଣ କରିଛି ? ତୋର ଅପରାଧର ଦୁର୍ଗନ୍ଧରେ ଦେବତାଙ୍କ ନାକ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ; ତୋର କଳଙ୍କ କାଳିମା ଦେଖି ଶଶି ଆଖି ବନ୍ଦ କରିଦେବେ; ଲମ୍ପଟ ପବନ ଯାହା ପାଏ ତାକୁ ତୁମେ ସେ ମଧ୍ୟ ପୃଥ୍ୱୀର ଅଭ୍ୟନ୍ତରକୁ ପଶିଯିବ ତୋର ଏ ଜଘନ୍ୟ କାହାଣୀ କାଳେ ତା' କାନରେ ପଶିଯିବ ବୋଲି । କ'ଣ କରିଛି ? ନିର୍ଲଜ୍ଜ ବେଶ୍ୟା !

ତେସ୍ତେମୋନା- ଭଗବାନ ସାକ୍ଷୀ, ତୁମେ ମୋତେ ଅଯଥା ଦୋଷାରୋପ କରୁଛ ।

ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ବେଶ୍ୟା ନୁହଁ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ନା, ଧର୍ମ ନାମରେ କହୁଛି । ଯେବେ ଅନ୍ୟର ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟର ଅନ୍ୟାୟ ସ୍ବର୍ଗ ଛାଡ଼ି କେବଳ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ପାଇଁ ଦେହ ରଖିବା ନାରୀର ଧର୍ମ ହୁଏ ତେବେ ମୁଁ ଦୋତାରୁଣୀ ନୁହେଁ ।

ଅଥେଲୋ - କ'ଣ ? ବେଶ୍ୟା ନୁହେଁ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ମିଛ କହିଲେ ନରକରେ ପଡ଼ିବି ।

ଅଥେଲୋ - ଏ କି ସମ୍ଭବ ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଭଗବାନ କ୍ଷମା କର ।

ଅଥେଲୋ - ତେବେ କ୍ଷମା କର ମୋତେ । ତୁମେକୁ ମୁଁ ଭିନ୍ନସ୍ବର ବେଶ୍ୟା ବୋଲି ଭାବିଥିଲି ଯେ ଅଥେଲୋକୁ ଦିନେ ବାହା ହୋଇଥିଲା । (ଉଚ୍ଛ୍ବସରେ) ସ୍ବର୍ଗଦ୍ବାର ରକ୍ଷକର ବିପରୀତ ପାର୍ଶ୍ବରେ ଯେ ନରକଦ୍ବାର ରକ୍ଷା କରୁଛି ଶୁଣ ଶୁଣ ଏଥର ।

(ଏମିଲିଆର ପ୍ରବେଶ)

ହଁ, ହଁ, ତୁମେ, ତୁମକୁ ଡାକୁଥିଲି । ଆମର କାମ ଶେଷ, ହେଉ ଧର ବକ୍ସିସ୍ । ଅନୁରୋଧ, ଦରିଦ୍ରୀ ବନ୍ଦ କର, କାହାକୁ କିଛି କହିବ ନାହିଁ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଏମିଲିଆ - ଏ ଭଦ୍ରଲୋକ କ'ଣ ମନେ କରୁଛନ୍ତି ? ତୁମର ଏ ଅବସ୍ଥା କାହିଁକି ? କ'ଣ ହୋଇଛି ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ସତରେ ମୋତେ ଭାରି ନିଦ ମାଡୁଛି ।

ଏମିଲିଆ - ତାଙ୍କର ଆଜି କ'ଣ ହୋଇଛି ?

ତେସ୍ତେମୋନା- କାହାର ?

ଏମିଲିଆ - ମାଲିକଙ୍କର ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ତୋର ମାଲିକ କିଏ ?

ଏମିଲିଆ - ମଲା ମଲା ତୁମର ମାଲିକ କ'ଣ ମୋର ମାଲିକ ନୁହନ୍ତି ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ମୋର ମାଲିକ ବୋଲି ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ମୋତେ ଏ କ୍ଷଣି

ଆଉ କିଛି କହନା ଏମିଲିଆ । ମୁଁ ନା କାନ୍ଦିପାରୁଛି ନା କିଛି
କହିପାରୁଛି । ଆଖିର ପାଣି ଛଡ଼ା ମୋର ଆଉ କିଛି ଉତ୍ତର
ନାହିଁ । ଏମିଲିଆ, ଆଜି ରାତି ପାଇଁ ମୋ ଶେଯରେ ବାସର
ରାତିର ବିଛଣା ଚାତରଟା ପାରିଦେବୁ । ଭୁଲିବୁ ନାହିଁ
ଯିମିତି । ତୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କି ଏଠାକୁ ଡାକି ଆଣ ।

ଏମିଲିଆ - କି ହେଲା ! ସବୁ ଓଲଟାପଲଟା । ଏପାଖ ସେପାଖ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ତେସ୍ତେମୋନା - ଠିକ୍ ହେଉଛି । ମୋ ପରି ଲୋକକୁ ଏମିତି ବ୍ୟବହାର କରିବା
ଉଚିତ । ଏକଦମ ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ କିମିତି ବା ଅନୁଚିତ କହନ୍ତି
ଯଦି ମୋର ସବୁ ଅପରାଧକୁ ସେ ସାମାନ୍ୟ ମନେ କରନ୍ତି ।
(ଇୟାଗୋ ସହିତ ଏମିଲିଆର ପ୍ରବେଶ)

ଇୟାଗୋ - କାହିଁକି ଡକାଇଛନ୍ତି ? କିମିତି ଅଛନ୍ତି ?

ତେସ୍ତେମୋନା - ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ
ପାଠ ପଢ଼ାନ୍ତି ସେମାନେ ସହଜ କାମ ନରମ ଉପାୟରେ
ଆଦାୟ କରିଥାନ୍ତି । ମୋ ପ୍ରତି ତ ସେ ସେଇ ଉପାୟ
କରିପାରିଥାନ୍ତେ । କାରଣ ତରକ୍ତୁଳା ପିଲାଙ୍କ ପରି ତ ମୁଁ
କଠୋର ଶାସନ ସହିପାରିବି ନାହିଁ ।

ଇୟାଗୋ - କ'ଣ ହୋଇଛି, କୁହନ୍ତୁ ନା ।

ଏମିଲିଆ - ସେନାପତି ତାଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟା ବୋଲି କହି ଏମିତି କଦର୍ଯ୍ୟ କଥା
ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି ଯାହା କୌଣସି ସତା ସ୍ତ୍ରୀ ସହିପାରିବ
ନାହିଁ ।

ତେସ୍ତେମୋନା - ମୋର କ'ଣ ଏଇ ନାଆଁ, ଇୟାଗୋ ?

ଇୟାଗୋ - କେଉଁ ନାଆଁ ଦେବି !

ତେସ୍ତେମୋନା - ସେଇ ନାଆଁ ଯାହା ଏମିଲିଆ କହୁଛି ସେ କହିଲେ ମୁଁ ସେଇୟା
ବୋଲି ।

ଏମିଲିଆ - ସେ ତାଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟା ବୋଲି କହିଲେ । କୌଣସି ହାନ ନାଚ
ମାତାଳ ବି ତା'ର ରକ୍ଷିତା ବେଶ୍ୟା ପ୍ରତି ଏ ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗ
କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

- ଇୟାଗୋ - କାହିଁକି ସେ ସେମିତି କହିଲେ ?
- ତେସ୍ତେମୋନା- ମୁଁ କିମିତି ଜାଣିବି ? କେବଳ ଏତିକି ଜାଣେ ମୁଁ କି ଦୋଷ କରିବି ।
- ଇୟାଗୋ - କାନ୍ଦୁ ନାହିଁ, କାନ୍ଦୁ ନାହିଁ । କି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ !
- ଏମିଲିଆ - ବଡ଼ ବଡ଼ ଘରେ ମହାନ୍ ମହାନ୍ ପାତ୍ର ସହିତ ତାଙ୍କ ବିବାହ ସମ୍ପର୍କ ଉଠିଥିଲା । ସେ ସବୁ ଛାଡ଼ି ବାପ, ଦେଶ, ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ସବୁ ଛାଡ଼ିଥିଲେ କ'ଣ ଏଇ ବେଶ୍ୟା ନାଆଁ ଅର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ? ଏଥିରେ କିଏ ନ କାନ୍ଦିବ ?
- ତେସ୍ତେମୋନା- ମୋ ଅଦୃଷ୍ଟ !
- ଇୟାଗୋ - ଧୁକ୍ ତାଙ୍କୁ ! ଏ ଖିଆଲ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲା କିମିତି ?
- ତେସ୍ତେମୋନା- ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି ।
- ଏମିଲିଆ - ମୋତେ ମାରିଦେଲେ କି ମୁଁ ଏ କଥା କହିବି ଯେ କିଏ ଏକ ନାରକାୟ କୁତକ୍ତା କୁଟିଳ ଲୋକର ଏ ହୀନ ଚକ୍ରାନ୍ତ । ସେନାପତିଙ୍କ ପାଖରୁ ଚାକିରାବାକିରି ପାଇବ ବା ଆଉ କୌଣସି ଫାଇଦା ଉଠାଇବ । ମତଲବରେ କିଏ ଖୋସାମତକାରୀ ନିଶ୍ଚୟ ଏ କୁସା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ତାଙ୍କ ନାଁରେ । ମୋତେ ହାଣିଲେ କାଟିଲେ ମୁଁ ଏକଥା କହୁଥିବି ।
- ଇୟାଗୋ - ମଥା ଖରାପ ନା କ'ଣ ? ଏଠି ଏମିତି କେହି ନାହିଁ । ଅସମ୍ଭବ ।
- ତେସ୍ତେମୋନା- ଯଦି କିଏ ଥାଏ ତେବେ ଭଗବାନ ତାକୁ କ୍ଷମା ଦିଅନ୍ତୁ ।
- ଏମିଲିଆ - ଭଗବାନ କ୍ଷମା ଦେବେ ? ଫାଶାକାଠ ତାକୁ କ୍ଷମା ଦେଉ । ନରକରେ ତା' ହାଡ଼ ଚୁକୁରା ଚୁକୁରା ହେଉ । କାହିଁକି ସେ ତାଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟା ବୋଲି ଅପବାଦ ଦେବ ? କାହା ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ବୋଲି ଜାଣିଲେ କି ? କେଉଁଠି, କେତେବେଳେ, କି ପ୍ରକାରରେ ? କେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ବା ? ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ କିଏ ଏକ ଘୃଣ୍ୟ ନାରକାୟ ନରାଧମ ପାଷଣ୍ଡ ସେନାପତିଙ୍କି ମିଛ କହି ଠକାଇଛି । ହେ ଭଗବାନ ! ଏମିତି ଲୋକଙ୍କ ମୁଖା ଖୋଲି ତୁମେ ଧରାଇଦିଅ ଯିମିତି କି ଭଲ

ଲୋକେ ସେଇ ପାଷଣକୁ ଲଙ୍ଘନା କରି ପୃଥିବୀର ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ
ସେ ମୁଣ୍ଡ ଯାକେ ଚାବୁକ ମାରି ଗୋଡ଼ାଇବେ ।

ଇୟାଗୋ - ଏମିତି ପାଟି କରୁଛ କାହିଁକି ? ଧୀରେ କଥା କହି ଆସେନି ?

ଏମିଲିଆ - ମରନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ାକ ! ସେଇମାନଙ୍କ ପରି କିଏ ଜଣେ
ଭଦ୍ରଲୋକ ତୁମ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଓଲଟପାଲଟ କରି ମୋତେ
ସେନାପତି ସହିତ ଯୋଡ଼ିଥିଲା; ତୁମେ ତ ପୁଣି ସେ କଥା
ଶୁଣି ମୋତେ ସନ୍ଦେହ କରିଥିଲ ।

ଇୟାଗୋ - ଯାଃ ! ଯାଃ ! ବୋକା !

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ସାଧୁ ଇୟାଗୋ ! କୁହ ମତେ କିମିତି ମୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ପୁଣି ମୋର
କରିପାରିବି । ବନ୍ଧୁବର ! ତୁମେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଅ । ରାଣ
ଅଛି, ମୁଁ ଏବେ ବି ଜାଣିପାରୁନି କିମିତି ତାଙ୍କୁ ହରାଇବସିଲି ।
ଏକଠି ଆଶ୍ବମାଡ଼ି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ଯଦି କେବେ ମୁଁ
କାୟମନୋବାକ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରେମର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ
କରିଥାଏ ବା ମୋର ଚକ୍ଷୁକର୍ଷ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାହିଁକିରେ
ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟଠାରୁ ଦୁଃଖ ପାଇଥାଏ, ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ
ଏ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଆଉ ସୁଖଶାନ୍ତି ନ ପାଏ । ଏକଥା ବି
କହୁଛି ମୁଁ କାହାକୁ ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଭଜିନି, ଭଜୁନି ବା ଆଗକୁ
ଭଜିବିନି ମୋତେ ସେ ପାଖରୁ ଅନ୍ତର କରି ଭିକାରୁଣୀ
କରିଦେଲେ ବି । ଯଦି ସେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେବେ ତେବେ ମୋର
ଦୁଃଖର ସୀମା ରହିବ ନାହିଁ । ହୁଏତ ମୋର ଜୀବନ
ଚାଲିଯିବ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରେମ ମୋର ଡିଲେ ହେଲେ ଉଣା ହେବନି
କି କଳଙ୍କିତ ହେବନି । ‘ବେଶ୍ୟା’ ଶବ୍ଦଟା ମୁଁ ଉଚ୍ଚାରଣ
କରିପାରୁନି, ଜିଭ ଲେଉଟୁନି ଶବ୍ଦଟା ପାଟିକୁ ଆଣିବାକୁ ।
ଆଉ କେଉଁ କାମ କଲେ ଏ ଉପାଧି ମିଳେ ସମଗ୍ର ଦୁନିଆଁର
ପ୍ରଲୋଭନ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ସେ କାମକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିବ
ନାହିଁ ।

ଇୟାଗୋ - ଆପଣ ଆଉ କିଛି କହନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏ ଖିଆଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ।
ରାଜକାର୍ଯ୍ୟର ଚାପରେ ସେନାପତି ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ । ସେଥିପାଇଁ

ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ତା' ହୋଇଥାନ୍ତା କି -

ଇୟାଗୋ - ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ, ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ ।

(ଅନ୍ତରାଳରୁ ଚୁରାଧ୍ୱନୀ)

ଏଇ ଶୁଣନ୍ତୁ ଚୁରାଧ୍ୱନୀ । ଭୋଜନର ନିମନ୍ତ୍ରଣ । ଭିନିସ୍‌ର
ରାଜଦୂତମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ଭିତରକୁ ଯାଆନ୍ତୁ,
କାନ୍ଦନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଲୁହ ପୋଛି ଦିଅନ୍ତୁ । ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ।

(ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ଓ ଏମିଲିଆର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ରତାରିଗୋ - ମୁଁ ଦେଖୁଛି ତୁମେ ମୋ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛ ।

ଇୟାଗୋ - କି ଅନ୍ୟାୟ ?

ରତାରିଗୋ - କ'ଣ କିଛି ଆଳ ଦେଖାଇ ଆଜି କାଲି କରି ମୋତେ ଧୋକା
ଦେଉଛ । ମୋତେ ଯାହା ଜଣାଯାଉଛି ସାମାନ୍ୟତମ ଆଶା
ଓ ଦୂରର କଥା ସବୁ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ବି ମୋ ପାଖରୁ
ଲୁଚାଉଛ । ଆଉ କେତେ ଦିନ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିବି ? ତୁମର
ଚାଲାକିରେ ପଡ଼ି ବୋକାଙ୍କ ପରି ନିଜକୁ ବୁଝାଇ ଶୁଝାଇ
ଏତେଦିନ ସବୁ ସହିଗଲି; ଆଉ ପାରୁନି ।

ଇୟାଗୋ - ମୋ କଥା ଦୟାକରି ଟିକେ ଶୁଣ, ରତାରିଗୋ !

ରତାରିଗୋ - ଦେର ଦେର ଶୁଣିଲିଣି । ତୁମର କଥାର ଆଉ କାମର
ମୋଟେ ମେଳ ନାହିଁ ।

ଇୟାଗୋ - ମିଛରେ ମୋତେ ଦୋଷ ଦେଉଛ ସିନା ।

ରତାରିଗୋ - ମିଛରେ ନୁହେଁ ସତରେ । ମୋର ଯାହା ପକ୍ଷପାତ ଥିଲା
ଡେସ୍‌ଡେମୋନାଙ୍କୁ ଉପହାର ଦେବା ପାଇଁ ସେ ଯେତେ
ଯେତେ ଗହଣାଗାଣ୍ଡି ତୁମକୁ ଦେଇଛି ସେ ସବୁ ଜଣେ
ତପସ୍ୱିନୀକୁ ତା'ର ବି ମନ ଅଧ୍ୟାଧି ତରଳି ଯାଇଥାନ୍ତା ।
ତୁମେ ମୋତେ କହିଛ ସେସବୁ ସେ କୁଆଡ଼େ ଗ୍ରହଣ କରିଛି
ଏବଂ ଆଶା ଦେଇଛି ଯେ ଖୁର୍ ଶାନ୍ତ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପରିଚୟ
ଆଳାପମେଳାପ କରିବ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ କାହିଁ କିଛି ଦେଖୁନି
ତ !

- ଇୟାଗୋ - ବେଶ୍ ତ । ନିଶ୍ଚିତ ରୁହ ।
- ରତାରିଗୋ - ବେଶ୍ ନିଶ୍ଚିତ ରୁହ ! ଦେଖ ମୁଁ ଆଉ ବେଶ୍ ଫେଶ୍ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନାହିଁ । ବେଶ୍ କ'ଣ ? ମୋଟେ ବେଶ୍ ନୁହେଁ, ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଏସବୁ ଫାଙ୍କା ଆବାଜ୍ । ମୋତେ ବେଶ୍ ଠକିଛି ।
- ଇୟାଗୋ - ବେଶ୍ ।
- ରତାରିଗୋ - ପୁଣି ବେଶ୍ ! କେଉଁଠି ବେଶ୍ ହେଲା କୁହ ? ମୁଁ ଯାଉଛି ନିଜେ ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ପାଖକୁ ଯାଇ ଚିହ୍ନା ଦେବି, ସବୁ କଥା ପ୍ରକାଶ କରିବି । ଯଦି ସେ ମୋଠାରୁ ନେଇଥିବା ହୀରାନାଳା, ମୋତିମାଣିକ, ଗହଣାଗାଣ୍ଡି ଫେରାଇ ଦିଏ ତେବେ ମୁଁ ଆଉ ତା' ପଛେ ଲାଗିବି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାୟ ପ୍ରେମ ପ୍ରାର୍ଥନା ପାଇଁ କ୍ଷମା ମାଗିବି । ଯଦି ଓଁପସ୍ ନ ପାଏ ତେବେ ତୁମ୍ଭକୁ କଡ଼ାଗଣ୍ଡା ଆଦାୟ କରିବି ।
- ଇୟାଗୋ - ଏଥର ପଦେ କଥା କହିଲ ଦେଖୁଛି ।
- ରତାରିଗୋ - ସେଇତ କଥା । ଯାହା କହିଲି ତାହା ଅଲବତ କାମରେ ଦେଖାଇବି ।
- ଇୟାଗୋ - ବାଃ ! ତୁମର ଏତେ ତେଜ ଅଛି ବୋଲି ଜାଣି ନ ଥିଲି । ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ତୁମ ଉପରେ ମୋର ପୂର୍ବ ଧାରଣା ବଦଳିଗଲା । ହାତ ମିଳାଅ ବନ୍ଧୁ ! ତୁମେ ମୋ ଉପରେ ଠିକ୍ ଦୋଷ ଲଦିଛ, ହେଲେ, ତୁମ ରାଣ, ମୁଁ ଏ ଘଟଣାରେ ତୁମ ସହିତ ସିଧାସଳଖ ବ୍ୟବହାର କରିଛି ।
- ରତାରିଗୋ - କିନ୍ତୁ ଫଳ କାହିଁ ?
- ଇୟାଗୋ - ମାନୁଛି, ଫଳ ମିଳିନି । ତୁମର ସନ୍ଦେହ ମଧ୍ୟ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଓ ବୁଦ୍ଧିବିଚାର ସମ୍ପନ୍ନ । କିନ୍ତୁ ଭାଇ ! ତୁମ ପାଖରେ ଯଦି ସେଇ ଜିନିଷ ଟିକକ ଅଛି ଏବଂ ଅଛି ବୋଲି ଆଜି ଅକ୍ତତଃ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ହେବାର କାରଣ ଅଛି ତେବେ ଆଜି ରାତି ଦେଖାଇବ ତାହା ହେଲା ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ବୀର୍ଯ୍ୟ ଆଉ ପ୍ରତିଜ୍ଞା । ଏ ସବୁ ଆଜି ପ୍ରୟୋଗ କରି କାମଟା କରିପାରେ ତେବେ କାଲି ରାତି ଯଦି ଡେସ୍‌ଡେମୋନାକୁ ଉପଭୋଗ ନ କଲ ତେବେ ମୋତେ

ବିଶ୍ୱାସଘାତକ କହିବ ଏବଂ ଏ ଦୁନିଆଁରୁ ମତେ ଅନ୍ତର କରିବାର ସବୁ ହାତକଣ୍ଡା ଯୋଗାଡ଼ କରିପାର ।

ରତ୍ନାରିଗୋ - କ'ଣ ସେ କାମ କୁହ । ମୋ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଶକ୍ତି ଦେଇ ସମ୍ଭବ କି ?

ଇୟାଗୋ - ଦେଖ, ଡିଡକ୍ ପାଖରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆଦେଶ ଭିନିସ୍‌କୁ ଆସିଛି ଯେ କେଶିଓ ଏଠାରେ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ହେବେ, ଅଥେଲୋ ସ୍ଥାନରେ ।

ରତ୍ନାରିଗୋ - ତା' ଯଦି ସତ ତେବେ ସର୍ବନାଶ ! ତେବେ ଅଥେଲୋ, ତେସ୍‌ତେମୋନା ତ ଭିନିସ୍‌କୁ ଫେରିଯିବେ ।

ଇୟାଗୋ - ନା, ନା । ସେନାପତି ଯିବେ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ମରିଚାନିଆକୁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ, ଅବଶ୍ୟ ଯଦି ତାଙ୍କ ଯିବାଟା କୌଣସି ଉପାୟରେ ଅଟକାଇ ଦିଆଯାଇପାରେ । କେଶିଓକୁ ଅନ୍ତର କରିଦେଇ ପାରିବାଠୁଁ ବଳି ଆଉ କିଛି ଫଳପ୍ରଦ ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ରତ୍ନାରିଗୋ - ଅନ୍ତର କରିଦେଇପାରିବା ? ମାନେ ?

ଇୟାଗୋ - କେଶିଓ ଯେମିତି ଅଥେଲୋର ସ୍ଥାନ ନେଇପାରିବ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ତା' ମୁଣ୍ଡ ଛତୁ କରିଦେବା ।

ରତ୍ନାରିଗୋ - ମୋତେ ସେଇ କାମ କରିବାକୁ ଦେଉଛ ?

ଇୟାଗୋ - ନିଶ୍ଚୟ, ଯଦି ତୁମ ନିଜ ହିତ ଓ ନ୍ୟାୟ ଅଧିକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଚାହଁ । ଶୁଣ, ଆଜି ରାତିରେ ସେ ଗୋଟାଏ ବେଶ୍ୟା ସହିତ ଖିଆପିଆ ଆମୋଦପ୍ରମୋଦ କରିବ । ମୁଁ ସେଠି ତାକୁ ଭେଟିବି । ସେ ଏଯାକେ ଜାଣିନି ତା'ର ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା । ତୁମେ ତା' ଫେରିବା ବାଟକୁ ଚାହିଁଥିବ । ମୁଁ ଏମିତି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି ଯେମିତି ସେ ରାତି ବାରଟାରୁ ଗୋଟାଏ ଭିତରେ ଫେରିବ । ସେତିକିବେଳେ ସୁବିଧା ଦେଖି କାମ ହାସଲ କରିବା । ତୁମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ତୁମ ପାଖେ ପାଖେ ଥିବି । ହଁ କରି ଠିଆ ହୋଇଛ କ'ଣ ? ଆସ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ମୁଁ ତୁମକୁ ବୁଝାଇଦେବି କାହିଁକି କେଶିଓକୁ ଅନ୍ତର କରିବା ଅନ୍ତର କରିବା ଦରକାର ପଡୁଛି । ଶୁଣିବା

ପରେ ବୁଝିଯିବ ଏ କାମଟି ତୁମର କରିବା ନିହାତି ଦରକାର ।
ରାତି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ; ଖିଆପିଆ ସମୟ ହୋଇଥାସିଲାଣି,
ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ ।

- ରତାରିଗୋ - ମୋତେ କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଭଲ କରି ସବୁକଥା ବୁଝାଇଦେବ ।
ଇୟାଗୋ - ନିଶ୍ଚୟ, ନିଶ୍ଚୟ, ତୁମ ମନ ମାନିବା ଯାଏଁ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ତୃତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

ସାଇପ୍ରେସ୍ ଦୁର୍ଗର ଏକ କକ୍ଷ

(ଅଥେଲୋ, ଲଡୋଭିକୋ, ଡେସ୍‌ଡେମୋନା, ଏମିଲିଆ ଓ ଅନୁଚରଙ୍କ
ପ୍ରବେଶ)

- ଲଡୋଭିକୋ - ଆପଣ କଷ୍ଟ କରି ଆଉ କାହିଁକି ଆସୁଛନ୍ତି ?
ଅଥେଲୋ - ନା, ନା, କଷ୍ଟ କ'ଣ ! ବୁଲାବୁଲି କଲେ ବରଂ ମୋତେ ଭଲ
ଲାଗିବ ।
ଲଡୋଭିକୋ - ବିଦାୟ ଦିଅନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆସୁଛି । ନମସ୍କାର । ଆପଣଙ୍କୁ ମୋର
ଶତ ସହସ୍ର ଧନ୍ୟବାଦ ।
ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦରେ କେତୁଟା ଦିନ କଟିଗଲା ।
ଅଥେଲୋ - ଚାଲନ୍ତୁ ତେବେ, ଏଇଯେ ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ।
ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - କ'ଣ କହୁଛ ?
ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ଏକ୍ସଣି ଯାଅ, ଶୋଇବ । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆସୁଛି ।
ଏମିଲିଆକୁ ଅଟକାଇବ ନାହିଁ । ଦେଖ, ଭୁଲିବ ନାହିଁ ।
ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ନା, ଭୁଲିବି ନାହିଁ ।

(ଅଥେଲୋ, ଲଡୋଭିକୋ ଓ ଅନୁଚରଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

- ଏମିଲିଆ - କଥା କ'ଣ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ବେଶ୍ ଅନ୍ଧା ଜଣାପଡୁଛନ୍ତି ।
ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - କହିଗଲେ ଏକ୍ସଣି ଫେରିଆସିବେ । ମୋତେ ସିଧା ଯାଇ
ଶେଯରେ ଶୋଇବାକୁ ଆଉ ତତେ ଛୁଟି ଦେବାକୁ
କହିଯାଇଛନ୍ତି ।
ଏମିଲିଆ - ମୋତେ ଛୁଟି ଦେବାକୁ ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ହଁ ସେଇକଥା ସେ କହିଗଲେ ପରା । ଏମିଲିଆ, ମୋର ଶୋଇବା ପୋଷାକ ସବୁ ଦେଇ ତୁ ଚାଲିଯା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଯିମିତି ଆମେ ମୋଟେ ବିରକ୍ତ ନ କରୁଁ ।

ଏମିଲିଆ - ମୁଁ କ'ଣ ଭାବୁଛି କି ଏମିତି ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତୁମର ଆଦୌ ଭେଟ ନ ହୋଇଥାନ୍ତା କି ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ମୁଁ ସେମିତି ଭାବୁନି କିନ୍ତୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଭଲ ପାଏଁ ଯେ ତାଙ୍କର ଜିଦି, ଗାଳି, କ୍ରୋଧ, ପ୍ରତ୍ୟେକଟି - ଦେ' ତ ଏଇ ପିନ୍‌ଟା ଫିଟାକ ଦେ - ମୋତେ ସୁନ୍ଦର ଓ ମଧୁର ଲାଗେ ।

ଏମିଲିଆ - ଯେଉଁ ବିଛଣା ଚାନ୍ଦରଟା ପକାଇବାକୁ କହିଥିଲ ତାହା ପାରିଦେଇଛି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଠିକ୍ ଅଛି । ସତରେ ଆମ ମନ କେତେ ଖିଆଲା ! ଯେବେ ମୁଁ ତୋ ଆଗରୁ ମରିଯାଏଁ ଏମିଲିଆ, ତେବେ ସେଇ ଚାନ୍ଦରରେ ମୋ ଦିହ ଢଙ୍କାଇ ଦେବୁ ।

ଏମିଲିଆ - କ'ଣ ଯେ କୁହ !

ତେସ୍ତେମୋନା- ମୋ ମା'ର ଜଣେ ଚାକରାଣୀ ଥିଲା । ନାଁ ତାର ବାର୍‌ବାରା । ସେ ଜଣକୁ ଭଲ ପାଇଥିଲା । ହେଲେ ଯାହାକୁ ସେ ଭଲ ପାଇଥିଲା ସେ ପାଗଳ ହୋଇ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ସେ ଚାକରାଣୀଟି ଗୋଟିଏ ଗାତ ଜାଣିଥିଲା । ଭାରି ସୁନ୍ଦର, ବହୁତ ଦିନର ପୁରୁଣା ଗାତଟା । ଶୁଣିଲେ ଲାଗୁଥିଲା ଯିମିତି ତା' ଜୀବନ ଦୁଃଖର କାହାଣୀ ସେଥିରେ ଫୁଟି ଉଠୁଛି । ସେ ଗାତଟି ଗାଲ ଗାଲ ବିଚାରୀ ମରିଗଲା । ଆଜି ରାତି ସେଇ ଗାତଟା ମୋର ଖାଲି ମନକୁ ଆସୁଛି । ମୁଁ ସମ୍ଭାଳି ପାରୁନି ସେ ଗାତଟା ନ ଗାଲ । ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଏକ ନିରୋଳା ଜାଗାକୁ ଯାଇ ମୁଣ୍ଡକୁ ଏକପାଖକୁ ଢାଳି ସେଇ ବାର୍‌ବାରାର ଗାତଟା ଗାଆନ୍ତି । ଯାଆ ଯାଆ ଏଥର ଚାଲିଯା ଶାନ୍ତ ।

ଏମିଲିଆ - ତୁମର ରାତି ପୋଷାକଟା ଘିନି ଆସିବି ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ନା, ନା, ଏଇ ପିନ୍‌ଟା ଖୋଲିଦେ । ଏଇ ଲତୋଭିକୋଟି

ଖୁବ୍ ବେହେରାବନ୍ତ ପୁରୁଷ ।

ଏମିଲିଆ - ବଢ଼ିଆ ବେହେରା ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଭାରି ସୁନ୍ଦର କଥାବାଣୀ କରନ୍ତି ।

ଏମିଲିଆ - ଭିନ୍ନିସ୍‌ରେ ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ଜାଣିଥିଲି
ଯେ ତାଙ୍କ ଓଠରେ ବୁଲୁନଟାଏ ଆଙ୍କିତବା ପାଇଁ
ପାଲେଷ୍ଟାଇନ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖାଲିପାଦରେ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତା ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- (ସଙ୍ଗୀତ)

ତରୁତଳେ ଅଭାଗିନୀ ବସିଗାଏ ବିରହ ସଙ୍ଗୀତ
କର ରଖି ହୃଦ ପରେ ମତା ଥୋଇ ଜାନୁ ଶିରେ
ଗାଉ ଥାଏ ବିରହ ଗୀତିକା
ସତେ ଅବା ମଳିନୀ ଲତିକା

ପାଶେ ବହେ ସ୍ରୋତସିନୀ, ଶୁଭଲ ପ୍ରତିଧ୍ବନୀ
ନେ ଧର, ଏଗୁଡ଼ା ରଖ
(ଗୀତ)

ଲୁହ ଧାର ଝରି ଝରି କୋମଳ କରେ ପଥର
ହାୟ ହାୟ ଅଭାଗିନୀ
ଆକୁଳେ କାନ୍ଦଇ ଧନୀ
ତାଙ୍କୁ କେହି ଦୋଷିବ ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ଘୃଣା ଉପହାସ
ମୋର ଗଳାମାଳ

ନା, ନା, ପରଧାଡ଼ିଟା ସିମିତି ନୁହେଁ । ଶୁଣ୍ଠି କିଏ କବାଟରେ
ଠକ୍ ଠକ୍ କରୁଛି ।

ଏମିଲିଆ - ନା, କେହି ନୁହେଁ । ପବନ ।

(ଗୀତ)

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଏଥର ତୁ ଯାଆ । ମୋର ଆଖିପତା ଡେଇଁଛି, କ'ଣ କିଛି
ଅଶୁଭ ନିଶ୍ଚୟ ଘଟିବ । ମୋତେ ବହୁତ କାନ୍ଦିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଏମିଲିଆ - ଛାଡ଼, ସେସବୁ ବାଜେ କଥା ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଲୋକ ଏମିତି କୁହନ୍ତି ଶୁଣିଛି । ଛିଃ, ଛିଃ, ଏଇ ପୁରୁଷଗୁଡ଼ାକୁ

ଏମିତି । ଏମିଲିଆ, ତୋର ବିବେକକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି କହନ୍ତି ଏମିତି ଦୁନିଆଁରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଏମିତି ଅଧର୍ମ କାମ କରି ସ୍ବାମୀଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେବେ ।

ଏମିଲିଆ - ଥାଇ ପାରନ୍ତି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ସାରା ଦୁନିଆଁ ବଦଳରେ ତୁ ଏମିତି କାମ କରିପାରିବୁ ?

ଏମିଲିଆ - କାହିଁକି ? ତୁମେ ପାରିବନି ?

ତେସ୍ତେମୋନା- ନା, ନା, ଜହ୍ନ ଆଲୁଅକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି କହୁଛି ।

ଏମିଲିଆ - ଜହ୍ନ ଆଲୁଅକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ଏ କାମ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାରରେ ବେଶ୍ କରିପାରିବି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ଦୁନିଆଁର ସମ୍ପଦ ପାଇଲେ ସତରେ ଏ କାମ କରିପାରିବୁ, ଏମିଲିଆ ?

ଏମିଲିଆ - କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ଦୁନିଆଁଟା କେତେ ବଡ଼ ଜିନିଷ । ଏତେ ସାମାନ୍ୟ ପାପ ପାଇଁ କେତେ ବଡ଼ ସମ୍ପଦ !

ତେସ୍ତେମୋନା- ମୋର ବିଶ୍ବାସ, ତୁ କେବେ ଏତେ ବଡ଼ ଅଧର୍ମ କାମ କରିପାରିବୁନି ।

ଏମିଲିଆ - ମୋର କିଛି ବିଶ୍ବାସ, ମୋର କରିବା ଉଚିତ୍ । କରିସାରିବା ପରେ ତା'ର ପ୍ରତିକାର କରିଦେବି । ସାମାନ୍ୟ ଚିତ୍ତ ସକାଶେ ଯିମିତି କି ମୁଦିଟାଏ ବା ଜମି ଚାଖଣ୍ଡେ ପାଇଁ ବା ଲୁଗାପଟା ଖଣ୍ଡେ ଦିଖଣ୍ଡ ପାଇଁ ଏକାମ ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ କରିବିନି କିଛି ସାରା ଦୁନିଆଁ ଯଦି ମିଳିଯିବ ତେବେ ମୁଁ କାହିଁକି ଯେ କେହି ହେଲେ ବି ତା' ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ଏ କାମ କରିବ ଏବଂ ପରେ ପରେ ସ୍ବାମୀକୁ ଦୁନିଆଁର ସମ୍ରାଟ କରିଦେବ । ନରକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଯିବା ପାଇଁ ରାଜି ।

ତେସ୍ତେମୋନା- ପୃଥ୍ବୀଟା ମିଳିଲେ ବି ମୁଁ ଏକାମଟି କଦାପି କରିପାରିବି ନାହିଁ ।

ଏମିଲିଆ - କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ପାପଟା ଦୁନିଆଁ ଆଖିରେ ପାପ; ଯଦି ଦୁନିଆଁଟାକୁ ମୋର କରିପାରିଛି ତେବେ ମୁଁ ନିଜ ଦୁନିଆଁରେ

ସିନା ପାପ ମୁଁ ତାକୁ ଠିକ୍ ଠାକ୍ କରିପାରିବିନି ?

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ନା, ନା, ମୋ ମତରେ ଏମିତି ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁନିଆଁରେ କେହି ନାହିଁ ।
 ଏମିଲିଆ - ଅଛନ୍ତି । ଅନେକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ପାପ କରି ଦୁନିଆଁକୁ
 ନିଜର କରିବେ ଏବଂ ପୁଣି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାପର ଫଳରେ
 କ୍ଷତିପୂରଣ କରିଦେବେ । କିନ୍ତୁ ମୋ ମତରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ
 ପାପ କରନ୍ତି ସ୍ବାମୀମାନଙ୍କ ଦୋଷରୁ । ଧର ସ୍ବାମୀ ଯଦି ନିଜ
 ଧନ ନ ରଖିଲା ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀର ପାତକୀ ଅନ୍ୟ ନାରୀ ଉପରେ
 ଅଜାଡ଼ିଲା, ବା ବୁଆ ଆମ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ କରି ନାନା
 ବାଧା ନିଷେଧ ଆମ ଉପରେ ପ୍ରୟୋଗ କଲା ବା ମାଡ଼ ମାଲିଆ
 ବା ଆକ୍ରୋଶ ରଖି ଆମକୁ ଯେଉଁ ଖରବ ବାରତ ଦେଇଥିଲା
 ତାହା ଦେଲା ନାହିଁ ତେବେ ବି କ'ଣ ବୁଝାବୁଝି ସହିଯିବା,
 ଆମର ରାଗ ନାହିଁ; ଆମ ମନ ଯିମିତି ତରଳେ ସିମିତି
 ପ୍ରତିଶୋଧରେ ଜଳେ ମଧ୍ୟ । ପୁରୁଷମାନେ ଜାଣି ରଖନ୍ତୁ
 ଯେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଖେଳନା ନୁହଁନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଆଖି କାନ
 ଅଛି, ସେମାନଙ୍କର ବି ଖଟାମିଠା ଚାଖିବା ବାରିବା ପାଇଁ ଜିଭ
 ଅଛି । ଜଣକୁ ଛାଡ଼ି ଯେତେବେଳେ ଆଉ ଜଣଙ୍କୁ ଧରନ୍ତି
 ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଆଉ କ'ଣ କରନ୍ତି ? ଏକଟା କ'ଣ
 ଖେଳଘର ପଡ଼ିଛି କି ? ଯଦି ବା ଖେଳ ହେଲା ତେବେ
 ସ୍ନେହଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ କ'ଣ ଏ ଖେଳର ଜନ୍ମ ? ଯଦି ବା ତା'
 ହୋଇଥାଏ ତେବେ ଆମର ଦୁର୍ବଳତାରୁ କ'ଣ ଭୁଲ୍ ହୁଏ ?
 ତା' ବି ଯଦି ହେଲା ତେବେ ଆମର ନିଜର କ'ଣ ଖେଳ
 ଖେଳିବାର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ? ପୁରୁଷଙ୍କ ଯିମିତି ଦୁର୍ବଳତା, ଝୁଙ୍କ
 ଅଛି ଆମର ନାରୀମାନଙ୍କର କ'ଣ ତା' ନାହିଁ ? ତେବେ ?
 ସବୁ ବୁଝିଶୁଣି ପୁରୁଷମାନେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଭଲ ବ୍ୟବହାର
 ଦେଖାନ୍ତୁ ନ ହେଲେ ସେମାନେ ବି ଜାଣିରଖନ୍ତୁ ଯେ ଆମେ
 ଯଦି ମନ୍ଦ ହେଲୁ ତେବେ ତାଙ୍କରି ପାଖରୁ ତା' ଶିଖି ମନ୍ଦ
 ହେଲୁ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଏମିଲିଆ, ଏଥର ଯାଆ; ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ ଯିମିତି ମୁଁ କେବେ
 ମନ୍ଦରୁ ମନ୍ଦ ନ ଶିଖେ, ଯିମିତି ମୋ ଉପରେ ହୋଇଥିବା

ଅନ୍ୟାୟ ସହିଯାଇ ମୋ ନିଜ ଦୋଷ ସଂଶୋଧନ
କରିପାରେ ।

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ପଞ୍ଚମ ଅଙ୍କ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

ସାଇପ୍ରେସ୍, ରାତ୍ର

(ଇୟାଗୋ ଏବଂ ରତ୍ନାରିଗୋର ପ୍ରବେଶ)

- ଇୟାଗୋ - ଏଇଠି, ଘର କୋଣରେ ଛିଡ଼ା ହୁଅ । ସିଧା ସେ ଏଠାକୁ
ଆସିଯିବ । ତୁମର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଖଣ୍ଡକୁ ଖୋଲାବେଳା । ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର,
ମୋଟେ ତର ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମ କହୁଣୀ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା
ହୋଇଛି । ତର ନାହିଁ । ମନେରଖ ଆଜି ହୁଏତ ଜୟ ନ
ହେଲେ କ୍ଷୟ । ଏହିକଥା ମନେରଖି ଛାତିକୁ ଟାଣୁଆ କର ।
ପ୍ରତିଜ୍ଞାରେ ଅଟକ ରୁହ ।
- ରତ୍ନାରିଗୋ - ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ଆଅ । ମୁଁ ହୁଏତ ତରିଯାଇପାରୁ ।
- ଇୟାଗୋ - ଏଇଠି ତ ମୁଁ ପାଖରେ ଅଛି । ତୁମେ ଦମ୍ଭ ଧରି ଏଇଠି ଛିଡ଼ା
ହୁଅ ।

(ଇୟାଗୋ ଲୁଚିଗଲା)

- ରତ୍ନାରିଗୋ - କାମଟା କରିବାରେ ମୋର ସେତେ ଦମ୍ଭ ଆସୁନାହିଁ । ତଥାପି
ସେ ମୋତେ ମନକୁ ପାଇବା ଭଳି କାରଣ ଦେଖାଇଛି ।
ହଁ । ଜଣେ ମଣିଷ ତ ଯିବ ଆଉ କଅଣ । ଯମ ଆସିଲେ ବି
ଏଇ ଖଣ୍ଡ ମୁହଁରେ ଯିବ । ଲୁଚିଯାଆନ୍ତୁ ।
- ଇୟାଗୋ - ଘସି ଘସି ଏ ଟୋକାକୁ ବେଶ୍ ତାତେଇ ଦେଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ
ସେ କେଶିଓକୁ ମାରୁ ବା କେଶିଓ ଏହାକୁ ଖୁନ୍ କରୁ । ଦୁଇ
କଥାରେ, ଦୁଇଜଣ କଟାକଟି ହୋଇ ଧୂସ ହୁଅନ୍ତୁ । ମୋର
ଦୁଇକଥାରେ ସୁବିଧା । ଡେସ୍‌ଡେମୋନାକୁ ଦେବି ବୋଲି
ରତ୍ନାରିଗୋ ପାଖରୁ ଯେଉଁସବୁ ହୀରା ନାଲା ମାରିଆଣିଛି
ସେସବୁର ଫେରସ୍ତ ଦାବି କରିବ । କୌଣସି ମତେ ତା’

ହବନାହିଁ । ଯଦି କେଶିଓ ବଞ୍ଚିରହେ ତାହା ହେଲେ ତାହାର
ମହତ୍ତ୍ୱ ପାଇଁ ମୁଁ ଚିରଦିନ ହୀନ ଘୃଣ୍ୟ ହୋଇ ମୋତେ ସବୁଦିନ
ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ଛଡ଼ା ସେନାପତି ମଧ୍ୟ ସବୁ ଘଟଣା
ପ୍ରକାଶ କରିଦେଇପାରେ, ତହିଁରେ ମଧ୍ୟ ବିପଦ । କେଶିଓର
ମୃତ୍ୟୁ ଅତି ଆବଶ୍ୟକ । ବୁଝ, ତା'ର ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣିପାରୁଛି ।

(କେଶିଓର ପ୍ରବେଶ)

ରତାରିଗୋ - କେଶିଓର ପଦଶବ୍ଦ । ମୁଁ ଠିକ୍ ଜାଣିଛି । ସେଇ ନରାଧମ
ତୋର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ମିଳିତ ।

(କେଶିଓକୁ ଆକ୍ରମଣ ଓ ଆଘାତ)

କେଶିଓ - ମୋତେ ସତରେ ଏ ଆଘାତ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦେଇଥାନ୍ତା ।
କିନ୍ତୁ ମୋ ପୋଷାକ ଭେଦିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଏବେ ମୁଁ
ଦେଖିବି ତୁମ ପୋଷାକର ଟାଣ କେତେ !

(ଖଣ୍ଡା କାଢ଼ି ରତାରିଗୋକୁ ଆକ୍ରମଣ)

ରତାରିଗୋ - ଓଃ ମରିଗଲି !

(ଇୟାଗୋ ପଛପଟୁ କେଶିଓର ଗୋଡ଼ରେ ଖଣ୍ଡା ଭୁସିଦେଇ ଚାଲିଗଲା)

କେଶିଓ - ଓଃ! ମୁଁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଅପଙ୍ଗ ହେଇଗଲି । କିଏ ଅଛି ?
ରକ୍ଷା କର ! ମରିଗଲି ! ମରିଗଲି !

(ଅଥେଲୋର ପ୍ରବେଶ)

ଅଥେଲୋ - ଆରେ ! ଯେତ କେଶିଓର କଣ୍ଠସ୍ୱର ! ଇଆଗୋ ତେବେ ନିଜ
କଥା ରଖିଲା ।

ରତାରିଗୋ - ଓଃ! ମୁଁ ଯେ ଗୋଟାଏ ଖଳ ଲୋକ ।

ଅଥେଲୋ - ହଁ! ସେଟା ଠିକ୍ କଥା ।

କେଶିଓ - କେହି ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କର । ବତା ଆଣ ? ଜଣେ ଡାକ୍ତର
ଡକାଅ ।

ଅଥେଲୋ - ଇଏ କେଶିଓ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନୁହେଁ । ସାହାଯ୍ୟ ଇୟାଗୋ
- ତୁମେ ସଙ୍ଗୋଟ, ନ୍ୟାୟବନ୍ତ । ଯିଏକି ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପ୍ରତି
ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟାୟକୁ ଠିକ୍ ବୁଝିଛି । ତୁମରୁ ଅନେକ କଥା
ଶିଖିବାର ଅଛି । ତେସ୍ତେମୋନା! ଏବେ ତୁମର ପ୍ରେମିକ

ମୃତ ଓ ତୁମ ନିଜର ଭାଗ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେବ । ବାରଙ୍ଗନା !
ମୁଁ ଆସୁଛି । ତୁମର ଲାବନ୍ୟ ମୋ ହୃଦୟକୁ ଆକର୍ଷଣ
କରିବନି । ବାସନା କଳଙ୍କିତ ତୁମର ଶଯ୍ୟା ଏବେ ଚକ୍ର
ରଞ୍ଜିତ ହେବ । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ପ୍ରବେଶ: ଲତୋଭିକୋ, ଟିକେ ଛାଡ଼ି ଗ୍ରାସିଆନୋ)

- କେଶିଓ - କ'ଣ ହେଲା ? ଜଗୁଆଳି ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ? ଚାସ୍ତ୍ରା
ନାହିଁ ? ମୋତେ ମାରିଦେଲେ, ମାରିଦେଲେ !
- ଗ୍ରାସିଆନୋ - କିଛି ଅଘଟଣ ଘଟିଛି । ସେ ଲୋକର ସ୍ବର ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମକୁତ
ଶୁଣା ଯାଉଛି ।
- କେଶିଓ - ରକ୍ଷାକର !
- ଲତୋଭିକୋ - ହେଇ ! ଶୁଣ !
- ରତାରିଗୋ - ସଜତାନ !
- ଲତୋଭିକୋ - ଦୁଇ ତିନୋଟି ଲୋକର ବିକଳ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଶୁରାଯାଉଛି ।
ରାତିର ଗାଡ଼ ଅନ୍ଧାରରେ କିଏ ହୁଏତ ଆମକୁ ଫସାଇବାର
ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଇପାରେ । ଆଉ କାହାକୁ ସାଥୀରେ ନ ନେଇ
ଯେଉଁ ଆତ୍ମ କାନ୍ଦ ଶୁଭୁଛି ସେ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ
ବିପଦ ମାଡ଼ି ଆସିପାରେ ।
- ରତାରିଗୋ - କେହି କୁଆଡ଼ୁ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଚକ୍ର ବହି ବହି
ମୋର ପ୍ରାଣ ବାୟୁ ଉଡ଼ିଯିବ ।

(ବତୀ ଧରି ଇୟାଗୋର ପ୍ରବେଶ)

- ଲତୋଭିକୋ - ହେଇ ! ଶୁଣ !
- ଗ୍ରାସିଆନୋ - ଏକତ ! କିଏ ଜଣେ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ବତୀ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ଆସୁଛି ।
- ଇୟାଗୋ - ସେଠି କିଏ ? କାହାର ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଯାଉଛି ? ମାରିଦେଲେ,
ମାରିଦେଲେ ବୋଲି କିଏ ଚିତ୍କାର କରୁଛି ?
- ଲତୋଭିକୋ - ଆମେ ଜାଣି ନାହିଁ ।
- ଇୟାଗୋ - ତୁମେ କଅଣ କାହାର ଚିତ୍କାର ଶୁଣିନାହିଁ ?
- କେଶିଓ - ମୁଁ ଏଇଠି ! ଏଇଠି ! ମୋତେ ରକ୍ଷାକର !
- ଇୟାଗୋ - କ'ଣ ହେଲା ?

- ଗ୍ରାସିଆନୋ - ମୋତେ ଲାଗୁଛି ଅଥେଲୋଙ୍କ ସହକାରୀ ।
- ଲଡୋଭିକୋ - ହଁ । ଠିକ୍ କହୁଛ । ଜଣେ ଅତି ସାହାସୀ ଲୋକ ।
- ଇୟାଗୋ - ତୁମେ କ'ଣ ପାଇଁ ଏପରି ବିକଳ ଚିହ୍ନାର କରୁଛ ?
- କେଶିଓ - ଇୟାଗୋ ? ସଜତାନ୍ମାନେ ମୋତେ ଆକ୍ରମଣ କରି ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କର ।
- ଇୟାଗୋ - ହେ ଭଗବାନ ! କେଉଁ ଦୁର୍ଭୁତମାନେ ଏପରି କାଣ୍ଡ କରିଛନ୍ତି ?
- କେଶିଓ - ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ପଳାଇଯାଇ ନ ପାରି ଏଇଠି କେଉଁଠି ଅଛି ।
- ଇୟାଗୋ - ବିଶ୍ୱାସଯାତକ, ଦୁର୍ଭୁତ !
(ଲଡୋଭିକୋ ଓ ଗ୍ରାସିଆନୋଙ୍କ ପ୍ରତି)
ତୁମେ ସେଠି କିଏ ! ଏଠାକୁ ଆସ ! ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କର ।
- ରଡାରିଗୋ - ମୋତେ ବି ବଞ୍ଚାଅ ।
- କେଶିଓ - ହେଲ, ଆଉ ଜଣେ !
- ଇୟାଗୋ - ହତ୍ୟାକାରୀ ସଜତାନ ।
- ରଡାରିଗୋ - ଓ ! ଘୃଣ୍ୟ ।
(ଇୟାଗୋ ରଡାରିଗୋକୁ ଭୂସିଦେଲେ)
ଇୟାଗୋ ! ଅମଣିଷ କୁକୁର ।
- ଇୟାଗୋ - ଲୋକଙ୍କୁ ଅନ୍ଧାରରେ ହତ୍ୟା କରୁଛୁ ! କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ବାକି ସବୁ ବଦମାସ ? ସହର ସାରା ନିସ୍ତନ୍ତ ! ହତ୍ୟା ! ହତ୍ୟା ! ତୁମେ କିଏ ? ଭଲ ନା ଖଲ ପ୍ରକୃତିର ?
- ଲଡୋଭିକୋ - ତୁମେ ଯାହା ଭାବିବ ?
- ଇୟାଗୋ - ଶ୍ରୀମାନ୍ ଲଡୋଭିକୋ ?
- ଲଡୋଭିକୋ - ହଁ, ମୁଁ ସେହି !
- ଇୟାଗୋ - ଦେଖ, ଦୁର୍ଭୁତମାନେ କିପରି କେଶିଓକୁ ଆହତ କରିଛନ୍ତି ?
- ଗ୍ରାସିଆନୋ - କେଶିଓ !
- ଇୟାଗୋ - ତୁମେ କିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛ, କେଶିଓ ?
- କେଶିଓ - ମୋର ଗୋଡ଼ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହେଇଯାଇଛି ।

ଇୟାଗୋ - ଭଗବାନ ନ କରନ୍ତୁ ! ଆଲୁଅ ଆଣ- ମୁଁ ତୁମର ଗୋଡ଼କୁ
ମୋର ଜାମା ଖୋଲି ବାନ୍ଧି ଦେଉଛି ।

(ବିଏଙ୍କାର ପ୍ରବେଶ)

ବିଏଙ୍କା - କ'ଣ ହେଲା ? କିଏ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରୁଛି ?

ଇୟାଗୋ - କିଏ ଚିତ୍କାର କରୁଛି ?

ବିଏଙ୍କା - ଓ ! ମୋର ପ୍ରିୟ କେଶିଓ ! ଓ ! କେଶିଓ ! ପ୍ରିୟତମ କେଶିଓ,
କେଶିଓ !

ଇୟାଗୋ - ବେଶ୍ୟା ! କେଶିଓ ଯେଉଁମାନେ ତୁମର ଏପରି ଅବସ୍ଥା
କରିଛନ୍ତି ସେମାନେ କିଏ ହୋଇଥିବେ ବୋଲି ଭାବୁଛ ?

କେଶିଓ - ନା ! କହିପାରିବିନି ।

ଗ୍ରାସିଆନୋ - ମୁଁ ତୁମକୁ ଖୋଜୁଥିଲି ! ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ତୁମକୁ ଦେଖି ମୁଁ
ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମାହତ ।

ଇୟାଗୋ - ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବା ମୋଜା ଦିଅ । ଓହଃ ! କେହି
ଗୋଟିଏ ଚୌକି ଆଣିଲେ, ଯାହା ସହଜରେ ଏଠୁ ଅନ୍ୟ
ଜାଗାକୁ ନେଇ ହୁଅନ୍ତା ।

ବିଏଙ୍କା - ଓ, ସେ ବାରମ୍ବାର ମୂର୍ଚ୍ଛା ଯାଉଛନ୍ତି । କେଶିଓ, କେଶିଓ !

ଇୟାଗୋ - ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ! ମୋର ମନେ ହୁଏ, ଏଇ କେଶିଓ ଉପରେ
ହୋଇଥିବା ଆକ୍ରମଣରେ ଏଇ ନିକୁଛିଆ ବଦ୍‌ମାସ ଲୋକଟିର
ହାତ ଅଛି । କେଶିଓ ଦୟାକରି ଟିକିଏ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର ! ଦେଖି,
ଟିକିଏ ଏପଟେ ଆଲୁଅ ଦେଖାଅ । ମୁଁ ଦେଖେ, ଏଇ
ଚେହେରା ଚିହ୍ନା ଚିହ୍ନା ଲାଗୁଛି । ଆରେ ! ଯେତ ଆମର
ନିଜ ଦେଶର ଲୋକ । ଆମର ବନ୍ଧୁ ! ହଁ କି ନା ?
ରତ୍ନାରିଗୋ ! ହେ ଭଗବାନ ! ରତ୍ନାରିଗୋ !

ଗ୍ରାସିଆନୋ - କ'ଣ ? ଭିନିସର ରତ୍ନାରିଗୋ !

ଇୟାଗୋ - ହଁ, ଅବଶ୍ୟ ! ତୁମେ କଅଣ ତାଙ୍କୁ ଜାଣିଥିଲ !

ଗ୍ରାସିଆନୋ - ଜାଣିଥିଲି ? ହଁ, ହଁ ।

ଇୟାଗୋ - ଶ୍ରୀମାନ୍ ଗ୍ରାସିଆନୋ ? ଆପଣଙ୍କୁ କ୍ଷମା ମାଗୁଛି, ଏସବୁ
ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫଳରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଯଥୋଚିତ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ

ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଗ୍ରାସିଆନୋ - ତୁମକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଖୁସି ।

ଇୟାଗୋ - ଆପଣ କେମିତି ଅଛନ୍ତି କେଶିଓ ? ଆରେ ! ଚଉକିଟିଏ କାଙ୍କ ?

ଗ୍ରାସିଆନୋ - ରତ୍ନାଗିନୋ ।

ଇୟାଗୋ - ହଁ ଯେ ସେହି ! ଯେ ସେହି !

(ଚଉକି ଅଣାଗଲା)

ବେଶ୍ ! ଭଲ ହେଲା । ଚଉକି... ଯାହା ସାବଧାନତା ସହିତ ଉଠାଇ ନେଇଯାଅ ଏଠାରୁ । ମୁଁ ସେନାପତିଙ୍କ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ନେଇ ଆସୁଛି । (ବିଏଙ୍କା ପ୍ରତି) ତୁମେ କିଛି କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଏଠି ହାଣ ଖାଇ ପଡ଼ିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମୋର ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ତୁମର କି ପ୍ରକାର ଶତ୍ରୁତା ଥିଲା, କେଶିଓ ?

କେଶିଓ - ନା, କିଛି ନ ଥିଲା । ଏପରିକି ସେ ଲୋକଟାକୁ ମୁଁ ଜଣେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଇୟାଗୋ - (ବିଏଙ୍କା ପ୍ରତି) କ'ଣ ହେଲା ? ତୁମ ବେହେରା ଫିକା ପଡ଼ିଯାଇଛି । ତାଙ୍କୁ ଟେକି ନେଇଯାଅ ।

(କେଶିଓ ଓ ରତ୍ନାଗିନୋଙ୍କୁ ଦୁହାହୋଇ ନିଆଗଲା ।)

ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ! ଆପଣମାନେ ଏଠାରେ ଥାଆନ୍ତୁ । (ବିଏଙ୍କା ପ୍ରତି) ମହିଳା ! ତୁମ ମୁହଁ କାହିଁକି ଶୁଖିଯାଇଛି ? ଦେଖୁଛନ୍ତି ଯେ ଯାଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ କିପରି ବିଷ୍ଟାରିତ ହୋଇଯାଇଛି । ସଜନବନ୍ଧୁ ! ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି— ଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିକୁ ଭଲ ଭାବରେ ନୀରିକ୍ଷଣ କରନ୍ତୁ । ଦେଖୁଛନ୍ତି ପାଟି ନ ଖୋଲିଲେ ବି ତାଙ୍କର ଦୋଷ ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସିବ ।

(ଏମିଲିଆର ପ୍ରବେଶ)

ଏମିଲିଆ - ଆହା କ'ଣ ହେଲା ?

ଇୟାଗୋ - ଅନ୍ଧକାରର ସୁଯୋଗ ନେଇ କେଶିଓଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ

କରାହୋଇଛି । ରତ୍ନାରିଗୋ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସେମାନେ
ଖସି ପଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି । କେଶିଓ ମୃତପ୍ରାୟ ଏବଂ ରତ୍ନାରିଗୋ
ମୃତ ।

- ଏମିଲିଆ - ଆହା, କେତେ ଭଲ ଲୋକ ଜଣେ, କେଶିଓ !
- ଇୟାଗୋ - ଏ ବେଶ୍ୟା ପ୍ରୀତିର ଫଳ, ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ, ଏମିଲିଆ !
ଯାଅ ! ପଚାରି ବୁଝ କେଶିଓକୁ, ସିଏ ଆଜି କେଉଁଠାରେ
ନୈଶ ଭୋଜନ କରିଥିଲା । ଏକଥା ଶୁଣି ତୁମେ ଅରୁଛ
କାହିଁକି ? ବିଏଙ୍କା ?
- ବିଏଙ୍କା - ସେ ମୋ ଘରେ ଭୋଜନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେ କାରଣରୁ
ଅରୁନାହିଁ ।
- ଇୟାଗୋ - ଆଜ୍ଞା ଏମିତି କଥା ? ତେବେ ତୁମେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଏବେ
ଚାଲ ।
- ଏମିଲିଆ - ଧୂକ୍, ଧୂକ୍ ! ବେଶ୍ୟା !
- ବିଏଙ୍କା - ମୁଁ ବେଶ୍ୟା ନୁହେଁ । ମୋର ଜୀବନ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ପରି ନିର୍ମଳ,
ଯିଏକି ମୋ ବିଷୟରେ ଏ କୁହା ରଚନା କରୁଛି ।
- ଏମିଲିଆ - ମୋ ପରି ? ଧୂକ୍ ।
- ଇୟାଗୋ - ସଜ୍ଜନବୃନ୍ଦ । ତାଲକୁ କେଶିଓର କ୍ଷତରେ ମଲମ ଲଗାଇବା ।
ରମଣୀ ! ତୁମେ ଆମକୁ ଆଉ ଏକ କାହାଣୀ କୁହ । ଏମିଲିଆ !
ତୁମେ ଦୁର୍ଗକୁ ଚାଲିଯାଅ ଏବଂ ମୋର ପ୍ରଭୁ ଏବଂ ପ୍ରଭୁଙ୍କ
ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଜଣାଇଦିଅ ! ଯାଅ ! (ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ) ଆଜି ରାତିରେ
ହଁ ମୋର କାମ ହାସଲ ହେବ ବା ଫସର ଫାଟିଯିବ । ମୁଁ
କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବି ବା ବରବାଦ ହୋଇଯିବି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

ସାଇପ୍ରେସ୍, ଦୁର୍ଗ

(ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ଶଯ୍ୟାରେ ଶୁଷ୍ଟ । ପ୍ରତାପ ନେଇ ଅଥେଲୋଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ।)

ଅଥେଲୋ - ଏଇୟା ହିଁ କାରଣ । ଏଇୟା ହିଁ କାରଣ । ହେ ମୋର ଆତ୍ମା ! ତୁମକୁ ସେ କାରଣଟି କହିବି ନାହିଁ, ସତୀ ତାରକାଗଣ ! ଏଇୟା ହିଁ କାରଣ, ତଥାପି ମୁଁ ତା' ରକ୍ତରେ ମୋ ହାତ ଲାଲ କରିବି ନାହିଁ । ନା, ମୁଁ ସେଇ ତୁଷାର-ଧବଳ ଶରୀର ଯାହାକି ଅମୂଲ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ମଲମଲ ପଥରଠାରୁ ଆହୁରି 'ମସୃଣ' - ସେ ଥିଲେ ସାମାନ୍ୟତମ ଆଘତର ଦାଗ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ । ତଥାପି ସିଏ ମରିବା ଦରକାର । କାରଣ ସେଇୟା ହେଲେ, ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷମାନେ ତା' ଦ୍ଵାରା ପ୍ରତାରିତ ହେବେ । ବତାଟିକୁ ଲିଭାଇ ଦିଅ ଏବଂ ତା'ପରେ ଜୀବନ ଦୀପତିକୁ ଲିଭାଅ । ମୁଁ ଯଦି ତୁମକୁ ଲିଭାଇ ଦିଏଁ ହେ ଲେଲିହାନ ଶିଖା, ମୁଁ ତୁମକୁ ଆଉଥରେ ପ୍ରଜ୍ଵଳିତ କରିପାରିବି । ସେଥିପାଇଁ କ'ଣ କେବେ କେହି ପଶ୍ଚାତାପ କରେ ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯଦି ଜୀବନ ଦୀପତିଏ ଲିଭାଇଦିଏ, ଯେ ତତୁର ପ୍ରକୃତି ! ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ କେଉଁ ଦେବତାଠାରୁ ଅଗ୍ନି ଆଣି ସେ ଦୀପକୁ ପୁଣି ପ୍ରଜ୍ଵଳିତ କରିପାରିବି । ତୁମର ଗୋଲାପକୁ ବୃକ୍ତରୂପେ କଲାପରେ ମୁଁ ତାକୁ ଆଉଥରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରାଇପାରିବି ନାହିଁ । ଏହା ମଉଳିଯିବା ଉଚିତ୍ । ତୁମକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଅବସ୍ଥାରେ ଆଦ୍ରାଣ କରେ । (ତାଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ ନିଆଁ) ଆଃ ସୁଗନ୍ଧିତ ଶ୍ଵାସ, ଯାହା ନ୍ୟାୟଦେବୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଖଡ୍ଗ ଭାଙ୍ଗି ଫିଙ୍ଗି ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରରୋଚିତ କରିପାରେ । ଆଉଥରେ, ଆଉଥରେ । ତୁମେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଥାଅ - ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତୁମକୁ ହତ୍ୟା କରିବି ଓ ତା'ପରେ ଭଲ ପାଇବି । ଆଉଥରେ ଏବଂ ଏହା ଶେଷ ଥର ପାଇଁ । ଏତେ ମିଠା ପୁଣି ମାରାତ୍ମକ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ କାନ୍ଦିବି କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଲୁହ ନିଷ୍ପୁରତାର ଲୁହ । ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଦୃଶ୍ୟ । ଏହା ସେଇଠାରେ ଆଘାତ ବା କଷ୍ଟ ଦେଉଛି ଯେଉଁଠାରେ ଏହା ପ୍ରେମ ଉଦ୍ଘେକ କରାଏ । ହେଇ ତା'ର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ।

ତେସ୍ତେମୋନା- କିଏ ? ଅଥେଲୋ ?

ଅଥେଲୋ - ହଁ, ତେସ୍‌ଡେମୋନା !

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଆପଣ ଶୋଇବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ସାମା ।

ଅଥେଲୋ - ଆଜି ରାତ୍ରିରେ ତୁମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଛ ତ,
ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ?

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ହଁ, ସାମା ।

ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ଯଦି ଏପରି କୌଣସି ପାପ କରିଛ ଯାହାପାଇଁ ତୁମେ
ଭଗବାନଙ୍କୁ କ୍ଷମା ମାଗି ନ ସାରିବ, ତେବେ ତୁରନ୍ତ ସେ
କାମଟି ସାରିଦିଅ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ମଣିମା । ଆପଣ କ'ଣ କହିବା ପାଇଁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ?

ଅଥେଲୋ - ବାସ୍ ପ୍ରାର୍ଥନା କର - ଆଉ ଜଳଦି କର । ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା
କରିଛି । ତୁମକୁ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଅବସ୍ଥାରେ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ
ଚାହେଁ ନାହିଁ । ନା - ଭଗବାନଙ୍କ ଦ୍ଵାହା ! ତୁମକୁ ସେପରି
ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ହତ୍ୟା କରିବି ନାହିଁ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଆପଣ ମୋତେ ହତ୍ୟା କରିବା କଥା କହୁଛନ୍ତି ?

ଅଥେଲୋ - ହଁ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ତା' ହେଲେ, ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ଦୟାକର ।

ଅଥେଲୋ - ତଥାସ୍ତୁ । ମୋ ପ୍ରାଣ ଭରି ଶୁଭେଚ୍ଛା ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଯଦି ସେ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ତେବେ ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି ଆପଣ
ମୋତେ ହତ୍ୟା କରିବେ ନାହିଁ ।

ଅଥେଲୋ - ହଁ !

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ତଥାପି କାହିଁକି ମୋତେ ଭୟ ଲାଗୁଛି ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖି, ଆଖି
ଦୁଇଟାକୁ କୁରାଳ ତଳ ପରି ବୁଲାଇଛନ୍ତି, ଯେତେବେଳେ
ଆପଣଙ୍କ ଡେହେରା ସେମିତି ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ଆପଣ
ଭୀଷଣ ଓ ମାରାତ୍ମକ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କାହିଁକି ଭୟ
କରିବି ଜାଣି ପାରୁନାହିଁ । କାରଣ ମୋର କୌଣସି ଦୋଷ
କରିଥିବା ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ । ତଥାପି ମୋତେ ଭୟ ଲାଗୁଛି ।

ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ଯେଉଁ ପାପ କରିଛ ସେ କଥା ଭାବ ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା- ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବା ଯଦି ପାପ, ସେ ପାପ ମୁଁ କରିଛି ।

- ଅଥେଲୋ - ହଁ! ସେଥି ସକାଶେ ତୁମେ ମୃତ୍ୟୁ ଭୋଗିବାକୁ ଯାଉଛ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ଭଲ ପାଇବା ପାଇଁ ମୃତ୍ୟୁ ଦଣ୍ଡ ପାଇବା ତ ଅତି ଅଭୁତ କଥା । ନିଜର ତଳ ଓଠ କାମୁଡୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ହିଂସ୍ରଭାବ ଆପଣଙ୍କ ସର୍ବାଙ୍ଗକୁ ଥରାଇ ଦେଉଛି । ଏସବୁ ଘୋର ଅମଙ୍ଗଳର ସୂଚନା ଦେଉଛି । ଏସବୁ ମୋର କ୍ଷତି କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଆଶା ।
- ଅଥେଲୋ - ରୁପ୍ କର । ସ୍ଥିର ହୋଇ ରୁହ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ମୁଁ ସେଇଆ କରୁଛି । ଘଟଣା କ'ଣ ମୋତେ କୁହନ୍ତୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ମୋର ପ୍ରିୟ ରୁମାଲ ଯାହା ମୁଁ ତୁମକୁ ଦେଇଥିଲି, ତାହା ତୁମେ କେଶିଓକୁ ଦେଇଛ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ରାଣ ପକାଉଛି, କଦାପି ନୁହେଁ । ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତକାକୁ ଓ ପଚାରନ୍ତୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ପ୍ରିୟତମ ଶୁଣ ! ଶପଥ କରି ମିଥ୍ୟା କଥା କହୁଛ ? ସାରଥାନ ତୁମର ମୃତ୍ୟୁ ସନ୍ନିକଟ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ହଁ । କିନ୍ତୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୃତ୍ୟୁର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇନାହିଁ ।
- ଅଥେଲୋ - ତେଣୁ ତୁମେ ନିଜର ପାପକୁ ସ୍ବଇଚ୍ଛାରେ ମାନିଯାଅ । ତୁମେ ଯାହା କହିଲେ ବି ଯେଉଁ ଧାରଣା ମୋତେ ଅଶନିଃଶ୍ଵାସୀ କରିଦେଉଛି ତାହା ଦୂର ହେବନାହିଁ । ତମର ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ପ୍ରଭୁ !
- ଅଥେଲୋ - ତାହାହିଁ ହେଉ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ଆପଣ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଦୟା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କେବେବି ଅପମାନିତ କରିନାହିଁ । ମୋ ଜୀବନଶା ମଧ୍ୟରେ । ମୁଁ କେବେ କେଶିଓକୁ ସେପରି ଭଲ ପାଇନାହିଁ ଯାହାକି ଔପଚାରିକତାର ବାହାରେ । ମୁଁ କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଦେଇନାହିଁ ।
- ଅଥେଲୋ - ହେ ଭଗବାନ ! ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋର ରୁମାଲ ଧରିଥିବା ଦେଖିଛି ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ତା' ହେଲେ ସେ କେଉଁଠୁ ତାହା ପାଇଥିବ । ମୁଁ କେବେ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଦେଇନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ତକେଇ ପଠାନ୍ତୁ । ସେ ସତ କଥାକୁ ମାନି ନିଅନ୍ତୁ ।

- ଅଥେଲୋ - ସେ ମାନି ନେଇଛନ୍ତି ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ପତିଦେବ ?
- ଅଥେଲୋ - ହଁ ସେ ମାନି ନେଇଛନ୍ତି ଯେ ସେ ତମକୁ - ହେ ଭଗବାନ
- ସେ ତୁମକୁ ଉପଭୋଗ କରିଛନ୍ତି ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - କିପରି ? ଅବୈଧ ଭାବରେ ?
- ଅଥେଲୋ - ହଁ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ସେପରି ସେ କେବେହେଲେ କହି ନ ଥିବେ ।
- ଅଥେଲୋ - ନା । ତାଙ୍କର ମୁହଁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି ।
ସାଧୁ କୟାଗୋଷ୍ଠୀ ସେଥିପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଦିଆଯାଇଛି ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ସିଏ କ'ଣ ମୃତ ? ମୋର ଯାହା ଭୟ ଥିଲା ସେଇଆ
ହେଲା ।
- ଅଥେଲୋ - ତାଙ୍କର ସବୁ କେଶାଗ୍ରର ଯଦି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜୀବନ
ଥାନ୍ତା ସେସବୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ମହାପ୍ରତିଶୋଧର ଶାକାର
ହୋଇଥାନ୍ତେ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ହାୟ ! ସେ ତେବେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଛନ୍ତି । ସର୍ବନାଶ ।
- ଅଥେଲୋ - ବେଶ୍ୟା । ମୋ ସାମ୍ନାରେ ତୁ ତା' ପାଇଁ ଲୁହ ଢାଲୁଛୁ ?
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ଓଃ ! ମୋତେ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତୁ । ସ୍ବାମୀ ! କିନ୍ତୁ ହତ୍ୟା କରନ୍ତୁ
ନାହିଁ ।
- ଅଥେଲୋ - ବେଶ୍ୟା !
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ମୋତେ କାଲି ମାରିଦେବେ । ଆଜି ରାତିଟା ବଞ୍ଚି ରହିବା
ପାଇଁ ଛାଡ଼ିଦିଅନ୍ତୁ ।
- ଅଥେଲୋ - ନା । ଏବଂ ତୁ ଚେଷ୍ଟା କରି -
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ଅନ୍ତତଃ ଅଧଘଷ୍ଟା ପାଇଁ ।
- ଅଥେଲୋ - କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପାଳନ କରିବାରେ ଡେରି କରିବି
ନାହିଁ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ପାଇଁ ଚାହେଁ ।
- ଅଥେଲୋ - ଆଉ ସମୟ ମିଳିବ ନାହିଁ ।
- ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ପ୍ରଭୁ ! ପ୍ରଭୁ ! ପ୍ରଭୁ !

(ଅଥେଲୋ ଡେସ୍‌ଡେମୋନାଙ୍କ ଡକ୍ଟି ଚିପି ହତ୍ୟା କଲେ ।)

- ଏମିଲିଆ - (ଭିତରେ ଥାଇ) ହେ ମୋ ପ୍ରଭୁ, ହେ ମୋ ପ୍ରଭୁ! କ'ଣ ହେଲା! ହେ ମୋ ପ୍ରଭୁ! ହେ ମୋ ପ୍ରଭୁ!
- ଅଥେଲୋ - ଏହା କାହାର ସ୍ବର? ସେ କ'ଣ ମରିନାହିଁ? ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମରିନାହିଁ? ମୁଁ ନୃଶଂସ ସତ କିନ୍ତୁ ଦୟାବାନ ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଅଧିକ ଯତ୍ନଶା ଭୋଗିବାକୁ ଦେବିନାହିଁ । ଦେଖେଁ! ଦେଖେଁ!
- ଏମିଲିଆ - (ଅନ୍ତରାଳରୁ) କ'ଣ ହେଲା! ମୋ ପ୍ରଭୁ! ମୋର ପ୍ରଭୁ!
- ଅଥେଲୋ - କିଏ ସେଠି ?
- ଏମିଲିଆ - ହେ ମୋର ଦୟାବାନ ପ୍ରଭୁ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି କହିବା ପାଇଁ ଚାହେଁ ।
- ଅଥେଲୋ - ଆରେ! ଇଏ ତ ଏମିଲିଆ । ଭାରୁଛି କେଶିଓ ମୃତ । ବୋଧହୁଏ ଏମିଲିଆ ତା'ର ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ଦେବା ପାଇଁ ଆସିଛି । କେତେ କଥା କହୁଥିଲା । ହାଃ! ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁରାପୁରି ନିଶ୍ଚଳ । କବର ପରି ନୀରବ, ନିଶ୍ଚଳ । କ'ଣ ତା'ର ଚେତା ଫେରିଆସିବ ? ସେମିତି ହେଲେ କ'ଣ ଭଲ ହେବ ? ଲାଗୁଛି ସିଏ ଟିକିଏ ହଲ୍‌ଚଲ୍ ହେଉଛି । ନା! ସବୁଠାରୁ ଭଲ କ'ଣ ହେବ! ସିଏ ଭିତରୁ ଆସିଗଲେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ କଥା ହେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ! ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ! କି ସ୍ତ୍ରୀ ? ମୋର କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ନାହିଁ ? ଅସହ୍ୟ ! କି ଭୟଙ୍କର ପରିସ୍ଥିତି ? ମୋର ବିଶ୍ବାସ ଏବେ ପ୍ରବଳ ଗ୍ରହଣ ଲାଗିବ । ରାହୁ, କେତୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଗ୍ରାସ କରିବ ଓ ପୃଥିବୀ ଏଇ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ବାରା ଭୟଭୀତ ହୋଇ ଫାଟି ଥାଁ କରିବ ।
- ଏମିଲିଆ - (ଅନ୍ତରାଳରୁ) ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରୁଛି ମୋର ପ୍ରଭୁ! ମୋର ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି କହିବାର ଅଛି !
- ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ତୁମ କଥା ଭୁଲିଯାଇଥିଲି । ଆସ ଏମିଲିଆ ! ଧୀରେ, ଧୀରେ ଆସ । ମୁଁ ପରଦା ଟାଣିଦିଏ । ତୁମେ କେଉଁଠି ?

(ଦ୍ବାର ଶିକୁଳା ଖୋଲିଲେ)

(ଏମିଲିଆର ପ୍ରବେଶ)

ତୁମର କ'ଣ ହେଇଛି ?

ଏମିଲିଆ - ହେ ମୋର ଦୟାବାନ୍ ପ୍ରଭୁ ! ସେଠାରେ ଏକ ହତ୍ୟା ଘଟିଯାଇଛି ।

ଅଥେଲୋ - କ'ଣ ? କିଛି କ୍ଷଣ ପୂର୍ବରୁ ?

ଏମିଲିଆ - ହଁ ।

ଅଥେଲୋ - ସବୁ ସେଇ ଚନ୍ଦ୍ର ଦୋଷ । ପୃଥିବୀର ଯେତେ ନିକଟକୁ ଆସିବା କଥା, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ଲୋକ ପାଗଳ ହୋଇଯାନ୍ତି ।

ଏମିଲିଆ - ପ୍ରଭୁ ! କେଶିଓ ରତାରିଗୋ ନାମକ ଜଣେ ଭିନିସାୟ ଯୁବକଙ୍କୁ ମାରିଦେଇଛି ।

ଅଥେଲୋ - ରତାରିଗୋ ହତ ! କେଶିଓ ମଧ୍ୟ ହତ !

ଏମିଲିଆ - ନା, କେଶିଓ ମରିନାହାଁନ୍ତି ।

ଅଥେଲୋ - କେଶିଓ ତେବେ ଜୀବିତ ! ତା' ହେଲେ ମିଠା ପ୍ରତିଶୋଧ ଖାରିଆ ହୋଇଗଲା ।

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ଓଃ ! ମୋତେ ବିନା କାରଣରେ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଛି ।

ଏମିଲିଆ - ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଏ ମୁଁ କ'ଣ ଶୁଣୁଛି ?

ଅଥେଲୋ - କଅଣ ?

ଏମିଲିଆ - ହାୟ ! ଇଏତ ମୋର ପ୍ରଭୁପତ୍ନୀଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ବର । ରକ୍ଷାକର ! ରକ୍ଷାକର ! ଆଉଥରେ କଥା କହ ! ପ୍ରିୟ ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ! କଥା କୁହ !

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ମାରିଦିଆଗଲା ।

ଏମିଲିଆ - କିଏ ଏ କାଣ୍ଡ କରିଛି ?

ଡେସ୍‌ଡେମୋନା - ଆଉ କେହିନୁହେଁ । ମୁଁ ନିଜେ ମୋ ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ ଦାୟୀ । ମୋର ଦୟାଳୁ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ମୋ ବିଷୟରେ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ସବୁ କଥା କହିବ ।

(ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡିଗଲା)

ଅଥେଲୋ - କାହିଁକି ? କିପରି ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ?

ଏମିଲିଆ - ହାୟ କିଏ ଜାଣେ ?

- ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ସେ କହିବାର ଶୁଣିଲ ଯେ ସି ନିଜେ ଦାୟା ମୁଁ ନୁହଁ !
- ଏମିଲିଆ - ହଁ ସିଏ ସେଇଆ କହିଲେ । ମୁଁ ସତ କଥା କହିବି ।
- ଅଥେଲୋ - ଜୁଲିଓ ନର୍କ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବା ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ପରି ଇଏ ଜଣେ । ମୋରି ହାତରେ ହିଁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଛି ।
- ଏମିଲିଆ - ଯେ ଯେମିତି ସ୍ୱର୍ଗର ଜଣେ ପରା । ଆଉ ତୁମେ ଜଣେ କୃଷକାୟ ସଜତାନ ।
- ଅଥେଲୋ - ସେ ଥିଲେ ଦୁଷ୍ଟରିତ୍ରା ଓ ଜଣେ ବେଶ୍ୟା ।
- ଏମିଲିଆ - ତମର ଏ ଆରୋପ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଥ୍ୟା ଏବଂ ତୁମେ ଗୋଟିଏ ସଜତାନ ।
- ଅଥେଲୋ - ସେ ଅସତୀ, ପାଣି ଭଳି ଅସ୍ଥିର, ଚଞ୍ଚଳ ।
- ଏମିଲିଆ - ତାଙ୍କୁ ଅସତୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଛ ! ସେ ସତୀ ।
- ଅଥେଲୋ - କେଶିଓ ତାକୁ ଉପଭୋଗ କରିଛି । ତୁମେ ନିଜ ତୁମ ପତିଙ୍କୁ ପଚାର । ଯଦି ଏକଥା ସତ ହୋଇ ନ ଥିବ ତେବେ ମୁଁ ନର୍କରେ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ କଠୋର ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବି । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଏକ ଚରମ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲି ମୋତେ ଅକାଟ୍ୟ ତଥ୍ୟ ମିଳିଥିଲା ବୋଲି । ତୁମର ପତି ଏ ବିଷୟରେ ସବୁ ଜାଣନ୍ତି ।
- ଏମିଲିଆ - ମୋର ପତି !
- ଅଥେଲୋ - ହଁ, ତୁମର ପତି ।
- ଏମିଲିଆ - ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେଇଛି ଯେ ଆପଣଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରତାରିତ କରିଛି ବୋଲି ?
- ଅଥେଲୋ - ହଁ - କେଶିଓ ସହିତ ମିଶି । ଯଦି ସେ ପତିବ୍ରତା ହୋଇଥାନ୍ତେ ତାହେଲେ ଏ ପୃଥିବୀ ଆକାରର ଏକ ପ୍ରକାଶ ମଣି ବଦଳରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତେସ୍‌ତେମୋନାଙ୍କୁ ଆଉ କାହାକୁ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତି ।
- ଏମିଲିଆ - ମୋର ପତି ?
- ଅଥେଲୋ - ହଁ । ସେଇହିଁ ତା' ବିଷୟରେ ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ସାଧୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଆବିଳତାକୁ ସିଏ ଘୃଣା କରନ୍ତି ।
- ଏମିଲିଆ - ମୋର ପତି !

- ଅଥେଲୋ - ଗୋଟିଏ କଥା ବାରମ୍ବାର କହିବାର ଅର୍ଥ ? ମୁଁ କହିଲିନା ତୁମର ପତି !
- ଏମିଲିଆ - ହେ ପ୍ରଭୁ ପତ୍ନୀ ! ଏ ସଭତାନ୍ ପ୍ରେମକୁ ତାଙ୍କଲ୍ୟ କରିଛି । ମୋ ପତି କହିଲେ ଯେ ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ଅସତୀ ?
- ଅଥେଲୋ - ହଁ ! ମୁଁ କହିଲିନା ତୁମର ପତି ! ତୁମେ କ'ଣ ବୁଝି ପାରୁନ ଏଇ ଶବ୍ଦଟି ? ମୋର ବନ୍ଧୁ, ତୁମର ପତି - ସାଧୁ, ସାଧୁ ଇୟାରୋ ।
- ଏମିଲିଆ - ଯଦି ସେୟା କହିଥିବେ, ତେବେ ତାଙ୍କର କଲୁଷିତ ଆତ୍ମା ସବୁଦିନ ଟିକି, ଟିକିଏ ସଜି ଧୂସ ହେଉ । ମିଥ୍ୟା ତାଙ୍କର ଅନ୍ତରାତ୍ମାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ଭିତରକୁ ଭେଦିଯାଇଛି । ଡେସ୍‌ଡେମୋନାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ କଦର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ଅତ୍ୟଧିକ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ।
- ଅଥେଲୋ - ହଁ !
- ଏମିଲିଆ - ତୁମେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପାପ କଲ ! ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି ତୁମର ଏଇ କର୍ମପାଇଁ ଯେତିକି ଦୁର୍ଲଭ ସେତିକି ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ପାଇଁ ତୁମେ ଅଯୋଗ୍ୟ ।
- ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ମରିବା ଉଚିତ୍ ।
- ଏମିଲିଆ - ମୋର କ୍ଷତି କରିବା ପାଇଁ ତୁମର ଶକ୍ତି ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ପ୍ରଭାତରାଣୀ ! କି ମୂର୍ଖାମା ! ଜଡ଼ ଧୂଳିକଣା ପରି ତୁମେ ଅଜ୍ଞାନ । ତୁମେ ଏପରି କୁକାର୍ଯ୍ୟ କରିଛ - ତୁମର ଖଡ୍ଗ ମୋ ଭିତରେ ତିଳେମାତ୍ର ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମର କୀର୍ତ୍ତି ନିରୂପ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇବି । ଯଦିଓ ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ ଅଜସ୍ରବାର ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ରକ୍ଷାକର ! ରକ୍ଷାକର ! ଏ ମୁର ମୋ ମାଲିକାଣୀକୁ ହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି ।

(ମଣ୍ଡାନୋ, ଗ୍ରାସିଆନୋ, ଇୟାରୋ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

- ମଣ୍ଡାନୋ - କ'ଣ ହେଲା ? ସେନାପତି, କ'ଣ ହେଲା ?
- ଏମିଲିଆ - ଓ, ଇୟାରୋ, ତୁମେ ଆସିଛ ? ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଛ ଯେ ଜଣେ ଜଣକୁ ହତ୍ୟା କରି ତୁମ ଉପରେ ଦୋଷ ଲଦି ଦେଉଛନ୍ତି ।
- ଗ୍ରାସିଆନୋ - କଥା କ'ଣ ?

- ଏମିଲିଆ - ଏକ ସକ୍ଷତାନ୍ତର କଥା ଭୁଲ୍ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କର ଯଦି ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ ପୁରୁଷ ହୋଇଥିବ । ସିଏ କହୁଛି ଯେ ତୁମେ ତାକୁ କହିଛ ଯେ ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀ ଅସତୀ । ମୁଁ ଜାଣିଛି ତମେ ତା' କହିନାହିଁ । ତୁମେ ଏତେ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ ନୁହେଁ । କୁହ ! କାରଣ ମୋର ଅନ୍ତର ମନୁଁ ହୋଇଯାଉଛି ।
- ଇୟାଗୋ - ଯାହା ମୋ ମନରେ ଥିଲା କହିଲି । ଯାହା ଅଥେଲୋ ଠିକ୍ ବୋଲି ଜାଣିଥିଲେ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ କିଛି କହିନାହିଁ ।
- ଏମିଲିଆ - କିନ୍ତୁ ତୁମେ ତାକୁ କହିଥିଲ ତେସ୍‌ଡେମୋନା ଅସତୀ ?
- ଇୟାଗୋ - ହଁ ।
- ଏମିଲିଆ - ତୁମେ ମିଛ କହିଥିଲ । ଏକ କୁସ୍ତିତ, କଦର୍ଯ୍ୟ ମିଥ୍ୟା; ମୋର ଆତ୍ମାର ଦ୍ଵାହି ଦେଇ କହୁଛି, ଏହା ଏକ ଜଘନ୍ୟ ମିଥ୍ୟା । ସେ କେଶିଓ ସହିତ ଅବୈଧ ସମ୍ପର୍କ ରଖିଥିଲେ ବୋଲି ତୁମେ କହିଥିଲ ?
- ଇୟାଗୋ - ହଁ, କେଶିଓ ସହିତ । ଯାଃ! ତୋର ଜିଭକୁ ଜବତ କର ।
- ଏମିଲିଆ - ମୋ ପାଟି ମୁଁ ବନ୍ଦ କରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ବନ୍ଦ ପରିକର - ଏ କଥା ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିବି । ମୋର ମାଲିକାଣୀ ଏଠାରେ ମରି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ବିଛଣାରେ ।
- ସମସ୍ତେ - ସ୍ଵର୍ଗର ଦେବତାମାନେ, ରକ୍ଷା କର, ରକ୍ଷା କର ।
- ଅଥେଲୋ - ସୁଧାବୃନ୍ଦ ! ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଅନାକୁ ନାହିଁ । ଏହା ସତ୍ୟ ।
- ଗ୍ରାସିଆନୋ - ଏହା ଏକ ଅଭୂତ ସତ୍ୟ ।
- ମଣ୍ଡାନୋ - କି ଜଘନ୍ୟ କାଣ୍ଡ !
- ଏମିଲିଆ - ସକ୍ଷତାନି ! ସକ୍ଷତାନି ! ମୁଁ ଏବେ ଭାବୁଛି ଏମିତି କିଛି ହେବ ବୋଲି ମୋତେ ସବୁବେଳେ ଲାଗୁଥିଲା । ଏ ଏକ ସକ୍ଷତାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଇଥିବ ବୋଲି ସେତେବେଳୁ ମୁଁ ଭାବୁଛି । ମୁଁ ଦୁଃଖରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇବି । ସକ୍ଷତାନି ! ସକ୍ଷତାନି !
- ଇୟାଗୋ - ତୁମେ କଅଣ ପାଗଳ ହୋଇଗଲ ? ମୁଁ ତୁମକୁ ଆଦେଶ ଦେଉଛି - ତୁମେ ଘରକୁ ଯାଅ !
- ଏମିଲିଆ - ସୁଧା ବୃନ୍ଦ ! ମୋତେ କହିବାକୁ ଦିଆଯାଉ । ମୋର ତାଙ୍କ କଥା ମାନିବା ଉଚିତ୍ । କିନ୍ତୁ ଏବେ ନୁହେଁ । ଇୟାଗୋ ! ମୁଁ

ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କ ଘରକୁ କେବେହେଲେ ଫେରିବି ନାହିଁ ।

ଅଥେଲୋ - ଓ - ଓ - ! (ବିଛଣା ଡାପରେ ପଡ଼ିଗଲେ)

ଏମିଲିଆ - ନା - ତୁମେ ତଳେ ଗଡ଼ ଓ ଛଟ ପଟ ହୋଇ ଚିତ୍କାର କର !
କାରଣ ତୁମେ ସବୁଠାରୁ ସୁନ୍ଦର ନୀରିହ ଲୋକକୁ ହତ୍ୟା
କରିଛ ।

ଅଥେଲୋ - (ଡ଼ାପଡ଼ି) ଓଃ ! ସିଏ ସବୁଠାରୁ କଳୁଷିତ ! କଳେଇ !
ଆପଣଙ୍କର ମୁଁ ଡିଆରି ସେଠି ପଡ଼ିଛି - ଯାହାକୁ ଏଇ ହାତରେ
ମୁଁ ଶ୍ଵାସରୁଦ୍ଧ କରି ଏଇମାତ୍ର ହତ୍ୟା କରିଛି । ମୁଁ ଜାଣିଛି ଏଇ
ଦୃଶ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୀଭତ୍ସ ଓ ଭୀଷଣ ।

ଗ୍ରାସିଆନୋ - ବିଚାରୀ ତେସ୍ତେମୋନା ! ଭାଗ୍ୟକୁ ତୁମର ପିତା ମୃତ, ତୁମର
ବିବାହ ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ହୋଇଥିଲା । ଏବଂ ଦୁଃଖ
ତାଙ୍କର ହୃଦୟକୁ ବିଦୀର୍ଘ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ବଞ୍ଚି ଏ ଦୃଶ୍ୟ
ଦେଖିଥିଲେ କିଛି ନା କିଛି ଭୟଙ୍କର ନିଷ୍ଠୁର ନେଇଥାଆନ୍ତେ ।
ତାଙ୍କର ଭାଗ୍ୟକୁ ତୁମେ ନିନ୍ଦା କର ଏବଂ ନିଜେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତର
ବ୍ୟବସ୍ଥା କର ।

ଅଥେଲୋ - ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖଦ ସତ କିନ୍ତୁ ଇୟାଗୋ ଜାଣିଛନ୍ତି
ଯେ ତେସ୍ତେମୋନା କେଶିଓ ସହିତ ଲଜ୍ଜାକର କାର୍ଯ୍ୟ
ହଜାରବାର କରିଛନ୍ତି । କେଶିଓ ସେ କଥା ମାନି ନେଇଛନ୍ତି
ଏବଂ ତେସ୍ତେମୋନା ତାଙ୍କର କଳୁଷିତ କାମନାକୁ ଚରିତାର୍ଥ
କରିଛନ୍ତି ମୁଁ ଦେଇଥିବା ପ୍ରେମର ଚିହ୍ନ ଦ୍ଵାରା । ମୁଁ ତାହା
କେଶିଓ ପାଖରେ ଦେଖିଛି । ଗୋଟିଏ ରୁମାଲ୍ । ଗୋଟିଏ
ଫୁରୁଣା ସ୍ମୃତି ସଜ୍ଜକ ଯାହା ମୋ ବାପା ମୋ ମାଆକୁ
ଦେଇଥିଲେ ।

ଏମିଲିଆ - ହେ ଇଶ୍ଵର ! ହେ ସ୍ଵର୍ଗାସୀନ ଇଶ୍ଵର !

ଇୟାଗୋ - ରୁପ୍ କର ! ତୁମେ ରୁପ୍ ରୁହ !

ଏମିଲିଆ - ସବୁ କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣିବେ । ସବୁ ପ୍ରଘଟ ହେବ । ମୁଁ ରୁପ୍
ରହିବି ? କେବେ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଖୋଲାଖୋଲି ସବୁକଥା
କହିବି । ସ୍ଵର୍ଗ, ମଣିଷ, ସଜ୍ଜତାନ ସମସ୍ତେ, ସମସ୍ତେ ମୋତେ

- ତିରସ୍କାର କଲେ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ମୁଁ କହିବି ।
 ଇୟାଗୋ - ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ କର । ଘରକୁ ଯାଅ ।
 ଏମିଲିଆ - ନା, ମୁଁ ଯିବିନାହିଁ ।

(ଇୟାଗୋ ତାଙ୍କୁ ଛୁରୀ ଛୁସିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ)

- ଗ୍ରାସିଆନୋ - ଛି ! ତୁମେ ନାରୀ ଉପରେ ଖଡ଼ଗ ଉତ୍ତୋଳନ କରୁଛ ?
 ଏମିଲିଆ - ହେ ମୂର୍ଖ ମୁର ! ଯେଉଁ ରୁମାଲ କଥା ତୁମେ କହୁଛ ତାହା ମୁଁ
 ଦୈବାତ୍ ପାଇଥିଲି ଏବଂ ମୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲି । କାରଣ
 ଅନେକବାର ସିଏ କାକୁଟି ମିନତି କରି ସେ ମୋତେ ତାକୁ
 ଚୋରି କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଥିଲେ । ଏତେ ତୁଳ୍ବ ବିଜ
 ପାଇଁ ଏପରି କାକୁଟି ମିନତିର ଯଦିଓ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା
 ନ ଥିଲା ।

- ଇୟାଗୋ - ସଜ୍ଜତାନ ବାରଙ୍ଗନା !
 ଏମିଲିଆ - ତେସ୍‌ତେମୋନା କେଶିଓକୁ ତାହା ଦେଇଥିଲେ ! ନା ? ହାୟ !
 ମୁଁ ତାହା ପାଇ ମୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲି ।

- ଇୟାଗୋ - ବାଜେ କଥା ! ତୁ ମିଛ କହୁଛୁ ।
 ଏମିଲିଆ - କଦାପି ନୁହେଁ ! ରାଣ ପକାଉଛି ମୁଁ ମିଛ କହୁନାହିଁ । ସୁଧାବୃନ୍ଦ !
 ହତ୍ୟାକାରୀ ! ଅହଙ୍କାରୀ ! ଏପରି ନିର୍ବୋଧ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନେଇ
 ଏତେ ଉତ୍ତମ ପଦ୍ମା କିପରି ବଞ୍ଚିଥାଆନ୍ତା ?

(ମୁର ଇୟାଗୋଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଗଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କୁ ନିରସ୍ତ୍ର
 କଲେ । ଇୟାଗୋ ନିଜ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କଲେ ଓ ପଳାୟନ କଲେ)

- ଅଥେଲୋ - ସ୍ବର୍ଗଲୋକରେ କ'ଣ ବଜ୍ର ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ଅଧିକ
 ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅସ୍ତ୍ର ନାହିଁ । ସଜ୍ଜତାନ !
 ଗ୍ରାସିଆନୋ - ମହିଳା ଜଣକ ପଡ଼ିଗଲେ । ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ତା'ର ସ୍ବାଙ୍କୁ
 ହତ୍ୟା କରିଛି ।
 ଏମିଲିଆ - ହଁ, ହଁ ! ମୋତେ ମୋର ପ୍ରଭୁପତ୍ନୀଙ୍କ ପାଖରେ ଶୁଆଇ ଦିଅ ।
 ଗ୍ରାସିଆନୋ - ସେ ପଳାୟନ କରିଛି ; କିନ୍ତୁ ତା' ସ୍ବାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଛି ।
 ମଣ୍ଡାନୋ - ସେ ଗୋଟିଏ ଭୟଙ୍କର ସଜ୍ଜତାନ । ମୁଁ ମୁରଙ୍କଠାରୁ ଜବତ୍
 କରିଥିବା ଏଇ ଅସ୍ତ୍ରଟି ନେଇଯାଅ । ଆସ ଏଇ ଦ୍ବାର ଦେଶକୁ

ବାହାରୁ ଜଗିରୁହ । ତାଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ ।
ବରଂ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କୁ ମାରିଦେବ । ମୁଁ ସେ ସଜତାନ୍
ପଛରେ ଯାଉଛି । ସେ ଏକ ଅଭିଶପ୍ତ କ୍ରାନ୍ତଦାସ ।

(ମଣ୍ଡାନୋ, ଗ୍ରାସିଆନୋ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ସାହାସୀ ହେଲେ ମାମୁଲି ଚାବୁକ୍ ଚଳାଇବା ବାଲା ମଧ୍ୟ
ମୋର ଖଣ୍ଡା ଛଡ଼ାଇ ନେଇଯାଉଛି । ତେବେ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ
ବା କାହିଁକି ସଜୋଟ ପଣିଆଠାରୁ ଅଧିକ ଦିନ ବଞ୍ଚିବ ?
ଦୁଇଜଣ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ମରନ୍ତୁ ।

ଏମିଲିଆ - କ'ଣ ସେ ଗାତଟି ତୁମେ ଗାଉଥିଲ, ପ୍ରଭୁ ପତ୍ନୀ !

ଅଥେଲୋ - ଏଇ କୋଠରୀରେ ମୋ ଆଉ ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ଅଛି । ସ୍ତେନାୟ
ଖଡ଼୍ଗ । ହଁ - ଏଇଠି ଅଛି । କକେଇ ! ମୁଁ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ
ଚାହେଁ ।

ଗ୍ରାସିଆନୋ - (ଅନ୍ତରାଳରୁ) ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ତୁମକୁ
ମହରଗ ପଡ଼ିବ । ତୁମ ପାଖରେ କୌଣସି ଅସ୍ତ୍ର ନାହିଁ ।
ତୁଙ୍ଗାଟାରେ ତୁମେ କଷ୍ଟ ପାଇବ ।

ଅଥେଲୋ - ମୋ ଆଡ଼କୁ ତା' ହେଲେ ଦେଖ ଏବଂ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କତା
କୁହ । କାରଣ ମୁଁ ଯେହେତୁ ଏବେ ଉଲଗ୍ନ ତୁମକୁ ଆକ୍ରମଣ
କରିବି ।

(ଗ୍ରାସିଆନୋଙ୍କ ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ)

ଗ୍ରାସିଆନୋ - କ'ଣ ହେଲା ?

ଅଥେଲୋ - ଦେଖ ମୋ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ତ୍ର ଅଛି । ଯାଠୁ ଭଲ ଅସ୍ତ୍ର
ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୈନିକ ପାଖରେ ନ ଥିବ । ମୋର ଏଇ
ହାତରେ ଏଇ ଖଣ୍ଡା ସାହାଯ୍ୟରେ ମୁଁ ବହୁ ବାଧାବିଘ୍ନ ଅତିକ୍ରମ
କରିଛି ଯାହା ତୁମେ କବେ କରି ନ ଥିବ । ମାତ୍ର ଆକ୍ଷାଳନର
କି ମୂଲ୍ୟ ? ନିୟତି ଲିଖନ ଅନ୍ୟଥା କିପରି ହୋଇପାରିବ ?
ଏ କଥା କିଛି ନୂଆ ନୁହେଁ । ତୁମେ ଏ ଅସ୍ତ୍ର ଦେଖି ଭୟ
କରନାହିଁ । ମୋ ଯାତ୍ରାର ଶେଷ ହେଲା ।

ମୋ ପାପର ଦାଗ । ତୁମେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଚାଲିଯାଉଛି

କି ? ଏହା ଅଯଥା ଭୟ । କେହି ଅଥେଲୋ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ିଲେ
ସେ ହାର ମାନିବ ।

ତୁମେ ଏମିତି କ'ଣ ଦିଶୁଛ ? ହେ ହତଭାଗା ରମଣୀ ! ଫିକା
ପଡ଼ିଗଲାଣି ! ପୁଣି ଯେବେ ଦେଖା ହେବ ଓ ତୁମର ଏ
ଚେହେରା ଦେଖିଲେ ମୋର ଆତ୍ମାକୁ ବାଧୁବ । ତୁମର ଦେହ
ଥଣ୍ଡା ହୋଇଗଲାଣି । ଠିକ୍ ତୁମର ସତୀତ୍ୱ ପରି । ହେ ଅଭିଷେପ
କ୍ରାନ୍ତଦାସ ।

ମୋତେ ବାବୁକରେ ପ୍ରହାର କର, ହେ ସଇତାନ ଗଣ ! ଏହି
ଦୃଶ୍ୟକୁ ମୋତେ ଦୂରକୁ ଉଡ଼ାଇ ନେଇଯାଅ ଓ କୌଣସି
ଉତ୍ତମ ବିଷୟରେ ଆଗତି ଦିଅ । କୌଣସି ତରଳ ଅଗ୍ନିରେ
ମୋତେ ବୁଡ଼ାଇ ଦିଅ । ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ! ଓ
ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ! ଡେସ୍‌ଡେମୋନା ମୃତ ! ମୃତ ! ଓ !

(ଲଡୋଭିକୋ, ମଣ୍ଡାନୋ ଏବଂ ଡୋକିରେ କେଶିଓକୁ ନେଇ ପଦସ୍ଥ
କର୍ମଚାରୀଗଣ ବନ୍ଦୀ କାୟାଗୋକୁ ନେଇ ପ୍ରବେଶ ।)

- ଲଡୋଭିକୋ - ସେ କ୍ଷଣକୋପୀ ଅଭାଗା କାହିଁ ?
ଅଥେଲୋ - ସିଏ ଅଥେଲୋ ଥିଲା - ଏଠି ମୁଁ ।
ଲଡୋଭିକୋ - ସେ ବିଷାକ୍ତ ସର୍ପ କେଉଁଠି । ସେ ଖଳନାୟକକୁ ଏଠାକୁ
ଆଣ ।
ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ତା'ର ପାଦ ଆଡ଼କୁ ଦେଖୁଛି - କିନ୍ତୁ ସଇତାନ ଏକ
କାହାଣୀ । ତୁ ଯଦିବି ସେ ସଇତାନ ହୋଇଥିବୁ ତୋତେ
ମାରିପାରିବି ନାହିଁ ।

(କାୟାଗୋକୁ ଭୁଷି)

- ଲଡୋଭିକୋ - ତାକୁ ନିରସ କର ! ତା' ପାଖରୁ ଖଣ୍ଡା ଛଡ଼ାଇ ନିଅ ।
କାୟାଗୋ - ମୁଁ ରକ୍ତାକ୍ତ କିନ୍ତୁ ମୃତ ନୁହେଁ ।
ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଦୁଃଖିତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଚାହେଁ ତୁ ଜୀବିତ ରହ
କାରଣ ମୋ ମତରେ ତୋ ପାଇଁ ମରଣ ଆନନ୍ଦଦାୟକ
ହୋଇଥାନ୍ତା ।
ଲଡୋଭିକୋ - ଓ ଅଥେଲୋ । ଯିଏକି ଦିନେ ଜଣେ ଏତେ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟକ୍ତି

ଥିଲା । ଆଜି ଏକ ଅଭିଶପ୍ତ କ୍ରାନ୍ତବାସ ବୁଦ୍ଧିରେ ଏତେ ତଳକୁ ଖସିଯାଇଛି ସେ ବିଷୟରେ କ'ଣ କୁହାଯାଇପାରେ !

ଅଥେଲୋ - କାହିଁକି ? କିଛି ବି । ତାହିଁଲେ ସମ୍ମାନସ୍ବଦ ହତ୍ୟାକାରୀ କହିପାର କାରଣ ମୁଁ ଅକସ୍ମାତ୍ ବା ହଠାତ୍ କିଛି କରିନାହିଁ - ବରଂ ନିଜର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଯାହା କରିଛି ।

ଲଡୋଭିଜେ - ଏକ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ନିଜର ଦୋଷ ସ୍ବାକାର କରିଛି । ସିଏ ଓ ତୁମେ ମିଶି କେଶିଓକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ଯୋଜନା କରିଥିଲ ?

ଅଥେଲୋ - ହଁ ।

କେଶିଓ - ପ୍ରାୟ ସେନାପତି । ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷତି କରିନାହିଁ ।

ଅଥେଲୋ - ମୁଁ ସେକଥା ବିଶ୍ବାସ କରୁଛି ଏବଂ କ୍ଷମା ଚାହୁଁଛି । ମୁଁ ତୁମକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ତୁମେ ଏକ ସଜ୍ଜତାନକୁ ପଦାର କାହିଁକି ସେ ମୋର ଆତ୍ମା ଓ ଶରୀରକୁ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ରରେ ନିକ୍ଷିପ୍ତ କରିଥିଲା ?

ଇୟାଗୋ - ମୋତେ କିଛି ପଦାର ନାହିଁ । ତୁମେ ଯାହା ଜାଣ ତାହା ଜାଣ । ମୁଁ ମୋ ପାଟି ଖୋଲିବି ନାହିଁ ।

ଲଡୋଭିଜେ - କ'ଣ ହେଲା ? ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ ?

ଗ୍ରାସିଆନୋ - ଯନ୍ତ୍ରଣା ତୁମ ପାଟି ଖୋଲିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିବ ।

ଅଥେଲୋ - ତୁମେ ଠିକ୍ କହୁଛ ।

ଲଡୋଭିଜେ - ଆଜ୍ଞା ! ଆପଣ ଜାଣିନାହାନ୍ତି କ'ଣ ହୋଇଛି, ଆପଣ ଶାନ୍ତ ବୁଝିପାରିବେ । ଏକ ଚିଠି ମୃତ ରତ୍ନାରିଗୋ ପକେଟରୁ ମିଳିଲା । ଆଉ ଏହା ଆଉ ଏକ ଚିଠି ଯେଉଁଥିରେ କେଶିଓକୁ ରତ୍ନାରିଗୋ ହତ୍ୟା କରିବା ଯୋଜନା କଥା ଲେଖା ହେଇଛି ।

ଅଥେଲୋ - ସଜ୍ଜତାନ୍ ! ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ।

କେଶିଓ - ବିଧର୍ମୀ ! ସଜ୍ଜତାନ୍ !

ଲଡୋଭିଜେ - ଏକ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ତା' ପକେଟରୁ ବାହାରିଛି ଯାହାକି ରତ୍ନାରିଗୋ ଏକ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ପାଖକୁ ପଠାଇବ ବୋଲି ମନସ୍ଥ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଇୟାଗୋ ଆସି ନିଜର

ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କଲା ।

ଅଥେଲୋ - ନିର୍ଲଜ କାଟ ! (କେଶିଓ ପ୍ରତି) କେଶିଓ, ତୁମେ ମୋ ପହାର
ରୁମାଲ କେଉଁଠାରୁ ପାଇଲ ?

କେଶିଓ - ମୁଁ ମୋ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ପାଇଥିଲି ଏବଂ ଇୟାଗୋ ନିଜେ ମାନି
ନେଇଛି ଯେ ସିଏ ରୁମାଲଟିକୁ ଜାଣିଶୁଣି ସେଠାରେ
ପକାଇଥିଲା । ତା'ର ଜୟନ୍ତ୍ୟ ଯୋଜନା ସଫଳ
ହୋଇଥିଲା ।

ଅଥେଲୋ - ହେ ମୂଢ଼ ! ମୂଢ଼ ! ମୂଢ଼ !

କେଶିଓ - ଯେଉଁ ଚିଠିରେ ଇୟାଗୋ ଉପରେ ସେ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ
କରିଛି । ଏହି କାରଣରୁ ଯେ ମୁଁ ପହରା ଦେବା ସମୟରେ
ମୋତେ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଇୟାଗୋ ତାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଛି ।
ଏକଥା ସେ ମୁମୁର୍ଷୁ ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଇୟାଗୋ ତାଙ୍କୁ
କିପରି ଆଘାତ କରିଛି ଏବଂ ଚକ୍ରାନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ସାମିଲ କରିଛି,
ସେ କଥା ଏକମାତ୍ର ମାନି ନେଇଛି ।

ଲଡୋଭିକୋ - ଆପଣ ଏ କୋଠରୀ ଛାଡ଼ି ଆମ ସହିତ ଆସନ୍ତୁ - ଆପଣଙ୍କର
ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ପରିତ୍ୟାଗ କରି ।

ଏବେ କେଶିଓ ସାଇପ୍ରେସର ଶାସନ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ।
ଆଉ ଏଇ କ୍ରାନ୍ତବାସ ପାଇଁ ଯଦି ଏପରି କିଛି ନୃଶଂସ ଶାସ୍ତି
ଅଛି ଯାହା ତାକୁ ଭୟଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେବ ଏବଂ ସିଏ ବେଶି
ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିପାରିବ - ସେ
ପ୍ରକାର ଶାସ୍ତି ତାକୁ ଦିଆଯିବ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ତୋର ଦୋଷ ସମଗ୍ର ଭିନ୍ନସ୍ୱାସୀ ଜାଣିପାରିବେ । ବାଲ !
ତାକୁ ନେଇ ବାଲ ।

ଅଥେଲୋ - ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କର । ମୋର ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି କଥା ଅଛି
କହିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ଭଲ କାମ କରିଛି
ଯାହା ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି । ସେ କଥା ଛାଡ଼ । ମୋର ଗୋଟିଏ
ଅନୁରୋଧ ଯେ ଯେବେ ଏଇ ଦୁଃଖଦ ଘଟଣା ବିଷୟରେ
କିଛି ଲେଖାହେବ ସେଥିରେ ମୋର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ

ଦିଆଯିବ । ମୋର ଦୋଷକୁ କମ୍ ନ କରି - ନା ମୁଁ ବାହେଁ
ମୋର ଯାହା ଦୋଷ ତାକୁ ଅସୂୟା ଦ୍ଵାରା ଅତିରଞ୍ଜିତ କରି
ଲେଖାଯାଉ ।

ତେବେ ତୁମେ ସେଇ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଷୟରେ ଏହା କହିବ ଯେ
ସେ ଜଣେ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ, ଯଦିଏ ପ୍ରେମ କରୁଥିଲେ
ପ୍ରାଣ ଭରି କିନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନ ଲୋକ ଭଳି ନୁହେଁ । ଯେ ସାଧାରଣତଃ
ସହଜରେ ଈର୍ଷା କରୁ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକର
ପ୍ରରୋଚନାର ସହଜରେ ଶୀକାର ହୋଇଯାଇଥିଲେ ।
ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏ ନୀଚ ଶବ୍ଦର ଭଳି କୌଣସି ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ
ପାଇ ତାକୁ ତୁଚ୍ଛ ଭାବି ପୋପାଡ଼ି ଦେଲେ ।

ଏପରି ଲୋକ ଯିଏକି ସହଜରେ ଭାବ ବିହୀନ ହୁଏ ନାହିଁ
କିନ୍ତୁ ହେଲେ, ଆରବ ସାଗରର ଜଳ ପରି ନିଜର ଅଶ୍ରୁ
ସହଜରେ ବହେଇ ଦିଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ତୁମେ ଲେଖିରଖ
ଅଲେପ୍ଟୋରେ ଯେବେ ଏକ କୁଖ୍ୟାତ ତୁର୍କ ଭିନିସର ଜଣେ
ଲୋକକୁ ପ୍ରହାର କରି ଭିନିସର ଅପମାନ କରୁଥିଲା ମୁଁ କିପରି
ସେ ଶ୍ଵାନର ତଣ୍ଡୁଲି ଖଣ୍ଡରେ ତା'ର ପ୍ରାଣ ନେଇଥିଲି ।
ଠିକ୍ ଏଇପରି ।

(ଏହା କହି ଅଥେଲୋ ନିଜେ ନିଜକୁ ଭୂଷିଦେଲେ)

- ଲଡୋଭିକୋ - ଓ କି ଘୋର ଦୁଃସମୟ ।
ଗ୍ରାସିଆନୋ - ଯାହା କୁହା ହୋଇଥିଲା ସେ ସବୁ ମିଥ୍ୟା ।
ଅଥେଲୋ - ତୁମକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ରୁମା ଦେଇଥିଲି ଏହିପରି
କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ରୁମା ଦେଇ ନିଜର ପ୍ରାଣ ନେଲି ।

(ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ପଡ଼ିଲେ ଓ ମୃତଗଲେ)

- କେଶିଓ - ଏଇଆ ବୋଲି ମୁଁ ଭୟ କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ତାଙ୍କ
ପାଖରେ କୌଣସି ଅସ୍ତ୍ର ନ ଥିଲା । ସେ ଜଣେ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି
ଥିଲେ ।

- ଲଡୋଭିକୋ - (ଜୟାଗୋ ପ୍ରତି) ସ୍ଵାର୍ଚ୍ଚାର କୁକୁର ! ଦୁଃଖ, କ୍ଷୁଧା ଅଥବା
ମହାସମୁଦ୍ର ପ୍ରସଙ୍ଗ ନୁହେଁ । ଏସବୁ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ମର୍ମାହତ

ଦୃଶ୍ୟ ଏଇ ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଏସବୁ
 ତୋର କାର୍ଯ୍ୟ । ଦେଖିଲେ ଆଖି ବିଷାକ୍ତ ହୋଇଯାଉଛି ।
 ସେ ସବୁକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଦିଅ ବା ଲୁଚାଇ ଦିଅ ।
 ଗ୍ରାସିଥାନୋ, ଏହି ଘର ଜଗିଥାଅ ଏବଂ ମୁରଜର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି
 ବାଜ୍ୟାସ୍ତ କର । କାରଣ ତୁମେ ସେ ସବୁର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ।
 ନୂତନ ଶାସନକର୍ତ୍ତା, ଆଉ ରହିଲା ଏ ଜନ୍ମନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟର
 ଖଳନାୟକ । ତାକୁ ଯମ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦିଅ । ଆଉ ମୁଁ ଚାଲିଲି
 ସବୁ ନିଦାରୁଣ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ଭାବ ଏବଂ ଘଟଣାବଳୀ ଦେଖାଯାଉଛି
 ଜଣାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

